

Blank Page

తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశం

(య-వ)

సప్తమ సంపుటం

ప్రధాన సంపాదకుడు

డా॥ లకంసాని చక్రధరరావు, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.

సహాయకులు

డాక్టర్ బాల అరుణకుమారి, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.
డాక్టర్ ఎలవర్తి విశ్వనాథరెడ్డి, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.
డాక్టర్ లక్ష్మింశెట్టి కోట మల్లేశ్వరరావు, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.
డాక్టర్ కందాశ కనకమహాలక్ష్మి, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.
డాక్టర్ శ్రీపాద సీతామహాలక్ష్మి, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.
డాక్టర్ వెలువోలు నాగరాజ్యలక్ష్మి, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.
డాక్టర్ సజ్జా మోహనరావు, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.
శ్రీ షేక్ విజయకుమార్, ఎమ్.ఎ.
డాక్టర్ పాలడుగు సుమతీదేవి, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి.

1989

ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ప్రెస్సు
వారేరు, విశాఖపట్టణం 530 003

© ఆంధ్రాయానివర్సిటీ

సీరిస్ నెం. 196

వెల : రూ. 75/-

ప్రతులకు :

డైరెక్టరు

ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ప్రెస్సు

వాల్తేరు, విశాఖపట్టణం 530 003

ప్రముఖ విద్యావేత్త

ఆచార్య కనిశెట్టి వెంకట రమణ

ఎమ్.ఏ. , ఎమ్.ఎస్.శబ్దం. (ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్), ఎమ్.ఏ., డిఎచ్.డి. (ఇరినానాన్, యు.ఎస్.ఏ.)

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషదుపాధ్యక్షులు

Blank Page

తొలిపలుకు

మన భారతదేశంలో అత్యంత ప్రాచీనకాలంలోనే కోశాలు వెలుగొందాయి. వీటిలో క్రీస్తు పూర్వం ఆరో శతాబ్దానికి చెందిన యాస్కాచార్యుని వ్యుత్పత్తి ప్రదర్శక మయిన 'నిరుక్తమ్' ప్రపంచంలోనే మొట్టమొదటిది. అమరకోశంగా ప్రసిద్ధిపొందిన నామ లింగానుశాసనానికి వెలువడ్డ గురుబాల ప్రబోధికాది పదవృత్తులలో వ్యుత్పత్తులు ప్రదర్శితా లై నప్పటికి యాస్కని తర్వాత ఆ కృషి కొనసాగినట్లు ఆధారాలు లేవు. నేటికీ ఆంగ్ల భాషకు తప్ప ఏ ఇతరభాషకూ సమగ్ర వ్యుత్పత్తి కోశం లేదు. ఈ వ్యుత్పత్తికోశ ప్రాధాన్యాన్ని గుర్తించిన ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషదుపాధ్యక్షులు (1949-61) డా. వి.ఎస్. కృష్ణ, చి.ఎ. (ఆక్స్ ఫర్డ్), పిఎచ్.డి. (వియన్నా) గారు, ఆచార్య గంటిజోగి సోమయాజి, ఆచార్య భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి (ఉపాధ్యక్షులు, హైదరాబాదు కేంద్ర విశ్వవిద్యాలయం) గార్లను 1957 లో ప్రోత్సహించి తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ ప్రాచుర్యవానికి కారకు లయ్యారు. తర్వాత ఆచార్య తూమాటి దొణప్పగారు (ఉపాధ్యక్షులు, తెలుగు విశ్వ విద్యాలయం) 1970-76 లో తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ పథక స్థిరీకరణకు దోహదం చేశారు. 1976 నుంచి నేటివరకు తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ పథకానికి డైరెక్టరుగాను, ప్రధాన సంపాదకులుగాను మన విశ్వవిద్యాలయంలో ఉన్న డాక్టర్ లకంసాని చక్రధర రావు, ఎమ్.ఎ., పిఎచ్.డి., రీడరు, తెలుగు శాఖ అధ్యవ్యవస్థాపకంలో మొత్తం నిమిషం నిర్మాణ కార్యక్రమం 30-6-1986 నాటికి పూర్తిచేయబడింది. 1-4-1984 నుంచి నేటివరకు నాలుగు, ఐదు, ఆరు, ఏడు సంపుటాల్లో ముద్రణకు శుభ్రవిధాల సహకరించినందుకు వీరిని అభినందిస్తున్నాను. 10,132 పదాలతో కూడిన ఈ సప్తమ సంపుటాన్ని (య - వ) మీకు అందిస్తూ ఎనిమిదో సంపుటం (శ - హ) త్వరలోనే మీముందుంచగలమని మనవి చేస్తున్నాను.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఉన్నత న్యాయస్థాన ప్రధాన న్యాయమూర్తులుగా ఆంధ్ర విశ్వకళా పరిషదుపాధ్యక్షులు (1980 - 83) గా, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోకాయుక్త (1983 - 88) గా సమర్థవంతముగా పనిచేసిన డాక్టర్ ఆవుల సాంబశివరావు, చి.ఎ., చి.ఎల్., ఎల్.ఎల్.డి. గారికి ఈ సంపుటాన్ని అంకితమిస్తున్నందుకు సంతోషిస్తున్నాను. లక్ష పదాలకు పైబడి ఉన్న ఈ తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశం మొత్తం ముద్రణ నా హయాంలో పూర్తి చేతున్నందుకు నాకు చాలా ఆనందంగా ఉంది. దీనికి కారకులయిన తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ పథక సిబ్బందిని, సలహాసంఘ సభ్యులను ఈ సప్తమ సంపుటాన్ని చక్కగా వేగంగా అచ్చొత్తించిన ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషదు ప్రణాళికలయ డైరెక్టర్ ఆచార్య డి.వి. కృష్ణారావు గారిని అభినందిస్తున్నాను.

జట్లు

విశాఖపట్నం

తేది 2-3-1989

కనిశెట్టి వెంకట రమణ

(కనిశెట్టి వెంకట రమణ)

Blank Page

ప్రీతిక

1957 లో ప్రారంభించబడ్డ ఈ తెలుగు వ్యవస్థాపక మండలి ప్రజా మూర్తులు ఆంధ్ర భాషామండలి ప్రాధికారాలు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులపటులు ఆచార్య కనిశెట్టి వెంకటరమణ, ఎమ్. ఏ., ఎమ్. ఎస్. డబ్ల్యు. (ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్), ఎమ్. ఏ., పిఎచ్. డి. (ఇల్లినాయిస్ యు.ఎస్.ఎ.) గారి ఆధ్వర్యంలో పూర్తికావడం నాకు ప్రమోదాన్ని కల్గిస్తోంది. 10,132 ఆరోపాలతో కూడిన ఈ తెలుగు వ్యవస్థాపక సప్తమ సంపుటం (య - వ) అచిరకాలంలో అచ్చొత్తించబడింది. ఎనిమిది వేల పదాలతో కూడిన ఎనిమిదో సంపుటం అనతి కాలంలోనే ఆచార్య వెంకట రమణగారి ఆశీస్సులతో ముముందుంచగలం. అంతఃస్థలయిన య ర ల వ లలో వకారాది పదాల సంఖ్య అధికమవటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. తెలుగులో ఉభయోష్ఠ్యవర్ణమైన వకారం అనంతరకాలంలో కొన్ని మండలాలలో దంతోష్ఠ్యంగా మారింది. ఉభయోష్ఠ్యవర్ణాల ప్రాముఖ్యం ప్రాచుర్యం తెలుగు వ్యవస్థాపక అయిదు ఆరు సంపుటాలలో గమనించాంకదా.

ఈ సప్తమ సంపుటిలో భాగస్వాములు : ఈ సంపుట ప్రధాన సంపాదకులు - డా॥ లకంసాని సక్రధరరావు కాగా సహాయ సంపాదకులుగా ఉన్నవారు - డా॥ బాల అరుణ కుమారి, డా॥ ఎలవర్తి విశ్వనాథరెడ్డి, డా॥ లక్ష్మణశెట్టి కోట మల్లేశ్వరరావు, డా॥ కందాళ కనక మహాలక్ష్మి, డా॥ శ్రీపాద సీతామహాలక్ష్మి, డా॥ వెలుపేలు నాగరాజ్యలక్ష్మి, డా॥ సజ్జా మోహనరావు, శ్రీ షేక్ విజయకుమార్, డా॥ పాలడుగు సుమతీదేవి. శ్రీ గోనెళ్ళ వెంకట సీతారాం టైపిస్టుగాను, శ్రీ బోర వెంకటరమణారెడ్డి అటెండరుగాను ఈ పథకంలో పనిచేశారు.

మద్రాసు ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఉన్నత న్యాయస్థానాలలో న్యాయవాదిగాను, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ఉన్నత న్యాయస్థానంలో న్యాయమూర్తిగా, ప్రజాస్వామ్య న్యాయమూర్తిగా వివిధ విధులను ధర్మ బద్ధంగా ఆదర్శమూర్తిగా నిర్వహించిన మహాత్ములు, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తుపాధ్యక్ష పదవిని 1980 నుంచి 1983 వరకు అత్యంత సమర్థంగా తమ బాధ్యతలను నెరవేర్చిన ప్రతిభాశాలులు, ఆంధ్ర ప్రదేశ్ లోకాయుక్త పదవీబాధ్యతలను శ్లాఘాపాత్రంగా 1983 నుంచి 1985 వరకు నిర్వహించి సర్వుల ప్రశంసలను పొందిన కర్మయోగులు, సహృదయ సార్వభౌములు, సద్గ్రంథ కర్తలు, బహు గ్రంథ భర్తలు, సాహితీ సద్విమర్శకులు, నిఘంటు ప్రేయులు అయిన డాక్టర్ ఆవుల సాంబశివరావు, బి.ఎ., బి.ఎల్., ఎల్.ఎల్.డి. గారికి ఈ 'తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశం (సప్తమ సంపుటం)'ను అంకిత మివ్వటానికి అనుమతించిన ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు దధికారులకు కృతజ్ఞతలు.

తెలుగు వ్యవస్థాపక కోశ పథక నిర్వహణకు ముద్రణకు ఆర్థిక సహాయాన్ని అందిస్తున్న నా మాతృసంస్థ ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తుకు కృతజ్ఞతలు.

ఆచార్య కనిశెట్టి వెంకట రమణగారు విశాఖపట్నం జిల్లా తుమ్మపాలలో 1935 లో జన్మించి ప్రాథమిక విద్యను అక్కడే అభ్యసించి, ప్రాథమికోన్నత విద్యను అనకాపల్లిలో అధ్యయనం కావించి, రాజమండ్రి ప్రభుత్వ కళాశాలలో ఇంటర్మీడియేట్ ప్రథమ శ్రేణిలో ఉత్తీర్ణులై, 1954 లో ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులో బి.ఎ. పూర్తిచేసి ఎమ్.ఎ. (సోషల్ వర్క్) పరీక్షలో మొదటికోటి (రాంక్)ని పొందారు. 1966 లో ప్రపంచ ప్రఖ్యాతమయిన అమెరికా లోని ఇల్లినాయిస్ యూనివర్సిటీ నుండి అత్యున్నత పరిధిలో ఎమ్.ఎ. పట్టాను, పిఎచ్.డి. పట్టాను సాధించిన విజ్ఞానభిని ఆచార్య కె.వి. రమణగారు. వీరు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్ లోని సోషల్ వర్క్ విభాగంలో 1961లో ఉపన్యాసకులుగా ప్రవేశించి 1969లో రీడరు పదవిని, 1974లో ఆచార్య పదవిని అలంకరించారు. 1975లో సోషల్ వర్క్ విభాగాధిపతులుగాను, ఎస్.ఎస్.ఎస్.

ప్రత్యేక సలహాదారునిగాను నియమితులయ్యారు. 1984 - 85 సంవత్సరాలకాలంలో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ ప్రభుత్వంవారు వీరిని ఉత్తమ ఉపాధ్యాయులుగా ప్రకటించి సత్కరించారు. ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ ఆర్ట్స్ కళాశాల హాస్టల్స్ వార్డెన్ గాను, పరీక్షల డీన్ గాను, ఎక్సైజ్ సర్వీసెస్ శాఖ డైరెక్టరుగాను శ్రీ కె. వి. రమణగారి పరిపాలన దక్షతను గమనించి విశాఖ వినియోగదార్ల సంఘం వ్యవస్థాపాధ్యక్షులుగా, అంతర్జాతీయ మానవహక్కుల పరిరక్షణ సంస్థ విశాఖ విభాగాధ్యక్షులుగా, ప్రగతి ట్రస్ట్ చైర్మన్ గా, గ్రేటర్ విశాఖ లెప్రసీ ట్రీట్ మెంట్ సంస్థ చైర్మన్ గా, శ్రామిక విద్యాసంస్థ చైర్మన్ గా, గ్రామీణాభివృద్ధి కార్యక్రమమగ్గులుగా నిరంతర ప్రజాసేవాపరాయణులుగా వీరు కావిస్తున్న కృషికి అలరిన ఆంధ్ర ప్రదేశ్ అధికారులు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులపతులుగా నియమించగా 24-3-88 తేదీని పదవీ బాధ్యతలను స్వీకరించి అత్యంత సామర్థ్యంతో సర్వజనరంజకంగా పరిపాలిస్తున్నారు. వీరు ఈ గ్రంథానికి సమకూర్చిన తేటతెనెవంటి తొలిపలుకు తెలుగుతల్లికి వెలుగు. తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ పథకానికి వీరందిస్తున్న ప్రోత్సాహం తెలుగు భాషయందు వీరికి గల ఆదరాభిమానాలు అందరి హృదయాలను ఆకట్టు కొన్నాయి. ఏవంవిధ పరిపాలనదక్షులు, సుగుణ ఖణులు, ఆంధ్ర భాషాభిమానులు, సహృదయ సమ్రాట్లు, ప్రజాహిత నిరంతర కార్యక్రమమగ్గు మనస్కులు, తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ పథక సలహాసంఘాధ్యక్షులు, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులపతులు ఆచార్య కనిశెట్టి వెంకట రమణ, ఎమ్. ఏ., ఎమ్. ఎస్. డబ్ల్యు. (ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్, వాల్తేరు), ఎమ్. ఏ., పిఎచ్.డి. (ఇల్లినాయిస్, అమెరికా) గారికి మనస్ఫూర్తిగా తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ పథక స్ఫూర్తికి దోహదం చేస్తున్నందుకు హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాంజలులు.

తమ అమూల్యాలైన సలహాలద్వారా శుభాశంసలద్వారా ఈ తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథక పరిసమాప్తికి కారకులయిన అనుభవజ్ఞులు మేధావులు పండితులు తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథక సలహాసంఘ సభ్యులు : డాక్టర్ బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, ఆచార్య జి. ఎన్. రెడ్డి, డాక్టర్ వడ్లమూడి గోపాల కృష్ణయ్య, డాక్టర్ వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య, శ్రీమతి టి.ఎన్. అనసూయాదేవి, ఆచార్య వేకూరి రామారావు గార్లకు—

తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథక నిర్మాణకార్యక్రమానికి మొదటినుంచి సంపూర్ణ సహకారాన్ని అందించి నన్ను ప్రోత్సహిస్తున్న ఆంధ్ర భాషాయోషాదయితులు, సరసులు, విజ్ఞాన విరాజితులు, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తులసభివులు డాక్టర్ మద్ది గోపాలకృష్ణారెడ్డి, ఎమ్.ఏ. (అనర్స్), బి.ఎల్., పిఎచ్.డి. గారికి—

ఈ తెలుగు వ్యుత్పత్తికోశ సప్తమ సంపుటాన్ని సర్వాంగసుందరంగా తీర్చిదిద్దటంలో సహకరించిన సహృదయులు, మితహితవచస్కులు, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తుద్రణాలయ డైరెక్టర్ ఆచార్య డి. వి. కృష్ణారావు, ఎమ్. ఎస్.సి., పిఎచ్.డి. గారికి, డిప్యూటీ డైరెక్టర్ శ్రీ జి. మదనరాజ్, బి.ఎ. గారికి—

హార్దిక కృతజ్ఞతలు

తమ నిరంతర కృషివల్ల ఈ కోశ సంపూర్తికి కారకులయిన మా తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథక నిబ్బందికి—

మనఃపూర్వకాభినందనలు.

విశాఖపట్నం

లకంసాని చక్రధరరావు

డైరెక్టరు, ప్రధాన సంపాదకులు

తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథకం

8-3-1989

కార్యదర్శి, సభ్యులు

తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశ పథక సలహా సంఘం

ఆంధ్ర రాష్ట్ర అవతరణకు

అనువులను అర్పించిన

అ మ ర జీ వి

శ్రీ పొట్టి శ్రీరాములు

Blank Page

తెలుగు వ్యవృత్తి కౌశల సలహాసంఘం

అధ్యక్షులు:

ఆచార్య కనికెట్టి వెంకట రమణ, ఎమ్.ఏ.; ఎమ్. ఎస్. శబ్దం.

(ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్); ఎమ్.ఏ.; పిఎచ్.డి. (ఇలినాయిస్, యు.ఎస్.ఏ)

ఉపాధ్యక్షులు, ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్, విశాఖపట్నం

సభ్యులు:

డాక్టర్ బెజువాడ గోపాలరెడ్డి, డి.ఎల్.

సుదర్శన భవన్, నెల్లూరు

ఆచార్య జి.ఎన్.రెడ్డి, ఎమ్.ఏ.; పిఎచ్.డి.

యు.జి.సి.ఎమిరిటస్ ఫెలో

శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి

డాక్టర్ వడ్లమూడి గోపాలకృష్ణయ్య

కళాప్రపూర్ణ

ప్రొఫెసరు

డాక్టర్ నావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య

కళాప్రపూర్ణ

సత్తెనపల్లి

శ్రీమతి టి.ఎన్. అనసూయాదేవి

మదనపల్లి

ఆచార్య చేకూరి రామారావు, ఎమ్.ఏ.; పిఎచ్.డి.

భాషాపరిశోధకులు, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం

ప్రొఫెసరు

డాక్టర్ లకంసాని చక్రధరరావు, ఎమ్.ఏ.; పిఎచ్.డి.

కార్యదర్శి, సభ్యులు

డైరెక్టర్, ప్రధాన సంపాదకులు

తెలుగు వ్యవృత్తి కౌశలపథకం

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్, విశాఖపట్నం

Blank Page

7/11

అంకితం

ప్రతిభాశాలి

డాక్టర్ ఆవుల సాంబశివరావు, బి.ఎ., బి.ఎల్. ఎల్.ఎల్.డి.

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్ భూతపూర్వ కులపతులు,

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రప్రథమ లోకాయుక్త,

ఆంధ్రప్రదేశ్ మాజీ ప్రధాన న్యాయమూర్తులు

Blank Page

XV

తెలుగు వ్యుత్పత్తి కోశం
(య - వ)

Blank Page

య

య వి. నాద తాలవ్యాంతస్థం. అన్ని ద్రావిడభాషల్లోనూ ఈ వర్ణం ఉంది. పదాది యకారం లేదని తెలుగు వ్యాకర్తల చుతం. తెలుగు లేఖనంలో కాననాల్లోనూ, ఇతరత్రా తాల వ్యాచ్చుల ముందు పదాది యకారం కనిపిస్తుంది. అయితే దీనికి అర్థబేదక సామర్థ్యం లేదు. మూలద్రావిడంలో పదాది యకారాన్ని గుర్తించారు. తాలవ్యాచ్చులతో మొదలయ్యే పదాలు యకారాదిగానే వ్యవహారంలో వినిపిస్తున్నాయి. కాని కోకాల్లోని పదాలు మాత్రమే ఇందు గ్రహించబడ్డాయి.

<మూ,ద్రా. *య.

యకరారు రూ.చూ. యెకరారు. వి. అంగీకారం.

యకాయకి రూ.చూ. ఎకాయకు. క్రి.విణ. అకస్మికమైన, క్వరిత మైన.

యక్షప్రశ్న వి. కఠిన ప్రశ్న. భారతంలో యక్షుడు పొందవల్సి కొన్ని కఠిన ప్రశ్నలు వేస్తాడు. వాటి కఠిన ప్రశ్న అని అర్థం.

నం. యక్షప్రశ్న-. యక్షుడి ప్రశ్న.

<నం. యక్షప్రశ్న- (అర్థవిపరి.).

యజమాని రూ. యజమాను. వి. 1. ఇంటి సొంతదారు ; 2. దర్శ.

నం. యజమాన-. యజ్ఞం చేసేవాడు. ఇంటిపెద్ద లేదా తెగపెద్ద.

<నం. యజమాన-.

యజమాను రూ.చూ. యజమాని. వి. ఇంటిసొంతదారు.

యజ్ఞసాల వి. నర్సానికి తదవకుండా వైన హరిపాక వేసిన ఆము.

నం. యజ్ఞశాలా. యజ్ఞం చేసే గాల.

<నం. యజ్ఞశాలా.

యటమటము చూ. ఎటమటము. వి. చిక్కు.

యట్టము రూ.చూ. ఎట్టము. వి. కంపకొడుగు.

యడం రూ.చూ. ఎడము. వి. దూరం.

యడబెట్టు న.క్రి. దూరమగు. <యడం+పెట్టు.

యడబెట్టు చూ. యడం.

యద్దామద్ది రూ.చూ. ఎద్దెముద్దె. విణ. ఎద్దిమద్ది, మొరటు.

యందే వి. నూనె, దేవునికి తైలార్యంగనం. ద.హిం.గా. సంప్.

5. గా.నం. 874, క్రి.శ. 1620.

క. ఎట్టె. నూనె ; త. ఎట్టెయ్. నూనె, నువ్వులనూనె ; మ. ఎట్టె. నూనె.

యతామతమగు చూ. యతామతము.

యతామతము రూ.చూ. యతిమతము. వి. వెర్రివాలకం.

యతామతమగు అ.క్రి. వెర్రిలగు. <యతామతము + అగు.

యతిమతము రూ. యతామతము. వి. వెర్రివాలకం

నం. యతిమత-. సన్యాసి అభిప్రాయం.

<నం. యతిమత- (అర్థవిపరి.).

యత్తవారి రూ. యత్వారి. వి. ప్రయత్నం.

నం. యత్త- ప్రయత్నం ; పార. -నార్.

<నం. యత్త-+పార. -వార్.

యత్వారి రూ.చూ. యత్తవారి. వి. ప్రయత్నం.

యథాయథము అవ్య. చెల్లాచెదరు. వేంక. పంచ. 2.177.

నం. యథాయథా. క్రమక్రమంగా, సరిగా.

<నం. యథాయథా (అర్థవిపరి.).

యథాయథలు అవ్య. చెల్లాచెదరు. దశకు. 10.65.

యథాయథలు చూ. యథాయథము.

యదబడు రూ.చూ. ఎదవడు. అ.క్రి. భయపడు.

యదార చూ. ఎద. వి. 1. ఆసక్తి ; 2. చికూచింత.

యదాస్తు రూ. యాదస్తు, యాదాస్తు. వి. జ్ఞాపకార్థం రాసు కున్నది ; మెమోరాండం.

హిం.ఉ.పార. యాద్-దాత్. స్మరణశక్తి, జ్ఞాపకం కోసం రాసిపెట్టుకొన్న నంగతి.

క. యాదాస్తు. చిత్తుగమనిక, జ్ఞాపకదిహ్నం, మెమోరాండం ; త. యాతాస్తు ; మ. యాదాస్తి.

<ఉ. యాద్-దాత్.

యద్దేవా వి. హేళన.

నం. 'యద్దేవదేవహేళనమ్' అనే మంత్రంలో యద్దేవ తర్వాత హేళనం అని ఉన్నది. వైదికపరివాష శనునరించి 'యద్దేవ'కు తర్వాతి పదమైన దేవహేళనకు ఉన్న అర్థమే కలిగింది.

<నం. యద్దేవ- (అర్థవిపరి.).

యద్వాతద్వాలాడు చూ. యద్వాతద్వాలు.

యద్వాతద్వాలు వి.బ.వ. అస్తవ్యస్తంగా. హేమా. పు. 88.

నం. యద్ వా. విప్రకారంగా అయినా, ఏమైనప్పటికీ ; తద్ వా. అదికాని.

<నం. యద్ వా తద్ వా (అర్థవిపరి.).

యద్వాతద్వాలాడు న. క్రి. అస్తవ్యస్తంగా మాట్లాడు.

<యద్వాతద్వాలు+అడు.

యమ విణ. మిక్కిలి, చాలా.

నం. యమ. యముడు.

<నం. యమ- (అర్థవిపరి.).

యమగండరు వి. చాలా సావాసం కలవాడు. నం.

యమ-. యముడు. యమచిక్కు వి. గట్టిచిక్కు. యమయాతన పడు అ.క్రి. నానాదాధలు పడు.

యమచాలపచ్చ రూ.చూ. యమరాళపచ్చ. వి. 1. ఆరణ్యం

పచ్చరంగు ; 2. పసిమిలో నలుపుచాయ కలిసిన రంగు ; 3. దమయంతి పచ్చకంటె లేతరంగు ; 4. రేలపువ్వు, పచ్చవన్నెలు కలిసిన రంగు.

యమరాశ్వవచ్చ యా. ఏమూలపచ్చ, యమరాలపచ్చ. వి. 1. ఒకరకం పచ్చరంగు ; 2. పసిమిలో నలుపుచాయ కలిసిన రంగు ; 3. దమయంతి పచ్చకంటె లేతరంగు ; 4. రేల పువ్వు, పచ్చవన్నెలు కలిసిన రంగు.

ఇం. Emerald. మరకరం.

<ఇం. Emerald + పచ్చ.

యమలాళ్ల వి. బ. వ. 1. యమదూతలు, యమభటులు ; 2. పిడించేవాళ్ళు.

నం. యమ-., యముడు.

<క. యమనాళ్ళు. యమదూత.

నం. యమ- + -లు + అ¹ + వాళ్ళు.

యంబ యా. చూ. ఎంబ¹. వి. 1. చీవాటు ; 2. వేడిమి.

యంబన్న చూ. యంబ్రహ్మ. వి. తెలివితక్కువవాడు.

<యంబ్రహ్మ + అన్న.

యంబన్నచేయు హాస్యము వి. తెలివితేనివాడు చేసే వేగాకోళం. కు. ర. సా. 22.

యంబ్రహ్మ వి. 1. పిసినిగొట్టు ; 2. తెలివితక్కువవాడు ; 3. చేతగానివాడు.

'యంబ్రహ్మగుప్తయే' అనే వైదిక మంత్రభాగాన్నిబట్టి దనాన్ని గుప్తంగా వాచేవాడనీ ఏడుముళ్ళు వేసి వాచేవాడనీ అర్థం కలిగి, తర్వాత అనేక నిందాఘర్యకార్యాల తెలుగులో సంస్కృత 'యంబ్రహ్మ'కు కలిగాయి. వైదిక పరిభాషనుబట్టి 'యంబ్రహ్మ' తర్వాత పడమైన 'గుప్తి'ని బట్టి ఈ అర్థాలు ఈ పదానికి కలిగాయి.

<నం. యంబ్రహ్మ-., (అర్థవిపరీ).

యలగ యా. చూ. వెలగ. వి. వృక్షవిశేషం.

యల్లాబాగా చూ. ఎల్ల. 2 క్రి. విణ. తేరగా.

యశస్య యా. చూ. ఎశవ. వి. 1. రోగం ; 2. అశుభమైన మాట.

యవ వి. బట్టి పెట్టక ముందు గుట్టలుగా పెట్టిన ఇటుక.

నం. యవ- ధాన్యవిశేషం.

<నం. యవ- (అర్థవిపరీ).

యవ్వనము వి. యుక్తవయసు. కాళ్ళ. నం. 45-179.

నం. యౌవన-వయసులో ఉండటం.

<నం. యౌవన-.

యాక యా. చూ. వేక. వి. మట్టిపాత్రను సర్వేటప్పడు అడుగుపై భాగంలో చుట్టూ వెన్నులాగా నిలిపిన ఆంచు.

యాకకుండ వి. పక్కల్లో మాడు పెట్టి చేసిన కుండ.

యాకసిప్ప (-చిప్ప) వి. మాడు పెట్టిన చిన్నమట్టిపాత్ర.

యాకటి యా. చూ. వేకటి. వి. వేకటి, గర్భిణి.

యాకండివర చూ. ఏ కాండము. వి. నూతిపైభాగంలో పెట్టే ఒక.

యాకము వి. అబంధం.

నం. ఏక-ఒక.

<నం. ఏక-.

యాకరపెట్టు యా. చూ. ఏకరువు పెట్టు. న. క్రి. గడగడ వర్ణించు. యాకాణము యా. చూ. ఏ కాండము. వి. మొదలు శుద్ధ ఒకటిగా కలిసి ఉండటం.

యాకాము చూ. వేకువ. వి. వేకువ.

యాకిరి బీకిరి విణ. చిందరవందర, ఒకక్రమంలేనిది.

క. యాంకర్. రాక్షసుడు.

యాగర యా. చూ. ఏగర. వి. సాగు నీటికాలువలు చీలు మొత్తలు, రెగ్గులేటది.

యాగట్ట యా. చూ. ఏగర. వి. గొట్టుకు వెనుక చేర్చిన అక్కెడను కలిపి ఉంచే కట్ట.

యాగాత వి. చెన్నపట్టణం పరిసరాల కిందితెగల కులదైవమైన ఒక గ్రామదేవత.

యాగీ వి. 1. అల్లరి ; 2. అనవసరమైన గొడవ.

నం. యాగ-యజ్ఞం.

యాగీపెట్టు అ. క్రి. అల్లరిపెట్టు.

యాంగిలేర్లు వి. బ. వ. వేలాడగట్టి మొక్కలు పెంచటానికి చేసిన మట్టితొట్టి.

ఇం Hangers. వేలాడేవి.

<ఇం. Hangers.

యాటాలె యా. చూ. ఎటవాలు. విణ. ఒరగాడున్న, ఒరిగిన.

యాతటిక (-అటిక) వి. అడుగు బూడిసిన ఆటిక.

యాతబెట్టు (-పెట్టు) అ. క్రి. ప్రయోగం చేయు.

నం. యాత-గతించింది, గతం.

యాతర వి. యాత్ర.

నం. యాత్రా. ప్రయాణం, పీఠానికి పోవటం.

<నం. యాత్రా.

యాతరమంది విణ. బ. వ. నీచులు.

యాతరాయి వి. కుండలను సర్పి పెద్ద చేసేరాయి.

<వేత + రాయి.

యాతరి వి. 1. మర్యాద తెలియనిది ; 2. పొడిచేపశువు.

<వేత + -అరి.

యాత్రసంచి వి. ఒకరకమైన చిన్నగోనెనంచి, అసిమి నంచి.

నం. యాత్రా- ప్రయాణం.

<నం. యాత్రా- + నంచి.

యాదము క్రి. విణ. గాఢంగా. కు. నం. 11.3.

యాదర వి. ఇంటిలోను, ఉమ్మడి కాపురాలలోను, ఎవరికి వారు డబ్బును మిగుల్చుకొని చేర్చి పెట్టుకొంటూ తహస్యంగా వస్తువుల్ని రాన్యాదుల్ని అమ్మి మూటగట్టు కొంటూ ఎవరి సొమ్ముల్ని వారు పెంచు కోవటం.

యాదస్తు యా. చూ. యదాస్తు. వి. జ్ఞాపకం.

యాదాకు వి. సుమారు.

యాదాస్తు యా. చూ. యదాస్తు. వి. జ్ఞాపకార్థం రాసుకున్నది, మెమొరాండం.

యాదిగి వి. జ్ఞాపకముచుకున్నది.

హిం. యాద్. జ్ఞాపకం, గుర్తించు కోవటం, గుర్తుకు తెచ్చుకోవటం, సుక్క, తునక ; మరా. యాద్ ; ఉ. పార. యాద్ ; ఉ. హిం. యాద్ గారీ, స్మరణం ;

క. యాది ; క. యాతి, యాతు.

< ఉ. యాద్గారీ.

యానము వి. అన్నంఎత్తుకొని వెళ్ళేపాత్ర.

సం. యాన- ప్రయాణం.

< సం. యాన-.

యానాది రూ.చూ. ఆనాది. వి. దక్షిణదేశంలో ఒకజాతి.

యానాదిమద్దెల వి. యానాది వాళ్ళు వాయించే మద్దెల.

యాపిల్ వి. సీమరేగు, ఏపిల్ పండు.

ఇం. Apple. ఒకరకం పండు.

< ఇం. Apple.

యాపిల్ పండు వి. సీమరేగు.

యాబై రూ.చూ. ఏబది. సర్వ. ఆయిదు పదులు.

యాభయిలు చూ. ఏబది. వి.బ ప. సంవత్సరాలు.

యాబై రూ.చూ. ఏబది. సర్వ. ఆయిదు పదులు.

యామ వి. ఒక విధమైన చేప.

త. యామై. రాత్రి;

సం. యాయ- జాము.

యాయవారము రూ.చూ. ఆయవారము. వి. ముష్టి ఎత్తుకోవటం.

యాయవారమెత్తుకొను (-ఎత్తుకొను) స.క్రి. దిచ్చు మెత్తుకొను.

యాయవారమెత్తుకొను చూ. యాయవారము.

యాయవారం రూ.చూ. ఆయవారము. వి. ముష్టి.

యార్ వి. మిత్రుడు.

హిం. ఉ. పార. యార్. మిత్రుడు, విటుడు.

< ఉ. యార్.

యార్థ్ వి.బ.వ. నవతి. హిం.ఉ.పార. యార్.

మిత్రుడు, విటుడు. < ఉ. యార్ + -లు.

యార్ వి. 1. పనిచేయక వదిలివేసినదినం; 2. జాగరలో ముఖ్యమైన ఉత్సవం లేనిదినం; 3. చెట్టును కల్లు ఉట్ట నీయకుండా నిలిపిన దినం.

సం. హెలారా. కాలపరిమితి, ఒక గంట.

< సం. హెలారా.

యార్గట్ట (-కట్ట) వి. వ్యవసాయానికి కావలసిన తాళ్ళు మొ.వి.

యార్దోలు (-కోలు) స.క్రి. పారదోలు.

యార్దోషు చూ. త్రోయు. స.క్రి. పారదోలు.

యారాము వి. 1. పైరు పెట్టిన, పైరునాటిన కొయ్యలో నీరు బయటికి పోవటానికి చేసిన లోతు తక్కువ, చిన్నపాయ కాలువ, 2. కప్పకాలువ.

హిం.ఉ. ఆరామ్. కోట.

< ఉ. ఆరామ్.

యారాళిలు వి.బ.వ. ఆము పడుగులో ఈక కుదుర్చుమీద ముందు పెద్దకుండలు పెట్టి వాటిమీద పేర్చే మధ్యరకం సైజుకుండలు.

యారాసల్రాయి వి. కడవరాయిలాగా సైజు చిన్నదిగా ఉండే రాయి.

యారాసుబల్ల వి. కుదంకొట్టిన తర్వాత పల్చగ సన్నగ సర్ప టానికి వాడే నలప.

యార్లగుంటరాయి వి. యార్లగుంట ప్రాంతం నుంచి వచ్చే

చలపరాయి.

యాలం రూ.చూ. ఏలము. వి. అమ్మటంలో ఒక విశం శేలం, పేకాటలోని ఒక అట.

యాలము రూ.చూ. ఏలము. వి. శేలం.

యాలాం రూ.చూ. ఏలము. వి. 1. అమ్మటంలో ఒక విశం; 2. పేకాటలోని ఒక అట.

యాలాము వి. 1. పశువుల్ని కట్టివేయటానికి పొలంలో తాత్కాలికంగా అమర్చిన దొడ్డి; 2. పొలం మధ్య ఏర్పరచిన చిన్న పశువుల దొడ్డి; 3. దుర్గమారణ్యాల్లో వెలసిన దేవతల తిరునాళ్ళకు వచ్చి చేరిన జనం, ముఖ్యంగా కలిగిన వాళ్ళు ఏర్పరచుకొనే తాత్కాలిక వనట.

త. యాలమ్ రాత్రి.

యావ రూ.చూ. ఏవ. వి. 1. అధికానక్ష; 2. వృథా మానసిక కామేచ్ఛ; 3. పాటు; 4. నైపుణ్యం; 5. వంక, సాకు, మిష; 6. ఎగబడటం; 7. దృష్టి; 8. గాడేచ్ఛ; 9. ద్యానం; 10. మనసు.

యావన్నగారిము వి. ఎల్లకాలం.

సం. యావత్, మొత్తం, కాల, సమయం.

< సం. యావత్ + సం. కాల - + - ము.

యాష్ట వి. మానసిక ఆయాసం.

సం. యేష్ట - ఆవరణ వేయటం, కంచె.

< సం. యేష్ట -.

యాస రూ.చూ. ఏస. వి. వ్యత్యాసం, తేడా.

యాసమాటలు వి.బ.వ. 1. కావరం మాటలు; 2. ఒక ప్రాంతంవారికి ఇంకొక ప్రాంతం వారికి మాటలో కనపడే అపరిచిత ధ్వని. యాసమూలమట్టం వి. వంకరగా ఉన్న మూలలు కొలవటానికి తాపీ పనివాళ్ళు వాడే త్రిశుజా కారవురేకు పరికరం. యాసమెట్టు వి. వంకరగా ఉన్న మూలలు కొలవటానికి తాపీ పనివాళ్ళు వాడే త్రిశుజా కారవురేకు పరికరం.

యాసరపోవు రూ.చూ. వేసరుపోవు. అ.క్రి. వేసారు.

యజారా రూ.చూ. ఇజారా. వి. ఒడంబడిక.

యజాఫా రూ.చూ. ఇజాఫా. విణ. ఎక్కువ.

యజారాదారుడు రూ.చూ. ఇజారాదారుడు. వి. గుత్తదారు.

యజారు రూ.చూ. ఇజారు. వి. పైజమా.

యిరిల్లాచేయు అ.క్రి. తెలియజేయు.

హిం. ఇత్తలా. సమాచారం, తెలియజేయటం, సంపాదించిన జ్ఞానం; ఉ. ఆర. ఇత్తిలా. తెలియజేయు, ప్రకటన చేయు, నిర్ధారించు, అన్వేషించు, జ్ఞానం, సమాచారం; క. ఇత్తిలె, ఇత్తిలా.

< ఉ. ఇత్తిలా + చేయు.

యితీఫాక్ వి. సమిష్టిగా నీళ్ళు వాడుకోవటం.

హిం. ఇత్తిఫాక్. స్నేహం, అంగీకారం, ఒద్దిక, ఒక మత్స్యం, సాదృశ్యం. అవకాశం, సంఘటన, అదృష్టం, హఠాత్తుగా సంభవించినది, జ్ఞాత; ఉ. ఆర. ఇత్తిఫాక్. ఐక్యత, ఒద్దిక, నమ్మతి, సమానత్వం, స్నేహం, పోలిక, అదృష్టం, అకస్మికం, విజయం, సంఘటన, అవకాశం, జ్ఞాత.

< ఉ. ఇన్.ప్రా.

యినాం రూ.చూ. ఇనామ్. వి. 1. బహుమానం; 2. శిస్తు
మినహాయించిన భూమి.

యినాందారు రూ.చూ. యినాందారుడు. వి. ఇనామును అనుభ
వించువాడు.

యినాందారుడు రూ. యినాందారు. వి. ఇనామును అనుభవించే
వాడు.

ఉ. అర. ఇన్.అమ్. పార. -దార్ ;

క. ఇనాముదార్ ; త. ఇనాం-తార్ ; మ. ఇనాం
తార్.

< ఉ. ఇన్.అమ్. పార. -దార్.

యినామతి విణ. బహుమతిగా ఇవ్వబడిన.

ఉ. అర. ఇన్.అమ్.త. కానుక, ఉపకారం, శిస్తు
ముఖా ఇవ్వబడిన భూమి ; పార. ఇన్. అమ్.త. ఇనా
మత్, ఇనామత్.

< ఉ. ఇన్.అమ్.త.

యినామతి తప్పరీకు వి. ఇనాంభూములుగల రైతులపైన వేసే
పన్ను.

ఉ. అర. ఇన్.అమ్.త. ఇ.తప్పరీక్. ఈనాంభూముల
పై వేసే పన్ను.

ఉ. ఇన్. అమ్.త. ఇ.తప్పరీక్.

యినాము రూ.చూ. ఇనామ్. వి. 1. బహుమానం; 2. శిస్తు
మినహాయించిన భూమి.

యిన్నడి రూ.చూ. ఇనుమడి. విణ. రెండో.

యిరసాల్ రూ.చూ. యిర్సాలు. వి. ప్రభుత్వానికి కట్టే శిస్తు
రూకలు.

యిరసాల్చేయు అ.క్రి. పంపించటం.

యిరసాల రూ.చూ. యిర్సాలు. వి. ప్రభుత్వానికి కట్టే శిస్తు
రూకలు.

యిరసాలు రూ.చూ. యిర్సాలు. వి. ప్రభుత్వానికి కట్టే శిస్తు
రూకలు.

యిరాదా వి. ఉద్దేశం.

హిం. ఉ. అర. ఇరాదా. కోరిక, దృష్టి, ఉపా, ఆలో
చన, ఇచ్చ, ప్రణావం, ఉద్దేశం.

క. ఇరాదె. కారణం.

< ఉ. ఇరాదా.

యిర్సాలు రూ. యిరసాల్, యిరసాల, యిరసాలు. వి. ప్రభు
త్వానికి కట్టే శిస్తు రూకలు.

హిం. ఉ. ఇరసాల్. పంపటం; మరా. ఇర్సాల;

క. ఇరుసాలు. ప్రభుత్వ కోణాగారంలో దబ్బు కట్టటం ;

కు. ఇరసాలు, రిసాలు ; త. ఇరిచాల్, ఇరుచాల్ ;

మ. ఇరిసాల్, ఇరుసాల్,

< ఉ. ఇరసాల్.

యిర్సాలునామా వి. ప్రభుత్వానికి పంపే శిస్తు మొత్తాలలక్క.

హిం. ఉ. అర. ఇర్సాలునామా ;

త. ఇరుచాల్ నామా.

< ఉ. ఇర్సాల్ నామా.

యిలాకా రూ.చూ. ఇలాకా. వి. 1. అధికారంలో చేరిన ప్రదేశ

శం. 2. సంబంధం; 3. డిపార్టుమెంటు.

యిలాకాదార్లు వి. డిపార్టుమెంటువాళ్ళు.

ఉ. అర. ఇలాక- పార. -దార్. ఇలాకా కలిగిన
వాడు.

< ఉ. ఇలాక- పార. -దార్ + -లు.

యిలాఖ రూ.చూ. ఇలాకా. వి. 1. అధికారంలో చేరిన ప్రదేశ
శం; 2. సంబంధం; 3. డిపార్టుమెంటు.

యిలాఖ రూ.చూ. ఇలాకా. వి. 1. అధికారంలో చేరిన ప్రదేశ
శం; 2. సంబంధం; 3. డిపార్టుమెంటు.

యినంవారి ప్రత్య. పేర్ల క్రమప్రకారం.

ఉ. అర. ఇన్.పార. నార్. యినంక్రమప్రకారం ;

క. యినముబార ; త. ఇన్. - వార్.

< ఉ. ఇన్. + పార. - వార్.

యినందార్ వి. అనుభవించేవాడు.

ఉ. అర. ఇన్. పార. దార్. అనుభవం కలిగినవాడు.

< ఉ. ఇన్. + పార. దార్.

యినము రూ. యినము వి. వ్యక్తి.

ఉ. అర. ఇన్. పేరు. వ్యాకరణంలో నామవాచకం.
తేదా నామవాచకం పదం.

క. ఇనము. ఒకసేరు, వ్యక్తి, నామవాచకం ; త.
ఇనం, ఇనుం. పేరు, వ్యక్తి.

< ఉ. ఇన్.

యినవి రూ.చూ. యినవి. వి. క్రిస్తుశకం.

యినవీ రూ. యినవి వి. క్రిస్తుశకం.

హిం. ఈసవి, జీనస్ క్రిస్తుతో ప్రారంభమైన ; ఉ. అర.
ఇసవి ;

క. ఇసవి, ఇసవి, ఇసివి. క్రిస్తుశకం, క్రిస్తు
సంబంధమైన

< ఉ. ఇనవి.

యిస్తీఫా రూ. యిస్తీఫా. వి. విడుదలపత్రం, రాజీనామా.

హిం. ఉ. ఇస్తీఫా, రాజీనామా, మరా. ఇస్తీఫా.

< ఉ. ఇస్టీఫా.

యిస్తీహారు రూ.చూ. ఇస్తీహారు. వి. ప్రకటన పత్రం.

యిస్తీహారు రూ.చూ. ఇస్తీహారు. వి. ప్రకటన పత్రం

యిస్తీహారునామా రూ.చూ. ఇస్తీహారునామా. వి. లిఖితపూర్వక
మైన ప్రకటన.

యిస్తీఫా రూ.చూ. యిస్తీఫా. వి. విడుదలపత్రం. రాజీనామా.

యిస్తీఫా రూ.చూ. ఇస్తీహారు. వి. ప్రకటన పత్రం.

యిస్తీ రూ.చూ. ఇస్తీరి. అ. క్రి. బట్టలు మకతలు లేకుండా
పెట్టలో నిప్పులు వేసి పైన ఉద్దటం.

యానము రూ.చూ. యినము. వి. వ్యక్తి.

-యు (న్) చూ. ఉన్. ప్రత్య. ఉపాధేయర శబ్దాలమీద
నముచ్చయ్యద్యర్థార్థాల్లో వచ్చే 'ను' వర్ణానికి ముందు

వచ్చేది. ఉదా. కిలయు, మజీయు.

< మూద్రా, * ఉమ్.

యక్షమగు అ. క్రి. హక్తుకొను.

నం. యుక్త - తగినది, నరిమైనది, కూడినది.

< నం. యుక్త - + - ము + అగు.

యక్షి వి. విధం. కవచసా. 154.

సం. యక్షి. కూడిక కలయిక, ఉపాయం, న్యాయం, ఉపా. వ్యవహారం.

<సం. యక్షి - (అర్థవివరి.).

యక్షిప్రత్యక్షులు వి.బ.వ. ఉపాయాలు.

సం. యక్షి - ఉపాయం, కలిసినది. ప్రతియుక్తి - ఎదురు ఉపాయం.

<సం. యక్షి - + ప్రతియుక్తి - + - లు.

యగచర్యనుద్దులు వి.బ.వ. పాతకాలం సంగతులు. హంస. 1-190.

సం. యగచర్య. యగంలోనిచేష్ట.

<సం. యగచర్య + సుద్దు + - లు.

యనానీ విణ. వైద్యంలో ఒకపద్ధతి.

హం. యనానీ. గ్రీనునంబంధమైన. గ్రీనుదేశస్థుడు.

గ్రీనుదాస, వైద్యంలో ఐయోనియన్ విధానం; ఉ. అర.

యనాన్. గ్రీను, యనానీ. ఒకవైద్యవిధానం;

క. యనానీ, త. యనానీ.

<ఉ. యనానీ.

యోకరారు రూ. యకరారు. వి. ఆంగీకారం.

ఉ. ఇకరార్. వాగ్దానం. ఒప్పందం, నిశ్చయం, ఒడంబడిక. అభయం, భరోసా,

త. ఇక్కరార్. ఆంగీకారం, వాగ్దానం.

యెండయిరేణి రూ.చూ. వెండయిరేణి. వి. రంగులు లేకుండా సున్నం మాత్రమే పూసిన అరివేణికుండలు.

యెతమతం వి. ఒకరు ఔనన్నదాన్నికాదనటం లేదా ఒకరు కాదన్నదాన్ని ఔననటం.

సం. యత - అభిప్రాయం.

<ఎదురు + సం. యత - + - ము.

యెతిపతి వి. అటూఇటూ తేలని పరిస్థితి

సం. యతి - సన్న్యాసి, పతి - భర్త.

<సం. యతి - + సం. పతి -

యెదరపు చూ. ఎదురు. వి. 1. బదులు. 2. సహాయం చేయవలసిన వారు, బానికీ మారుగ సహాయం చేయించు కోవటం, 2. రావలసిన బాకీని వసూలు చేసుకోవటానికి ఋణస్థుడికి చేసే అర్థిక సహాయం.

యెదురు రూ.చూ. వెదురు. వి. మేదరి నిర్మాణద్రవ్యంగా నర్వ సాధారణ వాడుకలో ఉన్న తృణవిశేషం.

యెన్నెలవంతెలు రూ.చూ. వెన్నెల సంతెలు. వి. దీపం ప్రమిదలాగా గుంతగా ఉండేది.

యెన్నెలమడుగు రూ.చూ. వెన్నెలమడుగు. వి. చిచ్చు బుద్ధల్లో ఒకరకం.

యెయిగండ్లదుత్త రూ.చూ. వెయిగండ్లదుత్త, వి. చిన్నచిన్న చిల్లులు పెట్టినట్టి కాల్చని మట్టిపాత్ర.

యెయిగండ్లకడవ రూ.చూ. వెయిగండ్ల కడవ. వి. చిన్నచిన్న చిల్లులు పెట్టినట్టి కాల్చని మట్టిపాత్ర.

యెయిగండ్లకుండ రూ.చూ. వెయిగండ్లకుండ వి. చిన్నచిన్న చిల్లులు పెట్టినట్టి కాల్చని మట్టిపాత్ర.

యెలుగుగూగ రూ.చూ. వెలుగుగూగ. వి. ఇంట్లో వెలుతురు

రావటానికి లేక ఇంటిలోనిపొగ బయటికి పోవటానికి ఇంటి కప్పులో అమర్చిన మట్టివలయం.

యోకపాలు వి. ఒకసంవత్సరం.

ఉ. పాఠ. యక్ - సాల్. ఒకసంవత్సరం, సంవత్స

రానికి సంబంధించిన, ఒకసంవత్సరానికి తీసుకొన్నతూమి.

<ఉ. యక్ - సాల్.

యేగండ్లకడవ రూ.చూ. వెయిగండ్ల కడవ, వి. వెయ్యికళ్ళకుండ, చిన్నచిన్న చిల్లు పెట్టి కాల్చని మట్టి పాత్ర, గ్రామ

దేవతకు మొక్కుబడి ఉన్నవాళ్ళ వైవేద్యం పెట్టి పాత్ర.

యేగండ్లకుండ రూ.చూ. వేగండ్లకుండ వి. వెయ్యి కళ్ళకుండ. యేడి వి. బండిజల్ల చివరన అటు అడ్డం పెట్టుకు ఆనుగా కట్టిన

తాడు.

క. ఏరు, అర్. నాగరికి కట్టిన ఎడ్లజత, అర్కాలు.

నాగరి కింది దాగం, త. ఏర్ - క - కాల. నాగటి కొయ్య.

యేడిల్కూజా రూ.చూ. హేండిల్కూజా. వి. పట్టు కోవటానికి వలయం పెట్టి చేసిన కూజా.

యేండిల్సురాయి వి. పట్టుకోవటానికి వలయంపెట్టి చేసిన నీళ్ళ కూజా.

ఇం. Handle. చేతిలో పట్టుకొనే ఆధారం.

<ఇం. Handle. + సురాయి.

యేండ్లుకూజా రూ.చూ. హేండిల్కూజా. వి. పట్టుకోవటానికి ఆధారం గల కూజా.

యేనాది రూ.చూ. ఆనాది. వి. దక్షిణదేశంలో ఒకజాతి.

యేయికంట్లకుండ రూ.చూ. వేయికండ్లకుండ. వి. వెయ్యికళ్ళకుండ.

యేలము రూ. చూ. ఏలము. వి. వేలం.

యేలందారుడు వి. వేలంపొడినవాడు.

ఉ. అర. ఇ'లామ్; పాఠ. దార్.

<ఉ. ఇ'లామ్ + దార్.

యేలాం రూ.చూ. ఏలము. వి. అమ్మటంలో ఒక విధం, పేకాట లోని ఒక ఆట.

యేషాగాథ వి. అస్తవ్యస్తపు మాట. హేమా. పు. కికి.

సం. ఏషా. కోరిక, గాథా. కథ.

<సం. ఏషా + సం. గాథా.

యొక్క అప. షష్ఠీవిభక్తి ప్రత్యయం, సంబంధార్థకం. శేష షష్ఠీలో వచ్చే ప్రత్యయం. ఉదా. రాజయొక్క, వనము యొక్క.

<ఒక్క.

యొవియా వి. ఒకతరహా భరణం.

ఉ. పాఠ. యొమియ, యొమియ. దినబత్తెం, పెన్దను దార్లకిచ్చే అలవెన్సు, ప్రతిదినం; అర. యొమిఅ;

త. యొమియ, యొవియ. ఒకరోజుకిచ్చే అలవెన్సు లేదా పెన్దను. బ్రిటిష్ పాలన ప్రారంభదశలో నేవలకు మెచ్చి మహమ్మదీయులకిచ్చిన రోజు అలవెన్సు లేదా పెన్దను.

<ఉ. యొమిఅ.

యోగక్షేమం వి. కుశలం.

నం. యోగ- + క్షేమ-. సంపద, సంపాదించటం, పదిల పరచటం.

<నం. యోగక్షేమ- (అర్థవిపరి.).

యోగవృత్తము రూ.చూ. జోగవృత్తియ. వి. 1. యోగులు జందెంలా వేసుకొనే పట్టు మొ. వాటితోనేసిన పట్టె ; 2. వద్దాణం. యోగవృత్తి రూ.చూ. జోగవృత్తియ. వి. 1. వద్దాణం. మను. 1.60 ; 2. యోగులు జందెంలా వేసుకొనే పట్టు మొ. వాటితో నేసిన పట్టె. సారంగ. 3.131.

యోగవృత్తము రూ.చూ. జోగవృత్తియ. వి. యోగులు జందెంలా వేసుకొనే పట్టు మొ. వాటితో నేసిన పట్టె. తాళ్ల.నం. 7.44. యోగము వి. 1. జాతకం ; 2. అదృష్టం.

నం. యోగ- కలయిక, కూటమి, ఉపాయం, ర్యానం, ఇంద్రియ నిగ్రహం.

<నం. యోగ- (అర్థవిపరి.).

యోగవాగములు రూ.చూ. యోగవాగములు. వి.బ.వ. అంతరిక్ష

మార్గానపోయే యోగసిద్ధులు మెట్టే పావకోళ్ళు. చెన్నబసవ. 387.

యోగవాగములు రూ. యోగవాగములు. వి. బ. వ. అంతరిక్ష మార్గాన పోయే యోగసిద్ధులు ధరించే పావకోళ్ళు. వండి. చ. 5.394.

నం. యోగ-. కూటమి, కలయిక, ఉపాయం, చిత్త నిరోధం, చలం.

<నం. యోగ- + పాగ + (ము) + -లు. (మిశ్రన.)

యోగులమారి వి. ఉపాయశాలి.

నం. యోగిన్. కలిగియున్నవాడు. యోగాశ్యాసం కల వాడు, సన్యాసి.

<నం. యోగిన్ + -లు + -ల + -మారి.

యోలియాదార్లు వి. పెన్నను లేదా భరణం వీసుకొనేవాళ్ళు.

ఉ.ఆర. యోమిల ; పార. -దార్.

<ఉ. యోమిల- ; పార.- దార్.

ర వి. ఒక అక్షరం. దంతమూలీయతాడితం, నాదం, అల్ప ప్రాణం. మూలద్రావిడ భాషలో ఈ అక్షరం పదాదిని లేదు. దేశ్యపదాల్లో వర్ణవ్యత్యయ కారణంగాను, అన్య భాషాపదాలు ప్రవేశించటంవల్లనూ పదాదిని రేఫతోకూడిన పదాలు తెలుగులో ఏర్పడ్డాయి.

రకంవారి రూ. రకవారీ. విణ. రకంప్రకారం.

ఉ.పార. రకమ్-వార్. రకం కలిగిన.

<ఉ. రకమ్-వార్.

రకతకాయచెట్టు వి. ఎర్రచందనం చెట్టు (pterocarpus santalinus).

నం. రక్త- ఎర్రని.

<నం. రక్త- + కాయ + చెట్టు.

రకము రూ. రఖం, రఖము. వి. 1. సౌందర్యం. ఘటికా. 1.81 ; 2. శ్రేష్ఠత. ఇందు. 2.60 ; 3. విధం. లక్ష్మీవి. 3.40 ; 4. రంజనం. అం.రా. 2.286 ; 5. జాతి ; 6. తరహా ; 7. అంశం ; 8. గుర్తు ; 9. రంగు. విణ. 1. నుందరం. ఇందు. 3.14 ; 2. శ్రేష్ఠం. ఉ.హరిశ్చ. 1.88.

హిం. రకమ్. రొక్కం, విధం, ప్రకారం ; మరా. రకమ్, రక్కమ్. సంఖ్య, వస్తువు, ఒక మొత్తం ; ఉ. రకమ్. వ్రాయటం, సహాయం, రొక్కం, వస్తువు, విధం, ధనం ; అర. రకమ్. వ్రాయటం, చేతివ్యాక, కీలం, గుణం, గణితకాత్ర సంబంధమైన నోటేషన్ ; పార. రకమ్. రాత, రాయటం, వర్ణనం, చిహ్నం, విధం.

క. రకమ్. ఒక వస్తువుయొక్క అంశం, ఒక మొత్తం, ఒక డోసు, ఒక ముక్క ; త. రకమ్. జాతి, విధం.

<ఉ. రకమ్.

రకంకాస్త వి. గల్లామక్తా, పంటవండినా పండకపోయినా నిర్ణయించుకున్న డబ్బు ఇచ్చేట్టు ఒప్పందం కుదుర్చుకొని చేసే కొలు లేక మక్తా.

హిం.ఉ. రకమ్. ప్రకారం, భాస్త. హెచ్చుచేయుటద్దది.

<ఉ. రకమ్కాస్త.

రకవారీ రూ.చూ. రకంవారీ. ప్రత్య. రకం ప్రకారం.

రకాన రూ.చూ. రకానా. వి. కాగితం మడత.

రకానా రూ. రకాన- వి. కాగితం మడత. బే.ప. 59.

మరా. రకానా, కాగితం భాగం.

<మరా. రకానా.

రక్కరించు న.శ్రి. కాపాడు, సాకు.

నం. రక్. కాపాడు, రక్ష. కాపాడటం ; ప్రా. రక్త. కాపాడటం, రక్తసాకు.

<ప్రా. రక్త + -ఇంచు.

రక్కనగడ్డి రూ.చూ. రాకాని గడ్డి. వి. ఒకరకం గడ్డి.

రక్కవీ రూ.చూ. రక్కనుడు. వి. 1. రాకాని, రాక్షసుడు. నిర్వ.రా. 5.21 ; 2. నైరృతుడు, సోమలరేడు. అం.రా. 1.50.

రక్కవీగొంగ వి. దైత్యారి, రాక్షసుల శత్రువు, విష్ణువు. నీలా. 2.115. రక్కవీదాయ వి. దైత్యారి. రాక్షసుల శత్రువు, విష్ణువు. చమ. 1.104. రక్కవీయ్యుజ్జ(-బిజ్జ) వి. రాక్షసుల గురువు, శుక్రాచార్యుడు. రక్కవీజేడు వి. రాక్షస రాజు. అచ్చ.రా.అరణ్య. 111. రక్కసులగొంగ వి. రక్కసి గొంగ.

రక్కవీయ రూ.చూ. రక్కనుడు. వి. రక్కసి. ఆము. 5.51.

రక్కవీడు రూ.చూ. రక్కనుడు. వి. రాక్షసుడు.

రక్కనుడు య. రక్కసి, రక్కసియ, రక్కసిడు, రక్కెన, రాకా. వి. 1. రాక్షసుడు. తార. ఆది. 1.180 ; 2. నైర్వకుడు. నీలా. 2.18.

సం. రక్షస్, రాక్షస-, రాక్షసుడు, రాక్షసి. రాక్షస స్త్రీ ; ప్రా. రక్షస-, రక్షసి ; అప. రక్షసి ; అ.మా.జై.మహా. పా.శా. రక్షస-, రక్షసి- ; కాబరీ. లశ్క- ; శా. రంఖసి ; మరా. లక్కశి, లహికశి.

క. రక్కస, రక్కసి, రాకాసి. రాక్షసుడు ; కు. రక్కసె ; త. అరక్కన్, అరక్కి, ఇరాక్కతన్, ఇరాక్కతి, ఇరాట్పున్, ఇరాట్పుచి ; మ. అరక్కన్ ; ఒరయాన్. రకన్.

<ప్రా. రక్షస-.

రక్కసుంగంగ య. రక్కసి.

రక్కసె య.మా. రక్కనుడు. వి. రాకాసి.

రక్కాముకోళ్లు వి. అరణ్యము విశేషం. ప్రబంధ. 182.

హిం.ఉ. రకమ్. చురుకైనది.

<ఉ. రకమ్ + కోడి + -లు.

రక్కాసీండ్లు య. రక్కనుడు. వి.బ.వ. రాక్షసులు.

రక్కిన వి. పచ్చపాలు కల ఒకటి విశేషం.

సం. రాక్షస-, రాక్షసుడు ; ప్రా. రక్షస-.

<ప్రా. రక్షస-.

రక్కినగడ్డి య. రక్కెనగడ్డి. వి. ఒకరకం గడ్డి (Speargrass). రక్కినచమురు వి. రక్కెన చెట్టునుంచి తయారయ్యి మందుగా వాడబడే నూనె.

రక్కు య.మా. అక్కు. స.క్రి. గోళ్ళతో గట్టిగా గీకు.

రక్కెన య.మా. రక్కనుడు. వి. 1. రక్కసి. తార. విరా. 3.37 ; 2. గయ్యాళి, ధూర్తస్త్రీ. వేంక. పంచ. 3.202 ; 3. ఒకరకం ముళ్ళమొక్క. (cyperus clatus) ; విజ. 1. అయుక్తం. తార. ఉద్యో. 3.94 ; 2. దున్నహం. తార. ఉద్యో. 3.118.

రక్కెనగడ్డి య.మా. రక్కినగడ్డి. వి. ఒకరకం గడ్డి.

రక్కోను య. రక్కోను. అ.క్రి. 1. సిద్ధించు, నెరవేరు. మణికా. 2.222 ; 2. కల్లు, జనించు. కుర్థస్. 7.62 ; 3. వర్తిల్లు, వృద్ధిపొందు. కువ.చ. 3-34 ; 4. తేరుకొను, తప్పరిలు. విజయ. 3-54 ; 5. వ్యాపించు.

రక్కోలువు య.మా. రక్కోల్పు స.క్రి. రక్కోన చేయు.

రక్కోల్పు య. రక్కోలువు. స.క్రి. రక్కోన చేయు. చంద్రాంగ. 5.60.

రక్కోలువు య. రక్కోను.

రక్కోల్పు య. రక్కోను.

రక్తకాటేరుచీర య.మా. రక్తకాటేడు చీర. వి. గర్భవతులు దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

రక్తకాటేరుచీర య.మా. రక్తకాటేడు చీర. వి. 1. రెండు వేళ్ళ వెడల్పు తెల్లపట్టి, నాలుగు కొలుకులు నీలి, రెండు వేళ్ళ వెడల్పు తెల్లపట్టి, నాలుగు కొలుకులు ఎరుపు చొప్పున నిలువు, పేజీనేసిన తెల్లచీర ; 2. ఒక అంచు ఎరుపు, ఒక అంచు నలుపు పెట్టి కమ్మిలో కండ్లుతీసి నేసిన తెల్లచీర.

రక్తకాటేరుచీర య.మా. రక్తకాటేడు చీర. వి. 1. రెండు వేళ్ళ వెడల్పు తెల్లపట్టి, నాలుగు కొలుకులు నీలి, రెండు వేళ్ళ వెడల్పు తెల్లపట్టి, నాలుగు కొలుకులు ఎరుపు చొప్పున నిలువుపేజీ నేసిన తెల్లచీర ; 2. ఒక అంచు ఎరుపు, ఒక అంచు నలుపు పెట్టి కమ్మిలో కండ్లు తీసి నేసిన తెల్లచీర.

రక్తకాటేరుచీర య.మా. రక్తకాటేడు చీర. వి. గర్భవతులు దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

రక్తకాటేరుకోక య.మా. రక్తకాటేడు కోక. వి. దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భ విచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి గర్భవతులు కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

రక్తకాటేరుకోక య. రక్తకాటేడుకోక. వి. దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి గర్భవతులు కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

రక్తకాటేరుచీర య.మా. రక్తకాటేడు చీర. వి. గర్భవతులు దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి కట్టుకొనే చీర.

రక్తకాటేరుచీర య. రక్తకాటేడి చీర, రక్తకాటేరి చీర, రక్త కాటేరు చీర, రక్తకాటేడి చీర, రక్తకాటేడు చీర, రక్త కాటేను చీర, రక్తకాటేరు చీర, రక్తకాటేలు చీర. వి. గర్భ వతులు దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భ విచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

సం. రక్త-. ఎర్రని.

<సం. రక్త- + కాడు + తేడు + చీర.

రక్తకాటేను చీర య. రక్తకాటేడు చీర. వి. దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి గర్భవతులు కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

రక్తకాటేరు చీర య.మా. రక్తకాటేడు చీర. వి. 1. రెండు వేళ్ళ వెడల్పు తెల్లపట్టి, నాలుగు కొలుకులు ఎరుపు చొప్పున నిలువు పేజీ నేసిన తెల్లచీర ; 2. ఒక అంచు ఎరుపు, ఒక అంచు నలుపు పెట్టి కమ్మిలో కళ్ళు తీసి నేసిన తెల్లచీర.

రక్తకాటేరు చీర య.మా. రక్తకాటేడు చీర. వి. దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చితి కాకుండా ఉండటానికి గర్భవతులు కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

రక్తకాసె వి. నెత్తురు పారుకొనే రోగం, మునర.

సం. రక్త-. నెత్తురు, ఎర్రని.

రక్తజ్ఞామము వి. ఎర్రనిపట్టువస్త్రం. ద.హిం.గా. సంపు. 10. గా.సం. 465. క్రి.శ. 1290.

సం. రక్త-ఎర్రని, నెత్తురు, జ్ఞామ-జరపు.

<సం. రక్తజ్ఞామ-(అర్థవివరి.).

రక్తగోడి వి. రక్తవిరేచనాల జబ్బు.

సం. రక్తగహణి. నెత్తురు పారుకొనే జబ్బు.

<సం. రక్తగహణి.

రక్తగుండాలు వి.బ.వ. రక్తపాత్రలు. తాళ్ల. సం. 6.107.

సం. రక్తకుండ-. నెత్తుటిపాత్ర.

<సం. రక్తకుండ- + -ము + -లు.

రక్తగోధుగు మావ్యంజేను వి. నెత్తురుకట్టు, గాయపడిన వారికి

యుద్ధంలో మరణించిన వారి కుటుంబ సభ్యులకు లేదా గాయపడిన వారికి ఇచ్చే ఈ నాము చూమి. F.C.X. చింతామణి. 155. క్రి.శ. 1616.

సం. రక్ష-నెత్తురు.

<సం. రక్ష-+గొడుగు+మాన్యము+చేను.

రక్షపిండేర చీర యా. రగతపిండేరసీర. వి. గర్భవతులు దుష్ట గ్రహాలు సోకి గర్భ విచ్చిత్తి కాకుండా ఉండటానికి కట్టుకొనే ఒకరకం చీర.

సం. రక్ష-. ఎర్రని.

రక్షవల్లి వి. 1. ఒంటికి తగిలై మరద కలిగే కలుపు మొక్క; 2. మూత్రంలో నెత్తురు పడటం.

సం. రక్షవల్లి. నెత్తుటిరిగ.

<సం. రక్షవల్లి (అర్థవిపరి.).

రక్షవాసు వి. రేఖరి, వ్రాయనకాదు. హంస. 1.141.

రక్షమాల వి. రక్షమాల, మూత్రంలో నెత్తురు పడటం.

సం. రక్షమాల-. నెత్తురు పడటం వల్ల కలిగే నొప్పి.

<సం. రక్షమాల-.

రక్షరేకు వి. పీడానివారణార్థం రాగిరేకు మీద ఏదో యంత్రం రాసి తాయెత్తులో వేసి దిగించి చేతికో, మెడకో, నడుముకో కట్టిది.

సం. రక్ష. రక్షణ.

<సం. రక్ష+రేకు.

రఖము యా.చూ. రఖము. వి. 1. గుణం; 2. అంశం; 3. వెరైటి, విధం.

రగడ¹ వి. 1. చందోవిశేషం. లక్ష. సం. 2.130. హయ ప్రచారం, తురగవల్గనం, విజయమంగళం, ద్విరదగతి. విజయభద్రం, మదురగతి, హరిగతి, హరిణగతి, వృషభగతి అని రగడలు తొమ్మిది రకాలు. అప్ప. 4-478-490; 2. రచ్చ, వివాదం; 3. కొట్లాట; 4. రాపిడి; 5. పచ్చి బలాసీలు మసాలావేసి ఉడకబెట్టిన రక్ష్యవిశేషం.

సం. *రగ్గ-. ఒరపిడిపెట్టు; ప్రా. *రగడ-. ఒరపిడి; నే. రగడను. ఒరపిడిపెట్టు; ఆధికకాలం పనిచేయు; బెం. రగడాన. ఒరపిడిపెట్టు; ఒ. రగడబా; హిం. రగడనా. ఒరపిడిపెట్టు, ఇబ్బందిపెట్టు. రగడ. ఒరపిడి, కలహం; హిం. రగడనా. ఒరపిడిపెట్టు, ఇబ్బందిపెట్టు, రగడ. ఒరపిడి, కలహం; పం. రగడణా. ఒరపిడిపెట్టు; సిం. రగిడో. పోట్లాడటం;

క. రగలై. చందోవిశేషం, వ్యర్థవచనం; త. రకలై. కన్నడ చందోవిశేషం, తగాదా, కలవరం.

<ప్రా. రగడ-.

రగడ² యా.చూ. రాడు¹. వి.రా. 1. గుంజ, స్తంభం; 2. నన్నగా పొడుగ్గా ఉండే కొయ్యస్తంభం.

రగడగుంజ వి. కొమిరె, సిరె (వికంమాను)కు ఆధారంగా నేలలో పాతినకొయ్య, నిలువకొయ్య.

రగడాయించు అ.క్రి. 1. నీళ్ళు చల్లి నున్నపరుచు, గట్టిగా అలుకు; 2. రంగరించు.

హిం. రగడనా. ఒరయు, ముర్చించు.

<హిం. రగడ(నా)+-ఇంచు³.

రగతం వి. రక్షం.

సం. రక్ష-. నెత్తురు, ఎర్రని; ప్రా. రక్ష-;

క. రగత. నెత్తురు.

<సం. రక్ష-.

రగతకాట్టెడుచీర వి. గర్భవతులు దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భ విచ్చిత్తి కాకుండా ఉండటానికి కట్టుకొనే ఒకరకం చీర. రగతకాట్టెడుచీర వి. దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చిత్తి కాకుండా ఉండటానికి గర్భవతులు కట్టుకొనే ఒకరకం ఎర్ర చీర. రగతకాట్టెడుచీర వి. దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భవిచ్చిత్తి కాకుండా ఉండటానికి గర్భవతులు కట్టుకొనే ఒకరకం చీర. రగతపిండేరసీర వి. గర్భవతులు దుష్టగ్రహాలు సోకి గర్భ విచ్చిత్తి కాకుండా ఉండటానికి కట్టుకొనే ఒకరకం చీర. రగతమాల వి. మూత్రంలో రక్షంపడటం. సం. రక్షమాల-. నెత్తురు పడటం వల్ల కలిగే నొప్పి.

<సం. రక్షమాల-.

రగతకాట్టెడుచీర యా. రగతం.

రగతకాట్టెడుచీర యా. రగతం.

రగతకాట్టెడుచీర యా. రగతం.

రగతపిండేరసీర యా. రగతం.

రగతమాల యా. రగతం.

రగరగ వి. మెరుపు. ర్వన్యను.

రగలబెట్టు యా. రగులు.

రగిలించు యా. రగులు.

రగులు యా. రగడ¹. యా. రలుగు, రవులు, రౌలు. అ.క్రి. మంజిత్తు, మండు. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 48.

రగలబెట్టు స.క్రి. నిప్పు ముట్టించు. <రగులు + అ¹ + పెట్టు. రగిలించు అ.క్రి. రాజచేయు, నిప్పుముట్టించు. <రగులు + -ఇంచు³. రగులుకొను యా.చూ. రవుల్కొను. అ.క్రి. నిప్పుంటుకొను. రగులుకొలుపు యా.చూ. రౌలుకొలుపు. స.క్రి. మండించు. రగులుచు యా.చూ. రగుల్చు. స.క్రి. రగుల చేయు, మండచేయు. రగుల్కొను యా.చూ. రవుల్కొను. అ.క్రి. నిప్పుంటుకొను. రగుల్కొలుపు యా.చూ. రౌలుకొలుపు. స.క్రి. మండించు. రగుల్చు యా. రగులుచు, రవులుచు. రవుల్చు, రౌలుచు. స.క్రి. రగులచేయు, మండచేయు. కాశీ, 4.34.

రగుల్కొను యా. రగులు.

రగుల్చు యా. రగులు.

రగ్గు వి.రజాయి, ఉన్నితో తయారుచేసిన దుప్పటి.

ఇం. Rug. కంబళి, తివాసీ.

<ఇం. Rug.

రంకాట యా. రంకు.

రంకాడు యా. రంకు.

రంకు యా.చూ. అంకు. వి.1. వ్యధిచారం. భార. కాంతి. 2.341; 2. వ్యధిచారవృత్తిపై నుంకం. ద.హిం.కా. సంపు. 5 కా.సం. 511 క్రి.శ. 1558; 3. తంటా.

రంకాట యా.చూ. అంకాట. వి. జారత్వం చేయటం.

<రంకు + ఆట. రంకాడు యా.చూ. అంకాడు. అ.క్రి. జారత్వంచేయు. <రంకు + ఆడు. రంకుటాలు యా. అంకు

టాలు. వి వ్యధిచారిణి. <రంకు + ఆలు. రంకుతెవులు.
రూ.చూ. అంకుతెగులు. వి. మేహరోగం. రంకుమగడు వి.
జారవురుముడు. రంకు(బోతు(-పోతు?) రూ.చూ. అంకుః
బోతు. వి. జారుడు, జారిణి. రంకులగొంట్లు వి.బ.వ.
1. వ్యధిచారులు, దూషణంలో ఉపయోగించే ఒకతెట్టు.
పండి.చ. 1.2.343; 2. వ్యధిచారిణులు. రంకులాడి
రూ.చూ. అంకులాడి. వి. జారిణి. విటకత్త. <రంకు +
-లు + ఆడి. రంకెత రూ.చూ. అంకెత. వి. రంకులాడి,
వ్యధిచారిణి.

రంకులరాట్టము రూ.చూ. రంకులరాట్టము. వి. పిల్లలెక్కిరిరిగి
అడుకొనే యంత్రం.

రంకులరాట్టము రూ. రంకులరాట్టము, అంకులరాట్టము. వి.
పిల్లలెక్కి గుండ్రని యంత్రం, తిరుగుడు ఉయ్యాల, చక్ర
డోల.

ప్రా. రంఖోల-. గుండ్రంగా తిరుగు. కంపించు,
రంఖోలియా. కంపితం; అప. రంఖోల. పరిద్రమణం.

<ప్రా. రంఖోల- + రాట్టము.

రంక రూ.చూ. అంక. వి. 1. ఎద్దులు మొ.వాటి అరుపు,
దార. బ్రోణ. 4.131; 2. ద్వని, రామాభ్యు. 8.242;
3. కేక, దుక్కి. 1.17.

రంకెత చూ. రంకు.

రంగంకుడురు వి. వలయాకారంలో ఒకవైపు తోలు మూసిన
మట్టి వాద్యం.

ఇం. Rangoon. బర్మా రాజధాని.

రంగడు వి. శ్రీరంగనాథుడు, పాండురంగడు.

సం. పాండురంగ-. పాండురంగ విప్రుడు, తెల్లని
ఆవయవాలు కలవాడు.

<సం. పాండురంగ-.

రంగడుకమ్మి వి. 1. పీరకొంగులో మామూలుగా నేసిన
పట్టె; 2. సన్నని నిలువు గీరలు పెట్టి నేసిన కమ్మి. రంగని
సేవించు సంక్రి. కల్లుతాగు.

రంగనిసేవించు చూ. రంగడు.

రంగపూరంచు వి. చిట్టచివర రంగులో నేసిన పైన అయిదు
కొలుకుల గీరలు పడేట్టు నేసిన అంచు, రంగపూరు గ్రామ
నామం కావచ్చు.

రంగమంటవము వి. కళ్యాణ మంటపం.

సం. రంగమండప-. నాటకరంగస్థలం, యుద్ధరంగం.

<సం. రంగమండప-.

రంగము వి. 1. వివాదం, రచ్చ; 2. సోదె, జోన్యం.

సం. రంగ- స్థలం, ప్రదేశం, నాటకరంగం, వన్నె.

<సం. రంగ-. (అర్థవివరి.).

రంగమెక్కు అ.క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు. <రంగము + ఎక్కు.

రంగమెక్కు చూ. రంగము.

రంగంపార వి. పొడుగాటి కామగల ఒకరకం పార. మట్టి తవ్వ
కానికి గుల్లగావున్న నేలను ఎత్తిపోయటానికి వనికవచ్చే
పరికరం.

ఇం. Rangoon. బర్మా రాజధాని.

<ఇం. Rangoon + పార.

రంగరజవాళ్లు రూ. రంగరాజువాళ్లు. విణ.బ.వ. రంగులు ఆడే
వాళ్ళు.

ఉ.పార. రంగరేజీ. రంగులు వేసేవాళ్ళు.

<ఉ. రంగరేజీ + వాళ్లు.

రంగరాజువాళ్లు రూ.చూ. రంగరజవాళ్ళు. విణ.బ.వ. గుడ్డలకు
రంగులడేవాళ్ళు.

రంగరి చూ. రంగు.

రంగరించు రూ.చూ. రంగరించు. సం. క్రి. ద్రవద్రవ్యంలో
మరో వస్తువును చేర్చి వేలితో కలిపేట్లు మెదుపు, కలియ
బెట్టు, మర్చించు.

రంగరివేని చూ. రంగు.

రంగరీజు రూ. రంగరీజు. వి. రంగులు వేసే వృత్తి కలవాడు.

ఉ.పార. రంగరేజీ. రంగులు వేసేవాళ్ళు.

క. రంగారె.

<ఉ. రంగరేజీ.

రంగలరు చూ. రంగు.

రంగరించు రూ. రంగరించు. సం. క్రి. ద్రవద్రవ్యంలో మరొక
వస్తువును చేర్చి వేలితో కలిపేట్లు మెదుపు, కలియగలుపు.
చంద్రికా. 4.38.

సం. రంగవత్. రంగులు కలది, రంజనం కలది;

ప్రా. రంగిల్ల-;

క. రంగలిసు. రంగరించు.

రంగవురేని చూ. రంగు.

రంగసాని వి. బోగంచాన.

సం. రంగ-. నాట్యరంగస్థలం.

<సం. రంగ- + సాని².

రంగాయించు అ.క్రి. రంగువేయు.

హిం. రంగా(నా). రంగు వేయించటం.

<హిం. రంగా(నా) + -ఇంచు³.

రంగారి చూ. రంగు.

రంగారు చూ. రంగు.

రంగరీజు రూ.చూ. రంగరీజు. వి. 1. రంగు వేసేవాడు; 2.
రంగులు వేసే తీగ.

రంగిలు చూ. రంగు.

రంగిల్లు చూ. రంగు.

రంగు వి. 1. ఒప్పు, శోభ. ఉ.సం. 11.171; 2. సొంపు,
భాగ. 5.28; 3. కాంతి, వెల్లురు. మను. 1.5; 4.
శుక్లాది వర్ణం. వసు. 4.55; 5. విధం, రీతి. టిల్లు.
1 120; 6. రంజనం, రాణ. అం. బా. 2.287; 7.
చాయ; 8. కాంతిరజాలవల్ల కంటిలోపలి తెర అధారంగా
కలిగే వర్ణజ్ఞానం; 9. నలపు. విణ. 1. ఇంచైన, మనోహర
మైన. ఉ.రా. 5.248; 2. శ్రేష్ఠమైన. శేషధ. 8 142;
3. రంగుకల.

సం. రంగ-. రంగు, వన్నె; ప్రా. రంగ-; పా.

రంగ-. రంగు;

క. రంగు; మ. రంక; తు. రంగ, రంగు; ప్రా.

రంగ.

<ప్రా. రంగ-.

రంగరి రూ. రంగారి. వి. రంగులు వేసి జీవించే ఒకానొక జాతి, రంగిరీజు. < రంగు + - అరి. రంగరివేని రూ. చూ. రంగవురేని. వి. సున్నం పూసి నలుపు గీతలు గీసి ఆ గీతల మధ్య ఎరువు, అకుపచ్చ మొ. రంగులతో వినుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేటి కుండలు. < రంగు + అరివేని. రంగరిరు అ.క్రి. కోలిల్లు, ఒప్పు, ఇందు. 3.58. < రంగు + అరు. రంగవురేని రూ. రంగరివేని. వి. సున్నం పూసి నలుపు గీతలు గీసి ఆ గీతల మధ్య ఎరువు, అకుపచ్చ మొ. రంగులతో వినుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేటి కుండలు. < రంగు + అరువేని. రంగారి రూ. చూ. రంగరి. వి. 1. రంగువేసేవాడు; 2. చిత్రకారుడు, రంగారు అ.క్రి. 1. ప్రకాశించు, ఒప్పు. మటికా. 2.174; 2. ప్రకృతమైన వన్నె కలుగు. ఉ.రా. 1.138; 3. విలాసయుక్తమగు. ద్వి.సార.చ. 1.49; < రంగు + అరు¹. రంగిలు రూ. చూ. రంగిల్లు. అ.క్రి. ప్రకాశించు. రంగిల్లు రూ. రంగిలు. అ.క్రి. రంజిల్లు, ప్రకాశించు. కు సం. 5.41. రంగుగా క్రి.విణ. సొంపుగా, నీటుగా, గోటుగా, దివ్యంగా చా. మం. 1.121. < రంగు + అగు + - అ⁷. రంగు గురిగి రూ. చూ. రంగుగురిగె. వి. రంగు కొలుచుకొనే చిన్న పాత్ర. రంగుగురిగె రూ. రంగుగురిగి. వి. రంగు కొలుచుకొనే చిన్న పాత్ర. రంగునూలు వి. రంగు వేసిన నూలు. రంగునేత వి. రంగుదారాలతో నేసిన నేత. రంగు పంటలు వి.బ.వ. నీలి, జాబరా, చీరువేరు మొ.వి. రంగు పాణి(వని?) విణ. ఎరువురంగు వేసింది. వి. రంగుపని. రంగుపావు వి. రంగు కొలుచుకొనే చిన్న పాత్ర. రంగు పిడతలు వి.బ.వ. దీపావళి పండగప్పుడు ప్రమిదల మధ్యలో పీటపై పెట్టే రంగు పూసిన పిడతలు. రంగుబాన వి. మూరెడు వెడల్పుతో రెండు అంచుల్లో గుండ్రంగా ఉండే పెద్దసైజు బాన. రంగుమండిగ వి. మూరెడు వెడల్పుతో రెండు అంచుల్లో గుండ్రంగా ఉండే పెద్దసైజు బాన. రంగు మార్పు అ.క్రి. 1. తను చెప్పే సిద్ధాంతాన్ని తానే మార్చి చెప్పు; 2. పార్టీలు మార్పు. రంగుల అర్థకం వి. నూలుకు రంగులు వెయ్యడం. రంగులకొట్టె వి. రంగులు కలిపేకొట్టె. రంగులర్దు అ.క్రి. రంగులు వేయు. < రంగు + -లు + అర్దు. రంగులూడి వి. వేషకాంత. వన్నెలూడి. < రంగు + -లు + ఆడి. రంగులువేయు అ.క్రి. నూలుకుగాని బట్టలకు గాని రంగు పట్టించు. రంగువేయు అ.క్రి. నూలుకుగాని బట్టలకుగాని రంగు పట్టించు.

రంగేలీరాజు వి. విలాస పరుషుడు.

హిం. రంగేలి. విలాసం; సం. రాజన్. రాజు, దీని ప్రథమైక వచన రూపం. రాజా.

< హిం. రంగేలి + సం. రాజా.

రచ్ వి. నేత నేనేటప్పుడు పడుగులో పైపోగులను కిందికి కింది పోగులను పైకి జరపటానికి పీలుగా నాలుగు క్రులను వడి దారాలతో లంకెలు వేసిన పనిముట్టు.

సం. రచ్. ఏర్పరచు, చేయు, నిర్మించు.

రచ్ రూ. చూ. రచ్చ¹. వి. 1. కొట్లాట; 2. సమావేశం;

3. రచ్చబండ; 4. పెద్దగొడవ.

రచ్చియంచు న.క్రి. ఇచ్చు, సమర్థించు. ద.హిం.రా. సంపు. 4. కా.నం. 666. క్రి.శ. 1139.

సం. రచ్. చేయు, ఏర్పరచు, పన్ను, నిష్ఠపరచు.

< సం. రచ్ + -ఇంచు³ (అర్థవిపరి.).

రచ్చ¹ రూ. రచ్. వి. 1. రాజమార్గం. కు.నం. 8.125; 2. (గ్రామాల్లో) పెద్దమనుషులు కూర్చుండే చావడి. భార. కాంతి. 4.117; 3. సమ్మర్దం వను. 2-140; 4. గోష్ఠి (హరిశ్చంద్రపక్షం) హ.నల. 2-31; 5. కలకలం (నల. పక్షం). హ.నల. 2.31; 6. స్థానం. ఉనికిపట్టు. చిత్రరా. 2-64; 7. కొలువు. సభ; సమితి. కళా. 3-243; 8. కలహం. అహల్యా. 1.105; 9. భార. ఉపద్రవం; 10. రచ్చచేసే చోట నీడకోసం వేసేమాను.

సం. రధ్యా. ఓతి; ప్రా. రధ్యా; అప. అ.మా.పా. శా. రచ్చా; మా. లచ్చా;

క. రచ్చె. రగడ, కలకలం, ప్రకటించు. బయలుపరచు, పిల్లలకోల. త. ఇరచ్చె. రచ్చమాను. రచ్చా, అగగణం; మరియూగోండి. రభ. ముంగిలి.

< ప్రా. రచ్చా.

రచ్చకీర్పు న.క్రి. పీఠికీర్పు. కలహానికీర్పు < రచ్చ¹ + -కున్ + ఈర్పు. రచ్చకీర్పు అ.క్రి. పీఠికీర్పు. నిర్వ.రా. 9-88. < రచ్చ¹ + -కున్ + ఎక్కు. రచ్చకొట్టము. వి. 1. రచ్చచావడి (మండపం) సభామందిరం. భార. అను. 2-61; 2. దర్శనాల. భార. అను. 2-64. రచ్చగమ (-కొమ) అ.క్రి. గుంపుగూడు. రామాభ్యు. 5-188. రచ్చచేయు అ.క్రి. 1. తొందరచేయు; 2. గోల చేయు; 3. కలహించు. రచ్చజొన్న వి. ఒకరకంజొన్న. రచ్చటరుగు రూ. రచ్చరుగు. వి. గ్రామంలో పెద్దలు. సమావేశమయ్యే అరుగు. < రచ్చ¹ + అరుగు. రచ్చపట్టు వి. 1. కొలువుకూటం, సభాభవనం. ఉ.హరి. 5-138; 2. గోష్ఠి స్థానం. మను. 2-48; 3. ఉనికిపట్టు. అశ్రయం. రామాభ్యు. 1-82. రచ్చపట్టుకొట్టము వి. సభామండపం ఉ.రా. 3-22. రచ్చపెట్టు అ.క్రి. 1. తొందరపెట్టు; 2. అల్లరిపెట్టు. రచ్చబండ వి. రచ్చ చేసేటప్పుడు పదిమంది కూర్చునే బండ, రచ్చరాయి. రచ్చబల్ల వి. 1. రచ్చచేసేటప్పుడు పదిమంది కూర్చునేస్థలం. 2 కడుపులోబల్ల. రచ్చమాను రూ. చూ. రచ్చమాను. వ.బొ. జనులు గోష్ఠి చేసే చోట. నీడకోసం పెంచిన చెట్టు. చైత్యం. ఉ.హరి. 5-37. రచ్చబదు (-వదు) అ.క్రి. పీఠనిపదు. తాళ్ల. సం. 14-27. రచ్చయుండు (-ఉండు) అ.క్రి. సభచేసి కూర్చుండు, కొలువుండు. ఇందు. ప. 3-33. రచ్చయొనర్పు (-నర్పు) అ.క్రి. 1. కొలువుసేయు, నివసించు. పాండు. 4-48; 2. కలహించు, సంఘర్షణపడు. రచ్చరావి వి. పెద్దమనుషులు కూర్చునేచోట నీడకోసం వేసిన రావిచెట్టు. వరాహ. 10.120. రచ్చరుగు రూ. చూ. రచ్చటరుగు. వి. గ్రామంలో పెద్దలు సమావేశమయ్యే అరుగు. < రచ్చ¹ + అరుగు. రచ్చతాయి వి. రచ్చచేసేటప్పుడు పదిమంది కూర్చునేరాయి, రచ్చబండ. శక. 2-407. రచ్చలబదు అ.క్రి. పీడుల్లోపడు. తాళ్ల.

సం. 9-243. <రచ్చ¹ + -లు + -అ¹ + పడు.
రచ్చలబెట్టు అ.క్రి. రట్టుచేయు. దాదపెట్టు. <రచ్చ¹ + -
లు + -అ¹ + పెట్టు. రచ్చవేయు ప.క్రి. బహిరంగ
పరుచు. కాళ్ళ. సం. 17-276, రచ్చసేయు¹ (-చేయు)
అ.క్రి. 1. గుమికూడు, నదచేయు. ఆము. 4.111: 2.
కలహించు. ద్వి. సార. చ. 1788 పం; 3. గోష్ఠీనలుపు.
శక. 2-418; ప.క్రి. 1. దాదించు. కువ.చ. 2-23;
2. బయల్పరుచు. కువ.చ. 4-188.

రచ్చ² రూ. అచ్చ. వి. కాపు, రక్షణం.

సం. రక్ష. రక్షణ, కాపు; ప్రా. రచ్చా, రక్కా.

<ప్రా. రచ్చా.

రచ్చకంబడి వి. తివాచీలాగా పనికివచ్చే మందపాటిగుడ్డ
రచ్చరేకు వి. తాయెత్తు. రచ్చసేయు² (-చేయు) అ.క్రి.
కాచు, రక్షసేయు. ఘటికా. 1-128.

రచ్చన వి. దాన్యం, కుప్పచుట్టు, ముద్దెర పలుకలేనివాళ్ళ
బూడిదతో పోసినగుడ్డు.

సం. రక్షణ -, రక్షణా. రక్షించటం. కాపు; ప్రా.
రచ్చణ-.

<ప్రా. రచ్చణ -.

రజ వి. రజ్జువు, తాడు. వేంక. పంచ. 1-62.

సం. రజ్జు - తాడు ఒ. రొజ్జు;

క. రజ్.

<సం. రజ్జు -

రజన వి. గడన. సంపాదన.

సం. ఆర్జన - సంపాదన.

<సం. ఆర్జన -.

రజను వి. 1. అలవంతోగాని అకురాయితోగాని బంగారంపై
రాసినన్నదు రాతే బంగారం మొ. వాటిపొడి; 2.
లోహపుపొడి.

సం. రజన్. ధూళి, దుమ్ము; హిం. రజ్.

రజబ్ వి. మహమ్మదీయుల ఏడవనెల.

ఉ. పాప్. రజబ్;

క. రచశ.

<ఉ. రజబ్.

రజమానంబు వి. సర్కారుకొలత.

సం. రాజమాన - రాజకొలత.

<సం. రాజమాన-.

రజము వి. కొంచెం.

సం. రజన్ దుమ్ము. పుప్పొడి, పరమాణువు.

<సం. రజన్.

రజా వి. 1. సెలవు; 2. పర్మానా; 3. హాజరు కాకుండటానికి
అనుమతి.

హిం. ఉ. రజా. నమ్మతి, అంగీకారం, సెలవు;

క. రజా. సెలవు, అనుమతి; క. రచా.

<ఉ. రజా.

రజాయి రూ.చూ. రజాయి. వి. చరికి కప్పకొనే దుప్పటి.

రజాయి రూ. రజాయి. వి. 1. మధ్యలో పత్తిపెట్టి కుట్టిన
మందమైన దుప్పటి లేదా బొంత; 2. కుక్కాయి.

ఒ. హిం. రజాఈ, రొజాయి. బొంత, రాజరీవి;
ఉ. పార. అర. రజా.ఈ. నదుమ పత్తిపెట్టి కుట్టిన
దుప్పటి. బోపి, కుక్కాయి, ఓదార్చేవాడు;

క. రజాయి: క. రచాయ్.

<ఉ. రజా. ఈ.

రజి వి. తాడు, రజ్జువు. వేంక. పంచ. 1-62.

సం. -రజ్జు - తాడు, ప్రా. రజ్జా.

<ప్రా. రజ్జు -.

రజ్జన రూ.చూ. రజ్జు. వి. ఆత్మస్తుతి.

రజ్జాడు రూ. రజ్జు.

రజ్జు రూ. రజ్జన, రజ్జు. వి. 1. దురలిమానం, తగనిగర్వం;
కు.నం. 10-151; 2. దుర్భాషణం. భార. విరా.
4-193; 3. ఆత్మశ్లామం, దంబం. భార. ఉద్యో. 2-161;
4. అతిశయం. కాశీ. 7-185; ప.క్రి. పేలు, వదరు. భార.
ఉద్యో. 2-161; అ.క్రి. ఆత్మస్తుతిచేయు. హరి.పూ.
9-108; విజ. వ్యర్థం, భాగ. 6-135.

క. అడచు, అర్చు. వైకి గట్టిగా అరుచు; త. అడై
(-వ్- , -స్-). మాట్లాడు, వి. ధ్వని. మాట, జవాబు;
కుయి. అన్న. మాట్లాడు; కొలా. రజ్ - (రస్-).
ఆనందరంగా మాట్లాడు.

రజ్జాడు అ.క్రి. వ్యర్థవచనాలాడు, వాగు. కాశీ.
2-163. <రజ్జు + అడు. రజ్జలాట వి. దిండాలాడటం.
విక్ర. 4-72. రజ్జలాడు అ.క్రి. వదరు, దాబులు పలుకు.
<రజ్జు + -లు + అడు. రజ్జలాడి వి.జ. 1. వ్యర్థభాషణ
చేసేస్త్రీ; 2. ఆత్మస్తుతిపరురాలు. <రజ్జు + -లు + అడి.
రజ్జలాడు వి.జ. 1. వ్యర్థభాషణుడు.
వదరుబోడు. భార. ద్రోణ. 4.245; 2. ఆత్మస్తుతిపరుడు.
భార. ఆరణ్య. 6.63. <రజ్జు + -లు + -అడు.

రంచె వి. ఏనుగుమీద అంచారి. పరాహ. 4,120.

హిం. రంచ్. కొంచెం, అల్పం.

రంజకము వి. కుపాకిచెవిని కాలచూసిక పెట్టేమందు. ప్రబంధ.
7.88.

సం. రంజక-. ఉద్యోగం కలిగించే.

<సం. రంజక- (అర్థవిపరి.).

రంజణ రూ.చూ. రంజణి. వి. గాదెలాంటి కాగు.

రంజణి రూ. రంజణ. వి. గాదెలాంటి కాగు.

సం. రంజన్-, రంజనా. సంకోపపెట్టేది, రంగు.

<సం. రంజన-.

రంజన్లు వి.బ.ప. కల్లు నిలవచేసి ఆమ్మే పెద్ద సైజు మట్టి
పాత్రలు.

సం. రంజన్-. ఆనందపరిచే, సంకోపపెట్టే, కామాది
వికారాన్ని ఉద్రేకింపచేసేది.

<సం. రంజన- + లు (అర్థవిపరి.).

రంజాన్ రూ. రమ్జాన్. వి. మహమ్మదీయుల పండగ.

హిం. ఉ. రమ్జాన్. మహమ్మదీయుల పండుగ; అర.

రమ్జూన్; మరా. రమ్జాన్;

క. రంచాన్; పర్షి. రమ్జాన్.

<ఉ. రమ్జాన్.

రంజి వి. వేశ్య. ప్య. సంకోషపెట్టెడి.

నం. రంజి. సంకోషపెట్టు.

రంజీతు వి. అప్రియమైన విషయం బయటపడినప్పుడు ఒక వ్యక్తి పడే బాధ.

ఉ. రంజిద్. బాధ.

<ఉ. రంజిద్.

రంజురాలు చూ. రంజణ. వి. పశువులకు నీళ్ళు పెట్టటానికి వాడే పుట్టిసాత్ర.

<రంజు+రాయి+-లు.

రట్టాడి వి. తిరగరి, రాగరాయి. ద్వన్యను.

రట్టోడి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుదు వాచకశబ్దం. నె.కా. సంపు. 2. పు. 606-607. క్రి.శ. 8 వ శతాబ్ది ; 2. గ్రామాధికారి.

రట్టకుట్ట చూ. రట్టొట్టు. రూ. రట్టోడి, రట్టకు, రట్టగుడి, రట్టడి, రట్టిడి, రట్టోడ, రట్టోడి, రట్టోడి, రట్టి, రట్టి, రట్టోడి, రెడి, రెడ్డి. వి. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుదువాచకశబ్దం. E.I. సంపు. 27, కా.నం. 280. వెలుదుర్తి కా.నం. క్రి.శ. 625-650 ; 2. గ్రామాధికారి.

రట్టకుడి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుదువాచక శబ్దం. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 617, క్రి.శ. 739 ; 2. గ్రామాధికారి.

రట్టగుడి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. చతుర్థజాతి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుదువాచక శబ్దం. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 600, క్రి.శ. 8 వ శతాబ్ది ; 2. గ్రామాధికారి.

రట్టగుళ్ళ రూ.చూ. రట్టొట్టు. వి.బ.వ. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశంవారు. మాచర్ల కా.నం. క్రి. శ. 641 ; 2. గ్రామాధికారు. రట్టగుళ్ళు రూ. చూ. రట్టొట్టు. వి.బ.వ. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశంవారు. ద.హిం.కా. సంపు. 10, కా.నం. 599. క్రి.శ. 625-650 ; 2. గ్రామాధికారు. రట్టగొడ్డు రూ. చూ. రట్టొట్టు. వి.బ.వ. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశంవారు. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 217. క్రి.శ. 745-801 ; 2. గ్రామాధికారు.

రట్టగుళ్ళు చూ. రట్టగుడి.

రట్టగుళ్ళు చూ. రట్టగుడి.

రట్టగొడ్డు చూ. రట్టగుడి.

రట్టడము చూ. రట్టడి.

రట్టడి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. గ్రామాధికారి. నె.కా. సంపు. 3. పుటలు 1202-1203. క్రి.శ. 1023 ; 2. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుదువాచక శబ్దం.

రట్టడము రూ. చూ. రట్టడికము. వి. 1. ప్రభుత్వం, గ్రామాధికారిత్వం. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.నం. 1237. 1281 ; 2. సత్యం. రట్టడికము రూ. రట్టడము, రట్టికము,

రట్టికము. వి. రట్టడికనం, గ్రామాధికారిత్వం, ప్రభుత్వం. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.నం. 1029. క్రి.శ. 1100.

రట్టడితనము వి. గ్రామాధికారం, ప్రభుత్వం. రట్టడ్డు రూ.చూ. రట్టొట్టు. వి.బ.వ. 1. గ్రామాధికారులు. ద.హిం.కా. సంపు. 6, కా.నం. 250. క్రి.శ. 742-798 ; 2. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారు. రట్టడ్డు రూ.చూ. రట్టొట్టు. వి.బ.వ. 1. గ్రామాధికారులు. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 600. క్రి.శ. 8 వ శతాబ్ది ; 2. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారు. రట్టడ్డు రూ.చూ. రట్టొట్టు. వి. 1. గ్రామాధికారి. శివత. సా. 200 ; 2. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారు.

రట్టడి రూ. చూ. అట్టు. వి. 2. నిందుడు, నింద్యం. రం. రా. కిష్కిం. 205 పు. ; 1. దుష్టుడు, దుష్టురాలు. రం.రా. ఆరణ్య. 161 పు. ; 2. అగ్రహం. సానింద. 2.128 ; 3. వ్యర్థం. శకాం. 3.73 ; వి. 1 రట్టు,నింద, ప్రబోధ. 1.50 ; 3. అలుక, కోపం.

రట్టడి చేయు రూ. చూ. రట్టడి సేయు. స.క్రి. నిందించు, రట్టు చేయు. రట్టడితనము వి. కోపం మూల. విషయ 3.150. రట్టడిసేయు (- చేయు) రూ. రట్టడి చేయు. స.క్రి. రట్టుచేయు, నిందించు.

రట్టడ్డు చూ. రట్టడి.

రట్టడ్డు చూ. రట్టడి.

రట్టణము వి. నాట్యవిశేషం. శ్రీరం. మా. 4.162

నం. రట్టణ - ద్వన్యనం.

<నం. రట్టణ-

రట్టళ్ళు చూ. రట్టడి.

రట్టిడి రూ. చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. గ్రామాధికారి. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 620. క్రి.శ. 914 ; 2. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒక రాజవంశానికి చెందిన బిరుదు వాచక శబ్దం.

రట్టు రూ. చూ. అట్టు. వి. 1. నింద, దూరు. శివరా. 3.71 ; 2. గోల, అల్లరి. వరాహ. 4.19 ; 3. అపకీర్తి. వరాహ. 7.26 ; 4. మొర (పిర్యాడు). పారి. 3.39 ; 5. ఉపద్రవం, అపద. ఉ.రా. 2,309 ; 6. చొరవ, సాహసం. హంస. 5.39.

రట్టు కత్తియ రూ.చూ. రట్టుకత్తె. వి. చొరవకల శ్రీ, సాహసికురాలు. రట్టుకత్తె రూ. రట్టుకత్తియ. వి. సాహసికురాలు, చొరవకత్తె. క్రి.రా. 129. రట్టుకెక్కు రూ.చూ. అట్టుకెక్కు. అ.క్రి. 1. అల్లరిచేయు. తాళ్ల. సం. 10,208 ; 2. నిందచేయు, 3. మొరపెట్టు. <రట్టు+-కున్+-ఎక్కు. రట్టుచేయు రూ.చూ. రట్టుసేయు. స.క్రి. రట్టడిచేయు, నిందించు, రట్టువడు రూ. రట్టువడు. అ.క్రి. రవ్వవడు. హరిశ్చ. 4.11. రట్టువడు (-వడు) రూ.చూ. రట్టువడు. అ.క్రి. ఇతరుల్ని దూరుకు పాల్పడు. శివరా. 3.132. రట్టుసేయు (- చేయు) రూ. రట్టుచేయు. స.క్రి. రట్టడిచేయు, నిందించు. రట్టోడ రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. గ్రామాధికారి. గురింద గుంట కా.నం. క్రి.శ. 10వ శతాబ్ది ; 2. చతుర్థజాతివారి

(శూద్రుల)లో బిరుద వాచక శబ్దం.

రట్టాడి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. గ్రామాధికారి. ద.హిం.శా. సంపు. 10 వ. సం. 34. క్రీ.శ. 8వ శతాబ్ది. 2 చతుర్థ జాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజవంశానికి చెందిన వారి బిరుద వాచకశబ్దం.

రట్టాడ్లు రూ.చూ. రట్టాడ్లు. వి. 1. గ్రామాధికారులు. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం. 598. క్రీ.శ. 925-950 ; 2. చతుర్థ జాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజ వంశానికి చెందినవారు.

రట్టాడ్లు. చూ. రట్టాడి.

రట్టాడ్లు రూ. రట్టగుట్ట, రట్టగుట్టు, రట్టగొడ్లు, రట్టడ్లు, రట్టడ్లు, రట్టట్లు, రట్టాడ్లు, రెడ్లు. వి.బి.వి. 1. గ్రామాధికార్లు కలముళ్ళ శాసనం. క్రీ.శ. 600-625 ; 2. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారు.

సం. రాష్ట్రకూట-. గ్రామాధికారి ; ప్రా. రట్టూడ - , రట్టూడ, రట్టి ;

క. రట్టూర్, రట్టి. రెడ్డి. రాజు, పరిపాలకుడు ; క్రీ.శ. 1125 నుంచి 1439 వరకు తెలుగునాడును పాలించిన ప్రభువులు. వీరికివ్యవసాయం నేటికీ ప్రధాన వృత్తిగా ఉంది. ఇటీవలి వరకు వీరు గ్రామాధి కారులుగా ఉన్నారు. ఈ శబ్దం రాట్ శబ్ద భవమని కెట్టెల్ ; ట. ఇరట్టి, ఇరెట్టి ; మ. రట్టయక ; ఐ. ఇరట్టి. సంస్కృత రాష్ట్రకూట శబ్దానికి క్రీ.శ. 8వ శతాబ్దివరకు ప్రయోగం లేదు. రట్టకుడి, రట్టగుడి, శబ్దాల కృతక ప్రామాణిక శబ్దరూపమే సంస్కృత రాష్ట్రకూట శబ్దమని శ్రీ మల్లంపల్లి సోమేశ్వరశర్మ గారి అభిప్రాయం. రట్ట అనే మహారాష్ట్ర రాజపుత్ర జాతివారు టట్టు అనే ఆంధ్ర జాతివారు కలిసి రట్టగుట్టుగా కాక వాహన సామ్రాజ్య పతనానంతరం ఏర్పడ్డారని వీరి నిరూపణ సారాంశం.

< రట్టాడి + - లు (?) .

రట్టాడి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. గ్రామాధికారి. E. 1. సంపు. 5. పుటలు. 139-142. క్రీ.శ. 945-970 ; 2. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుదవాచక శబ్దం.

రట్టి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. కులనూచకశబ్దం. రెడ్డి. చతుర్థ జాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజవంశానికి చెందిన వారి బిరుద వాచక శబ్దం. ద.హిం.శా. 4 శా. శం. 1361. క్రీ. శ. 1143 ; 2 గ్రామాధికారి.

రట్టిసాని వి. రెడ్డి భార్య. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా. సం. 510, క్రీ. శ. 1315.

రట్టి రూ. చూ. రెడ్డి. వి. సిద్ధం. తయారు.

రట్టికర్ర చూ. రాట. వి. గానుగరాతిని తగిలించే కొయ్య దూలం.

రట్టి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. కులనూచకశబ్దం. రెడ్డి. చతుర్థ జాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుద వాచకశబ్దం. ద.హిం.శా సంపు. 6. శా సం. 250. క్రీ. శ. 742 - 798. పాండు. 3.75 ; 2. గ్రామాధికారి.

రట్టికము రూ.చూ. రట్టికము. వి. ప్రభుత్వం. గ్రామాధి

కారిత్వం. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం. 91 క్రీ.శ. 1412. రట్టికము రూ.చూ. రట్టికము. వి. ప్రభుత్వం, గ్రామాధి కారిత్వం.

ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 1371. క్రీ.శ. 1253.

రట్టికము చూ. రట్టి.

రణపాలాకు వి. పత్రబీజం, హేమసాగరం.

సం. రణ-. యుద్ధం, చప్పుడు.

< సం. రణ-+ పాలాకు (మిశ్రన.).

రణపెంకి వి. దిట్టుడు, ఎక్కువ పెంకివాడు, మర్కార్లుడు.

సం. రణ-. యుద్ధం, చప్పుడు.

< సం. రణ-+ పెంకి. (మిశ్రన.).

రణపెండ్లికొడుకులు వి.బి.వి. దాన్య విశేషం. హంస. 4-128.

సం. రణ-. యుద్ధం, చప్పుడు.

< సం. రణ-. + పెండ్లికొడుకు + - లు. (మిశ్రన.).

రణబేరు వి. 1. పందెం కోడిపుంజు ; 2. శునకవిశేషం.

సం. రణ-. యుద్ధం, చప్పుడు, బేరీ. వాద్య విశేషం.

< సం. రణబేరీ.

రంటదెప్పరపురచన చూ. రంటు.

రంటు వి. 1. అతుకు. తాళ్ల. సం. 17.221 ; 2. కలయిక. తాళ్ల. సం. 17-465.

రంటదెప్పరపురచన వి. అతుకుల కూర్పు. తాళ్ల. సం. 10-184.

రండబలవకంప వి. ఆము కాల్పులో వాడే రుడ బలప చెట్టు కంప.

రండాగర్పం వి. చెప్పకో పీలులేనిది.

సం. రండా. విధవ, మగడు చెచ్చిన స్త్రీ, గర్భ- చూలు, కడుపు.

< సం. రండాగర్ప- (అర్థవివరి.).

రండిసిరం వి. గట్టిచెన్ను, పాలు బాగా రాని చెన్ను.

రండు వి. వ్యభిచారం, రాళ్ల. సం. 14.26.

సం. రండా. ముండ, విధవ.

< సం. రండా.

రతనపుగని చూ. రతనము.

రతనపువిల్లు చూ. రతనము.

రతనము వి. రత్నం, మణి. రామాభ్యు. 3.44.

సం. రత్న-. మణి ; ప్రా. రయణ-, లదణ ; పా.

రతన-, మణి ; నిం. రవన-.

< పా. రతన-.

రతనపుగని వి. రత్నాకరం, సముద్రం. అచ్చ. రా. కమ్మిం. 82. రతనపువిల్లు వి. ఇంద్రధనుస్సు. రతనాలకుప్పె వి. భూషణ విశేషం. చెన్నబనవ. 2.207. రతనాలపంట వి. రత్నాకరం, సముద్రం.

రతనాలకుప్పె చూ. రతనము.

రతనాలపంట చూ. రతనము.

రత్న రూ.చూ. రత్న. నలభై తులాల తూకం.

రత్నలాం రూ.చూ. రాతాళం. వి. గెనుసుగడ్డ, తొక్క నల్లగా ఉండే పెద్దనైజు గెనుసుగడ్డ.

రత్న రూ.చూ. రత్న. వి. నలభై తులాల తూకం.

రతి¹ యా, రతీ, రతీ. వి. రత్నాల తూనికలో ఉప
యోగించే పరిమాణ విశేషం, నలభై కులాల బరువని
కొందరు, T.T.D.E.S. సంపు. 3. కా.నం. 37, క్రి.శ.
1512, విజయ. 1.81.

మరా. రతి. రతల రత్తిల. ఒక తూనిక, పోను; ఉ.
పార. ఆర. రత్ లో ;

క.త. రతి.

<ఉ. రత్ లో.

రతి² వి. ఒకరకం నీలంకం.

సం. రతి.. మన్నకుని వార్య.

రతికుండ వి. జాతర్లలో కుంభం కూడును వండటానికి.

వాడే మట్టి పాత్ర.

రత్తిబు వి. ఆహారం. చంద్రాంగ. 4.142.

హిం.ఉ. రతిబ్. పశువులు తినే ఆహారం : మరా.
రతిబ్ ఒక వస్తువును రోజూ సరఫరా చేయటం.

<మరా. రతిబ్.

రత్తగాడి వి. రత్తవిరేచనాల జబ్బు.

సం. రత్తగహణీ. నెత్తురు పారుకొనే జబ్బు.

<సం. రత్తగహణీ.

రత్తవసుడి వి. 'రత్నచుడి' అనే మంచిరకం వడ్లు, ఒరిస్సా
లోను, శ్రీకాకుళం జిల్లాలోను ముఖ్యంగా వండే వడ్లు.

రత్నకంబళి వి. రత్నకంబలం, ఒకరకం తివాని, వరాహ.
4.122.

సం. రత్నకంబళి-. ఒకరకం కంబళి.

<సం. రత్నకంబళి-.

రత్నకేలితములు వి.బ.వ. వస్త్రవిశేషం. సిం.ద్వా. 3.188.

సం. రత్న-. మణి.

రత్నపురిగడ్డ వి. గెనుసుగడ్డ. నాలుగైదు నెలల్లో ఒడుపుకు
వచ్చే తీగపైరు, దీని దుంపలు కూరకు ఉపయోగ
పడతాయి.

సం. రత్న-, మణి.

<సం. రత్న-+పురి+గడ్డ.

రత్నపొప్పిలి వి. ఒకరకం గడి.

సం. రత్న-. మణి.

రత్నవసుడి వి. 'రత్నచుడి' అనే మంచిరకం వడ్లు, ఒరిస్సా
లోను, శ్రీకాకుళం జిల్లాలోను ముఖ్యంగా వండే వడ్లు.

సం. రత్న- మణి.

రత్నసంబావులు యా. రత్నసంబావులు. వి.బ.వ. ఒకరకంవడ్లు.

సం. రత్న- మణి.

రత్నసంబావులు యా.చూ. రత్నసంబావులు. వి.బ.వ. ఒకరకం
వడ్లు.

రత్నసరులు వి.బ.వ. రత్నచుడి, అనే మంచిరకం వడ్లు, ఒరిస్సా
లోను, శ్రీకాకుళం జిల్లాలోను ముఖ్యంగా వండించే వడ్లు.

రత్నావలి యా.చూ. రత్నావలి. వి. 1. ఒకరకం లేతనీలం
రంగు; 2. పచ్చ నీరారంగు కలిసిన వన్నె; 3. లేత
ఆకుపచ్చ రంగు.

రత్నావళి యా. రత్నావలి. వి. 1. ఒకరకం లేతనీలం రంగు ;
2. పచ్చ, నీరారంగు కలిసిన వన్నె; 3. లేత ఆకుపచ్చ

రంగు.

సం. రత్నావళి-. రత్నాల సమూహం.

<సం. రత్నావళి-. (అర్థవిపరీ.).

రత్నావళిచీర వి. ఒకరకం లేతనీలంరంగు చీర.

రత్తికు విణ. చిన్న.

హిం. రత్తిక్. కొంచెం.

<హిం. రత్తిక్.

రత్తిలు వి. బాగధేయం, ఒకవిధమైన పన్ను లేదా సుంకం. ద.

హిం. కా సంపు. 4. కా.నం. 709, క్రి.శ. 1558.

రత్తి యా. రద్దు.² వి. 1. అల్లరి, గోల. బాగ. 2.177, చెన్న
బసవ. 5.186; 2. గొప్పదనం. అని. 3.16; 3.

ఆపత్తి.

సం. రద్దీ-, రద్దీ- లోబడినది, క్షతం, రద్దీక-,

<సం. రద్దీ.

రద్దీకీడ్డు స.క్రి. రచ్చకీడ్డు. <రద్దీ+ -కన్ + ఈడ్డు.

రద్దీరౌతు యా.చూ. రద్దురౌతు. వి. పగిలి పనికిరాని రాయి.

రద్దు¹ వి. తీసివేయబడటం. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం.
795. క్రి.శ. 1663, విణ. తీసివేయబడిన.

హిం.ఉ. రద్దు. మార్చబడింది, వేరుచేయబడింది,
తీసివేయబడింది ;

క. రద్దు ; త. రత్తు ; మ. రద్ది.

<ఉ. రద్దు.

రద్దుచేయు స.క్రి. కొట్టివేయు. రద్దువతిచు స.క్రి.

కొట్టివేయు. రద్దురాయి వి. పగిలి పనికిరాని రాయి,

రద్దురౌతు యా. రద్దిరౌతు. వి. పగిలి పనికిరాని రాయి.

రద్దు² యా.చూ. రద్ది. వి. అల్లరి, గోల. ద్వి సార.చ. 3.166
పం.

రద్దోడి యా.చూ. రట్టకుట్ట. వి. రెడ్డి పదానికి పూర్వరూపం.
నె.కా. పొదిలి. 23. బోధకాసనం. క్రి.శ. 1000.

రంతిలు చూ. రంతు.

రంతిల్లు చూ. రంతు.

రంతు యా. అంతు, అంతె. వి. 1. రతి, సంయోగం, కామకేళి,
శృంగ. నై. 7.151; 2. క్రిడ, ఆట. బాగ. 6.328; 3.
మనవి, విన్నపం. నార. పంచ. 3.112; 4. కలకలం.
అలలలం, శబ్దం, నడ్డు. సింద్వా. 10 125; 5. గల్లంకు.
తొండర. ఆము. 3.4; 6. కలహం, వాక్కులహం, రచ్చ,
వాగ్వాదం. ఆము. 6.41; 7. సింహనాదం, పెద్దమోత,
రామాభ్యు. 6.88; 8. మిడిసిపాలు. క.కా. 3.185; 9.
ఒప్పిదం. కవిరాజ. 3.88; 10. విఘ్నం. నె.కా. సూక్తు
పేట. 20; 11. విలాసం.

సం. రంతవ్య-, రంతి-అనందం; క. రందుణ.

<సం. రంతవ్య-.

రంతిలు యా.చూ. అంతిలు. అ.క్రి. ధ్వనిచేయు, అరుచు.

రంతిల్లు యా.చూ. అంతిలు. అ.క్రి. ధ్వనిచేయు, అరుచు,

రంతుకత్తె వి. క్రిడావధురాలు. క్రిడా, 128. రంతుకొడు

వి. క్రిడాపరుడు. ద్యూతక్రిడాపరుడు. హరి.ఉ. 3.228.

రంతుకొక్కు అ.క్రి. మిడిసిపడు. తాళ్ళనం. 10.273.

<రంతు+ -కన్ + పుక్కు. రంతుచేయు స.క్రి. అల్లరిచేయు.

తాళ్ల.నం. 6.65.

రందచెక్క వి. గరుకుగాఉన్న చోట్లను చదరం చేయటానికి వాడే కొయ్యతో చేసిన తాపి.

రందా వి. మరమగ్గంలో ఏన్నె దిగించిన కందికొయ్య.

రంది రూ. రంది. వి. 1. ఏక చిత్తక, తత్పరక. పార్వ. 2.153; 2. వలపుగాని రాకపోకలు; 3. తీవ్ర కామోద్రేకం; 4. గొడవ; 5. కలహం; 6. విచారం; 7. పోడు.

నం. రంది-. అణచివేయటం.

<నం. రంది-.

రందిపడు అ.క్రి. ఎక్కువగా రోషపడు.

రంది రూ.చూ. రంది. వి. దెబ్బలాట, గొడవ.

రవణము వి. 1. గర్వం. ద్వి. శరమ. వి. 4.304; 2. ఉత్సాహం, పాంచాతీ. 3.76, శుక. 1.864; 3. సంబరం, సంతోషం; విణ. గొప్పది.

నం. *రవణ-, మాట్లాడటం; ప్రా. రవణ- చప్పడు చేయటం.

<నం. *రవణ-.

రవము చూ. రవణము. విణ. 1. ప్రచురం. విక్ర. 2.128; 2. అదీనం. హంస. 5.285; 3. సిద్ధిపొందినది; వి. 1. చెల్లుబడి. అని. 3.8; 2. అధికారం సీతా.వి. 1.25; 3. సంతోషం, ఉల్లాసం.

రవ.కొట్టు అ.క్రి. కుండలు నల్లగా రావటానికి గడ్డితోగాని, తాటి కమ్మతో గాని పొయ్యి దగ్గర పొగపెట్టు.

రవంపెట్టు అ.క్రి. కుండలు నల్లగా రావటానికి గడ్డితోగాని తాటికమ్మతోగాని పొయ్యిదగ్గర పొగపెట్టు.

రపాట వి. 1. ఒకే లక్ష్యం కలిగిఉండటం; 2. దెబ్బ.

హం. రపట్టా. దెబ్బ, కలహం, ప్రయత్నం.

రపాన రూ.చూ. రెపాన. వి. 1. ఎవరికివారు; 2. తడేకద్యానం.

రపాలు వి. అల్లరి, గోల, గలాటా.

రప్ప రూ.చూ. అప్ప. వి. 1. రాయిలాంటి గట్టివస్తువు. వేంక. పంచ. 4.244; 2. కట్టుబడిలో పనికిరాని చిన్న రాతి మొక్క.

రప్పము వి. గొర్రెలు, మేకలకై కంపలతో నిర్మించిన కొద్ది. రప్పించు చూ. పచ్చు.

రప్ప చూ. రబ్బి. వి. 1. పోగుతీయటం; 2. పోగు తీసికట్టటం; 3. ఇటికకుంప; 4. చీలికలుగా ఉండే దండ్రం; 5. అల్లరి, రవ్వ; 6. అప్రతిష్ఠ.

ఇం. Rough. కఠినమైనది, హర్షికానిది, సానపెట్ట బడినది, ముతక, తీవ్రవాది.

<ఇం. Rough.

రప్పడు విణ. తుంచిన, విరిచిన. రప్పరాయి రూ.చూ. రఫ్ రాయి. వి. సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి వాడబడే చెక్కనిరాయి. రప్పెర్లుకొట్టు అ.క్రి. బొబ్బలు పెట్టు.

రప్పెర్లుకొట్టు చూ. రప్ప.

రఫ్ రాయి రూ.చూ. రఫ్ రాయి. వి. గుండునింపి కట్టిన చెక్కని

రాతి కట్టుబడి.

రఫ్ రాయి రూ. రప్పరాయి, రఫ్ రాయి. వి. సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి వాడబడే చెక్కనిరాయి.

ఇం. Rough. మోటు, ముతక, కరకు.

<ఇం. Rough + రాయి.

రఫ్ రౌతు రూ. రబ్బురౌతు. వి. సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి కొన్ని సమయాల్లో గోడల కట్టుబడికి కూడా వాడబడే చెక్కని రాయి.

ఇం. Rough. మోటైన, ముతక, కరకు.

<ఇం. Rough + రాయి.

రబనము రూ.చూ. రబ్బనము. వి. కలాటా, రచ్చ. రబ్బనం. రబాబు వి. వాద్యవిశేషం. కువ.చ. 4.112, ప్రబంధ. 605.

హం. ఈ. రబాబ్. సారంగి వంటి వాద్యవిశేషం.

<ఈ. రబాబ్.

రబీ రూ.చూ. రబ్బీ. వి. 1. మద్యరకం కారుమెరక పంట; 2. దాక్వా పంట.

రబ్బరు వి. 1. ఒకరకం చెట్టు నుంచి కారే జిగురు గట్టిపడగా ఏర్పడిన పదార్థం; 2. రబ్బరు చెట్టు.

ఇం. Rubber. సాగే గుణంగల ఒక పదార్థం తుడిచేది.

<ఇం. Rubber.

రబ్బరు చేతులు రూ. రబ్బరేకులు, అబ్బరేకులు. వి.బ.వ. చేతులకు తొడుక్కొనే రబ్బరు తొడుగులు. రబ్బరు పొప్పిలిచీర వి. పడుగులో మూడుగీరలు ఒకచోట మూడు గీరలు మరొక చోట వచ్చేట్టు నేసిన ఒకరకం గడి. రబ్బరు బొమ్మ వి. అందమైంది. రబ్బరేకులు రూ.చూ. రబ్బరు చేతులు. వి.బ.వ. చేతులకు తొడుగుకొనే రబ్బరు తొడుగులు.

రబ్బరేకులు చూ. రబ్బరు.

రబ్బనము రూ. రబనము. వి. 1. అందం; 2. గలాటా.

నం. రభస-, రభసా. తీవ్రమైనది, తొందరగలది.

<నం. రభస-.

రబ్బివల్ వి. మహమ్మదీయ సంవత్సరంలో మూడో నెలపేరు. ఈ. అర. రబీ. ఉ-ల్-అవ్వల్. మహమ్మదీయ సంవత్సరంలో మూడో నెల;

త. రబిఘల్-అవ్వల్.

<ఈ. రబీ ఉ-ల్-అవ్వల్.

రబ్బిష్ వి. సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి వాడబడే చెక్కనిరాయి.

ఇం. Rubbish. చెత్త, తుక్కు, పనికిరాని.

<ఇం. Rubbish.

రబ్బిసానీ వి. మహమ్మదీయ సంవత్సరంలో నాలుగో నెల.

ఈ. అర. రబీ. ఉ-స్-సానీ. మహమ్మదీయుల సంవత్సరంలో నాలుగో నెల పేరు;

త. రబిఉత్ జానీ.

<ఈ. రబీ ఉ-స్-సానీ.

రబ్బీ రూ. రబీ. వి. 1. మద్యకారు మెరకపంట; 2. దాక్వా పంట.

హిం. రబీ. వనంతర్లు. వనంతర్లువో నాటబడే పంట; మరా. రబీ, రబ్బీ. వనంతర్లు నంబందమైన పంట; ఉ. రబీఈ. వనంతర్లు నంబంది, బయటి; అర. రబీఈ.

<ఉ. రబీఈ.

రబ్బు¹ వి. 1. కాంతి. ఇలా. 1.10; 2. ఆధిక్యం.

హిం. ఉ. రబ్. ఈశ్వరుడు, దేవుడు.

రబ్బు² వి. గుండునింపి కట్టిన చెక్కని రాలికట్టుబడి.

రబ్బురౌతు రూ.చూ. రఫ్ రౌతు. వి. సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి కొన్ని సమయాల్లో గోడల కట్టు బడి కూడా వాడబడే చెక్కనిరాయి.

రబ్బింగ్ వి. సాధారణంగా పునాదులు నింపటానికి వాడబడే చెక్కనిరాయి.

ఇం. Rubble. గరుకుగా ఉన్న విరిగిన రాళ్ళు ఇటికలు మొ.వి.

రభస వి. అల్లరి, గొడవ.

సం. రభస-. తొందర, కోపావేశం, హర్షం, సంతసం, ఔత్సుక్యం, ఉత్కంఠ.

<సం. రభస- (అర్థవిపరి.).

రమణ రూ. రవణ, రాణ. వి. 1. ఉత్సాహం. యుద్ధమల్లుని బెహదాకాసనం. క్రి.శ. 8989-34; 2. విదం. భార. ఆది. 8.27; 3. ప్రితి. భార. ఆది. 6.172; 4. ఆనక్తి. భార. సభా. 1.214; 5. ఒప్పడం. కు.సం. 11.91; 6. ప్రసిద్ధి. సురా. 8; 7. మనోజ్ఞత; 8. కోరిక.

సం. రమణ-. ఆనందం, సంతోషం, సరసం; ప్రా. రమణ-, తైంగికానందం; పా. రమణ-. సంతోష పెట్టటం.

<సం. రమణ-(అర్థవిపరి.).

రమణకెక్కు అ.క్రి. వన్నెకెక్కు. శోభిల్లు. వసు. 1.13. <రమణ+ -కున్ + ఎక్కు. రమణవోలె అవ్య. ద్రు. విదంగా. కు. సం. 3.29. రమణించు రూ. రవణించు. అ.క్రి. ఒప్పడమగు, ఒప్పు. నిర్వ. రా. 1.52.

<రమణ+ - ఇంచు.³

రమణా వి. బర్మాలోని ఇరావతీ నదీ ముఖద్వారం వద్ద ఉన్న ప్రాంతం 'రమన్యు' అని ప్రాచీన వ్యవహారం. హర. పీఠి. 28.

రమణించు చూ. రమణ.

రమరమి రూ.చూ. రమారమి. వి. క్రమం.

రమామణిపాప్పిళి వి. ఒకరిపెట్టి నేసిన ఒకరకం గడిచీర.

సం. రమా. లక్ష్మి, యణ-. రత్నం.

రమారమి రూ. రమరమి, రమారమి. వి. 1. క్రమం. కృష్ణ. 4.81; 2. సుమారు; 3. సరాసరి. క్రి. విణ. ద్రు. ఇంచుమించుగ, సుమారుగ, సరాసరిగ.

ఉ. పార. రమారామ్. అధికం, కూడిక, ఎక్కువ కావటం.

త. రమారమి. సుమారు, సరాసరి.

<ఉ. రమారామ్.

రమారమి రూ.చూ. రమారమి. వి. 1. సుమారు; 2. సరాసరి.

రమ్జాన్ రూ.చూ. రంజాన్. వి. మహమ్మదీయుల సెంచుగళ్లో ఒకటి.

రంప రూ.చూ. అంపము. వి. చిన్నకర్ర.

రంపంరేగు పద్ధతి చూ. రంపము.

రంపకాడు చూ. రంపము.

రంపటిలు చూ. రంపు.

రంపటిల్లు చూ. రంపు.

రంపపు సంసారము చూ. రంపము.

రంపము రూ.చూ. అంపము. వి. 1. కరగనం, తరగంపియ, తరగంపె; 2. పన్నెకట్టుబడి కోనం చెదురుదండెలు మోసేపనిముట్లు.

రంపంరేగుపద్ధతి వి. మూసతీసే పద్ధతి వంటి దూలం తయారుచేసే విధానం. రంపకాడు రూ.చూ. అంపకాడు. వి. రంపంతో పలకలు కోసేవాడు. రంపపుసంసారము వి. కలకటగా నడిచే సంసారం. తాళ్ల.సం. 5.122. రంపము పళ్ళు వి.బ.వ. రంపానికి ఉండే పళ్ళు. రంపంపేటు వి. రంపం పళ్ళు మాదిరిగా మొనలు దేలినట్లు వేసిన డిజైను. <రంపము+పేటు. రంపంపాట్లు వి. కలపను రంపంతో కోయగా రాలేపాడి. <రంపము+పాట్లు.

రంపంపేటు చూ. రంపము.

రంపంపాట్లు చూ. రంపము.

రంపపు చూ. రంపు.

రంపి¹ రూ.చూ. అంప. వి. 1. అతిదారుణమైన చప్పుడు; 2. రట్టు, రవ్వ. రాయిడి.

రంపి² రూ.చూ. అంపము. వి. కొయ్యను కోయటానికి పనికివచ్చే ఇనప రేకుతో చేసిన పరికరం.

రంపియ¹ రూ. రంపె¹, అంపియ, అంపె. వి. 1. మాదిగవాడు తోలు కోసే సాధనం; 2. తాటాకులు మట్టగించి కోసే సాధనం.

రంపియ² రూ.చూ. అంపము. వి. 1. రంపం; 2. దారుణ కృత్యం.

రంపిలు చూ. రంపు.

రంపిల్లు చూ. రంపు.

రంపు రూ.చూ. అంపు. వి. 1. రాపిడి ఒరిపిడి. అహ.ల్యా. 3.75; 2. గోడు; 3. బలవంత; 4. పీడ; 5. గొడవ.

రంపటిలు రూ.చూ. అంపటిల్లు. అ.క్రి. 1. కలహించు, పోరాడు; 2. చెలరేగు, విజృంభించు. రంపటిల్లు రూ.చూ. అంపటిల్లు. అ.క్రి. కలహించు, పోరాడు; 2. చెలరేగు, విజృంభించు. రంపపు అ.క్రి. మనోహరమగు. తాళ్ల. సం. 5.42 <రంపు+అవు. రంపిలు రూ.చూ. అంపిల్లు. అ.క్రి. 1. పోరాడు; 2. విజృంభించు, చెలరేగు; 3. వ్యాపించు; 4. అతిశయించు; 5. వర్ధిల్లు; 6. అరచు. రంపిల్లు రూ.చూ. అంపిల్లు. అ.క్రి. 1. పోరాడు. యయా 3.107; 2. విజృంభించు, చెలరేగు; 3. వ్యాపించు; 4. అతిశయించు; 5. వర్ధిల్లు; 6. అరచు.

రంపె¹ రూ.చూ. రంపియ¹. వి. 1. మాదిగవాడు తోలుకోసే సాధన విశేషం; 2. తాటాకులు మట్టగించి కోసే సాధనవిశేషం.

రంపె¹ రూ.చూ. అంపము. వి. 1. కొయ్యను కోయటానికి పనికి వచ్చే పరికరం ; 2. దారుణకృత్యం.

రంపెలగొట్టు (-గొట్టు²) వి. 1. దారుణకృత్యాలు కలవాడు ; 2. దారుణకృత్యాలు కలది. రంపెలాడి వి. దారుణకృత్యాలు కలస్త్రీ. రాక్షస కృత్యాలుగలస్త్రీ, పోరు పెట్టెడి. వేంక. పంచ. 3.183. <రంపె¹ + -లు + -ఆడి.

రంబచెక్కిళ్ళు వి.బ.వ. ఒకరకంవడ్లు.

సం. రంభా. దేవవేళ్య.

<సం. రంభా + చెక్కిరి + -లు.

రంబారావుళ్ళు రూ.చూ. రంబారూళ్లు. వి.బ.వ. మరాఘళ్ళు, చిక్కులు. పురాకులు.

రంబారూళ్లు రూ. రంబారావుళ్ళు, రంబారూళ్ళు, వి.బ.వ. ఇక్కట్లు. ద్వి. పరమ.వి. 4.311.

సం. రంభా. దేవవేళ్య.

<సం. రంభా + రాపిడి + -లు.

రంబారూళ్ళు రూ.చూ. రంబారూళ్లు. వి.బ.వ. చిక్కులు ఇక్కట్లు

రంబు¹ వి. వీరణం అనే చర్మవాహ్యవిశేషం.

రంబు² రూ.చూ. ద్రమ్ము. వి. పెద్దరేకుపాత్ర.

రంభ వి. అంపమైంది.

సం. రంభా. దేవవేళ్య.

<సం. రంభా (అర్థవివరి.).

రంభచెక్కిళ్ళు వి.బ.వ. ఒకరకం దాన్యవిశేషం. ప్రబంధ.

112. రంభరావిడి చూ. రంబారూళ్లు. వి. పెద్ద అల్లరి.

రమ్మకూజా వి. కొరాయి దిగించి ద్రమ్ము ఆకారంలో ఉండే కూజా.

ఇం. Drum. డోలు, ధంకా.

<ఇం. Drum + కూజా.

రయ్తు రూ.చూ. రైతు. వి. కాపు, పంటకాపు.

రయిక రూ.చూ. అవిక. వి. రవిక.

రయితు రూ.చూ. రైతు. వి. పంటకాపు.

రయితువారి రూ. రయిత్వారి, రైతువార్, రైతువారి, రైత్వారి.

వి. జమిందారు ప్రమేయం లేకుండా వ్యక్తిగతంగా వ్యవసాయం చేసుకునే పద్ధతి.

ఉ. పాఠ. ర. ఇయ్యత్ - వార్. ఒక్కరైతు క్రమ ప్రకారం.

<ఉ. ర. ఇయ్యత్ - వార్.

రయిత్వారి రూ.చూ. రయితువారి. విణ. జమిందారు ప్రమేయం లేకుండా వ్యక్తిగతంగా వ్యవసాయం చేసుకొనే పద్ధతి.

రయ్య వి. శ్రీమగతియొక్క అనుకరణం.

రలిగించు చూ. రలుగు.

రలుగు రూ.చూ. రలుగు. అ.క్రి. నిప్పు అంటుకొను, ముట్టుకొను.

రలిగించు అ.క్రి. నిప్పు ముట్టించు. <రలుగు + -ఇంచు³.

రవ¹ రూ. రవ్య. అవ. విణ. 1. చిరు, అల్పం. శృం.నై. 7.150 ; 2. సన్నది, సున్నితం. చెన్నబసవ. 2.233.

వి. 1. వజ్రం హర. 5.44 ; 2. అణువు, రేణువు. యయా. 5.89 ; 3. ఖంకం. శకలం విజయ. 1.85 ; 4. ఒరవ్వేవికనంకో అడిపోసుకోవలం ; 5. చిన్న చిన్న ముక్కలుగా చేయబడ్డ దాన్యం.

సం. అవ-తునుక, ముక్క. ఖండం ; ప్రా. పా. రవ-. రేణువు, అణువు ; హిం. ఉ. అర. రనా. చిన్న ముక్కి, ఒకదాన్యపుగింజ, ఒక అణువు, రేణువు, ఒక స్పటికం, తుపాకిమందు, రేణువు ;

క. రవె ; త. ఇరవై.

<ప్రా. రవ-.

రవకారము రూ. అవకారం, అవాకారం, లోవకారం, లోకారం, లోవకారం. వి. 1. నల్పని గచ్చు పూత ; 2. రాళ్ళసందుల్లో నీళ్ళు చల్లి సున్నం దుద్దటం. రవకుంచి రూ.చూ. రవ్యకుంచె. వి. సుమారు రెండు జేసల పొడుగుండే ఒకరకం తుంచె. రవగాడ్డు వి. పిల్లగారి, నెమ్మదిగా పీచే చల్లగారి. రవంత రూ. రవ్యంత. విణ అల్పం, కొంచెం. <రవ¹ + అంత. రవన్తి విణ. కొన్ని. <రవ¹ + అన్ని. రవపాళము విణ. 1. చాలా సన్నపాటిది ; 2. మిక్కిలి సన్నబట్టి. రవసెలా రూ.చూ. రవసెల్ల. వి. మిక్కిలి సన్ననిబట్టి. రవసెల్ల రూ. రవసెలా, రవసెల్లా వి. చాలా సన్నపాటి సెల్లా. వేంక. మా. 4.261. రవసెల్ల రూ.చూ. రవసెల్ల. వి. ఉల్లిపొరలాంటి బట్టి.

రవ² రూ.చూ. అవ్య. వి. 1. రవగాలు, అశ్వగతివిశేషం.

రామాధ్య. 8.63 ; 2. ద్వని. పాండు. 1.81.

రవగాలు రూ.చూ. రవాలు. వి. అశ్వగతి విశేషం. ఉ. రా. 1.68. రవనడ వి. అశ్వగతి విశేషం. వేంక. అం. తిర్య. 81. రవపలుకు వి. మణితర. రవమంచము వి. నకినలమండం. రవాలు రూ. రవగాలు, రవాగాలు. వి. 1. అశ్వగతివిశేషం. అచ్చ.రా. కిష్కిం. 108 ; 2. గుర్రం సాంబ. తిర్య. 71.

రవడి¹ వి. అవ్య, రుణం.

రవడి² రూ.చూ. రవలి. వి. ద్వని, చప్పుడు.

రవణ రూ.చూ. రమణ. వి. ఒప్పిదం. ఇందు. 4.40.

సం. రమణ-, ప్రా. రవణ - శ్రీధ. సురతం ; అప. రవణ ; క. రవణి ; త. ఇరణి.

<ప్రా. రవణ-.

రవణించు రూ.చూ. రమణించు. అ.క్రి. 1. ఒప్పిదమగు. దళా. 7.78 ; 2. ఒప్పు, కలుగు. <రవణ + -ఇంచు³. రవణించు వి. ఒప్పిదం. వైజ. 1.32. రవణిలు రూ.చూ. రవణిలు, అ.క్రి. ఒప్పిదమగు. రవణిలు రూ. రవణిలు, అ.క్రి. ఒప్పిదమగు. అప్ప. 4.230పు.

రవణము వి. 1. భూషణం. భార. విరా. 3.132. 2. సాటి. సామ్యం. ఉ.రా. 4.163. 3. సొగసు, సొంపవ్యం ; 4. పెద్దది.

సం. రచన-నృప్తి, కృతివిన్యాసం. ప్రా. రవణ- రమణ-అలంకారం ; అప. రవణు.

<ప్రా. రవణ-.

రవణించు చూ. రవణ.

రవణింపు చూ. రవణ.

రవణిలు చూ. రవణ.

రవణిల్లు చూ. రవణ.

రవణ చూ. రవణము. వి. వలయాకారం.

రవరవ రూ. అవఅవ. వి. 1. ద్వన్యనుకరణం. క్రితా. 17 ; 2. స్పర్శ, జగదం. పారి. 1.42 ; 3. కాంతి విశేషం. మను. 6.94 ; 4. స్పర్శలో అనుకరణం. చమ. 3.108 ; 5. పంఠం. విజయ. 1.151 ; 6. మెరవటంలో అయినద్యనిక అనుకరణం.

రవరవలునెఱపు అ.క్రి. మనస్తాపం కలిగించు. విజయ. 1 150. రవరవలు పొడము అ.క్రి. మనస్తాపాలు కలుగు. రవరి రూ. రవడి, రవళి, అవారి, అవళి. వి. ద్వని, చప్పుడు. భీమ. 1.104.

సం. రవ- చప్పుడు, ద్వని, రవణ-, పా. రవ. ద్వని, అరుపు, రవణ, గర్జన ;

క. రవళి. ద్వని.

రవళి రూ. చూ. రవరి. వి. 1. ద్వని. వరాహ. 8 78 ; 2. హుంకారం, గర్వద్వని. రసిక. 2.77.

రవళించు రూ. రవాళించు. అ.క్రి. ద్వనించు. గౌ. హరి. పూ. 125పం. క. రవళిను. వదరు. <రవళి + - ఇంచు.

రవా రూ. చూ. రవాయి. వి. రవాయి, మందాళి, రత్నం.

రవాకార్చి రూ. చూ. రవాకుఆర్చి. వి. పక్కదాగాలు వంపు లొంపులుగా ఉండేఆర్చి.

రవాగాలు రూ. చూ. రవాలు. వి. రవనక, అశ్వగతివిశేషం. రవాణము చూ. రవాణా. వి. గుర్రానికిపెట్టె ఆహారం. అం. రా. 2.199.

రవాణా రూ. రవానా. వి. 1. పంపటం ; 2. జాబుపోదగిన గ్రామం ; 3. ప్రయాణం, యానం

హిం. రవాణా. ప్రయాణం, పంపటం ; మరా. రవానా. విడవటం ; పార. ఉ. రవానా ;

క. రవానె. పంపటం, ఒర్కిట్టు ; తి. రవాణా.

<ఉ. రవానా.

రవాణాచేయు రూ. చూ. రవానాచేయు. న.క్రి. పంపు.

రవాతు రూ. చూ. రైతు. వి. సేద్యగాడు.

రవానా రూ. చూ. రవాణా. వి. 1. పంపటం ; 2. జాబు పోదగినగ్రామం ; 3. ప్రమాణం, యానం.

రవానాచేయు రూ. రవాణాచేయు. న.క్రి. పంపు.

రవాయి రూ. రవా. వి. కృత్రిమ పద్మరాగిణి.

హిం. ఉ. రవా, ఉచితం, ఒప్పికమైనది, ప్రచరిత మయినది.

<ఉ. రవా.

రవాలు చూ. రవ2.

రవాళి చూ. చూ. రవరి. వి. రవళి, ద్వని. నిరంకు. 4.82.

రవాళించు రూ. చూ. రవళించు. అ.క్రి. రవళించు, ద్వనించు.

రవిక రూ. చూ. అవిక. వి. కంచెల, పల్నా. పు. 65.

రవిదే వి. గంట. వాల్మీ. 3.36.

సం. రవణ-. ద్వనించేది ; ప్రా. రవణిఅ, రవణ-.

<ప్రా. రవణిఆ.

రవిది రూ. చూ. రవిదె. వి. ఆకు, మొక్కజొన్న, జొన్న మొ పైర్ల ఆకు.

రవిదె రూ. రవిది, రవిదె. వి. ఆకు, జొన్న, మొక్కజొన్న మొ. పైర్లఆకు.

రవిరేక రూ. చూ. రావిరేక. వి. దిద్దలు, కూకటిలో దరించే రావిఆకులాంటి వకకం. కాశీ. 8.240.

రవిలింపు చూ. రవులు

రవీసు రూ. చూ. రవేసు. వి. 1. లంచం ; 2. ఫీజు ; 3. కమి షన్ ; 4. బ్రోకరేజి.

రవుతు రూ. చూ. రావుతుడు. వి. సాది, రాతు, గుర్రాన్నేక్కే వాడు. తార. ద్రోణ. 1.378 ;

రవులు రూ. చూ. రగులు. అ.క్రి. మండు, ప్రజ్వలించు. శివరా. 7.122.

రవిలింపు న.క్రి. రగుల్చు. మండించు. పార్వ. 2.78, అచ్చ. రా. నుం. 166. <రవులు + - ఇంచు. రవులుకొను రూ. చూ. రవుల్కొను. అ.క్రి. మండు. కాశీ. 7.76. రవులుకొలుపు రూ. చూ. రౌలుకొల్పు. న.క్రి. మండించు. రవులుకొలు రూ. రౌలుకొలు. వి. రవులుకోవటం. ఆము. 4.127. రవులుచు రూ. చూ. రగుల్చు. న.క్రి. రగులుచేయు, మండచేయు. రవుల్కొను రూ. రగులుకొను. రగుల్కొను, రవులుకొను ; అ.క్రి. మండు. కాశీ. 5.158. రవుల్కొలుపు రూ. చూ. రౌలుకొల్పు. న.క్రి. మండించు. రవుల్చు రూ. చూ. రగుల్చు. న.క్రి. రగులుచేయు, మండచేయు.

రవుల్కొను చూ. రవులు.

రవుల్కొలుపు చూ. రవులు.

రవుల్చు చూ. రవులు.

రవేరాగడి వి. నాలుగురంగుల పోగులు పెట్టి నేసిన గడి.

సం. రవి-నూర్కుడు, రాట్. రాజు.

రవేసు రూ. రవీసు. వి. 1. లంచం ; 2. ఫీజు ; 3. కమిషన్ ; 4. బ్రోకరేజి.

హిం. ఉ. రవిశ్. గతి, పద్ధతి.

<ఉ. రవిశ్.

రవేసుఅకులు వి. బ. వ. లేలాకులు.

రవ్య రూ. చూ. రవ, వి. 1. వజ్రం. బహుళా. 4.82 ; 2. బూడిదనుంచి జల్లించివేసే బొగ్గుముక్క ; 3. కట్టుబడిలో పనికిరాని చిన్న రాతిముక్క. 4. పినరు ; 5. సరిచేసే టవ్వుడు పడుగు బాగా బిరుసెక్కటానికి పైన చిలికే గంజీ ; 6. ఉప్పానూక ; 7. చిన్నచిన్న ముక్కలుగా చేయబడ్డ వాన్యం.

రవ్యకట్టు అ.క్రి. నన్నటి బద్దలోగాని వల్లలోగాని కప్పు. రవ్యకుంచి రూ. చూ. రవ్యకుంటె. వి. నుమారు రెండు జీనల పొడుగుండే ఒకరకం కుంచె. రవ్యకుంటె రూ. రవ కుంచి రవ్యకుంచి. వి. ఒకరకం కుంచె, నుమారు రెండు జానల పొడుగుండేది. రవ్యగట్టె వి. అముకాల్చుకు ముళ్ళు కంపర్చి తీసికొని రావటానికి వాడే పంగలకర. రవ్యగోధుమ వి. ఎర్రగోధుమ. రవ్యత రూ. రవంత ; వి. అల్పం.

కొద్ది. <రవ్వ¹ + అంత, రవ్వవేయు అ.క్రి. నరిచేసేటప్పుడు పడుగు బాగా బిరిసెక్కటానికి వైన గంజి చిలుకు.

రవ్వ² యా.చూ. అవ్వ. వి. 1. నింద. దూరు. గా. హరి. ఉ. 1050 ; 2. దౌష్ట్యం. బాగ. 10 హ. 322. 3 అల్లరి ; 4. అవకీర్తి

రవ్వవడు అ.క్రి. నిందపడు. తాళ్ల. సం. 6.163. రవ్వ మీలు విణ. పోలికనంకల పాండు. 3.56. రవ్వ యొనరించు (-ఒనరించు) న.క్రి. రచ్చ చేయు. శుక. 1.543. రవ్వయొనర్చు (-ఒనర్చు) న.క్రి. రచ్చ చేయు. రవ్వరట్టు చేయు న.క్రి. రచ్చ చేయు. రవ్వలమారి వి. కలహాలి. మదన. 70. రవ్వారు యా.చూ. అవ్వారు. అ.క్రి. నిందించు. <రవ్వ² + ఆడు. రవ్వెన వి. అల్లరి. తాళ్ల. సం. 14.244.

రవ్వారు అర్చి యా. రవాకార్చి, రివ్వారు అర్చి. వి. పక్క బాగాలు వంపు లొంపులుగా ఉండే అర్చి.

రవ్వారు చూ. రవ్వ².

రవ్వెన చూ. రవ్వ².

రవ్వీడు యా.చూ. రవ్వీడు. వి. చెల్లుపత్రం, ఏదైనా ముట్టినట్లు రాసిచ్చే పత్రం.

రవ్వీ చూ. వరుస. యా. రవ్వ. వి. తివాసీ నేసేటప్పుడు పడుగు లో ఉన్నదారం దూర్చి వంజా కొట్టి నేసిన వరస.

రవ్వగుండు వి. పాదరసం పూసిన గోళాకార వస్తువు.

సం. రస-. ద్రవం, పాదరసం, నవరసాలు.

<సం. రస - + గుండు (మిశ్రన.).

రవ్వంగి యా.చూ. బవంగి. వి. గోదావరి డెల్టాలో పండించే వడ్లలో ఒకరకం, ఉప్పుడు బియ్యానికి పనికి వచ్చే వడ్లు.

రవ్వంగులు వి.బ.వ. రాన్యవిశేషం.

రవ్వంగులు చూ. రవ్వంగి.

రవ్వంగూవ వి. బెల్లం తయారీలో చెరకు పాలు నింపటానికి వాడే మట్టి తొట్టి.

సం. రస - సారం.

<సం. రస - + గూన.

రవ్వెక్కలు వి.బ.వ. కాచు తరిపిన వక్కలు.

సం. రస. ద్రవం, నవరసాలు, పాదరసం.

<సం. రస - + చెక్క - +లు. (మిశ్రన.).

రవ్వదాడి యా. రవ్వదాళి, రస్తాళి. వి. 1. ఒకజాతి చెరుకు. వసు. 1.113 ; 2. ఒకజాతి అరటి చెట్టు, అరటి పండు. బహుళా. 4.48.

సం. రసదాలికా. ఒకరకం చెరకు ;

క. రసదాలి, రసదాళి, రస్తాళి. ఒకరకం చెరుకు.

<సం. రసదాలికా.

రవ్వదాళి యా.చూ. రవ్వదాడి. వి. 1. ఒకజాతి చెరుకు ; 2. ఒక జాతి అరటి చెట్టు ; 3. ఆ చెట్టు అరటిపండు.

రవ్వనగరయాలు వి.బ.వ. మలామా చేయబడినకుండలు. ద. హిం.కా. సంపు.కా.సం. 938. క్రి.శ. 1349.

రవ్వనుగొట్టు (-కొట్టు¹) న.క్రి. పొడిచేయు.

రవ్వబిచ్చి వి. 1. అధికానక్తి ; 2. కామాకురత ; 3. బంగారం చేసే ఆకాంక్ష.

సం. రస-దుచి, మద్యం, ప్రేమ, కడుబాదిరసాలు <సం. రస- + పిచ్చి (మిశ్రన.).

రసాభాసం వి. విపలం.

సం. రసభాస-. బాహ్యదృష్టి రసంలాగా కనిపించటం.

<సం. రసాభాస - (అర్థవిపరి.).

రసాభాసు వి. చెడటం, అభాసు.

సం. రసాభాస-. రసాన్ని అనుచిత రీతిగా స్పష్టం చేయటం.

<సం. రసాభాస-.

రసాలు వి.బ.వ. రసానికి ఉపయోగించే ఒకరకం మామిడి సం. రస-, సారం.

<సం. రస - + -ము + -లు.

రసావళులు యా.చూ. రసావళ్లు. వి.బ.వ. అపూపం వంటి భక్ష్య విశేషం.

రసావళ్లు యా. రసావళులు. వి.బ.వ. అపూపం లాంటి భక్ష్య విశేషం, దారులో నాన వేసిన వడలు (?). విష్ణువు. 3.377.

సం. రసావళి -. రసాలనముదాయం.

<సం. రసావళి - + -లు (అర్థవిపరి.).

రసి యా.చూ. రసిక.వి. పుండు మీద చీము.

రసిక యా.రసి. వి. పుండు మీద చీము.

సం. రసిక-. రసంతో కూడినది ; అ.మా. ప్రా.

రసిక, రసియా ;

క. రసిగె. పుంటిచీము.

<సం. రసిక-(అర్థవిపరి.).

రవ్వీడు యా.రవ్వీడు. వి. చెల్లుచీటి, వస్తువు ముట్టినట్లు రాసిచ్చే పత్రం

హిం. రవ్వీడ్. గమనిక, చెల్లుచీటి, డబ్బు ముట్టినట్లు రాసిచ్చే పత్రం ; ఉ.పార. రవ్వీడ్ ;

క. రవ్వీచి, రవ్వీదు, రవ్వీతి ; త. రచీతు ; మ. రసితి.

<ఉ.రవ్వీడ్.

రవ్వీడు బిళ్ళ వి. ప్రామిసరీ నోట్లు మీద రవ్వీడుల మీద అంటించే స్టాంప్.

రస్తు యా.చూ. రస్. వి. తివాసీ నేసేటప్పుడు పడుగులో ఉన్న దారం దూర్చి వంజాకొట్టి నేసిన వరస.

రస్తుకలరు వి. కుప్ప రంగు.

ఇం. Rust Colour. కుప్ప రంగు.

<ఇం. Rust Colour.

రస్తా వి. రోడ్డు, వీధి.

ఒ. రస్తా ; బెం. రస్తా ; హిం. రస్తా, రాస్తా. మార్గం ; మరా. రాస్తా ; ఉ. రాస్తా. రీతి, దారి ; పార. రస్తా, రాస్త, రాస్తా. రోడ్డు, వీధి, దారి, కార్థానాల వరుస, మార్గం, రక్షించబడిన, తప్పించుకున్న ;

క. రస్తె. దారి ; త. రస్త.

<ఉ. రాస్తా.

రస్తాళి యా.చూ. రవ్వదాడి. వి. ఒకరకమైన అరటిపండు.

రస్తు¹ వి. 1. వస్తునందారం. హంస. 1.109 ; 2. సేనకోసం నిల్వచేయబడిన ఆహార పదార్థం. కృష్ణరా. 8.67.

హిం. రసద్. అనందాన్నిచ్చేది, రసేతా. రసత్వం.

రస్తుచేయు అ.క్రి. సామగ్రులు నిలవ చేయు, రస్తుమీటు

విజ. ప్రకాశవంతమైంది, విలువైంది, శుక. 2 100.

రస్తు² చూ. వచ్చు. అ.క్రి. రమ్ము, రాదమ్ము (పిలుపు).

నం. అస్తు. అగుగాక.

<వచ్చు+అ+నం. అస్తు.

రస్న¹ వి. నాలుక.

నం. రసనా. నాలుక; హిం. రసనా.

<హిం రసనా.

రస్న² వి. మొలనూలు.

నం. రశనా, రసనా. మొలనూలు; ప్రా. రసనా

పా. రసనా; హిం. రశనా, రసనా.

<హిం. రసనా.

రస్మి వి. రాబడి, చాదం.

హిం. ఉ. రసమ్, రస్మ. రీతి, కలయుక.

రహ వి. ప్రయాణం.

హిం. రాహ్. దారి, రోడ్డు, పద్ధతి, మార్గం; మరా.

రహ్. రోడ్డు, దారి; ఉ. పార. రాహ్. ప్రయాణం,

రోడ్డు, పద్ధతి, మార్గం; ఉ. రహ్.

<ఉ. రాహ్.

రహజనీ వి. దారిదోషి.

హిం. రాహ్-జనీ. దారిదోషి; ఉ. పార. రహజనీ
రాహజనీ;

ఉ. రహజన్.

<ఉ. రాహజనీ.

రహట్ దూ. రహట్, రహట్, రాటు³ వి. రాట్, నీళ్ళు
తోడే మరచటం.

హిం. రహట్. రాటుం.

<హిం. రహట్.

రహటము దూ. చూ. రహట్. వి. మటయంత్రం, నూతిరాటుం
గిరక.

రహటు వి. రట్టు.

రహట్ దూ. చూ. రహట్. వి. రాట్, నీళ్ళతోడే మరచటం.

రహదారి దూ. రహదారి, రాదారి, రాదారి, రాహదారి. వి.

1. స్వేచ్ఛగాలందరు పోదగినదారి; 2. పాస్ పోర్టు; 3.
మార్గం; 4. పర్మిట్టు; 5. లైసెన్సు.

హిం. ఉ. పార. రాహ్-దారి. శిస్తువనూళ్ళకు సంబం
ధించిన ఒక అధికార విభాగం, దఖిలీదావలో ఈ పదానికి
గైదు, పాస్ పోర్టు, వారంటు, పర్మిటుఅనే అర్థాలు
విస్తావు.

క. రహదారి, రాదారి; త. రహదారి; మ. రహ
దారి.

<ఉ. రాహ్-దారి.

రహదారి దూ. చూ. రహదారి. వి. 1. పాస్ పోర్టు; 2.

మార్గం; 3. పర్మిట్టు; 4. లైసెన్సు.

రహదారివరవ వి. ప్రయాణికుల పదవ.

రహి. వి. 1. అనందం, సంతోషం. ఎక్ర. 2 77; 2. లాగు.

పారి. 2.102; 3. రక్తి. మను. 2.43; 4. అనక్తి;

అము 1.81; 5. విలాసం. అము. 2.20; 6. అందం.

అము. 5.121; 7. ప్రేమ. అనురాగం. అము. 6.128;

8. ప్రసిద్ధి, కీర్తి. రామాధ్య 164; 9. ఉల్లాసం, మనో

వికాసం. వసు. 4.73; 10. శాంతి, శోభ. వసు. 4.125;

11. సత్త్వం. బలం. రామవ. 4.163; 12. పోలిక.

సాదృశ్యం. ఇందు. 1.45; 13. విదం; రీతి. ఉ.రా.

2.42; 14. ఉత్కర్ష, ఆతిశయం.

రహించు దూ. రహించు. న.క్రి. 1. వర్ణిల్లచేయు.

రాజ వా. 4.68; 2. పొందు. ఉ.రా. 1.2; అ.క్రి. 1.

వర్ణిల్లు, పెరుగు. ఉ.రా. 1.131; 2. ఒప్పు, కోరిల్లు.

దశా. 2.308. రహించు దూ. చూ. రహించు. అ.క్రి.

1. వర్ణిల్లు, పెరుగు; 2. ఒప్పు, కోరిల్లు; న.క్రి. 1. వర్ణిల్లు

చేయు; 2. పొందు.

రహితు దూ. చూ. రైతు. వి. పంజాబు.

రహి వి. సేవకుడు. రంగా. చ. 2.88.

ఉ. రహి. సేవకుడు, గులాం.

<ఉ. రహి.

రా¹ చూ. వచ్చు.

రా² దూ. రాచ. వి. వృత్తిలో రాచశబ్దంలోని 'చ' వర్ణం ఏదా
షగా లోపించగా మిగిలినరూపం. శృం.నై. 5.118.

రాకట్ట¹ వి. రాజశాసనం, శాసనం. దశా. 2.112.

రాకుటి వి. రాజకుటిరం. నం. త.టి. ఇల్లు. కుటిరం.

రాకుమారి వి. రాజపుత్రిక. నం. కుమార్. పుత్రిక.

రాకులము వి. రాజకులం. రాకొమరుడు దూ. రాచకొమ

రుడు. వి. రాజకుమారుడు; రాచదిక్కుడు. భార. విరా.

1.173. <రా²+కొమరుడు. రాకొమ్మ వి. రాజభార్య.

అచ్చ. రా. కిష్కి 90. రాగుత్తి వి. పూగుత్తి. రాచందము

వి. రాజపదం, రాచిలుక దూ. రాచిల్క. వి. రాజకీరం.

శ్రేష్ఠమైన చిలుక. మ.నం. 3.72. రాచిలుకజక్కిజోడు దూ.

రాచిల్కజక్కిజోడు. వి. మన్మథుడు, శుకవాహనుడు.

రాచిలుకదొర దూ. చూ. రాచిల్కదొర. వి. మన్మథుడు,

శుకవాహనుడు. రాచిలుకనెక్కురొతు దూ. రాచిల్క నెక్కు

రొతు. వి. మన్మథుడు, శుకవాహనుడు. రాచిల్క దూ. చూ.

రాచిలుక. వి. రాజకీరం, శ్రేష్ఠమైన చిల్క. భార. ఆను.

1.181. రాచిల్కజక్కిజోడు దూ. చూ. రాచిలుక జక్కిజోడు.

వి. మన్మథుడు, శుకవాహనుడు. రాచిల్కదొర దూ. రా

చిలుకదొర. వి. మన్మథుడు. రాజవా. 3.76. రాచిల్క

నెక్కురొతు దూ. చూ. రాచిలుక నెక్కురొతు. వి. మన్మ

థుడు, శుకవాహనుడు. రాచూరి వి. రాజకుమారుడు. భార.

ద్రోణ. 2.822. రాతదీసి వి. రాజర్షి, విశ్వామిత్రుడు.

యయా. 3.4 రానిరాబారి వి. రాజర్షి, విశ్వామిత్రుడు.

అచ్చ. రా. బాల. 17. రావట్టి వి. రాజకుమారుడు.

రాజనా. 4.22. రావులుగు దూ. రాబులుగు. వి. 1.

కంకం, రాబందు. రాజబందు. భార. శ్రీ. 2.9; 2. జటా

యువు. రాబోడి వి. రాజశ్రీ, రాణి. రాముని వి. రాజర్షి,

విశ్వామిత్రుడు. చంపూరా. 2.68. రాములక దూ. రాము

లుక. వి. సర్పాక్షి. ఆం.భా. 2.59. రాములుక దూ. చూ.

రాములక. వి. నేలములక. స్పృశి. రాబులుగు దూ. చూ.

రాఫులుగు. వి. 1. కంకపక్షి; 2. జటాయువు. రాయంచ (-అంచ) వి. కాళ్ళు ముక్కు ఎర్రగాఉండే తెల్లజాతిహంస. కు.నం. 3.74, భార. కర్ణ. 2.65. రాయంచగిండి వి. రాయంచలా ఉండే గిండి. జార్. దశా. 7,279. రాయంచ జక్కిజోడు వి. బ్రహ్మ, హంసవాహనుడు. రాయంచజోడు వి. బ్రహ్మ, హంసవాహనుడు. రాయంచబోదలనెలయించు న.క్రి. వెన్నంటుతుండగా తప్పుదారుల్ని పట్టించటానికి అటూ కటూ పరుగు. పారి 1.106. రాయంచవార్వంపుజోడు వి. బ్రహ్మ, హంసవాహనుడు. రారాజు వి. 1. దుర్యోధనుడు. భార. విరా. 5.196; 2 కుబేరుడు హర. 5.43 3. రాజులకురాజు, చక్రవర్తి, సార్వభౌముడు. రాతేడు వి. 1. రాజులకురాజు, చక్రవర్తి. యయా. 5.152; 2. కుబేరుడు; 3. దుర్యోధనుడు. రాసాని వి. రాజుభార్య, రాణి. రాజ. వి. 2.59. రాసిరి వి. రాజ్యలక్ష్మి. చెన్నబసవ. 5.347.

రా³ వి. చంద్రుడు. ఇందు. 3.65

సం. రాజన్. చంద్రుడు.

< సం. రాజన్.

రారేక చూ. రారేకు. వి. 1. చంద్రరేఖ. ఇందు. 2.141; 2. పిల్లల ఒకరకం నగ. రారేకు చూ.చూ. రారేక. వి. 1. చంద్రరేఖ; 2. ఒకరకం పిల్లలనగ.

రా⁴ చూ.చూ. తాయి. వి. శిల, పాపాణం. కు.నం. 3.135.

రాకట్టు¹ చూ. తాకట్టు. వి. శిలారత్నాది నిబద్ధభూమి. నెలకట్టు, కుట్టిమం, గొ.హరి.వూ. 1691వం.; విణ. రత్న లచితం, మణులు చెక్కేది. భనా. 3.37, హంస. 5.356, రాకొట్టు¹ వి. రాళ్ళు నింపిన కొట్టు, <రాయి + కొట్టు¹. రాగంట్లమారి వి. పోకిరి. హంస. 5.126. రాగుండియ చూ.చూ. తాగుండియ వి. రాతివంటి గుండె, కఠిన హృదయం. రాగుండె చూ.చూ. తాగుండియ. వి. రాతి లాలటి గుండె, కఠినహృదయం. రాచక్కి వి. రాతిప్రదేశం. జలాహ. 6.87. రాచట్టు వి. చట్టురాయి, భూమగ్నశిల, చట్టు. భీమ 2.153. రాతనము వి. శిలాతత్వం, రాతి తనం. ఉ.దా. 2.159. రాదివె వి. రాతిలో నిర్మింప బడిన దీపస్తంభం. ద.హిం.శా. సంపు. 6.శా.నం. 98. క్రీ.శ. 1131. రానారగొను వి. అసాధ్యకార్యాల్ని నెరవేర్చే జాణ (నిరసనార్థంలో). కు.నం. 3.135; న.క్రి. రాతిలో నారకీయు రానారమొలువనేర్పు న.క్రి. అసాధ్య కార్యాల్ని చేయు. (నిరసనార్థంలో). వండి. చ. 1.2.359. రావడు¹ చూ. రావడు. అ.క్రి. 1. దృఢపడు, గట్టిపడు. భాస్క. రాయ. 272; 2 రాయగు, కాయలాటగు. ఉ.హరి. 1.131; 3. ప్రమాన్యడు, దుఃఖించు. వసు. 5.14. రాపువ్వు చూ.చూ. రాపూవు. వి. రాతిపువ్వు, శిలాజిత్తు. రాపూవు చూ. రాపువ్వు. వి. లక్కపువ్వు, రాతిపువ్వు, శిలాజిత్తు. ఆం. భా. 2.64. రాపెట్టు న. క్రీ. పీడించు. రాపాడి వి. ఆకురాయి మొ. వాటిలో రాసిన బంగారం మొ. వాటి పొడి. మను. 2.38. రాప్రతిమ చక్కిలిగింతలు వి.బ.వ. వ్యర్థ ప్రయత్నాలు. రావడు(-వడు) చూ.చూ. రావడు. అ.క్రి. రాయిటగు, జడుదగు.

రాక¹ చూ. వచ్చు.

రాక² చూ.చూ. రేక¹. వి. పంగగా ఉన్న ఒసికరల మీద పొడుగ్గా పరిచిన కర్ర.

రాకబద్ద చూ.చూ. లాకబద్ద. వి. పంగగా ఉన్న ఒసికరల మీద పొడుగ్గా పరిచిన కర్ర.

రాకచిక్కు చూ. వచ్చు.

రాకడ చూ. వచ్చు.

రాకపోక చూ. వచ్చు.

రాకపోకలు చూ. వచ్చు

రాకయుండు చూ. వచ్చు

రాకాసి చూ.చూ. రక్కసి. వి. రాక్షసి. కాశీ. 2.49.

రాకాసిగడ్డి చూ. రాగినగడ్డి. వి. ఆఫ్రికానుంచి తెచ్చి పశువుల మేతి కోసం పైదు చేయబడుతున్న గడ్డిమొక్క (pennisium dandessinum). రాకాసిగుళ్ళు వి.బ.వ. పూర్వం మృతకశేబరాలకు చేసిన భూస్థాపనాలు ఇవి కందుకూరు, కనిగిరి తాలూకాల్లో అక్కడక్కడ ఉన్నాయి. స్థానికులు పూర్వకాలం రాక్షసులు తవన్ను చేసుకొనే మంఠరాలనే నమ్మకంతో పై పేరుతో పిలుస్తున్నారు. కాని ఇవి పూర్వుల మృతకశేబరాల నుంచిన స్థలాలని చరిత్ర పరిశోధకుల అభిప్రాయం. రాకాసిప్రోలు వి. లంక, రాక్షస పట్టణం. యయా. 3.37. రాకాసిబుద్ధులు వి.బ.వ. పాదుబుద్ధులు. రాకాసిబొగ్గు వి. భూగర్భం నుంచి తవ్వి తీసిన బొగ్గు. రాకాసిములికి చూ. రాకాసిముల్కి. వి ఆను రాస్త్రం. అచ్చ. రా. యు. 378. రాకాసిముల్కి చూ.చూ. రాకాసి ములికి. వి. ఆనురాస్త్రం. రాకాసులయొజ్జ కూతురు వి. దేవయాని, రాక్షసగురువు కుమార్తె.

రాకాసులయొజ్జ కూతురు చూ. రాకాసి.

రాకించు న.క్రి. మోచు, చిదకొట్టు. భీమ. 2.153.

రాకిడి చూ. రాకిణి, రాగిటి, రాగిడి¹. వి. శ్రీ శిరోభూషణ విశేషం, జడబిళ్ళ. వేంక. చూ. 11.80, ద్వి. సార. చ. 1.258 వం.

సం. రాగిన్. ఎర్రనిది, ఆనందింప చేసేది.

రాకిణి చూ.చూ. రాకిడి. వి. శ్రీలు కలలమీద పెట్టుకొనే నగ, రాకిపున్నమ చూ.చూ. రాకిపున్నమ. వి. గ్రావణ పౌర్ణమి నేతపనివాళ్ళ ముఖ్యంగా చేసుకొనే పండుగ.

రాకిఅంచు వి. బిళ్ళలు బిళ్ళలుగా డిజైను పెట్టి నేసిన ఒకరకం అంచు.

హిం. రాఫి. రక్షాబందం.

< హిం. రాఫి + అంచు.³

రాకిపున్నమ చూ. రాఫి. చూ. రాకిపున్నమ, రాకిపున్నమ. వి. గ్రావణపౌర్ణమి, నేతపనివాళ్ళ ముఖ్యంగా చేసుకొనే పండుగ. రాకిలపున్నమ వి. గ్రావణ పూర్ణిమ, నేతపనివాళ్ళ ముఖ్యంగా చేసుకొనే పండుగ.

రాకు¹ చూ. వచ్చు.

రాకు² న.క్రి. రూడతో చదునుచేయు.

రాకెటు చూ. రాకెట్టు, వి. ఆకాశబాణం, రోదసీ నౌకలు మొ. వాటిని నింగికి పంపే సాధన విశేషం.

< ఇం. Rocket.

రాకెట్టుమగ్గం వి. ఒకరకం మరమగ్గం, మగ్గం చట్రం నిలువలకు రాకెట్టు మాదిరి, గొళ్ళేలకమ్మి అమర్చిన మగ్గం.

<నం. రాకెట్టు + మగ్గము.

రాకెట్టు రూ.చూ. రాకెట్టు. వి. ఆకాశదానం, రోదశీ నౌకలు మొ. వాటిని ఆకాశంలోకి పంపే సాధన విశేషం.

రాకెట్టు? చూ. వచ్చు.

రాకొను చూ. వచ్చు.

రాక్కోల చూ. రాగి?

రాక్షసిబొగ్గు వి. భూగర్భం నుండి తవ్వి తీసిన బొగ్గు.

నం. రాక్షసి. రాక్షసజాతి స్త్రీ.

<నం. రాక్షసి + బొగ్గు.

రాక్షసుడు వి. 1. క్రూరుడు, కఠినాత్ముడు ; 2. చెడ్డవాడు.

నం. రాక్షస-జాతివాచకశబ్దం, దితికుమారులు.

<నం. రాక్షస-(అర్థవిపరి.).

రాఖా వి. రక్షానంబందమయిన. విశ్వే. శ.

హిం.ఉ. రాఖా. రక్షానంబందమైనది.

< హిం. రాఖా.

రాఖిమ్ వి. రేఖకుడు. ఘంటికొలగాననములు పు.7.

హిం. రాకిమ్. రేఖకుడు, వక్రీలుదగ్గర ఉండే గుమాస్తా;

ఉ. పార. అర. రాకిమ్. రేఖకుడు, రేఖనం.

<ఉ. రాకిమ్.

రాఖీ వి. రక్షాబందనం.

నం. రక్షా. రక్షణ, కాప; ప్రా.పా. రక్తా; డెం.

గు. బీ. హిం. రాఖీ; పం. రక్తితి; సిం. రఖ్.

<హిం. రాఖీ.

రాగ రూ.చూ. తాగ. వి.1. దుష్టుడు ; 2. జారిడి ; క్రి.విణ. గయ్యాళి, దుష్టురాలు.

రాగతనము రూ.చూ. తాగతనము. వి. మాత్స్వర్యం.

అచ్చ. 2.39. రాగతుంగ వి. తద్రముస్తకం (ఒకరకంగడ్డి).

రాగకాకు వి. నంగీతంలో ఒకస్వరస్థాయి, బసవ. 3.940 పం.

నం. రాగ-అనురాగం, కాకు-ఒకరకం స్వరం.

<నం. రాగకాకు-(అర్థవిపరి.).

రాగడి రూ.చూ. రేగడు. వి. 1. జిగురుమట్టి ; 2. జిగురు మట్టివేల.

రాగడి రూ.చూ. రేగడు. వి. 1. నల్లమట్టివేల, సారవంతమైన నేల, పత్తి, తెల్లకొన్న, దనియాలు, కొమ్మునైనగ మొ. పంటలకు శ్రేష్ఠమైన నేల ; 2. జిగురు మట్టి.

రాగడిమన్న వి. జిగురుగా ఉండే నల్లమట్టి.

రాగమంజరి వి. ఒకానొక రాగం, ఎనిమిది పదుషరాగాల్లో ఒకటి. హంస. 5.123.

నం. రాగమంజరి. అనురాగపు పూలగుత్తి.

<నం. రాగమంజరి (అర్థవిపరి.).

రాగరాయి రూ. రాగరాయి. వి. తిరగరి, రాగినకల్లు.

రాగరాయి రూ.చూ. రాగరాయి. వి. తిరగరి.

రాగలికట్టె రూ.చూ. రాగోలకట్టె. వి. 1. నరిచేయటానికీ చాపిన ఉన్ని పడుగులో చివర దూర్చిన తలచోలను మోయటానికీ ఆధారంగా నేలలో పాతిన పంగల కొయ్య ;

2. కంపను నెట్టటానికీ కట్టటానికీ ఉపయోగించే ఒక చివర పంగలున్న పొడవైన గట్టి కర్ర.

రాగవుడు వి. 1. శ్రీరాముడు. అచ్చ. రా. బాల. 192 ; 2.

రమువంకోద్భవుడు. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 2.

నం. రాఘవ-రమువంశనంబంది, శ్రీరాముడు ; ప్రా.

శా. రాఘవ-.

<నం. రాఘవ-.

రాగాకు చూ. రాగి?

రాగాపాగా చూ. వచ్చు.

రాగాల రూ.చూ. రాగోల. వి. అముకాల్పుకు ముళ్ళకంపల్ని.

తీసుకొని రావటానికీ ఉపయోగించే పంగల కర్ర.

రాగాలకట్టె రూ.చూ. రాగోల కట్టె. వి. చివర పంగలున్న పొడుగాటి కర్ర. రాగాలకర్ర రూ.చూ. రాగోలు కర్ర. పి. చివర పంగలున్న పొడుగాటికర్ర. రాగాలకొమ్ము రూ.చూ. రాగోల కొమ్ము. వి. పంగలకర్ర మాదిరి కొనలు క్రమంగా దూరమైన కొమ్ము. రాగోలపన. రాగాలచెట్టు వి. ఇసుక నేలలో ఉప్పునీరుగాని. ఉప్పు నీటిగాలిగాని దాగా తగిలే ప్రదేశాల్లో. నిటారుగా 50 అడుగుల ఎత్తువరకు పెరిగే చెట్టు.

రాగాలపెట్టె వి. 1. హోర్మోనియం ; 2. గ్రామఫోను.

నం. రాగ-నంగీతంలో వైరవాదిరాగం.

<నం. రాగ- + -ము + -లు + -అ³ + పెట్టె.

రాగావళిచీర వి. ఒకరకం గడిచీర.

నం. రాగావళి-. రాగాలవరస.

<నం. రాగావళి- + చీర.

రాగి¹ వి. 1. తామ్రం, పంచలోహాల్లో ఒకటి. ద.హిం. కా. సంపు. 7. కా. నం. 734. క్రి.శ. 1228, భార. భీష్మ. 1.36 ; 2. ఎరువు, రక్తవర్ణం. సారంగ. 3.28 ; విణ. 1. తామ్రంతో చేసినది ; 2. రాగిలా ఎర్రని పర్ణం కలది.

నం. రాగిన్. ఎర్రనిది.

<నం. రాగిన్ (అర్థవిపరి.).

రాగిజుట్టు పిట్ట వి. కోడి, తామ్రచూడం. అచ్చ.రా. యు 208. రాగిరీగలు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు. రాగిదేటు (-తేటు. అ.ప్రి. ఎరుపెక్కు. పాండు. 3.182.

రాగి² వి. 1. సస్యవిశేషం. కోళ్ళు, తవిడవైరు. కుక. 2.335 (Cynosurus Coracanus).

క. రాగి ; కొడ. ఎరి ; తు. రాగి ; త. ఇరాకి ;

మ. రాగి, జాయి ; తొ. ఇరక్చి ;

పో.చూ. నం. రాగ-, రాగిన్.

రాక్కోల రూ.చూ. రాగికోల. వి. 1. వరితెగులు ; 2. దుంప ఎండిపోయి వట్టి కంకి ఏర్పడే దుంప తెగులు-రాగికోల రూ. రాక్కోల, రాగికోలు, రాయికోలు. వి. 1. వరితెగులు ; 2. దుంప ఎండిపోయి వట్టి కంకి ఏర్పడే దుంప తెగులు. రాగికోలు రూ.చూ. రాగికోల. వి. 1. వరితెగులు ; 2. దుంప ఎండిపోయి వట్టి కంకి ఏర్పడే దుంప తెగులు. రాగిగంజి రూ. రాగ్గంజి. వి. తైదలగింజి రాగులు పిండికొట్టి కాచినగంజి. రాగిగుబ్బు వి. రాగి

కుర్చి కళ్ళంలో తొక్కించినప్పుడు వచ్చే నన్నని నుసి.
రాగిముచ్చు వి. రాగి తెగులు, చీడపురుగుల (aphidsor-
mifes) వల్లకాడ ఎగ్రబడతెగులు. రాగనంకటి వి. వండిన
రాగిపిండిముద్ద, కుక. 2.335. రాగిపరి వి. రాగులు పిండి
కొట్టి కాచిన గంజి. రాగులు వి.బ.వ. తవిదలు, దాన్యవిశేషం.
<రాగి + -లు. రాగ్గింజి రూ. చూ. రాగిగంజి. వి. తెదల
గంజి, రాగులు పిండికొట్టి కాచినగంజి.

రాగి రూ.చూ. రావి. వి. రావిచెట్టు.

రాగాకు వి. చెవికి పెట్టుకొనే కమ్మ. <రాగి + అకు.
రాగికమాను వి. మధ్యభాగం గుమ్మటంలాగా ఉండి పై
చివర మొనదేరి ఉండే ఆర్పి. రాగిచెట్టు రూ. రావిచెట్టు.
వి. పిప్పలం, రావిచెట్టు (Ficus religious).
రాగించు అ.క్రి. 1. సంకోపించు. నిర్వ. రా. 6 ; 2.
ప్రకాశించు ; 3. గర్వోక్తులు పలుకు
సం. రాగ - రంగు. రంగువేయటం, ఎరువు, వలపు,
ప్రీతి.

<సం రాగ- + -ఇంచు. (అర్థవివరి.).
రాగిటి రూ.చూ. రాడి. వి. శ్రీల శిరోధూషణం.
రాగిటివాగలి రూ. రాగిడి.
రాగిడి రూ.చూ. రాడి. వి. శిరోధూషణం, జడదిళ్ళు.
రాగిడి రూ.చూ. రేగడు. వి. జిగురుగల నల్లమట్టి. పెంకు,
జటిక తయారీకి పనికివచ్చే నల్లమట్టి.
రాగిటివాగలి వి. రేగడినేలలు దున్నే మెట్టవాగలి.

<రాగిడి + -ఇరి + నాగలి.
రాగివకల్లు వి. తిరగలి, విసరాయి, రటాటి, రాగరాయి.
రాగిలు రూ.చూ. రాగిల్లు. అ.క్రి. 1. సంకోపించు. తార.
కాంతి. 2.395 ; 2. అనురాగం కలిగిఉండు. రం. రా.
కిష్కిం. 228 పు 20వం ; 2. గర్వోక్తులు పలుకు. రం.
రా.యు. 282 పు 19వం ; 4. ప్రకాశించు. విప్ర. 3.60 ;
5 అరితరు.

రాగిల్లు రూ. రాగిలు. అ.క్రి. 1. సంకోపించు. నిర్వ. రా.
2.34 ; 2. ప్రకాశించు ; 3. గర్వోక్తులు పలుకు.
సం. రాగ - రంగువేయటం, రంగు, ఎరువు, వలపు,
ప్రీతి.

రాగినగడ్డి రూ.చూ. రాకాసిగడ్డి. వి. అప్రికానుండి. తెచ్చి
పశువుల మేతకోసం వైరు చేస్తున్న గడ్డిమొక్క (Penniset-
umclandianum).

రాగిసె రూ. రేవన. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క (Arthr.
axon lanceolatus).

రాగుంజు పోగుంజులాట రూ. వచ్చు.

రాగులు రూ. రాగి.

రాగ్ వి. రికాబు, గుర్రం ఎక్కటానికి పక్కన తాడుతో
ఎర్పరచిన మెట్టు. ద్విపరమ. వి. 2.82పు.

రాగేలకట్టె రూ.చూ. రాగేల కట్టె. వి. చివర పంగలున్న
పొడుగాటి కర్ర.

రాగేలుకట్టె రూ.చూ. రాగేలకట్టె. వి. చివర పంగలున్న
పొడుగాటికర్ర.

రాగేల రూ. రాగాల, రాగేలు2, రోగాల, రోగేలు. వి. 1.

రాచి పొరలు లేవగొట్టటానికి పనికి వచ్చే పంగల కర్ర ; 2.
ఆముకాల్పులో ముళ్ళ కంపలు వేయటానికి ఉపయోగించే
పంగల కర్ర.

రాగేలకట్టె రూ. రాగలకట్టె, రాగేలకట్టె రాగేలుకట్టె,
రాగేలుకట్టె. వి. చివర పంగలున్న పొడుగాటి కర్ర.
రాగేలకొమ్మ రూ. రాగాలకొమ్మ. వి. పంగలకర్ర మాదిరి
కొనలు క్రమంగా దూరమైన కొమ్మ. రాగేలవన.
రాగేలవన వి. పంగల కర్రమాదిరి కొనలు క్రమంగా
దూరమైన కొమ్మలు.

రాగేలు1 వి. ముదరగాకాలి నల్లబడిన జటిక.

రాగేలు2 రూ.చూ. రాగేల. వి. ఆముకాల్పులో ముళ్ళకంపలు
వేయటానికి ఉపయోగించే పంగలకర్ర.

రాగేలుకట్టె రూ.చూ. రాగేలకట్టె. వి. చివర పంగలున్న
పొడుగాటి కర్ర. రాగేలుకర్ర రూ. రాగాలకర్ర. వి.
ఆముకాల్పుకు ముళ్ళ కంపల్ని లేవటానికి ఉపయోగించే
పంగల కర్ర.

రాగ్గింజి రూ. రాగి2.

రాంకలర్ రూ.చూ. రామకలరు. వి. 1. ముదురు నీలం
రంగు ; 2. పచ్చవయిలెట్ కలిసిన రంగు ; 3. ఒకరకం
నీలంరంగు.

రాంగు వి. తప్పు, అక్రమం.

ఇం. wrong. తప్పు.

<ఇం. wrong.

రాగ రూ.చూ. తాగ. వి. 1. జాణ. నివులురాలు. తాళ్ళ.
సం. 17.534.

రాగజేయు (-చేయు) స.క్రి. అల్లరిచేయు. తాళ్ళ. సం.
13.22. రాగతనము రూ.చూ. తాగతనము. విణ.
అల్లరి. తాళ్ళ. సం. 16.2.89.

రాగలతటి రూ.వచ్చు.

రాగలవంటి రూ.వచ్చు.

రాగలవని రూ.వచ్చు.

రాగు అ.క్రి. అనురాగం, పొండు. తాళ్ళ. సం. 17.312.

సం. రాగ - అనురాగం, ప్రీతి, వలపు.

<సం. రాగ -

రాచ - రూ.రా2. విణ. రాజనంబంధి, సమానపూర్వావయవం
గానే ఇది ప్రయుక్తం. E. I. సంపు. 30, 69-71 పు.
క్రి.శ. 699-700.

సం. రాజన్ - రాజనంబంధి ; ప్రా. రాచ-, రాయ-,
రాచా, రాచి ; మా. రాయ.

క. అరసు ; కొడ. రాజో ; త. రచన్, ఇరాచన్ ;
కుజ. రాజి ; కువి. రాజి. రాజ్యం.

<ప్రా. రాచ-.

రాచఆయము వి. ప్రభుత్వానికి చెల్లించవలసిన పన్ను.
ద.హిం.కా. సంపు. 5. కా.సం. 114. రాచరొళ్ళు వి.బ.వ.
ప్రభువు సొంతగ్రామాలు. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.సం.
563. క్రి.శ. 1390. రాచకందు వి. రాజకుమారుడు. అచ్చ.
రా. అయోర్యా. 93. రాచకురుపు రూ.చూ. రాచకులుపు.
వి. ప్రాణాంతకంగా వీపుమీద లేచే పెద్దకురుపు. రాచకులుపు

యా. రాచకురువు. వి. జలైదకురువు, ప్రాజాంతకంగా వీవు
మీద లేచే పెద్ద కురువు. రాచకూ(తురు) వి. రాజకన్య. భార.
ఆది. 3.148. రాచకొడుకు వి. రాజకుమారుడు. భార.ఆది.
5.207. రాచకొడ్కులు వి.బ.వ. రాజకుటుంబంలోనివారు.
ద.హిం.శా. సంపు. 6. శా.సం. 639. క్రీ.శ. 1147. రాచ
కొమరుడు యా.చూ. రాకొమరుడు. వి. రాజవృత్తుడు. రాచ
కొలము వి. క్షత్రియకులం. రాజవంశం. భార.ఆది. 4.47.
రాచకోడి వి. ఒకరకం కోడి. రాచగాటె వి. రాజమట్టం,
ప్రభుత్వపు నుంకం మొ.వి వనూలుచేసే స్థలం. ద.హిం.శా.
సంపు. 10. శా.సం. 56. క్రీ.శ. 1391. రాచగుమ్మడి యా.
రాచగుమ్మడి, రానగుమ్మడి. వి. 1. బూడిదగుమ్మడి; 2. మంచి
గుమ్మడిలో చిన్నరికం కాయ. రాచగుమ్మడి యా.చూ. రాచ
గుమ్మడి. వి. 1. బూడిదగుమ్మడి; 2. మంచిగుమ్మడిలో
ఒక రకం కాయ. రాచగడదేవర వి. ప్రభుత్వవారి గురువు.
ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం. 396. క్రీ.శ. 1261. రాచ
చేసు వి. రాచపాలం. E.I. సంపు. 27. మొకటి అమ్మరాజు
చెరువు శాసనం. రాచజడదారి వి. 1. రాజర్ని; 2. విశ్వా
మిత్రుడు. రాచజాబిలి వి. రాజచంద్రుడు. రాజశ్రేష్ఠుడు.
నీలా. 1.43. రాచజిల్లేడు వి. రాజార్కం. కాష్ఠీలం, రాచ
తందరి వి. ఒక పదవి విశేషం. ద.హిం.శా. సంపు. 5.
శా.సం. 1056. క్రీ.శ. 1132. రాచవండము వి. రాజశిక్ష.
H.A.S. సంపు. 19.55. క్రీ.శ. 1330. రాచదారి వి. రాజ
మార్గం, రాచబాట. అచ్చ.రా.దాల. 34. రాచధర్మపు వి.
ప్రభువు చేసిన ధర్మం. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం
702. క్రీ.శ. 1149. రాచనగరు వి. రాజ సంబంధమైన
గృహం. మను. 3.129. రాచనెలపు వి. రాజరాని. రాజు
నివసించే చోటు. యయా. 1.19. రాచవగ వి. 1. రాజ
శక్తువు. యయా. 3.13; 2. క్షత్రియుడు పెహించే
విరోధం. రాచవగనెలనేలుపు వి. పరశరాముడు, రాజ
వైరంకల భూదేవుడు. రాచపల్లి వి. రాజపుత్రుడు. రామవ.
2.109. రాచపడిహస్త వి. రాజప్రతనిధి. ద.హిం.శా.సంపు.
5. శా.సం. 1052. క్రీ.శ. 1133. రాచపదవి వి. రాజ
సంబంధమైన ఉన్నతస్థితి. దశకు 1.21. రాచపాడి వి.
రాజధర్మం. హరి.ఉ. 6.149. రాచపుట్టుపు వి. క్షత్రియుడు.
శృం.నై. 3.32. రాచపుండు వి. రాజప్రదం. ఆం.భా.
2.130. రాచపాలము వి. ప్రభుత్వానికి చెందిన భూమి.
తె.శా.శా.శా. 50. క్రీ.శ. 1311. రాచబాట వి. రాజ
మార్గం, రహదారి. రాచబావడు వి. విశ్వామిత్రుడు. ఉ.
హరిశ్చ 4.167. రాచబిడ్డ వి. రాజకుమారుడు. రాచభాగము
వి. రాజునకు లేదా ప్రభుత్వానికి రావలసిన భాగం నె.శా.
ఒంగోలు. 79. రాచమంగలి వి. రాజ కాలివులో ఉండే
మంగలి. ద.హిం.శా. సంపు. 5 శా.సం. 1009. క్రీ.శ.
1127. రాచమఱింది వి. రాజశ్యాలకుడు. ద.హిం.శా.సంపు.
10. శా.సం. 707. క్రీ.శ. 1153. రాచమాట వి. మంచి
విల్లు. భార.విరా. 2.204. రాచమావంబు వి. నక్కాడు
కాలత. E.I సంపు. 27. 228-229 పు. క్రీ.శ. 600-
625. రాచమామిడి వి. రాజామ్రం, మామిడిపళ్ళెలో ఒక
రకం. రాచయ్యవి(-ఈవి) వి. రాజులు చేసే దానం. గౌ.

హరి. పూ. 1405 పం. రాచయ్యసిరిక(-ఈసిరిక) వి. ఒక
రకం ఉసిరి. రాచయ్యేనుగు(-ఏనుగు) వి. విజయకుంజరం.
రాచరికము యా. చూ. రాచర్కము. వి. ప్రభుత్వం.
రాచర్కము యా. రాచరికము, రాచటికము. వి. 1. క్షత్రియ
తత్వం. నిర్వ.రా. 1.64; 2. రాజత్వం, రాజధర్మం.
రాచటికము యా.చూ. రాచర్కము. వి. 1. రాజత్వం, రాజ
ధర్మం. వరాహ. 11.14; 2. క్షత్రియత్వం. దశకు.
3.7. రాచవన్నెలు వి. బ.వ. రాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112.
రాచవాడు వి. 1. రాజు, పాలకుడు. శృం.నై. 1.32;
2. క్షత్రియుడు. శృం.నై. 1.95; 3. రాజబంధువు.
మను. 5.4. రాచవారు పి.బ.వ. 1. క్షత్రియులు. భార.
ఉద్భౌ. 3.46; 2. పాలకులు; 3. రాజబంధువులు.
రాచవీధు వి. రాజదారి. క్రీడా పీఠి. 60. రాచవీధి వి.
రాజ సంబంధమైన వీధి. యయా. 4.155. రాచవెట్టి వి.
రాజులకు చేసే చాకిరి. బ.న.వ. 3.59. రాచవేట వి.
క్షత్రియుల వేట, క్షత్రియ సంహారం. భాగ. 10పూ. 377.
రాచవేల్పు వి. రాజశ్రేష్ఠుడు. యయా. 5.149. రాచసింగము
వి. రాజసింహం. రాజశ్రేష్ఠుడు. భోగినీ, నీలా. 1.36
రాచసిరి వి. రాజ్యసంపద, రాజ్యలక్ష్మి. భార. ఉద్భౌ.
3.366. రాచసుడి వి. 1. ముచ్చెలగుంటలో ఉండే నుడి;
2. వీవుమీద మూవురానికి అంగుళం వెనుక భాగంలో
ఉండే నుడి.

రాచమకుపోచినుకు చూ. పచ్చు.

రాచిరంపమునపెట్టు చూ. రాచు.

రాచిరంపానపెట్టు చూ. రాచు.

రాచీనామా యా.చూ. రాచీనామా. వి. విడుదల చీటి.

రాచు చూ. ఆరయు. యా. తాచు. స.క్రి. 1. విచారణ చేయు.
బ.నం. 3.74; 2. అరగదీయు. కు.నం. 5.139; 3.
నలచు, నలగజేయు. భార.విరా. 2.220; 4. చెరచు.
నశించేయు. మను. 3.105; 5. సంఘర్షణ చేయు.
యయా. 4.7; 6. తుడుచు. దశా. 1.84; అ.క్రి. 1.
అతిశయించు. బసవ. 6.982 పం.; 2. విజృంభించు,
చెలరేగు. బసవ. 7.918. 3. గీరు. కళా. 7.35.

రాచిరంపమునపెట్టు యా.చూ. రాచిరంపానపెట్టు. స.క్రి.
పీడించు, బాధించు. రాచిరంపానపెట్టు యా. రాచిరంపమున
పెట్టు. స.క్రి. మిక్కిలి కష్టపెట్టు. రాచకొను అ.క్రి. ఒరను
కొను. హరి. ఉ. 7.92. స.క్రి. ఒరయు, సంఘర్షణ చేయు.
వల్ల భూ. 3.98. రాపడు² అ.క్రి. రాపిడిపడు, రాపుడుపడు.
మను. 1.76. రాపాడు యా. తాపాడు. అ.క్రి. ఒరయు. క్రీడా.
92. స.క్రి. 1. రాయు. భాగ. 3.415; 2. గానుగ
లిప్పు; 3. నూరు. రాపిడి యా. తాపిడి. వి. సంఘర్షణ,
ఒరయిక. హర. 6.60. రాపిడిచేయు స.క్రి. కరసించు,
రాపాడు. రాపిడిరంపు వి. చేత్తో అచ్చుకొట్టే అర్థకం రంగు.
రాపిడు స.క్రి. 1. ఒత్తిడిచేయు; 2. రాపాడు. రాపు¹ యా.
రాపు, తాపు. వి. 1. రాపిడి, సంఘర్షణ. హరి.పూ. 8.44,
హర. 5.43; 2. నింద. ఉచ్చ. శక. 2.144. రాపుడు
యా. తాపుడు. వి. రాయటం. రాపుడురాయి వి. గోడలు
మొ. వి నునుపవ్వటంకోసం రాసే రాయి. రాపుబీరాలు

వి.బ.వ. కరినోత్తులు. కాళ్ల.నం. 13.120. రా(పు) య.చూ.
రాపు. వి. రాపిడి, సంపుర్ణ. కాళ్ల.నం. 15.204. రా
పానర్పు అ.క్రి. గిర్లికజ్జా పెట్టుకొను. కక. 3.15.
రాచనాబాగు వి. భూగర్భంనుంచి తవ్వకీనిన బొగ్గు.
రాచిప్ప చూ. రాయి.
రాజకాల్య వి. పెద్దకాలవ, ఏటినుంచి తీసిన పెద్ద కాలవ.
నం. రాజన్. రాజు.

<నం. రాజన్ + కాల్య (మిశ్రన.).

రాజకీయం వి.1. కుట్ర ; 2. రహస్యాలోచన ; 3. మోసం.
నం. రాజకీయ - రాజుకు చెందిన, రాచనంబంధమైన.
<నం. రాజకీయ - (అర్థవిపరి.).

రాజగరికలు య. రాజగర్కలు. వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్డు.
నం. రాజన్. రాజు, ప్రభువు, క్షత్రియుడు.

<నం. రాజన్ + గరికె + -లు. (మిశ్రన.).

రాజగర్కలు య. చూ. రాజగరికలు. వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్డు.
రాజగుమ్మడి వి. గుమ్మడిలో మంచెరకం.

నం. రాజన్. రాజు, ప్రభువు, క్షత్రియుడు.

<నం. రాజన్ + గుమ్మడి. (మిశ్రన.).

రాజన వి. ఒకరకం కూరకూ. భీమ. 2.56.

రాజనము వి. సన్యవిశేషం. కు.నం. 7.98.

నం. రాజాన్న - రాజులకు తగిన భోజనం.

<నం. రాజాన్న -.

రాజనములు య. రాజనాలు. వి.బ.వ. వడ్డులో ఒకరకం.
కా. 2.185, రాజసాలు య. చూ. రాజనములు. వి.బ.వ.
ఎర్రని రంగులో ఉండే ఒకరకం వడ్డు. హంస. 4.154.

రాజనారాయణ గద్య వి. రాజనారాయణ దిరుదాంకితుడైన
ప్రభువు వెలయించిన నాణెం. ద.హిం.కా. సంపు. 10.కా.
నం. 101. క్రి.క. 1137.

నం. రాజనారాయణ - ఒకరాజు దిరుదు.

<నం. రాజనారాయణ - + గద్య. (మిశ్రన.).

రాజనారాయణవిజ్ఞగరాణువారు వి.బ. వ. రాజనారాయణ నా
మాంకిత విష్ణుదేవుడు. ద.హిం.కా. సంపు. 5.కా.నం. 81.
నం. రాజనారాయణ - ఒకరాజు దిరుదనామం.

<నం. రాజనారాయణ + విజ్ఞగరాణు + వారు.
(మిశ్రన.).

రాజనాలు చూ. రాజనము.

రాజబీడి వి.1. రాచపట్టువు ; 2. రాజబంధువు.

రాజభోగాలు వి.బ.వ. వడ్డులో ఒకరకం.

నం. రాజభోగ - రాజార్హమైన భోగం.

<నం. రాజభోగ - + ము + -లు (అర్థవిపరి.).

రాజమండ్ర గవ్య వి. రాజమండ్ర ప్రాంతం స్త్రీ, ఉత్తమ స్త్రీ,
రాజమండ్ర కూర్పు గోదావరి జిల్లాలోని ప్రధాన పట్టణం.
రాజమహేంద్రకోట వి. ఒకరకం నేతచీర. రాజమహేంద్రమే
రాజమండ్ర. రాజమండ్రలో అమ్మబడే కోట.

<నం. రాజమహేంద్ర - + కోట (మిశ్రన.).

రాజమామిడి వి. మామిడిలో ఒకరకం.

నం. రాజన్. రాజప్రభువు.

<నం. రాజన్ + మామిడి (మిశ్రన.).

రాజమాలుపేట య.చూ. రాజమాలు పేట. వి. అంచులో
నేసే ఒకరకం డిజైను.

రాజమాలు పేట య. రాజమాలుపేటి. వి. అంచులో నేసే
ఒకరకం డిజైను.

హిం. రాజ్ మహల్. రాజభవనం.

<హిం. రాజ్ మహల్ + పేట.

రాజమోహిని వి. ఒకరకం ఆంచు.

నం. రాజమోహిని. మిక్కిలి మోహింప చేసేది.

<నం. రాజమోహిని (అర్థవిపరి.).

రాజరాజమాడలు వి.బ.వ. కూర్పు చాళుక్య నృపతి ఆయిన
రాజరాజు వేయించిన నాణెం. ద.హిం.కా. సంపు. 10.కా.నం.
145. క్రి.క. 1159.

నం. రాజ రాజ - రాజులకురాజు, ఒకకూర్పు చాళుక్య
రాజు.

<నం. రాజరాజ - + మాడ + -లు. (మిశ్రన.).

రాజసుడి య. రాజసుడి. వి. 1. ముచ్చెల గుంటలో ఉండేసుడి,
2. వీపు మీద మూపురానికి అంగుళం వెనుక రాగంలో
ఉండేసుడి.

నం. రాజన్. ప్రభువు, రాజు.

<నం. రాజన్ + సుడి (మిశ్రన.).

రాజహంస వి. బట్టలమీద వేసే కలంకారీ అద్దకం డిజైనుల్లో,
ఒకరకం.

నం. రాజహంస - కలహంస.

<నం. రాజహంస - (అర్థవిపరి.).

రాజహంసపేట వి. అంచులో నేసే ఒకరకం డిజైను.
రాజా వి. రాజు. పద్మ. యు. 27.

హిం. ఈ. రాజా. పాదుషా, రాజు ; మరా. రాజా.
రాజా, ప్రభువు.

<హిం. రాజా.

రాజకమలంపేట వి. అంచులో నేసే తామర పువ్వు
డిజైను.

రాజాబహదరు వి. ఒకానొక దిరుదు. రంగా.చ. 1.116.

హిం. ఈ. బహదూర్. పరాక్రమశూరి.

రాజాన్నము వి. రాజనాలు, ఆంధ్రపదేశంలో పండే ఒకరకం
దాన్యం.

నం. రాజాన్న - రాజార్హమైన భోజనం.

<నం. రాజాన్న - (అర్థవిపరి.).

రాజావళులు వి.బ.వ. చాలా మంచెరకం పోకపక్క.

నం. రాజావళి - రాజుల నమూనా.

<నం. రాజావళి - + -లు (అర్థవిపరి.).

రాజి వి. అధికారం. నె.కా. కామ్ర. 4. క్రి.క. 1746.

నం. రాజి - రేఖ, వరుస, ఒకవిధమైన పాము.

<నం. రాజి - (అర్థవిపరి.).

రాజి య.చూ. రావి. రావిచెట్టు.

రాజికము వి. రాజ్యోపద్రవం. నె.కా. ఆత్మకూరు7. క్రి.క.
1246.

నం. రాజిక - పంక్తి, వరుస, చేను.

<నం. రాజిక - (అర్థవిపరి.).

రాజీవామా యా.చూ. రాజీనామా. వి. విదుదల చీటి.

రాజీ వి. 1. నంది. మహిమలూరు. పు. 2 ; 2. సమ్మతి. ఇష్టం, సమాధానం.

హిం. ఉ. రాజీ. ప్రసన్నం, సంతుష్టి, అంగీకృతం ; మరా. రాజీ. సంకోషం, సంసిద్ధం ; పార. రాజీ. అంగీకారం, ఒప్పందం, సంతుష్టి.

<ఉ. రాజీ.

రాజీవామా యా. రాచినామా, రాజినామా. వి. పదవీ విరమణ పత్రం.

హిం. ఉ. రాజీనామా ; పార. రాజీనామహ్. నంది పత్రం.

<ఉ. రాజీనామా.

రాజీ వి. ప్రభువు, పరుషనామాంతంలో ఉండే దిరుదునామం. ఎర్రగుడిపాడుకాననం. క్రి.శ. 575, కార. అది. 5,214 ; 2. చంద్రుడు.

నం. రాజన్. రాజు, ప్రభువు.

<నం. రాజన్.

రాజచేతినిమ్మవండు వి. రాజాదరణ పాత్రుడు. రాజు బంటువానీ వి. రాజుకూ సేవకుడికి ఉన్నంత అంతరం, హస్తీమళకాంతరం. రాజీ. 3.141. రాజవలచినది దేవులు వి.బ.వ. రాజు మెచ్చిందే రంభ. కాళ్ళ. నం. 7,64, రాజు నుడి యా.చూ. రాజనుడి. వి. 1. ముచ్చెలగుంటలో ఉండే నుడి ; 2. వీవుమీద మూపురానికి అంగుళం వెనుక కాగం లో ఉండే నుడి.

రాజ్యకానకుడు వి. కార్యకర్త. ద.హిం.కా. నంపు. 5.కా.నం. 139. క్రి.శ. 1207.

నం. రాజ్యకానక - రాజ్యాన్ని ఏలేవాడు.

<నం. రాజ్యకానక - (అర్థవివరి.).

రాండీరి (చీరి) వి. పిక్రచీరి, విడికోరి పదక దూర్చి ఈడ కుండా చివర కొట్టే కొయ్య మేకు.

నం. రాజన్. రాజు.

రాజ(బెట్టు చూ. రాజు.

రాజు చూ. రాయు. యా. రాదు. అ.క్రి. 1. (నిప్పు అంటు కొను, ప్రవృత్తిలు. కు.నం. 5.49 ; 2. దుఃఖించు. ఉ.హ. 6.4 ; 3. పొగయు, ప్రధామితమగు. మతికా. 1.42.

<*అర్-అండ్- <*అర్-అండ్.

రాజ(బెట్టు న.క్రి. రాజేట్టుచేయు, వృద్ధిపొందించు. కార. కర్ణ. 3.124. <రాజు + -అ + పెట్టు. రాజేయు న.క్రి. 1. పొయ్యిలో నిప్పువేసి మండించు ; 2. పద్యాలు మొ. వాటి కంఠోపాశం చేయు. <రాజు + -అ + చేయు.

రాజేయు చూ. రాజు.

రాటి యా.చూ. రాదు. వి. 1. నిట్ట, కొట్టం, కట్టు బడిలో మధ్యవేసే నినువుగుంజ ; 2. కొయ్య ; 3. వ్రంధం ; 4. ఆకుల రాట్నం ఇడుసు దిగించే నిలువు కొయ్య.

రాటికర్ర వి. గానుగరాతిని తగిలించే కొయ్యదూలం.

రాటంకాలు చూ. రాటము.³

రాటంచెయ్యి చూ. రాటము.³

రాటము యా.చూ. రాటనము. వి. నూలు వడికే యంత్రం.

రాటనము యా. రాటము, రాటము, రాట్నము, కాట్నము, రాట్లం, రోటం, రోట్లం. వి. 1. చెరుకుగానుగ. కు.నం. 11.171 ; 2. నీరు చేదేయంత్రం. బనప. 4.64 పం ; 3. గానుగ. మార్క. 2.68.

నం. ఆరఘట్ట-. నీటియంత్రం ; ప్రా. రహట్ట-, అరహట్ట ; తై. మహా. అరహట్ట- ; అ. మా. అప. రహట్ట- ; సా. అరఘట్ట- ;

క. రట్ట, రటు, హాటు, రాటణ, రాటళ, రాటవాణ, రాణవళ, రాటాణ, రాటె, ఇరాట్టనమ్ మ. రాట్టె ; ఓరయాన్. రహాట.

<ప్రా. రహట్ట-.

రాటన్ఖానీ వి. తివానీనేరలో వచ్చే ఒకరకం దిజైను.

రాటపాకు చూ. రాటము.³

రాటపాకులకమ్మి చూ. రాటము.³

రాటము¹ యా.చూ. రాటనము. వి. మల్లబంద విశేషం, ప్రబంధ. 790.

రాటము² యా.చూ. అట్టు. వి. జననమ్మర్గం.

రాటము³ యా.చూ. రాటనము. వి. కాట్నం.

రాటంకాలు వి. పత్తి పట్టేటప్పుడు రాట్నం. కదలకుండా తొక్కి పట్టటానికి అమర్చిన పట్టె. <రాటము³ + కాలు.³ రాటంచెయ్యి వి. పట్టుదారం వడికే పెద్దరాట్నం కట్టుబడిలో ఇరుసు తిప్పటానికి దిగించిన కొయ్యపిడి. <రాటము³ + చెయ్యి. రాటపాకు(-అకు) వి. 1. రాట్నం చక్రానికి ఆకుల్లా ఉండే వెడల్పు చెక్క ; 2. ఒకజాతి ఆకుతీగ, దీన్ని మేకలు కూడా తినవు. రాటపాకులకమ్మి వి. రాట్నం ఆకంత వెడల్పు పట్టెలు నేసినకమ్మి.

రాటనము యా. రాటము¹. వి. మల్లబందవిశేషం. కాగ. 10 పూ. 1346.

నం. రాట్ట-. పీడించటం ; ప్రా. రట్ట-.

<ప్రా. రట్ట-.

రాటి యా.చూ. రాద. వి. గుమ్మటం లాంటి పనిముట్టు.

రాటిఅకు యా. రాటిఅకు. వి. రాటికి పైనాకిందా కట్టిన వెదురు బద్ద. రాటికర్ర యా. రాటికర్ర. వి. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా ఉన్న ఇరుసు. రాటిగొట్టం యా. రాటిగొట్టం. వి. రాటి ఆకులు దిగించిన వెదురుగొట్టం. రాటిదారం వి. రాటి ఆకులు కలిపి కట్టిన దారం. రాటిదిమ్మ యా. రాటిదిమ్మ, రాటిదిమ్మె. వి. రాటితిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు. రాటిదిమ్మ యా.చూ. రాటిదిమ్మ. వి. రాటి తిరగటానికి రాటినూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు. రాటిదుక్క వి. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు. రాటివుల్ల వి. రాటికి పైనాకిందా కట్టిన వెదురు బద్ద ; 2. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా ఉన్న ఇరుసు. రాటిబద్ద యా. రాటిబద్ద. వి. రాటికి పైనాకిందా పెట్టిన వెదురు బద్ద. రాటిబల్ల వి. రాటికి పైనాకిందా కట్టిన బద్ద. రాటిబుర్రక యా. రాటిబుర్రక. వి. రాటిపై బద్దల్ని దిగించి వాటి మధ్య బోర్లించి కట్టిన చిప్ప. రాటిముక్కు వి. రాటి నూలం పైకొన. రాటిమొద్దు వి. 1. రాటి తిరగటానికి

రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు ; 2. అద్దగుమ్మి అమర్చే ప్రేము. రాటిమొల వి. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా ఉన్న ఇరును, మామూలుగా ఇనపది. రాటి సూరిం వి. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా ఉన్న ఇరును, మామూలుగా ఇనపది.

రాటి యా.చూ. రాడ. వి. గుమ్మటం లాంటి పనిముట్టు.

రాటిఅకు యా.చూ. రాటి అకు. వి. రాటికి పైనా కిందా కట్టిన వెదురు బద్ద.

రాటు¹ యా.చూ. అట్టు. వి. 1. ఉపద్రవం ; 2. శ్రమ ; 3. ఇననమ్మర్దం ; 4. రాపిడి.

రాటువడు యా.చూ. రాట్టడు. అ.శ్రీ. శ్రమపడు. రాటుపోటులు వి.బ.వ. రాపుళ్ళు. శ్రీని. 5.14. రాట్టడు యా. రాటుపడు. అ.శ్రీ. శ్రమనొందు. కాశీ. 4 210.

రాటు² వి. 1. రాకపోకలు ; 2. అనుభవం.

రాటు³ యా.చూ. రహట్. వి. నీళ్ళు తోడే మరచకం.

రాటె యా.చూ. రాడ. వి. గుమ్మటం లాంటి పనిముట్టు.

రాటెకర్ర యా.చూ. రాటికర్ర. వి. రాటి తిరగటానికి ఆధారంగా ఉన్న ఇరును. రాటెగొట్టం యా.చూ. రాటి గొట్టం. వి. రాటిఅకులు దిగించిన వెదురుగొట్టం. రాటె తాడు వి. రాటి అకులు కలిపి కట్టిన దారం. రాటెదిమ్మ యా.చూ. రాటిదిమ్మ. వి. రాటి తిరగటానికి రాటి నూలానికి ఆధారంగా ఉన్న కొయ్య మొద్దు. రాటెబద్ద యా.చూ. రాటిబద్ద. వి. రాటికి పైనా కిందా పెట్టిన వెదురు బద్ద. రాటెబురక యా.చూ. రాటిబురక. వి. రాటిపై బద్దల్ని దిగించి వాటి మధ్య దోర్లించి కట్టిన చిప్ప.

రాట్టము యా.చూ. రాటనము. వి. రాట్నం.

రాట్నంసారె యా. రాట్నము.

రాట్నంగిల్ల యా. రాట్నము.

రాట్నంచెవి యా. రాట్నము.

రాట్నపుగుండ్ర యా. రాట్నము.

రాట్నపు(చెవులు యా. రాట్నము.

రాట్నము యా.చూ. రాటనము. వి. 1. జలయంత్ర విశేషం. సీం. ద్వా. 6.70 ; 2. చెడుకు గానుగ. ఆము. 4.152 ; 3. నూలువడికి యంత్రం, ఏకులరాట్నం. చంద్రాంగ. 1.53 ; 4. పత్తిరాట్నం, పత్తినిదూది చేసే యంత్రం. ఉ. హరిశ్చ. 4.24.

రాట్నంసారె వి. ఆడపిల్లకు పెళ్ళిలో సారెగా రాట్నం ఇచ్చే ఆధారం. <రాట్నము + సారె. రాట్నంగిల్ల వి పట్టువడికి పెద్దరాట్నం కట్టుబడిలో ఇరునుకు దిగించిన ఇనపచక్రం. <రాట్నము + గిల్ల. రాట్నంచెవి వి. ఆకుల రాట్నం ఇరును దిగించే నిలువ కొయ్య. <రాట్నము + చెవి². రాట్నపుగుండ్ర వి. నిష్ప్రయోజనమైనది. కాళ్ళ. సం. 8.50. రాట్నపు(చెవులు (-చెవులు) వి.బ.వ. నిష్ప్రయోజన మైనది. కాళ్ళ. సం. 7.216. రాట్నంవట్టి వి. పట్టు వడికి పెద్దరాట్నం. ఇరునుకు దిగించిన రేకు చక్రం. <రాట్నము + పట్టి. రాట్నంవంటి వి. రాట్నం కదురుకు తగిలించి నూలు చుట్టే చిన్న పంటి. <రాట్నము +

పంటి.

రాట్నంవట్టి యా. రాట్నము.

రాట్నంవంటి యా. రాట్నము.

రాట్నడు యా. రాటు¹.

రాట్లం యా.చూ. రాటనము. వి. నూలు వడికి కొయ్య యంత్రం.

రాడ యా. రాటి, రాటి, రాటె. వి. గుమ్మటం లాంటి, పనిముట్టు.

రాడి యా.చూ. రాడు. వి.బ. 1. గుంజ, స్తంభం ; 2. నన్నగా పొడుగ్గా ఉండే కొయ్యస్తంభం.

రాడు యా. రగట², రాట, రాడి, లాడు² వి. బ. 1. గుంజ, స్తంభం. కు. సం. 6.17 ; 2. నన్నగా పొడుగ్గా ఉండే కొయ్యస్తంభం.

క. అరలె. గుంజ, స్తంభం, విగ్రహం.

రాణ యా.చూ. రమణ. వి. 1. అతిశయం, అతిక్యం. రాన్క. రా.బాల. 687 ; 2. ప్రేమ, అనురాగం, ప్రీతి. మను. 4.36. రామవ. 1.20 ; 3. ఒప్పికం. రామవ. 2.6 ; 4. వేడుక, కుతూహలం. రామవ. 2.19 ; 5. రక్తి, గానమాధుర్యం. ప్రభా. 3.114 ; 6. విదం. చంద్రాంగ. 6.93 ; 7. ఆనక్తి. పరమ. 3.145.

రాణింపు అ.శ్రీ. 1. అతిశయించు. రాన్క.రా. కిష్కిం. 435 ; 2. నంరనించు. రం.రా. కిష్కిం. 199వ. 16వం. 3. ఒప్పు, కోరించు. ప్రకాశించు. వరాహ. 11.35 ; 4. ఇష్టమగు. కు. 1.202. <రాణి + ఇంచు². రాణింపు యా. చూ. రాణింబు. వి. ఒప్పికం. సౌగను. శృం. రస. 1.11 ప. 20వ. రాణింబు యా. రాణింపు. వి. ఒప్పికం, సౌగను. ఇందు. 4.22. రాణిల్లు వి. ఒప్పు, కోరిల్లు. చంద్రాంగ. 5.124.

రాణి వి. 1. రాజువార్య. భీమ. 3.9 ; 2. వార్య కాశీ 3.91.

సం. రాజ్జీ. రాణి ; ప్రా. రాణి, రణ్ణి, రాణిఆ ; పా. రణ్ణో ; అవ. రాని, రాయణి ;

క. రాణి ; కు. త. మ. రాణి ; కువి. రాని.

<ప్రా. రాణి.

రాణివాసము వి. అంతఃపురస్త్రీ, రాజయొక్కవార్య. భీమ. 3.95 ; 2. వార్య, పెళ్ళాం. పారి. 5.10 ; 3. అంతఃపురం, అంతిపురం. ఉ.రా. 3.186, కాళ్ళ సం. 13.3. రాణివాసి వి. అంతఃపురస్త్రీ. వేంక. పంచ. 1.249.

రాణింపు యా. రాణ.

రాణింపు యా. రాణ.

రాణింబు యా. రాణ.

రాణిల్లు యా. రాణి.

రాణువ వి. 1. సేన. పల్నా. ప.20 ; 2. పరివారం. మల్లు. 1.25, కు. 1.96.

సం. రాజన్. రాజ ; ప్రా. రాణయ, రాణ్ణో. రాణ్ణో. రాజ నంబంది, రాణ్ణో. రాజ ;

క. రాణువె. సేన, అయదబలం ; త. ఇరాణువమ్.

సేన. మ. రాణువం. సేన.

<ప్రా. రాణయ-.

రాత రూ.చూ. ప్రా.త. వి. లేఖనం.

రాతబిల్ల వి. రానుకోవటానికి ఉపయోగించేబిల్ల.

రాతంకైకిరి చూ.రాత. వి. అంటుకూరి, సంవత్సరం అంకా

ఒకరైతుకే కూరి పని చేసేవాడు.

రాతనారబలచు చూ. రాయి¹.

రాతబుబేరం వి. పెద్దబేరం.

రాతము వి. ప్రతిదినం వాడకం.

రాతయిరేడి చూ. రాయి¹.

రాతయిరేని చూ. రాయి¹.

రాతరివేడి చూ. రాయి¹.

రాతవిరీడి చూ. రాయి¹.

రాతవిరేడి చూ. రాయి¹.

రాతవేయ చూ. రాయి¹.

రాతాళం రూ. రతలాం. వి. గెనుసుగడ్డ, లొక్కునల్లగాళిందే

పెద్దసైజు గెనుసుగడ్డ (gpomaea batafas).

రామ. రాతల్. గెనుసుగడ్డ.

రాతిఉప్ప చూ. రాయి¹.

రాతిఉలి చూ. రాయి¹.

రాతికట్నము చూ. రాయి¹.

రాతికడే చూ. రాయి¹.

రాతికప్ప చూ. రాయి¹.

రాతికొబ్బెరుబుదెచ్చు చూ. రాయి¹.

రాతికొట్టుడు చూ. రాయి¹.

రాతికొడుకు చూ. రాయి¹.

రాతిగుండియ చూ. రాయి¹.

రాతిగుండె చూ. రాయి¹.

రాతిగుబ్బి చూ. రాయి¹.

రాతిగొట్టుబాట చూ. రాయి¹.

రాతిగొదవ చూ. రాయి¹.

రాతిగొరక చూ. రాయి¹.

రాతిచిప్ప చూ. రాయి¹.

రాతితాలువరిగారావుమామ చూ. రాయి¹.

రాతితొల్పరిగారావుమామ చూ. రాయి¹.

రాతినార¹ చూ. రాయి¹.

రాతినార² చూ. రాయి¹.

రాతినేరి చూ. రాయి¹.

రాతివరువు చూ. రాయి¹.

రాతిపాచి చూ. రాయి¹.

రాతిపాడు చూ. రాయి¹.

రాతిపురి చూ. రాయి¹.

రాతిపువ్వు చూ. రాయి¹.

రాతిపూవు చూ. రాయి¹.

రాతిపోటు చూ. రాయి¹.

రాతిబదనిక చూ. రాయి¹.

రాతిబొటు చూ. రాయి¹.

రాతిబొమ్మ చూ. రాయి¹.

రాతిమాంసము చూ. రాయి¹.

రాతిమాన్యం ధర్మశాసనము చూ. రాయి¹.

రాతియువ్వు చూ. రాయి¹.

రాతిరి రూ. రాత్తిరి, రేతిరి, రేత్తిరి, రేత్తి, వి. రేయి, నిశి.

తార. ఆది. 6.161.

సం. రాత్తి-, రాత్తి. రేయి ; కా. రత్తి ; అ.మా. రత్త, రత్తి, రాత్తి, రాశం, రాయం ; ప్రా.పా. రత్తి ; మా. లత్తి ;

క. ఇరాత్తిరి.

<సం. రాత్తి-.

రాతిరి తిరుగుమేటి వి. పోకులరేడు, నిర్మతి. రాతిరిపని

వి. 1. వ్యభిచారం. తాళ్ల. సం. 14.13 ; 2. సంభోగం.

రాతివడ్డు చూ. రాయి¹.

రాతివాలు చూ. రాయి¹.

రాతివీరుడు చూ. రాయి¹.

రాతిసున్నము చూ. రాయి¹.

రాతిసున్ని చూ. రాయి¹.

రాత్తిరి రూ.చూ. రాతిరి. వి. రాత్తి. నిశి, రేయి.

రాదసాధనాలు వి.బ.వ. ఒకరకం పద్దు.

రాదారి రూ.చూ. రహదారి. వి. 1. పాన్ పోర్టు ; 2. మార్గం ;

3. పర్మిట్టు ; 4. లైసెన్సు.

రాదారీ రూ.చూ. రహదారి. వి. 1. పాన్ పోర్టు ; 2. మార్గం ;

3. పర్మిట్టు ; 4. లైసెన్సు.

రాదు రూ.చూ. రాజు. అ.క్రి. (నిప్పు) అంటుకొను, ముట్టు కొను, మండు.

రాదెంచు(-రెంచు) చూ. వచ్చు.

రాదారీ రూ.చూ. రహదారి. వి. 1. పాన్ పోర్టు ; 2. మార్గం ;

3. పర్మిట్టు ;

4. లైసెన్సు.

రాద్దోడి రూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. రెడ్డి. రెడ్డివదానికి హర్ష రూపం నె.కా. పొదరి. 22.

రాధిక. వి. ఒకరకం నీలంరంగు

సం. రాధికా. ఒక గోపికపేరు.

<సం. రాధికా (అర్థవిపరి.).

రాద్ధాంతం వి. తగువు, గొడవ.

సం. రాద్ధాంత-, సిద్ధాంతం, స్థిరపరచబడిన విషయం, చర్చ.

<సం. రాద్ధాంత - (అర్థవిపరి.).

రాందాడి, రూ.చూ. రామందాడి. వి. రద్దీ, రాకపోకల ఎక్కువ దశం.

రాష. వి. ఆము కాల్పుకు ముళ్ళ కంవల్ని తీసికొని రాప తానికి వాడే పంగల కర్ర.

రాషకర్ర రూ.చూ. రేపకర్ర. వి. ఆముకాల్పుకు ముళ్ళ కంవల్ని తీసికొని రావటానికి వాడే పంగలకర్ర.

రావడు¹ చూ. రాచు.

రాపాడు చూ. రాచు.

రాపిడి చూ. రాచు.

రాపిడిచేయ చూ. రాచు.

రాపిడిరంగు చూ. రామ.

రాపిడు చూ. రామ.

రాపు! చూ. రామ.

రాపు? వి. ఎగుడు దిగుళ్ళు లేకుండటం.

రావుడు చూ. రామ.

రావుడురాయి చూ. రామ.

రావుబీరాలు చూ. రామ.

రాబట్ బానీ వి. తివానీ నేతలో వచ్చే ఒకరకం దిత్తెను.

రాబట్టు చూ. వచ్చు.

రాబడి చూ. వచ్చు.

రాబందు రూ.చూ. రాబందు. వి. 1. రావపులుగు, కలకపక్షి ;

2. బటాయువు, రామబందువు.

రామకలరు రూ. రాంకలర్. వి. 1. ముదురు నీలంరంగు ;

2. పచ్చ, పయిలెట్ కలసిన రంగు ; 3. ఒకరకం నీలం రంగు.

సం. రామ- శ్రీరాముడు, ఇం. colour. రంగు.

<సం. రామ - + ఇం. colour.

రామకుందనం వి. కల్లు లొట్టి.

సం. రామ- రాముడు, కుందన. బంగారం.

<సం. రామకుందన - (అర్థవిపరి.).

రామక్రియ వి. ఒకనొక రాగం, 24 రాగాల్లో ఒకటి. హంస. 5.124.

సం. రామక్రియా. రాముని చేష్ట.

<సం. రామక్రియా. (అర్థవిపరి.).

రామఖల్లి వి. ఒకనొకరాగం. చెన్నబసవ. 2.286.

సం. రామ- శ్రీరాముడు ; హం. ఉ. కలా. కల్లి.

ముఖం నుంచి. గొంతు వరకు ఉన్న భాగం.

<సం. రామ - + ఉ. కల్లి.

రామగడ్డలు రూ. రామగాడి, వి.బ.వ. ముతకవడ్లు, ముఖ్యంగా విశాఖపట్నంలో పండించేవి, అనకాపల్లి 12వ నెంబరు దీనికి చెందిన రకం.

సం. రామ- శ్రీరాముడు.

రామగాడి రూ.చూ. రామగడ్డలు వి.బ.వ. ముతకవడ్లు, ముఖ్యంగా విశాఖపట్నంలో పండించేవి.

రామగుడాలు రూ. రామగొడలు. వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు.

సం. రామ- శ్రీరాముడు, గుడ - బెల్లం.

<సం. రామగుడ - + - ము + + - లు.

రామగుమ్మడి వి. మంచిగుమ్మడిలో చిన్నకాయరకం.

రామగొడలు రూ.చూ. రామగుడాలు, వి. బ. వ. ఒకరకం వడ్లు.

రామచక్కని విణ. అత్యంతం చక్కనైన.

సం. రామ- మనోహరమైన.

<సం. రామ - + చక్కని. (మిశ్రస.).

రామచిలుకవచ్చ రూ. రామసిలకపచ్చి. వి. ముదురు ఆకు పచ్చరంగు.

రామచిలుక వి. ఒకజాతిచిలుక. రాజ. చ. 189.

సం. రామ- శ్రీరాముడు, మనోహరమైన.

<సం. రామ- + చిలుక. (మిశ్రస.).

రామదొంకిలు వి.బ.వ. ఒకవిధమైన నాణెం. E.C.12. పవ గడ. క్రీ.శ. 1472.

సం. రామ- శ్రీరాముడు.

<సం. రామ - + టంకాలు. (మిశ్రస.).

రామతమ్మ (అమ్మ) వి.శకం, చిలక, ద్వీ. పరమ. వి. 2.56, తపనీ, 3.22.

రామతాడు వి. పెద్దతాడిచెట్టు.

సం. రామ- శ్రీరాముడు.

<సం. రామ - + తాడి. (మిశ్రస.).

రామదండు వి. 1. వానకోసం నడిపే ఆచారం, ఉళ్ళో ఇంటి కొకరు వంతున తలంటి పోసుకొని కర్రలకు లాగి ఆకులు, పసుపుగడ్డలు కట్టుకొని రాములవారి పటం పట్టుకొని మూడూళ్ళుగాని ఐదూళ్ళుగాని తిరుగుతారట, అఉళ్ళలో వీరికి ఆతిథి నక్కారాలు చేస్తారట ; 2. కోతులనేన.

సం. రామ- శ్రీరాముడు.

<సం. రామ- + దండు. (మిశ్రస.).

రామదాసు వి. 1. ఒకపట్టు ; 2. రామునిబంటు ; 3. భద్రాచల రామభక్తుడైన గోపన్న.

సం. రామదాసు- శ్రీరామునిబంటు.

<సం. రామదాస - .

రామనీలం వి. ముదురు నీలం రంగు.

సం. రామ- శ్రీరాముడు, నీల- నీలంరంగు.

సం. రామనీల- (అర్థవిపరి.).

రామందాడి రూ. రాందాడి, రామునిదాడి, వి. 2. అసంఖ్యాకం. లెక్కలేనిది ; 2. అసంఖ్యకంగా ప్రజలు గుమ్మి కూడటం.

సం. రామ- శ్రీరాముడు.

<సం. రామ- + దాడి.

రామన్న వి. శకసంవత్సరంలో ఉపయోగించేమాట. చమ 3-23.

సం. రామ- శ్రీరాముడు, మనోహరమైనది.

<సం. రామ- + అన్న.

రామన్నాట వి. బాలక్రిడావిశేషం. హంస. 3.46.

సం. రామ- శ్రీరాముడు.

<సం. రామ- + అన్న + అట.

రామబాణము వి. 1. ఒకరకంవరుగు, వస్త్రకాలను గొట్టేవరుగు ;

2. ఒకరకం వువ్వ ; 3. చురుకైంది, నిసిరమైంది ; 4. తిరుగులేనిది, స్థిరమైనది.

సం. రామబాణ- రామునిబాణం.

<సం. రామబాణ- (అర్థవిపరి.).

రామబాణాలు వి.బ.వ. రాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112, హంస. 4.128.

రామబాణాలు చూ. రామబాణము.

రామబుడమ వి. పెద్దబుడమ.

సం. రామ- శ్రీరాముడు, మనోహరమయిన.

<సం. రామ- + బుడమ. (మిశ్రస.).

రామమాధ వి. పురాతన బంగారునాణెం, (నిష్కం).

సం. రామ- శ్రీరాముడు.

<సం. రామ.-+మాడ (మిశ్రస.).

రామములక యా.చూ. రామములగ. వి.టమోటా.

రామములక్కాయ వి. టమోటా, టక్కోరపు వంశాయ.

రామములక్కాయ చూ. రామములక.

రామములగ యా. రామములక, రాములగ. వి.టమోటా.

కాక్కాళవకాయ, చల్లటిచోట్ల తోటల్లో పెరిగే తీగెపైరు (Lycopersicum esculentum).

సం. రామ - శ్రీరాముడు, ఆందమైనది.

<సం. రామ.-+ములగ. (మిశ్రస.).

రామరాజ్యము వి. శుభిక్షంగా ఉన్నరాజ్యం, ఆనందపడం హాయిని గూర్చేది. కాళ్ల.సం. 7.128.

సం. రామరాజ్య - శ్రీరామచంద్రుని రాజ్యం.

<సం. రామరాజ్య-+-ము (అర్థవిపరి.).

రామలక్ష్మణులు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112.

సం. రామలక్ష్మణ - రాముడు, లక్ష్మణుడు.

<సం. రామలక్ష్మణ-+-లు. (అర్థవిపరి.).

రామలింగం కొయ్య వి. నేతబయలులో చివర పాతిన కొయ్య.

సం. రామలింగ-, రామునిచే స్థాపించబడిన లింగం.

<సం. రామలింగ-+-ము+కొయ్య.

రామలింగం గూటం వి. నేతబయలులో చివర పాతిన కొయ్య.

సం. రామలింగ-, రామునిచే ప్రతిష్ఠితమైన శివలింగం.

<సం. రామలింగ-+-ము+గూటము.

రామలింగవృగూటం వి. నేతబయలులో చివర పాతిన కొయ్య.

సం. రామలింగ-. రామునిచే ప్రతిష్ఠించబడ్డ శివలింగం.

<సం. రామలింగ-+-అప్ప+గూటము.

రామలు వి.బ.వ. మత్స్యవిశేషం.

క. ఇరామ - ముణియణ్. వెండి రంగు చేప ;

సం. రామ - శ్రీరాముడు, మనోహరమైనది.

<సం. రామ-+-లు.

రామసాగరములు వి.బ.వ. వద్దలో ఒకరకం.

సం. రామసాగర-. రాముని సముద్రం.

<సం. రామసాగర-+-ము++-లు. (అర్థవిపరి.).

రామసింగు వి. శుభాకీ లాంటి యుద్ధ పాదనం. రంగా. చ. 3.112.

సం. రామ - శ్రీరాముడు ; హిం. సం. సింగ్.

సింహం, శ్రుతియుల దిరుడు.

<సం. రామ.-+హిం. సింగ్ (మిశ్రస.).

రామసింకవచ్చ యా.చూ. రామచిలకవచ్చ. వి. ముదురు ఆకు పచ్చ రంగు.

రామానుజకూటము వి. 1. వైష్ణవ బ్రాహ్మణుల వసతి సక్ర గాల, E. 1. సంపు. 16. క్రి.శ. 1462 ; 2. వైష్ణవల రాక పోకల కేర్పడిన జల్లు.

సం. రామానుజకూట - శ్రీరామానుజ స్వామివారి కూటం.

<సం. రామానుజకూట - (అర్థవిపరి.).

రామావచ్చ వి. ముదురు ఆకుపచ్చ రంగు.

సం. రామ - మనోహరమైనది, శ్రీరాముడు, రాయ. శ్రీ.

<సం. రామ-+-వచ్చ.

రామావలం వి. ఒకరకం పండు, పళ్ళచెట్టు (Anon Reficulata) .

సం. రామ - శ్రీరాముడు, ఫల-. పండు.

<సం. రామఫల-.

రామాయవట్టుమధ్యస్థం వి. ఒకడు ఇంకొకడి వస్తువును అన్యాయంగా లాక్కొన్నప్పుడు మధ్య వచ్చిన పెద్దమనిషి, రామాయపట్నం గ్రామనామం.

రామి యా. వచ్చు. యా. రామి. వి. 1. ఆదాయం, లాభం.

2. రాక పోవటం.

రామిగా క్రి. విజ. చవగ్గా.

రామి యా.చూ. రామి. వి. చవక.

రాము యా. రాయు. వి. 1. వడకట్టటానికి గుడ్డలో పోసి రుద్దటం ; 2. రాయటం, కలియదిప్పటం, ఒక తొట్టెలో రంగు, కాస్టిక్ సోడా, హైడ్రోసు ద్రావకం వేసి దాగా కలుపుతారు.

రాముడితరంబ్రాలు యా.చూ. రాముడి తరంబ్రాలు. వి.బ.వ.

తెల్లగింజల రకం తొన్నలు.

రాముడితరంబ్రాలు యా. రాముడి తరంబ్రాలు. వి.బ.వ. జల్లి.

కలి, తెల్లగింజల రకం తొన్నలు.

సం. రామ-. శ్రీరామచంద్రుడు.

రామునిదాడి యా.చూ. రాముందాడి. వి. అనంతాకం.

రామురాము వి. సమస్కారవిశేషం. హంస. 4.214.

సం. రామ - శ్రీరాముడు ; హిం. రామ్.

<హిం. రామ్ రామ్.

రామేశ్వరాలు వి.బ.వ. ఒకరకం పద్దు.

సం. రామేశ్వర - వవిశ్రవణ్యక్షేత్రం.

<సం. రామేశ్వర-+-ము++-లు (అర్థవిపరి.).

రామచందర్ఖానీ వి. తివానీ నేతలో పచ్చే ఒకరకం దిక్షిను.

హిం. రామచందర్. శ్రీరామచంద్రుడు.

రాంబందు యా.చూ. రాంబందు. వి. 1. కంకపక్షి ; 2. రామ బంధువు, జటాయువు.

రాంబందు యా. రాబందు, రాంబందు. వి. 1. వసువు పచ్చని ముక్కు కలిగి శవాలను తినేపక్షి, కంకపక్షి ; 2. రామ బంధువు, జటాయువు.

సం. రామబంధు-. రాముని చుట్టూ, జటాయువు.

<సం. రామబంధు -.

రాంభావళ్ళందు యా. రామాఫలం. వి. రామాఫలం.

రావు యా. రావు.

రాబట్టు యా. వచ్చు.

రాబట్టుకొను యా. వచ్చు.

రాబోవు యా. వచ్చు.

రాములగ యా.చూ. రామములగ. వి. టమోటా, కాక్కాళవకాయ, చల్లటి చోట్ల తోటల్లో పెరిగే తీగెపైరు.

రాయ్ యా. రాయడు. వి. 1. ప్రభువు. రాజు. మను. 1.2 ; 2. కొన్ని ఎడల సంజ్ఞావాచకాల చివర ప్రయోగింపబడే దిరుడు. సారి. 1.3.

సం. రాజన్ - ప్రభువు ; ప్రా. రాజ - రాయ - ;

జె. మహా. రాయ ; శా. రాయ - ; అ.మా. అప.

రాయ -;

క. రాయ ; త. అరయన్, అరైయన్, అరాయన్ ; మ. రాయర్.

<ప్రా. రాయ -.

రాయగిడిగిడి వి. ధమామా, ధమాయి. రాయగేస్తురాలు వి. రాజపత్ని. విజయ. 1.119. రాయదొంగ వి. రాజాజ్ఞ పల్ల దొంగతనం చేసేవాడు. ద్వి. వరమ. వి. 7.519. రాయమెచ్చులు వి.బ.వ. రాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 172. రాయరి వి. రాయకు, ప్రభువు, దిరుదనామం. ద.హిం.కా. నంపు. 10. కా.నం. 91. క్రి.క. 1132. <రాయ¹+- అరి, రాయజీము వి. 1. ప్రభుత్వం. అం.కా. 2.182 ; 2. రాజత్వం ; 3. క్షత్రియత్వం ; 4. రాత్వం. రాయలు వి.బ.వ. 1. రాజులు ; 2. శ్రీకృష్ణదేవరాయలు. రాయ శృంగారములు వి.బ.వ. వస్త్ర విశేషం. సిం.ద్యా. 3.188. రాయనము¹ వి. తీవి, రాచతీవి. ఇందు. 1.45. రాయనరులు చూ.చూ. రాయనర్లు. వి.బ.వ. రాన్య విశేషం. ప్రబంధ. 112. రాయనర్లు చూ. రాయనరులు. వి.బ.వ.రాన్యవిశేషం హంస. 4.128.

రాయ¹ చూ.చూ. తాయి. వి. 1. చిన్న బనికాల కలయిక పల్ల ప్రకృతిలో సహజంగా ఏర్పడిన మనపదార్థం, కిం ; 2. చిన్న మృత్తికలను కలిపి కృత్రిమంగా కార్చి తయారు చేసిన మనపదార్థం.

రాయకాల్య చూ. రాయ¹. వి.బ.వ. పిల్లకాల్య, మడిదగ్గర దోడెలన్నీ చీలే పెద్దకాలవ.

రాయంగేనలు వి.బ.వ. రెండణాలు.

రాయడి చూ. రాయు.

రాయడించు చూ. రాయు.

రాయడు చూ.చూ. రాయ¹. వి. 1. ప్రభువు, రాజు. సాంబ. మాన. 11 ; 2. కొన్నియెడల సంజ్ఞా వాచకాల చివర ప్రయోగించబడే దిరుదం.

రాయతి చూ. రాయతీ, రాయతి, రాయతీ, రాయకు, రాహితీ, రాహికు. వి. తగ్గింపు.

హం. ఉ. అర. రిఅయల్. తగ్గింపు.

<ఉ. రిఅయల్.

రాయతీ చూ.చూ. రాయతి. వి. తగ్గింపు.

రాయబారం చూ. రాయబారము. వి. పెంకాములోని పొయ్యి. మంటచేసేది.

రాయబారం కర్ర చూ.చూ. రాయబారపు కర్ర. వి. వేలాడ దీసిన పడుగు చుట్టను దగ్గరికిగాని దూరానికిగాని జరుపు కోవటానికి వీలుగా మగ్గానికి పైన పెట్టిన కర్ర.

రాయబారంకుండ వి. సారాయి బట్టిలో గూనలోని ఉబు సారాయిగా దిగటానికి వీలుగా కిందకూమి మీద పెట్టిన మట్టిపాత్ర.

రాయబారం తాడు చూ.చూ. రాయబారపు తాడు. వి. పడుగు చుట్టకు రెండువైపులా కట్టి మగ్గానికిపైన, కొన్నిచోట్ల రాయబారపు కర్రకు వేలాడదీసిన తాడు.

రాయబారపుకర్ర చూ. రాయబారం కర్ర. వి. వేలాడదీసిన పడుగు చుట్టను దగ్గరికిగాని దూరానికిగాని జరుపుకోవ

టానికి వీలుగా మగ్గానికి పైన పెట్టిన కర్ర.

రాయబారపుకొయ్యి వి. వేలాడదీసిన పడుగుచుట్టను దగ్గరికిగాని దూరానికిగాని జరుపుకోవటానికి వీలుగా మగ్గానికిపైన పెట్టిన కర్ర.

రాయబారపుగొట్టం వి. రాయబారపుకర్రకు వేసినగొట్టం, కొన్ని చోట్ల కొయ్యగిలక.

రాయబారపుతాడు చూ. రాయబారం తాడు, రాయబారు తాడు. వి. పడుగు చుట్టకు రెండువైపులా కట్టి మగ్గానికిపైన, కొన్నిచోట్ల రాయబారపు కర్రకు వేలాడదీసిన తాడు.

రాయబారపు బండి వి. రాయబారపు కర్రకు వేసినగొట్టం, కొన్నిచోట్ల కొయ్యగిలక.

రాయబారము వి. దౌత్యం, దూతకృత్యం. శృం.నై. 3.76. నం. రాజభార-. దౌత్యం ; ప్రా. రాయభార- ; తు. రాయభారి ; కువి. రాయభేరి.

<ప్రా. రాయబార-.

రాయబారం మందు వి. చిచ్చుబుడ్డిలో పైన వేసే నల్లని మందు.

రాయబారం మందు చూ. రాయబారము.

రాయబారి వి. రాయబారం నడిపేవాడు, దూత. కు. నం. 10.128.

<రాయబారము+-ఇ¹.

రాయంమట్టు చూ. రాయ¹. వి. రెండు రూపాయలు.

రాయరు వి. రాజుగాడు, ప్రభువు.

క. రాయరు. విజయనగర ప్రభువుల దిరుదు ; త. రాయర్.

<క. రాయరు.

రాయర్బ్లా వి. ఒకరకం నీలంరంగు.

ఇం. Royal blue. ఒకరకం నీలిరంగు.

<ఇం. Royal blue.

రాయనకాడు చూ. రాయనము.

రాయనగాడు చూ. రాయనము.

రాయనము చూ. వ్రాయనము. వి. 1. రాజలేఖ, జాలు. వరాహ. 12.60 ; 2. వ్రాయనకాడు, లేఖరి. భోజనుకా. 1.104 ; 3. కార్యదర్శి పని, రాత.

క. రాయన. ఉన్నరాధికారిలేఖ, గుమస్తాపని ; త. అరాయజ, రాయచమ్, రాతపని.

రాయనకాడు చూ. రాయనగాడు. వి. 1. జాలులు రాసే ఉద్యోగి, లేఖరి ; 2. గుమస్తా. రాయనగాడు చూ. రాయనకాడు. వి. 1. లేఖరి ; 2. గుమస్తా.

రాయస్త వి. రాయనం, కార్యదర్శి, కరణం, విజయనగరం పరిపాలనలో ఒక ఉద్యోగం. T.D.I. నంపు. 6. కా. నం. 37.

రాయకు తాపీ చూ. రాయ¹.

రాయకు తెగులు చూ.చూ. రావేకు తెగులు. వి. పొగాకు తెగులు, ఒకరకం పేను తెగులు.

రాయి¹ చూ.చూ. తాయి. వి.ఓ. 1. కిం, పాషాణం. భార. అది. 7.120 ; 2. పర్యతం. సుద. 2.30 ; 3. చిన్న మృత్తికలను కలిపి కృత్రిమంగా కార్చి తయారు చేసిన

ఘనపదార్థం.

రాచ్చిప్ప య.చూ. రాతిచ్చిప్ప. వి. 1. రాతిచ్చిప్ప. రాతిని మలచి చేసిన పాత్ర. పచ్చళ్ళు, పులును మొ. వి. పెట్టుకొనేది; 2. తెలివిలేనిమొద్దు. రాతనార ఒలచు న.క్రి. అసాధ్యకార్యార్థి చేయు. తాళ్ల. సం. 14.298. <రాయి + -అ + నార + ఒలుచు. రాతయిరేడి య.చూ. రాతిరేడి. వి. సున్నం పూసి నలుపుగీతలు గీసి ఆగీతల నందుల్లో ఎరువు, ఆకుపచ్చ మొ. రంగులతో ఏనుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, పుష్పాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేడికుండలు. రాతయిరేవి య.చూ. రాతిరేడి. వి. సున్నం పూసి నలుపుగీతలు గీసి ఆగీతల నందుల్లో ఎరువు, ఆకుపచ్చ మొ. రంగులతో ఏనుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, పుష్పాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరి వేడి కుండలు. రాతిరేడి య. రాతయిరేడి, రాతయిరేని, రాతిరేడి, రాతిరేడి, రాతిరేడి. వి. సున్నం పూసి నలుపుగీతలు గీసి ఆగీతల నందుల్లో ఎరువు ఆకుపచ్చ మొ. రంగులతో ఏనుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, పుష్పాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరి వేడి కుండలు. రాతిరేడి య.చూ. రాతిరేడి. వి. సున్నం పూసి నలుపు గీతలుగీసి, ఆగీతల నందుల్లో ఎరువు, ఆకుపచ్చ మొ. రంగులతో ఏనుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, పుష్పాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేడి కుండలు. రాతిరేడి య.చూ. రాతిరేడి. వి. సున్నం పూసి నలుపుగీతలు గీసి ఆగీతల నందుల్లో ఎరువు ఆకుపచ్చ మొ. రంగులతో ఏనుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, పుష్పాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేడి కుండలు. రాతిరేడి న.క్రి. వ్యర్థంచేయు, తాళ్ల. సం. 10.161. <రాయి + -అ + వేయు. రాతిఉప్ప య.చూ. రాతియుప్ప. వి. భూమిని తవ్వి తీసేది, సైందవ (సిందుడేళం) లవణం. రాతిఉలి య.చూ. తాతియులి. వి. రాతిని కొలిచే ఉలి. రాతికట్టనము య.చూ. రాతికట్టము. వి. నాల్గు వైపుల రాతితోకట్టిన గట్టు. రాతికట్టము య. రాతి కట్టనము. వి. నాల్గువైపుల రాతితోకట్టినగట్టు. ద.హిం.కా. సం. 4. కా. సం. 702. క్రి.శ. 1518. <రాయి + -ఇ + కట్టము. రాతికడి వి. గోడబలం కోసం కట్టబుప్పడు మూలలో పక్కల నిలిపే బలమైన పెద్దరాయి. <రాయి + -ఇ + కడి. రాతికప్ప వి. వాసాలమీద రాళ్ళుపరిచి సున్నంతో అతికి వేసిన ఉప్ప. <రాయి + -ఇ + ఉప్ప. రాతికట్టబుప్పడు (దెచ్చు అ.క్రి. చైతన్యం తెచ్చు. ద్వి. పరమ. వి. 3.1845. సం. ప్రాణ-జీవితం. <రాయి + -ఇ + -కున్ + సం. ప్రాణ-ము + -ను + తెచ్చు. రాతికొట్టుడు వి. గట్టిగా ఉండే నేల, పునాది ఇక్కడినుండి కట్టుకురావటం మేలు, <రాయి + -ఇ + కొట్టుడు. రాతికొడుకు వి. ముండాళం. ఉప్ప. పాండు. 5.314; విణ. నిశ్చలుడు. విప్ర. 3.56. <రాయి + -ఇ + కొడుకు. రాతిగుండియ య.చూ. రాతిగుండె. వి. కలిసుడు. రాతిగుండె య. రాతిగుండియ. తాతిగుండియ. తాతిగుండె. వి. కలిసుడు. తాళ్ల. సం.

8.99. <రాయి + -ఇ + గుండె. రాతిగుచ్చి వి. సారె మలుపుగా తెరగటానికి పీలుగా రంధ్రం ఉన్నరాయి! మట్టి, వరిపొట్టు కలిపి భూమిలో పాతిపెట్టిన మట్టిదిమ్మ. రాయి + -ఇ + గుచ్చి. రాతిగొట్టుబాట వి. వట్టిరాళ్ళు గుళ్ళుకొన్న దారి. <రాయి + -ఇ + కొట్టు + బాట. రాతిగొడవ వి. ఒకరకం చేప. రాతిగొరక య.చూ. తాతిగొరక. వి. మత్స్యవిశేషం. <రాయి + -ఇ + గొరక. రాతిచ్చిప్ప య.చూ. రాచ్చిప్ప. వి. గుండ్రంగా లోతుగా అంచులో ఉండే మట్టిపాత్ర. <రాయి + -ఇ + చిప్ప. రాతితాయవరిగారాపమామ య. రాతితాల్పరి గారాపమామ. వి. సముద్రం. వేంక. అం. 16. <రాయి + -ఇ + తాలుపరి + గారాపమామ. రాతితాల్పరిగారాప మామ య.చూ. రాతి తాలుపరిగారాపమామ. వి. సముద్రం. రాతినార! వి. ఒకరకం కృత్రిమపువ్వు. <రాయి + -ఇ + నార. రాతివార! య.చూ. తాతినార. వి. ఒకమొదటినును. <రాయి + -ఇ + నార. రాతినేల వి. గట్టిగాఉండేనేల. <రాయి + -ఇ + నేల. రాతివరుపు వి. వాసాలమీద రాళ్ళుపరిచి సున్నంతో అతికి వేసిన ఉప్ప. <రాయి + -ఇ + పరుపు. రాతిపాచి య.చూ. తాతి పాచి. వి. రాతికి పట్టిన పాచి, ఒకదినునుమందు (Lichenrot undatus). రాతిపారు వి. అడుగున రాయి ఉన్ననేల. <రాయి + -ఇ + పారు. రాతిపురి వి. రాతి కట్టడం వైభాగం. <రాయి + -ఇ + పరి. రాతిపువ్వు య.చూ. తాతిపువ్వు. వి. శిలాపువ్వు. రాతిపూపు య.చూ. తాతిపువ్వు. వి. శిలాపువ్వు. రాతిపొట్టు వి. తవ్విసప్పుడు భూమిలోరాయి తగలటం. విప్ర. 2.18. <రాయి + -ఇ + పొట్టు. రాతిబదనికె య.చూ. తాతివదనిక. వి. పర్వతాల్లో పుట్టే ఒకరకం విశేషం. ప్రబంధ. 133. రాతిబాటు వి. కఠినశిలల ఉపరితలాన్ని అరగదీసి మెరుగు పెట్టటానికి వాడే ఒకానొక శిలాబేదం, ఒకపిడిరాయి. <రాయి + -ఇ + పాటు. రాతిబొమ్మ వి. రాతితోచేసినబొమ్మ. <రాయి + -ఇ + బొమ్మ. రాతిమాంసము వి. 1. పచ్చడి; 2. ఊరుపిండి. సం. యాంస - అమిషం, మాంసం. <రాయి + -ఇ + సం. మాంస - + -ము. రాతిమాన్యంధర్మశాసనము వి. మాన్య దానంఇస్తూ రాయిం చిన శిలాశాసనం. నె.కా. అత్మభూరు. 17. క్రి.శ. 1549. సం. యాన్య - మన్నించతగింది, ధర్మశాసన - ధర్మం కొరకైన శాసనం. <రాయి + -ఇ + సం. మాన్య - + -ము + సం. ధర్మశాసన - + -ము. రాతియుప్ప య. రాతి ఉప్ప. వి. సముద్రంలో పుట్టేఉప్ప, అక్షేటం. <రాయి + -ఇ + ఉప్ప. రాతివడ్డు వి. మరిచేపని. రాతివాలు య.చూ. తాతివాలు. వి. వజ్రాయుధం. రాతివీరుడు వి. వీరుడి విగ్రహం. తాళ్ల. సం. 7.260 సం. వీర - కూరుడు, <రాయి + -ఇ + సం. వీర. రాతినున్నము వి. రాతితో చేసిన సున్నం. <రాయి + -ఇ + సున్నము. రాతినుచ్చి వి. సారె మొలదించటానికి గుచ్చిరాయి మధ్యలోని రంధ్రం. <రాయి + -ఇ + సుచ్చి. రాయిగీయ వి. రాళ్ళను పేర్కొంటూ వాడే

ఈతపదం. రాయిగుడ్డిచెప్ప రూ. రాయిగుడ్డిచెప్ప. అ.క్రి. బల్లగుడ్డిచెప్ప, దృఢంగాచెప్ప. రాయిగుడ్డినగొడ్డలి(-కొట్టి. గొడ్డలి) వి. మొండివాడు. గౌ. హరిశ్చ.ఉ. 646 పం రాయిగుడ్డనేల చేయినొప్పనేల అవ్య. అనవసర కార్యాలకి పోవటం. రాయిగుడ్డిచెప్ప రూ.చూ. రాయిగుడ్డిచెప్ప. అ.క్రి. దృఢంగాచెప్ప. రాయికాయి వి. రాళ్ళను పేర్కొంటూ వాడే ఈతపదం. రాయినేత వి. దంతులమీద రాళ్ళను పేర్చటం. రాయివరువు వి. వాసాలమీద రాళ్ళు పరిచి నున్నంతో లికికేసిన కప్పు. రాయిబండ వి. నున్నసరాయి కణాలు పీచితాపోస్త పీడనాలవల్ల నృటికి కరింపబడిన దిట్టవడి చక్కని ఆకారం పొంది ఏర్పడే చలవరాయి. రాయిభారం రూ.చూ. రాయిభారం. వి. దండెదగ్గర పడుగులో దూర్చిక చువ్వకిందికి జారకుండా దారంకట్టి దండె అవతలికి వేలాడదీసినరాయి. రాయిబిల్లి వి. గానుగకున్న రాతిచక్రం. రాయిభారం రూ. రాయిభారం వి. దండెదగ్గర పడుగులోదూర్చిన చువ్వకిందికి జారకుండా దారంకట్టిదండె అవతలికి వేలాడదీసిన రాయి. రాయిరప్ప వి. రాయి మొ వి. రాలగుంట రూ.చూ. రాలగుంటి. వి. నట్టింట నేలమట్టానికి పాతిపెట్టి ఉంచిన కొద్ది గుంజ కలిగిన పలకరాయి. రాలగుంటి రూ.చూ. గాలగుంటి. వి. నట్టింట నేలమట్టానికి పాతిపెట్టి ఉంచిన కొద్దిగంట కలిగిన పలకరాయి. రాలచేలకు గుంట్రకతోలు అ.క్రి. కష్టసాధ్యమైన పనినిచేయు. రాయి² వి.బ.వ. రాళ్ళు. పల్నా. వ. 26. రాలరగించు న.క్రి. రాళ్ళనుకూడాకరగించు (పాటపాడి). అతిమనోహరంగా పాడు. మను.2.43. <రాయి²+కరగించు. రాళ్ళమిడ్చట్టి వి. పప్పు ఎనట టానికి గులకరాళ్ళను అడుగుభాగంలో పొదిగించి చేసిన చిన్న మట్టిపాత్ర. రాళ్ళరాసిగాడు వి. 1. రాజమూషికం, పండికొట్టు. వేంక. ఆం. 91; 2. ఎలక. రాళ్ళు వి.బ.వ. 1. డబ్బులు; 2. నవరత్నాలు; 3. మట్టిపొయ్యికి పైభాగంలో పాత్రలకు ఆధారంగా తీర్చిన మట్టి ఉబ్బులు; 4. వడగళ్ళు, వానమాదిరి పడే చిన్న మంచుగడ్డలు, <రాయి²+గు.

రాయి² రూ.చూ. రావి. వి. రావిచెట్టు.

రాయాకుతాపీ వి. రావిచెట్టు లకు ఆకారంలో ఉండే రేకుగల తాపీ. <రాయి²+అకుతాపీ.

రాయికోలు రూ.చూ. రాగికోల. వి. 1. పరితెగులు; 2. మంప పండిపోయి వట్టికంకి ఏర్పడే మంప తెగులు.

రాయిటిమన్ను రూ.చూ. రేగటిమన్ను. వి. నల్లబంకమన్ను. రాయిడి చూ. రాయి¹.

రాయిడికత్తియ చూ. రాయి¹.

రాయిడికత్తె చూ. రాయి¹.

రాయిడికాడు చూ. రాయి¹.

రాయిడిగిడినిడి చూ. రాయి¹.

రాయిడిచేయు చూ. రాయి¹.

రాయిడించు చూ. రాయి¹.

రాయిడు చూ. రాయి¹.

రాయితి రూ.చూ. రాయతి. వి. 1. చౌక; 2. తగ్గింపు.

రాయిటీ రూ.చూ. రాయతి. క్రి. వి. 1. చవక; 2. విమోచన; 3. ఉపకారం; 4. తగ్గింపు.

రాయితు రూ.చూ. రాయతి. వి. 1. చౌక; 2. తగ్గింపు.

రాయింత చూ. రాయి¹.

రాయిబాడుకాడు రూ.చూ. రాయబారపుకాడు. వి. దండెకు ఒకవైపు చువ్వకు కట్టి రెండోవైపున నవలక్ష గుండు వేలాడదీసిన కాడు.

రాయి¹ అ.క్రి. 1. ఒరయు. నృసింపు. కు.నం. 7.94; 2 కలహించు. భార. బిష్ణు. 1.28; 3. ప్రతిఘటించు హరి. పూ. 7.115; 4. రాలపుడు, (గొంతు) కంపించు. రం.రా. ఉ. 122పు. 26పం; 5. ప్రకాశించు. క్రిడా. 51; 6. చొచ్చు, ప్రవేశించు. కువ.చ. 3.78; న.క్రి. గంజి వడగట్టటానికి గుడ్డలో పోసిరుద్దు.

క. అరె, అరి. రుబ్బు, నూరు, అరయును, అరిను, కొడ. అర. తిరగలితో గుండ చేయు, నూరించు అరెయుని, అరెవుని, అరెపిని. పొడిచేయు; త. అరై. రుబ్బు, నూరు, రాపిడివల్ల నశింపచేయు, అరక్కు. అరచేత్తోనలుపు, మ. అరయుక. నల్లగొట్టు, అరెక్క పొడిచేయు; గోం. అరే. ఈడ్చు; కుయి. రాగ. చింప (రాపిడివల్ల); కువి. రాచే. శుభ్రంచేయు; కొలా. రాక్. పళ్ళుతోము.

మూ. ద.ద్రా. మూ.మ.ద్రా.*అర్-అ-.

<మూ.మ. *అర్-అ-.

రాయడి రూ.చూ. రాయడి. వి. బాద, ఉపద్రవం. ఉ.రా. 2.19. రాయడించు న.క్రి. బాదించు. తాళ్ల నం. 14.93.

<రాయడి+ఇంచు.³ రాయిడి రూ. రాయడి వి. 1. కలహం, వివాదం. రం.రా. యు. 300పు. 15 పం.; 2. ఒరయుక. నృసింహ. 3.75; 3. బాద, ఉపద్రవం. వేంక. పంచ. 1.294; 4. దూరు, నింద. నీల. 1.79. రాయిడి కత్తెయ రూ.చూ. రాయిడికత్తె. వి. ఉపద్రవం చేసేస్త్రీ. దనాభి. 2.60. రాయిడికత్తె రూ. రాయిడికత్తియ. వి. ఉపద్రవం చేసే స్త్రీ. విక్ర. 6.73. రాయిడికాడు వి. ఉపద్రవం చేసేవాడు, హాని చేసేవాడు. రాయిడిగిడిగిడి వి. శమామి (ఒకరకం వాద్యవిశేషం). రాయిడిచేయు న.క్రి. వేదించు. రుక్మా.చ. 5.111 రాయిడించు అ.క్రి. 1. కలహించు, వివాదపడు. హరి. 5.44; 2. ఒరయు. రాజవా. 5-54; 3. అతిశయించు. విష్ణుపు. 6.14; న.క్రి. బాదించు. చంద్రభా. 1.19 <రాయిడి+ఇంచు.³ రాయిడు న.క్రి. ఒరిసికొను, ఒత్తుకొను, <రాయి¹+ఇడు. రాయింత వి. రాయిడి. గంధ. 226. రాయిడు వి. రాపిడి. రారాపిడి వి. మిక్కిలి రాపిడి. రారాపు వి. మిక్కిలి ఒరయుక, ఉపద్రవం. మను. 3.68.

రాయి² రూ.చూ. వ్రాయు. అ.క్రి. లిఖించు, వ్రాయు.

రారానియెడ చూ. వచ్చు.

రారాపిడి చూ. రాయి¹

రారాపు చూ. రాయి¹

రారాపొనర్చు చూ. రాచు.

రారేక² రూ.చూ. రావిరేక. వి. 1. పిల్లలకు ముందుసేగను

కట్టే రావి ఆకులాంటి ఒకనగ. వరాహ. 66; 2. కర్ణ భూషావిశేషం. ఆం.రా. 2.148.

రాలగుంట చూ. రాయి¹.

రాలగుంటి చూ. రాయి.

రాలగొట్టు చూ. రాయి¹.

రాలచేలకుగుంటకర్రలు చూ. రాయి¹.

రాలించు చూ. రాయి¹.

రాలివడిపోవు చూ. రాయి¹.

రాలిపాటు చూ. రాయి¹.

రాయి¹ అ.క్రి. 1. గరితమగు, కిందపడు. భార. విరా. 2.236; 2. నశించు. ఇందు. 4.58; 3. అతినయించు. నుదంతా 2.157; 4. విరిగిపడు. దా. 1.286.

క. ఆరల్, నరుకు; గోం. అర్రానా. పడు; కొండ. ఆర్. పడు; నా. రల్-(రాల్-) పడిపోవు, రల్-పడచేయు, పడేయు.

రాలగొట్టు స.క్రి. రాయి, రాలేట్టుచేయు <రాయి¹ + అ⁷. + కొట్టు¹. రాలించు స.క్రి. రాయి, రాలేట్టుచేయు. రామ లిం.శ. 94. <రాయి¹ + ఇంచు³. రాలివడిపోవు అ.క్రి. నోటికి వచ్చినట్లు తిట్టు. <రాయి¹ + ఇ³ + పడిపోవు రాలిపాటు వి. గర్వం, అహంకారం, రాలుగొను (-కొను) అ.క్రి. గరితమగు, కిందపడు. కు.సం. 6.110. రాలుగొయ (-కాయ) యా. రాలుగొయ. వి. 1 పనికిరానివాడు; 2. మటికడు. రాలుగొయతనము వి. దుండగం. హంస. 5.110. రాలుగొయ యా.చూ. రాలుగొయ. వి. కుంటరి. దుష్టుడు. రాలుచు యా.చూ. రాయి. స.క్రి. 1. రాలేట్టుచేయు, రాస్క. రా.సుం. 33; 2. వదలించు, దులుపు; 3. చల్లు. రాలుడు వి. 1. చెట్టునుంచి కమంతరాలినవి; 2. వరి మొ. పైరులు ఇచ్చే పరికం. రాలువడు యా.చూ. రాయి. అ.క్రి. (ఎలుగు) కంపించు. భార. గాంధి. 3 329. రాలుపాటు వి. గడ్గదం, కంపనం. ఉ. హరి. 5.112 రాలుపు వి. 1. రాలటం. అము. 5.117; 2. దిగుబడి. రాలుపుడు వి. కంపం, వగలు. రాలుబడి వి. 1. ఫలసాయం, దిగుబడి; 2. రాలటం. రాలువారు(పారు¹) యా. రాలువాలు. అ.క్రి. జారు, ప్రవహించు. కు.సం. 1.36. రాలువాలు యా.చూ. రాయి. వారు అ.క్రి. 1 జారు, ప్రవహించు; 2. పడు; 3. ఉడు. రాయి యా. రాయి. స.క్రి. 1. రాలేట్టుచేయు. భార.విరా. 2.240; 2. విరిగించు, దులుపు. గౌ. హరి. పూ. 12 1. పం.; 3. చల్లు. వసు. 1.150; వి. వరి మొ. పైరు లిచ్చే పరికం. రాయిడు యా. రాయి. అ.క్రి. (ఎలుగు) కంపించు. భార. ద్రోణ. 2.282.

రాయి¹ చూ. రాయి¹.

రాలగొట్టు చూ. రాయి¹.

రాయి చూ. రాయి¹.

రాయిడు చూ. రాయి¹.

రాలిమిద్దట్టి చూ. రాయి¹.

రాలిరాసిగాడు చూ. రాయి¹.

రాలి చూ. రాయి¹.

రావ వి. వరదల్లో కొట్టుకొని వచ్చిన మెత్తటి మట్టి.

రావమన్న యా.చూ. రేవమన్న వి. నన్నని ఒండు మట్టి. రావడి యా.చూ. హావశి. వి. 1. ఉపద్రవం; 2. భార.

రావణహస్తం వి. వాద్యవిశేషం, ప్రబంధ. 605.

సం. రావణహస్త - రావణుని చేయి.

<సం. రావణహస్త - (అర్థవిపరి.).

రావణాసురునికావ్యం వి. ఎడతెగింది.

రావణాసురుని చితిలోని కర్రలు ఎప్పటికీ ఆరవని జాన పదోక్తి.

రావతి చూ. వచ్చు.

రావి యా. రాగి³, రాజి³, రాయి², వి. ఆశ్వత్థం. కాశీ. 6-46, గౌ. హరి. పూ. 1207. (Ficus Religiosa).

క. ఆరసె, ఆరిసె, ఆలలి, అల్లె, రావి; కొడ, ఆరళు-చీర; క. ఆరచు, ఆరచ - మరమ్; మ. ఆరయాల, ఆరచు; కొలా. ర.వి.

రావిఆకు వి. రావి ఆకు భూషణో చేయబడిన అడ్డగలు, కంఠాభరణ విశేషం. రావిచెట్టు యా. చూ. రాగిచెట్టు. వి. విప్పలం. ఆశ్వత్థం, రాగిచెట్టు. రావిపూజనాలు వి. బ. వ. ద్యాన్య విశేషం. రావిమూవి పూవులు వి. బ.వ. లేనివి, కుండేటికోమ్ములు. తాళ్ల. సం. 7-34. రావి రేక యా. రవిరేక, రారేక². రావ్రేక. వి. 1. పిల్లలకు ముందు నిగమింప ఉంచే రావిఆకులాంటి అభరణవిశేషం. హరి, పూ. 5.191; 2. కర్ణభూషా విశేషం. సారంగ. 1.50. రావేకు తెగులు యా. రాయాకు తెగులు. వి. పొగాకు తెగులు. ఒకరకం పేను తెగులు. రావ్రేక యా.చూ. రావిరేక. వి. పిల్లలకు ముందునిగలో పెట్టే రావి ఆకులాంటి భూషణ విశేషం. కాశీ. 3.240.

రావిఅవిరేడి యా. చూ. రాకరివేడి. వి. నున్నంపూసి నలుపుగీతలు గీసి ఆగీతల నందుల్లో ఎరుపు, ఆకుపచ్చ మొ. రంగులతో ఏనుగులు, ఒంటెలు, గుర్రాలు, వచ్చాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేడి కుండలు.

రావిగడ్డి వి. ఒకరకంగడ్డి.

రావించు చూ. వచ్చు.

రావు¹ వి. 1. పూర్వం వెలమవారల పట్టపు పేరు, శ్రీనాథుని చాటుపు; 2. రాజు. రామాద్య. 8.67; 3. పేరుచివర 'రావు'పదాన్నిచేరుస్తారు; 4. తీవి; 5. ముఖకాంతి.

సం. రాజన్. రాజు, ప్రభువు; ప్రా. రాయ -; మరా.

రాజీ. రాజు, మహారాష్ట్రులదిరుడు; ఉ. రాజీ;

క. రాజ్. రాజు; క. రావ్. మహారాష్ట్రుల దిరుడు.

<మరా. రాజీ.

రావు² యా.చూ. రావు². వి. దూలంపొడ అడ్డంగా గాని, దూలానికి బదులుగా గాని గోడలపొడ కప్పుకు అధారంగా వేసే చెక్కిన వానం.

రావుత యా.చూ. రావుతుడు. వి. 1. గుర్రంఎక్కివాడు; 2. అధిపతి.

రావుతు యా.చూ. రావుతుడు. వి. 1. అధిపతి; 2. గుర్రం ఎక్కివాడు.

రావుతుడు యా. రావుతు, రావుత, రావుతు, రావుత్తు, రావుత్తుడు, రావుతు, రావుతుడు, రావుత్తు. రావు

త్తుడు, రాహుత్తి, రాహుత్తు, రాహుత్తుడు, రాత, రాతు.
వి. రాతు, అశ్వసాది. నిర్వ. రా. 1.42.

నం. రాజపుత్త-; ప్రా. రాజత్త-, రాయణత్త-
రాజపుత్తుడు, శూరుడు, క్షత్రియుడు; శా. రాజత్త-;
మా. రాజత్త-; పా. రాజపుత్త-; అప. రాజపుత్త-;
క. రావుత్త, రాత్త, రాహుత్త. అశ్వారోహకుడు,
సేనాని, రావుత్తికె. అశ్వారోహకదర్శ; కు. రావుత్తె.
సాహితి, రాజమాతకబ్బమని కొందరు.

<ప్రా. రాజత్త-.

రావుత్తు రూ.చూ. రావుత్తుడు. వి. రాతు, అశ్వసాది. బీమ.
1.2.

రావుత్తుడు రూ.చూ. రావుత్తుడు. వి. రాతు, గుర్రంరాతు
పాండు. 4.51.

రావుబహదూరు రూ. రావుబహదూర్ వి. బిరుదవాచకశబ్దం.
ఉ. రావ్-బహదూర్, బిరుదవాచకశబ్దం.

<ఉ. రావ్-బహదూర్.

రావూరురసికుడు వి. నెల్లూరు నెరజాణకు ఎదురుద్దిగా పేరు
గాంచిన కల్పిత పురుషుడు, రావూరు గ్రామనామం.

రావేడలు రూ. వచ్చు.

రావేకుతెగులు రూ. రావి.

రావోలిచీర వి. పచ్చకపిల, కర్మింజి రంగులు వచ్చేట్టు పట్టు,
నూలుకలిపి నేసిన చీర.

రావ్రేక రూ. రావి.

రాశికెక్కు రూ. రాశికెక్కు. అ.క్రి. గణనకెక్కు, వాశికెక్కు.
పండి. చ. 1.2.385.

నం. రాశి-పోగు, మొత్తం, అధికం, లెక్కకై వేసిన
అంకె.

<నం. రాశి-+-కన్ + ఎక్కు.

రాశిగోడ వి. రెండు మిదెలను కలుపుకూ కట్టినగోడ.

నం. రాశి-పోగు, మొత్తం, కుప్ప.

రాశిసేద్యం వి. ఉమ్మడిసేద్యం, చిన్నరైతులు కొంతమంది
లినిచేసే సేద్యం.

నం. రాశి-కుప్ప, గుంపు, మొత్తం.

రాష్ట్రకూటము వి. రట్టడికము, ప్రభుత్వం. ద. హిం. కా.
నంపు. 4. కా.నం. 1237. క్రి.క. 1107.

నం. రాష్ట్రకూట-రాజవంశ బేదం.

<నం. రాష్ట్రకూట-(అర్థవిపరి).

రాష్ట్రము వి. దేశంలో ఒకభాగం, ప్రదేశం.

నం. రాష్ట్ర-దేశం, రాజ్యం.

<నం. రాష్ట్ర-(అర్థవిపరి).

రాసకమ్మి రూ. రాచ. వి. నాలుగు కొలుకుల దారంతో తల
చిట్టనేసి బొటన వేరెడు వెడల్పునందు, పదహారు కొలు
కులుగా గాని ఇరవై కొలుకులు గాని ఒక పట్టినేసిన కమ్మి.
రాసకల్వ రూ. రాచ. వి. విలీనుంచి చెరువుకు నీళ్ళువచ్చే
కాలువ.

రాసగడ్డి రూ. రాచ. వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

రాసగుమ్మడి రూ.చూ. రాచగుమ్మడి. వి. 1. బూడిదగుమ్మడి;
2. మంచి గుమ్మడిలో చిన్నరకం కాయ.

రాసి వి. 1. మొత్తం. హర. 2.141; 2. పోగు, పుంజం.
కాగ. 10 పూ. 1672; 3. మేషాదిరాశి. ద్వి. పరమ.
వి. 5.357.

నం. రాశి-గుంపు, మొత్తం, మేషాదిరాశి; ప్రా. రాసి.
కుప్ప, గుంపు, మేషాది ద్వాదశరాశి; జై. మహా. అ.నూ.
పా. అప. రాసి; శా. రాసి; మా. రాసి;

క. రాసి. పోగు; త. ఇరాచి. మొత్తం, గుంపు, ద్వా
దశరాశి; కువి. రాసి. సేనలు.

<ప్రా. రాసి.

రాశికెక్కు రూ.చూ. రాశికెక్కు. అ.క్రి. ప్రసిద్ధి
కెక్కు. కాళ్ల. నం. 3.630. రాసివడు వి. కుప్పపడు,
పోగుపడు. రాసిపెట్టిఉండు అ.క్రి. విధి నిర్ధారితమైఉండు
. రాసిపారి వి. దానం కుప్పకు పూజ చేసి పెట్టే నైవేద్యం.
రాసినుడి రూ. రూసెనుడి, రాస్సుడి, వి. మూపుమీద ఉండే
నుడి. రాసిసేయు (-చేయు) న.క్రి. ప్రశంసించు. కాళ్ల. నం.
7.250.

రాసిక రూ. రేస్క. వి. రాసగడ్డి, ఒకరకం కలుపుమొక్క.

రాపికడంచీర వి. నిలువుకు తెలుపు, పేకకు మరొకవన్నె పెట్టి
నేసిన గళ్ళచీర.

రాసెన వి. చిన్నసైజు గుంటక.

రాసెనుడి రూ.చూ. రాసినుడి. వి. మూపుమీద ఉండే నుడి.

రాస్తచీర రూ.చూ. రాస్తాచీర. వి. రెండుకొలుకులు పచ్చ,
ఒక కొలికి నలుపు బొప్పన పడుగుపోగులు అతికి నేసిన
చీర.

రాస్తా వి. 1. మార్గం, దారి. అని. 3.19; 2. అంచులో
నేసిన ఒకరకం గీర.

హిం ఉ. రాస్తా, మార్గం, రీతి; మరా. రస్తా. మార్గం;
పార. రాస్తా. మార్గం, దారి, తిన్నగాఉండేది.

<ఉ. రాస్తా.

రాస్తాకమ్మి వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కొంది
కొయ్య.

రాస్తాచీర రూ. రాస్తచీర. వి. రెండుకొలుకులు పచ్చ, ఒక
కొలికి నలుపు బొప్పన పడుగుపోగులు అతికినేసిన చీర.

రాస్తాబొగ్గు వి. భూగర్భంనుంచి తవ్వితీసినబొగ్గు, నేల
బొగ్గు.

రాస్సుడి రూ.చూ. రాసినుడి వి. మూపుమీదఉండే నుడి.

రాహదారీ రూ.చూ. రహదారి వి. 1. పాస్‌పోర్టు; 2.
మార్గం; 3. పర్మిట్టు; 4. లైసెన్సు.

రాహితీ రూ.చూ. రాయతి. వి. తగ్గింపు.

రాహితు రూ.చూ. రాయతి. వి. తగ్గింపు.

రాహుతు రూ.చూ. రావుతుడు. వి. రవుతు, రం. రా. యు.
406పు. 26పం.

రాహుతుడు రూ.చూ. రావుతుడు. వి. రాతు, బార, విరా.
5.51, రం.రా.యు. 407పు. 2పం.

రాహుత్త రూ.చూ. రావుతుడు. వి. అశ్వసైనికుడు. E.C.X.
బాగేపల్లి 76.1729 A.D.

రాహుత్తడు రూ.చూ. రావుతుడు. వి. రాతు, అశ్వసాది.

రాహుత్తి రూ.చూ. రావుతుడు. వి. 1. పందెం కోడిపుంజు;

2. వేటకుక్క.

రాహుత్తు రూ.చూ. రావుకుడు. వి. రావు, సాది. శ్రీనాథుని చాటువు. రం.రా.య. 406. 26వం.

రాహుత్తు(డు) రూ.చూ. రావుకుడు. వి. రావు, సాది.

-రికము రూ.చూ.-టికము. అవ. రావార్థంలోవచ్చే ప్రత్యయం. ప్రరా. 3.88.

రికరించు రూ.చూ. రికిరించు. స.క్రి. నిక్కబెట్టు.

రికాది రూ. రికాబు¹, రికావు, రికిబు², రికేది. వి. మట్టిలపై మూతగా మూసే మట్టి మూకుడు.

రికాబు¹ వి. అంకవన్నియ, అంకవన్నె.

హిం. రికాబ్. అర. రికాబ్. అంకవన్నె ; పార. రికాబ్.

క. రికావు, రికాబు. అంకవన్నె, త. రికా. ప్.

< ఉ. రికాబ్.

రికాబు² రూ.చూ. రికాది. వి. మట్టిలపై మూతగా మూసే మట్టి మూకుడు.

రికామిగా రూ. రికాముగా. అవ్య. ద్రు. పనిపాటలు లేకుండా.

క. రికామి. శూన్యం, బాళి ;

మరా. రికాము. వ్యర్థం.

రికాముగా రూ.చూ. రికామిగా. అవ్య. ద్రు. 1. తీరిగ్గా ; 2. వ్యర్థంగా.

రికార్డు వి. కోమటి యొక్క రహస్యపు లెక్క.

ఇం. Record. నమోదు చేసింది.

< ఇం. Record.

రికావు రూ.చూ. రికాది. వి. మట్టిలపై మూతగా మూసే మట్టి మూకుడు.

రికిరించు రూ. రికిరించు. స.క్రి. నిక్కబెట్టు. రసిక. 1.113.

రికిబు¹ వి. సేవకుడు, గులాము. విప్ర. 3.28.

హిం. రికాబ్. దానగుణం ; ఉ. రికాబ్ దాన

గుణం ; పార. రికాబ్. కొనబడిన దానినలు ; అర.

రికాబ్. దానినలు.

రికిబు² రూ.చూ. రికాది. వి. మట్టిలపై మూతగా మూసే మట్టి మూకుడు.

రికేది రూ.చూ. రికాది. మట్టిలపై మూతగా మూసేమట్టి మూకుడు.

రిక్క¹ వి. నక్షత్రం. కాస్క. రా.య. 354.

నం. బుక్ష-. ఎలుగుబంటి, నక్షత్రం ; ప్రా. రిక్ష్-

రిచ్చ- : తై. మహా.శా. రిక్ష్ ; శా.అ.మా. రిచ్చ ; పా.

ఇక్క-, రుక్ష్-. అవ. రుక్ష్,

బ్రా. రిచ్. ఎలుగుబంటి.

< ప్రా. రిక్ష్-

రిక్కగోవి వి. దిక్కగోవి. రిక్కదారి వి. ఆకాశం.

అం.రా. 1.69. రిక్కదొర వి. చంద్రుడు. రాజవా.

3.65. రిక్కరక్కనుడు వి. తారకానుడు. రిక్కరక్క

సుమిత్రి వి. కుమారస్వామి, తారకానురుని పృథ్వీ.

రిక్కరాయ(డు) వి. చంద్రుడు. పను. 1.80. రిక్కతే(డు)

వి. నక్షత్రము, చంద్రుడు. అచ్చ. రా. కిష్కిం. 53.

రిక్కలదొర వి. చంద్రుడు. రామరా. 3.71. రిక్కల

నంటు(-అంటు¹) వి. చంద్రుడు. రిక్కలరాయ(డు) వి. హర. 5.5.

రిక్క² రూ.చూ. టిక్క. వి. 1. గుర్రం నడవటం కోసం గుర్రంరాకు నోట వెలువడే ద్వన్యనుకరణం ; 2. పశువుల్ని తోలేటప్పుడు చేసేద్వని.

రిక్క³ వి. పొగచెట్టు కాడకు. ఆకుకు మధ్య వేసేపిలక, తలకొమ్మ గిట్టిన తరవాత వేసే చిగురు.

రిక్కటియు అ.క్రి. పొగచెట్టు కాడకు ఆకుకు మధ్య వేసే పిలకను తీసివేయు. రిక్కతెగులు వి. రాగితెగులు. కంఠలోని రెక్కలు విరిగి పడిపోయే తెగులు. రిక్కల గుంటక వి. పైదులో కలుపు మొక్క తియ్యటానికి తోలే రెండు మూడు పలుగుల గుంటక. రిక్కలదంత వి. మెట్లగుంటక, మూడు పలుగుల గుంటక. పైదులో గడ్డి కలుపు పోవటానికి తోలేది. రిక్కవేయు అ.క్రి. పొగచెట్టు కాడకు ఆకుకు మధ్య వేసే పిలకను తీసివేయు.

రిక్కరించు చూ. రిక్కు.

రిక్కలిడు చూ. రిక్కు.

రిక్కలు వి.బ.వ. వేత్రహస్తులు. ద్వన్యను.

రిక్కవెట్టు చూ. రిక్కు.

రిక్కించు చూ. రిక్కు.

రిక్కు రూ. టిక్కు. వి. 1. తోలిప్పటంలో ఆయ్యే ద్వని! అనుకరణం. హరిశ్చ. 2.49 ; 2. బెత్తం కడపటంలో ఆయ్యే ద్వనికి అనుకరణం ; 3. నిక్కు ; 4. కొయ్యకు నహజంగా ఉన్న పాయ.

రిక్కరించు రూ.చూ. రిక్కించు. స.క్రి. నిగుడించు.

ప్రబంధ. 126. రిక్కలిడు స.క్రి. ఒళ్ళు విరుచుకొను.

< రిక్కు + -లు + ఇడు. రిక్కవెట్టు (-వెట్టు) స.క్రి. ఒళ్ళు

విరుచుకొను. రిక్కించు రూ. రిక్కరించు. స.క్రి.

నిక్కచేయు. రామాభ్యు. 6.93.

< రిక్కు + -ఇంచు³.

రిక్షా వి. మనిషిలాగే రెండుచక్రాల బండి. జప్పురు ఇవి వాడుకలో లేవు. మూడు చక్రాలపైకి రిక్షాలు వాడుకలో ఉన్నాయి.

ఇం. Jinrikshaw, Rikshaw. మనిషిలాగే రెండు చక్రాల బండి. జపనీస్ Jin మనిషి Riki శక్తి sha బండి.

జపనీస్ 'జిన్ రిక్షా' పదం ఆంగ్లంలోకి ఎరపుమాటగా వచ్చి తర్వాత ఆంగ్లంనుంచి తెలుగులోకి ప్రతిదేయపదంగా వచ్చింది.

< ఇం. Rikshaw.

రిక్షాల రూ. రిక్షాలా. వి. రిక్షాతోక్కేవాడు.

ఇం. Rikshaw. మనిషి లాగే మూడు చక్రాల

బండి ; హిం. -రీక్షా. సంబంధ నూచక ప్రత్యయం,

< ఇం. Rikshaw + హిం. -వాలా.

రిక్షాలా రూ.చూ. రిక్షాల. వి. రిక్షాతోక్కేవాడు

రింగార్చి చూ. రింగు.³

రింగిబండి చూ. రింగు.³ వి. గూడుబండి, పైన గూడున్న ప్రయాణపు బండి.

రింగు¹ రూ.చూ. టింగు.² వి. 1. బాణం నందించేటప్పుడు అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం. చమ. 3.77. 2. ప్రైగర లంలో అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం. చంద్రాంగ. 6.90; 3. బాణాలు విసిరేటప్పుడు ద్వనికి అనుకరణం. ప్రబంధ. 788; 4. పిట్టరెక్కల ద్వనికి అనుకరణం, చాటున. ద్వస్యను.

రింగు² రూ.చూ. టింగు¹. వి. వత్తంకుచ్చె. వత్తంకుచ్చెళ్ళు. రామాధ్యు 2.109.

రింగులు వి బ. వ. బట్టకుచ్చెళ్ళు. కాశీ. 2.146.

రింగులుజాబు అ.క్రి. పింజలు జారు. విప్ర. 2.79.

రింగు³ వి. 1. మరాను ఒగ్గుల పట్టెకు దిగించిన చిన్న జనపచుట్టు; 2. తేతినాడె గాడెలో బునిపుల్లకు వేసిన చిన్న చుట్టు; 3. బాదీగొలును బద్దర్ని. కలిపిన జనప చుట్టు; 4. పిడిగల వలయాకారపు జనుప బద్దీ. పగల గొట్టుతున్న రాతి పలుకులు పక్కలకు ఎగిరిపోకుండా అపిఉంచే బద్దీ; 5. లక్కాకు, చక్రం కుండ అరగకుండా ఉండటానికి ఇరుసును దూర్చే రంధ్రానికి వెలివైపునా లోవైపునా వేసిన జనపచుట్టు; 6. ఉంగరం.

ఇం. Ring ఉంగరం, వలయం.

<ఇం. Ring.

రింగార్చి వి. గుండ్రంగా ఉండే ఆర్చి. <రింగు³ + ఆర్చి. రింగురాయి వి. గుండ్రంగా ఉండేరాయి. రింగులబద్ద వి. మరాను కట్టుబడిలో పడుగు పోగులు దూర్చే ఉంగ రాలు. రేకు ముక్క దిగించిన కొయ్యపట్టె. రింగ్ కూజా వి. వలయాకారంగా చేసిన నీళ్ళకూజా. ఇం. Ring. వలయం ఉంగరం. <ఇం. Ring + కూజా.

రింగ్ కూజా చూ. రింగు³.

రిచ్చ రూ.చూ. టిచ్చ. వి 1. నిశ్చేష్టత. ఏమిటోచక ఉండటం; 2. దిగులు; 3. మూస్తాటు.

రిచ్చకోరింద వి. కోరింద (గోరింట) లో ఒకరకం. రిచ్చగోను (-కొను) న.క్రి. దిగులుపడు. రిచ్చవడు రూ.చూ. టిచ్చవడు. న.క్రి. దిగులుపడు. రిచ్చపాటు రూ.చూ. టిచ్చపాటు. వి. ఆశ్చర్య పడు, నిశ్చేష్టత. రిచ్చపిట్ట వి. ద్వని ఎక్కువగా చేత ఒకపిట్ట. రిచ్చలు వి.బ.వ. ఒకరకం వడు. రిచ్చలువడు న.క్రి. దిగులుపడు, విచాకుపడు. విష్టువు. 7.139.

రిజర్వు వి. పన్ను కట్టండే పనులర్చి మేపుకోవటానికి వీల్లేని అదవి.

ఇం. Reserve. మినహాయింపు.

<ఇం. Reserve.

రిజర్వుకల్ల వి. అముకాలపటానికి అదవినుంచితెచ్చిన ముళ్ళకంప.

ఇం. Reserve. మినహాయింపు.

<ఇం. Reserve + కల్ల².

రిజాల రూ.చూ. రిజాలా. విణ. 1. నీచమయిన; చెడ్డ; 2. మోటు.

రిజాలద్రాహ్మణులు చూ. రిజాల. వి.బ.వ. నేపాళదేశ ద్రాహ్మణులు.

జాలా రూ. రిజాల. వి. 1. వ్యధిచారం. 2. పనిలేమి.

హిం.ఉ. రిజాలి. నిగ్గులేమి, నిర్లజ్జత; పాద. రజిత. నీచమయినది.

<ఉ. రిజాలి.

రించకొర్ర చూ. రిచ్చ. వి. కొర్రలో ఒకరకం.

రింజ వి. చుల్లబంధవిశేషం, కాలువట్టుకోవటానికి వెళ్తే, కాలు తప్పించి నందిటిలో మెడపొదివి పట్టేపట్టు. ఉ. హరి. 3.69.

రింజాకుండ వి. వాయుద్వాలకు వాడే ఒకరకం మట్టికుండ.

రిటన్ వార రూ.చూ. రిటన్ వార. వి. పాయకానా దొడ్లకు ఉపయోగించే ఒర.

రిట్ట వి. ఒకానొకచెట్టు, కుంకుడుచెట్టు.

మరా. రితే. వృక్షవిశేషం.

<మరా. రితే.

రిట్టకాయ వి. కుంకుడుకాయ. రిట్టమాను వి. వృక్షవి శేషం, కుంకుడుచెట్టు. E I. సంపు. 10. క్రి. 1102. (Sopindus enarginatus).

రిత్త రూ. రుత్త. విణ. 1. వ్యర్థం, నిరర్థకం. కు. సం. 4.28; 2. వట్టిది, శూన్యం. భార. ఆశు. 1.136; 3. ఇతరమైంది. కాన్క. రా. యు. 876; 4. కల్ల, శృం. నై. 8.70; వి. 1. కల్ల. అబద్ధం. భార. ఉద్యో. 2.193; 2. వ్యర్థత. శృం. నై. 7.183; క్రి. విణ. 1. ఉరక, వ్యర్థంగా. భార. ద్రోణ. 3.68; 2. నిష్కారణంగా ఉరక. విక్ర. 2.182.

సం. రిత్త - శూన్యం; ప్రా. రిత్త - శూన్యం, అభావం; అ. మా.పా. రిత్త-, పా. రిత్తకో.

<ప్రా. రిత్త-.

రిత్తకత్తియ రూ.చూ. రిత్తకత్తె. వి. సంబంధంలేనిస్త్రీ, తేరకత్తె. రిత్తకత్తె రూ. రిత్తకత్తియ. వి. సంబంధం లేని స్త్రీ, తేరకత్తె. రిత్తకాడు రూ.చూ. రిత్తగాడు. వి. తీరకాడు. సంబంధం లేనివాడు. రిత్తకురిత్త క్రి. విణ. క్రు. 1. కేవలంగా, నిష్కారణంగా. భార. విరా. 2.250; 2. మిక్కిలివ్యర్థంగా. భార. విరా. 3.70; 3. తేరగా. అనాయానంగా. బోజ. 2.182. రిత్తగాడు రూ. రిత్తకాడు, వి. తేరకాడు, సంబంధం. లేనివాడు నిర్వ.రా. 3.92. రిత్తచను అ.క్రి. వ్యర్థమగు. కా. 2.6 రిత్తచేతులు వి.బ.వ. వట్టిచేతులు. కుక. 3.251. రిత్తచేయిచూపు న.క్రి. లేదను. సుమతీ. 70. రిత్తజంకించు న.క్రి. ఉరికే బెదిరించు. పారి. 4.67. రిత్తపుచ్చ రూ.చూ. రిత్తిపుచ్చు. న.క్రి. వ్యర్థపుచ్చు. రిత్తపోపు రూ.చూ. రిత్తవోపు. అ.క్రి. వ్యర్థ మగు. రిత్తవడు(-వడు) అ.క్రి. శూన్యమగు. కుత్త. 1.142. రిత్తవాడు విణ. రిత్తుడు, ఏమీ లేనివాడు. వేంక. పంచ. 4.90. రిత్తపుచ్చ(-పుచ్చ) రూ.చూ. రిత్తపుచ్చు. న.క్రి. వ్యర్థపుచ్చు. భార. ద్రోణ. 3.161. రిత్తవోపు(-పోపు) రూ. రిత్తవోపు. అ.క్రి. వ్యర్థమగు. భార. విరా. 5.23. రిత్తనడి వి. వట్టి అపవాదు, తప్పుచేయకుండా చేరాదన్న అపనింద, చెడ్డపేరు. పండి. చ. 2.3.49. రిత్తసావుసచ్చు అ.క్రి. వ్యర్థంగా చనిపోవు. భార. కల్ల. 2.17. <రిత్త + చావు + చచ్చు.

రిత్తిక వి. తమ్మునితార్య, మరదలు.

నం. రిత్తిక. తమ్ముడితార్య, మరదలు.

రివరు రూ.చూ. రీపరు. వి. ఇంటికప్పు వేయటంలో వాడే పల్చని చెక్క, దంతుల మధ్య దిగించేబద్ద.

రివరుబద్ద వి. ఇంటికప్పు వేయటానికి వాడే పలచని చెక్క.

రిపా రూ.చూ. రీపరు. వి. ఇంటికప్పు వేయటంలో వాడే పల్చని చెక్క, దంతులమధ్య దిగించే బద్ద.

రిపెరు రూ.చూ. రీపరు. వి. ఇంటికప్పు వేయటంలోవాడే పల్చని చెక్క, దంతులమధ్యదిగించేబద్ద.

రివ్వ వి. 1. వెలిత, లోటు. యయా. 3.63 ; 2. వీనర వీనరం, తొలి.

రివ్వన రూ.చూ. తివ్వన. క్రి. విజ. ద్రు. 1. వడిగా ; 2. శీఘ్రంగా.

రిబ్బి రూ.చూ. రిమ్మ. వి. 1. పిచ్చి ; 2. తిక్క

రిబ్బి వి. రెళ్ళ, కంటిలోని గింజలకు ఆధారంగా ఉండేకాద.

రిబ్బినంచు చూ. రిబ్బిను.

రిబ్బిను వి. శ్రీలు జడకు కట్టుకొనే నన్నని పొడవాటిగుడ్డ.

ఇం. Ribbon. నన్నని పొడవాటిగుడ్డముక్క.

<ఇం. Ribbon.

రిబ్బినంచు రూ. రిబ్బెనంచు. వి. జెడరిబ్బిను. మాదిరి అంచు. <రిబ్బిను + అంచు. రిబ్బినుకమ్మి వి. జెడరిబ్బిను మాదిరిగా నేసిన ఒకరకం కమ్మి. రిబ్బినుగడిచీర వి. అంగుళం పొడుగు, అంగుళం వెడల్పు చొప్పున గట్టు పడేటట్లు నేసిన చీర. రిబ్బినుబార్దరు వి. జెడరిబ్బిను. మాదిరిఅంచు. రిబ్బినుబార్దరుపేటు రూ. రిబ్బిను బార్దరుపేటు. వి. రెండుమూడు వేళ్ళవెడల్పున అంచులో అయి మూలగా నేసిన డిజైను. రిబ్బినుబార్దరుపేటు రూ.చూ. రిబ్బిను బార్దరుపేటు. వి. రెండుమూడు వేళ్ళవెడల్పున అంచులో అయిమూలగా నేసిన డిజైను.

రిబ్బి న.క్రి. ఆకులు మొగ్గలు మొ. వాటి గోళ్ళతో తెంచు.

రిబ్బెనంచు రూ.చూ. రిబ్బెనంచు. వి. జెడరిబ్బిను మాదిరి అంచు.

రిమిషను రూ. రెమిషను. వి. పన్నుతగ్గింపు.

ఇం. Remission. పన్నుతగ్గింపు.

<ఇం. Remission.

రింబ రూ.చూ. రిమ్మ. వి. ఉన్నాదం. అం.రా. 1.136.

రిమ్మ రూ. రిబ్బ. రింబ. వి. 1. ఉన్నాదం. శుక. 2.458 ; 2. తిక్క.

రిమ్మగొను(-కొను) అ.క్రి. ఉన్నాదంపొందు. చిత్రరా.

8.94. రిమ్మతెగులు వి. చెడ్డబుద్ధి. రిమ్మపట్టు రూ.

రిమ్మపట్టు. అ.క్రి. రిమ్మెక్కు. తైమినిరా. 5.76.

రిమ్మలుగొను(-కొను) అ.క్రి. ఉన్నాదం పొందు. తాగ.

10హ. 904. రిమ్మవట్టించు(-వట్టించు) న.క్రి. వెర్రెత్తించు

వర.రా. అరణ్య. 130వ. 6వం. రిమ్మవట్టు(-వట్టు) రూ.చూ.

రిమ్మపట్టు. అ.క్రి. దిమ్మెక్కు. తాగ. 5.2.156.

రిమ్మవొడము(పొడము) అ.క్రి. బుద్ధివట్టు శుక. 2.454.

రిమ్మి న.క్రి. (చిమ్మనగ్రోవిమొ. వాటితో) చిమ్మ.

రిమ్మి వి. పైకిలుమొ. వాటికి చుట్టూ ఉండే అంచు.

ఇం. Rim. ఏవస్తువుకైనా చుట్టూ ఉండే అంచు.

<ఇం. Rim.

రిమ్మెన రూ.చూ. రుండెన. వి. గొర్రు, గుంటకమ్మ. వాటి దిందుకు అమర్చిన మేడి.

రిల్ల రూ.చూ. రెల్ల. వి. 1. కసె, పొగచెట్టు తలకొమ్మగిల్లిన తర్వాత పట్టే చిగురు ; 2. పైరు మొక్కవేసే పక్కపిలక ; 3. పక్క కొమ్మలకు వేసిన చిన్నకొమ్మ రేరెమ్మ. లేత కొమ్మ.

రిల్లగాళ్ళ(-కాళ్ళ) వి.బ.వ. తొట్రగాళ్ళు. రిల్లతెగులు రూ.చూ. రెళ్ళతెగులు. వి. వరి, కొర్ర, రాగి మొ. పైర్ల, తెగులు.

రిల్లనొప్పి వి. పిల్లగిట్టదిగ్గర వాపు, నొప్పి.

రిల్లు వి. ఇలకోడి, ఈలకోడి, చిమట, భృంగారి, చీరి, మిర్లి.

రివట రూ.చూ. రివ్వి. వి. 1. ఉపకాళి, రెమ్మ. భోజ. 4-23 ;

2. లేతఆకు ; 3. కొంచెం ; 4. సున్నం.

రివరివ వి. కుచ్చెళ్ళధ్వని కనుకరణం. వ్రబంధ. 18.

రివరివమును అ.క్రి. కడలటంలో అడ్డే ద్వనికి అను కరణం. చమ. 3.108.

రివల్యాషన్బద్ద వి. మరాసు కట్టుబడిలో రంపాన్ని నిలిపే బద్ద.

ఇం. Revolution. విప్లవం.

<ఇం. Revolution + బద్ద.

రివాజ వి. 1. వాడుక, అలవాటు, మామూలు ; 2. మర్యాద.

హం. ఉ. రివాజ్. ఆచారం ; మరా. రివాజ్. ఆచారం, సంప్రదాయం ; అర. రివాజ్ ;

క. రివాజు ; త. రినాజా.

<ఉ. రివాజ్.

రివ్వ రూ. రివట, రివ్వట, రీట, రెవట. వి. 1. రెమ్మ.

ఉపకాళి. కు.నం. 8.159 ; 2. సన్నగా పొడుగ్గాఉన్న

వెదురుదొంగు ; 3. బెత్తం, చువ్వ ; 4. దూలాన్ని గోడలో

కడలకుండా ఉంచే కొయ్యముక్క.

నం. రేవట-వెదురు.

<నం. రేవట-.

రివ్వకొమ్మ వి. చువ్వ. రివ్వలుగ క్రి. విజ. ద్రు.

అధికంగా. రివ్వలుగ క్రి.విజ. ద్రు. అధికంగా. తాళ్ళనం.

17.102.

రివ్వ వి. పక్షివిశేషం. పార్వ. 6.77.

రివ్వట రూ.చూ. రివ్వ. వి. 1. రెమ్మ, ఉపకాళి ; 2. పొడుగు వెదురు ; 3. బెత్తం.

రివ్వాకుఅర్చి రూ.చూ. రవ్వాకు అర్చి. వి. పక్కరాగాలు

పంపులు పంపులుగా ఉండే అర్చి.

రివ్వ రూ.చూ. తివ్వ. వి. 1. శీఘ్రం ; 2. పక్షి రెక్కల శబ్దం.

రివ్వన రూ.చూ. తివ్వన క్రి. విజ. ద్రు. శీఘ్రంగా,

యుడి త్యర్థకం. రివ్వరివ్వన అవ్వ. ద్రు. అతివేగంగా

హంస 3.29.

రినల్డార్ రూ.చూ. రినల్డారు. వి. ఆశ్చర్యకాచివరి.

రిసల్టాదు రూ. రిసల్టార్, రిసాల్టార్, రిసాల్దారు. వి. అశ్వదళాధిపతి.

హిం. రిసాల్దార్. అశ్వదళానికి నాయకుడు ; మరా. రిసాలా. అశ్వదళం ; ఉ. రిసాలహదార్. నైన్య విభాగానికి నాయకుడు ; పార. రసాలహ, రసాలహదార్. దళాధిపతి ; అర. రిసాలహ. దళం, నైన్య విభాగం.

<హిం. రిసాల్దార్.

రిసాల్టార్ రూ.చూ. రిసల్టాదు వి. అశ్వదళాధిపతి.

రిసాల్దారు రూ.చూ. రిసల్టాదు. వి. దళాధిపతి.

రీజను వి. నబలు, హేతువు.

ఇం. Reason. కారణం.

<ఇం. Reason.

రీట రూ.చూ. రివట¹ వి. తీగ, ఉలవ, వేరుసెనగ, అలవంద, అనుము, పెనర మొ. మొక్కలతీగ.

రీతిసాతీలేతుండు అ.ప్ర. నీతినియమం లేతుండు.

నం. రీతి-పద్ధతి ; హిం. సాథీ. స్నేహితుడు.

రీవరు రూ. రివరు, రిపా, రిపెరు, రిఫరు, రీపా. వి. ఇంటి కప్పు వేయటంలో వాడే పల్పనిచెక్క. దంతులమధ్య దిగించే చెక్క.

రీవరుబద్ధ వి. 1. పేటుదారాలకు ఆదారంగా దాచి చక్రంలో అమర్చిన నన్నబద్ధ ; 2. ఇంటికప్పుకు వాడే పల్పనిచెక్క. రీవర్సుపెంకు వి. అచ్చుమీద సావగా పల్పగా నల్పదరంగా తీసి కార్చిన పెంకు.

ఇం. Reaper. కోతకోసే యంత్రం.

<ఇం. Reaper + పెంకు.

రీవర్సుపెంకు చూ. రీవరు.

రీపా రూ.చూ. రీపరు. వి. ఇంటికప్పు వేయటంలో వాడే పల్పని చెక్క, దంతులమధ్య దిగించే చెక్క.

రీము వి. ఇరవైదస్త్రాల కట్ట.

ఇం. Ream. ఇరవైదస్త్రాల కట్ట

<ఇం. Ream.

రీలి రూ.చూ. రీలు. వి. అచ్చుకట్టెటప్పుడు అచ్చుకర్రలకు కట్టే పురిదారం.

రీలుదారం రూ.చూ. రీలుదారం. వి. 1. అచ్చుకట్టెటప్పుడు అచ్చుకర్రలకు కట్టే పురిదారం ; 2. దర్జీకుట్టుకు ఉపయోగించే దారం.

రీలు రూ. రీలి. వి. బరువుకట్టిన అంచు పేటుదారాలు తగిలించే కొయ్యగిలక.

ఇం. Reel. నూలుచుట్ట, పంటకోల.

<ఇం. Reel.

రీలుదారం రూ. రీలుదారం, రీల్దారం. వి. అచ్చుకట్టెటప్పుడు అచ్చు కర్రలకుకట్టే పురిదారం. రీలుదారంగిరక రూ. రీలుదారం గిరక. వి. గంటానికి దిగించిన రీలుదారం బండి. రీలుదారంగిరక రూ.చూ. రీలుదారంగిరక. వి. గంటానికి దిగించిన రీలుదారంబండి. రీలుదిమ్మ వి. అచ్చు కట్టెటప్పుడు మిషనుదారం బండి తగిలించిన కొయ్యమొద్దు. రీలుపూన వి. మరమగ్గం నాడెను ఒకసొరుగులోనుంచి

మరొకసొరుగులోకి నెట్టటానికి. సొరుగులోకి వచ్చిన నాడెను నిలపటానికి అమర్చిన కొయ్యగిలక. రీలుదిల్ల రూ.చూ. రీలుదిళ్ళ వి. మిషను వడిదారం చుట్టిన కొయ్య గిలక. రీలుదిళ్ళ రూ. రీలుదిల్ల. వి. మిషనువడిదారం చుట్టిన కొయ్యగిలక. రీలువడి వి. అచ్చుకట్టెటప్పుడు అచ్చు కర్రలకుకట్టే పురిదారం. రీల్దారం రూ.చూ. రీలుదారం వి. అచ్చుకట్టెటప్పుడు అచ్చు కర్రలకుకట్టే పురిదారం.

రీల్దారం చూ. రీలు.

-రు¹ ప్రత్య. 1. మహద్భూషువచన ప్రత్యయం. ఉదా. దాలురు, అల్లురు ; 2. 'హాతు' శబ్ద ప్రథమైన వచన ప్రత్యయం.

<మూద్రా. -*ర్.

-రు² ప్రత్య. పర్తమాన భవిష్యత్తద్ధర్మాద్యర్థక ప్రథమ పురుష బహువచన ప్రత్యయం. ఉదా. (వారు) వచ్చు చున్నారు, వచ్చెదరు, వత్తురు.

<వారు. <మూ.ద్రా. *ఆర్.

-రు³ ప్రత్య. పర్తమాన భవిష్యత్తద్ధర్మాద్యర్థక మధ్యమ పురుష బహువచన ప్రత్యయం. ఉదా. (మీరు) వచ్చు చున్నారు, వచ్చెదరు, వత్తురు.

<*-ఈర్ <మూ. ద్రా. *నీర్.

-రు⁴ ప్రత్య. ప్రార్థనార్థక మధ్యమ పురుష బహువచనానికి ఏదాదులను ప్రయుక్తమైనప్పుడు ఆదేశంగావచ్చే ప్రత్యయం. భాగ. పూ. 10.1011.

-రు⁵ వి. మాద, రూకలకు సంగ్రహరూపం. ద.హిం.కా. సంప. 6. కా.సం. 183. క్రి.శ. 1156.

రుకలు రూ.చూ. రూకలు. వి.బ.వ. రూపాయలు, నాణేలు.

రుక్క రూ.చూ. రుక్కా. వి. 1. చిన్నచీటి ; 2. రహస్య లేట.

రుక్కా రూ. రుక్క. వి. 1. చిన్నచీటి ; 2. సంగతులుండి విలాసంచేసి రహస్యపు జాబు.

హిం. ఉ. రుక్కా. చిన్నఉత్తరం ; అర. రుకల్.

<ఉ. రుక్కా.

రుక్కాముపుంజు వి. ఒకజాతి కోడిపుంజు. ప్రబంధ. 788.

నం. రుక్క. బంగారం ; హిం. రుకుమ్.

రుక్కుపెట్టు న.క్రి. కంఠస్థం చేయు, బట్టిపట్టు.

నం. ఋక్. వేదమంత్రం.

<నం. ఋక్ + పెట్టు.

రుంకము వి. రోక, రంధ్రం.

రుచి వి. 1. కమ్మన. కార. అరణ్య. 1.44 ; 2. రీతి,

విదం. పాండు. 4.254 ; 3. ఉప్పు.

నం. రుచి-. కాంతి, సూర్యకిరణం, అందం.

<నం. రుచి-. (అర్థవిపరి.).

రుచిగాయ (-కాయ) వి. అవకాయ. రుచిగోను (-కను)

స.క్రి. 1. ఆదరించు. రామవ. 2.36 ; 2. చవిచూచు.

రుచిచూచు స.క్రి. చవిచూచు.

రుచించు స.క్రి. భక్షించు, తిను. దళకు. 10.69.

నం. రుచ్. ప్రకాశించు, ఇష్టమగు.

<నం. రుచ్ + -ఇంచు³.

రుజుము వి. 1. పెంపు ; 2. అరివృద్ధి.

సం. ఋజు-. తిన్ననిది.

< సం. ఋజు-.

రుజువు రూ. రుజువు. వి. నివర్తనం, తార్కాణం, సాక్ష్యం, రూఢి.

హిం. రుజూ. ఆరోగ్యం, ఇష్టం ; ఉ. రుజూ. ప్రవృత్తం, ఆకర్షణం ; పార. ఆర. రుజూఅ.

< ఉ. రుజూ.

రుజువు పఱచు రూ.చూ. రుజువుపఱచు. స.క్రి. తార్కాణించు, నిరూపించు. రుజువుపఱచు రూ. రుజువు పఱచు. స.క్రి. తార్కాణించు, ఉదాహరించు, దృష్టాంతీకరించు, నిరూపించు.

రుజ్జు రూ.చూ. రుద్దు. స.క్రి. 1. నీళ్ళు చల్లి నున్నబరుచు ; 2. గట్టిగా ఆలుకు.

రుజ్జు రూ.చూ. రుజువు. వి. సాక్ష్యం.

రుంజ వి. చర్మవాద్య విశేషం, దంగురం. పల్నా. 4.

ప్రా. రుంజియ-. ద్వని, గర్జన ;

ఉ. ఉరుంబల్. చర్మవాద్యవిశేషం.

< ప్రా. రుంజియ-.

రుంజకట్టె వి. పంటకు నూలుచుట్టేటప్పుడు పంటకొనుకు ఈనికగా పెట్టేకొయ్య. రుంజకాడు వి. రుంజ వాయిస్తూ కంసాలుల్ని యాచించే ఒక జాతివాడు. రామరిం. ౪. 23; విణ. రుంజవాయించేవాడు. రుంజవాడు విణ. ఆనందం వాయించేవాడు.

రుంజాయించు స.క్రి. దులిపివేయు.

హిం. రుంజీ. వాద్యవిశేషం.

రుంజ స.క్రి. 1. నూలు చుట్టటానికే పంట తిప్ప ; 2. ముక్కుతోపీల్చు ; 3. లాగు.

రుంజకొను అ.క్రి. 1. విసుక్కొను ; 2. విదరించు ; 3. ముక్కుతో గ్రహించు. రుంజడుమొద్దు రూ. రుంజె మొద్దు. వి. పంటకు నూలు చుట్టేటప్పుడు పంటకొనుకు ఈనికగా పెట్టేకొయ్య.

రుంజెమొద్దు రూ.చూ. రుంజడుమొద్దు. వి. పంటకు నూలు చుట్టేటప్పుడు పంటకొనుకు ఈనికగా పెట్టేకొయ్య.

రుటము విణ. 1. రూఢం. రాజవా. 3.106 ; 2. దృఢం, బలాధ్యం. చంపారా. 5.62, బహుళా. 4.5 ; 3. తీక్షణం. అం. దా. 1.34 ; వి. 1. రూఢి. బహుళా. 5.124. 2. ఒప్పిదం. బహుళా. 5.129 ; 3. దార్ఢ్యం ; సుదంతా. 4.60.

సం. రుట్టె-. కోపించటం, దూషించటం ; ప్రా. రుట్టె-. కోపంతోకూడి ఉండటం.

< ప్రా. రుట్టె-.

రుణపఱచు చూ. రుణము.

రుణము వి. అప్పు.

సం. ఋణ-. అప్పు.

< సం. ఋణ-.

రుణపఱచు స.క్రి. రుణపడేటట్టుచేయు. తాళ్ల. సం. 6.11.

రుణానుబంధం చీర వి. పెద్ద గళ్ళలో చిన్నగళ్ళు వచ్చేట్లు నేసిన ఒకరకం చీర. వ్య. 'ఋణానుబంధం' అనే చలనచిత్రం లోని చీరను బట్టి వ్యవహారం కలిగి ఉంటుంది.

సం. ఋణానుబంధ-. అప్పుడే కలిగిన సంబంధం.

< సం. ఋణానుబంధ- + -ము + చీర.

రుంధము వి. క్షుద్రజలజంతువు.

సం. రుంధ-. మొండెం, కబంధం.

< సం. రుంధ-(అర్థవిపరి.).

రుత్త రూ.చూ. రిత్త. విణ. రిత్త, వట్టిది. తాళ్ల. సం. 6.115, అం. దా. 3.15 ; వి. 1. నాశం ; 2. కూన్యం.

రుత్తవోవు (-పోవు) అ.క్రి. వ్యర్థమగు. తాళ్ల. సం. 16.2.66.

రుత్తి వి. చిన్నమూతి, లావుపొట్ట కలిగినజాడి.

రుత్తి స.క్రి. కొట్టు, ప్రహరించు.

సం. రుద్. అటంకపరచు, అడ్డుకొను.

రుదురక్క రూ.చూ. రుదురాక. వి. 1. దుద్రాక్షం.

అచ్చ.రా. ఆరణ్య. 53 ; 2. శివభర్తుల తావళపు హస.

రుదురాక రూ. రుదురక్క, రుదురాచ, రుదురాచ్చ. వి.

దుద్రాక్షహస. అము. 4.46.

సం. రుద్రాక్ష-. రుద్రాక్ష ; ప్రా. రుద్ధక్-;

ఉ. ఉరుత్తిరాక్కమ్, ఉరుత్తిరాట్టమ్.

< సం. రుద్రాక్ష-.

రుదురాచ రూ.చూ. రుదురాక. వి. రుద్రాక్ష.

రుదురాచ్చ రూ.చూ. రుదురాక. వి. రుద్రాక్ష. చెన్నబసవ. 4.206 (Eloeocarpus). ; 2. మాల ఫలవృక్షం మొక్క విత్తు.

రుదురాచ్చపిల్లి వి. మోనగాడు. వ్య. రుద్రాక్షలు దరించిన పిల్లి రుద్రాక్షలు తిప్పతూ జనం చేస్తున్నట్లు నడిస్తూ మోసంచేసేది. దీన్నిబట్టి మోనగాడు అనే అర్థం ఈ పదానికి కలిగింది.

రుద్ధకంబిల్ల చూ. రుద్దు.

రుద్ధకంబిళ్ళ చూ. రుద్దు.

రుద్ధంతసేవు చూ. రుద్దు.

రుద్దు రూ. రుజ్జు. స.క్రి. 1. మర్దించు, రాయు. శా. 2.24 ; 2. తోము, నిర్మలం చేయు. అం. దా. 3.127 ; 3. ఉత్తుకు ; 4. చలువ చేయు ; 5. నీళ్ళు చల్లి నున్నబరుచు. గట్టిగా ఆలుకు ; 6. ఆరోపించు.

౧. రుద్దు. (చప్పడుకాకుండా) కొట్టు, ఉద్దు, ఉద్దు. రుడ్డు, రాయు, ఉడ్డు. రాయు ; తు. ఉద్దుని. రుద్దు, మెరుగుపెట్టు ; కువి. రూబ్, రుబ్బ్. ఛాము, ఆలుకు, రాయు.

మూ.ద.ద్రా. *ఒర్-అ, ఉర్-వ-, మూ.మద్రా. ఉర్-ఆ-1-ఉ-.

రుద్ధకంబిల్ల రూ.చూ. రుద్ధకం బిళ్ళ. వి. అచ్యుక్తరకు కట్టిన వడిదాశం బిరుగా ఉండటానికి పై మెలికల మీద రుద్దే దుప్పికొమ్ము. రుద్ధకంబిళ్ళ రూ. రుద్ధకంబిల్ల. వి. అచ్యుక్తరకు కట్టిన వడిదాశం బిరుగా ఉండడానికి పై మెలికల మీద రుద్దే దుప్పికొమ్ము. రుద్ధంతసేవు వి. ఎంతో

సేపు. <రుద్ధు + అంతసేపు. రుద్ధుగంజి వి. అన్నం జావగా వండి వస్త్రకారికం చేసిన ద్రవం. రుద్ధుచెక్క వి. పొదుగ్గా నన్నగా ఉండే కొయ్యతాపి, చెక్కసున్నం పట్టించిన తరవాత ఎచ్చువెచ్చులు లేకుండా సరిచేయటానికీ తాపి పనివాళ్ళు వాడే పరికరం. రుద్ధుడు వి. తోమకం, తోమటం, రుద్ధుడు. ఆం. బా. 2,160.

రుద్రజడ వి. రుద్రజట, సువాసన ఉన్న ఒకానొక మొక్క.

సం. రుద్రజట. రుద్రజడచెట్టు.

<సం. రుద్రజట.

రుద్రవీణియ రూ. రుద్రవీణ. వి. ఒకరకం వీణ. ప్రబంధ. 605.

సం. రుద్రవీణ. ఒకరకం వీణ.

<సం. రుద్రవీణ.

రుద్రవీణ రూ.చూ. రుద్రవీణయ. వి. ఒకరకం వీణ. రసిక్య 4.4.

రుద్రవీణి వి. దర్వాణాలు, తలుపులు చేయటానికీ పనిచేసే కలపనిచ్చే ఒక చెట్టు.

సం. రుద్రవీణి. కడప, శివనిజటాజాటం.

<సం. రుద్రవీణి. (అర్థవిపరి.).

రుద్రాక్షఅంచు రూ. రుద్రాక్షఅంచు, రుద్రాక్ష అంచు. వి. రుద్రాక్షకాయ ఆకారంలో డిజైన్లు నేసిన అంచు.

సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + అంచు. (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షకమ్మి వి. రుద్రాక్ష ఆకారంలో డిజైన్లు నేసిన కమ్మి.

సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + కమ్మి. (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షగడి వి. ఒకరకం నేతగడి.

సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + గడి. (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షరోతి వి. అంచుతో రుద్రాక్షవస్త్ర మాదిరి డిజైన్లు నేసిన వంచె.

సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + రోతి. (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షపిల్లి చూ. రుమరాచ్చపిల్లి. వి. మనోగతమైన రావాన్ని కప్పిపచ్చి పైకి సాధువుగా కన్నడే వంచకుడు, వంచకుడు (పైకి విరాగిలా నటిస్తూ ఇతరుల్ని మోసం చేసేవారిపట్ల వాదతాడు.).

సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + పిల్లి (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షవస్త్ర రూ. రుద్రాక్షహాస. వి. రుద్రాక్షవస్త్ర ఆకారంలో నేసిన డిజైన్లు.

సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + వస్త్ర. (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షహావు రూ.చూ. రుద్రాక్షవస్త్ర. వి. రుద్రాక్షవస్త్ర ఆకారంలో నేసిన డిజైన్లు.

రుద్రాక్షపేట రూ. రుద్రాచ్చపేటి. వి. రుద్రాక్ష వస్త్ర ఆకారంలో నేసిన డిజైన్లు.

సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + పేటు. (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షపేటుఅంచు రూ. రుద్రాచ్చపేటిఅంచు. వి. రుద్రాక్ష కాయ ఆకారంలో డిజైన్లు నేసిన అంచు.

రుద్రాక్షవస్త్రాలు వి.బ.వ. వస్త్రవిశేషం. సిం.ద్యా. 3.188. సం. రుద్రాక్ష - రుద్రాక్షహాస.

<సం. రుద్రాక్ష - + వస్త్ర + అంచు. (మిశ్రన.).

రుద్రాక్షఅంచు రూ.చూ. రుద్రాక్షఅంచు. వి. రుద్రాక్షకాయ ఆకారంలో డిజైన్లు నేసిన అంచు.

రుద్రాచ్చపేటి రూ.చూ. రుద్రాక్షపేటు. వి. రుద్రాక్షవస్త్ర ఆకారంలో నేసిన డిజైన్లు.

రుద్రాచ్చపేటిఅంచు రూ.చూ. రుద్రాక్షపేటుఅంచు. వి. రుద్రాక్షకాయ ఆకారంలో డిజైన్లు నేసిన అంచు.

రుద్రాక్షఅంచు రూ.చూ. రుద్రాక్ష అంచు. వి. రుద్రాక్షకాయ ఆకారంలో డిజైన్లు నేసిన అంచు.

రువ్వ రూ.చూ. రువ్వ. స.క్రి. రాయి మొ. వాటిని వినరు.

రుపాయ రూ.చూ. రూపాయ. వి. ఒకరూపాయి.

రుఫాయి రూ.చూ. రూపాయ. వి. ఒకరూపాయి.

రుబ్బారూళ్లు రూ.చూ. రుబ్బారూళ్లు. వి.బ.వ. చెల్లాచెదర్లు.

రుబ్బారూళ్లు రూ. రుబ్బారూళ్లు. వి.బ.వ. చెల్లాచెదర్లు. వేంక. వంశ. 3.284.

రుబ్బు స.క్రి. 1. నానినపప్పు మొ. వాటిని రోటిలో వేసి పోత్రంకో మెదుపు. చా.మం. 1.136 ; 2. పాతం మొ. వాటిని బట్టిపట్టు ; వి. నానబెట్టిన రాన్యాయల్ని రుబ్బి పకుపులకు వేసేదాకా.

రుబ్బుగుంట వి. రుబ్బురోలు. రుబ్బుగుండు వి. రుబ్బే పోత్రం. రుబ్బుగుండ్రాయి వి. రుబ్బుపోత్రం. రుబ్బుడుగొయ్య వి. రుబ్బుడు పోత్రవ పిడి. రుబ్బుడుబ్రతం రూ. రుబ్బు పోత్రము. వి. రుబ్బటానికీ వాడే గుండ్రటిరాయి. రుబ్బు పోత్రము రూ.చూ. రుబ్బుడు బ్రతం. వి. రుబ్బేపోత్రం. రుబ్బురాయి వి. రుబ్బుపోత్రం రుబ్బురోలు రూ.చూ. రుబ్బురోలు. వి. రుబ్బురోలు. రుబ్బుతోలు రూ. రుబ్బురోలు. వి. నానిన పప్పు మొ. వి. రుబ్బటానికీ రాతితో చేసే సాదనం. శక. 2,408. రుబ్బులాడి వి. వారివి వీరివి అనక ఆందరికోకలు దరించే డ్రీ.

రుమడి రూ.చూ. రుంబెన. వి. గొర్రు, గుంటక మొ. వాటి దిండుకు అనుర్చిన మేడి.

రుమాణము రూ.చూ. రుమాణము. విణ. ఆకారం.

రుమాల్. రూ.చూ. రుమాలువు. వి. తలపాగ ఒకవిధమైన తలగుడ్డ.

రుమాల రూ.చూ. రుమాలువు. వి. చేతిగుడ్డ, ఒకరకం తలగుడ్డ. రుమాలా రూ.చూ. రుమాలువు. వి. 1. చేతిగుడ్డ ; 2. తలకు కట్టుకునే గుడ్డ.

రుమాలు రూ.చూ. రుమాలువు. వి. 1. తలపాగ. ఒకవిధమైన తలగుడ్డ. దా. 1.71 ; 2. రుమాలుగుడ్డ. చిన్నరుమాలు, చేరుమాలు.

రుమాలుగుడ్డ వి. చేరుమాలు, చిన్నరుమాలు. వైజ. 2.47.

రుమాలువు రూ. రుమాల్, రుమాల, రుమాలా, రుమాలు. వి.

తలపాగ, ఒకవిధమైన తలగుడ్డ. రాజవా. 2.44. పాంచాల్. 1.68.

హిం. రుమాల్. ముఖాన్ని చేతుల్ని తుడుచుకొనేగుడ్డ ; మరా. రుమాల్. జేబురుమాలు, తలపాగా ; ఉ. రూమాల్. కరపటం, జేబురుమాలు ; పార. రూ ముఖము రూల్, తుడుచునది. ధూమాల్. ముఖాన్ని ఉడిచేది, జేబురుమాలు. గాత్రమార్డుని.

< ఉ. రూమాల్.

రుమీ రూ. రుమ్మి, రుమ్మి. వి. 1. తురుష్కభాష. యయా. 1.55 ; 2. రుమీచరకత్తి, రుమీదేశాన్నుంచి తెచ్చిన చిన్నకత్తి.

హిం. రూమీ. రూమ్దేశనంబంది, రూమ్దేశ వాసి ; ఉ. రుమీ. ధూమ్. దేశానికి చెందిన, రూమ్దేశవాసి, తురుష్కుడు ; పార. రూమీ రోమను, గ్రీకుదేశ నంబందమైన వస్త్ర విశేషం ; అర. రుమీ. త. రుమ్మిడు.

< ఉ. రుమీ.

రుమీచరకత్తి వి. చిన్నకత్తి, నురియ. రాజవా. 2.52. రుంబ రూ.చూ. రుంబెన వి. గొర్రు, గుంటక మొ. వాటి దిండుకు అమర్చిన మేడి.

రుంబెన రూ. రిమ్మెన, రుమడి, రుంబ, రుమ్మెన, రొంబడి. వి. దిండుసోగ, గొర్రు, గుంటక మొ. వాటి దిండుకు అమర్చిన మేడి.

రుమ్మి రూ.చూ. రుమీ. వి. 1. తురుష్కభాష. రాజవా. పు. 80 ; 2. రుమీ చూరకత్తి.

రుమ్మి రూ.చూ. రుమీ, విణ. రుమీదేశం. భజ. 2.410 ; వి. 1. తురుష్కభాష ; 2. రుమీచూరకత్తి.

రుమ్మిభిరంగి వి. గుండ్రని ఒకరకం పిరంగి. సుదంతా. 2.157.

రుమ్మెన రూ.చూ. రుంబెన. వి. గుంటుకుయొక్క పట్టు గర్ర. రుయిఫూలంచు రూ. రుయి ఫూలంచు. వి. చిన్న పత్తిఫూల దీక్షైను నేసిన అంచు.

హిం. రూఫ్. పట్టు.

< హిం. రూఫ్ + ఫూలు + అంచు³.

రుయిఫూలంచు రూ.చూ. రుయి ఫూలంచు. వి. చిన్న పత్తి ఫూల దీక్షైను నేసిన అంచు.

రు? వి. చాలి అందె.

సం. రవళి - ధ్వని.

రువా వి. బూరుగు వస్త్ర. రతికల్యాణం (మక్తగానం).

హిం. ఉ. రువా, బూరుగు వస్త్ర.

< ఉ. రువా.

రువారము రూ. రువారము. విణ. 1. చక్కనిది. సుందరం విజయ. 2.21 ; 2. కాంతి ; 3. ఆకారం.

సం. రూవణ - ఆలంకారిక రచన మనోజ్ఞమైన వర్ణం ; ప్రా రూవణ-.

< ప్రా. రూవణ-.

రువారము విణ. 1. సవిలాసం. విక్ర. 8.8 ; 2. ఇంపు. ఇంపు. 2.55 ; వి. ఒయ్యారం, విలాసం. రఘునా. 32పు. 12 పం.

సం. రూవకార - శిల్ప ; ప్రా. రూవర- ;

ఉ. రువార, రువారి. శిల్ప.

< ప్రా. రూ అర-.

రువారించు అ.క్రి. కదలు, చరించు. < రువారము + అంచు³.

రువారించు చూ. రువారము.

రువు రూ.చూ. రువ్వ¹. వి. ఒకసారి తిరిగిన తిప్పు.

రువ్వ¹ చూ. రూక. వి. 1. డమ్మిడి ; 2. అయిదు కాసుల నాణెం ; 3. రెండు కాసుల నాణెం.

రువ్వ² వి. చేతిబెత్తం, బరికె, జువ్వ.

రువ్వపులుగు రూ. రువ్వబులుగు, బువ్వ పులుగు. వి. కాటుక పిట్ట. అం.రా. 2,91.

రువ్వము రూ. రువ్వ³. వి. కడవ, అవృత్తి. హరి ఉ. 10 283. సం. రూవ - ఆకృతి, సాందర్యం, శక్లాదివర్ణం. మూర్తి. స్వభావం, సంఖ్యావాచకం ; ప్రా. రూవ-, రూవ.

< ప్రా. రూవ-.

రువ్వ¹ చూ. రువ్వ, రువ, రూవ. స.క్రి. 1. వినరివైచు. భీమ. 5.120 ; 2. గుడ్డు, పొడుచు. వల్నా. 4.107 ; 3. చిమ్ము, చల్లు. వరాహ. 7.7 ; అ.క్రి. వినరు. వీచు. గా. హరి. పూ. 2157 పం ; వి. ఆక్షేపం, వినరటం. పాండు. 3.66.

ఉ. ఉరుము. (గాలి మొ. వాటి) తీవ్రత ; కొలా. రువ్ - (రువ్ త - విసురు, రుసి. (గాలి మొ. వాటిని) విసురు.

రువ్వ² రూ.చూ. రువ్వము. వి. అవృత్తి, వల్లె. ద్వి. పరమ. వి. 2.127పు.

రువ్వ³ రూ.చూ. బువ్వ. వి. వేగంతో అయ్యే ధ్వనికి అనుకరణం. వేంక. పంచ. 1.483.

రువ్వబులుగు రూ. బువ్వబులుగు. వి. ఖంజరీటం. కాటుక పిట్ట.

రుసుము రూ.చూ. రుసుము. వి. 1. పీజు ; 2. సుంకం. రుషిచుక్కలు వి.బ.వ. మంచంకోళ్ళు, నవ్వు ముండలంలో మంచం కోళ్ళ మాదిరి ఉండే నాలుగు చుక్కలు. వాటి వెనక వరుసగా మరి మూడు చుక్కలుంటాయి. వాటిని బొంగలంటారు.

సం. ఋషి-. ముని.

< సం. ఋషి- + చుక్క- + లు.

రుసరుస వి. కోపం యొక్క అనుకరణం. ధ్వన్యను.

రుసరుసలాడు రూ. రొసరొసలాడు. స.క్రి. కోపించు.

రుసి వి.రుషి. భీమ. 2.12.

సం. ఋషి-. ముని ; ప్రా. శౌ.తై. మహా. అ.నూ. రిసి ; ప్రా. ప్రా.శౌ. ఇసి ; మా. విసి ; అప. ఇసి ; ఉ. రసి, రుసి ; తు. రూశి. రుషి ; త. ఇరుటి ; మ. ఇరిసి.

< సం. ఋషి-.

రుసుము రూ. రుశము, రుస్సుము. వి. 1. రాబడి. నె.కా. తామ్ర. 23 క్రి.క. 1348 ; 2. వట్టం. వన్ను. భే.ప. 77 ; 3. లంచం ; 4. లాభం.

హిం. రుసుమ్ ; మరా. రుసూమ్ ; ఉ. రుసూమ్. రీతి, రివాజు, నియమం. నక్కారు బర్సు, తిపాలాబర్సు మొ. నవి ; పార. రుసూమ్. ఆచారవ్యవహారాలు, పన్నులు,

న్యాయనూత్రాలు ; అర రునూమ్, సుంకం, తపాలా బర్సు, కష్టం ;

క. రుసుము. అవ్వ, పీజా ; త. రుచుమ్.

<ఈ. రునూమ్.

రుస్సుము రూ.చూ. రుసుము. వి. 1. ఫీజా ; 2. సుంకం.

రూక రూ. రోక, వి. 1. ఒకానొక నాణెం, బార. అది. 6,271 ; 2. గద్యం. ద.హిం.కా. సంపు. 6. కా.సం. 990. క్రీ.శ. 1158 ; 3. ధనం ; 4. ఒకటింకలదా ; 5. రెండు అణాలు.

సం. రుక్క-. బంగారం.

పో.చూ.క. రొక్క. డబ్బు. ధనం ; త. రొక్క. రొక్కమ్.

<సం. రుక్క-.

రూకమాడలు వి.బ.వ. వెండిమాడలు. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.సం. 5. క్రీ.శ. 1165. రూకరుట్రు వి. డబ్బు. నిరంకు. 2,128.

రూకలు రూ. రుకలు. వి.బ.వ. రూపాయలు, నాణేలు.

రూకపతి రూ. చూ. రూకపాత్కె. వి. మాగాణిలో పెరిగే పాకుడు తీగ. దీని ఆకును కూరగా వండు కొంటారు.

రూకపాత్కె చూ. రూక. రూ. రూకపతి, రూకాబతిక. రూకా బత్తె. వి. ఒషధీవిశేషం. హంస. 4,182.

రూకాబతిక రూ.చూ. రూకపాత్కె. వి. మాగాణిలో పెరిగే పాకుడు తీగ. దీని ఆకును కూరగా వండు కొంటారు.

రూకాబత్తె రూ.చూ. రూకపాత్కె. వి. రాకపతి గడ్డి మాగాణిలో పెరిగే పాకుడు తీగ. దీని ఆకును కూరగా వండు తుంటారు.

రూటము వి. తప్పు చేసినందుకు కట్టే ధనశిక్ష.

సం. రూథ -. ఎక్కినది, ఆరూథం ; హిం. రూడే. కరోరం, కఠిన మైనది.

రూడ రూ.చూ. రోడ. వి. కొయ్యతో చేసిన తాపి, గరుకుగా ఉన్న చోట్లను చదరం చేయటానికి వాడేది.

రూడచెక్క రూ.చూ. రోడచెక్క. వి. కొయ్యతో చేసిన తాపి, గరుకుగా ఉన్న చోట్ల చదరం చేయటానికి వాడేది.

రూడి వి. 1. స్థైర్యం. బార. అది. 8,156 ; 2. నిశ్చయం. గా.హరి. ఉ. 2481 పం. ; 3. ప్రసిద్ధి ; 4. నిక్కం.

సం. రూథి -. ప్రసిద్ధి, పరంపరాగతం, సంప్రదాయం ; ప్రా. రూథి ;

క. రూథి ; తు. రూథి. సంప్రదాయం, వాడుక ; త. ఉరూట.

<ప్రా. రూథి-.

రూడికెక్కు అ.క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు. బార. ఆశ్ర. 1,168.

<రూడి+-కున్ +ఎక్కు.

రూడించు చూ. రూడి. స.క్రి. మల్లలొకవిధంగా బంధించు.

రూడింపు వి. మల్లబంధవిశేషం. హంస. 1,206.

రూడింపు చూ. రూడించు.

రూపం వి. పాత్రలు తీర్చి దిద్దటానికి సారిపలకమీద రింగాకారంగా పెట్టిన మట్టిముద్ద.

సం. రూప -. ఆకారం.

<సం. రూప - (అర్థవిపరి.).

రూపకం వి. పద్యతి.

సం. రూపక-. ఆకారం, రూపు.

<సం. రూపక-.(అర్థవిపరి.).

రూపగు చూ. రూపు.

రూపదగు చూ. రూపు.

రూపదచు చూ. రూపు.

రూపణగు చూ. రూపు.

రూపణచు చూ. రూపు.

రూపరి చూ. రూపు.

రూపలు చూ. రూపు.

రూపసి చూ. రూపు.

రూపాడించు స.క్రి. రూపించు, రుజువుచేయు.

రూపాయ రూ. రూపాయ, రుపాయి, రూపాయి', రూపాయి, రూపాయ, రూపాయి, వి. ఒకవెండినాణెం, నె.కా. 4. క్రీ.శ. 1746, రా.వా.పు. 26.

హిం. రుపయా. సంపద, ధనం, ఒకరూపాయ ; మరా. రూపాయా ; రుపయా ; ఉ. రుపయా, రువియా, రుషియా, రుపైయా. ఒకరూపాయ, రెండు పిల్లింగుల విలువకు సమానమైన ఒకనాణెం.

<మరా. రూపాయా.

రూపాయరంగుకాల్పు వి. నల్లకాల్పులో కొంత తెల్లగా కాలిన కాల్పు.

రూపాయి' రూ.చూ. రూపాయ. వి. ఒకవెండినాణెం. బద్ద. 45.

రూపాయిగడి వి. ఒకరకం నేతగడి.

రూపాయి' వి. ఒకరకం కొలబద్ద. ఒకవైపున 36 అంగుళాలు, రెండోవైపున 24 తన్నులు గుర్తించబడ్డ కొలబద్ద.

రూపాయి రూ.చూ. రూపాయ. వి. ఒకరూపాయి.

రూపార్పు చూ. రూపు.

రూపాటు చూ. రూపు.

రూపాటుచు చూ. రూపు.

రూపావతారుడు వి. శిల్పి, విగ్రహాలు చేసేవాడు. గుణవృత్తి జయదేవుని చేబ్రోలు కాననం.

సం. రూపావతార-, రూపుయొక్క ఆవిర్భావం కలవాడు.

<సం. రూపావతార-(అర్థవిపరి.).

రూపించు చూ. రూపు.

రూపు వి. 1. స్థితి. బార. అది. 4,30 ; 2. ఆకారం. బార. అది. 5,232 ; 3. నిజం, నత్యం, బార. ఉద్యో. 4,206 ; 4. దేహం, శరీరం. బార. బ్రోణ. 4,70 ; 5. సౌందర్యం, చక్కదనం. హరి. ఉ. 3,96 ; 6. కన్నెపిల్ల మెడలో కట్టిన బంగారునాణెం. వసు 2,55 ; 7. దానం, ధర్మం. ద. హిం. కా. 6,114 ; 8. పైకప్పుకూ కింది నేలకూ మధ్యనున్న భాగం.

సం. రూపు-; ప్రా. రూపు, రూపం ; కా. రూపం. ముచ్చ ; పా. రూపం ; అప. రూపు-.

క. రూపు, రూపు ; తు. రూపు ; త. ఉరుప్పు, ఉరువము, ఉరువు, ఉరువమ్.

<సం. రూపు-.

రూపగు అ.క్రి. 1. సంపన్నుడగు. భార. కాంతి. 5.3 ; 2. ప్రసిద్ధికెక్కు. వరాహ. 10.120 ; 3. ఎర్పడు, కల్గు. మను. 2.10. ప్రబోధ. 4.12. <రూపు + అగు. రూప డగు రూ. రూపణగు. అ.క్రి. 1. చచ్చు. భార. కర్ణ. 2.200 ; 2. నశించు. భా. 9.166. <రూపు + అడగు. రూపడచు రూ. రూపణచు. స.క్రి. 1. నశింపజేయు. భార. దీప్తి. 2.5 ; 2. రూపుమాపు, చంపు. ఉ. హరి. 2.64. <రూపు + అడచు. రూపణగు రూ.చూ. రూప డగు. అ.క్రి. 1. చచ్చు ; 2. నశించు. రూపణచు రూ.చూ. రూపడచు. స.క్రి. 1. నశింపజేయు ; 2. చంపు. రూపరి వి. రూపవంతుడు. సౌందర్యసతి మల్లభూ. సీతి. 46. <రూపు + అరి. రూపణ రూ. రూపాలు. అ.క్రి. 1. చచ్చు, మృతినొందు. భార. విరా. 1.74 ; 2. విరూపమగు. భార. శబ్ద. 1.9. ; 3. నశించు, చెడు. భార. కాంతి. 3.421. <రూపు + అలు¹. రూపసి వి. 1. సౌందర్యవంతుడు. భార. ప్రబోధ. 2.190 ; 2. సౌందర్యవతి. రూపార్చు రూ. రూపాలుచు. స.క్రి. 1. రూపుమాపు ; 2. చంపు. <రూపు + అర్చు. రూపాలు రూ.చూ. రూపలు. అ.క్రి. 1. నశించు, చెడు ; 2. చచ్చు. రూపాలుచు రూ.చూ. రూపార్చు. స.క్రి. రూపుమాపు. రూపించు స.క్రి. 1. నిర్ణయించు. భార. ఉద్యో. 1.25 ; 2. విమర్శించు. రం. కా. యు. 316పు. 14వం. <రూపు + ఇంచు². రూపుకట్టు అ.క్రి. ఆకారమేర్పడు. రూపుచెడు రూ.చూ. రూపునెడు. అ.క్రి. నశించు. ఉ. హరి. 1.148. రూపుచేసుకొను స.క్రి. చెల్లించటానికి నిశ్చయం చేసుకొను. ద. హిం. కా. సంపు. 6. కా.సం. 282. క్రి. 1514. రూపుజేయు(-చేయు) స.క్రి. కాదు మొ. వాటిలో గట్టిగాకట్టు. రూపుదప్పినవాడు (-తప్పినవాడు) విణ. పనికిమాలినవాడు. రూపుబడు(-వడు) అ.క్రి. పొడగట్టు. రూపుమాపించు స.క్రి. నాశనంజేయించు, చెడగొట్టించు. ఉ.హరి. 3.36. <రూపుమాపు + ఇంచు³. రూపుమాపు స.క్రి. 1. నశింపజేయు. నిర్వ.రా. 1.34 ; 2. చంపు. మృతినొందు. శక. 1.176. రూపుమాయు అ.క్రి. నశించు, చచ్చు. భార. కర్ణ. 2.355. రూపుమాలు అ.క్రి. నశించు. శివరా. 1.51. రూపురేఖలు వి.బ.వ. ఆకార విశేషాలు, వంపుసొంపులు. వండి.చ. 1.1.74పు. రూపులుమాపు స.క్రి. 1. నశింపజేయు ; 2. చంపు, మృతినొందు. రూపులుమాయు స.క్రి. 1. నశింపజేయు ; 2. చంపు, మృతినొందించు. రూపునెడు(-చెడు) రూ. రూపుచెడు. అ.క్రి. నశించు, చెడు. భార. కాంతి. 4.55. రూపేదు అ.క్రి. రూపుమాయు, స్వరూపనాశనమగు. పాండు. 5 253. <రూపు + ఏడు³. రూపుకారి వి. ముఖాముఖి, ఎదుట.

హిం. రుమకారీ. వ్యాజ్యంయొక్కరికార్డు ; ఉ.పార. రూ-బ-కారీ. వాఙ్మూలం, ఒక వ్యవహారంయొక్క హర్వక మైన రికార్డు ;

క. రూబకారి. ఒకకేసు యొక్క రిఫితహర్వకమైన రికార్డు ; డ. రూవీకారి. న్యాయ విచారణ సంబంధ వ్యవహారాలు.

<ఉ. రూ-బ-కారి.

రూపురూపున చూ. రూబురూబు. క్రి.విణ. సమ్ముఖాన. రూపేదు చూ. రూపు.

రూబరు వి. నన్నిది, సమ్ముఖం.

హిం. రూబరూ. ఎట్టయెదుట, సమక్షం ;

ఉ. రూ-బరు. సమ్ముఖం, ప్రత్యక్షం ; పార. రూబ రూ. ముఖాముఖి, ప్రత్యక్షం.

<ఉ. రూబరూ.

రూబి రూ.చూ. రూబి. వి. బచ్చలపండు రంగు.

రూబి రూ. రూబి, రోబి. వి. బచ్చలపండు రంగు.

ఇం. Ruby. ఒకరకం ఎరువురంగు.

<ఇం. Ruby.

రూబురూబు క్రి.విణ. స్వయంగా.

హిం. రూబ్ రూ. ఎదుట, ముందర, ముందు ; ఉ.పార. రూ-బ్-రూ. సమ్ముఖం, ముందర, ముఖాముఖి ;

క. రూబరూ, రూబరూబు, రూబురూబు ; డ. రూపు రూపు, రూప్రూ, రూవీరూవీ. వ్యక్తిగతంగా, స్వయంగా, ముఖాముఖి.

<ఉ. రూ-బ-రూ.

రూమరు వి. పుకారు, గాలిమాట, వదంతి.

ఇం. Rumour. జనప్రచారం, పుకారు.

<ఇం. Rumour.

రూము వి.గది.

ఇం. Room. గది.

<ఇం. Room.

రూల్ రూ.చూ. రోలరు. వి. 1. మగ్గంమీద అచ్చుతాళ్ళు తగిలించిన రోకలివంటి గుండ్రటి పొడుగు కర్ర ; 2. రాబీనుండి కిందికి వేలాడే లావుదారాలు దూర్చిన ఉనెల చట్టం.

రూలరు రూ.చూ. రోలరు. వి. 1. మగ్గంమీద అచ్చుతాళ్ళు తగిలించిన రోకలి వంటి గుండ్రటి పొడుగు కర్ర ; 2. ఒకరకం దోనె, రోలరు మగ్గంలో నేతగుడ్డ చుట్టే గుండ్రటి దూలం ; 3. రాబీలో అడ్డంగా బిగించిన కొయ్యగుండు ; 4. మగ్గం చివర పడుగు నూలు చుట్టే కొయ్యదూలం.

రూలరుకర్ర వి. పల్లిరును చెవుకట్లకు ఆదారంగా పైన బిగించిన పొడుగు చెక్క. రూలరుతాడు రూ. రోలరుతాడు, రోలరుతాడు. వి. పల్లిరునుకు వేసిన అచ్చు నూత్రం. రూలరుబద్ద వి. పల్లిరును నిలవటానికి పైపట్టుకు బిగించిన చెక్క.

రూలు¹ వి. 1. వద్దతి, చట్టం ; 2. నమమైనగీత.

ఇం. Rule. నియమం, గీత.

<ఇం. Rule.

రూలుకట్ట రూ. రూళ్ళకర్ర. వి. రూళ్ళగీసేకర్ర. రూళ్ళకర్ర రూ.చూ. రూలుకట్ట. వి. రూళ్ళగీసేకర్ర. రూలు² రూ.చూ. రోలరు. వి. 1. మగ్గంమీద అచ్చుతాళ్ళు తగిలించిన రోకలి వంటి గుండ్రటి పొడుగుకర్ర ; 2. ఒకరకం దోనె, రోలరు మగ్గంలో నేతగుడ్డ చుట్టే గుండ్రటి దూలం ; 3. రాబీలో అడ్డంగా బిగించిన కొయ్యగుండు ;

4. మగ్గం చివర పడగు నూలు చుట్టే కొయ్యదూలం ; 5. దాదీనుండి కింది వేలాడే లావుదాదాలు దూర్చిన ఈనెల చక్రం.

రూలుకర్ర వి. రంగు అద్దిన నూలు లడిల్లో పిందేకర్ర. రూలుగుండు వి. మగ్గంమీద అచ్చుతాళ్ళు తగిలించిన రోకలివంటి గుండ్రటి పొడుగుకర్ర. రూలుగుండుబొమ్మ వి. పల్లిరును నిలవటానికీ పైపట్టెకు దిగించిన చెక్క. రూలు చక్రం వి. దాదీ దిండుకు పక్కగా ఆమర్చిన చక్రం. రూలుచెవు వి. పల్లిరునుచెవు, పల్లిరును నిలవటానికీ పైపట్టెకు దిగించిన చెక్క. రూలుపట్టి రూ.చూ. రూలు పట్టి. వి. పల్లిరును చెవుకట్టకు ఆధారంగా పైన దిగించిన పొడుగుచెక్క. రూలుపట్టి రూ. రూలుపట్టి. వి. పల్లిరును చెవుకట్టకు ఆధారంగా పైన దిగించిన పొడుగుచెక్క. రూలుమొల వి. పల్లిరును చెవిలో దూర్చిన ఇసపవల్ల.

రూలు రూ.చూ. రోలరు. వి. మగ్గంమీద అచ్చుతాళ్ళు తగిలించిన రోకలి వంటి గుండ్రని పొడుగు కర్ర.

రూళ్ళకర్ర చూ. రూలు¹.

రూవు రూ.చూ. రువ్వ. న.క్రి. వినరు.

రె రూ.చూ. రే¹. అవ్వ. ఆశ్చర్యార్థకం, వాక్యాలంకారం అయిన 'అగు' 'అట' 'బావు' మొ. వాటికి అను ప్రయుక్తం. ఉ.రా. 6.135, కలు.శ. 18.

రెక్క రూ.చూ. తెక్క. వి. 1. పక్షం, రం. రా. బాల. 27పు; 2. పక్షతి, రెక్కమొదలు. ఆం. రా. 2.99, ప్రధా. 4.86; 3. ద్వారబందానికీ రెండు అరలుగా దిగించిన తలుపుల్లో ఒకటి; 4. పొగాకులో ఈనెల ఒకవైపు తాగం; 5. తలుపు రెండు చెక్కలలో ఒకటి; 6. కొబ్బరిచాపలోని దళ్ళు కట్టటానికీ వాడే చివరితాగం; 7. ఒంటి అకు, అకులోని నగంబీలిక; 8. మరమగ్గం బొమ్మకు, నిలుపుపట్టెకు, ఏటవాలుగా దిగించిన కర్ర; 9. మొక్క తలెత్తిన తరవాత విస్తరిల్లే పచ్చని తాగం.

రెక్కచావు వి. 1. ఒక వంచె, ఒక కందువా కలిసి ఉన్న నేతబట్ట; 2. వైమీద వేనుకొనే కందువా; 3. ఒక వంచె. రెక్కతలుపు రూ.చూ. తెక్కతలుపు. వి. ద్వారానికీ రెండు పక్కల ఉండే రెండు పలకలతో విర్పరచిన తలుపు. రెక్కతాడు వి. మగ్గం ఉడతకు పైన కట్టిన దారం. రెక్కదువ్వుటి వి. ఒకే పొరఉన్న దువ్వుటి. రెక్కపట్టి రూ. రెక్కాని పట్టి. వి. బండివరం దిగువు కోనం దొలుపు కొననుండి పోలుగర్ర వరకు అడుగున వేసిన పట్టి. రెక్కవలక వి. మరమగ్గం బొమ్మకు, నిలుపు పట్టెకు ఏటవాలుగా దిగించిన కర్ర. రెక్కపాయ వి. 1. కోడి; 2. రివటపాయ. రెక్కపాయలు రూ.చూ. తెక్క పాయలు. వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు. హంస. 5.157. రెక్కబద్ద వి. మరమగ్గం చక్రంలో పక్కగా దిగించిన పొడుగుపట్టి. రెక్కమాను వి. మరమగ్గం చక్రం నిలబెట్టటానికీ నేతబయలులో పాతిన ఒకరకం నిలుపుగుంజ. రెక్కముక్కాడవీయక అవ్వ. చేయి కడల్చనీయక, రెక్కల కష్టము వి. కాయకష్టం. నం. కష్టం. కీడు, పీడ, శ్రమ. రెక్కలతలుపు రూ. రెక్కలలుపు. వి. రెండు రెక్కలు

గల తలుపు. రెక్కలతేజి వి. గరుత్మంతుడు. ద్వి. పరమ. వి. 7.494. రెక్కలవండుగ వి. శ్రమజీవులు చేనుకొనే పండుగ. రెక్కలపురుగు వి. నుంకుతినే కుమ్మరిపురుగు, వేరుసెనగ కాయలు తొలిచే 'నల్లబల్లి' పురుగు. రెక్కల బొందేం వి. ఒకరకం మోట బొక్కెన. రెక్కలువచ్చు అ.క్రి. స్వయంగా బతకగల వయసు వచ్చు. రెక్కలలుపు రూ.చూ. రెక్కలతలుపు. వి. రెండు రెక్కలు గల తలుపు. రెక్కవిరువు వి. పరితెగులు, వెంట్రుకల్లాంటి నాచుపుట్టి వైదు పెరుగుదల తగ్గే తెగులు. రెక్కవేయి అ.క్రి. మొక్క తలెత్తిన తరవాత పచ్చటి తాగం విస్తరిల్లు. రెక్కసరిచేయి అ.క్రి. పడుగు మడత విప్పి సరిచేయి. రెక్కానిపట్టి రూ.చూ. రెక్కపట్టి. వి. బండివరం దిగువుకోనం దొలుపు కొన నుంచి పోలుగర్రవరకు అడుగున వేసిన పట్టి. ఇటు వంటివి రెండు పక్కలా రెండుంటాయి. రెక్కాములు రూ.చూ. తెక్కాములు. వి.బ.వ. దాన్య విశేషం. హంస. 4.156.

రెక్కానిపట్టి చూ. రెక్క.

రెక్కాములు చూ. రెక్క.

రెక్కాను రూ.చూ. రెక్కాను. అ.క్రి. 1. వర్తిల్లు. సారంగ. 1.72; 2. తేరుకొను.

రెక్కలుపు న.క్రి. 1. వర్తిల్లచేయి. చంద్రాంగ. 4.20; 2. తేరుకొనేటట్లు చేయి. రెక్కోలు వి. 1. పేర్కొనబం, వర్తిల్లటం; 2. తేరుకొనటం.

రెక్కోలుపు చూ. రెక్కోను.

రెక్కోలు చూ. రెక్కోను.

రెగ్గుత్తి వి. ఒకరకం చెట్టు (Capparis grandis).

రెచ్చరించు చూ. రెచ్చు.

రెచ్చించు చూ. రెచ్చు.

రెచ్చిలు చూ. రెచ్చు.

రెచ్చిల్లు చూ. రెచ్చు.

రెచ్చు అ.క్రి. 1. విజృంభించు, చెలరేగు. వార్మి. 3.114; 2. వశువులు అడుపు తప్పి ప్రవర్తించు.

త. ఇజి (ఇజి-., న్-.).

*తెచ్చి-., <ఎత్-., <చూ.ద్రా. ఎత్; ఎత్-.,

రెచ్చరించు రూ. రెచ్చించు. న.క్రి. రెచ్చుచేయి. వార్మి. 2.128. <రెచ్చు+-. ఇంచు.³ రెచ్చించు రూ.చూ. రెచ్చరించు. న.క్రి. రెచ్చగొట్టు. రెచ్చిలు రూ.చూ. రెచ్చిల్లు. అ.క్రి. విజృంభించు, చెలరేగు. రెచ్చిల్లు రూ. రెచ్చిలు. అ.క్రి. విజృంభించు, చెలరేగు.

రెచ్చెల చూ. రెచ్చు. విణ. జగదాలమారి.

రెంచ చూ. రెండు, వి. (జూదంలో) రెండుకు వరితాప.

రెంజితుంజి క్రి. విణ. సంహర్షంగా, పూర్తిగా. అష్టమ. శ. 5.241 పు. 14వం.

రెట్ట¹ వి. పక్షిమలం. మను. 4.58.

నం. ఆరిష్ట-, రిష్ట-, దురదృష్టం, కీడు, నాశం; ప్రా. రిట్-.

<ప్రా. రిట్-.

రెట్ట(బెట్ట(-పెట్ట) అ.క్రి. (పక్షి) మలవిసర్జనంచేయి.

కేయా. 3.45.

రెట్ట చూ. ఎఱక. య. తెట్ట. వి. 1. భుజం. గా. హరి. ఉ. 901 పం.; 2. పక్షిరెక్క; 3. సారెపలకను చుట్టను కలుపుతూ దిగించే కొయ్యముక్క.

క. అట్టె. పిట్టరెక్క, చేతివైరాగం, అట్టె. చేతివైరాగం.

రెట్టకట్టు వి. రెక్కల ఆకృతి విశేషం, రెక్కలకూర్పు. ప్రబంధ. 1.91. రెట్టకాయ వి. రెండు ఒకటిగా కలిసిన కాయ, ఆమడకాయ, రెట్టకొలుపు వి. కమ్మిపక్కన పరు నగా నేసిన రెండుకొలుకుల రంగు దారాలు. రెట్టగోడ వి. ఇంటిపక్క గోడలమీద ఇరుపక్కలా కప్పు దించటంలో ఎటవాలు ఏర్పరచటానికి అటు ఇటు వాటంగా కట్టిన నెత్తి గోడ. రెట్టంచు వి. జంటలంచు. <రెట్ట+అంచు. రెట్టనాడి క్రి. పిణ. 1. బలిష్ఠమైన; 2. లావైన. రెట్టనాడి గుర్రము వి. బలిష్ఠమైన గుర్రం. రెట్టపట్టు న.క్రి. వివాహ మూడు, పెళ్ళాడు. రెట్టపొయ్యి వి. రెండు పొయ్యిల్ని ఒకటిగా చేర్చి చేసినపొయ్యి. రెట్టపోగు వి. కమ్మిపక్కన నేసిన రెండు పోగుల జమిలిదారం. రెట్టబట్టియాతల(బడవైచు న.క్రి. లాగి పారవేయు. రెట్టబిడ్డలు వి.బ.ప. ఆమడబిడ్డలు, కవలలు. రెట్టవడగట్టు న.క్రి. దావగొట్టు.

రెట్టమతము చూ. రెడ్డి. వి. సామాన్యప్రజలు సాధారణంగా అనేదానికి వ్యతిరేకంగా చెప్పేమాట. వ్య. రెడ్డిగారి ఆధిప్తాయం, ఇది సాధారణ జనాధిప్తాయానికి వ్యతిరే కంగా ఉండటంచేత ఈ పలుకుబడి ఏర్పడింది.

సం. చుత-ఆధిప్తాయం.

రెట్టమతమువాడు పిణ. 1. అవివేక; 2. మొండి పట్టున్నవాడు.

రెట్టి పిణ. ద్విగుణం. భార. ఆరణ్య. 2.347; వి. రెండవ పర్యాయం. తాళ్ల. సం. 8.195.

త. ఇరంటై. ఇత, జంట, కవలలు. నరినంబ్బ, ఇరట్టైయర్. కవలలు, ఇరట్టి. రెట్టింపు; మ. ఇరట్టి. రెట్టింపు, ఇరట్టి. రెట్టింపు; కుయి. రహె. రెండుసార్లు.

రెట్టించు చూ. తెట్టించు. అ.క్రి. ద్విగుణమగు, ఇనుమడించు. కు.సం. 11.27, భార.క్రి. 2.53; న.క్రి. ద్వి గుణంచేయు, ఇనుమడించు. అప్ప. 4.143. <రెట్టి+జాయ్. రెట్టిత్రాగుడు చూ.చూ. రెట్టిత్రావుడు. వి. ద్విపం, ఏనుగు. రెట్టిత్రావుడు చూ. రెట్టిత్రాగుడు. వి. ద్విపం, ఏనుగు. క్రి.రం. మా. 4.80. రెట్టింపు వి. రెండు రెట్లు. ప్రబంధ. 153. త. ఇరట్టిప్పు. రెట్టింపు; మ. ఇరట్టి-.

రెట్టు చూ. రెట్టి. వి. ముతకబట్టు. జంటనేడబట్టు.

రెడాక్సైడు వి. ఇనుమునిచ్చే ఖనిజ శిలలకు మూలరూపమైన 'ఒకర్.'

ఇం. Redoxide. ఇనుముకు మూలరూపమైన ఖనిజ శిల.

<ఇం. Redoxide.

రెడ్డి చూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుద వాచక శబ్దం. ద.హి.కా. సంపు. 4. కా. సం. 766. క్రి.శ. 1268, వేంక.

పంచ. 4.458; 2. గ్రామాధికారి; 3. కులసూచక శబ్దం.

రెడ్డి చూ. రడి, రెడి. వి. నిర్దం.

ఇం. Ready. సిద్ధమైన.

<ఇం. Ready.

రెడ్డి చూ.చూ. రెడి. వి. నిర్దం.

రెడ్డన చూ. రెడ్డి.

రెడ్డమ్మ చూ. రెడ్డి.

రెడ్డి చూ.చూ. రట్టకుట్ట. వి. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల) లో ఒక రాజవంశానికి చెందినవారి బిరుద వాచకశబ్దం. ద. హిం.కా. సంపు. 4. కా.సం. 762. క్రి.శ. 1130, కాశీ. 1.24; 2. గ్రామాధికారి. ఉ. హరిశ్చ. 4.12; 3. కులసూచకశబ్దం.

రెడ్డన వి. రెడ్డన్న. రెడ్డి. కుక. 2.338. <రెడ్డి+అన్న. రెడ్డమ్మ వి. వాయల్పాడు సమీపంలోని గ్రామదేవత, ఈమె మహమ్మదీయ సేనలతో పోరాడి చివరికి కొండలోని బండను బద్దలుచేసికొని లోనికి వెళ్ళిన స్త్రీ. <రెడ్డి+అమ్మ. రెడ్డిజనాం వి. గ్రామ ముననబును రాయలసీమ నెల్లూరు ప్రాంతాల్లో రెడ్డి అంటారు. అతనికిచ్చిన జనాం. రెడ్డికము చూ. రెడ్డిగము. వి. కూర్చోవటంలోని ఒకరకం, ఎడంకారి తొడమీది మోకాలు మీదగా ముడుచుకొన్న కుడికారిపాదం మోపి ఆకాలును పీవును వస్త్రంతో దిగించి కూర్చోవటం. పరాహ. 10.114. పూర్వం గ్రామాధికారులైన రెడ్లు ఈ విధంగా అపరాధుల్ని శిక్షించి ఉంటారు. రెడ్డికులబ్రోళ్లు వి.బ.వ. కుమ్మర్లలో ఒకరకం. <రెడ్డి+కుమ్మరి+వారు+లు. రెడ్డిగము చూ.చూ. రెడ్డికము. వి. కూర్చోవటంలోని ఒకరకం, ఎడంకారి తొడమీది మోకాలు ముడుచుకొన్న కుడికారిపాదం మోపి ఆకాలును పీవును వస్త్రంతో దిగించి కూర్చోవటం. పూర్వం గ్రామాధికారులైన రెడ్లు ఈ విధంగా అపరాధుల్ని శిక్షించి ఉంటారు. రెడ్డిమక్క చూ. రెడిచుక్క. వి. మూలచుక్క, బృహస్పతి పేరుతో ఉండే నక్షత్రం. రెడ్డివనల్ వి. తిపిఎక్కువఉండే మామిడి పండు. హిం.ఉ. పసంద్. ఇష్టం. రెడ్డిపాలవంకెలు వి. బ.వ. దాన్య విశేషం. హంస. 4.128. రెడ్డిపాడుపుచుక్క చూ. రెడ్డిబొడుపుచుక్క. వి. మూలచుక్క, బృహస్పతి పేరుతో ఉండే నక్షత్రం. రెడ్డిబాదరు వి. రెండుపువ్వుల మధ్య రెండురకాల డిక్షెన్లు పడునట్లు నేసిన ఒకరకం అంచు. ఇం. Boarder. అంచు. <రెడ్డి+ఇం. Boarder. రెడ్డిబొడుపుచుక్క(-పాడుపుచుక్క) చూ. రెడ్డిపొడుపు చుక్క. వి. మూలచుక్క, బృహస్పతి పేరుతో ఉండే నక్షత్రం. రెడ్డిమావ్యం వి. గ్రామముననబుకిచ్చిన మావ్యం. రెడ్డి వంకెలు వి. బ. వ. దాన్యం విశేషం. ప్రబంధ. 112. రెడ్డివారి దున్నపోతు వి. 1. తానుచేయక ఒకరిని చేయ నీయనివాడు; 2. అన్నిటికీ అభ్యంతరపెట్టే వ్యక్తి. రెడ్డివారివావ(బాబు) వి. ఒకానొక ఒకటి, పటువర్ణి. రెడ్డిసాని నాటికెలు వి. బ. వ. కృష్ణకాటుకలు, దాన్యంలో ఒకరకం. రెడ్డిచ్చే మొదలాడు న.క్రి. కొంత జరిగిన తరువాత తిరిగి చెప్ప. హరికథ, దామాకలాపం, నాటకం, యక్షగానం

మొ. వాటిని ప్రదర్శించేటప్పుడు రెడ్డి(ముననబు లేదా మోతుబరి రైతు)గారు ఆలస్యంగా రాగా తిరిగి వీటిని మొదటినుంచీ ప్రదర్శించు. దీన్నిబట్టి ఈ పలుకుబడి ఏర్పడింది. రెడ్డాచే మొదలెత్తు చూ. రెడ్డాచే మొదలాడు. అ. 1. కొంత జరిగిన తరువాత తిరిగి చెప్పు. <రెడ్డి + వచ్చెను + మొదలెత్తు. రెడ్డోరి అవబెద్దు వి. 1. రెడ్డివారి ఆబోతెద్దు ; 2. చూపులకేగాని చేతలకు పనికిరాని ఎద్దు ; 3. ఒకవని కానుచేయక, ఇంకొకరిని చేయనీయని బయటి పటాటోపం మనిషి. రెడ్డు రూ.చూ. రట్టొట్టు. వి. బ. వ. 1. చతుర్థజాతివారి (శూద్రుల)లో ఒకకులంవారు. అము. 4.134 ; 2. గ్రామాధికారులు.

రెడ్డాచే మొదలాడు చూ. రెడ్డి.

రెడ్డాచే మొదలెత్తు చూ. రెడ్డి.

రెడ్డోరి అవబెద్దు చూ. రెడ్డి.

రెడ్డిబ్రవును రూ.చూ. రెడ్డిబ్రాను. వి. 1. గోధుమవన్నెలో ఎరుపుచాయ కలిసిన రంగు ; 2. ముదురు పొగాకు కాడ కంటె ఎరుపువన్నె.

రెడ్డిబ్రాను రూ. రెడ్డిబ్రవును. వి. 1. గోధుమవన్నెలో ఎరుపుచాయ కలిసిన రంగు ; 2. ముదురు పొగాకు కాడకంటె ఎరుపువన్నె.

ఇం. Red brown. ఒకరకం ఎరుపురంగు.

<ఇం. Red brown.

రెడ్డు చూ. రెడ్డి.

రెంటు చూ. రెండు.

రెంటుత్రాగుడు చూ. రెండు.

రెంటుత్రాగుడుతిండి చూ. రెండు.

రెంటుత్రాగుడుమెకము చూ. రెండు.

రెంటునాల్కలుగలాడు చూ. రెండు.

రెంటుద్రాగుడుమెకము చూ. రెండు.

రెంటువంజులు చూ. రెండు.

రెంటుపేట చూ. రెండు.

రెంటుము చూ. రెండు. రూ. రెంటుము, రేంటుము. వి. 1. జమిలినూలుబట్ట. క్రిడా. 46, 2. రొంటి, పార్శ్వంలో కట్టే బట్ట మదత. అము. 6.19.

రెంటాడు చూ. రెండు.

రెంటాన చూ. రెండు.

రెంటాము వి. ఎద్దుమూపురం.

రెంటాలకుపోవు చూ. రెండు.

రెంటికింజెడు చూ. రెండు.

రెంటికిపోవు చూ. రెండు.

రెంటిము రూ.చూ. రెంటిము. వి. గెంటెం, జంటనేతవస్త్రం పరాహ. 9.88, అము. 1.13.

రెంటేలు చూ. రెండు.

రెండడుగులుచను చూ. రెండు.

రెండరామడ చూ. రెండు.

రెండవకులము చూ. రెండు.

రెండవచెవికితెలియకుండ చూ. రెండు.

రెండవదేవేంద్రుడు చూ. రెండు.

రెండవనంట చూ. రెండు.

రెండవవంగడంపువబువు చూ. రెండు.

రెండవవారము చూ. రెండు.

రెండవసూతకము చూ. రెండు.

రెండాడు చూ. రెండు.

రెండాయిలంగోడపొయ్యి చూ. రెండు.

రెండాయిలపొయ్యి చూ. రెండు.

రెండాయిలపెంకు చూ. రెండు.

రెండాయిలపొయ్యి చూ. రెండు.

రెండాయిలాలపొయ్యి చూ. రెండు.

రెండింట చూ. రెండు.

రెండు రూ. రొండు, సర్వ. జె. 1. ద్విశబ్దార్థకం. భార. అది. 3.19 ; 2. ఇద్దరు. ద.హిం.రా. సంపు. 10. కా.సం. 188. క్రి.శ. 1173.

క. ఎరడు, ఎర్దు, ఎరల్. రెండు, ఇరు, ఇర్. రెండవ ; కు. రడ్డు, రెండు, ఇరు-ఇర్. రెండవ ; త. ఇరంటు, రెంటు. రెండు, ఇరంటామ్, ఇరంటావతు. రెండవది, ఇరట్టెయల్. కవలలు ; మ. రంటు. రెండు, రంటామ్. రెండోది ; గోం. రండ్, రెండ్. కుజ. కువి. రీ. రెండు ; పెంగొ. మండ. రీ ; పర్తి. ఇర్దు. రెండు ; గ. ఇండి, కురు. ఏర్, విండ్ ; మాల్తా. ఇల్వ్, - ఇన్ ; బ్రా. ఇరల్.

<మూ.ద్రా. *ఇరంట్.

రెంటు వి. 1. రెండవంట. అము. 5.23; (నీటి) ద్వైతీ భావం. అం.రా. 2.189 ; విజ. రెండర్థాలున్నది (వాక్కు). శృం.నై. 8.128. రెంటుత్రాగుడు వి.ద్వివం, గజం. ఏనుగు. ప్రబంధ. 153. రెంటుత్రాగుడుతిండి వి. నింహం. వేంక. సం. 1.349. రెంటుత్రాగుడుమెకము రూ.చూ. రెంటుద్రాగుడుమెకము. వి. ద్వివం, ఏనుగు. రెంటునాల్కలు గలాడు విజ. సర్వం. రెంటుద్రాగుడుమెకము రూ. రెంటుత్రాగుడుమెకము. వి. ద్వివం, గజం. రామాద్వ్య. 5.51. రెంటువంజులు వి.బ.వ. రాయిడి, ఒరపిడి. రెంటుపేట వి. జములు. రెంటాడు (-అడు) స.క్రి. రెండువిధాలుగా పలుకు. శ్రీరాం.మా. 2.124. రెంటాన క్రి.విజ.ద్రు. రెండుగా మడచిన దానిమీద. రెంటాలకుపోవు అ.క్రి. మలవిసర్జనకు పోవు. రెంటికింజెడు అ.క్రి. జహపరాలకు దూరమగు. మను. 3. 105. రెంటికిపోవు అ.క్రి. కొడ్డికిపోవు. రెంటేలు వి. అధికాచమనం. <రెండు+వేలు రెండడుగులుచను అ.క్రి. కొంతదూరంపోవు. విప్ర. 2.67. <రెండు+అడుగులు+చను. రెండరామడ వి. ఒకటి రెండు అమడలు. కాళ. 4.55. రెండవకులము వి. రాచకులం. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర కులాల్లో రెండోకులం. రెండవచెవికితెలియకుండ క్రి.విజ.ద్రు. అతిరహస్యంగా. రెండవదేవేంద్రుడు వి. అపర దేవేంద్రుడు. కాళ. 5.2. సం. దేవేంద్ర. దేవప్రభువైన ఇంద్రుడు. రెండవనంట వి. ఎడకారు. దాళవా. రెండవ వంగడంపు పబువు వి. కత్తియుడు. రెండవవారము వి. సోమ వారం. రెండవసూతకము వి. మృతశౌచకం, మైల. పాండు. 4.149. రెండాడు అ.క్రి. 1 ద్రోహంతలయ, శత్రుత్వం వహించు. ద.హిం.రా. సంపు 5. కా.సం. 628. క్రి.శ.

1224; 2. రెండు మాటలాడు, అనతిమాడు. సిం.ద్యా. 5.195; 3. నిండించు, ఎదురుచెప్ప, ప్రతిఘటించు. కొడి దెనకాననం. <రెండు+అడు.రెండాయలంగోడపొయ్యి వి. అడుగులో దిగించిన రెండాయలంపొయ్యి. రెండాయలపొయ్యి య.చూ. రెండాయలంపొయ్యి. వి. ఒకేమంటతో రెండు పాత్రలుడకటానికి వీలుగా చేసిన పెంకు పొయ్యి. రెండాయలంపెంకు వి. ఒకేమంటతో రెండు పాత్రలుడకటానికి వీలుగా చేసినట్టి పెంకు పొయ్యి. రెండాయలం పొయ్యి య. రెండాయల పొయ్యి, రెండోమేలు పొయ్యి. వి. రెండుపొయ్యిల్ని ఒకటిగా అతికించినట్లు చేసిన పొయ్యి. రెండాయలాల పొయ్యి. వి. రెండు పొయ్యిల్ని ఒకటిగా అతికించినట్లు చేసిన పొయ్యి. రెండింటి క్రి. విణ. ద్రు. రెండింటిలో. రెండు కన్నులు చాలకుండు అ.క్రి. అత్యంత దర్శనీయంగా ఉండు, మనోహరంగా ఉండు. కు.నం. 8.54. రెండుకళ్ళచ్చు వి. ఒకేసారి రెండు ఇంటికిలు చేసే అచ్చు. రెండుకాళ్ళ కన్నాకులు వి.బ.వ. మనుష్యులు. రెండు జన్మలు గలవారు విణ. బ.వ. ద్విజులు. రెండుజేనకోల వి. రెండుజేనల పొడవుగల కొలతబద్ధ. ద. హిం. శా. సంపు. 5. శా.నం. 1052. క్రి.శ. 1183. రెండుచేతులా అవ్వ. దాదాశంగా. రెండుట్టి య. రెండువట్టి. వి.బ.వ. రెండువట్టు. లక్ష్మీపుర శాసనం. క్రి.శ. 691. రెండుతడవలు వి. బ. వ. రెండుసార్లు. రెండుతలచు య. చూ. రెండుతలచు. అ. క్రి. ప్రోహంచేయు. రెండుతలలపాము వి. ఒకరకంపాము. రెండుకాంబూలాలు వి.బ.వ. నౌరవప్రదంగావచ్చే కాంబూలద్వయం. రెండుతలచు య. రెండుతలచు. అ.క్రి. కపటంగా ప్రవర్తించు. జైమినిభా. 1.86. రెండునాలుకలవాడు విణ. 1. ఆడినమాట తప్పిపోయి మరోరకంగా మాట్లాడేవాడు; 2. పాము. రెండునాలుకలుగలది విణ. 1. పాము; 2. అబద్ధాలాడేది. రెండువార్కులుగలవాడు విణ. 1. పాము; 2. అబద్ధాలాడేవాడు. రెండునూలులు వి.బ.వ. రెండువందలు. రెండునెలుగు అ.క్రి. విచక్షణ కలిగిఉండు, వివేకం కలిగి ఉండు. రెండునొకటగు అ.క్రి. ఏకీభావం పొందు. తాళ్ల. నం. 3.55. <రెండు+న్+ఒకటి+అగు రెండునొకటి (-ఒకటి) వి. మూడు. రెండునూలులు వి.బ.వ. రెండుసార్లు. రెండుముఖములుగలవాడు విణ. అగ్ని. ద్విజిహ్వకు. రెండుముళ్ళకాయ వి. ఒకరకంముళ్ళకాయ, తేలుకొండి కాయ. రెండురెండోకో అవ్వ. రెండురెండో, జతజతగా. కు.నం. 8 26. రెండుసంధ్యలు వి.బ.వ. రెండుసంధ్యా కాలాలు. ద. హిం. శా. సంపు. 5. శా.నం. 182. క్రి.శ. 1192. రెండెడ్లబండి వి. 1. సామాన్లబండివంటి కప్పగల గూటిబండి; 2. రెండుఎడ్లుల్ని కట్టేబండి. <రెండు+ఎడ్లు+-అ¹+బండి. రెండెర వి. రెండున్నర, సార్థద్వయం. భార. విరా. 4.232. <రెండు+అర¹. రెండొకటిగను (-కను²) అవ్వ. నిన్సందేహంగా, నిర్దంద్యంగా. భాస్క. రా. ఆరణ్య. శుక. 1.209. రెండోపాలు వి. రెండోపంట. <రెండు+-అవ+పాలు. రెండోమేలుపొయ్యి య.చూ. రెండాయలంపొయ్యి. వి. రెండుపొయ్యిల్ని ఒకటిగా

అతికించినట్లు చేసిన పొయ్యి. రెండుకాలు వి. రెండుపై పాపు, రెండుంపాపు. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.నం. 778. రెండువట్టి (-వట్టి)చూ.చూ. రెండుట్టి. వి. రెండువట్టు. రెండెడ్ల బండి చూ. రెండు. రెండెర చూ. రెండు. రెండొకటిగను చూ. రెండు. రెండోపాలు చూ. రెండు. రెండోమేలు పొయ్యి చూ. రెండు. రెండుకాలు చూ. రెండు. రెన్నీళ్లు పోయు న.క్రి. పాకుచేయు. రెండువట్టి చూ. రెండు. రెవరెవ వి. 1. నిప్పు మండలంలో అయ్యే ద్వని! అనుకరణం; 2. గారి వీడటంలో అయ్యే ద్వని! అనుకరణం. రెవరెవమనుషు అ.క్రి. 1. మండు, ఆకలగు; 2. గర్వించు. <రెవరెవ+అను. రెవరెవలాడు. అ.క్రి. 1. కొంచెంకొట్టు కొను; 2. కొనప్రాణంతో ఉండు. <రెవరెవ+-లు+అడు. రెపాన య. రెపాన. వి. ఎవరి పాటివారు; 2. తడేశర్యానం. రెప్ప య. తెప్ప. వి. 1. నేత్రపక్షం. కు.నం. 6.135. భార. ప్రదోణ. 1.14; 2. ఇలారానికి ఉండే ద్వారం; 3. ఆకుకప్పలో కప్పిన ఆకు కింది భాగం; 4. తాను చివరి భాగం. క. అప్పె, అప్పె. కనురెప్ప; 4. ఇరప్పె. రెప్పనాము వి. దర్వాజా నిలుపు పట్టెకు రంగులు వేయటానికి తీసిన గాడి. రెప్పపాటు య. తెప్పపాటు. వి. నిమేషం. రెప్పలు విచ్చి చూడకుండు న.క్రి. కన్నెత్తి చూడకుండు. కశా. 4.109. రెప్పవేయు న.క్రి. కన్నుమూయు. రెప్పార్పక చూచు న.క్రి. తడేశ ర్యానంతో చూచు. పరమ. 6.138. <రెప్ప+ఆర్పక చూచు. రెప్పము విణ. పూర్ణం, నిండినది. ఉ. హరి. 4.195. రెప్పముగా క్రి. విణ. ద్రు. పూర్ణంగా. రెప్పార్ద వి. ఒకరకం ఆకెరువు మొక్క. రెప్పార్పక చూచు చూ. రెప్ప. రెప్పాల వి. వన్య వృక్షవిశేషం. ద్వి. పరమ. వి. 2.54. రెప్ప య. చూ. రెమ్మ. వి. రెమ్మ. ఉపశాఖ. అం.భా. 2.37. రెప్పసాగు య.చూ. రెమ్మసాగు. అ.క్రి. చెట్టు పక్క కొమ్మకు చిన్న కొమ్మవేయు. రెబ్బు న.క్రి. సంహరించు, చంపు. బహుళా. 1.20. ప్రా. రేభ - ముట్టుడు, అరముడు, నీచుడు, క్రూరుడు, నిర్దయుడు, దరిద్రుడు. <ప్రా. రేభ-. రెబ్బుగా క్రి. విణ. ద్రు. గుబులుగా. రెమక య.చూ. రెమ్మ. వి. ఉపశాఖ, చిన్నకొమ్మ. రెమకపుట్టు అ.క్రి. చిన్నకొమ్మవేయు. రెమకవిడుగు అ.క్రి. చిన్నకొమ్మవేయు. రెమకసాగు య.చూ. రెమ్మ సాగు. అ.క్రి. చెట్టు పక్క కొమ్మకు చిన్న కొమ్మలు వేయు. రెమిషను య.చూ. రిమిషను. వి. పన్ను తగ్గించు. రెంబ య.చూ. రెమ్మ. వి. శాఖ, కొమ్మ.

రెమ్మ రూ. రెబ్బ. రెమక, రెంబ, రెమ్మ, రిమ్మ. వి. 1. పూరేట. పుష్పదళం. మిడికా. 2.25 ; 2. కొమ్మ, ఉప కావి. వసు. 1.156.

క. రమ్మె, రమ్మె. కొమ్మ మొ.వి.

రెమ్మసాగు రూ. రెబ్బ సాగు, రెమకసాగు. అ.క్రి. చెట్టుకొమ్మకు చిన్న కొమ్మవేయ.

రెమ్మ స.క్రి. దృఢంగా పట్టుకొను, ఒడిసి పట్టుకొను. వాల్మీ. 2.96, విజయ. 1.9.

కొం. తోల్. లాగు. గుంజు ; కుయి. రెజలి.

రెయి రూ.చూ. రేయి. వి. రాత్రి. ఆము. 5.150.

రెయివెల్లి వి. చంద్రుడు. ఆం. భా. 1.77.

రెయిలుపెంకు రూ.చూ. రైలుపెంకు. వి. యంత్రంలో తయారు చేసే పెద్దపెంకు.

రెయిలువారిపెంకు రూ.చూ. రైలువారిపెంకు. వి. యంత్రంలో తయారు చేసే పెద్దపెంకు.

రెయ్య రూ.చూ. రొయ్య. వి. రొయ్య. ఒకరకం చేప.

రెయ్యనాచు వి. వరితెగులు, వెంట్రుకల్లాంటి నాచు పట్టి వైరు పెరుగుదల తగ్గించే వరితెగులు.

రెయ్యికాలు గడ్డి వి. ఒకరకం కలుపు మొక్క.

రెలిసేయి చూ. రెలుచు.

రెలు రూ.చూ. రెల్లు. వి. కాకిరెల్లు, రెళ్ళు, శరం.

రెలుచు రూ. రెల్లు. స.క్రి. ఆకులు, పువ్వులు మొ. వాటిని కోయు, గిల్లు, చిదుము.

రెలిసేయి స.క్రి. దూనివేయు, తీసివేయు. రెలువు వి. మండె వేసిన పొగాకు ఒక్కొక్కటి నలవటం.

రెలువు చూ. రెలుచు.

రెల్లు రూ.చూ. రెలుచు. స.క్రి. ఆకులు, పువ్వులు మొ. వి. కోయు, గిల్లు, చిదుము.

రెల్ల¹ రూ. రిల్ల, రెళ్ళ. వి. వరి మొ. వాటి ఎన్నులో ఒక భాగం. కడికైకడేకం. పద్మ. 9.226 ; 2. మెతుకు.

రెల్ల² వి. వ్యవసాయ పరికరాలకు ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే చెట్టు. (Cassia fistula).

రెల్ల³ రూ.చూ. రెల్లు. వి. నీటివారల్లోను, చెమ్మనేలల్లోను పెరిగే తృణ విశేషం (Saccharum Spontaneum).

రెల్లకానువుతాత వి. హేమాద్రి.

రెల్లరువు వి. రిల్లవాపు, కాలుకుంటటం.

రెల్లి¹ వి. ఒకానొక జాతి.

రెల్లి² రూ.చూ. రెల్లు. వి. నీటివారల్లోను, చెమ్మనేలల్లోను పెరిగే తృణ విశేషం (Saccharum Spontaneum).

రెల్లు రూ. రెలు. రెల్ల³ రెల్లి³, రెళ్ళు, రెల్లు. వి. తృణ విశేషం. కు.నం. 11.91. (Saccharum Spontaneum).

క. రెల్ళు. రెల్లు (Saccharum Sara).

రెల్లుకానువు రూ. రెల్లుకానువు. వి. కుమారస్వామి,

శర జన్ముడు. రెల్లుకానువుతాత రూ. రెల్లుకానువుతాత. వి.

హిమవంతుడు, శర జన్ముడైన కుమారస్వామి తాత. రెల్లు

కానువు రూ.చూ. రెల్లుకానువు. రెల్లుకానువుతాత రూ.చూ.

రెల్లుకానువుతాత. వి. హిమవంతుడు, రెల్లుగడ్డి వి. రెల్లు.

రెల్లుచూలి రూ.చూ. రెల్లుచూలి. వి. సుబ్రహ్మణ్యస్వామి,

కుమారస్వామి. రెల్లుజొన్న వి. పశువుల పచ్చిగడ్డికి మాత్రం పెంచేరకం రెల్లుదీవి రూ.చూ. రెల్లుదీవి. వి. ద్వీ కుశపం.

రెళ్ళ రూ.చూ. రెల్ల¹. వి. 1. రిల్లు, జొన్న, నజ్జ మొ. వాటి కంటో గింజల కారామైన రేట (లు) రేక నన్నటికాడ. (లు) ; 2. కొన్నిచోట్ల మొక్కకు వేసే పక్క పింక.

రెళ్ళ కంకి వి. జల్లికంకి, రెళ్ళలు వదులుగా ఉన్నకంకి. రెళ్ళ తెగులు రూ. రిల్లతెగులు, రెల్లు తెగులు. వి. వరి. కొర్ర, రాగి మొ. పైర్ల తెగులు.

రెళ్ళు రూ.చూ. రెల్లు. వి. రెల్లు, కాకిరెల్లు.

రెవట రూ.చూ. రివ్వ¹. వి. 1. లేకకొమ్మ ; 2. లేకఆకు.

రెవెర్ రూ.చూ. రెవలు. వి. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

రెళం రూ.చూ. రేషము. వి. 1. పట్టు ; 2. పట్టుకోనేయ బడ్డ బట్ట.

రే¹ రూ.చూ.రేయి. వి. రాత్రి, నిసి కు.నం. 5,139, భాగ, ఆరణ్య. 5.358.

త. మ. ఇరవు. రాత్రి.

రేకంటు వి. సూర్యుడు. రేగాము వి. రాక్షసుడు, నిశా. చరుడు. ఉ.రా. 1.83. రేచీకు¹ విజ. రాత్రికళ్ళుకన్నదనిది. తపతీ. 2.17. <రే¹ + చీకు. రేచుక్క రూ. రోచు. వి. మూలచుక్క, బృహస్పతి పేరుతో ఉండే నక్షత్రం. ఈశాన్యమూల పొడిచే నక్షత్రం. రేచెల్వ వి. దోగంత్రీ. వేళ్య. <రే¹ + చెల్వ. రేజవరాలిమగడు వి. చందమామ. రేజోతి వి. చంద్రుడు. మిడికా. 2.86. <రే¹ + జోతి. రేచీకటి వి. రాత్రి కళ్ళు కనపడనిబుట్టు. <రే¹ + చీకటి. రేతల వి. రాత్రి సమయం. కు. నం. 5,159. రేదొర వి. నిశాపతి, చంద్రుడు. సమీర. 2.6. ఉ.రా. 4.160. రేద్రిమ్మరి (-త్రిమ్మరి) వి. రాత్రించరుడు, రాక్షసుడు. దశా. 2.413. <రే¹ + త్రిమ్మరి. రేద్రిమ్మరీడు వి. 1. నిర్మతి. ఆం.నా.నం. దేవ. 20 ; 2. నిశాచరుడు. రాక్షసుడు. రేవగలుసేయు(-చేయు) స.క్రి. అనంభవార్ని నంభవాలుచేయు. పండి. చ. 1.2.359. రేవులుగు వి. చకోరం, వెన్నెల పురుగు, చంద్రికా. 4.107. <రే¹ + పులుగు. రేపాలతి వి. వేళ్య. రేపాలతిమగడు వి. చంద మామ. రేమగడు వి. నిశాపతి, చంద్రుడు. రామాధ్య. 2.95. <రే¹ + మగడు, రేబగలు వి. రోజు, రాత్రి పగలు. <రే¹ + పగలు. రేయింతి (-ఇంతి) వి. వేళ్య. రేయింతిమామ వి. సముద్రుడు. <రే¹ + ఇంతి + మామ. రేయుట్టిసంధ్య వి. సాయంత్రంసంధ్య. పూజాసమయం. ద. హిం. కా. సంపు. 5. కా. సం. 66. రేయెండ¹ వి. వెన్నెల. మార్క. 1.50. <రే¹ + ఎండ. రేయెలిక (-లిక) వి. చంద్రుడు. రేరాచరేక వి. చంద్రరేఖ. రేరాచతాయి వి. చంద్ర కాంత శిల. యయా. 4.74. రేరాజు వి. చంద్రుడు. ఇందు 1.158. రేరాయడు వి. చంద్రుడు. రేరేచెల్లెలు వి. లక్ష్మి. రేరేవితోబుట్టు వి. లక్ష్మి. రేరేయి వి. నడిరేయి. రేతేడు వి. చంద్రుడు. శృం.నై. 6.22. రేలుబువళ్ళు వి. బ.వ. ఎల్లప్పుడూ, అహోరాత్రులు. శు. 8.524. రేవగటివేళకుమానిసి వి. పొరువవంతుడు, నిర్భీకుడు. ఆము. 6.21. రేవగలు. (-వగలు) వి. అహోరాత్రం. కు. నం. 4.98. రేవెలుగు రూ. రేచెల్లు.

వి. చంద్రుడు. వేమ. 274. రేవెలుగుజోడు వి. నూనూడు. రేవెలుగుతీవ వి. సోమలత. తిప్పతీగ. రేవెలుగునల్లుడు వి. మన్నుడు. రేవెలుగుతాయి వి. చంద్రకాంతశిల రేవెల్లు యా.చూ. రేవెలుగు. వి. చంద్రుడు. రేవెల్లుజోడు వి. నూనూడు. రేవేలుపు యా.చూ. రేయివేలుపు. వి. చంద్రుడు. రేవేల్పు యా.చూ. రేయివేలుపు. వి. చంద్రుడు. రే² చూ. అరే. చూ. రే. ఆవ్య. 1. ప్రశంసార్థకం. భార. అను. 1,228 ; 2. సంతాపార్థకం. దశకు. 3.48.

క. రే. పిలుపులో వ్యవహరించబడేశబ్దం.

రే³ వి. జిగురుగల నల్లమట్టి, పెంకు, ఇతిక తయారీకి మంచిది. రేక¹ యా. రాక², లాక, లాక, రేక³. వి. 1. నిరంతరపంక్తి నడుమ ఎడం రేకఉండే వృక్షలకామలవరన. హర. 6.45 ; 2. విదం, రీతి. గా. హరి. 3.104 ; 3. సౌందర్యం. మతికా. 2.87 ; 4. గీత, గీత. కకుత్స్థ. 3.35 ; 5. విలాసం. కుక. 2.117 ; 6. నాట్య గతిబేదం. ప్రబంధ 108 ; 7. (కత్తిమొ. వాటి) నాటు, వాటి ; 8. జాటు, రేకు ; 9. పంగగాడిన్న ఒసికర్రలమీదపొడుగ్గా పరిచినకర్ర ; 10. విదియనాటి చంద్రుడు ; 11. గాయం ; 12. మట్టి. పాత్రను సర్వే అప్పుడు అడుగుపైదాగంలో చుట్టూ వెన్ను. లాగా నిలిపిన అంచు.

సం. రేఖా. గీత, గీత, వరన ; ప్రా. ఆప. అ.చూ.పా రేహ. పంక్తి, శ్రేణి, గీత, గీత ;

క. రేక ; తు. రేక ; త. వికై, ఇరేకై.

< సం. రేఖా.

రేకఅను అ.క్రి. గీసుకొనిపోయి రక్తంచించు, గాయపడు. రేకచీరణము వి. రేకలుతీర్చే చిన్నఉలి. రేకంచు వి. కందుకాలకు నేనే ఒకరకం అంచు. రేకకాడు వి. పురిదిసి, ఒసికర్రలపై వేసిన నర్మాలను పారు పట్టెకు కట్టేరాడు. రేకదాక వి. వెడల్పు మూతి దోడంచు లోపల లోవాయి ఉండే మట్టిపాత్ర. రేకదొమ్మ వి. లక్షణం, నోటివెంబడి కొంగ. రేకపెట్టు అ.క్రి. అటక, దాక మొ. వాటిని సర్వేఅప్పుడు పక్కదాగంలో అంచుపెట్టు. రేకబద్ధ వి. పర్వం, పంగలగా ఉన్న ఒసికర్రలపై పొడుగ్గా వేసిన కర్ర. రేకమోచు అ.క్రి. (కత్తిమొ. వాటి) నాట్టుతను, వెబ్బతను. విజయ. 3.158. రేకమోవకగెల్పు అ.క్రి. గాయపడకుండా విజయం పొంచు. విజయ. 1.40. రేకయగు (-అగు) అ.క్రి. గాయపడు. రేకలకమ్మి వి. ఒక్కొక్కరంగు ఒక్కొక్క కొలికి చొప్పున అయిదు రంగుపోగులు పట్టెలు వేసిన కమ్మి. రేకలదారం యా. రేకల్తారం, రేకులదారం. వి. 1. రాప్నం ఆకులకు చుట్టినరాడు ; 2. తాటిఆకులు వైపి కిందిపీ కలిపి కట్టినదానిం. రేకల్తారం యా.చూ. రేకలదారం. వి. 1. రాప్నం ఆకులకు చుట్టిన రాడు ; 2. రాటి ఆకులువైపికిందిపీ కలిపికట్టిన రాడు. రేకవాలు (-పాటు) అ.క్రి. గాయపడు. వర. రా.య్య. 216వ. 13వం. రేకవిరియు అ.క్రి. హుచు.

రేక² వి. తాటాకుచొప్పు, తాటాకుచేద.

క. రేక. చేద, దాల్చి.

< క. రేక.

రేకలా వి. ఒకవిధమైన ఫిరంగి.రంగా, చ. 1.158.

మ. రేకలా. పేలేపనిముట్టు, ఒకవిధమైనఫిరంగి.

రేక³ వి. కొబ్బరికమ్మ.

సం. రేఖా. గీత, వరన.

రేక⁴ వి. ఒకఆధరణం.

హం. రాక్.టి. ఆధరణవిశేషం.

< హం. రాక్.టి.

రేకు యా. వేకు. వి. 1. పుష్పదళం. భార. అది. 4.78 ; 2. దళం. ఆకు. మతికా. 2.17 ; 3. బంగారు మొ. వాటి తగడు. రామాద్యు. 7.5 ; 4. దుప్పటిగా కూర్చనివస్త్రం అం. భా. 2.156 ; 5. అరం ; 6. నంసారి వితంతువులు కట్టుకొనే అంచులేని చాయచీర ; 7. తగరం, ఇత్తడి మొ. వాటవల పల్పనిఆకు ; 8. ఒంటివరన దుప్పటి ; 9. పల్పని కొయ్యముక్కులను చివ్వటానికి వాడే రేకు పనిముట్టు, ఒకపైపు పడునైన గాడికలది ; 10. బండికండను చక్రాన్ని కలిపే కర్ర ; 11. రసమట్టం మీది కవచం ; 12. మరాసుమీద పడుగు తోడే అప్పుడు అనులు పడేట్టు సోగును జరపటానికి ఒకకొయ్య పట్టెకు దిగించిన రేకు ముక్కు ; 13. నేతనేసేఅప్పుడు మరమగ్గం యేరుపు పలక నులుపుగా ఆడటానికి దిగించిన ఇనపరేకు ; 14. మర నాడే గాడిలో ముల్లుకుగుచ్చిన కండెఈచ ఈడిపోకుండా దిగించిన ఇత్తడిరేకు ; 15. రాప్నం ఇరుసుమీద తిరగ టానికి చక్రం మాదిరిగా అమర్చిన సాపవెక్క ; 16. పంథికామచుట్టూ వంచికట్టిన వెదురుబద్ద ; 17. రాటిపైనా కిందా కట్టిన వెదురుబద్దలు ; 18. తగుడు, వెలగపాత రేకు ; 19. 'వి'ఆకు బండికుండను పూటి (వంపు)ని కలిపేకొయ్య ; 20. అరటిచెట్టు బోదెకున్న పార ; 21. ఈక. కొలా. రెక్క. ఆకు.

రేకుతాపి వి. గచ్చును నున్న బరచటానికి పనికివచ్చే చిన్నతాపి. రేకుపార వి. మట్టిపని చెయ్యటానికి పడ్డెవారు, రైతులువాడే పార. రేకుపెంక వి. పల్పనిపెంకు. రేకుబద్ది వి. కట్టువేయటానికి పనికివచ్చే పలచగా నన్నగా ఉండే రేకుపట్టి. రేకుబల్ల వి. ఆరుపదును పాత్రలమీద నునుపు, గట్టితనం రావటానికి వర్చేనలప. రేకుబొంగు వి. రేకుగొట్టం, నీరుకప్పునుంచి కారటానికి పీలుగా అమర్చిన గొట్టం. రేకుదొక్క వి. రంగుకొలుచుకొనే చిన్నపాత్ర. రేకుకొట్టి వి. రంగునీళ్ళు కాచే పెద్ద ఇనపదబ్బా. రేకువట్టి వి. మర మగ్గం చక్రం నిలుపుపట్టెకు వైన దిగించిన అడ్డపట్టి. రేకుమట్టం వి. మూలలు కొలపటానికి తాపీపనివాళ్ళు వాడే పరికరం. ఆంగ్లంలోని 'ట్ర' అకారంలో చేయబడిన ఇనప బద్ది. రేకుమడగు యా. రేకుమణగు. అ.క్రి. అణగు. దగా. 4.101. రేకుమడచు అ.క్రి. పొగరడగించు. విజయ. 3.165. రేకుమడచు యా. రేకుమణచు. స.క్రి. చంపు, నంహరించు. వాల్మీ. 1.100 ; 2. అణగదొక్కు మణగించు. రాసు. 3.61, రాణవా. 4.9. రేకుమణగించు స.క్రి. మణగిచేయు, మణగించు. అష్టమ. క. 2.108 వ. 15వం. రేకుమణగు యా.చూ. రేకుమడగు. అ.క్రి. అణగు. రేకుమణచు యా.చూ. రేకుమడచు. స.క్రి. 1. అణగ

బొక్కు, మణగించు. భాను. 3.61; 2. చంపు. సంహరించు. రేకు మూకట వి. రేకులాగా చదరంగా ఉండి మూతగావాడే మట్టిపాత్ర. రేకులతాడు రూ.చూ. రేకుల్లాడు. వి. రాట్నం ఆకులకు చుట్టిన తాడు. రేకులదారం రూ.చూ. రేకలవారం. వి. రాట్నం ఆకులకు చుట్టిన తాడు. రేకుల్లాడు రూ.చూ. రేకులతాడు వి. రాట్నం ఆకులకు చుట్టిన తాడు. రేకెత్తింను స.క్రి. ప్రోత్సహించు. రేకెత్తు రూ.చూ. జేకెత్తు. ఆ.క్రి. వర్తిల్లు. ఆం. నా.శి. 5. రేకెత్తు ఆ.క్రి. విరియు, విప్పారు. <రేకు + క్తు. రేక్కుండ వి మూడు పెట్టి చేసిన మట్టి పాత్ర.

రేకెత్తింను చూ. రేకు.

రేకెత్తు చూ. రేకు.

రేకెత్తు చూ. రేకు.

రేక్కుండ చూ. రేకు.

రేఖ వి. రీతి, విధం. విప్ర. 1.76, నార. పంచ. 2 156

సం. రేఖ. గీత, మార్గం, వరస.

<సం. రేఖ. (అర్థవిపరి.).

రేఖానులు వి.బ.వ. ఒకరకం మెట్టదాన్యం. ప్రబంధ. 112.

హిం. రేఖాన. మెట్టభూమి.

రేగటినేల చూ. రేగడి.

రేగటిపాలు చూ. రేగడి.

రేగటిమట్టి చూ. రేగడి.

రేగటిమన్ను చూ. రేగడి.

రేగడ రూ.చూ. రేగడు. వి. రేగడి, బంకమన్ను.

రేగడపాలు రూ.చూ. రేగటిపాలు. వి. ఈనిన, 3,4 రోజులు ఇచ్చేపాలు, జున్నుపాలు. రేగడబట్టి రూ.చూ. రేగడ బట్టె. వి. అప్పుడే ఈనిన ఎనుము, రేగడబర్రె. రేగడమట్టి రూ.చూ. రేగడి మట్టి. వి. జిగురుగా ఉండే నల్ల మట్టి.

రేగడి రూ.చూ. రేగడు. వి. ఔ. బంకమన్ను. 4.20.

రేగటినేల వి. నల్లనేల. రేగటిపాలు రూ. రేగడపాలు, రేగటి పాలు. వి. ఈనిన పడిపేను రోజులదాకా ఇచ్చే పాలు. రేగటిమట్టి రూ.చూ. రేగడిమట్టి. వి. జిగురుగా ఉండే నల్లమట్టి. రేగటిమన్ను రూ. రాయిటిమన్ను. వి. నల్లబంకమన్ను. రేగడిదూరి వి. ఒకానొక చెట్టు. కచ్చుర. తీటకసింద. రేగడిపోడు వి. అడవికొట్టి సాగు చేసే రేగటి భూమి. తె.కా. సం. 1.32. రేగడిమట్టి రూ. రేగటిమట్టి, రేగడమట్టి, రేగడిమన్ను, రేవడిమన్ను. వి. జిగురుగా ఉండే నల్లమట్టి. రేగడిమన్ను రూ.చూ. రేగడిమట్టి. వి. జిగురుగా ఉండే నల్లమట్టి.

రేగడు రూ. రాగటి, రాగడి, రాగిడి. రేగడ. రేగడి, రేవ. రేవడ, రేవడి, తేవ. వి. రేగటినేల, నల్లమట్టినేల. తె.కా.కా. గానసం. క్రి.శ. 1311.

క. ఎర్రై ఎర్రమన్ను, నల్లరేగడి; త. ఎరువై. ర. తం. రాగి; కొలా. ఎర్రొడి. ఎరువు.

రేగాల్పు(-కాల్పు) వి. 1. ఆములో కుండలు కాళికాలని తీరు; 2. ముదర కాలిన ఇడిక.

రేగి రూ.చూ. రేగు. వి. గమారమి 10,12 అడుగుల ఎత్తున

పెరిగే ముళ్ళ చెట్టు, పదునైన సన్నటిముళ్ళు, పంగల కొమ్మలు, బూడిదరంగు బెరడు, పసుపుచ్చ పూలు పూసే చెట్టు (Zyzyphus jujuba).

రేగిగంప రూ. రేగ్గంప. వి. 1. తగులుకుంటే వదలక పోట్లాడే స్త్రీ; 2. రేగుచెట్టుకంప.

రేగు రూ.చూ. రేను. వి. వాడి అయిన సన్నటిముళ్ళు పగుళ్ళతో కూడిన బూడిద రంగు బెరడు. పంగలకొమ్మలు, పసుపు చ్చెట్టపూలు ఉండి 10,20 అడుగులెత్తు పెరిగే ముళ్ళచెట్టు (Zyzyphus jujuba).

రేగుచెట్టు భాగవతము వి. తనకు తెలియకున్నా తెలిసి నట్లు నటించటం (సందర్భంలో ఉపయోగించే పలుకుబడి). రేగుపాలి వి. ఎటు రేగులు తంగేళ్లుగ ద్రొక్కికొను స.క్రి. ముళ్ళుడొంకల్ని కూడ లెక్కచేయక ప్రాణాలకి తెగించు. రేగ్గంప రూ.చూ. రేగిగంప. వి. ఆముకాల్పుకు ఆము పడుగులో వేయటానికి వాడే రేని చెట్ల కంప.

రేగుడు వి. లింగపొట్ల, ఒకరకం పాకేతీగ. (Hibrac indica).

రేగులు రూ.చూ. రేవులు. వి.బ.వ. నల్లమునుంచి పొగ పోవటానికి కాల్పు చూచుకోవటానికి నల్లము చుట్టూ మంట వెనక్కి రావటానికి వీలుగా చాతు మధ్యగా భూమికి జానెడెత్తులో ఉంచిన మట్టి కదుర్లు.

రేగ్గంప చూ. రేగు.

రేగుల వి. రేగు, రేను.

క. రేంగు, ఎర, ఎతచి; త. ఇరలి, ఇరంతై; మ. ఇలంత, లంత; గోం. రేంగా; పర్తి. రేగ; పో.చూ. కొలా. రేనా.

< మూ.ద.ద్రా. *మూ.మ.ద్రా. ఇరన్-.

రేగు¹ రూ. రేవు² ఆ.క్రి. 1. విజృంభించు, చెలరేగు. కు.సం. 4 105; 2. ఉబుకు, వైకివచ్చు. కు.సం. 7.119; 3. ఎగయు. భార.విరా. 5.30; 4. కోపించు, ఆగ్రహించు. మార్క. 5.29; 5. అతిశయించు, వృద్ధిచెందు. హరి. పూ. 5.44; 6. పండు మొ. అఘరాధుల్లో ఉద్దీపిత మగు, రేగు; 7. నిప్పు అంటుకొను, ముట్టుకొను.

రేచిపెట్టు స.క్రి. 1. ప్రేరించు. భార. ఉద్యో. 2.248; 2. అతిశయింపచేయు. కవిక. 3.223. రేచు స.క్రి. 1. వరికొల్పు, ప్రేరేచు. భార. ఉద్యో. 2.248; 2. కోపింపచేయు. భార. కాంతి. 3.20; 3. చెదరగొట్టు. హరి. పూ. 5.253; రాన్క. రా.య. 109; 4. పట్టించు, కలిగించు. శృంగ.నై. 8.42; 5. ఎగయుచేయు, ఎగరగొట్టు. మను. 6 29; 6. అతిశయింపచేయు, ఉద్రేకింపచేయు. ఉ.రా. 6.94. రేచుకొను స.క్రి. అతిశయింపచేయు ప్రధా. 2.59. రేవు స.క్రి. 1. రేచేయు. వరాహ. 4.24; 2. పండు మొ. వాటిని అఘరాధుల వల్ల. ఉద్దీపితం కావించు; వి. ప్రేరణం సారంగ. 2.68.

రేగు² రూ.చూ. రేను. వి. ఒదరీవృక్షం. మను. 4.3.7

రేగుపండు రూ.చూ. తేగుపండు. వి. ఒదరీఫలం,

రేగుడు వి. లింగపొట్ల.

రేచిక రూ.చూ. రేచుకుక్క. వి. 1. ఇది అడవిలో పొంచుండి

పగువర్ని పట్టి శరీరమంతా శంధ్రాలు చేసి నెత్తురు పీల్చే
మృగం, రేచు; 2. వెంటతగిలి విడవకుండా కయ్యం
పెట్టుకొనే స్త్రీ, వీచిక.

రేచిక్క వి. తలతిక్క.

సం. రేచక-. కల్పపాన్ని పోగాట్టడి, రేచకీ.
కరకెట్టు.

రేచీకు² చూ. రేపు.

రేచు¹ యా. రేను.² వి. రేచుకుక్క, అడవికుక్క. నవనాథ
97.

క. చీజు, నాయి, చిరనాయి. అడవికుక్క; గోం.
రచే-నై. అడవికుక్క; పర్తి. ఇరిచేనెట్టు. అడవికుక్క.
కాలా. రెనెనటె. అడవికుక్క.

రేచుకుక్క యా. రేచిక. రేక్క. రేనుకుక్క. వి. అడవి
కుక్క.

రేంచి వి. రేవలచిన్ని. ఒకరకం ఆకెరువుమొక్క.

రేచిపెట్టు చూ. రేగు¹.

రేచు చూ. రేగు¹.

రేచుకొను చూ. రేగు.

రేడ వి. తేనెపెరడు, తేనెకుట్టె.

రేడిచుక్క యా.చూ. రెడ్డిచుక్క. వి. మూలచుక్క, బృహ
స్పతి పేరుతో ఉండే నక్షత్రం.

రేడియో వి. తంతువిరహిత తారాప్రేషణం.

ఇం. Radio. నిస్తంత్రీశ్రవణ యంత్రం.

<ఇం. Radio.

రేడియోపింజార్చి వి. పక్కల నగిషీలు చేసిన జాకార్చి.

రేడు యా.చూ. తేడు. వి. రాజు.

రేణము వి. మిక్కిలి చిన్నమాడపేడ. హరి. పూ. 5.142.

ప్రా. రేణి-బురద.

<ప్రా. రేణి-.

రేణి¹ వి. ఉపయోగం. కకుత్స్థ. 5.93.

రేణికివచ్చు అ.ప్ర. ఉపయోగపడు, పనికివచ్చు.

రేణి² యా.చూ. రేను. వి. ఒకానొక చెట్టు. అకు, జిగురు,
పళ్ళువైద్యంలో ఉపయోగపడే చెట్టు. హంస. 4.11.
(Zizphus jujuba).

రేణిగాయపుల్ల వి. రేగుపండురంగు.

రేణుకలు వి.బ.వ. నూగుదోస, సం. రేణుక-దుమ్ముకలది.

<సం. రేణుక-. + -లు.

రేణెము యా.చూ. రెంటము. వి. జంటపోగులనలువ, జమిలి
నేతబట్ట. యయా. 5.75.

రేతలి వి. రేణునాళం చేసేది, కుమ్మెద.

సం. రేణు-దుమ్ము.

రేతిరి యా.చూ. రాతిరి. వి. రాత్రి, నిసి. వేంక. పంచ.
3.271.

రేత్తిరి యా.చూ. రాతిరి. వి. రాత్రి, నిసి.

రేత్రి యా.చూ. రాతిరి. వి. రాత్రి, నిసి.

రేనాటివీళ్ళు చూ. రేనాడు.

రేనాడు వి. దేశవిశేషం. హంస. 1.53.

రేనాటివీళ్ళు వి.బ.వ. రేనాడునుండి పెన్నకు పారివచ్చే

ఎర్రటి బురదనీరు.

రేని యా.చూ. రేను. వి. ఒకరకం చెట్టు.

రేనిచెట్టు వి. ఒకరకం చెట్టు, రేగుచెట్టు.

రేను యా. రేగు, రేగు², రేణి², రేని, రేనె, రేవు¹, తేగు.

వి. వృక్ష విశేషం, బదరీవృక్షం. వేంక. పంచ. 4 522.

రేనె యా.చూ. రేను. వి. రేగు.

రేవకడ చూ. రేవు¹.

రేవకర్ర యా. రావకర్ర. వి. రాగోలకర్ర, కంచె వేసేటప్పుడు
ముళ్ళకంపలు ఎత్తటానికి ఉపయోగించే పంగలకర్ర.

రేవటమర్నాట చూ. రేపు.

రేవటిమంద చూ. రేపు.

రేవము వి. స్వాదీనం.

సం. రేపు-నిండిపతగిన, దుష్టమైన, క్రూరమైన.

రేపల్లె యా.చూ. ప్రేపల్లె, వి. గొల్లపల్లె.

రేపాడి చూ. రేపు.

రేపాల యా. నేపాల. వి. నేపాలచెట్టు, కంచెమొక్క.
(Jatropha cureas).

రేపావలి వి. పావలిలో ఒకరకం మొక్క, రోడ్లపక్కనా, బంజరు
నేలల్లోనూ పెరిగి ఆకుపచ్చి విరువుగా ఉపయోగపడే చెట్టు.
(Porfulaca Species).

రేపు యా. తేపు. వి. ర. అనా. 1. ప్రాంత:కాలం. భార.
ఆది. 5.61; 2. అచిరభావికాలం, భావికాలం. భార.
ఉద్యో. 2.15; 3. ఎర్లి, మరునటిదినం, తర్వాతదినం.
హరి.ఉ. 1.13; 4. పగలు, దివాభాగం. దగా. 2.139.
త. ఎఱు. ఎక్కు, తీచు (వ్యర్ణయనుల్లా).

రేచీకు² వి. కేవలందుడు. ప్రదు. 2.46పు. కపం.

<రేపు + చీకు. రేవకడ యా. తేవకడ. వి. ప్రాంత:
కాలం. భార. ఆది. 2.33. రేవటమర్నాట అవ్య.ప్రదు.
ఒకటి రెండు రోజుల్లో, త్వరలో. హంస. 5.193. రేవటి
మంద వి. పగటిపూట పొలంలోకితొలిన గొర్రెలమంద.
రేపాడి యా. తేపాడి. వి. 1. రేపు, ఎర్లి. కాశీ. 2.83;
2. ప్రభాతం, ప్రాంత:కాలం. భార. 3.349. రేవుమాపు
అవ్య. 1. ఎల్లవ్వుడు. తాళ్ల. సం. 16.2.47; 2. అనతి
కాలంలోనే. పశుమ. 3.1247. రేయింద² వి. చాలా
తపం, లేతవింద. కు.సం. 3.18.

రేపుడు విజ. దూరబడినవాడు.

రేపెట్టు వి. మరచిపోయేదాన్ని గుర్తుచేయు.

రేబి వి. శయ్యమీద పడుపు.

రేమిడి వి. ఒకజాతివృక్షం. పండి. చ. 5.348పు.

రేపు చూ. రేగు¹.

రేయి యా.రెయి. రే¹, తేయి. వి.బా. రాత్రి. నిసి. భార. ఆది.
6.289.

సం. రాత్రి. రేయి; ప్రా. రత్త, రాశు-.

<ప్రా. రాశు.

రేయినడకరి వి. నిశాచరుడు. దోజనుకా. 1.25. రేయి
నడుపుచుక్క వి. మూలచుక్క, బృహస్పతిపేరుతో ఉండే
నక్షత్రం. రేయింద్రమ్మరి వి. రాక్షసుడు. అచ్చ. రా.
చాల. 82. రేయివెలుగు యా. రేయిచెట్టు. వి. చంద్రుడు.

రేయివెల్లు రూ.చూ. రేయివెలుగు. వి. చంద్రుడు.
రేయివేలుపు రూ. రేయివేల్పు, రేవేలుపు, రేవేల్పు. వి.
చంద్రుడు. రేయివేల్పు రూ.చూ. రేవేలుపు. వి. చంద్రుడు.
రేయి రూ. తేయ. అ.క్రి. 1. విజ్ఞాంతిండు, చెలరేగు.
రాన్క. రా.యు. 78; 2. అతిశయించు రం.రా.
అయోధ్యా. 123వ. 3వం.; 3. అడగు, పూను. రసిక.
1.113; స.క్రి. విండించు. రామవా. 4.171.

క. విజ్ఞ. పైకిరేయి, అధికమగు; కొడ. ఎర్- (ద్రవం
మొ.నవి.) తలవరకువచ్చు (రేయి) నిండు; తు. ఏరుని.
ఎక్కు, పైకిరేయి, అధికమగు; త. విజ్ఞ (విజ్ఞ-).
పైకిరేయి, ఎక్కు, అధికం, హెచ్చువెల, విజ్ఞ. పైకిరేయి.
హెచ్చించు; మ. విజ్ఞక. పైకిరేయి, అధికమగు,
ఎక్కువ; త. ఎ.ర్. పైకిరేయి.

రేయిందో చూ. రేవు.

రేరి చూ. రాతిరి. వి. నిసి. వేంక. పంచ. 3.271, శివర.
3.256.

రేల రూ.చూ. తేల. వి. వృక్షవిశేషం, నువాననగల తెల్లటి
పూలుపూసి శేనెగుజ్జు, తోటపడునుచేయటానికి ఉపయోగ
పడే చెరడుగల కాయలుకాసే చెట్టు. (Cassia fistula).
రేలపువ్వు వి. 1. పసుపుపచ్చరంగు; 2. బీరపువ్వులో రేత
రంగు.

రేలపూత వి. తంగేడుపువ్వు రంగు.

రేలపూరంగు వి. గుమ్మడిపువ్వు రంగు.

రేలరొట్ట వి. అకురేక కాయపొట్టు.

రేవ రూ.చూ. రేగడు. వి. ఒండునేల, పరదల్లో కొట్టుకువచ్చి
నిల్చేమట్టి.

రేవగర్ర వి. రేవచెట్టు కెత్తి.

రేవటిములగ చూ. రేవడి.

రేవడ రూ.చూ. రేగడు. వి. నల్లనేల. పరమ. 2.12.

రేవడి రూ.చూ. రేగడు. వి. నల్లమట్టి నేల.

రేవటిములగ వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క. (Solanum
Xanthocarpum). రేవడిమన్న రూ.చూ. రేగడిమట్టి.
వి. నల్లబంక మట్టి.

రేవడు చూ. రేవో.

రేవనగడ్డి వి. రాగిసె, ఒకరకం కలుపుమొక్క. (Arthraxon
lanceolatus).

రేవంతముళ్ళ వి. బ.వ. వస్త్రం దరించటంలోని విశేషం.

రేవమన్న రూ. రావమన్న, రేవమన్న. వి. సన్నటి ఒండ్రు
మట్టి, రేవమన్న.

రేవలచిన్ని రూ. రేవల్చిన్ని. వి. వృక్షవిశేషం.

రేవల్చిన్ని రూ.చూ. రేవలచిన్ని వి. వృక్షవిశేషం

రేవలు రూ.చూ. రేవలు. వి. అతలా ఒకేపెత్తులో ఉండటం.

రేవలుగొట్టు స.క్రి. ఉండరాపాన్ని తీర్చిన తర్వాత గట్టిగా
నున్నగా రావటానికి చూచోసారి నైస్వలపతో కొట్టు.

రేవు రూ.చూ. రేను. వి. రేగుచెట్టు. యయా. 2.47.

రేవు రూ. తేవు. వి. 1. సముద్రంలో నడుకులు ఎగుమతి
దిగుమతి చేసేచోటు. రా. అది. 3.36; 2. చాకలి.
బట్టుకకటంకోసం బట్టు తీసుకుపోయే చోటు. విజ్ఞా

ప్రా. 62; 3. నద్యాదుల్లో మనుషులు దిగటానికి అను
వుగా ఏర్పరచిన దారి. అము. 1.65; 4. అమునుంచి
పొగ పోవటానికి ఉంచినగొట్టం; 5. వైపు, పార్శ్వం.
6. అగిఅగి వరనపెట్టి తట్టటం; 7. మోటాచావిలో
బొక్కెన మునిగే చోటు.

రేవడు వి 1. చాకలివాడు. మను. 3.105; 2.
అవివేక. ప్రబోధ. 3.24. రేవుకుపోవు అ.క్రి. 1. చర్త
మరచించిన స్త్రీని జలాశయానికి తీసుకుపోవు; 2. అపర
కర్మలకోసం జలాశయానికి పోవు; 3. చాకలి గుడ్డలనుతక
టానికి ఎటికో చెరువుకో పోవు. రేవుకువచ్చు అ.క్రి. 1. ఒక
పని వైనమగు; 2. ఒడ్డుకు వచ్చు. రేవుకువేయు స.క్రి. చా
కింటవేయు, చాకలికిగుడ్డలు వేయు. రేవుగుట్టుము వి. గాడిద.
వేంక. అం. తిర్య. 94, శుక. 3.102. రేవుజక్కి వి.
గాడిద. రేవురావు వి. గతి. మోక్షం. రేవుతాడు వి. అచ్చు
కట్టేటప్పుడు వడిదారాల దిగింపుకు అచ్చుకర్రమీద మెలిక
ల్లో దూర్చిన పరిధారం. రేవుతివ్వ వి. అచ్చువళ్ళలో
పడుగు పోగులు తగిలే బాగం; స.క్రి. అచ్చువళ్ళను
తివ్వ. రేవుదారం వి. అచ్చు కట్టేటప్పుడు వడిదారాల
దిగింపుకు అచ్చుకర్రమీది మెలికల్లో దూర్చిన పరిధారం.
రేవున(బిడు) (-వడు) అ.క్రి. విఫలమగు, కడతేరు. రేవు
పడవ వి. నద్యాదుల్లో ఈదరిసుండి అద్దరికి మనుష్యాదుల్ని
దాటించే పడవ. రేవుపొయ్యిలు వి. బ.వ. నల్లంనుంచి
పొగపోవ టానికి కాక కాల్పు చూచుకోవటానికి నల్లంచుట్టూ
మంట వెనక్కి రావటానికి వీలుగా దాతల మధ్యగా భూమికి
జానెడెత్తులో ఉంచిన మట్టికుదుర్లు. రేవుబెట్టు స.క్రి.
తెట్టు. రేవుబోయ వి. ఒడనడిపేవాడు. నిర్వ.రా. 9.8.
రేవులు రూ. రేగులు. వి. బ.వ. నల్లము నుంచి పొగపోవ
టానికి, కాల్పు చూచుకోవటానికి, నల్లము చుట్టూ
మంట వెనక్కి రావటానికి వీలుగా దాతు మధ్యగా
భూమికి జానెడెత్తులో ఉంచిన మట్టి కుదుర్లు. రేవుమన్న
రూ. రేవమన్న. వి. బ.వ. సన్నని. వండుమట్టి. రేవులు
రేవులు రూ. రేవురేవులు. వి. బ.వ. వెనుగాడి మీది
కూన కప్పలో ఒకదానికింద మరొక కూన వచ్చినందున
ఏర్పడిన మిద్రుపల్లాలు. రేవులువాలు (-పాలు). అ.క్రి.
రోమ వీధురేవుడు. బోజసులా. 4.139. రేవులువేయు
అ.క్రి. అము కాల్పులో కాక వచ్చిన తరువాత రేవుల్ని
కప్పివేయు. రేవులేని అవ్య. వెరవ చాలని. రేవురేవులు
రూ.చూ. రేవులు రేవులు. వి. బ.వ. వెనుగాడిమీది కూన
కప్పలో ఒకదానికింద మరొక కూన వచ్చినందున ఏర్పడిన
మిద్రుపల్లాలు. రేవువాడు విజ. చాకలివాడు.

రేవు రూ.చూ. రేగు. అ.క్రి. విజ్ఞాంతిండు. తు.నం.
11.103.

రేవం రూ.చూ. రేవము. వి. 1. పట్టు; 2. పట్టులో నేయ
బడినది.

రేవము చూ. రేయి. వి. పొదుషం.

రేక్క రూ.చూ. రేచుకుక్క. వి. 1. ఇది అడవిలో పొంచి
ఉండి పశువుల్ని పట్టి శరీరం అంతా రంధ్రాలు చేసి
నెత్తురు పీల్చే మృగం, రేచు; 2. వెంట తగిలి విడవ

కుండా పోట్లాట పెట్టుకునే శ్రీ.
 రేషంఅకు చూ. రేషము.
 రేషంరంగు చూ. రేషము.
 రేషంలడి చూ. రేషము.
 రేషంగూటంపట్టు చూ. రేషము.
 రేషన్ రూ.చూ. రేషము. వి. 1. పట్టుపురుగుల నుంచి వచ్చే దారం ; 2. కృత్రిమపు పట్టు.
 రేషన్అకు రూ.చూ. రేషంఅకు. వి. పట్టు పురుగుల నే అకు. రేషన్పురుగు రూ.చూ. రేషం పురుగు. వి. పట్టు ఉత్పత్తి చేసే పురుగు.
 రేషందారం చూ. రేషము.
 రేషంనూలు చూ. రేషము.
 రేషము రూ. రెళం, రేళం, రేషన్, రేషిం, రేషిమి, రేషి, రేసము. వి. 1. పట్టు ; 2. పట్టుతో నేయబడినది.
 హిం. రేళమ్, పట్టు, రేళమ్. పట్టుతో చేయబడిన, పట్టువంటి, పట్టు సంబంధమైన ; ఉ. పార. రేషమ్. పట్టు, రేషమ్, రేషమ్, పట్టు సంబంధమైన, పట్టుతో నేయబడిన, పట్టుతో తయారుచేయబడిన.
 <ఉ. రేషమ్.
 రేషంఅకు రూ. రేషన్అకు. వి. పట్టుపురుగు ఉనేఅకు. రేషంరంగు వి. పట్టుకు వేసే రంగు. రేషంలడి వి. పట్టు దారం రెక్క. రేషంగూటంపట్టు వి. దారం తోడటానికి చిలప తగిలించే కొయ్య. రేషందారంవి. ఒకరకం పురుగు నుంచి వచ్చేదారం. రేషం నూలు వి. ఒకరకం పురుగు నుంచి వచ్చేదారం రేషం. పట్టు వి. నారతో తయారైన కృత్రిమపు పట్టు. రేషంపురుగు రూ. రేషన్ పురుగు వి. పట్టుదారం ఉత్పత్తి చేసేపురుగు రేషంమగ్గం రూ. రేషమ్మగ్గం. వి. పట్టుబట్టలు నేసే ఒక రకం చేతిమగ్గం. రేషమ్మగ్గం రూ.చూ. రేషం మగ్గం. వి. పట్టుబట్టలు నేసే ఒకరకంచేతి మగ్గం.
 రేషంపట్టు చూ. రేషము.
 రేషంపురుగు చూ. రేషము.
 రేషంమగ్గం చూ. రేషము.
 రేషమ్మగ్గం చూ. రేషము.
 రేషిం రూ.చూ. రేషము. వి. 1. పట్టు ; 2. పట్టుతో నేయ బడినది.
 రేషిమి రూ.చూ. రేషము. వి. 1. పట్టు ; 2. పట్టుతో నేయ బడినది.
 రేషి రూ.చూ. రేషము. వి. 1. పట్టు ; 2. పట్టుతో నేయ బడినది.
 రేసము రూ.చూ. రేషము. వి. 1. పట్టు ; 2. పట్టుతో నేయ బడినది.
 రేసు! వి. 1. చులకన. వేంక. పంచ. 1.713 ; 2. ఈర్వ్య. తాళ్ల. సం. 17.148 ; 3. ఇటికకు అకుక్కున్న మట్టి పెళుసు. విజ. చులకనిది. తాళ్ల. సం. 6.89.
 ప్రా. రేసమ్మి. రేసమ్మి. నిమిత్తం, కారణం.
 రేసుగుడ్డ వి. చేతిగుడ్డ. రేసాద వి. కంకరి, రేపం.
 రేసు! రూ.చూ. రేసు! వి. ఒకానొక కుక్క.

రేసు కుక్క రూ.చూ. రేసుకుక్క. వి. అక్కగార్లముందు పెట్టే. రేసుకుక్క ప్రతిచు.
 రేసాద చూ. రేసు!
 రేస్క రూ.చూ. రాసిక. వి. ఒకరకం కలుపు మొక్క.
 రైక రూ.చూ. అవికం. వి. కంచెల, కంచుకం. పార్వ. 3.53.
 రైకగుడ్డ రూ. రైగుడ్డ. వి. ఆడవాళ్ళు రవికల కోసం నేసిన బట్ట. రైకమడత వి. కు.ని, చేలో కోనుగా ఉన్న బాగం. రైగుడ్డ రూ.చూ. రైగుడ్డ. వి. ఆడవాళ్ళ రవికల కోసం నేసినబట్ట.
 రైగుడ్డ చూ. రైక.
 రైటరు వి. గుమస్తా.
 ఇం. Writer. వ్రాయనకాదు.
 <ఇం. Writer.
 రైటు వి. ఒప్పు. క్రమం.
 ఇం. Right. ఒప్పు.
 <ఇం. Right.
 రైబేరంచు (-అంచు) వి. సాదాఅంచుకు వైనగాని కిందగాని వాలుగు గీరలు వచ్చేబట్టు నేసిన అంచు.
 రైతు రూ. రయతు, రయతు, రవాడు, రహితు. వి. సేద్య కాదు, వ్యవసాయం చేసేవాడు.
 హిం. రైఅత్, రైయత్. రైయ్యత్. ప్రజ్ఞ ; మరా. రయత్, ప్రజ్ఞ ; ఉ. ర'ఇయత్, 'రఈయత్. ప్రజ్ఞ, వ్యవసాయదారుడు ; పార. ర'ఇయ్యత్. ప్రజ్ఞ, భూ. స్వామి, వ్యవసాయదారుడు. అర. ర'ఇయ్యత్. ప్రజ్ఞ ; క. రయత్, రయిత్, రైత్. రాజు యొక్కప్రజ్ఞ, వ్యవసాయదారుడు, భూమిని గుత్తకు పీనుకొన్నవాడు ; త. రయత్.
 <ఉ. ర'ఇయ్యత్.
 రైతువత్తి వి. తెల్లపత్తిలో ఒకరకం. రైతుపిల్లచీర వి. చీర్ల చతురస్రపు గడితో పేరేరంగు అడ్డపోగులు వేసి చతురస్రం అయేట్టు నేసిన చీర. రైతుబిడ్డ వి. అంచులో నేసే ఒకరకం డిజైను. రైతుబిడ్డ ఒక చలనచిత్రం పేరు. రైతుబిడ్డగడిచీర వి. తెల్లెడు వెడల్పున గళ్ళు పడేట్టు నేసిన ఒకరకం చీర <రైతుబిడ్డ + గడి + చీర.
 రైతువార్ రూ.చూ. రయతువారి. వి. జమీందారు ప్రమేయం లేకుండా వ్యక్తిగతంగా వ్యవసాయం చేసుకొనే పద్ధతి.
 రైతువారి రూ.చూ. రయతువారి. వి. జమీందారు ప్రమేయం లేకుండా వ్యక్తిగతంగా వ్యవసాయం చేసుకొనే పద్ధతి.
 రైక్వారి రూ.చూ. రయతువారి. వి. జమీందారు ప్రమేయం లేకుండా వ్యక్తిగతంగా వ్యవసాయం చేసుకొనే పద్ధతి.
 రైక్వారిభూమి వి. పట్టాభూమి. రైకుశిస్తు చెల్లించి దున్నుకునే సొంతభూమి. శిస్తు చెల్లించే వాడికి అనుదన విక్రయ హక్కులుగల భూమి.
 రైలంచు చూ. రైలు.
 రైలు వి. 1. ఇనపపట్ట ; 2. పొగబండి.
 ఇం. Rail. ఇనపపట్ట.
 < ఇం. Rail.
 రైలంచు వి. రైలు పట్టాల మాదిరిగా రెండు సమాంతర

రేలులు పడేట్టు నేసిన అంచు. <రైలు + అంచు. రైలు చేనడ్లు వి.బ.వ. రోకవడ్లు. రైలుపట్టా అంచు వి. రైలు పట్టాల మాదిరిగా రెండు సమాంతర రేలులు పడేట్టు నేసిన అంచు. రైలుపట్టాలంచు వి. రైలు పట్టాల మాదిరిగా రెండు సమాంతర రేలులు పడేట్టు నేసిన అంచు. రైలుపప్పు రూ. రైలుపట్టి. వి. ఒకరకం గడిచీర. రైలుపట్టి రూ.చూ. రైలుపప్పు. వి. ఒకరకం గడిచీర. రైలుపెంకు రూ. రైలులు పెంకు. వి. యంత్రంలో తయారు చేసే పెద్ద పెంకు. రైలుబొగ్గు వి. దూగర్బం నుంచి తవ్వి తీసిన బొగ్గు. రైలువారిపెంకు రూ. రైలులువారిపెంకు. వి. యంత్రంలో తయారు చేసే పెద్దపెంకు.

రైల్వే విణ. రైలుకు సంబంధించిన.

ఇం. Railway. రైలు మార్గం.

<ఇం. Rai.way.

రైల్వేబాడరు రూ.చూ. రైల్వేబార్డరు. వి. రైలు పట్టాల మాదిరిగా సమాంతర రేలులు పడేట్టు నేసిన అంచు. రైల్వేపెంకు వి. యంత్రంలో తయారు చేసే పెద్ద పెంకు. రైల్వేబార్డరు రూ.చూ. రైల్వేబాడరు. వి. రైలు పట్టాల మాదిరిగా సమాంతర రేలులు పడేట్టు నేసిన అంచు.

రొ రూ. రో. అవ్య. 1. సంబుద్ధిలో స్త్రీ వాచకాలకనుప్రయుక్తమయ్యేది. తార. విదా. 3.37. ఉ. అక్కరొ, ఇంతిరొ : 2. ప్రళంసార్థకంలో తద్వాచక శబ్దాల కనుప్రయుక్తమయ్యేది. పాంచాలి. 5.76. ఉదా. అమ్మరొ.

రొక్కవరుచు చూ. రొక్కము.

రొక్కపుటొడయడు చూ. రొక్కము.

రొక్కపుదొర చూ. రొక్కము.

రొక్కపుపూట చూ. రొక్కము.

రొక్కపుతేడు చూ. రొక్కము.

రొక్కము రూ రొఖము, రొఖము, రోఖం. వి. 1. చేతివెల. వెంటనే ఇచ్చే మూల్యం. కు.నం. 8.143; 2. నిర్బంధం. తాగ. 6.346; 3. దనం. నీలా. 1.37; 4. సమూహం. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 19; 5. వేళ్ళాదృతి ఆం.దా. 2.303.

సం. *రోక-. దనం, సొమ్మిచ్చికొనటం;

క. రొక్క; తు. రొక్క; త. రొక్కమ్; మ.

రొక్కం. నగదు, డబ్బు; కువి. రొకొమి.

<సం. *రోక-.

రొక్కవరుచు అ.క్రి. వెంటనే వెలియచ్చు. <రొక్కము + వరుచు. రొక్కపుటొడయడు (-ఒడయడు) వి. కుజేరుడు. అచ్చ.రా.య. 403. రొక్కపుదొర వి. కుజేరుడు. రొక్కపుపూట వి. అరువపూట. రొక్కపుతేడు వి. ధనాదిపతి, కుజేరుడు. రొక్కములతేడు వి. కుజేరుడు. రొక్కరూక వి. రొక్కంగా ఇచ్చే రూప్యం. బహుళా 5.96. రొక్కారొక్కములు వి.బ.వ. బహువిధాలు. కాళ. 3.68. రొక్కారొక్కములుదిట్ట (-తిట్ట) న.క్రి. నోటికి వచ్చినట్లు తిట్ట. కాళ. 3.58. రొక్కించు న.క్రి. 1. రొక్కవరచు; 2. నొక్కి నొక్కి అడుగు; అ.క్రి. నిర్బంధించు. ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. 1229. <రొక్కము + -అంచు.

రొక్కరూక చూ. రొక్కము.

రొక్కారొక్కములు చూ. రొక్కము.

రొక్కారొక్కములుదిట్ట చూ. రొక్కము.

రొక్కించు చూ. రొక్కము.

రొఖధాన్యాలు చూ. రొఖము.

రొఖము రూ.చూ. రొక్కము. వి. సొమ్ము. నె.కా. నెల్లూరు.

104. క్రి.శ. 1551.

రొఖధాన్యాలు వి.బ.వ. రొక్కరూపంగా, ధాన్య రూపంగా వచ్చే ఆదాయం. ద.హిం.కా. సంవ. 4. కా.నం. 282. క్రి.శ. 1514.

రొఖానుజాయతు వి. ప్రభువు యొక్క ఆజ్ఞ. ద.హిం.కా. సంవ.10. కా.నం. 759. క్రి.శ. 1668.

హిం.ఉ. జాహత్. అధికారం.

రొఖట చూ. రొఖము.

రొఖము రూ.చూ. రొక్కము. వి. 1. రోక, చేతివెల, నగదు; 2. వెంటనే ఇచ్చే మూల్యం; 3. దనం; 4. సమూహం; 5. వేళ్ళాదృతి; 6. నిర్బంధం.

రొఖట వి. డబ్బుకు ఇబ్బంది. <రొఖము + ట.

రొఖా వి. ఉత్తరం, రసీమ. ద.హిం.కా. సంవ. 4. కా.నం. 711.27. క్రి.శ. 1593.

హిం. రుక్కా. చిన్నఉత్తరం, చీటి; ఉ. రుక్కా. చీటి, కాగితపు ముక్క, పొర. రిక్కా. చిన్నఉత్తరం, రుక్కా కాగితముక్క, ఆజ్ఞాపత్రం, చీటి; అక. రుక్కా.

<ఉ. రుక్కా.

రొచ్చు రూ.చూ. తొచ్చు. వి. 1. ఆరుసు, ఆము. 5.6, రామాభ్యు. 5.194; 2. నుచ్చు; 3. మూరిన్యం; 4. తూము కాల్యల వెంట పారే మురికిబండ; 5. అపవాదం; 6. పశువుల మూత్రంతో ఏర్పడ్డ బురద.

రొచ్చుచేయు స.క్రి. కల్పశబ్దములు చేయు. వర.రా. అయోధ్యా. 677వ. 23 పం. రొచ్చుపురుగు వి. పోసు, బురదతో ఉండే పురుగు.

రొజ రూ.చూ. రోజా. వి. బండికుండలో దిగించిన అకులను పట్టి ఉండే గుండ్రటి కొయ్య చుట్టం.

రొజా వి. మహమ్మదీయుల ఒకానొకవ్రతదినం. చంద్రాంగ. 4.208.

హిం. రోజా. వ్రతం, ఉపవాసం; ఉ. రోజా. వ్రతం, ఉపవాసం; పొర. రోజా. ఉపవాసం, దినం.

<ఉ. రోజా.

రొజా వి. బళ్ళదారి, రహదారి.

రొజ్జ వి. మునురు, తెరిపి లేకుండా పడే చిరువాన.

రొజ్జగారి వి. తేనుతో వీచేగారి.

రొంజా వి. చీమిడి.

రొంజాడు రూ.చూ. రోజాడు. వి. ప్రలాపం, వదను. ఆం.దా. 1.116.

రొట్ట రూ. రొడ్డ, రొట్ట, రొడ్డ. వి. 1. ఉపగతి; 2. ఆకులపోగు; 3. పండులపెంట; 4. పచ్చి ఆకులుగల చిన్నకొమ్మ, లేతకొమ్మ; 5. పొట్టిగా మందంగా ఉన్న మొక్కమొదలు; 6. పచ్చి ఆకు మురిగిన ఎరువు;

7. వంచని పచ్చిపెంకు.

రొట్టి వి. వరి, మినుము మొ. వాటితో చేసే భక్ష్య విశేషం.
హిం. ఉ. రోటి.

< హిం. రోటి.

రొట్టిపెంకు రూ.చూ. రొట్టిపెంకు. వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడులాగా ఉండే మట్టిపాత్ర.

రొట్టిపెనం రూ.చూ. రొట్టిపెనము. వి. మెరగ్గా, వెడల్పుగా, గుండ్రంగా, అంచులేకుండా చదరంగా మూకుడులాగా ఉండే మట్టిపాత్ర.

రొట్టియ రూ. రొట్టె. వి. భక్ష్యం. కా. 7.186.

నం. రోటికా, రోటి. రొట్టి ; ప్రా. రొట్టియ, రొట్టి.- రొట్టిగ.- తండులపిష్టం, రొట్టె, రొట్టియ, రొట్టె ; అ.చూ. రొట్టి.- పిండి ;

క. తు.మ. రొట్టె, రొట్టి ; కువి. రుటి, రొటె.

< ప్రా. రొట్టియ.-

రొట్టి రూ.చూ. రొట్టియ. వి. భక్ష్యం.

రొట్టిపెంక రూ.చూ. రొట్టిపెంకు. వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడులాగా ఉండే మట్టిపాత్ర. రొట్టిపెంకల రాయి వి. రొట్టె పెనాలు నర్సేదానికి వాడేరాయి. రొట్టిపెంకు రూ. రొట్టిపెంకు, రొట్టిపెంక. వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడులాగా ఉండే మట్టిపాత్ర. రొట్టిపెంచు వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడు లాగా ఉండే మట్టిపాత్ర. రొట్టిపెనం రూ.చూ. రొట్టిపెనము. వి. మెరగ్గా, వెడల్పుగా, గుండ్రంగా అంచు లేకుండా చదరంగా మూకుడులాగా ఉండే మట్టిలేదా ఇనుంతో తయారు చేయబడ్డపాత్ర. రొట్టిపెనుము రూ. రొట్టిపెనం, రొట్టిపెనం. వి. మెరగ్గా, వెడల్పు, గుండ్రంగా అంచు లేకుండా చదరంగా మూకుడులాగా ఉండే మట్టిపాత్ర రొట్టిమూకుడు వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడులాగా ఉండే మట్టి పాత్ర. రొట్టిలపెంకు రూ. రొట్టిపెంకు. వి. సజ్జరొట్టిలు కార్చేమట్టిపాత్ర. రొట్టిలపెండం వి. మెరగ్గా వెడల్పుగా అంచులేకుండా చదరంగా మూకుడులాగా ఉండే మట్టిపాత్ర. రొట్టిలపెనుము వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడులాగా ఉండే మట్టి లేదా ఇనుంతో తయారైనపాత్ర. రొట్టిలపేలం వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడులాగా ఉండే మట్టి పాత్ర రొట్టిలిగిగినేతిరొవడు అ.క్రి. నష్టం లనుకుంటేలాభం జరుగు. రొట్టిసానిక వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి మూకుడు లాగా ఉండే మట్టిపాత్ర. రొట్టిపెంకు రూ.చూ. రొట్టిలపెంకు. వి. రొట్టిలు కాల్చుకోవటానికి వాడే మట్టి లేదా ఇనుం పాత్ర.

రొడ్డ రూ.చూ. రొడ్డు. వి. 1. ఉపకాం. పచ్చిఅకులుగల చిన్నకొమ్మ ; 2. అకులపోగు, 3. పంచులపెంట ; 4. విత్తనం చల్లటానికి ముందు ఉడుపులకు ముందు మళ్ళిలో ఎరువుగావేసి తొక్కి చెట్లెత్తుకు ; 5. పొట్టిగా మందంగా ఉన్న మొక్క మొదలు.

రొడ్డ రూ. చొడ్డ, రొడ్డ. వి. ఎడంపక్క.

రొడ్డకొమ్మ వి. రెండూ ఎడంవైపుకి పంగిళవి. రొడ్డచెయ్యి వి. ఎడంచెయ్యి. రొడ్డపెట్టుగ్రవేయు స.క్రి. ఎడంచేతి వాటంగా కొట్టు. వర. రా. నుం. 19వ. 13వం.

రొడ్డు రూ.చూ. రొండు. వి. గ్యానకోగం.

రొడ్డు రూ. రొండు. చొడ్డు, రొడ్డు. వి. పులుపు.

రొడ్డు రూ.చూ. రోజుడు. వి. ప్రలాపం.

రొంటిబిగింపు చూ. రొండు.

రొంటిబిగువు చూ. రొండు.

రొండి వి. 1. నడుంయొక్క పార్శ్వభాగం. పల్నా. పు. 68, అము. 6.18 ; 2. నడుం పార్శ్వభాగాన ఉండే బట్ట మడత. శుక. 3.845 ; 3. తుంటి.

రొండివేటు రూ. రొండివేటు. వి. మల్లబండవిశేషం. హంస. 1.206. రొండివేటు రూ.చూ. రెండివేటు. వి. మల్లరపిన్నాడాలో ఒకటి.

రొండు రూ. రొడ్డు. వి. 1. రొప్ప, రోజు, గ్యానకోగం ; 2. ప్రలాపం.

నం. రోధ - అటంకం, నిరోధం.

రొండు రూ.చూ. రోజుడు. వి. రొంజుడు, ప్రలాపం, వడరు.

రొండు రూ.చూ. రొడ్డు. వి. పులుపు.

రొండు రూ.చూ. రెండు. వి. ద్విసంఖ్యార్థకశబ్దం.

రొంటిబిగింపు వి. రెండు గుజ్జలను నాటటం. రొంటిబిగువు వి. రెండు కొయ్యలుగల కొడుర.

రొడ్డి వి. మగగురి మీది ముందరితోలు.

రొద విం. 1. ధ్వని. మను. 1.8 ; 2 కలకలధ్వని. కా. 3.21 ; 3. చింత. రసిక. 3.152.

నం. రుత - ధ్వని ; ప్రా. రుత. ధ్వని ; శా. రుద - ; పా. రుత - ;

క. రుత. పక్ష్యాదులధ్వని, ఒరె. ధ్వనించు, మాట్లాడు, చెప్పు ; కొద. ఒరడె. జవాబుచెప్పు ; త. ఉర. పెద్దవప్పుడగు ; మ. ఉరక్క, ఉరెక్క. మాట్లాడు, చెప్పు ; గోం. రొంజానా. ఎద్దు, దుఃఖించు ; పర్షి. ఉర్. మూలుగు.

< శా. రుద -.

రొదగారి వి. పరగవారి, వానవచ్చేముందు దుమ్ముతో బలంగా వచ్చేగారి. రొదపోవు అ.క్రి. ధ్వనించు. వేంక. పంచ. 1.95. రొదాళము వి. 1. ధ్వని. చంద్రాంగ. 2.128 ; 2. కలకలధ్వని. రొదాళించు అ.క్రి. ధ్వనించు. < రొదాళము + -ఇంచు.

రొదము రూ.చూ. రోదా. వి. బండిచక్రం.

రొదాళము చూ. రొద.

రొదాళించు చూ. రొద.

రొడ్డు రూ.చూ. రొడ్డు. వి. 1. రొడ్డు ; 2. కొంతనేపు.

రొంత వి. ఒకరకం కంచెమొక్క.

నం. రుద్ధ - అడ్డుపెట్టబడినది ; హిం. రుద్ధనా. అగటం.

రొకడి వి. బెండు, చెరకు, కొన్న మొ. వాడి దంటులోపలి భాగం.

రొప్పికొవిపోవు చూ. కొప్ప.

రొప్పించు చూ. రొప్ప.

రొప్ప అ.క్రి. 1. అరచు. భార. అను 4.318 ; 2. గాంధ్రుడును

860; 2. ఇందు. ప. 2.62; 3. ఘర్షరించు (పండి). విక్ర. 2.185; 4. కూయు. వేంక. పంచ. 1.656; గాండుమను (పులి). 5. బొబ్బరించు (ఎలుగు). కక. 1.500; 6. బునకొట్టు (పాము). దక. 8.61; 7. పీచు. చెన్నబసవ. 5.27; 8. భారంగా క్వానను విడుచు. కాళ్ల. సం. 10.2; 9. గొణుగు; 10. ఈరికే తప్పలుపట్టు; 11. పోరు; న.క్రి. 1. భయపెట్టు. భార. ఆది. 7.79; 2. బాధించు. భాగ. 1.355; 3. తరుము. భాగ. 10 పూ. 20; 4. కోపించు; 5. గోకు; వి. 1. క్వానం. ఆం. భా. 2.127; 2. మాగాణిలో పలుగొర్రుకోలటం.

క. రొప్ప. గుర్రుమను; త. ఉలుంపు. గుర్రుమను, మర్షరించు; మ. ఉలుంపుక. ఆరుచు;

సం. రోప - రోపణ, నొప్పిచే బాధపడటం, ఉపద్రవం.

రొప్పిగానిపోవు న.క్రి. తోలుకొనిపోవు. పండి. చ. 1.2.493. రొప్పించు న.క్రి. తోలించు. భాగ. 3.939. <రొప్ప+ఇంచు. రొప్పడువేట వి. అరపువేట. రొప్పవల వి. జడదిక్కు, రాగిడి.

రొబ్బ వి. బురద. రొచ్చు.

రొంప వి. 1. పడిసెం; 2. పీనసరోగం.

రొంపి రూ.చూ. రొంపి. వి. బురద, వంకం. భాగ. 10 పూ. 764.

రొంపికంబము రూ.చూ. రొంపికంబము. వి. వ్యావనం. కాళ్ల. సం. 14.179. రొంపికంబము రూ. రొంపికంబము. వి. అస్థిరం. కాళ్ల. సం. 11.122. రొంపికరపు వి. అతివృష్టి వల్ల వైర్లుమురిగి చెడి ఏర్పడ్డ కరువు. రొంపిడుక్కి వి. మాగాణికి నీళ్ళుపెట్టిదున్నటం, దున్నిన మాగాణిపొలం; 2. నీళ్ళుకట్టిఅడుసుగా దున్నటం. రొంపివాగేలి వి. బురద నాగలి, రొంప, నేలలుదున్నేది, దుంప నాగలి. రొంపిమాను వి. రొంపిదున్నినతరవాత మిట్టపల్లార్ని నరిచేయటానికి మీద పారించేమాను. రొంపులెక్కు అ.క్రి. రొంపిలగు. గండ. 20. <రొంపి+లు+ఎక్కు.

రొంపు రూ.చూ. అంపు. వి. పోరు,

రొంపులెక్కు చూ. రొంపి.

రొంబడి రూ.చూ. రుంబెన. వి. గొర్రు, గుంటక మొ. వాటి దిండుకు అమర్చిన మేడి.

రొమ్మర్థ చూ. రొమ్ము.

రొమ్మాసి చూ. రొమ్ము.

రొమ్ము రూ.చూ. తొమ్ము. వి. వక్షం. కు.నం. 7.36; 2. చూరుకు ఆధారంగా గోడలో నాటిన కర్ర; 3. చన్ను, సిరం, ఆవు, గేదె మొ. వాటి పొలచన్ను లేదావాటి చన్ను; 4. చంక, పణకకు అరుకు మధ్యఉన్న వంపు లోపలివైపు; 5. నెడ, చెరువు లోపలివైపు మిట్టగా ఉన్న భాగం.

రొమ్మర్థ వి. గుండె నిలిచిపోయే జబ్బు. <రొమ్ము+అడ్డు+అ. రొమ్మాసి వి. రొమ్ముల కుంపటి, మన్నికవాలు, రొమ్ము మీదఉండే సుడి. రొమ్ముగూటము వి. పక్కలోలల్లెం, భయంకరుడు. పండి. చ. 1.4.511. రొమ్ముక్రొక్కినిల్పు న.క్రి. జయించు. విజయ. 2.106. రొమ్మున(కుంపటి

(-కుంపటి) వి. బాధాకరం. కాళ్ల. సం. 18.393. రొమ్ము పేడు వి. విడి కోలను పణకలో దూర్చే చోట ఎలువ పలుపులకు కొట్టేపేడు. రొమ్ముబాదుకొను అ.క్రి. గట్టిగా ఎక్చు. రొమ్మురాళ్లుడుగు (-ఉడుగు) అ.క్రి. దిగులు తొలగు. రాదికా. 3.62. రొమ్ములకుంపటి వి. రొమ్మునుడి, రొమ్ముమీద ఉండే సుడి కుడివైపున ఉంటే మంచిది. రొమ్ములకుంపట్లు వి.బ.వ. బాధాకరులు, రొమ్ముమీద కుంపటి లాంటివాడు. పండి.చ. 1.2.343. రొమ్మువసులు వి.బ.వ. రొమ్మున బందించేవి. పరమ. 4.198. రొమ్ము విరుచుకొను అ.క్రి. గర్వించు. రొమ్మునుడి వి. రొమ్మాసి, రొమ్ములకుంపటి సున్నికవాలు, రొమ్ముమీద ఉండేసుడి.

రొయి¹ రూ. రొయ్య¹, రొయ్య¹. వి. కట్టెనిప్పు మీది నిగురు. రొయి² చూ. రోయి. వి. నింద.

రొయ్య¹ రూ.చూ. రొయి¹. వి. వస్తువులు కాలగా మిగిలిన పొడి.

రొయ్య² రూ. రెయ్య, రొయ్య² వి. మత్స్య విశేషం. హంస. 4.187.

కు. ఎట్టి. రొయ్య; త. ఇజవు, ఇజా, ఇజాల్. రొయ్య; కువి. రేజ; పర్తి. రేత. రొయ్య; మాల్తా. ఇచ. రొయ్య;

పో.చూ. సం. ఇంచాక. రొయ్య, రోహిత. ఎర్రనిది.

రొయ్యపుద్దు వి. ఒకరకం రొయ్య చేప. వేంక. పంచ. 4.486. రొయ్యపొట్టు వి. కూనరొయ్య. రొయ్యపొరచెట్టు వి. ఒకరకం చెట్టు.

రొయ్య¹ రూ.చూ. రొయి¹. వి. కట్టెనిప్పు మీది నిగురు.

రొయ్య² రూ.చూ. రొయ్య². వి. మత్స్యవిశేషం.

రొల్ల రూ.చూ. రొల్లు. వి. పడుగు తీసిన తరవాత దాన్యంలో కలిసి ఉన్న గడ్డి పరకలు.

రొల్లలుగా ఉండు అ.క్రి. వదులుగా ఉండు.

రొల్లలుగాఉండు చూ. రొల్ల.

రొల్లు¹ అ.క్రి. 1. ప్రలాపించు; 2. పలపరించు.

క. ఒజలు, ఒజళు. బాధతో ఎక్చు.

రొల్లుడు రూ.చూ. రోజుడు. వి. ప్రలాపం, రొండుడు. ఆం.భా. 1.116.

రొల్లు² రూ. రొల్ల. వి. పడుగు తీసిన తరవాత దాన్యంలో కలిసి ఉన్న గడ్డి పరకలు.

రొవిది రూ.చూ. రవిదె. వి. ఆకు, జొన్న, మొక్కజొన్న మొ. పైర్ల ఆకు.

రొవిదె రూ.చూ. రవిదె. వి. ఆకు, జొన్న మొక్కజొన్న మొ. పైర్ల ఆకు.

రొవ్వగోధుమ రూ.చూ. రవ్వగోధుమ. వి. ఎర్రగోధుమ.

రొప్టు రూ. రొప్టు. వి. 1. నిష్ఠారం; 2. మురికి; 3. అంటి చాకిరి; 4. అవమానం; 5. పనికష్టం.

సం. రోషణ-ముక్కోపి, గీటురాయి, రోష-కోపం <సం. రోషణ-

రొప్టుపెట్టు న.క్రి. అల్లరి పెట్టు.

రొనరొనలాడు రూ.చూ. రునరునలాడు. న.క్రి. కోపించు.

రొప్టు రూ.చూ. రొప్టు. వి. 1. నిష్ఠారం; 2. మురికి;

3. ఇంటిచాకిరి ; 4. అవమానం, అప్రతిష్ఠ ; 5. పనికిష్టం.
రో¹ యా.చూ. రొ. లవ్య. సంబోధనలో తరచు స్త్రీవాచకాల కనుప్రయుక్తమవుతుంది. రం. రా. యు. 515. పు. 6 పం.

రో² యా.చూ. రోయి¹. వి. కుదువ, తాకట్టు. పండి. చ. 2.122 ; 2. వేళ్ళకీచేగుల్కం. విజ్ఞా. ప్రా. 109 ; 3. ఎరువ ; 4. విక్రయం.

రోచెల్వ వి. వేళ్ళ, వెలయాలు. రోపట్టు వి. గుల్కం. రోపడతి వి. వేళ్ళ, దబ్బుకువచ్చే స్త్రీ, వెలయాలు. రోయాలు (-అయి²) వి. వేళ్ళ, వెలయాలు. రోయిడు (-ఇడు) స.క్రి. తాకట్టు పెట్టు. పండి. చ. 1.2.122పు. రోయిరి (-ఇరి) వి. వేళ్ళ, దబ్బుకు వచ్చేస్త్రీ, వెలయాలు. రోయివి(-ఈవి) వి. ధనదాహం. రోమెలనాగ (-ఎలనాగ) వి. వేళ్ళ, వెలయాలు, దబ్బుకు వచ్చేస్త్రీ. రోవాటు (-పాటు) వి. వేళ్ళాధృతి, లంఘనము. వైజ. 4.21. రోవెల వి. వేళ్ళకీచేదనం. కు. సం. 8.158. రోవెలది యా.చూ. రోయి వెలది. వి. వారాంగన, కువ.చ. 2.110.

రో³ వి. అరులయలు వదుగుకు ఒకవైపు.

ఇం. Row-. వరుస.

<ఇం. Row.

రోక వి. మూల, కోణం.

సం. రోక-. రంధ్రం, కదలిక, ఓడ, కాంతి.

<సం. రోక- (అర్థవివరి.).

రోకమ్మినజ్జ వి. నజ్జలో ఒకభాగం.

రోకలి బండ యా.చూ. రోకలి బండ. వి. 1. శతపది. ఒక వరుగు ; 2. పొన్నులు లేని చిన్న రోకలి.

రోకు¹ వి. 1. వికాసం. మార్క. 1.168 ; 2. తెలివి ; 3. పచ్చదనం ; 4. నవ్వు.

సం. రోక-. కాంతి, ప్రకాశం.

<సం. రోక-.

రోకు² యా.చూ. రాక. వి. 1. ఆనత్తి, మోటు ; 2. వైపు, వలను ; 3. వలపు ; 4. చాకిరి ; 5. తగని ప్రితి, ఎక్కువ ప్రితి ; 6. ఒకరికి పొద్దస్తమానం కట్టపడి పనిచేయటం.

రోకుటిల్లు (-ఇల్లు) వి. ఒక్కగది ఇల్లు.

రోకొమ్మ వి. కపిల.

రోఖం యా.చూ. రొక్కము. వి. నగదు.

రోగలిపార వి. పికాసిపార, మన్ను తవ్వటానికి చెట్లునరకటానికి ఉపయోగపడేది.

రోగాల యా.చూ. రాగోల. వి. పంగలకట్ట, చివర పంగలున్న పొడుగుకట్ట.

రోగాలపుట్ట వి. ఎప్పుడూ వ్యాధికో బాధపడేవాడు, వ్యాధి గ్రస్తుడు.

సం. రోగ-. తెగులు.

<సం. రోగ- + ము + లు + -అ¹¹ + పుట్ట.

రోగోలు యా.చూ. రాగోల. వి. పంగలకట్ట, చివర పంగలున్న పొడుగు కట్ట.

రోకటజిగురులుగోయనేర్పు యా. రోకలి.

రోకటజిగురుకోయ యా. రోకలి.

రోకటి పోటు యా. రోకలి.

రోకటిబండ యా. రోకలి.

రోకటి శాస్త్రము యా. రోకలి.

రోకలి యా. రోకలి. వి. ఔ. అనా. 1. ముసలం, దంచే సాదనం. కు.సం. 6.47 ; 2. గానుగలో నువ్వులు మొ. వాటిని నలగచేసే సాదనం. పరమ. 1.89.

కు. ఉరెకల్లు, ఒరెకల్లు. గీటురాయి ; త. ఉరైకల్. కల్వం, గీటురాయి ; మ. ఉరకల్లు, ఉరవుకల్లు, రోకలి. రోకలి ; నా. రోకల్. రోకలి ; సం. గోకిల-ముసలం.

రోకటజిగురులుగోయనేర్పు అ.క్రి. అనంభవార్నే సంభవింప చేయగలుగు (నెరవాణ). పండి. చ. 1.2-359.

<రోకలి + -అ¹ + చిగురు + -లు + కోయ + -అ¹ + నేర్పు. రోకటజిగురుకోయ స.క్రి. అసాద్యమైన పనికి దొరకొను. కు. సం. 8.135.

<రోకలి + -అ¹ + చిగురు + -లు + కోయ. రోకటిపోటు వి. దంపుడు, కొట్నం. హరిశ్చ. 5.89.

<రోకలి + -ఇ¹ + పోటు. రోకటిబండ యా. రోకలిబండ, రోకలబండ. వి. 1.

శతపది, ఒకవరుగు. ఆము. 3.80 ; 2. కోమ్మపుచ్చి. నక్కతోకపొన్న. ఆం. బా. 2.55 ; 3. నున్నటి పొడుగాటి ఆకులు, పొట్టికొమ్మలు. పరిశీలకాడ ఎరువుకలిపిన నీలరంగు

పూలు ఉండి బీటనేలలో ఎటాలేచి గుబురుగా పెరిగే కలుపుమొక్క. (Tricholepis Radicans) ; 4. ఉన్ని చెయ్యటానికి బండమీద వేసి దంచే కొయ్య ; 5. పొన్నులు లేని చిన్నరోకలి.

<రోకలి + -ఇ¹ + బండ. రోకటి శాస్త్రము వి. చిన్నబిడ్డలు నన్నగా ఉన్నప్పుడు రోటిలో కూర్చోబెట్టి, ముగ్గురు ముత్తైదువులు పసుపుకుంకుమ పూసిన రోకళ్ళనెత్తి 'పొడుతునా వేతునా' అని బెదరించి రోకళ్ళతో తాకటం. ఇలాచేస్తే అబిడ్డకుండులా బలుస్తాడని నమ్మకం.

<రోకలి + -ఇ¹ + సం. శాస్త్ర- + -ము. రోకలికాల్పు వి. బలరాముడు. రోకలి పాట వి. అర్థవిచారంతో ఈరికేపాడేది. బసవ. 7.45

రోకలిపాటు వి. రోకటితో దంపుతూ పాడేపాట, సుర్వి పాట. బసవ. 7.107. రోకలియెక్కువెట్టు స.క్రి. అసాద్యమైన పనికి పూనుకొను. నలచ. 4.260.

<రోకలి + -ఎక్కు + పెట్టు.

రోచు యా.చూ. రేచుక్కు. వి. మూలచుక్క.

రోజిన్ కల్ల వి. రోజిన్ అనబడే చెట్టుకంప, ఇది ఆముకాల్పుకు ఉపయోగం.

ఇం. Rosin. కర్పూరతైలంలోని ముస్త.

రోజముచెట్టు వి. ఒకరకంచెట్టు. (Canarium Strictum)

రోజా¹ యా. చూ. రోదా. వి. బండి నడవటానికి ఆకులతో ఉన్న చక్రం.

రోజా² వి. 1. గులాబిపవ్వు ; 2. చెంగావిరంగు.

ఇం. Rose గులాబి.

<ఇం. Rose.

రోజాపువ్వు వి. గులాబి.

రోజివా యా.చూ. రోజీనా. వి. దినసరి.

రోజియాదూది వి. ఎనెలు అంగుళంపొడుగు ఉండి ముతకనూలు

తీసేపత్తి.

హిం. రోజా. ప్రతం, గులాబి.

రోజీనా రూ. రోజినా. వి. దిననరి.

హిం. రోజీనా. దిననరివేతనం ; ఉ. రోజీనహ్ ; పార. రోజనహ్.

< ఉ. రోజీనహ్.

రోజా రూ. రోదు. వి. దినం, అహూరాత్రం, 24 గంటలు. పల్నా పు. 42.

హిం. రోజో. దినం, నమయం ; మరా, రోజో ; ఉ. రోజో. దినం, పగలు ; పార. రోజో. దినం, పగలు, నూర్యుడు. రోజన్. రోజులు, రోజన. ప్రతిదినం, రోజో రోజా. దినదినం ; ప్రాచీనపార. రోచ. ఒకరోజు.

< ఉ. రోజో.

రోజావారి ప్రతిష్ఠ. ప్రతిదినమూ లేదా రోజానచ్చే.

ఉ. పార. రోజో. - వారి. దిననరి.

< ఉ. రోజో-వారి.

రోజేకమ్మి వి. ఒకవైపున చిన్నపట్టి, మరొకవైపున పెద్దపట్టి మధ్య రెండు కొలుకుల తెల్లపోలు పెట్టి నేసినకమ్మి.

రోజా అ.క్రి. నిట్టూర్పు, ఉచ్చస్వించు. భార. కం. 2.94 ; 2. ఆదిక క్వానం. రొప్పు, క్వానం. ఆం. భా. 1.60.

రోజాడు రూ. రొంజాడు, రొట్టాడు, రొండుడు, రొల్లాడు. వి. రొంజాడు, ప్రలాపం. ఆం. భా. 1.116.

రోటం రూ.చూ. రాటనము. వి. నూలు వడికే సాధనం.

రోటడుకట్టె వి. పంటకు నూలు చుట్టటానికి చేత్తో తిప్పే కామకు ఈవిధంగా తొడమీద పెట్టుకొనే కట్టె.

రోటిడుక్క చూ. రోలు!

రోటిమొద్దు చూ. రోలు!

రోటు వి. ఈచ, వంకర, కాలుచేతులు ఈచపోవటం.

రోటువోపు(-పోపు) అ.క్రి. (కాలుచేతులు) ఈచపోపు.

గా. హరి. ఉ. 1087

రోట్లం రూ.చూ. రాటనము. వి. నూలు వడికేసాధనం.

రోట్లు వి.బ.వ. పెద్దమట్టి దానలు.

రోడ రూ. రూడ, రోదా, రోడ. వి. కొయ్యతో చేసినతాపి, గరుకుగా ఉన్నచోట్లను చదరం చేయటానికి వాడేతాపి.

హిం.ఉ. రోడా, లోడా. పెద్దరాయి.

రోడచెక్క రూ. రూడచెక్క, రోడాచెక్క. వి. కొయ్యతో చేసిన తాపి, గరుకుగా ఉన్న చోటును రాయటానికి వాడే తాపి.

రోదా రూ.చూ. రోడ. వి. కొయ్యతో చేసినతాపి, గరుకుగా ఉన్న చోట్లను చదును చేయటానికి వాడే తాపి.

రోదాచెక్క రూ.చూ. రోడచెక్క. వి. కొయ్యతోచేసిన తాపి, గరుకుగా ఉన్నచోట్లను చదును చేయటానికి వాడే తాపి.

రోదు అ.క్రి. తగులు, తాడు. హంస. 5.30.

నం. రుధ్. అవరోధించు.

రోడ్డు వి. కంకరపోసినదాట.

ఇం. Road. దాట, దారి.

< ఇం. Road.

రోడ్డుకమ్మి రూ. రోడ్డుకమ్మి, రోడ్రకమ్మి, రోడుకమ్మి వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కిందికొయ్య.

రోడ్డుకమ్మి రూ.చూ. రోడ్డుకమ్మి. వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కింది కొయ్య.

రోడ్డుకర్ర రూ. రోడుకర్ర. వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కిందికొయ్య, నేత నేసేటప్పుడు దీనిమీద నాడె ఆడుతుంది.

రోడ్డుపార వి. పొడుగాటి కామగల ఒకరకంపార, మట్టితవ్వ కానికి గుల్లగా ఉన్న నేలను ఎత్తిపోయటానికి పనికివచ్చే పరికరం.

రోడ్డుబల్ల వి. మరమగ్గంలో పన్నెబిగించిన కిందికొయ్య, నేతనేసే టప్పుడు దీనిమీద నాడె ఆడుతుంది.

రోడ్రకమ్మి రూ.చూ. రోడ్డుకమ్మి. వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కిందికొయ్య.

రోడుకమ్మి రూ.చూ. రోడ్డుకమ్మి. వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కిందికొయ్య.

రోడుకర్ర రూ.చూ. రోడ్డుకర్ర. వి. మరమగ్గంలో పన్నె బిగించిన కింది కొయ్య.

రోడి రూ.చూ. రోయిని. వి. జ్యేష్ఠమాసంలో వచ్చేకారై.

రోద రూ.చూ. రోదా. వి. బండి కుండలో బిగించిన ఆకులను వట్టి ఉండే గుండ్రటి కొయ్యచక్రం.

రోదా రూ. రొదము. రోజా!, రోధ. వి. బండిచక్రం, రథాంగం. నం. రథ - కొంకటి, రోదా. బండిచక్రం ; సింహ. రోదా, రోదె. చక్రం.

రోదు రూ.చూ. రోజా. వి. దినం.

రోంత రూ.చూ. రవ్వంత. విణ. కొంచెం.

రోండు వి. 1. గుండ్రం ; 2. చుట్టుతిరగటం, ఇం. Round. గుండ్రని.

< ఇం. Round.

రోత చూ. రోయు!

రోతకాడు చూ. రోయు!

రోతగించు చూ. రోయు!

రోతగొట్టు చూ. రోయు!

రోతపడు చూ. రోయు!

రోతలమారి చూ. రోయు!

రోతిబూడిద వి. బూడిద, కట్టెనిప్పు మీది నిగురు.

రోన్ని విణ. కాసిన్ని.

< రవ్వ! + అన్ని.

రోవు వి. కోవం.

నం. రోవు - ఆరోపించటం, నాటబడ్డది.

రోబంటరి చూ. రోయు, రూ. లోబంటరి. వి. అడవి పంది.

రోబీ రూ.చూ. దూబీ. వి. బచ్చల పండు రంగు.

రోమనేల వి. ఎక్కువగా గడ్డి పట్టే నేల.

నం. రోమన్. వెంటుక.

< నం. రోమన్ + నేల.

రోయి! రూ. రో?, రో?, వి. 1. జూదంలో ఒడ్డే వందెం, ధనం. భార. ఆరణ్య. 2.221 ; 2. వేళ్ళకిచ్చేకలక్కం. పండి. చ. 4.281 పు ; 3. కుదువ, తాకట్టు. విజ్ఞా. వ్యవ. 64 ; 4 చేబదులు. విజ్ఞా. వ్యవ. కాం. 69.

సం. రా, రై. సంపద, రుబ్బు, విలువ.

<సం. రై.

రోయవెలది యా. రోవెలది. వి. వోగంది, వేళ్ళ. పాండు. 3.11.

రోయి చూ. రోయు¹.

రోయించు చూ. రోయు².

రోయిటి యా.చూ. రోయిని. వి. జ్యేష్ఠమాసంలో వచ్చేకారై.

రోయిని యా. రోడి, రోయిటి, రోవిటి. వి. రోహిటి నక్షత్రం.

సం. ప్రా. అ.మా. రోహిణి. ఒకనక్షత్రం ;

త. ఉరోని, ఉరోకణి, ఉరోకణి. రోహిణినక్షత్రం.

<ప్రా. రోహిటి.

రోయు¹ అ.క్రి. 1. అనన్యకడు, ఏకపడు. భార. ఆది.

2.125 ; 2. వెనుదీయు, సంకోచించు. భార. ఉద్యో.

4.235 ; స.క్రి. 1. విడచు. భార. ఆది. 6.211 ; 2.

నిందించు. భార. భీష్మ. 3.156 ; 3. అనన్యించుకొను.

విక్ర. 3.25.

క. రోసు. అనన్యించుకొను. రోయు ; త. ఒలు

(-ప్ప)-, త-). అనన్యించుకొను, ఏవగించుకొను.

ఒలుప్ప. అయిష్టత, అనన్యం, ఏవగింపు.

రోత యా. తోత. వి. 1. ఒకరింపు, ఏవం. జుగుప్ప.

భార. ఉద్యో. 2.77 ; 2. రోత కలిగించే పదార్థం, బాలుని

మలం మొ. వి. నవనాథ. 188వ. 20 పం ; 3. ఏవగించే

మాట, జుగుప్పావహ వాక్యం. సారంగ. 2.271 ; 4.

అపవాదం, నింద. ఆం.భా. 1.115 ; విజ. ఏవగించేది,

జుగుప్పావహం. అచ్చ. రా.యు. 64. రోతకాడు వి.

ఏవకాడు, రోతగట్టు. రోతగించు అ.క్రి. రోతపడు. <

రోత+ - ఇంచు³. రోతగట్టు వి. ఏవకాడు, రోసుబడి.

రోతపడు అ.క్రి. అనన్యపడు, ఎగ్గుపడు. శేషర. 3.44.

రోతలమారి వి. 1. ఏవపు పనులు చేసే న్యరావంకల

వాడు. 5.113 ; 2. నిందితుడు ; 3. ఏవపు పనులు చేసే

న్యరావం కలది. రోయి² యా. తోయి. వి. 1. నింద ;

2. అనన్యం. <రోయు¹ + - ఇ³. రోసినవాడు విజ.

నిగ్గుమారిన వాడు.

రోయు² యా. తోయు². స.క్రి. 1. వెదుకు. భార. ఆది.

5.220 ; 2. తలచు, భావించు. భార. ఉద్యో. 4.227.

క. ఒరు. ఆలోచించు ; త. ఒర. పరీక్షించు, తెలుసు

కొను, ఎంచుకొను, విను, ఒరచ్చి. పరీక్షింప, జ్ఞానం,

అవగాహన ; మ. ఒరక్క. ఆలోచించు, గుర్తు చేసుకొను ;

కా. ఎరిడె, గుర్తు చేసుకొను.

రోయించు స.క్రి. వెదకించు. మార్క. 3.128. <

రోయు² + - ఇంచు³.

రోరవము వి. నరకం.

సం. రౌరవ - ఒకరకం నరకం.

<సం. రౌరవ-.

రోలరు యా. రూల్, రూలు², రూలు, రోలు, రోలల్, రోలరు.

వి. 1. మగ్గం మీద అచ్చుతాళ్ళు తగిలించిన రోకలి లాంటి

గుండ్రని పొడుగు కర్ర ; 2. ఒకరకం దోనె, రోలరు

మగ్గంలో నేతగుడ్డ చుట్టే గుండ్రని తూలం ; 3. దాదీలో

అడ్డంగా దిగించిన కొయ్యగుండు ; 4. మగ్గం చివర పడుగు నూలు చుట్టే కొయ్యదూలం.

ఇం. Roller. గుండ్రంగా తిరిగే దాదీ పొత్తం.

<ఇం. Roller.

రోలరుఇరుసు యా. రోలుఇరుసు. వి. పల్లిరుసు తిరగ

టానికి ఆధారంగా చెవుకట్లకు మధ్యగా దిగించిన ఇనుప కడ్డి.

రోలరుకమ్మి యా. లులరుకమ్మి, లోలరుకమ్మి. వి. 1. మర

మగ్గంలో పన్నె దిగించిన కింది కొయ్య ; 2. మరమగ్గంలో

చట్రంలో కింది పట్టె. రోలరుకొయ్య వి. రోలరు మగ్గాన్ని

మోసే గూటం. రోలరుచెక్క యా. రోలు చెక్క. వి. పల్లిరుసు

నిలవటానికి వైపట్టెకు దిగించిన చెక్క. రోలరుచెక్రం యా.

రోలుచెక్రం. వి. నేతమోకు దిగించటానికి ఒకరకం చేతి

గూటానికి కిందవైపు అమర్చిన ఇనుపచక్రం. రోలరుకాడు

యా. రూలరుకాడు, రోలుకాడు, లోలరుకాడు. వి. పల్లి

రుసుకు వేసిన అచ్చుతాడు. రోలరుమగ్గం వి. మగ్గం మీద

దాపి పడుగులో చివరిభాగం చుట్టటానికి ఎదురుగా రోకలి

వంటి కొయ్య అమర్చిన మగ్గం.

రోలాటి వి. కళ్ళకువైన వేసుకునే పారిష్.

హిం. రోలీ, నుదుట పెట్టుకునేందుకు తయారుచేసిన

పసుపు, సున్నపు మిశ్రమం ; ఉ. రోల్ లా. సున్నగా

చేయు, పారిష్ చేయు, సమతలంగా చేయు. రోలీ. పసుపు,

దియ్యం, పటికారం, కలిపి తయారు చేసిన తిలకం.

<ఉ. రోల్ లా.

రోలు¹ యా. చూ. తోలు¹. వి. 1. ఉలూఖలం ; 2. దొండి,

తూము, రంధ్రం ; 3. గానుగ తాతిచక్రం తిరిగే నన్నని

గుండ్రని కాలవ ; 4. కళ్ళంమద్యభాగం.

రోటిదుక్క వి. గానిగకట్టె తిరగటానికి ఆధారంగా

నాటబడిన లావాటి కొయ్యచుంప. <రోలు¹ + - ఇ³ +

దుక్క. రోటిమొద్దు వి. చెరువులో పైతూము మూసే

మొద్దు. <రోలు¹ + - ఇ³ + మొద్దు. రోలుగుంట యా. చూ.

తోలుగుంట. వి. దంచు కోవటానికి నేల మట్టానికి ఇంట్లో

పాతిపెట్టిన చిన్నగుంట గలరాయి, కాలగుంట, కాలగుంటి.

రోలుపాపు యా. చూ. రోలుబాపు. స.క్రి. కళ్ళం మధ్య

భాగంలో మెదిగిన గడ్డితీయు. రోలుబాపు యా. రోలుపాపు.

స.క్రి. కళ్ళం మధ్యభాగంలో మెదిగిన గడ్డిని తీయు.

రోలుమాను యా. చూ. తోలుమాను. వి. ఉతక, తలుపు

కుసి తిరగటం కోసం కింద అమర్చిన కొయ్యచిప్ప. రోలు

రాయి వి. గానుగకున్న తాతిచక్రం. రోళ్ళవెంటనేపొట్ల వి. బ. న.

అవినాదావ సంబంధం.

రోలు² యా. తోలు². వి. 1. విలపించు. కు.సం. 11.182 ;

2. కొట్టు.

రోలు యా. చూ. రోలరు. వి. 1. మగ్గంమీద అచ్చుతాళ్ళు

తగిలించిన రోకలి లాంటి గుండ్రని పొడుగు కర్ర ; 2.

ఒకరకం దోనె, రోలరు మగ్గంలో నేతగుడ్డ చుట్టే గుండ్రని

దూలం ; 3. దాదీలో అడ్డంగా దిగించిన కొయ్యగుండు ;

4. మగ్గం చివర పడుగునూలు చుట్టే కొయ్యదూలం.

రోలుఇరుసు యా. చూ. రోలరు ఇరుసు. వి. పల్లిరుసు

తిరగటానికి ఆధారంగా చెవుకట్లకు మధ్యగా దిగించిన

జనపకడ్డి. రోల్లుచెక్క రూ.చూ. రోలరుచెక్క. వి. పుల్లిరును నిలవటానికి వైపట్టెకు దిగించిన చెక్క. రోల్లుచెక్కం రూ.చూ. రోలరుచెక్కం. వి. నేతమోకు దిగించటానికి ఒకరకం చేతిగూటానికి కిందివైపు అమర్చిన జనప చక్రం. రోల్లుకాదు రూ.చూ. రోలరుకాదు. వి. పుల్లిరునుకు వేసిన అచ్చుకాదు.

రోళ్ల వెంటనే పాళ్లు చూ. రోలు¹.

రోవి వి. వృక్షవిశేషం. యయా. 2.48.

రోవిటి రూ.చూ. రోయిని. వి. జ్యేష్ఠమాసంలో వచ్చేకార్తె.

రోశందాన్ రూ. రోశందానె, రోషిందాన, రోసిందానె, రోసెందాన. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కిటికీ.

హిం. రోశన్ దాన్. కిటికీ, వెలుతురు వచ్చే కంఠ.

<హిం. రోశన్ దాన్.

రోశందానదర్వాజా చూ. రోశందాన్. వి. పైన గాలికిటికీ ఉన్న ద్వారబంధం.

రోశందానె రూ.చూ. రోశందాన్. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కిటికీ.

రోషిందాన రూ.చూ. రోశందాన్. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కిటికీ.

రోసగాడు చూ. రోసము.

రోసము వి. కోపం. భార. బ్రోణ. 1.177.

సం. రోష-. క్రోడం; ప్రా. రోస-; పా. అ. మా. రోస-; మా. లోద-;

క. రోస; త. ఉరోచమ్; ఒరయాన్. రోస.

<ప్రా. రోస-.

రోసగాడు(-కాడు) వి. రోషవంతుడు. రోషం కలవాడు. శక. 3.150. రోసమెత్తు అ.క్రి. కోపం వహించు. శక. 2.373. <రోసము + ఎత్తు¹. రోసాలపుట్ట వి. ఒకతిట్టు, రోపాల కునికి పట్టు. శక. 3.15. రోసించు అ.క్రి. రోషించు, కినియు, రోషపడు. విక్ర. 4.109.

<రోసము + -ఇంచు.³

రోసమెత్తు చూ. రోసము.

రోసాలపుట్ట చూ. రోసము.

రోసించు చూ. రోసము.

రోసినవాడు చూ. రోయు¹.

రోసిన్ని విణ. సుంత, కొంచెం.

<రవ్వ¹ + అన్ని.

రోసిందానె రూ.చూ. రోశందాన్. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కిటికీ.

రోసెందాన రూ.చూ. రోశందాన్. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కిటికీ.

రోసు వి. పలుగాక, దుష్టుడు. హంస. 5.113.

సం. రోష-. కోపం, రోషిన్. కోపం కలవాడు, కోపంకలది.

<సం. రోషిన్.

రోసుబడి చూ. రోయు. విణ. రోతగొట్టిన, సిగ్గు మారినట్టి. రోసుబడితనము వి. సిగ్గుమారిన తనం.

రోహిణి వి. మహమ్మదీయ భూతం. విశ్వ. 4.

ఉ. రూహిలాహీ. భూతాలు; పార. రుహుల్లాహ్. భగవదాత్మ. జీసస్ మొ. వారు, రూహిల్లాహీ. మహమ్మదీయ భూతాలు.

<ఉ. రూహిలాహీ.

రోజు వి. ఏకేటవ్వదు దూదినుంచి రాలిన తుక్కు.

రొందార్చి చూ. రొండు.

రొండు రూ. రౌను. విణ. గుండ్రని; వి. 1. వృత్తం; 2. ప్రయాణం.

ఇం. Round. గుండ్రని, వృత్తం.

<ఇం. Round.

రొందార్చి రూ. రొనార్చి. వి. గుండ్రంగా ఉండే లర్చి.

<రొండు + లర్చి. రొండుజరీ వి. రెండు పోగులు కలిపి పురిపెట్టి నేసే జరీ. రొండుపూజ వి. పాత్రలకు చుట్టూపెట్టిన అలంకరణలో ఒకరకం. రొండుబట్టి రూ. రౌనుబట్టి. వి. గుండ్రటి పెంకుబట్టి. రొండుమెట్టు రూ. రౌనుమెట్టు. వి. గుండ్రంగా ఉండే మెట్టు. రొండునంతె రూ. రొండ్వంతె, రౌనుతంతె, రౌన్దంతె. వి. గుండ్రంగా ఉండే మెట్టు. రొండ్వంతె రూ.చూ. రొండు వంతె. వి. గుండ్రంగా ఉండే మెట్టు.

రొండ్వంతె చూ. రొండు.

రొత్త రూ.చూ. రావుతుడు. వి. గుర్రం స్వారి చేసేవాడు.

రొతు¹ రూ.చూ. రావుతుడు. వి. అశ్వసాహిణి. భార. కర్ణ. 1.177. ద. హిం. శా. సంపు. 10. శా.నం. 263. క్రి. శ. 1218.

రొతు² వి. 1. భిన్నఖనిజాల కలయిక వల్ల ప్రకృతిలో సహజంగా ఏర్పడ్డ ఘనపదార్థం, శిల; 2. భిన్నమృత్తి కలను కలిపి కృత్రిమంగా. కాల్చి తయారుచేసిన ఘన పదార్థం. ఇటికరొతు మొ. వి; 3. ఉన్ని శుభ్రం చేయటానికి. ఉపయోగించేరాయి; 4. సరిచేసేటప్పుడు ఉన్ని పడుగులో చివర ఎక్కించిన కర్ర దిగింపకోసం నేలలో పాతినరాయి; 5. సర్వేటప్పుడు వాటిలోపల మోపుగా పెట్టుకొనే రాయి.

రొతుకచ్చు వి. రాళ్ళుపైకి కనిపించే సున్నపు పూత వేయనిగోడ. రొతుకచ్చు వి. సారెమొల దించటానికి గుబ్బిరాయి మధ్యలోని రంధ్రం. రొతుకచ్చు వి. వాసాల మీద రాళ్ళు పరిచి సున్నంతో అతికి వేసిన కప్పు. రొతుకాడి వి. అవరణ చుట్టూ తిప్పిన ముళ్ళ తీగకు ఆధారంగా ఉండే రాతిగుంజ. రొతుపూరిల్లు వి. రాతిగోడలు, గడ్డి కప్పుగల ఇల్లు. రొతుబిల్ల వి. గానుగకుండేరాతి చక్రం. రొతురట్ట వి. రాళ్ళను పేర్కొంటూ వాడే ఉత్తపదం.

రొనార్చి చూ. రౌను.

రౌను రూ.చూ. రొండు. వి. 1. వలయా కారం; 2. ప్రయాణం; విణ. గుండ్రని.

రౌనార్చి రూ.చూ. రొందార్చి. వి. గుండ్రంగా ఉండే లర్చి. <రౌను + లర్చి. రౌనుకమాను వి. గుండ్రంగా ఉండే లర్చి. రౌనుకుండ వి. గుండ్రంగా ఉండే సాదామట్టి పాత్ర. రౌనుకూజా వి. గుండ్రంగా ఉండే కూజా. రౌను

గూడు వి. గుండ్రంగా ఉండే గూడు. రొనుచిటి వి. గుండ్రంగా ఉండే మెట్టు. రొనుతంతె రూ.చూ. రొందు వంతె. వి. గుండ్రంగా ఉండే మెట్టు. రొనుపీపా వి. గుండ్రంగా ఎత్తుగా చేసిన మట్టిపాత్ర. రొనుపొయ్యి వి. ఒకటి కైవారంగా గుండ్రంగా ఉండే పొయ్యి. రొనుబట్టి రూ.చూ. రొందుబట్టి. వి. గుండ్రంగా ఉండే సున్నవ బట్టి. రొనుబావి వి. గుండ్రటి చుట్టుగోడ గల బావి. రొనుమెట్టు రూ.చూ. రొందు మెట్టు. వి. గుండ్రంగా ఉండే మెట్టు. రొనురొతు వి. గుండ్రంగా ఉండేరాయి. రొస్తంతె రూ.చూ. రొందువంతె. వి. గుండ్రంగా ఉండే మెట్టు. రొస్తంతె చూ. రొను.

రొంద్రం వి. రుద్రజడచెట్టు, ఒకరకం కంచెమొక్క (Ocimum basilicum).

రొలి వి. పూజారి, ముహూర్త నిర్ణయం చేసేవాడు. హిం, రొలి. తెల్లని, రొలా. ధ్వని.

రొలు రూ.చూ. రగులు. అ.క్రి. (నిప్పు) మండు.

రొలుకొను రూ.చూ. రవులొను. అ.క్రి. రగులు. రొలుకొలువు రూ.చూ. రొలుకొల్పు. స.క్రి. మండేటట్లు చేయు, రగిలేటట్లు చేయు. రొలుకొల్పు రూ. రగులు కొలువు, రగులొలువు, రవులు కొలువు, రవులొలువు, రొలుకొలువు. స.క్రి. మండేటట్లు చేయు, రగిలేటట్లు చేయు. చంద్రాంగ. 4.110. రొలుకోలు రూ.చూ. రవులుకోలు. వి. రగులుకొనటం. రొలుచు రూ.చూ. రగుల్పు. స.క్రి. రగులుకొనచేయు.

ర్యాయ రూ.చూ. రూపాయ. వి. ఒక రూపాయ.

ర్యాయి రూ.చూ. రూపాయ. వి. ఒక రూపాయ.

అ వి. ఒకానొక వర్ణం. దీన్ని 'శకట రేఫ' లేదా 'బండిర' అని వ్యవహరిస్తారు దంతమూలీయ కంపిత నాదవర్ణం. మూలద్రావిడ దంత మూలీయ తకారమే శకటరేఫగా తదనంతరం తెలుగు మొ. ద్రావిడభాషల్లో మారిందని నిరూపించ బడింది. ప్రాచీనాంధ్రంలో ఇది ప్రత్యేక వర్ణంగా ఉన్నప్పటికీ (వేరు-వేలు, నీరు-నీలు) నేటి తెలుగులో ఇది సవర్ణమే. తొట్టి, మట్టి మొ. ద్విత్యం పొందిన నందర్బాల్లోనే ఈ కంపితోచ్చారణ కనిపిస్తోంది. అన్యత్ర తాడితోచ్చారణమే. కాబట్టి నేటి తెలుగులో రేఫ, శకట రేఫలు సవర్ణాలని ధ్వని శాస్త్రజ్ఞుల నిర్ణయం.

<మూ.ద్రా.శత.

అక్కు రూ. రక్కు. వి. గీరు, బరుకు. రాజ. వి. 2.116; స.క్రి. గీరు, బరుకు.

అంకాట చూ. అంకు.

అంకాడు చూ. అంకు.

అంకియ రూ.చూ. అంకె. వి. అరువు, ఎద్దరువు.

అంకు రూ. రంకు. వి. 1. జారత్వం. భార. కాంతి. 2.257;

2. దూషణం, పరివాదం; 3. తంటా.

సం. రంభ. చరించు, తెరుగు, రమ్. క్రిడించు, రంబ్. సంతోషపెట్టు; ప్రా. రంభోలియ. పైవర విహారం గలవ్యక్తి; ఆప. రంభోలిర..విలాసస్త్రి;

త. అరంకి. రంకులాడి; కువి. రంకు. జారత్వం.

<సం. రంభ.

అంకాట రూ. రంకాట. వి. 1. జారత్వం చేయటం. విజ్ఞా. వ్యవ. 17; 2. ఒకరకం చీట్లాట. అంకాడు రూ.చూ. అంక్కాడు. అ.క్రి. రంకు చేయు, జారత్వం

చేయు. కలకడ కాననం. క్రి.శ. 972, బసవ. 6.880 పం. అంకుటాలు(-అలు?) రూ.చూ. రంకుటాలు. వి. వ్యభిచారిణి, జారిణి. అంకుతడక వి. మిక్కిలి జారత్వం ఉన్నస్త్రి. వేంక. పంచ. 4.507. అంకుతెగులు రూ. రంకుతెవులు, అంకుతెవులు. వి. సుఖరోగం, మేహరోగం. అంకుతెవులు రూ.చూ. అంకుతెగులు. వి. సుఖరోగం, మేహరోగం. అంకుమగడు వి. ఉప పతి, జారుడు. భల్లా. 1. అంకుబోతు (-పోతు) రూ. రంకుబోతు. వి. జారిణి, జారుడు. రామలిం. శ. 33. అంకురాట్నము వి. జారిణి, లంకె. వేణు. శ. 88. అంకులగొండి చూ. రంకులగొంట్లు. విణా రంకుతనం న్వభావంగా కలది. పండి. చ. 2.116. అంకులాడి రూ. రంకులాడి. వి. జారస్త్రి, లంకె. వేమ. 1.155 <అంకు + -లు + -ఆడి. అంకులాడి కొడుకు వి. కులటకు పుట్టిన కొడుకు. అంకువెలది వి. జారిణి. అచ్చ. రా.నుం. 3. అంకువోవు(-పోవు) అ.క్రి. రంకాడు. అంకెత రూ. రంకెత. వి. జారిణి, జారత్వం కలది. పండి. చ. 2.116 పు. అంక్కాడు రూ. రంకాడు. అంకాడు. అ.క్రి. వ్యభిచరించు. కొవి కాననం. క్రి.శ. 892.922. <అంకు + అడు.

అంకులరాట్నము రూ.చూ. రంకులరాట్నము. వి. పిల్లలు ఎక్కితిరిగే వలయాకార యంత్రం.

అంకె రూ. రంకె, అంకియ. వి. 1. ఎద్దు మొ. వి. చేసేధ్వని. భార. విరా. 5.165; 2. ధ్వని. రామాధ్యు. 8.242; 3. కేళ, అరవు. దుక్కి. 1.17.

సం. రణ్, రణత్కార, రంఘ. పలుకు; ప్రా. రణత్కార, రణత్కారం; నే.గు. రంకో, పెద్దగంటను

కొట్టిన చప్పుడు :

క. రంకె, రంకె, ఎద్దురంకె.

అంకెలమొకము వి. ఆటోతు. అంకెవిడు అ.క్రి. రంకె వేయు. పారి. 4.85. అంకెవిడుమొకము వి. అచ్చుబెడ్డు. అంకెవేయు అ.క్రి. ఎద్దు అరచు. అంకెవైచు అ.క్రి. కేకలు వైచు. సిం.ద్యా. 7.41.

అంకెత చూ. అంకు.

అంక్కాడు చూ. అంకు.

అచ్చ రూ.చూ. రచ్చ. వి. 1. దూడలు మొ. వాటికి, బాలారిష్ట దోషం కలిగిన చంటి బిడ్డలకు నూదులు కార్చి వేయటం ; 2. కావదల ; 3. చురక.

అజ్జ రూ.చూ. రజ్జ. వి. వ్యర్థభాషణం. కావ్యా. చూ. 7.46.

అట్టడి రూ.చూ. అట్టు. వి. 1. అల్లరి చేసేవాడు. కాళ్ళ. సం. 14.146 ; 2. నింద ; 3. కలకలం ; విణ. ఉపద్రవం.

అట్టరి చూ. అట్టు.

అట్టు రూ. రట్టడి², రట్టు, రాటము³, రాటు,¹ అట్టడి. వి. 1. అపకీర్తి. ఉ. హరి. 5.117 ; 2. అపరాధం. కాళ్ళ. సం. 8.82 ; 3. గోల.

క. రట్టు-, దిగ్గరగా అరవటం.

అట్టరి వి. కలకలం. రాజవా. 2.35. <అట్టు+-అరి. అట్టుకొక్కు రూ. రట్టుకొక్కు. అ.క్రి. నిందింపబడు. కాళ్ళ. సం. 8.269. <అట్టు+-కున్ + ఎక్కు. అట్టుపెట్టు రూ.చూ. అట్టు పెట్టు. న.క్రి. అల్లరిచేయు. అట్టుపెట్టు (-పెట్టు) రూ. అట్టుపెట్టు. న.క్రి. వంచించు, మోసపుచ్చు. భాగ. 10ఉ. 472.

అంతిలు చూ. అంతు.

అంతిల్లు చూ. అంతు.

అంతు రూ.చూ. రంతు, వి. 1. కలకలధ్వని, రొద. భీమ. 4.96 ; 2. గోల, ఖోగినీ ; 3. ఉచ్చైస్వస్వనం, పెద్దధ్వని, చప్పుడు, గౌ.హరి.పూ. 919 పం. ; 4. మాట, పలుకు. అచ్చ.రా. అయోధ్యా. 86 ; 5. గజిబిజి, ఉద్రేకం. శకా. 2.90 ; విణ. పెద్దధ్వని కలది. వేంక. పంచ. 4.370.

అంతిలు రూ. రంతిలు, రంతిల్లు, అంతిల్లు, అ.క్రి. పెద్దధ్వనిచేయు. పల్నా. 10. అంతిల్లు రూ.చూ. అంతిలు. అ.క్రి. పెద్దధ్వనిచేయు.

అంతె రూ.చూ. రంతు. వి. కలకలం.

అవ్వ రూ. రప్ప. వి. చిన్నరాయి. భాస్క.రా.యు. 265.

అంవకాడు చూ. అంపము.

అంవకారి చూ. అంపము.

అంపటిలు చూ. అంపు.

అంపటిల్లు చూ. అంపు.

అంపము రూ. రంప, రంపము, రంపి², రంపించు³, రంపి¹.

వి. కర్రలు కోసే సాధనం, క్రకచం. భార. విరా. 5.35.

సం. రణ్. చీల్చు, చెక్కు ; ప్రా. రంప-. కోసేది రంప. కోయు ;

క. రంపిగె. కోళ్ళు కుట్టేవాడి కత్తి ; తు. రంపి. కోళ్ళు కుట్టే వాడి కత్తి ; త. ఇరంపమ్. రంపం.

<ప్రా-రంప -.

అంవకాడు రూ. రంపకాడు. వి. రంపంతో పలకలు మొ. వి కోసేవాడు. అంవకారి వి. రంపంతో పలకలు మొ. వి కోసేవాడు.

అంపియ రూ.చూ. రంపియ¹, వి. 1. మాదిగవాడు కోలుకోసే సాధనం ; 2. తాటాకు మట్టగించి కోసేసాధనం.

అంపిలు చూ. అంపు.

అంపిల్లు చూ. అంపు.

అంపు రూ. రంపి¹, రంపు, రొంపు. వి. 1. కలకలం. రాజవా. 3.128 ; 2. ఉత్కర్షం, గొప్పతనం. శకా. 3.49 ; 3. రచ్చ, పోరు.

సం. రంభ-. శబ్దించటం, గర్జించటం ;

క. రంప. గర్జన ; తు. రంజా రూటి, రంజారూటి రంభట. గర్జన, కేక ; గాలా. రంపమ్, అల్లరి, నందడి, కలకలం.

అంపటిలు రూ.చూ. అంపటిల్లు. అ.క్రి. కలహించు, పోరాడు. అంపటిల్లు రూ. రంపటిలు, రంపటిల్లు. అంపటిలు, అ.క్రి. కలహించు, పోరాడు. కులశేఖర మహిపాలచరిత్రము. 1 అ. అంపిలు రూ.చూ. అంపిల్లు, అ.క్రి. ఆతిశయించు. చంద్రాంగ. 2.80 ; 2. విజృంభించు. అచ్చ.రా. యు. 70 ; 3. వ్యాపించు ; 4. వర్ధిల్లు ; 5. అరచు, పేలు. అంపిల్లు రూ. రంపిలు, రంపిల్లు, అంపిలు. అ.క్రి. 1. విజృంభించు. యయా. 3.105 ; 2. వ్యాపించు. అచ్చ.రా. సుం. 3 ; 3. వర్ధిల్లు. భక. 1.457 ; 4. అరచు, పేలు. అంపులాడి వి. కలహిలురాలు, జగద గొండి, వేంక. పంచ. 3.183. <అంపు+-లు+-అడి.

అంపె రూ.చూ. రంపియ¹, వి. 1. మాదిగవాడు, కోలుకోసే సాధనం ; 2. తాటాకులు మట్టగించి కోసే సాధనం.

అమ్ము వి. పిపా, నీళ్ళగోతం.

ఇం. Drum. స్తూపాకారపు గోతం.

<ఇం. Drum.

అయిక రూ.చూ. అవిక. వి. కంచెల, కూర్చానం. దకా. 8.124.

అవ రూ.చూ. రవ.¹ వి. 1. వజ్రం ; 2. దూగర, తారు కలిసిన చిట్టు.

అవఅవ రూ.చూ. రవరవ. వి. 1. మండలంలో ఆయ్యేధ్వని క అనుకరణం. క్రీడా. 1.142 ; 2. కోపవికారం, న్వర్థ, అచ్చరా. సుం. 58.

అవలి రూ.చూ. రవలి. వి. ధ్వని.

అవళి రూ.చూ. రవలి. వి. ధ్వని. కాశీ. 4.274.

అవిక రూ. రయిక, రవిక, రైక, అయిక, అవికె. వి. కంచెల, కూర్చానం. శృం. నై. 6.131.

క. అవకె, అవికె, జాకెట్టు ; తు. అవకె, జాకెట్టు ;

త. ఇరవికైక్కు, రవికైక్కు. కూర్చానం.

అవికె రూ.చూ. అవిక. వి. కంచెల, కూర్చానం.

అవ్వ రూ. రవ.² రవ్వ.³ వి. 1. నింద, దూరు. భోజ. 8.95 ; 2. దౌష్ట్యం ; 3. అల్లరి ; 4. అపకీర్తి.

సం. రవ-. ధ్వని ;

క. రవ - కేక, గర్జన.

< సం. రవ -

అవ్యచేయ స.క్రి. నిందలపాలుచేయ. శక. 2.133.
అవ్యలాడి వి. నిందించే పనిత. ఉ.రా. 4.163. అవ్యాదు
రూ. రవ్యాదు స.క్రి. నిందించు. < అవ్య + ఆదు.

అవ్యాదు చూ. అవ్య.

తా రూ.చూ. తాయి. వి. 1. పాషాణం, రాయి. ద.హిం.కా.
నంపు. 10. కా.నం. 65. క్రి.శ. 1090-91, ఉ. హరి.
2.44 ; 2. రత్నం ; 3. పర్వతం.

తాకట్టు రూ.చూ. రాకట్టు. వి. నెలకట్టు. శిలాశాస్త్రాది
నిబద్ధ భూమి, ఉ.రా. 4.166. తాకట్టుము వి. రాతిలో
గట్టు కట్టి చేయటం. తాకంబాలు వి.బ.వ. రాతిస్తంభాలు.
ద.హిం.కా. నంపు. 10. కా.నం. 451. క్రి.శ. 1280.
తాగుడి వి. రాతిచే నిర్మింపబడిన దేవాలయం. ద.హిం.
కా. నంపు. 6. కా.నం. 81. క్రి.శ. 1292.
తాగుండియ రూ. రాగుండియ, రాగుండె, తాగుండె. వి.
రాయిలాంటి గుండె, కఠినహృదయం, కాశీ. 5 300.
తాగుండె రూ.చూ. తాగుండియ. వి. రాతివంటిగుండె,
కఠినహృదయం. తాతిత్వట్టు అ.క్రి. తిత్తితో ఉడు. వండి.
చ. 2-5-524. తానగరు వి. రాతిచే నిర్మింపబడిన దేవాలయం.
ద.హిం.కా. నంపు. 6. కా.నం. 675. తాలరుప్పు
స.క్రి. రాళ్ళతోకట్టు. ఆము. 2.24. తాలుదింటూమలిగండ్రేరు
అ.క్రి. కంబళిలో వెంట్రుకలేరు. కాళ్ల.నం. 10.135.
తాళ్ళవమ్మ వి. బౌద్ధ నంబంది పన్ను. తావేల్పు వి.
రాతిలో చేయబడిన దేవతావిగ్రహం, శిలాప్రతిమ. గా.
హరి. పూ. 1258 పం.

తాగ రూ. రాగ, రాగ. వి. 1. ధూర్తురాలు. పి.శకు.
3.190 ; 2. ఉద్ధతురాలు. నరస. 1.90 ; 3. జారిణి,
రంకుటాలు. సారంగ. 2.84 ; 4. ధూర్తుడు ; 5. ఉద్ధ
తుడు ; విణ. 1. ధూర్తతల. సారంగ. 3.117 ; 2.
ఉద్ధతమైన. రామలిం. శ. 43.

తాగతనము రూ. రాగతనము, రాగతనము. వి. 1.
బౌద్ధత్వం, పొగరుబోతుతనం. భీమ. 4.96 ; 2. ధూర్తత్వం
లక్ష్మి వి. 4.72. తాగతుంగ వి. భద్రము స్తకం.

తామ రూ.చూ. రామ. స.క్రి. రాపిడిచేయ. రం.రా. అయోధ్యా.
126పు. 8పం.

తాపాదు రూ.చూ. రాపాదు. స.క్రి. 1. రాపిడిపెట్టు,
బాధించు ; 2. రాయు ; అ.క్రి. ఒడయు. తాపిడి రూ.చూ.
రాపిడి. వి. అడుముడు. తాపు రూ.చూ. రాపు. వి. ఒర
యిక. తాపుడు రూ.చూ. రాపుడు. వి. ఒరపిడి. తాపుద్రనము
(-తనము) వి. రాయిడి, పుర్వణం. హరి. పూ. 8.44.

తాతికిడునట్టి గిరిగింతలు చూ. తాయి.

తాతికొలుకు చూ. తాయి.

తాతిగానుగ చూ. తాయి.

తాతిగుండియ చూ. తాయి.

తాతిగుండె చూ. తాయి.

తాతిగొరక చూ. తాయి.

తాతివార చూ. తాయి.

తాతివనివాడు చూ. తాయి.

తాతిపాచి చూ. తాయి.

తాతిపుపు చూ. తాయి.

తాతిపూపు చూ. తాయి.

తాతిప్రతిమకుఁజిక్కిరిగింత చూ. తాయి.

తాతిబదనిక చూ. తాయి.

తాతియులి చూ. తాయి.

తాతివదనిక చూ. తాయి.

తాతివాలు చూ. తాయి.

తాపాదు తామ.

తాపిడి చూ. తామ.

తాపు చూ. తామ.

తాపుడు చూ. తామ.

తాపుద్రనము చూ. తామ.

తాపువ్వ రూ. తాపావ. వి. అశ్వపుష్పం, రాతిపువ్వ. ప్రబంధ.
136.

తాపూపు రూ.చూ. తాపువ్వ. వి. శైలేయం. ఆం.తా. 2.61.

తాప్రాకారుపు వి. రాతిలో కట్టబడిన ప్రాకారం. ద.హిం.కా.
నంపు. 10. కా.నం. 211. (క్రి.శ. 1190).

తాబొమ్మ వి. రాతిబొమ్మ, శిలావిగ్రహం. ప్రబంధ. 630.

తాబోరక్కనుడు వి. ఆశ్వవక్షుడు. ఆచ్య. రా. సుం. 104.

తామంటపము వి. రాతిలో నిర్మింపబడిన మంటపం. ద.హిం.కా.
నంపు. 10. కా.నం. 476. క్రి.శ. 1293.

తాయి రూ. రా, రాయ, రాయి, తా. వి. ఔ. 1.
పాషాణం, కల్లు. E. 1. నంపు. 18. 226-235పు. క్రి.శ.
945-970 తార. భీష్మ. 3.419 ; 2. పర్వతం. తార.
ద్రోణ. 1.80 ; 3. మణి, రత్నం. ఆము. 6.94.

క. అటె. రాయి ; త. అటె ; మ. అట.

< మూ.ద్రా. *అత్.

తాతికిడునట్టి గిరిగింతలు వి.బ.వ. వ్యర్థాలు, నిష్ప్రయోజ
నాలు. హంస. 3.203. < తాయి + - ఇ + - కున్ +
ఇడునట్టి గిరిగింతలు. తాతికొలుకు వి. మత్స్య విశేషం.
వేంక. పంచ. 1 294. < తాయి + - ఇ + కొలుకు.
తాతిగానుగ వి. కలుగానుగ. < తాయి + - ఇ + గానుగ.
తాతిగుండియ రూ.చూ. రాతిగుండె. వి. కఠినహృదయం.
తాతిగుండె రూ.చూ. రాతిగుండె. వి. కఠినహృద
యం. < తాయి + - ఇ + గుండె. తాతిగొరక రూ.
రాతిగొరక. వి. మత్స్యవిశేషం. హంస. 4.187.
< తాయి + - ఇ + గొరక. తాతినార రూ. రాతినార.
వి. బౌద్ధవిశేషం. తాతివనివాడు విణ. కాసేవాడు, గ్రావ
కారుడు. తాతిపాచి రూ. రాతిపాచి. వి. ఒడదీవిశేషం.
తాతిపువ్వ రూ. రాతిపూపు, తాతిపూపు. వి. అశ్వపుష్పం, ఒకా
నొక సుగంధ ద్రవ్యం. వేమ. 159. < తాయి + - ఇ +
పువ్వ తాతిపూపు రూ.చూ. తాతిపువ్వ. వి. ఒకానొక
సుగంధ ద్రవ్యం. తాతిప్రతిమకుఁజిక్కిరిగింత వి. వ్యర్థం.
కళా. 3.50. సం. ప్రతియా. బొమ్మ. < తాయి + - ఇ +
సం. ప్రతిమా + - కున్ + చిక్కిరిగింత. తాతిబదనిక
రూ.చూ. తాతివదనిక. వి. శిలలో పుట్టిన బదనిక.

తామ్రేనగ్రంథమేలు (-ఉరి) రూ. తామ్రేనగ్రంథమేలు. వి. కానెఉరి. వి.
 <తామ్రేనగ్రంథమేలు + ఉరి. తామ్రేనగ్రంథమేలు రూ. తామ్రేనగ్రంథమేలు,
 తామ్రేనగ్రంథమేలు. వి. శిలలో వుట్టే బదనిక. యయా. 1.31.
 <తామ్రేనగ్రంథమేలు + వదనిక. తామ్రేనగ్రంథమేలు. రూ. తామ్రేనగ్రంథమేలు.
 వి. వజ్రాయుధం. అచ్చ.రా.యు. 558. తామ్రేనగ్రంథమేలు
 న.క్రి. బల్లగుద్దిచెప్ప. తామ్రేనగ్రంథమేలు వి. మిక్కిలికరి
 నుడు అనేటప్పటి పలుకుబడి. కౌ. 4.120. తామ్రేనగ్రంథమేలు
 వి. 1. పండికొక్క. రాజ మూషికం ; 2. ఎలుక.

తామ్రేనగ్రంథమేలు చూ.తామ్రేనగ్రంథమేలు.

తామ్రేనగ్రంథమేలు చూ.తామ్రేనగ్రంథమేలు.

-తామ్రేనగ్రంథమేలు రూ. రికము. అప. తామ్రేనగ్రంథమేలు వచ్చేప్రత్యయం.
 నిర్వ. రా. 3.95.

తెక్క రూ. రిక్క. వి. పశువుల్ని తోలేటప్పుడు నోటితో చేసే
 ద్వని, కూత, ఆరపు, బొబ్బ.

తెక్కపెట్టు రూ.చూ. తెక్కపెట్టు. అ.క్రి. రిక్కచేయు.

తెక్కపెట్టు (-పెట్టు) రూ. తెక్కపెట్టు. అ.క్రి. పశువుల్నితోలే
 టప్పుడు చేసే ఒకరకం ద్వని. బ.స.వ. 3.1120 పం.

తెక్కవైపు అ.క్రి. గుర్రాలు మొ. వాటిని తోలేటప్పుడు
 నోటితో చప్పుడు చేయు. రంగా. చ. 1.137.

తెక్కించుకొను చూ. తెక్కు.

తెక్కించు చూ. తెక్కు.

తెక్కు రూ.చూ. రిక్కు. అ.క్రి. నిక్కు.

తెక్కించుకొను న.క్రి. నిక్కించుకొను. శృం.నై. 2.5,

<తెక్కించు + -ఇ¹¹ + కొను. తెక్కించు న.క్రి. నిక్కించు.
 చంద్రాంగ. 292.

<తెక్కు + -ఇంచు.³

తెంగనిమోయు చూ. తెంగు.²

తెంగు¹ రూ. రింగు². వి. వస్త్రంకుచ్చె. హర. 3.69.

తెంగులువాటిగ అవ్య. కుచ్చెళ్ళ వచ్చేటట్లుగ. <తెంగు¹
 + -లు + పాటు³ + -అ⁷ + అగు - అ⁷.

తెంగు² రూ. రింగు. వి. 1. వింటినారి ద్వని అనుకరణం
 పారి. 5.16 ; 2. పక్షులెగరటంలో అయ్యేద్వనికి అనుకర
 ణం. మను. 4.59 ; 3. రాత్తుపుద్వనికి అనుకరణం. ఉ.
 హరిశ్చ. 4.24. ద్వన్యను.

తెంగనిమోయు అ.క్రి. మోగటంలో అయ్యేద్వనికి అను
 కరణం. <తెంగు² + అను + -ఇ¹³ + మోయు.

తెచ్చ రూ. రిచ్చ. వి. 1. నిశ్చేష్టత. కావ్య. చూ. 7.46 ;
 2. విసుగు, నిర్వేదం. ఆము. 5.146.

సం. రిక్త-కూన్యమైనది, ఏమీలేనిది, పనికిమాలినది ;
 ప్రా. పా. రిక్త-

తెచ్చపడు రూ. తెచ్చపడు. అ.క్రి. 1. వెనుదీయు,
 భయపడు. పి.శకు. 3.31 ; 2. నిశ్చేష్టత పొందు. కవిరా.
 5.266. తెచ్చపాటు రూ. రిచ్చపాటు, తెచ్చవాటు. వి.
 మాన్యడు, నిశ్చేష్టత. భార. కర్ణ. 2.226, వేంక. పంచ.
 1.615. తెచ్చపడు(-వడు) రూ. తెచ్చపడు. అ.క్రి. 1.
 నిశ్చేష్టతపొందు. భార. విరా. 5.196 ; 2. ఆశ్చర్యపడు.
 నిరంకు. 2.122 ; 3. వెనుదీయు, భయపడు. తెచ్చవాటు
 (-పాటు) రూ.చూ. తెచ్చపాటు. వి. మాన్యడం.

నిశ్చేష్టత.

తెచ్చ రూ.చూ. తెచ్చ. వి. ఎగరటంలో అయ్యేద్వనికి అను
 కరణం. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 5.

తెమ్ము న.క్రి. 1. (చిమ్మునగ్రంథమేలు) జలాదికాలను చిమ్ము ;
 2. వినరు, నరుకు.

క. ఇఱి. వినురు, కొట్టు, చంపు, త. ఎఱి (-వ్-,
 -వ్-). వినరు, ముక్కలు ముక్కలుగా నరుకు ; మ. ఎఱి.
 వినురు ; కో. ఎయిర్. నరుకు, చంపు ; గ. ఎయి.
 వినురు.

తెచ్చ రూ. రిచ్చ. తెచ్చ. వి. 1. వీచటంలో అయ్యే ద్వనికి
 అనుకరణం. చిత్ర భా. 2.34 ; 2. ఎగరటంలో అయ్యే
 ద్వనికి అనుకరణం. వసు. 4.59 ; 3. రుప్పటంలో అయ్యే
 ద్వనికి అనుకరణం. సానంద. 2.22 ; 4. ఎగటంలో
 అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం. చంద్రాంగ. 6.92, ద్వన్యను.

తెచ్చన రూ. రిచ్చన. అవ్య. ద్రు. యుడిత్యర్థకం.

-ఱు¹ ప్రత్య. కొన్ని శబ్దాలకు చేర్చే బహువచన ప్రత్యయం.

-ఱు² ప్రత్య. 'దు'కు పూర్వరూపం. ప్రథమావిధక్తి మహత్వ
 ర్థక వికవచనప్రత్యయం. E.I. సంపు. 27, సంపు. 42.
 క్రి.శ. 600-700.

ఱుచ్చ రూ.చూ. ఱుచ్చ. న.క్రి. వినరివైచు, రుచ్చ. భాను.
 2.84.

ఱుచ్చపులుగు రూ.చూ. రుచ్చపులుగు. వి. ఒకరకం పిట్ట,
 కాటుక పిట్ట.

ఱుచ్చ రూ. రుచ్చ², ఱుచ్చ, ఱాపు. వి. వీచటంలో అయ్యే
 ద్వనికి అనుకరణం. భాస్క.రా.ఆరణ్య. 2.383 ; న.క్రి.
 వినరివైచు. ఆము. 2.24.

క. ఉఱుఱు. గారికీప్రత, వేగం ; కొలా. రువ.
 వినరివేయు, రుసి. వినరివేయు.

ఱుచ్చ(ఱులుగు(-పులుగు) రూ.చూ. రుచ్చపులుగు. వి.
 ఖంజరీటం, కాటుకపిట్ట.

ఱాపు రూ.చూ. ఱుచ్చ. న.క్రి. వినరు, వినరివైచు. ఆము.
 6.77.

తెక్క రూ. ఎఱక, రెక్క. వి. 1. పక్షి యొక్క పక్షం, గరుత్తు.
 భార. భీష్మ. 1.128 ; 2. భుజం. భార. ద్రోణ. 1.222 ;
 3. పర్వతం యొక్క పక్షం. నృసింహ. 1.36 ; 4. రెండుగా
 విధించిన తలుపు యొక్క భాగం ; 5. పొగాకు, మొ.
 వాటిలోని భాగం.

క. అక్కె. రెక్క ; త. ఇఱిక్కె ; మ. ఇఱికు, చిఱికు.

తెక్కకట్టు అ.క్రి. పక్షాలనుకూర్చు. తెక్కకట్టెలువక్కి వి.
 గరుత్మంతుడు. తెక్కచూపు వి. కొన్నిమూలలున్నరేకు.
 న.క్రి. భారతాపు తెక్కతలుపు రూ. రెక్కతలుపు, తెక్క
 తలుపు. వి. రెండు రెక్కలు గల తలుపు. తెక్కతలుపు
 రూ.చూ. తెక్కతలుపు. వి. రెండు పక్షాలన్నతలుపు.
 తెక్కతీరుపు వి. సుశకునం. పి.శకు. 1.131, తెక్కతేజీ
 రూ.చూ. తెక్కతేజీ. వి. గరుత్మంతుడు. తెక్కతేజీ రూ.
 తెక్కతేజీ. వి. గరుత్మంతుడు. చిత్రభా. 4.124. తెక్క
 పాయలు రూ. రెక్కపాయలు. వి. బ.వ. భాన్యవిశేషం.
 హంస. 4.128. తెక్కప్రాసంగు వి. పన్యవిశేషం. కాశీ.

3.23. తెక్కముక్కాదనీయక అవ్య. చేయి కడల్చనీయక. కు.వ.చ. 1.59 తెక్కమొదలు వి. పక్షిరెక్కమొదలు. తెక్కలతల్పు వి. రెండు పక్షాలున్న తలుపు. భార. 7.137. తెక్కలపోకు వి. పక్షివిశేషం. సిం.ద్యా. 1.231. తెక్కల బొల్ల(డు) వి. రెక్కలున్న బొల్లిగుర్రం, గరుత్మంతుడు. వరాహ. 9.58. తెక్కలుగట్టుకొనివచ్చు అ.క్రి. 1. అతి వేగంగావచ్చు ; 2. ఏమాత్రం అలవ్యం లేకుండా (వెంట)వచ్చు. తెక్కలుగలపామువలె అవ్య.దు. అతి వేగంగా. భార. ద్రోణ. 3.128. తెక్కలుదువ్వ అ.క్రి. ఆదరాన్ని చూపు. తెక్కసామాజీదంట వి. మన్నుడు. చంద్రాంగ. 3.98. తెక్కాములు రూ. రెక్కాములు. వి.బ.వ. దాన్యవిశేషాలు. హంస. 4.128.

తెక్కాములు చూ. తెక్క.

తెట్ట రూ.చూ. రెట్ట. వి. పక్క.

తెట్టించు రూ.చూ. రెట్టించు. న.క్రి. ద్విగుణీకృతంచేయు. తాళ్ల. సం. 17.100.

తెప్ప వి. కలత, సంక్షోభం. కావ్యా. చూ. 7.46.

తెప్ప రూ.చూ. రెప్ప. వి. పక్షం, నేత్రచ్ఛదం. కు. సం. 9.124. భార. ఉద్యో. 4.114.

తెప్పపాటు రూ.చూ. రెప్పపాటు. వి. నిమేషం రెప్పమూయటం. తెప్పలుజివ్వలు అ.క్రి. కంటిరెప్పలనిండా నీరుఉబుకు. తెప్పలెత్తు అ.క్రి. రెప్పలువిప్ప. కవిరా. 3.75. <తెప్ప+లు+ఎత్తు>. తెప్పవెట్టు(-వెట్టు) అ.క్రి. కనుమూయు, రెప్పవేయు. కు. సం. 9.823. తెప్పవేయని మెవ్వకేకాకూళి వి. గంగ, దేవతల విహారస్థలం.

తెమ్మ రూ.చూ. రెమ్మ. వి. ఉపశాఖ, ఒకకొమ్మనుండి వుట్టిన, చిన్నకొమ్మ. విజయ. 2.141.

తెల్లిగడ్డ వి. నీటివారల్లోనూ, చెమ్మనేలల్లోనూ పెరిగేగడ్డిమొక్క (Saccharum Spontaleum).

తెల్లు రూ.చూ. రెల్లు. వి. కాళం, ఒకజాతిదర్ప. కాశీ. 3.23, అము. 4.153.

తెల్లుచూలి రూ. రెల్లుచూలి. వి. కుమారస్వామి. అం.భా. 1.44. తెల్లుటిల్లు వి. కాళగృహం, రెల్లుమబ్బుతో ఏర్పడిన ఇల్లు. ఉ.రా. 3.62. తెల్లుదీవి రూ. రెల్లుదీవి. వి. కుళ ద్వీపం. శరద్వీపం. అచ్చ రా.యు. 403.

తే రూ.చూ. తేడు. వి. రాజు.

తేకు రూ. రేకు. వి. 1. సప్త దళం. నిర్వ. రా. 8.52 ; 2. పక్షులఈక. భార. భీష్మ. 2.30 ; 3. లోహపుతగడు ; 4. అంచుకమ్ములు లేని వస్త్రం.

తేకుమడ(చు) న.క్రి. అణగదొక్కు. చంద్రాంగ. 2.122. తేకెత్తు రూ. రేకెత్తు. అ. క్రి. 1. విజృంభించు, చెలరేగు. దళం పైకెత్తినదగు. రసిక. 2.85 ; 2. వృద్ధిపొందు, <తేకు+ఎత్తు>.

తేగు రూ.చూ. రేగు. వి. బదరీవృక్షం, రేగుచెట్టు.

తేగువండు రూ. రేగువండు. వి. రేగువండు.

తేచు వి. కనకం, కుక్క. భోజ. 6.346.

తేడు రూ. రేడు. తే. వి. 1. రాజు, ప్రభువు. కు.సం. 10.56, శృం. నై. 1.65 ; 2. మగడు, భర్త. కు.సం. 11.186,

భార. కాంతి. 3.334.

క. ఎత్తి. రాజైఉండు, మగదైఉండు, ఎత్తి. రాజు. ఆదికారి ; మ. జిజ్ఞాస్. రాజులనంబోధన.

తేవకడ చూ. తేవు.

తేవటిపూటపాలు చూ. తేవు.

తేవటివంధ్య చూ. తేవు.

తేపాడి చూ. తేవు.

తేవు రూ.చూ. రేవు. వి. 1. ప్రాతఃకాలం. ద. హిం. కా. సంపు. 6. కానం. 840. క్రి.శ. 1377 ; భీమ. 2.81 ; 2. పగలు. రసిక. 2.86 ; 3. మరునటిదినం. హంస. 1.100.

తేవకడ రూ.చూ. రేవకడ. వి. ప్రాతఃకాలం. కాశీ. 1.119. తేవటిపూటపాలు వి. ప్రాతఃకాలానికి దేవుని వినియోగానికి కావలసినపాలు. ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా. సం. 659. క్రి.శ. 1485. తేవటివంధ్య వి. ప్రాతః కాలవంధ్య లేక ఘాజానమయం. ద. హిం. కా. 5.66. తేపాడి రూ.చూ. రేపాడి. వి. 1. ప్రాతఃకాలం. భార. ఆరణ్య. 7.822 ; 2. దినం, పగలు. భార. ఆరణ్య. 7.822 ; 3. వర్తమాన దినానికి మరునటిదినం. హంస. 1.100.

తేయి రూ.చూ. రేయి. అ.క్రి. 1. సందడించు ; 2. విజృంభించు.

తేయు రూ.చూ. రేయు. అ.క్రి. 1. విజృంభించు. కైమినిభా. 8.22 ; 2. కలహించు. యయా. 4.21 ; 3. అతిశయించు. అచ్చ. రా. ఆరణ్య 5 ; న.క్రి. విందించు.

తేల రూ. రేల వి. అరగ్వధవృక్షం. El. V. 10. క్రి.శ. 1102. యయా. 4.21.

తేవ రూ.చూ. రేగడు. వి. రేగడినేల.

తేవు రూ.చూ. రేవు. వి. నది మొ. వాటిలో మనుషులు దిగటానికి అనువుగా ఏర్పరచిన దారి. అచ్చ. రా. అయోధ్యా. 101.

తేవుసుంకము వి. రేవు దాటించటానికి విధించబడేసుంకం. ద. హిం. కా. 6.652.

తైక రూ.చూ. అవిక. వి. కంచుకం, కంచెల. రామం. 1.121. శశం. 4.74.

తొచ్చు రూ. కొచ్చు. వి. 1. అపవదం. భార. అశ్వ. 2.191 ; 2. సంపర్కం. అము. 5.7 ; 3. అనాదరం, తిరస్కారం. రామాధ్య. 5.199 ; 4. మాలిన్యం ; 5. కుళ్ళిన గడ్డి మొ. వాటితో ఏర్పడిన బురద.

తొడ్డ రూ.చూ. కొడ్డ. వి. వామం, ఎడమ.

తొడ్డచేయి వి. ఎడంచేయి.

తొడ్డు రూ.చూ. కొడ్డు. వి. ఎక్కువపులుపుకలది.

తొడ్డుపులుసు వి. ఎక్కువపులుసు.

తొమ్మ రూ. కొమ్మ. వి. 1. హృదయం, ఎడ. భార. ఆది. 6.62 ; 2. వక్షం, అక్కు. భార. శల్య. 2.124.

తొమ్మప్పించు న. క్రి. కొమ్మ తాటించు. అము. 6.22.

తొమ్మకుంపటి వి. త్రివచారాకరం. తొమ్మక్రొక్కు అ.క్రి. నిర్జించు. విజయ. 2.106. తొమ్మన(జేయి)డి విద్రపోవు అ.క్రి. నిర్భీతిగా. నిశ్చింతగా నిద్రపోవు. భార. ఆరణ్య. 6.62. తొమ్మననమ్మగట్టుకొను అ.క్రి. మిక్కిలి మెలకువతో

ఉండు. చంద్రవా. 1.141. తొమ్మునొప్పి వి. గుండెనొప్పి.
 తొమ్ములకుంపటి వి. మిక్కిలిబాధ కలిగించేది. పండి. చ.
 2.116 పు. తొమ్మువడిశం వి. రామ్మువోళ్లేష్మం చేరివచ్చే
 వ్యాధి. తొమ్ముమెట్టు అ.క్రి. రామ్ముపై కూర్చొను. రాధికా.
 3.63. తొమ్మురొట్టేదిగు అ.క్రి. భారంతీరిపోవు, దిగులు
 కొరిగిపోవు.
 తో¹ వి. అలగాబీడు, గయాకు, దున్నకుండావిడిచేభూమి. నె.
 గా. అత్తకూరు. 25. క్రి.శ. 1285.
 తో² రూ.చూ. రోయి¹. వి. లంచం. ద. హిం. కా. సంపు. 10.
 కా.నం. 612. (రేనాటివోళులకాసనం).
 తో³ కట(జివులుగుండు చూ. తో⁴కలి.
 తో⁵కలి రూ.చూ. రో⁶కలి. వి. మునలం.
 తో⁷కట(జివులుగుండు అ.క్రి. అసాధ్యకార్యాన్ని
 ఒనర్చు. కు.నం. 8.135. <తో⁸కలి + -అ⁹ + చివురు + -
 లు + కోయు.
 తో¹⁰త రూ.చూ. రో¹¹త. వి. 1. నింద ; 2. అనహ్యం.
 తో¹²యి రూ.చూ. రోయి¹³. వి. 1. నింద ; 2. అనహ్యం.
 తో¹⁴లగుంట చూ. తో¹⁵లు¹.

తో¹⁶లు¹ రూ. రో¹⁷లు¹. వి. ఔ. ఉలూఖలం. కు.నం. 6.47.
 క. ఒరల్, ఒరల్, ఒర్లు, ఒల్లు. రాతిలేక గట్టి
 క్రర్రోలు ; కు. ఒరల్. పెద్దరోలు ; త. ఉరల్. రోలు ;
 మ. ఉరల్. క్రర్రోలు ; పో. చూ.త. ఉరై.
 తో¹⁸లగుంట రూ.చూ. తో¹⁹లుగుంట. వి. దంచుకోవటానికి
 నేలమట్టానికి ఇంట్లో పాతిపెట్టిన చిన్నగుంటకల రాయి²⁰,
 రాలగుంట, కుండెన. తో²¹లుగుంట రూ. రో²²లుగుంట.
 తో²³లగుంట. వి. దంచుకోవటానికి నేలమట్టానికి ఇంట్లో
 పాతిపెట్టిన చిన్న గుంటకలరాయి, రాలగుంట. తో²⁴లుమామ
 రూ. రో²⁵లుమాను. వి. ఉతక, తలుపు కుసి తిరగటం
 కోనం కింద అమర్చిన కొయ్యచిప్ప.
 తో²⁶ళ్లన్రోకండ్లంబాడు అ.క్రి. సర్వజన విదితమగు. వరాహ.
 7.22. <తో²⁷లు¹ + -లు + -అ²⁸ + రో²⁹కలి + -లు + -
 అ³⁰ + పాడు.
 తో³¹లు² రూ.చూ. రో³²లు². అ.క్రి. బాధతో అరచు. భార.
 సౌప్తి. 1.157.
 తో³³లుగాలి వి. వాతులం, పెద్దగాలి. వరాహ. 2.105.
 తో³⁴ళ్లన్రోకండ్లంబాడు చూ. తో³⁵లు¹.

-లో రూ.చూ. -లు. ప్రత్య. బహువచనప్రత్యయం. కలమళ్ళ
 కాసనం. క్రి.శ. 575.
 ల¹ వి. దంతమూలీయ పార్శ్వకనాద వర్ణం.
 -ల² అప. తృతీయాది బహువచనాలకు వచ్చే ఆగమం. భార.
 ఆది. 7.172. బహువచన ప్రత్యయమైన. -లు వర్ణకానికి
 సంబంధార్థంలో -అ- చేరగా ఏర్పడుతుంది.
 -ల³ అప. ద్రు. ఇది కరణాద్యర్థాల్లో ఉపయోగించబడే
 అపదం. 1. అదికరణార్థం. భార. విరా. 5.123;
 2. కర్కార్యం. భార. భీష్మ. 1.254; 3. కరణార్థం.
 భార. భీష్మ. 1.255.
 <-లు + -అ⁴.
 లంప రూ.చూ. లావు¹. వి. 1. లావు, పెద్దది ; 2. మాదిగ
 వాడు తోలు నానవేసే గోరెం.
 లంసాలబ్రాహ్మణులు వి.బ.వ. నేపాలదేశ బ్రాహ్మణులు.
 లకడి వి. 1. కడ్డి ; 2. కర్ర.
 హిం. ఉ. లక్ డి. కట్టి, పంటచెరకు, కోల, దండం,
 కలప.
 <ఉ. లక్ డి.
 లకలుకలు రూ.చూ. లుకలుకలు. వి.బ.వ. చిక్కులు, మారా.
 ముక్కు, పుర్రాకులు.
 లకించుకొను రూ.చూ. లంకించుకొను. న.క్రి. ఎత్తుకొనిపోవు.

లకిమి రూ. లక్కిమి. వి. లక్కి. తాళ్ళ. నం. 12.8.
 నం. లక్కి. విష్ణుపత్ని ; ప్రా. లక్కి, లచ్చి.
 <నం. లక్కి.
 లకిమికరుడు వి. సంపదను చేసేవాడు, సంపదను
 ఇచ్చే వాడని అర్థం. క. లకుమి. లక్కి.
 లకుముకి వి. బిట్టిభం, పైనుంచి నీటిలో దుముకుతూ చేపలు
 పట్టి పక్షి. వరాహ. 3.98
 లకుముకిగాడు వి. తార్పుడుగాడు.
 లకుంపటా వి. అశ్వాలంకారవిశేషం. రసిక. 1.85.
 నం. లక- నొనలు, లలాటం.
 <నం. లక- + పట్టా.
 లకులీన్వరులు వి.బ.వ. లకులీశ్వర శైవమత సంప్రదాయులు.
 ద.హిం. కా. సంపు. 6. కా. నం. 114.
 నం. లకులేశ్వర-. లకులేశ్వరుడు.
 <నం. లకులేశ్వర-.
 లకోటపూవు వి. కలువ, ఉత్పలం.
 లకోటా రూ. లకోటు. వి. 1. జాబులోపల పెట్టుకోవటానికి
 ఉపయోగించే కాగితంనంచి, కవరు ; 2. ఉత్తరాన్ని
 అతికించటం ; 3. దిగింపు, సీలు.
 హిం. లఖోటా, లఖోటా. స్త్రీలు కుంకం మొ. వాటిని
 పెట్టుకొనే చిన్నదబ్బా ;

క. లక్ష్మీటా. కవరు.

<హిం. లక్ష్మీటా.

లక్ష్మీటా య.చూ. లక్ష్మీటా. వి. దిగింపు, బంధనం.

లక్ష్మీ య.చూ. లక్ష్మీ వి. 1. దాణం, కూరదాణం. ఇందు. 2.54; 2. పారావత విశేషం. ఆం.రా. 2.89.

లక్ష్మీ య. లక్ష్మీ. వి. 1. దాణం, కూరదాణం. మను. 4.28; 2. పారావత విశేషం. సారంగ. 1.114.

హిం. ఉ. లక్ష్మీ. కాష్ఠం, బెత్తం; పో. చూ. నం. అఘుచారిన్. వేగంగా పోయేది.

<ఉ. లక్ష్మీ.

లక్ష్మీ¹ వి. 1. జతువు, ఒకానొక చెట్టు బంక. భార. ఆది. 6.157; 2. లాక్షారణం. ఆము. 5.34; 3. ఎరువు రంగు.

నం. లాక్ష. లక్ష్మ; ప్రా. లక్ష్మ-, లక్ష్మ; అ. మా. లక్ష్మ-, లక్ష్మ; ఆప. లక్ష్మ;

క. అరగు; కు. అరకు, అరగు; త. ఇలాబ్బె; త.మ. అరకు; ఒరయాన్. లాహి. లహి; బ్రా. లాక్.

<ప్రా. లక్ష్మ.

లక్ష్మకర్మ వి. లక్ష్మతో కూడిన శలాక. లక్ష్మకమ్మి వి. కొంగులో బెత్తెడు వెడల్పున నేసిన పట్టె. లక్ష్మగురుగులు వి. బ. వ. చిన్న పిల్లలు ఆడుకోవటానికి చిన్నపైజులో చేసిన రకాల మట్టిపాత్రలు. లక్ష్మగేదెబేరము వి. వనిక రాని వ్యాపారం. లక్ష్మచాయ య. లక్ష్మసాయి. వి. నల్ల పోకచెక్క రంగు. లక్ష్మచియ్యము వి. లక్ష్మపొడి లక్ష్మ చేయు న.క్రి. ముద్రవేయు. లక్ష్మజొన్న వి. ఎర్రగింజ రకం జొన్న. లక్ష్మించు వి. బట్టకు చివర వేతెడు వెడల్పున నుమారు 24 కొలుకుల దాడంపెట్టి ఎర్ర రంగులో నేసిన అంచు < లక్ష్మ + అంచు³. లక్ష్మించుచీర వి. ముదురు ఎరువురంగు బొత్తంచుపెట్టి నేసిన చీర. లక్ష్మతెగులు య. లక్ష్మతెవులు. వి. దాగి మొ. పైర్ల తెగులు. లక్ష్మ తెవులు య.చూ. లక్ష్మతెగులు. వి. ఒకజాతి చీర. లక్ష్మ వయ్య య. లక్ష్మవయ్య. వి. లక్ష్మఎరువు. లక్ష్మపిడత వి. లక్ష్మరంగువేసిన, పిల్లలాడుకొనే చిన్న కర్ర పిడత. లక్ష్మపిడతలు య. నక్కపిడతలు, లక్ష్మపిడతలు. వి.బ.వ. నల్లగురుగులు, చిన్నగురిగెలు, చిన్నపిడతలు, పిల్లల గురు గులు, లక్ష్మగురుగులు మొ. వి. చిన్నపిల్లలు ఆడుకోవ టానికి చిన్నపైజులో చేసిన రకరకాల మట్టిపాత్రలు. లక్ష్మపిడతలు య.చూ. లక్ష్మ పిడతలు. వి. బ. వ. లక్ష్మరంగు వేసిన పిల్లలాడుకొనే చిన్నకర్ర పిడతలు. లక్ష్మపూత వి. లక్ష్మపూయటం. లక్ష్మపూతకపురులు య.చూ. లక్ష్మపూసకపురులు. వి. బ. వ. ఆకాశ్వరాలు. కాళ్ల. నం. 11.3.80. లక్ష్మపూసకపునరులు య. లక్ష్మ పూసకపురులు. వి.బ.వ. ఆకాశ్వరాలు. కాళ్ల. నం. 7.34. లక్ష్మపెట్టియ య. లక్ష్మపెట్టె. వి. లక్ష్మతో చేసిన పెట్టె. లక్ష్మపెట్టె య.చూ. లక్ష్మపెట్టియ. వి. లక్ష్మతో చేసిన పెట్టె. లక్ష్మపేటు వి. అంచులో నేసిన ఒకరకం దిజైన. లక్ష్మపొడి వి. లక్ష్మచియ్యం, పొడిలక్క. లక్ష్మబరణి వి.

లక్ష్మరంగు వేసిన కర్ర బరణి. లక్ష్మచియ్యము వి. లక్ష్మ పొడి, పొడిలక్క. లక్ష్మబొమ్మ వి. లక్ష్మతోచేసిన బొమ్మ. కు. నం. 2.45. లక్ష్మమొక్కజొన్న వి. పెద్దకండ వేసే మొక్కజొన్న లక్ష్మమొన వి. లక్ష్మ అతికించిన నాడికొన. లక్ష్మయిల్లు(-ఇల్లు) వి. లక్ష్మతో కట్టిన ఇల్లు. భార. ఆది. 8.14. లక్ష్మవయ్య య.చూ. లక్ష్మవయ్య. వి. లక్ష్మ ఎరువు. లక్ష్మసామాను వి. లక్ష్మబొమ్మ. లక్ష్మసాయి (-చాయ) య.చూ. లక్ష్మచాయ వి. నల్ల పోకచెక్క రంగు. లక్ష్మకంఠ వి. 1. తొగరురంగు నూలు పది పోగులు పెట్టి నేసిన అంచు; 2. చిగురు వదలకుండా నుమారు రెండు వేళ్ళ వెడల్పున రంగులో నేసిన అంచు.

<లక్ష్మకు + అంచు³. లక్ష్మకు వి. 1. స్త్రీలు చెవలకు దరించే లక్ష్మహసిన కాటాకు. రుక్మా. చ. 4.89; 2. రింగు, లోగట్టు, చక్రంకుండ అరగకుండా ఉండ టానికి ఇనునును దూర్చే రంధ్రానికి వెలివైపునా లో వైపునా వేసిన ఇనుపకట్టు; 3. చక్రంమధ్య ఆకుల దిగింపుకు అమర్చిన కొయ్య; 4. ధబ్బారాట్నం చక్రానికి నిలువుకు మధ్య వేసిన కొయ్యబిళ్ళ. <లక్ష్మ¹ + ఆకు. లక్ష్మకుతెగులు వి. జొన్న, తమిద మొ. పైర్ల తెగులు, పనరు పీల్చే చిన్న పురుగులవల్ల ఆకులు ఎర్రబడే తెగులు. లక్ష్మకువన్నె వి. ఒకరకం లేత ఎరువురంగు.

లక్ష్మ² వి. నూరువేలు. జినఫల్లదుని గంగాధర కాననం. క్రి.శ. 900-1000.

నం. లక్ష. నూరువేలు; ప్రా. లక్ష్మ-;

క. లక్క. లక్ష.

<ప్రా. లక్ష్మ-.

లక్ష్మనము వి. 1. వ్యాకరణాది శాస్త్రం. కవినర్ప. 1 ఆ; 2. గుర్తు.

నం. లక్షణ-. గుర్తు, సంకేతం, గుణం, నిర్వచనం. ఆకృతి, రీతి; ప్రా. లక్షణ-, లచ్చణ-; అ.మా.పా. లక్షణ-. గుర్తు, శుభచిహ్నం; ఆప. లక్షణ-, లక్షణా. శుభచిహ్నం;

క. లక్కణ; త. ఇలక్కణమ్, ఇలచ్చణమ్. నిర్వ చనం, గుణం, గుర్తు, వ్యాకరణాది శాస్త్రం, ఇలక్కణ. వ్యాకర్త; మ. ఇలక్కణం. గుర్తు, లక్షణం, వ్యాకరణం.

<ప్రా. లక్షణ-.

లక్ష్మమనుడు య. లక్ష్మమనుడు. వి. లక్ష్మణుడు. ఆచ్చ. రా. ఆయోధ్యా. 81.

నం. లక్షణ-. శ్రీరామునితమ్ముడు లక్ష్మణుడు, ఒకా నొక జైనముని; ప్రా. లక్షణ-, లక్షమణ-, లఖయణ-; జై. మహా. లక్షణ-; శా. లక్షణ-, ఉత్తరం; అ.మా. లక్షణ-. దశరథ పుత్రుడు;

క. లకుమణ.

<నం. లక్షణ-.

లక్ష్మవాయి వి. పక్షవాయువు.

ఉ. లక్ష్మ. పక్షవాయువు.

<ఉ. లక్ష్మ.

లక్ష్మకంఠ చూ. లక్ష్మ¹.

లక్కాకు చూ. లక్క¹.

లక్కాకుతెగులు చూ. లక్క¹.

లక్కాకువన్నె చూ. లక్క¹.

లక్క వి. 1. పేచీ; 2. నంబందం.

హిం. లక్ష్మి. గుర్రంజాతి.

లక్కిడి రూ. లగిడి. వి. కొడతం, ఒంటి పగులు దంతెకు నొగల బదులు అమర్చిన రెండడుగుల పొడుగున్న కర్రముక్క.

హిం. లక్డి. కర్ర.

<హిం. లక్డి.

లక్కిబిక్కిదండ వి. బాల్యక్రిడా విశేషం. హంస. 3.146.

హిం. లక్ష్మి. లక్కరంగు.

లక్కిమి రూ.చూ. లకిమి. వి. లక్ష్మి.

లక్కు వి. దర్వాజా కిటికీ చట్రాలు గోడలో కడలకుండా నిలవటానికి కమ్ములకు పక్కన దిగించిన వంపుగా ఉండే ఇనపబద్దీ.

లక్కుమనుడు రూ.చూ. లక్కమనుడు. వి. లక్ష్మణుడు.

లక్కికంప వి. ఒకరకం కంచెమొక్క, మెత్తటి గుఱ్ఱన్న నల్లటి పళ్ళుండే మొక్క (Vitex leucexylon).

క. లక్కి. ఒకానొక చెట్టు.

లక్కిరోడు చూ. లకిరు. వి. బైరుపోడు, పగటివేషగాడు తుపాకి రాట్టోడు.

లక్షచెప్ప అ.క్రి. పెక్కు దృష్టాంతాల్ని చూపు.

సం. లక్ష. నూరువేలు.

<సం. లక్ష + చెప్ప.

లక్షచేయు అ.క్రి. పెక్కులుచేయు. ఆము. 6.51.

సం. లక్ష. నూరువేలు.

<సం. లక్ష + చేయు.

లక్షణ రూ.చూ. లక్షణము. వి. పొత్తి, వరిగడ్డి కార్చిన మనితో మేలు రాసి మీద చుట్టారా గుర్తుగా వేసే గీతలు.

లక్షణము రూ. లక్షణ. వి. 1. ఆందం, చక్కదనం; 2. సులభత; 3. బాగు.

సం. లక్షణ-. గుర్తు, స్వభావం, విశేషచిహ్నం.

<సం. లక్షణ- (అర్థవివరి.).

లక్షణి వి. మంచి గుణాలు కలక్రి. ద. హిం. కా. సంపు. 6. కా.సం. 647, క్రి.శ. 1148.

సం. లక్షణా. మంచిగుర్తులు కలది.

<సం. లక్షణా.

లక్షవరాలగుండు వి. దండె దగ్గర పడుగులో మార్చిన చువ్వ కిందికి జారకుండా దారంకట్టి దండె అవతలకు వేలాడ దీసిన రాయి.

సం. లక్ష-, లక్షా-. నూరువేలు, యర-.వరం, కోరిన దానిని ఇవ్వటం.

లక్షసేయు అ.క్రి. అమూల్యమగు, పెక్కులుచేయు.

సం. లక్ష-, లక్షా. నూరువేలు.

<సం. లక్షా- + చేయు.

లక్ష్మింకమ్మి రూ.చూ. లక్ష్మి కమ్మి. వి. దర్వాజా చట్రపు పై పట్టె.

లక్ష్మించారుకుండ రూ.చూ. లక్ష్మించారుకుండ. వి. గణీ కడుగుపోసి పులియ బెట్టి పుల్లగా ఉండేచారు కాచుకోవటానికి వాడే మట్టి పాత్ర.

లక్ష్మోపలక్షలు వి.బ.వ. పలు, అధికం, పంఖానుపుంఖాలు. హంస. 3.29.

సం. లక్ష. నూరువేలు, ఉపలక్ష, లక్షకంటే తక్కువ.

<సం. లక్ష్మోపలక్ష + -లు (అర్థవివరి.).

లక్ష్మికమ్మి రూ. లక్ష్మింకమ్మి. వి. దర్వాజా చట్రపు పైపట్టె సం. లక్ష్మి. విష్ణుపత్ని.

<సం. లక్ష్మి + కమ్మి.

లక్ష్మిచారుకుండ రూ. లక్ష్మించారుకుండ. వి. గణీ, కడుగు పోసి పులియబెట్టి పుల్లగా ఉండే చారు కాచుకోవటానికి వాడే మట్టి పాత్ర.

సం. లక్ష్మి. విష్ణుపత్ని.

<సం. లక్ష్మి + చారుకుండ.

లక్ష్మిన్నారాయణంచ రూ.చూ. లక్ష్మినారాయణంచ. వి. పంచెలకు నేసే ఒకరకం అంచు.

లక్ష్మిపట్టె రూ. లక్ష్మిపట్టె. వి. 1. ద్వారబందం కింద అడ్డ పట్టె. ఇది పవిత్రమైనదని తొక్కనీయరు. దానిమీద కూర్చోనివ్వరు; 2. గడపకు ప్రైభాగాన ఉండే పట్టె, నెత్తి పట్టె.

సం. లక్ష్మి. విష్ణుపత్ని.

<సం. లక్ష్మి + పట్టె.

లక్ష్మిసుడి వి. వెన్నుపూసమీద ఉండే సుడి.

సం. లక్ష్మి. విష్ణుపత్ని, సంపద.

<సం. లక్ష్మి + సుడి.

లక్ష్మిదేవిపటక వి. లక్ష్మిప్రసాదం.

సం. లక్ష్మిదేవి. విష్ణుపత్ని.

<సం. లక్ష్మిదేవి + పటక.

లక్ష్మినారాయణంచ రూ. లక్ష్మిన్నారాయణంచ, లచ్చిన్నారాయణంచ, లచ్చిన్నారాయణంచ. వి. పంచెలకు నేసే ఒకరకం అంచు.

సం. లక్ష్మినారాయణ-. లక్ష్మి. విష్ణుప.

<సం. లక్ష్మినారాయణ- + అంచు.

లక్ష్మినారాయణులు వి.బ.వ. ఒక్కొక్కరిగింజలో రెండేసి బియ్యం గింజలుండే రకం.

సం. లక్ష్మినారాయణ-. విష్ణుప, లక్ష్మి.

<సం. లక్ష్మినారాయణ- + లు. (అర్థవివరి.).

లక్ష్మి పట్టె రూ.చూ. లక్ష్మిపట్టె. వి. దర్వాజా చట్రపు పైకమ్మి.

లక్ష్మిపత్రి వి. మేలిరకంపత్రి.

లక్ష్మిపారంపత్రి వి. మేలిరకంపత్రి, లక్ష్మిపారం అనేది ఒక పత్రిపారం పేరు.

లక్ష్మిభోగాలు వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు.

సం. లక్ష్మి -. సంపద, భోగ -.

<సం. లక్ష్మి + భోగ- + ము + లు. (అర్థవివరి.).

లక్ష్మీమనోహరాలు వి.బ.వ. ధాన్యవిశేషం. హంస. 4.128.

సం. లక్ష్మి. విష్ణుపత్ని, మనోహర -. ప్రియమైన.

<నం. లక్ష్మీమనోహర - + -ము + లు (అర్థవిపరి.).
లక్ష్యపెట్టు స.క్రి. లెక్కచేయు, లెక్కపెట్టు. నిరంకు. 4.108.
సం. లక్ష్య - . గురి.

<సం. లక్ష్య- + ము + పెట్టు.
లగడ¹ రూ. లగడు¹. వి. చిమిడిక, ఎక్కువగా ఉడికిన అన్నం.
ఆం. ధా. 2.257.

లగడపిండము వి. పిండిపోక. సం. పిండ - . ముద్ద.

<లగడ¹ + సం. పిండ- + -ము.

లగడ² రూ. చూ. లగుడు. వి. దేగ.

లగడు¹ రూ. చూ. లగడ¹. వి. చిమిడిక.

లగడు² రూ. చూ. లగుడు. వి. దేగ.

లగనము వి. 1. (మేషాది) రాశి. ఆచ్య. రా. దాల. 84 ; 2.

సుముహూర్తం, లగ్నం. ఆచ్య. రా. అయోధ్యా. 8.

సం. లగ్న- . మేషాదిరాశుల ఉదయం ; ప్రా. లగ్న-.

లగ్నం ; అ. మా. లగ్న- . మేషాదిరాశులలో సూర్యప్రవేశం ;

పా. లగన- , లగ్నన- ;

క. లగున ; తు. లగన ; త. ఇలక్కినమ్.

<సం. లగ్న-.

లగవు రూ. చూ. లగువు¹. వి. తేలిక, నులభం.

లగాటు రూ. లగోటు. వి. తలక్రిందులుగా పట్టిలు, లగోటు.

హం. లగావ్, లగావట్. సంబంధం.

<హం. లగావట్.

లగాంతాడు చూ. లగాము.

లగాము వి. శ్శేం, లగీనం (గుర్రం శ్శేం).

హం. ఉ. లగామ్. శ్శేం ;

క. లగామ, లగాము, శ్శేం ; త. లకాన్.

<ఉ. లగామ్.

లగాంతాడు వి. మరమగ్గం నిలువపట్టెను మేరువు పలకకు
దిగించి సన్నపుల్లతో వడిపెట్టిన దారం. <లగాము +
త్రాడు. లగాంపుల్లి వి. మరమగ్గం నిలువపట్టెను మేరువు
పలక దిగించి తాడు వడిపెట్టే పుల్ల. <లగాము + పుల్ల.

లగాంపుల్లి చూ. లగాము.

లగాయత్ రూ. లగాయతి, లగాయకు, లగాయికు, లగాయతి
అవ్య. మొదలు, ఆరంభం.

హం. ఉ. లగాయత్. చివరివరకు ; ఆర. లగా
యత్.

<ఉ. లగాయత్.

లగాయతి రూ. చూ. లగాయత్. అవ్య. మొదలు, ఆరంభం.

లగాయతు రూ. చూ. లగాయత్. వి. ప్రారంభం, మొదలు.

లగాయించిపట్టుకొను చూ. లగాయించు.

లగాయించు స.క్రి. 1. కొట్టు ; 2. ఒకదానిపై ఒకటి
క్రమంలోనిలుపు ; 3. తేరగా వచ్చిన తిండిని గొంతువరకు
తిను ; 4. తగిలించు.

హం. లగానా. కలపటం, క్రమంగాపెట్టటం ;

క. లగాయిను. కలుపు.

<హం. లగా(నా) + -ఇంచు¹.

లగయించిపట్టుకొను స.క్రి. ఒడిసి పట్టుకొను.

లగాయతు రూ. చూ. లగాయత్. అవ్య. మొదలు, ఆరంభం.

లగారి వి. కోవెలలో పెట్టే పెద్ద మట్టిగూన.

హం. లగార్. సంబంధం, సంబంధి.

లగాలగా వి. దోలు మొ. వాటిని వడిగా వాయించంలో అయ్యే
ధ్వనికి అనుకరణం.

లగాలగీఅను అ.క్రి. దేనికైనా సిద్ధపడు.

హం. లగా, లగీ. కలిపాడు, కలిపింది.

<హం. లగాలగీ + అను.

లగించు అ.క్రి. ఇముడు, సరిపడు.

హం. లగనా. లగ్నమవటం.

<హం. లగ్(నా) + -ఇంచు¹.

లగిడి రూ. చూ. లక్కిడి. వి. ఒంటి పలుగు దండెకు నొగల
బదులు అమర్చిన రెండు పలుగుల పొడుగున్న కర్రముక్క.

లగిత్తి వి. అనుకూలం.

హం. లగ్తి. లగ్నమగు.

<హం. లగ్తి

లగుడు రూ. లగడ², లగడు². వి. శ్వేనభేదం, ఒకజాతిదేగ.
పి. శకు. 1.110.

హం. లగుడ్. కర్ర, దండం.

లగుబడెలు చూ. బడితె. వి. అంపసన్న కట్టెలు. బండిదొలుపు
కింద నొగలను దిగించిన కర్ర.

లగువు¹ వి. 1. దాటు ; 2. పరుగు.

సం. లంఘు - . దాటటం.

<సం. లంఘు - .

లగెత్తు అ.క్రి. పరిగెత్తు. <లగువు + ఎత్తు¹.

లగువు² రూ. లగవు. విణ. చులకనిది, లమువు ; వి. 1.
చురుకుదనం. భాగ. 10ఉ. 896 ; 2. లాఘవం,
ఆగౌరవం ; 3. చులకన.

సం. లఘు - . అల్పం, ప్రాన్యం, శీఘ్రత ; ప్రా. లఘు ;
శా. లఘు - ; అ. మా. లఘు ; పా. లఘు.

<సం. లఘు-.

లగెత్తు చూ. లగువు¹.

లగోటు రూ. చూ. లగాటు. వి. పట్టి, లగాటు.

లగ్గ¹ రూ. లగ్గన. వి. 1. ఎదిరించటం. కు.నం. 4.61 ; 2.
ముట్టడి. నిర్వ. రా. 4.54 ; 3. ముట్టడించి కోటకెగ
బాకటం. ద. హం. శా. సంపు. 5. కా.నం. 248. క్రి.శ.
1515 ; 4. కోటగోడ, సాలం. రాజవా. 5.81.

సం. లగ్న- , లంఘన- , సంసక్తం, దాటటం ; ప్రా.
లగ్న- , సంసక్తం, సంబద్ధం ;

క. లగ్న. ముట్టడిలో ప్రాకారలంఘనం ; త. ఇలంకి.
లంఘించటం, దాటటం.

<ప్రా. లగ్న-.

లగ్గదింపు వి. కోటగోడమీదనుంచి శత్రువులమీద
దొర్లించే రాతిబండ మొ. నవి. రంగా. 2.28. లగ్గవట్టు
స.క్రి. 1. ఆక్రమించు, వశపరచుకొను. రం. రా.యు
281పు. 21పం. ; 2. ముట్టడించి కోటనెక్కు ; వి.
ఎక్కువ పట్టుదల. లగ్గలకెత్తు స.క్రి. ఒంటిలోనుండి
ఏదైనా కిందకి తోసేటప్పుడు నొగవైకెత్తి వెనకభాగం
భూమిమీద మోపినట్లుండు. అ.క్రి. అధికంగా నవ్వు.

లగ్నలదింపు వి. కోటగోడమీద నుంచి శత్రువులమీదికి దొర్లించే రాతిబండ మొ. వి. ఉ. హరి. 3.8. లగ్నలువట్టు రూ. లగ్నలువట్టు, లగ్నల్యట్టు. న.క్రి. 1 ఆక్రమించు, వశపరచు కొను వేంక. పంచ. 1.371 ; 2. ముట్టడించి కోటవెక్కు. లగ్నలువట్టు(-వట్టు) రూ.చూ. లగ్నలువట్టు. న.క్రి. 1. ముట్టడించి కోటవెక్కు. బహుళా. 1.36 ; 2. ఆక్రమించు, వశపరచుకొను. లగ్నలెత్తు అ.క్రి. బండి నొగ పైకి ఎత్తి వెనకభాగం నేలకు ఆనించు, లగ్నలకెత్తు, నొగలెత్తు. రగ్నలకెత్తు, నొగలెత్తు. <లగ్న¹+లు+ఎత్తు¹. లగ్నల్యట్టు (-వట్టు) రూ.చూ. లగ్నలువట్టు. న.క్రి. 1. ముట్టడించి కోటవెక్కు. వసు. 1.131 ; 2. ఆక్రమించు, వశపరచు కొను.

లగ్న² విణ. ద్రు. మిక్కిలి. కు.నం. 5.132.

లగ్నవ రూ.చూ. లగ్న¹. వి. ముట్టడి. J. A. H. R. S.IV. 199.202.

లగ్నపుపోటు చూ. లగ్నము.

లగ్నపువల్లె చూ. లగ్నము.

లగ్నపొల్లె చూ. లగ్నము.

లగ్నము వి. లగ్నం, పెళ్ళి ముహూర్తం.

నం. లగ్న-..శుభప్రదమైన, కూడుకొన్న మేషాదిరాశుల ఉదయం ; ప్రా. లగ్న- ; శా. లగ్నం ; అప. లగ్న-.

<ప్రా. లగ్న-.

లగ్నపుపోటు వి. వివాహాలగ్న సమయంలో చాకలి దియ్యంతో పోసే గీతలు, తెల్లపోలు. లగ్నపువల్లె రూ. లగ్న పొల్లె. వి. లగ్నానికి పెళ్ళికూతురు కట్టుకొనే చిన్నచీర. లగ్నపొల్లె రూ.చూ. లగ్నపువల్లె. వి. లగ్నానికి పెళ్ళికూతురు కట్టుకొనే చిన్నచీర.

లగ్నస్థుడు వి. లగ్నమైనవాడు. తాళ్ల. నం. 7.246.

నం. లగ్నస్థ-.. ఆనకమైనది, తగులుకొన్నది.

<నం. లగ్నస్థ-.

లగ్నాంకాయ్య వి. మగ్గం గుంటలో పావచెక్కల దిగింపుకు పాతిన కొయ్య.

నం. లగ్న-.. తగులుకొన్నది, కూడినది ; ప్రా. లగ్న-.

లగ్గించు చూ. లగ్న.

లగ్న వి. 1. మేలు, క్షేమం. దార. ఆది. 2.178 ; 2. క్రాద్ధం. భీమ. 4.83.

నం. లగ్న-.. శుభప్రదమైన ; ప్రా. లగ్న-.. శుభకాలం.

<ప్రా. లగ్న-.

లగ్గించు న.క్రి. పొగకు, ప్రశంసించు. <లగ్న+-ఇంచు¹.

లగ్నము వి. శుభముహూర్తం. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. నం. 151. క్రి.శ. 1161.

నం. లగ్న-..తగులుకొన్న, కలసిన, కూడుకొన్న, మేషాదిరాశుల ఉదయం.

<నం. లగ్న-.. (అర్థవివరి.).

లగ్నంపెట్టు న.క్రి. ముహూర్తం పెట్టు. <లగ్నము+పెట్టు.

లగ్నంపెట్టు చూ. లగ్నము.

లఘువేయ అ.క్రి. గంతు వేయ.

నం. లంఘ. అంగ, దాటు.

<నం. లంఘ+వేయ.

లఘుశంక వి. కాలుమడవటం, మూత్రవివర్ధనం.

నం. లఘుశంకా. చిన్ననందేహం.

<నం. లఘుశంకా. (అర్థవివరి.).

లంక¹ వి. 1. దీవి. చంపూరా. 2.22 ; 2. తలవారిడి పక్కగది ; 3. విడిమధ్యకన్న భూమి ; 4. విడిగట్టుకు నదికి మధ్యగల ఒండ్రునేల.

నం. లంకా. రావణుని పట్టణం.

<నం. లంకా (అర్థవివరి.).

లంకదోన వి. ఎర్రటి పెద్దకాయరకం దోన. లంకనవల్లు వి.బ.వ. ఏరు విడిచిన పొలం, కండిక. లంకపూగొంగడి వి. నీలంరంగు ఉన్నితో నేసిన గొంగడి. లంకపొలము వి. ఏరు విడిచిన పొలం. లంకమట్టి వి. వరదల్లో కొట్టుకొని వచ్చిన మెత్తని మట్టి. లంకవేయ అ.క్రి. నులుకవేయ. లంకాకు వి. లంకలో పండిన పొగాకు. <లంక¹+ఆకు. లంక² రూ.చూ. లంకాయ. వి. చుట్టూ గుడిసెల కప్పకింది చట్రానికి పోతు, పెంటి వాసాలను తగిలించే పద్ధతి.

లంకణము రూ. లంకనము. వి. జ్వరాదులచే సంభవించే ఉపవాసం.

నం. లంఘన-..ఉపవాసం, ఆకలి, ఉపవాస విధానం ;

ప్రా. లంఘణ-..ఆబోజనం, ఉపవాసం, లంఘ-.. ఆబోజనం ఉండు ;

త. ఇలంకనమ్. ఉపవాసం ; బ్రా. లంగవ. వస్తుండటం, లంఘడి. పస్తు.

<ప్రా. లంఘణ-.

లంకనము రూ.చూ. లంకణము. వి. జ్వరాదులవల్ల సంభవించే ఉపవాసం.

లంకనముండు అ.క్రి. ఉపవసించు. <లంకనము+ఉండు.

లంకాకు చూ. లంక¹.

లంకాద్వారం వి. వరసగా ఉండే రెండు చుక్కలు.

నం. లంకాద్వార-.. లంకానగరం యొక్కగుమ్మం.

<నం. లంకాద్వార-(అర్థవివరి.).

లంక రూ.చూ. లంకాయ. వి. 1. గానుగకర్రను కాడికి కలిపి కట్టెతాడులేక తీగ ; 2. చుట్టూ గుడిసెల కింది చట్రానికి పోతు పెంటి వాసాలను తగిలించే పద్ధతి ; 3. ఎద్లనుగాని, దున్నలనుగాని కలిపి ఒకే కాడికింద చేర్చటం.

లంకిచ్చు రూ.చూ. లంకించు. న.క్రి. అంటుకొనేటట్లు చేయ. <లంకి+ఇచ్చు. లంకిపేడు వి. ఒకదానికొకటి తగిలించిన వాసాలజంట.

లంకించు¹ చూ. లంకె.

లంకించు² న.క్రి. అవమానించు. హరి. పూ. 1.180.

నం. లంఘ-.. దాటు, మీరు.

<నం. లంఘ+-ఇంచు³.

లంకించుకొను చూ. లంకె.

లంకిడి రూ. లంకిని. వి. 1. ఒక విధమైన బట్ట ; 2

గయ్యాళి.

నం. లంకిణీ-. లంకానగరాన్ని కాపాడే రాక్షసి.

<నం. లంకిణీ (అర్థవివరి.).

లంకింపు చూ. లంకె.

లంకియ రూ. నంకి, లంక,² లంకి, లంకిలి, లంకె, లెంకి,

లెంకె. వి. 1. బంధం, కట్టు. భార. గాంధ. 4.40; 2. రెండు పశువుల మెడలకు కలిపి తాడు కట్టటం. పి.శకు. 4.69; 3. సంగమం. భాగ. 9.428; 4. కూడిక. విష్ణు. 6.31; 5. తగులం. కుచే. 1.48; 6. సంబంధం; 7. చిక్కు; 8. తగిలించ.

నం. లంగ-. నంగమం, కూడిక.

<నం. లంగ-.

లంకిలి రూ.చూ. లంకియ, వి. 1 చుట్టుగుడిసెల కప్పు కింది చట్రానికి పోతు, పెంజి వాసాలను తగిలించే పద్ధతి; 2. గానుగ క్రరను కాడికి కలిపి కట్టే తాడు లేక తీగ.

లంకి రూ.చూ. లంకియ, వి. 1. రెండింటిని కూడకట్టిన కట్టు. పి.శకు. 4.69; 2. సంగమం. భాగ. 9.418; 3. తగులం, అవినాదావ సంబంధం. ప్రబోధ. 5.14; 4. కూడిక, కలయిక. వైజ 3.80; 5. తోడి; 6. మేలుకీడుల కలగలుపు, మంచిఎదుతో దొంగ ఎద్దును అవును కలిపి కట్టే కట్టు; 7. గానుగక్రరను కాడికి కలిపి కట్టే తాడు లేక తీగ; 8. దొండు, అక్కడక్కడ గింజలతో ఉన్న పొట్టు; 9. చుట్టుగుడిసెల కప్పుకింది చట్రానికి పోతుపెంజి వాసాలను తగిలించే పద్ధతి.

లంకించు¹ రూ. లంకిచ్చు. అ.క్రి. 1. లంకెవేయు. భార.ంగాతి. 4.40; 2. దొరకించుకొను. ఉ.హరి. 3.62; 3. తగులు, నక్తమగు. రీమ. 3.162; 4. దొంగిలించు. ఉ.రా. 4.167; 5. ధరించు. ద్వి.పరమ. వి. 2.55. 4వం.

<లంకె. + - ఇంచు². లంకించుకొను రూ. లకించుకొను. స.క్రి. ఉపాయంతో స్వాధీనపరచుకొను. కగా. 3.268. లంకింపు వి. చొర్యం. లంకెకట్టు అ.క్రి. 1. కళ్ళలో గడ్డి తొక్కించటానికి పక్కపక్కగా ఎద్దను నిలబెట్టే కట్టు; 2. వ్యభిచార దోపాన్ని ఆరోపించు; వి. కళ్ళలో గడ్డి తొక్కించటానికి పక్కపక్కగా ఎద్దను నిలబెట్టే కట్టిన కట్టు. లంకెగుంటక వి. వైదులో కలుపు తియ్యటానికి తోలే రెండు పలుగుల గుంటక. లంకెవేయు స.క్రి. 1. తగులుపాటు కలిగించు. విష్ణు. 6.32; 2. బంధించు. లంకెతలుసు వి. బంధితాడు, ఎద్దను వరసగా కట్టడానికి ఉపయోగించే తాడు. లంకెతాడు వి. 1. బంధి తాడు, ఎద్దను వరసగా కట్టటానికి ఉపయోగించే తాడు; 2. తాట్లం ఆకులకుచుట్టిన తాడు. లంకెతివ్వు అ.క్రి. కళ్ళలో గడ్డితొక్కించటానికి పక్కగా ఎద్దను నిలబెట్టే కట్టు. లంకెనుండు(-ఉండు) అ.క్రి. లగ్నమైఉండు. కు.నం. 3.80. లంకెవలుపు వి. రెంటిని కలిపి కట్టే కన్నెతాడు నీలా. 2.64. లంకెపాటు వి. తగులపాటు, తగులం. రామాధ్య. 5.281. లంకెపీట రూ. లెంకపీట. వి. 1. పశువుల్ని పెనవేసే మానిపలక, చొంగగొడ్డు పరిగెత్తి పోకుండా మోకాళ్ళకు గొట్టుకొనేట్టు మెడకు వేలాడగట్టే

రెండు కొయ్యల పలక; 2. తొట్టివేటకొట్టికరలు దూర్చే కొయ్య. లంకెపెట్టు రూ.చూ. లంకెపెట్టు. స.క్రి. 1. రెండింటిని కలుపు; 2. పెనవేయు; 3. బంధించు. లంకెబద్ద వి. ఒకదానికొకటి తగిలించిన వాసాల జంట. లంకెబోదె వి. నాలుగు ముఖాలుగా చెక్కిన కొయ్య స్తంభంమీది పీట. లంకెమానిసి వి. సేవకురాలు. శక. 2.432; 2. దానుడు, బానిస. హంస. 2.109. లంకెబెట్టు(-పెట్టు) రూ.చూ. లంకెపెట్టు. స.క్రి. 1. తగుల్కొనవేయు. తాళ్ల. నం. 12.204; 2. బంధించు, లంకెలవిను స.క్రి. అధికంగావిను. తాళ్ల. నం. 5.144. లంకెలునిలుపు రూ.చూ. లంకెన్ నిల్పు. అ.క్రి. అధిక సంబంధం కలిగించు, లంకెలు వేయు. లంకెల్ నిల్పు రూ. లంకెలు నిలుపు. అ.క్రి. అధిక సంబంధం కలిగించు, లంకెలువేయు. కవిరాజ. 4.144. లంకెవాసం వి. ఒకదానికొకటి తగిలించిన వాసాలజంట, లంకెవిప్పు అ.క్రి. కళ్ళలోగడ్డి తొక్కించటానికి పక్కగా ఎద్దను నిలబెట్టే కట్టు. లంకెపెట్టు(-పెట్టు) రూ. లంకె పెట్టు. లంకెబెట్టు. స.క్రి. 1. తగులపచ్చు. లంకెవేయు, బంధించు, భాగ. 9.34; 2. పెనవేయు. కవిరాజ. 2.95. లంకెవేయు. స.క్రి. 1. తగులపచ్చు; 2. పెనవేయు.

లంకిని రూ.చూ. లంకిణి. వి. గయ్యాళి.

లంగ¹ వి. చాటు, లంఘనం. చంద్రాంగ. 2.122.

నం. లంఘా. చాటటం; ప్రా. లంఘా-; పా. లంఘక-. గడసాదన కాదు. లంఘా.

<ప్రా. లంఘా.

లంగగొను(-కొను) స.క్రి. లంఘించు, చాటు.

లంగ² రూ.చూ. లంగా. వి. 1. ఆడవాళ్ళు చీరలో ధరించే ఉపవస్త్రం; 2. చిన్నపిల్లల పావడ, పరికిణి.

లంగడా వి. కుంటివాడు.

హం. ఉ. లంగడా. అవిటివాడు.

లంగర రూ. లంగరు. వి. అన్ననత్రం, లంగరుఖానా. ద.హి. గా. సంపు. 10. గా. నం. 743. క్రి. శ. 1580.

హం. ఉ. పార. లంగర, లంగరు. పొగరుమోతు. పశువుల మెడకు కట్టే పెద్ద చెక్కమొద్దు, బయలైన ఇనప గొలుసు, పాచాలకు ధరించే వెండి ఆభరణం, క్రీడాకారులు కాళ్ళ మధ్యధరించే గుడ్డ. ధర్మనత్రం బీదవారికి చేసేదానం. అందరూ ఉపయోగించుకొనే వంటగది;

క. నంగల్. లంగర్, లంగర, లంగరు లంగరు.

<ఉ. లంగర్.

లంగరు రూ.చూ. లంగర. వి. ఒక నిలవటంకోసం అడుగున దిగవేసే నాగలి లాంటి ఇనపసాధనం, నౌకా లాంగలం.

లంగరువేయు అ.క్రి. ఒకలకు లంగరు వేయటం.

లంగరుఖానా వి. పని చేయలేని బీదల అన్ననత్రం.

హం. ఉ. లంగిర్ ఖానా. ధర్మశాల.

<ఉ. లంగిర్ ఖానా.

లంగా రూ. లంగ². వి. 1. చిన్నపిల్లలపావడ, పరికిణి; 2. ఆడవాళ్ళు చీరలో ధరించే ఉపవస్త్రం; 3. నీయడు; 4. రాడి.

ఉ. పాఠ. లుంగ్. నడుం చుట్టూ కట్టుకునేగుడ్డ. రెండు కాళ్ళ మధ్య ధోవతి మాదిరిగా దరించే ఒకగుడ్డ.

<ఉ. లుంగ్.

లంగాగుడ్డ వి. ఆడవాళ్ళ పరికరాలకోసం నేసిన గుడ్డ.

లంగిడి వి. ఖలీనవిశేషం, ఒకరకం కౌశ్యం. ఉ. హ3. 4.213.

సం. లంఖిని. కౌశ్యం యొక్కదాగం.

<సం. లంఖిని.

లంగు వి. నష్టం.

హ. ఉ. లంగ్. కుంటితనము.

<ఉ. లంగ్.

లంగులు వి. బ. వ. కాలినరాలు.

లంగోటా రూ. లంగోటి, లంగోటు, లంగోడా. వి. గోచి.

హిం. లంగోటి. నడుముకు చుట్టుకొనేగుడ్డ ; ఉ. లంగోటా ; పాఠ. లంగాటా, లంగోటి. మర్నావయ వాలు కప్పేందుకు రెండు కాళ్ళమధ్యతీసి, నడుము బెట్టుకు చెక్కి దరించే ఒకవిధమైన గుడ్డముక్క.

క. లంగోటి, లంగోటి, గోచి ; త. ఇలంగోటు, లంగోటా.

<ఉ. లంగోటా.

లంగోటి రూ. చూ. లంగోటా. వి. గోచీ, కౌపీనం, బలాన్నిచ్చే ఒకానొక కౌపీనం.

లంగోటు రూ. చూ. లంగోటా. వి. గోచి.

లంగోడా రూ. చూ. లంగోటా. వి. గోచి.

లచ్చ¹ వి. ఒకనంబు, నూరువేలు. వైజ. 2.86.

సం. లక్ష -, లక్ష. నూరువేలు ; ప్రా. లక్ష - ;

జై. మహా. అ. మా. పా. లక్ష - ; మా. లశ్కం ;

లు. లచ్చ ; త. ఇలక్కమ్, ఇలట్టుమ్.

<సం. లక్ష-.

లచ్చాము వి. సుమారు ఎనబై పొయ్యిలుండి అయిదారు అంతస్తులుగా పేర్చబడిన లక్ష ఇటుకలను కాలేస్తే పెద్దబట్టి.

<లచ్చ¹ + ఆము.

లచ్చ² రూ. చూ. లచ్చనము. వి. అచ్చతికిన పడుగుమీద కొలతను బట్టి వేసిన గుర్తు.

లచ్చ³ రూ. చూ. లచ్చా. వి. ముక్క, తునక.

లచ్చగి రూ. చూ. లచ్చనము. వి. అచ్చతికిన పడుగుమీద కొలతను బట్టి వేసిన గుర్తు.

లచ్చగిచేయు అ.క్రి. అచ్చతికిన పడుగుమీద కొలతను బట్టి గుర్తువేయు.

లచ్చన రూ. చూ. లచ్చనము. వి. 1. గుర్తు. తాళ్ల. సం. 15.60 ;

2. అచ్చతికిన పడుగుమీద కొలతను బట్టి వేసిన గుర్తు.

లచ్చనఅంటించు అ.క్రి. అచ్చతికిన పడుగుమీద కొలతను బట్టి గుర్తువేయు. లచ్చనకట్టె వి. అచ్చతికిన పడుగు మీద గుర్తులు పెట్టడానికి కొలత చూసుకొనే బద్ద. లచ్చనకోల వి. అచ్చతికిన పడుగుమీద గుర్తులు పెట్టడానికి కొలత చూసుకొనే బద్ద.

లచ్చనగుర్తు వి. అచ్చతికిన పడుగు మీద కొలతను బట్టి వేసిన గుర్తు. లచ్చన పెట్టు అ.క్రి. అచ్చతికిన పడుగు మీద కొలతను బట్టి గుర్తువేయు. లచ్చనలాక రూ.

లచ్చనాక, లచ్చెనాక. వి. అచ్చతికిన పడుగు మీద గుర్తులు పెట్టడానికి కొలత చూసుకొనే బద్ద. లచ్చనపెట్టు (-పెట్టు) అ.క్రి. గుర్తుపెట్టు. లచ్చనవేయు అ.క్రి. అచ్చతికిన పడుగు మీద కొలతను బట్టి వేసిన గుర్తువేయు. లచ్చనగర్ర (-కట్ట) వి. అచ్చతికిన పడుగు మీద గుర్తులు పెట్టడానికి కొలత చూసుకొనే బద్ద. లచ్చనాక రూ. చూ. లచ్చనలాక వి. అచ్చతికిన పడుగుమీద గుర్తులు పెట్టడానికి కొలత చూసుకొనే బద్ద.

లచ్చనము రూ. లక్షణ, లచ్చ², లచ్చగి. లచ్చన, లచ్చెన, లట్టణ, లట్టణం. వి. 1. వ్యాకరణాదికావ్రం. కవిజనా. అవ. 4 ; 2. చిహ్నం, కథచిహ్నం. సుదంతా. 1.64.

సం. లక్షణ- గురుకు, వస్తుస్వరూపం ; ప్రా. లచ్చణ-. వ్యాకరణాదిక నూత్రం ; అ. మా. లచ్చణ-. చిహ్నం ;

క. లచ్చణ ; తు. లచ్చణ ; త. ఇలట్టుణమ్ ; ఒరయాన్. లచ్చన్.

<ప్రా. లచ్చణ-.

లచ్చనుడు వి. లక్షణుడు.

సం. లక్షణ-. శ్రీరామునితమ్ముడు ; ప్రా. లక్షణ-.

<సం. లక్షణ-.

లచ్చనగర్ర చూ. లచ్చన.

లచ్చనాక చూ. లచ్చన.

లచ్చమ్మ చూ. లచ్చి.

లచ్చా రూ. లచ్చ². వి. ముక్క, తునక.

హి లచ్చా. దారపుముక్కలు, నూలుకందె, చేతులకు లేదా కాళ్ళకు దరించే ఒక ఆధరణం ; ఉ. లచ్చాహ. గోళం, కందె, తునక, బద్ద, మెడలో దరించే నగ.

<ఉ. లచ్చాహ.

లచ్చాము చూ. లచ్చ¹.

లచ్చి వి. 1. లక్ష్మి. భార. ఆది. 2.185 ; 2. శోభ. నిర్వ. రా. 9.84 ; 3. సంపద. ఉ. హరి. 4.35.

సం. లక్ష్మి-. విష్ణుపత్ని, సంపద, వైభవం, కాంతి, ముత్యం, శోభ ; ప్రా. లచ్చి- ; జై. మహా. జై. శా. పై. శా. లచ్చి ; అప. లచ్చి ;

క. లచ్చి ; తు. లక్ష్మిమి, లచ్చిమి ; ఒరయాన్. లచ్చి. గోధనం.

<ప్రా. లచ్చి.

లచ్చమ్మ వి. దేవతగా ఆరాధించే పచ్చపొలం. <లచ్చి + అమ్మ లచ్చికమ్మి రూ. చూ. లక్ష్మికమ్మి. వి. అడ్డ కమ్మి. లచ్చికొడుకు వి. మన్నకుడు. లక్ష్మి పుత్రుడు. లచ్చికోడలు వి. 1. రుచిదేవి. ఉ. రా. 4.156 ; 2. సరస్వతీ దేవి. ఆం. భా. 1.42. లచ్చిగొండి వి. ధనవంతురాలు. తాళ్ల. సం. 4.105. లచ్చితండ్రి వి. 1. నముద్రం ; 2. పాలవెల్లి. లచ్చిదొరబూరగమ్మ (-కమ్మ) వి. శంఖం. లచ్చినెచ్చెలి వి. పార్వతి. లచ్చిపట్టి వి. మన్నకుడు. లచ్చిపట్టి వి. అడ్డకమ్మి. తోరణపుకమ్మి. లచ్చిమగడు వి. లక్ష్మి పతి, విష్ణువు. అష్టమ. క. 1.10. పు. 13పం. లచ్చియన్న (-అన్న) వి. చంద్రుడు. సాంబ. దేవ. 10. లచ్చితేవెడ

మకన్న వి. చంద్రుడు ఆం. బా. 1.177. లచ్చివారము వి.

గురువారం. లచ్చివారం వి. దూమి. ఆం. పదా. 6.8.

లచ్చివారంవత్తి చూ. లచ్చిమి.

లచ్చింకమ్మి చూ. లచ్చిమి.

లచ్చింకుండ చూ. లచ్చిమి.

లచ్చించారు చూ. లచ్చిమి.

లచ్చించారుకుండ చూ. లచ్చిమి.

లచ్చించేరుకుండ చూ. లచ్చిమి.

లచ్చిన్నారాయణంచు చూ. లచ్చిమి.

లచ్చిమి దూ. లచ్చి. వి. 1. విష్ణుపత్ని ; 2. సంపద.

నం. లక్ష్మి-. విష్ణుపత్ని, శ్రీదేవి ; ప్రా. లచ్చి.

<నం. లక్ష్మి-.

లచ్చివారంవత్తి దూ.చూ. లక్ష్మిపారం పత్తి. వి. మేలిరకం పత్తి. నం. వార-. రోజు, దినం, <లచ్చిమి + నం. వార-+-ము + ప్రత్తి. లచ్చింకమ్మి దూ.చూ. లచ్చిమిక్కి. వి. దర్వాజా చట్రపు వైపట్టి. <లచ్చిమి + కమ్మి. లచ్చింకుండ వి. గంజీనీళ్ళను పరియ బెట్టటానికి వాడే మట్టికుండ. <లచ్చిమి + కుండ. లచ్చించారు వి. కడుగుచారు. <లచ్చిమి + చారు. లచ్చించారుకుండ దూ. లచ్చించేరు కుండ. వి. గంజీ కడుగు పోసి పరియబెట్టి పుల్లగా ఉండే చారుకాయ కోవటానికి వాడే మట్టి పాత్ర. లచ్చించేరుకుండ దూ.చూ. లచ్చించారుకుండ. వి. గంజీ కడుగు పోసి పరియబెట్టి పుల్లగా ఉండే చారు కాచుకోవటానికి వాడేమట్టి పాత్ర. లచ్చిన్నారాయణంచు దూ. లచ్చిన్నారాయణంచు. వి. పంచెలకు నేసే ఒకరకం అంచు. నం. నారాయణ-. విష్ణువు. లచ్చిమి + నం. నారాయణ-+ అంచు. లచ్చిమిక్కి దూ.చూ. లచ్చింకమ్మి. వి. దర్వాజా చట్రపు వైపట్టి. లచ్చిమివట్టి వి. దర్వాజా. చట్రపు వైకమ్మి. లచ్చిమినుడి వి. వెన్నుహన మీద ఉండేది, మంచిది. లచ్చింపారం వత్తి వి. మేలిరకం పత్తి. ఇం Farm. పోలం. <లచ్చిమి + ఇం. Farm + ప్రత్తి.

లచ్చింపారం వత్తి చూ. లచ్చిమి.

లచ్చిముడు వి. లక్ష్మణుడు.

నం. లక్ష్మణ-. రామునితమ్ముడు ; ప్రా. లక్ష్మణ-.

<నం. లక్ష్మణ-.

లచ్చెన దూ.చూ. లచ్చనము. వి. 1. గుర్తు. కాళ్ళ. నం. 15.735 ; 2. అచ్చరికిన పదుగు మీద కొలతను బట్టి వేసిన గుర్తు.

లచ్చెన్లాక దూ.చూ. లచ్చెనలాక. వి. అచ్చరికిన పదుగు మీద గుర్తులు పెట్టటానికి కొలత చూసుకొనే బద్ద.

లచ్చెన్లాక చూ. లచ్చెన.

లచ్చి దూ.చూ. లచ్చిమి. వి. 1. లక్ష్మి. విష్ణుపత్ని ; 2. సంపద.

లచ్చినుడి దూ.చూ. లక్ష్మి నుడి. వి. వెన్నుహన మీద ఉండేది, మంచిది,

లచ్చిన్నారాయణంచు దూ.చూ. లచ్చిన్నారాయణంచు. వి. పంచెలకు నేసే ఒకరకం అంచు.

లజ్జ వి. సిగ్గు, మందాక్షం. నిర్వ.దా. 8.82.

నం. లజ్జా. సిగ్గు ; ప్రా. లజ్జా ; కా. అ.మా. అప. లజ్జ ; మా. అయజ్జ ; పా. లజ్జా ; ఒ. లొజ్జ ; బెం. లొజ్జ ;

క. లజ్జె ; తు. లజ్జ, లజ్జె ; త. ఇలచ్చె ; మ. లజ్జ, లెజ్జ ; కుజ. లజ, లజ్జ ; కువి. లజ్జ ; ఒరయాన్. లజ్జ ; ద్రా. లజ్, లజ్జి.

<ప్రా. లజ్జా.

లజ్జకండ వి. పిరికితనం. ఉ. హరి. 3.98. లజ్జగొను (-కొను) అ.క్రి. మానంకియు. హర. 5.10. లజ్జబండ వి. సిగ్గుమాలినది. అష్టమ. క. 5290 పం. లజ్జబండతనము వి. సిగ్గు మాలినతనం. ఉ. హరి. 1.36. లజ్జలు అ.క్రి. సిగ్గు చెడు. సిం.ద్యా. 8.124. <లజ్జ+అలు. లజ్జవోవు (-పోవు) అ.క్రి. సిగ్గుపడు. ఉ. హరి. 2.28. లజ్జించు అ.క్రి. సిగ్గుపడు. భార. ఆది. 7.210. <లజ్జ+ఇంచు

లజ్జించు చూ. లజ్జ.

లజ్జ దూ.చూ. నజ్జ. వి. మెత్తదనం.

లజ్జ గుజ్జలు వి.బ.న. పెనుగు లాటలు.

లంజగొండి చూ. లంజము.

లంజపంజములు చూ. లంజము.

లంజమిచ్చు చూ. లంజము.

లంజము వి. తనపని చక్కపెట్టు కోవటంకోసం ఒకరికి రహస్యం గా ఇచ్చేదనం, దహిం. కా. నం.పు. 610. కా.నం.పు. 611. క్రి.శ. 3వ శతాబ్ది, భార. ఉద్యో. 3.159.

నం. లంచా - ఉపహారం, అంచం ; ప్రా. లంచా ; అ.మా. లంచా ; పా. లంచ - బహుమతి ;

క. లంచ, లంచె ; తు. ఇలంచమ్ ; త. లంచ ; కువి. లంజొచ్చి.

<ప్రా. లంచా.

లంజగొండి వి. లంచం పుచ్చు కోవడం మరిగినవాడు. <లంజము+-గొండి. లంజపంజములు వి.బ.న. 1. లంచం, పంచం. ద్వి. పరము. వి. 6.458 ; 2. లంచం బహుమానాదులకు. పరము. 6.229. <లంజము+పంజము+-లు. లంజమిచ్చు న.క్రి. తనపని చక్కపెట్టు. కోవటానికి ఒకరికి రహస్యంగా దనం ఇచ్చు. భార ఉద్యో. 3.159. <లంజము + ఇచ్చు. లంజములుమేయు న.క్రి. లంచాలు తిను. లంజముపెట్టు(-పెట్టు) అ.క్రి. లంచ మిచ్చు. కేయా. 3.124.

లంజ వి. వెలయాలు. వేశ్య. కు.శం. 8.133.

నం. లంజా. వ్యభిచారిణి, కులట.

<నం. లంజా.

లంజకాడు దూ. లంజకాడు. వి. 1. విటుడు. కు.నం. 8.144 ; 2. ఒకనాక టిట్టు. లంజడిబ్బి వి. పూర్వం. బౌద్ధాలయాలండేచోటు. చెడిన ఆదర్శాల అందులో చేరి పోకుండనటంలో వ్యంగ్యంగా ఆప్రదేశానికి ఆ పేరుపెట్టి వైదికమతంవారు బౌద్ధాన్ని న్యూనపరిచారు. వీరిని బౌద్ధ

విహారాలకు, ఊరికి మధ్య పెద్దగోడలు కట్టిగాని, మట్టి దిబ్బలు పోసిగాని వేరుచేసి ఉంచారు. లంజీముండచెట్టు వి. పాలచెట్టు.

లంజీ రూ.చూ. లంజీయ. వి. వెలయాలు, వేళ్ళ, రంకు లాది.

లంజీయ రూ. లంజీ. లంజె. వి. 1. వెలయాలు, వేళ్ళ. డ.హిం.కా. సంపు. 5. కా.సం. 1083. క్రి.శ. 1108. కు సం. 8.139 ; 2. విటుడు, వ్యభిచారి. కు.సం. 8.148. సం. లంజికా. వారకాంత ; ప్రా. లంజీత ; అప. లంజీత. దాసి ;

క. లంజె, రంకుటాలు.

<ప్రా. లంజీత.

లంజె రూ.చూ. లంజీయ. వి. 1. వెలయాలు, వేళ్ళ. కా. 5.316 ; 2. విటుడు, వ్యభిచారి.

లంజికాడు రూ.చూ. లంజికాడు, విణ. ఒకానొక తిట్టు. సిం.ద్యా. 4.255 ; 2. విటుడు. అచ్చ.దా. 3.45పు. లంజె కొడుకు వి. పలువిత్తు, వేళ్ళాపక్రడు, లంజెత వి. లంజీయ. వెలయాలు. భల్లా. లంజెతనము వి. రంకు, లంజీరీకం. ఉ. హరి. 1.75 లంజెబేడిన వి. మత్స్యవిశేషం, ఒకజాతి చేప. లంజెర్కము రూ.చూ. లంజెటికము. వి. వ్యభిచారం, రంకుతనం. బసవ. 5.48. లంజెటికము రూ. లంజెర్కము. వి. వ్యభిచారం, రంకుతనం. బసవ. 3.105. లంజెవారు విణ.బ.వ. వ్యభిచారుణ. తాళ్ల.సం. 4.1560. లంజెన వరము వి. గొంతెమగోరు, సారణి. ఒకమందాకు చెట్టు ఆం.దా. 2.70. (Paederiafaetida).

లంజ్యపెండ్రము చూ. అంజీయ. వి. భోగక్రి. డ.హిం.కా. సంపు. 6. కా.సం. 249.

లటక్కు రూ. లటుక్కు. వి. మింగటం మొ. వాటిలో అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం.

లటక్కున రూ. లటుక్కున. క్రి.విణ.ద్రు. అకస్మాత్తుగా, క. లటుక్కనె. పగలగొట్టటం లోని ద్వన్యనుకరణ శబ్దం. లటవటము రూ. లటవట, లటవటము వి. 1. జగదం. ప్రదులిం.శ. 2.50పు. 8వం. ఏక్ర. 7.29 ; 2. కలగాపులగం, కలగలు పటం.

2. లటవట, కలహం ;

క. లటవట, వేగంగా.

<ల. లటవట.

ల వట రూ.చూ. లటవటము. వి. జగదం.

లటవటలు వి.బ.వ. దంబాలు, బడాయిలు, సిం.ద్యా. 1.29.

లటవటము రూ.చూ. లటవటము. వి. జగదం.

లటుకువేయు చూ. లటుక్కు. అ.క్రి. ఎద్దుల్ని లరల్పుటానికి శబ్దం చేయు.

లటుక్కు రూ.చూ. లటుక్కు. వి. మింగటం మొ. వాటిలో అయ్యే ద్వనికి అనుకరణం.

లటుక్కున రూ.చూ. లటుక్కున. అవ్య. ద్రు. 1. గ. కాల్ప ; 2. చిటికెలో, వెంటనే.

లట్కా వి. గోడకట్టెటప్పుడు ముసుముందు పెంచుకోవటానికి

ఆనవాలుగా ముందుకు పొడుచుకొని వచ్చేటట్లు వేర్చిన రాయి.

హిం. లట్ కా. గతి, గమనం. హావం. లట్ కానా వేలాడటం.

<హిం. లట్ కా.

లట్ట చూ. నత్త. రూ. లట్ట¹. వి. నత్తగుల్ల, గువ్వ.

లట్టగువ్వ రూ. లట్టగువ్వ. వి. నత్తగుల్ల.

లట్టణ రూ.చూ. లచ్చనము. వి. 1. వ్యాకరణాదికాత్రం ; 2. చిహ్నం, శుభచిహ్నం.

లట్టణం రూ.చూ. లచ్చనము. వి. పరిగడ్డి కార్చిన మసిలో మేలురాని వి.ద చుట్టూరా గుర్తుగా వేసేగీత.

లట్టపిక చూ. లట్టా¹ వి. అప్పదాలకర.

హిం. లట్టా. పెద్దకరముక్కు.

లట్టా¹ రూ.చూ. లట్ట. వి. నత్తగుల్ల, గువ్వ.

లట్టగువ్వ రూ.చూ. లట్టగువ్వ, వి. నత్తగుల్ల.

లట్టా² వి. లాతీ.

క. లట్టా. కర, దండం.

హిం. లట్టా. పెద్దకరముక్కు.

లట్టాట చూ. లట్టా¹.

లట్టాభట్టియములు వి.బ.వ. కోతలు.

లట్టి¹ రూ.చూ. లట్టి. వి. తగువు, లట్టి.

లట్టి² రూ.చూ. లడి. వి. తివాసీ నేతకు వాడే ఉన్నిదారం చుట్ట.

లట్టివేయు రూ.చూ. లట్టివేయు. న.క్రి. తివాసీ నేతకు వాడే ఉన్నిపోగులు కాళ్ళకు చుట్టి లడి తయారు చేయు.

లట్టి¹ రూ. లట్టి¹. వి. తగువు.

హిం. ఉ. లట్టి. అబద్ధం, అనత్యం, చెడ్డమాట.

<హిం. లట్టి.

లట్టి² రూ.చూ. లడి. వి. 1. పెట్టెలో ఉండే నూలుకట్ట ; 2. జరీపోగుల తెక్క, నాలుగుపందల వాల్లునరివడే జరీ.

లట్టివేయు రూ. లట్టివేయు. న.క్రి. తివాసీ నేతకు వాడే ఉన్ని పోగులు కాళ్ళకు చుట్టి లడి తయారు చేయు.

లట్టా¹ వి. 1. లావ ; 2. దొంగరం ; 3. గుండ్రని మనిషి. హిం. లట్టు. దొంగరం.

<హిం. లట్టా.

లట్టాట వి. వివాదం. <లట్టా¹ + ఆట.

లట్టా² వి. 1. పడియ, నీళ్ళు నిలిచే చిన్న పల్లం ; 2. గాడి ; 3. వుండు.

లట్టావ వి. చిటికెలో, దుడ్డు. వైజ. 3.109.

సం. లట్వా, లలాటరేఖ, సంగీత సాదన విశేం, కుంకుమవస్త్ర.

<సం. లట్వా.

లట్టెవిగ చూ. లట్టా². రూ. లొట్టెజిగె, లొత్తజిగె, వి. అప్పదాల కర.

లటాయిన్ క్రి. విణ. ద్రు. లటుక్కున.

లడాయి రూ.చూ. లడాయి. వి. 1. యుద్ధం ; 2. దెబ్బ లాట, జగదం.

లడాయి రూ. లడాయి. వి. 1. పోరు. యుద్ధం. రంగా

చ. 8.21 : 2. జగదం, పోట్లాట.

హిం. ఉ. లదాఈ. యుద్ధం ;

క. లదాయి. పోరు, జగదం ; త. లదాయ్.

< ఉ. లదాఈ.

లదారి చూ. లదాయి. వి. ఒకానొక తిట్టు. చెన్నబనవ. 2.24.

లది రూ.చూ. లడి. వి. 1. నిడువుగా చుట్టిన సరిగ మొ. వాటిచుట్టు ; 2. జరీపోగుల రెక్క. నాలుగు వందల వాట్లకు సరిపడే జరీ ; 3. పెట్టెలో ఉంచే నూలుకట్ట. లదిగ రూ.చూ. లడి. వి. నిడువుగా చుట్టిన నూలుచుట్ట. లదిగ రూ.చూ. లడి. వి. నిడువుగా చుట్టిన నూలు మొ. వాటిచుట్టు.

లదితి రూ.చూ. లదితి. వి. జాగు, ఆలస్యం.

లదితి రూ. లదితి. వి. ఆలస్యం, జాగు.

హిం. లదైతా. ప్రియం, ర్మ్యం.

లడి రూ. లడ్డి, లడ్డి, లడి, లడిగ, లడిగె, లడె, లడ్డి, లడ్డు. వి. 1. పెట్టెలో ఉండే నూలుకట్ట, ఏనంబరునూలో అన్ని లడిలు ఒక్కొక్క పెట్టెలో ఉంటాయి ; 2. జరీపోగుల రెక్క, నాలుగువందల వాట్లకు సరిపడే జరీ ; 3. గుత్తి, చేరు

హిం. లడ్, లడి. వరుస, ముత్యాలు మొ. వాటిననం, గొలుసు, తాడుపిరి ; ఉ. లడి. పూలు, పూనలు మొ. వాటి ననం ;

క. లడి. తీగ ; త. లడి. 440 గజాల పట్టుదారం ఉండ.

< హిం. లడి

లడికమ్మి వి. ఒకలడినూలు పెట్టినేసిన కమ్మి.

లడి రూ.చూ. లడి. వి. 1. పెట్టెలు ఉండే నూలుకట్ట ; 2. జరీపోగులరెక్క. నాలుగు వందల వాట్లకు సరిపడే జరీ.

లడ్డిగ రూ.చూ. లడ్డిగము. వి. నెయ్యి మొ. వాటిని పోసు కొనే నన్నని మూతికిన్న పాత్ర. చంద్రాంగ. 2.41.

లడ్డిగము రూ. లడ్డిగ. వి. నెయ్యి మొ. వాటిని పోసుకొనే నన్నని మూతికిన్న పాత్ర. ఆము. 2.97.

నం. లడ్డు-. కపెర, కపాళం, దిక్షాపాత్ర.

< నం. లడ్డు-.

లడ్డి రూ.చూ. లడి. వి. 1. పెట్టెలోఉండే నూలుకట్ట, ఏ నంబరు నూలో అన్నిలడిలు ఒక్కొక్కపెట్టెలో ఉంటాయి ; 2. జరీపోగులరెక్క. నాలుగువందలవాట్లకు సరిపడే జరీ. లడ్డిగిన్నె వి. వచ్చ, నీరింకిన వాగుల్లో సాగుచేసి పండించే తీగపైరు. గుజ్జా ఎర్రగాఉండే పెద్దకాయలుకాసే తీగ (Citrullus Vulgaris).

లడ్డువము రూ.చూ. లడ్డుము. వి. ఒకరకం పిండివంట. చక్కెరపాకం, సెనగపిండి మొ. వాటితో చేసే దక్ష్య విశేషం. శృం. నై. 6.124.

లడ్డుము రూ. లడ్డువము. వి. లడ్డు, దక్ష్యవిశేషం. రం. వా. బాల. 13వ. 5వం.

నం. లడ్డుక-, లడ్డు-. లడ్డు : ప్రా. లడ్డుక-,

లడ్డుగ-, మోదకం ; అ.మా. లడ్డుగ- ; అప. లడ్డుయ ; బెం. లడ్డు ; ఒ. లాడు ; హిం. లడ్డు, లాడు.

క. లడ్డిగె, లడ్డు, లడ్డుగె. దక్ష్యవిశేషం ; తు. లడ్డిగె ; త. ఇలట్టు, ఇలట్టుకమ్, ఇలట్టువమ్ ; మ. లడ్డు ; కుజ. లెట ; ఒరయాన్. లడ్డు.

< ప్రా. లడ్డుఅ.

లంతుడు వి. గుండులా ఉండేవాడు.

లంటారో వి. తిరగలి, రాగరాయి.

లండ రూ.చూ. లండు. వి. 1. మొండికనం ; 2. వ్యర్థుడు.

లండి రూ.చూ. లండు. వి. ఒకవిధమైన తిట్టు, ధూర్తుడు. సాంబ. మాన. 9.

లండికొమ్మ వి. లండాకొమ్మ, నన్నటి అందమైన కొమ్మ.

లండి రూ.చూ. లండు. వి. ఒకవిధమైన తిట్టు, ధూర్తుడు.

లండు రూ. లండ, లండి, లండి. వి. 1. ఒకవిధమైన తిట్టు, ధూర్తుడు. ప్రభు. 9.186 ; 2 మొండివాడు. ద్వి. సా. చ. 1.31.

హిం. ఉ. లండ, లౌండా. శిశ్నం ; మరా. లండ-. వరుషలింగం ; పార. లండ. బాలుడు, యువకుడు, కొడుకు ;

క. లండ. దుర్మార్గుడు ; త. లంఖి. దుష్ప్రవర్తన కల స్త్రీ, హఠం చేసేస్త్రీ, లంబు. కారిన్యం.

< ఉ. లండ్.

లండుపోతు రూ.చూ. లండుబోతు. వి. కుత్సితుడు. లండుబోతు రూ. లండుపోతు. వి. కుత్సితుడు. గా. హరి. ఉ. 639 పం.

లత వి. చెక్కడప్పని.

నం. లతా. తీగ.

< నం. లతా (అర్థవిపరి.).

లతకూన మి. వి. 1. లేతతీగలాంటి అడవి. రామాభ్యు. 1.129 ; 2. లేతతీగ. ఇందు. 1.156. లతబోగ్గరు వి. తీగమాదిరి డిజైనుచేసిన ఆంచు. ఇం. Border. అంచు.

లకాంగి వి. లతలూ పువ్వులూ డిజైన్లలో నేసిన వస్త్రం.

నం. లతాంగి. స్త్రీ.

< నం. లకాంగీ. (అర్థవిపరి.).

లకాడు వి. వర్షంవల్ల కలిగే బురద.

హిం. లతాడనా, కాళ్ళతో తొక్కటం, లాత్. పద మట్టన ;

క. లతాడు. కలత ; త. లత్రాటు. క్షోభ, కలత.

లకారిచ్చు చూ. లకాడు. న.క్రి. అంటుకొనేటట్లు చేయు.

లత్త వి. 1. ఆపద ; 2. దెబ్బ.

హిం. లత్, లాత్. పదామూకం.

క. లత్తె. దెబ్బ ; త. లత్తా ;

< హిం. లత్.

లత్తగొట్టు (-కొట్టు) న.క్రి. పాపం తగిలి నశించు.

లత్తిక వి. బలుపూ చప్పుడుగల ఒకజాతి గచ్చకాయ.

లత్తికరోగం వి. కంఠలో గింజలు మసిగామారి ముద్దకట్టుకు పోయే జొన్నతెగులు.

లత్రిచేప వి. మత్స్యవిశేషం (Drepanus Panctatus).

లత్రి వి. చెడ్డది. పద్మ. యు. 45.

హిం. ఉ. లత్. దుర్యననం, దురభ్యానం

<ఉ. లత్.

లత్రికారు వి. కొండెబాలుడు.

లత్రిక వి. లాక్షారసం. కు. సం. 4.155.

సం. అలత్రిక-; లాక్షాద్రవ్యం, లక్ష్మ; ప్రా. అలత్రిక-; అలత్రియ, అలత్రియ-; పా. అలత్రిక-;

క. అలత్రిగ, అలత్రికె, అలత్రి; త. అరత్రిమ్. ఎర్రలక్ష్మ, అలత్రికమ్ స్త్రీలువాడే లత్రిక.

<సం. అలత్రిక-

లత్రికబొత్రికలు వి. బ. వ. దాన్యవిశేషం. హంస. 4.128.

లద్దిపట్టు వి. చెక్కలోని పుచ్చి చచ్చే బాగం.

లద్ది రూ. లద్దె. వి. గుర్రం మొ. వాటి మలం.

క. లద్ది. గుర్రం, ఏనుగు మొ. వాటిమలం; త. అలత్రి. లత్రి; ప్రా. లద్. పశువులపేద.

లద్దిపిప్పి వి. ఒకరకం చీడపురుగు. లద్దిపురుగు రూ. లద్దె పురుగు. వి. చివిన కర్రలో ఉండే తెల్లని క్రిమి. లద్దిబిల్లి వి. చేదంతె, పొలాన్ని చిన్నచిన్న మళ్ళుగా చేసు కోవటానికి ఉపయోగించే పరికరం. లద్దిమన్ను వి. గుర్రం లేక గాడిద పెంటను కలిపి తొక్కిన మన్ను. లద్దినుడి రూ. లద్దెనుడి. వి. మెదనుడి, ముద్దికె తెల్లెడు దిగువున ఉండే నుడి, లక్ష్మినుడి.

లద్దియ రూ.చూ. లద్దె. వి. నేనేవాడు. బట్ట చివర్న విడిచే అంచు కచ్చు.

లద్దు రూ.చూ. లడ్డి. వి. గానుగ రూలానికి చింతకాయను తగిలించే తీగ.

లద్దె. రూ. లద్దియ. వి. నేనేవాడు బట్ట చివర విడిచే కచ్చు.

లద్దె. రూ.చూ. లద్ది. వి. గాడిదలు, గుర్రాలు మొ. వాటి పెంట.

లద్దెగొడుగు వి. నిమ్మతెగులు, నేలకానుకొని ఉన్న కొమ్మమీద కుక్కగొడుగుల్లాంటివిపుట్టే తెగులు. లద్దెగొడుగు వేయి అ.క్రి. నేలకానుకొని ఉన్న నిమ్మకొమ్మల మీద కుక్కగొడుగుల్లాగా వట్టు. లద్దెతెవులు వి. నువ్వు తెగులు, లద్దెపురుగు పడి కాయ ఉండగట్టుకు పోయే తెగులు. లద్దెపాడు వి. చెక్కలోని పుచ్చిన చచ్చు బాగం. లద్దెపురుగు రూ.చూ. లద్దిపురుగు. వి. కంది, జొన్న వేరుపెనగ మొ. వాటి వేళ్ళు కొరికే నల్లటి గొంగళి పురుగు. లద్దెనుడి రూ.చూ. లద్దినుడి. వి. మెదనుడి, ముద్దికె తెల్లెడు దిగువున ఉండే నుడి, లక్ష్మినుడి.

లంద రూ. లందా. వి. 1. పొట్టవాడు, కుందిలుడు, ఎక్కువ లావుగా ఉన్నమనిషి; 2. పెద్దనైజు గోళికాయ.

హిం. లంబా. పొడవైన.

లందా రూ.చూ. లంద. వి. తోళ్ళు నానబెట్టటానికి మాదిగలు వాడే పెద్ద మట్టి పాత్ర.

లపక వి. దనం.

హిం. లపక్. జ్వాల, ప్రకాశం.

<హిం. లపక్.

లపటాయించు రూ. లప్టాయించు. స.క్రి. దోచుకొను, కొల్లగొట్టు.

హిం. లపటానా. గిరగిరతిప్ప, పట్టుకొను, బందించు.

<హిం. లప్టా(నా)+-ఇంచు.

లపుక్కున రూ. లప్పన. అవ్య. ద్రు. చప్పన.

లపేట రూ.చూ. లపేటా. వి. 1. చుంగు విడిచి కట్టిన నెత్తిరు మాలు; 2. నూలును చిలపలుగా చుట్టేకొయ్య పనిముట్టు. లపేటా రూ. లపేట వి. 1. చుంగు విడిచి కట్టిన నెత్తి రుమాలు. కక. 2.427; 2. నూలును చిలపలుగా చుట్టే కొయ్యపనిముట్టు.

హిం. లపేటో. చుట్టటం, బలం, పరిధి; మరా. లపేటా, లపేట. చుట్టు, ఆచ్ఛాదించు, వేష్టనం, ఆవరణం.

<మరా. లపేటా.

లప్టాయించు రూ.చూ. లపటాయించు. స.క్రి. దోచుకొను, కొల్లగొట్టు.

లప్ప రూ. లప్పము, లబ్బ. లాప, లొప్ప. వి. 1. పాత్ర విశేషం క్రిడా. 167; 2. రాశి, ముద్ద. మటికా. 2.145; 3. తాళం, కప్ప, బీగం; 4. నిక్షేపం; 5. పొడిగా ఉండే మట్టి బెత్తిక; 6. పంచలు దించటానికి వీలుగా అడ్డవాసాలు వేయటానికి అనువుగా శిండ్లిగోడలో ముందుకు పొడుచుకొని వచ్చేటట్లుగా దిగించిన రాయి; 7. సీల; 8. మేకు; 9. గానుగచక్రం బెనగకుండా దిగించే కొయ్య ముక్క; 10. పత్తిచెట్టుకర్ర; విణ. లావైన.

సం. లేప్య-. లేపనం, పూత; ప్రా. లిప్ప-, లేప్ప-. గోడ; పా. లేప్. పూత; హిం. లేప్. పూయటం; మరా. లేప్.

క. లేప్ప. లేపనం; త. లప్పమ్. అతకటానికి పెట్టే సిమెంటు.

<ప్రా. లేప్ప-.

లప్పమోటి వి. చూరుకు ఆరారంగా గోడలో నాటిన కర్ర. లప్పలుగట్టు (-కట్టు) అ.క్రి. రాసులగు. తాళ్ల. సం. 13.141. లప్పెడు వి. ఎక్కువ. <లప్ప+-ఎడు.

లప్పము రూ.చూ. లప్ప. వి. 1. రాశి, పోగు, చమ. 2.36; 2. మానిపెట్టె మొ. వాటి నందుగొందుల్ని మెత్తే ఒకడినును నున్న ముద్ద, ముక్కు, సిమెంటు.

లప్పన రూ.చూ. లపుక్కున. అవ్య. ద్రు. చిటికెలో, వెంటనే, చప్పన.

లప్పెడు రూ. లప్ప.

లఫంగు వి. అప్రయోజకుడు.

హిం ఉ. లఫంగా. దుశ్చరిత్రుడు, గూండా; పార. లఫంగ.

<ఉ. లఫంగా.

లబలబ క్రి. విణ. చేతిలో నోటిమీద కొట్టుకొనేటప్పుడయ్యే ధ్వనికి అనుకరణం.

క. లబా, లబో, లబలబ. ఏడవటంలో అయ్యే ధ్వనికి అనుకరణం, నోటిమీద చేత్తో కొట్టుకొనేటప్పుడు.

అయ్యే ధ్వని! అనుకరణం; త. లపా-, లపావ్-, ఎనల్. నోటిమీద చేత్తో కొట్టుకునేటప్పుడు అయ్యే ధ్వని! అనుకరణం.

లబ్ధిలబ్ధి అ.క్రి. ఏదీమొత్తుకొను. <లబ్ధిలబ్ధి + లు + ఆడు.

లబ్ధిదిబ్ధి అన్య. ఏడుస్తూ మొత్తుకోవటం. ధ్వన్యను.

లబ్ధిదిబ్ధియను అ.క్రి. విచారించు, దుఃఖించు.

లబ్ధి య.చూ. లబ్ధి. వి. ఎక్కువదనం, పెంపు.

లబ్ధిర్లు వి.బ.వ. పాత్రలు చాలానల్లగ కలిటాని! ఆములో వేసే రబ్బరు ముక్కలు.

ఇం. Rubber. రబ్బరు.

<ఇం. Rubber + లు.

లబ్ధిర్లు య.చూ. రబ్బరుచేతులు. వి. చేతులకు కొడుక్కునే రబ్బరు కొడుగులు.

లబ్ధి య. లబ్ధి. వి. మొదట అరబ్బులుగా ఉండి హిందూ స్త్రీలను వివాహమాడి భారతీయులుగా మారిన మహమ్మదీయ జాతి, మహమ్మదీయుల్లో ఒకతెగవారు.

ఉ. లబ్ధి, లబ్ధి. మొదట అరబ్బులుగా ఉండి ప్రస్తుతం తమిళ భాష మాట్లాడుతూ మహమ్మదీయ భాషను పోగొట్టుకొని, మావిళ్ళలని పిలవబడే ఒకజాతి;

త. లబ్ధి. మహమ్మదీయుడు.

<ఉ. లబ్ధి.

లబ్ధిను వి. పునాదులు దీప్తిపరచటం, క్లాబులు పోతపోయటం, రోడ్డు వేయటం మొ. పనులకు పనికి వచ్చే కాతిముక్కలు.

ఇం. Rubbish. పనికిరాని, చెత్త.

<ఇం. Rubbish.

లబ్ధి వి. తక్కువ.

లబ్ధి య.చూ. లబ్ధి. వి. మొదట అరబ్బులుగా ఉండి హిందూ స్త్రీలను వివాహమాడి భారతీయులుగా మారిన మహమ్మదీయ జాతి.

లబ్ధియులు వి.బ.వ. చేతగాని ఏడుపులు.

హిం. లంబాళు. పొడుగు.

లబ్ధి వి. ఒకానొక తీగ.

హిం. లమ్. పొడవైన.

లబ్ధి య. లబ్ధి, లంబిడి, లంబి. వి. లొత్తు.

మరా. లంబడి. వ్యధిచారిత.

<మరా. లంబడి.

లబ్ధి య.చూ. లబ్ధి. వి. లొత్తు.

లంప య. లంప, లంపి, లంపు. వి. 1. ఒకపెద్ద లోగిలిలో (ఆవరణ) ఉండే కొన్ని ఇళ్ళు; 2. దగ్గర సంబంధం. ఉన్న కుటుంబాలు, లంపి; 3. ఒకే కులం వాళ్ళుండే గ్రామభాగం.

లంపట య.చూ. లంపటము. వి. 1. శ్రమం, ఆపద. గౌ. హరి. ఉ. 966వం; 2. తగులాటం; 3. బాధ. ప్రయాన.

లంపటవడు య. లంపటవడు. అ.క్రి. శ్రమపడు, బాధ పడు, హైరానపడు. పరమ. 1.68. లంపటవడు(-వడు) య.చూ. లంపటవడు. అ.క్రి. శ్రమపడు.

లంపటము య. లంపట. వి. 1. ఆలసట, శ్రమ. బాగ. 8.230; 2. ఆపద; 3. కరియబడటం, కొట్టుకోవటం; 4. దొంగగొడ్డు పరిగెత్తిపోకుండా మోకాళ్ళకు కొట్టుకునేటట్లు మెడకు వేలాడగట్టిన రెండుకొయ్యలపలక.

క. అల, అలుపు. అలపు. లంపడు, లంబు. ఆశకల, కోరికల, లంపట. ఆలసట; త. అల (-వ్పు-స్థ-). బాధపడు, దుఃఖపడు, కష్టపడు, అలమ్. కష్టం, దుఃఖం, ఆపద, అలంతలి. దుఃఖం, కష్టం, కంగారు, అలంబి. కష్టం, శ్రమ, అలతి - కులతి. అశ్రమం, గాబరా; మ. అలంపు. శ్రమ, కష్టం; కో. అల్ వల్. కష్టం, శ్రమ, బాధ.

లంపట(డు) య. లంపటము. వి. మిక్కిలి ఆశగలవాడు. భార కాంతి. 2.37.

లంపటా వి. దాసీవుక్తుడు.

నం. లంపటా. దుమకటం, దాటటం.

<నం. లంపటా.

లంపటావా(డు) వి. దాసీవుక్తుడు.

లంపు వి. 1. దొంగమేత. కాగ. 10 పూ. 499; 2. మేత. శ్రీరం.మా. 2.251.

ప్రా. లంపిక్త-. దొంగ;

త. లంపు. కష్టం, స్థిరంగాలేకుండు.

<ప్రా. లంపిక్త-.

లంపులమారి వి. దొంగమేతమేసే న్వభావం కలది, ఒకతిట్టు. హంస. 5.66.

లంబదంచుధోతి య. లంబడి.

లంబడి య.చూ. లంబడి. వి. 1. ఒకనొక ఆటవికజాతి నుగాలి; 2. చీపురుకట్టగా పనికివచ్చే ఒకరకం గడ్డి.

లంబదంచుధోతి వి. లంబడివాళ్ళు కట్టుకొనే ఒకరకం పంచె. <లంబడి + అంచు + ధోతి. లంబడిచీర వి. లంబడి జాతివాళ్ళు కట్టుకొనే బట్ట. లంబడిమనుషు వి. ఒకసారి వివాహమై అత్త వారింటికి వెళ్ళి ఎంతకాలానికైనా ఆమ్మగారింటికి తిరిగిరావోయే సంబంధం. లంబడివాళ్ళ దుప్పటి వి. చెరుగులో ఒకవైపు ఎర్రరంగు పెట్టి రెండోవైపు మామూలుగా నేసిన దుప్పటి.

లంబకాడు య. లంబకాడు. వి. లుంగకాడు, తలేటిమోకును వెనుక కాడికి కలిపికట్టేకాడు.

నం. లంబ-. వేలాడేది, పొడవైనది, పెద్దది.

<నం. లంబ- + కాడు.

లంబాడి య.చూ. లంబాడి. వి. నుగాలి, ఒకానొక ఆటవిక జాతి.

లంబాడికుండ వి. మొకం భాగంలో అచ్చుకొట్టిన కుట్టిపాత్ర. లంబాడిజొన్న వి. నల్లబొంతుతో ఉన్నరకం జొన్న. లంబాడితెగులు వి. వరి, జొన్న, పసుపు, పొగాకు మె, వాటివచ్చే తెగులు.

లంబాడి య. లంబడి, లంబాడి. వి. 1. ఒకానొక ఆటవికజాతి, పింజారి. నె.కా. కామ్ర 4, క్రి.శ. 1746; 2. నారదారం వదిలే వాళ్ళలో ఒకతెగ.

క. లంబాణి, లంబాడి, లంబాణి. సంచారజాతి;

త. లంబాడి. సంచారజాతి, తిరిగేవాడు, పశువులో ఒకజాతి; మ. అమ్మగల్ :

హిం. ఉ. లంబాడి. ఒకతెగ.

లంబాడిఅరివేని వి. లంబాడిలు పెళ్ళిళ్ళకు వాడే అరివేని పాత్రలు. లంబాడికుండంచు వి. కుండలను బిళ్ళపాటుగా పెట్టే ఆంచు. లంబాడిచిప్ప వి. బాతు మొ. పూజలు పెట్టి చేసిన చిప్ప. లంబాడికండా వి. చనుప, దిబాదు.

లంబి య. లంబిడి¹, లంబి. శెంది. వి. కుటుంబం.

సం. లంబ - పెద్దది, గొప్పది, విశాలమైనది, పొడవైనది.

<సం. లంబ-.

లంబిడి¹ య.చూ. లంబి, వి. కుటుంబం

లంబిడి² య.చూ. లంబిడి. వి. స్వైరిడి.

లంబి య.చూ. లంబి. వి. కుటుంబం.

లంబు వి. 1. గొప్పతనం. శా. 3.48 ; 2. స్థూల్యం. ద్వి. సార. చ. 12వ. 26వం ; 3. దూలం చివర అర్థగోళంగా చెక్కిన రాగం.

<ప్రా. లంబ-.

లంబుకాదు య.చూ. లంబుకాదు. వి. కాడిని పోలుగ్రహ కలిపే కట్టెకాదు.

లంబెన వి. హారదేదం. ఆం. రా. 2.149.

ప్రా. లంబూన-. కందుకాకృతిగల ఒక ఆధరణ విశేషం ;

శ. లంబుళ - పొడుగాటిదండ.

<ప్రా. లంబూన-.

లంబి య.చూ. లంబిడి. వి. స్వైరిడి.

లయ వి. మోసం.

సం. లయ-. కూడి ఉండటం, నక్కటం, నశిగీతంలోని కాల విశేషం, విక్రందితీసుకొనే చోటు.

<సం. లయ - (అర్థవిపరి.).

లయకాదు వి. మోసకాదు. తాళ్ల. సం. 17.355. లయకారి వి. మోసకాదు. వైజ. 4.92. లయలు య. లయ్యలు, లయ్యాలు. వి.బ.వ. నయగారాలు, వగలు. టక్కులు, అభినయాలు. లయలువేయ అ.క్రి. బులావులు వేయ.

లయనుదారి వి. బాట.

ఇం. Line. పంక్తి, వరస.

<ఇం. Line + దారి.

లయ్య చూ. లయ. వి. వేళ్ళ.

సం. లంజా. వేళ్ళ.

లయ్యలు య.చూ. లయలు. వి.బ.వ. నయగారాలు, టక్కులు. వగలు అభినయాలు.

లయ్యలు య.చూ. లయలు, వి.బ.వ. నయగారాలు, అభినయాలు, టక్కులు.

లరయిడి వి. మగగురి.

లలాటశూన్యముచూపు అ.క్రి. ఏమతానికీ చెందకపోవు. తాళ్ల సం. 7.36.

సం. లలాటశూన్య-. నుదుట (ఎబ్బొట్టారేకుండా)

శూన్యం.

<సం. లలాటశూన్య - + -ము + చూపు.

లలి వి. 1. క్రమం. బార. నభా. 1. 260 ; 2. ఉత్సాహం, నిర్వ. రా. 6.75 ; 3. వికాసం. రం. రా. యు. 285వ. 6వం ; 4. వాక్యాలంకారం. హర. 3.68 ; 5. ప్రేమ, అనురాగం. భీమ. 5.108 ; 6. ఆశ్చర్య భేదం. పి. శకు. 112 ; 7. విలాసం. నీలా. 1.52.

సం. లల-. కోరేది, కోరిక కలది, ఆటలాడేది.

<సం. లల-.

లలితరంగు వి. ఒకరకం ఆకుపచ్చరంగు.

సం. లలిత -. మృదువైన.

<సం. లలిత - + రంగు. (మిశ్రన.).

లలితరంగుచీర వి. లేతచిలక పచ్చరంగు చీర.

లవకారం య.చూ. రవకారము. వి. 1. పల్పనిగచ్చుపూత ;

2. రాళ్ళనందుల్లో నీళ్ళు చల్లి నున్నందుద్దటం.

లవంగపూవు చీర వి. ఒకరకం రంగు చీర.

సం. లవంగ - నుగంధద్రవ్య విశేషం.

<సం. లవంగ- + పూవు + చీర. (మిశ్రన).

లవంగం మొగ్గ వి. ఆంచులో నేనే ఒకరకం దీక్షెను.

సం. లవంగ -. నుగంధద్రవ్య విశేషం.

<సం. లవంగ- + -ము + మొగ్గ.

లవట్లాడు అ.క్రి. పట్టుకొని వేలాడు.

లవడి వి. 1. పాశం, తాడు. వరాహ. 11.105 ; 2. దిగువు. మను. 1.59 ; 3. రామాఫలం.

లవంధరు య. లవంధి, లెవెండర్, లెవెండరు. వి. 1. ఒకరకం లేత నీలరంగు ; 2. పన్నీరు రంగు ; 3. లేత పంకాయరంగు ; 4. దేవకాంచన పుష్పరంగు.

ఇం. Lavender. సువాసన నిచ్చే తులసి లాంటి మొక్క.

<ఇం. Lavender.

లవంధి య.చూ. లవంధరు. వి. 1. ఒకరకం లేతనీలం రంగు ; 2. పన్నీరు రంగు ; 3. లేతపంకాయరంగు ; 4. దేవకాంచన పుష్పం రంగు.

లవనసు య. లౌనసు. వి. జీవనార్థం ఇచ్చే సొమ్ము.

ఇం. Allowance. జీవన భృతి.

<ఇం. Allowance

లవబ్రాహ్మణులు వి.బ.వ. కహరియ బ్రాహ్మణులు.

సం. లవ-. కోత, కోయటం.

లవలవ వి. 1. కడలటంలో అయ్యేద్రవని అనుకరణం. క్రిడా. 1.217 ; 2. బేబిల్లినది, బద్దలైనది. ద్రవ్యము. గౌ.హరి. హ. 2067.

లవలవలాడు అ.క్రి. పెనగులాడు, పాకులాడు. <లవ లవ + -లు + ఆడు.

లవనంతానం వి. సన్నగా మెత్తగా ఉండే ఒకరకం పట్టు.

సం. లవ -. కొంచెం.

లవాకారం య.చూ. రవకారము. వి. 1- పల్పని గచ్చు పూత ; 2. రాళ్ళ నందుల్లో నీళ్ళు చల్లి నున్నందుద్దటం.

లవాజమా య. లవాజుమా, లవాజ్జుమా. వి. వ్యవహారం.

ఉత్తర ప్రభుత్వరాలు.

హిం. లవాజమా. అవసరాలు, కావలసిన వస్తువులు, ఉపకరణాలు ; ఉ. లవాజమా. వ్యవహారాలు, ఎస్టాబ్లిష్మెంటు.

< ఉ. లవాజమా.

లవాజమా రూ.చూ. లవాజమా. వి. గ్రామశివకుల జీతాల కోసం తీసుకొనబడే కొద్దిపన్ను.

లవాజమా రూ.చూ. లవాజమా. వి. వ్యవహారం, ఉత్తర ప్రభుత్వరాలు.

లవిటీ రూ.చూ. లవిటీ. వి. 1. పక్షిపుచ్చం. ఆం.రా. 2.99 ; 2. గుర్రంతోక. ఆం.రా. 2.197.

లవిటీ విణ. బరియదు, చెవిటివాడు. ఆం.రా. 2.120.

లవిటీ రూ. లవిటీ, లవటి. వి. 1. పక్షిపుచ్చం. ప్రబంధ. 7.88 ; 2. గుర్రంతోక.

హిం. లౌట్. తిరిగిరావటం.

లవిత (-ఇంత) చూ. లావు. విణ. ఎక్కువ.

లవుజా రూ.చూ. నౌజా. వి. బెల్లం పాకం పట్టి ఆందులో కొబ్బరి కోడు వేసి ఆచులుగా చేసే తిను బండారం.

లవుటి రూ.చూ. లవిటీ. వి. లావు, పక్షితోక.

లవుడి రూ.చూ. లౌటి. వి. ఆయుధవిశేషం. కైమిని రా. 6.178.

లవుణి రూ.చూ. లౌటి. వి. ఆయుధవిశేషం. ద్వి.భాగ. 4.71.

లవ్ వి. ప్రేమ.

ఇం. Love. ప్రేమ.

< ఇం. Love.

లవ్వారు స.శ్రీ. ప్రేమించు. అ.శ్రీ. పాటువడు, శ్రమపడు.

ఇం. Love ప్రేమ.

< ఇం. Love + అడు.

లలికిరి రూ.చూ. లసికిరి. వి. సైన్యం.

లష్కర్ రూ.చూ. లసికిరి. వి. సేన. రంగా. చ. 2.124.

లష్కరీ వి. యోధుడు.

ఉ. లష్కరీ. సైనికుడు, సిపాయి.

< ఉ. లష్కరీ.

లష్కరు రూ.చూ. లసికిరి. వి. సైన్యం.

లసిక వి. 1. చొంగ ; 2. ఉమ్మి ; 3. మెదడు.

లసికిరి రూ. లలికిరి, లష్కర్, లష్కరు, లస్కరు, లుష్కరు. వి. సైన్యం. రాజవా. 5.31. ఈ ప్రయోగాన్ని బట్టి లను ప రాకువును కల్పించటం సరికాదు.

హిం. మరా. లశ్కర్. సేన ; ఉ. లష్కర్. సేన, గుంపు ; పార. లష్కర్, లష్కరు, లస్కరు ; త. లష్కర్.

< ఉ. లష్కర్.

లసుక్కు వి. వసుక్కు. ధ్వన్యను.

లసుగు రూ.చూ. లొసుగు. వి. 1. నష్టం ; 2. చేటు.

లస్కరు రూ.చూ. లసికిరి. వి. 1. దండు ; 2. న్యడే నావికుడు.

లస్తరీ వి. వస్త్రవిశేషం. హింస. 5.350.

త. లస్తర్. గాజుదీపంబుడ్డి ; ఇం Lustre. కాంతి.

లస్తి వి. అందుబాటు.

లహోవిబ్రాహ్మణులు వి.బ.వ. నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులు.

లా వి. చట్టం, కాననం.

ఇం. Law. చట్టం, కాననం.

< ఇం. Law.

లాక్ రూ.చూ. రేక. వి. 1. అంకురం. నవనాథ. 2.57పు. 22వం ; 2. పదుగులో అక్కడక్కడ చొప్పించే వెదురు. బద్ధ. హంస. 2.12 ; 3. పక్షి ఈక ; 4. రెక్కడుం ; 5. మొక్కకు వేసే పక్క పిలక ; 6. ఆకు, బండికుండను హాటి (వంపు) ని తరిపే కొయ్య ; 7. రాట్నం ఇరును మీద తరగటానికి చక్రం మాదిరిగా అమర్చిన సాపుచెక్క ; 8. కంచెట్టుబడిలో పరి బిగింపుకు రెండుపక్కలా వేసి కట్టిన వెదురుబద్ధ ; 9. దోనెగాడిలో బిగించే పొడుగాటి వెదురుబద్ధ ; 10. పేటుదారాలకు ఆధారంగా దాటి చక్రంలో అమర్చిన సన్నబద్ధ ; 11. పంగగా ఉన్న ఒసికరలమీద పొడుగ్గా పరిచినకర.

లాకరేనుద్దు రూ.చూ. లాకవిరగుద్దు. అ.శ్రీ. పట్టు పదుగు లో వైపోగులకు కింది పోగులకు మధ్య ఎక్కించిన లాకను చేత్తో తట్టు. లాకెక్కించు అ.శ్రీ. లాకను పదుగులో దూర్చు. లాకపిరు అ.శ్రీ. లాకలు పోగుచేయు. లాకకట్టు వి. లాక లలో చుట్టి ఉంచిన పని ముగియని పదుగు (మగ్గం). ఆం.రా. 3.88. లాకకట్టు రూ.చూ. లాకకట్టు. వి. విరిచికట్టిన పెదచేతులకట్టు. లాకకుట్టు అ.శ్రీ. బద్దెలో లాకదూర్చు. లాకకూర్చు అ.శ్రీ. లాకను పదుగులో దూర్చు. లాకగుచ్చు అ.శ్రీ. పదుగులో అడ్డబద్ధ దూర్చు. లాక చీటు అ.శ్రీ. నేరపదుగులో లాక జరుపు. లాకచేయి వి. లాకబద్ధ. లాకతట్టు రూ. లాకదట్టు, లేకతట్టు. అ.శ్రీ. సరి చేసేటప్పుడు పదుగులో నందుపోగులు విడివడటాని కి లాకతో తట్టు. లాకతోక్కు అ.శ్రీ. లాకను పదుగులో దూర్చు. లాకతోడుగు అ.శ్రీ. లాకను పదుగులో దూర్చు. లాకదట్టు (-తట్టు) రూ.చూ. లాకతట్టు. అ.శ్రీ. సరిచేసే బప్పుడు పదుగులో నందు పోగులు విడివడటానికీ లాకతో తట్టు. లాకదబ్బి రూ.చూ. లాకబద్ధ. వి. పదుగులో దూర్చే వెదురుబద్ధ. లాకదారం వి. మగ్గానికి బిగించిన పదుగులో అని పోగుల వెంబడి దూర్చిన లాకకు కట్టిన పొడుగుదారం. లాకదూయు అ.శ్రీ. పదుగులో అడ్డబద్ధలు. దూయు. లాకవచ్చే వి. కుంచెలాక. కుంచె కట్టుబడిలో పరి బిగింపుకు రెండుపక్కలా వేసికట్టిన వెదురుబద్ధ. లాకపెట్టు అ.శ్రీ. లాకను పదుగులో దూర్చు. లాకబద్ధ. రూ. లాకబద్ధ. లాకదబ్బి, లేకబద్ధ. వి. 1. తాడుకట్టిన వింటిబద్ధ. ఉండేలుబద్ధ ; 2. పదుగులో కచ్చె వెంబడి దూర్చిన వెదురుబద్ధ ; 3. దోనెగాడిలో బిగించే పొడుగాటి వెదురుబద్ధ ; 4. పంగగాఉన్న ఒసికరలమీద పొడుగ్గా పరిచిన కర. లాకబద్ధకమ్మి వి. వెదురుబద్ధ వరస మాదిరిగా పట్టెలు వడేటట్లు నేసినకమ్మి. లాకలకట్టు వి. దండె తర్వాత పదుగులో దూర్చిన లాకలు చివరికి జార కుండా దండెకుకలువతూ దారంతో వేసినకట్టు. లాకలసుండు వి. నవలక్షగుండు, దండెదగ్గర పదుగులో దూర్చిన చుప్ప కిందికి జారకుండా దారంకట్టి దండె అవతలకు వేలాడ

దీనినరాయి. లాకలుకుట్టు అ.క్రి. పడుగులో లాకలుదూర్పు. లాకలుకొక్కు అ.క్రి. లాకర్ని పడుగులో దూర్పు. లాకలు కొడుగు అ.క్రి. పడుగులో అడ్డబద్ధలు దూర్పు. లాకలు దున్ను అ.క్రి. పడుగులో అడ్డబద్ధలు తీసివేయు. లాకలు దూయు అ.క్రి. పడుగులో అడ్డబద్ధలు తీసివేయు. లాకలు వదువు అ.క్రి. నరిచేసేటప్పుడు పడుగులో లాకలువైకి ఎత్తు. లాకలులేబట్టు(-వట్టు) అ.క్రి. నరిచేసేటప్పుడు పడుగులో లాకలు వైకిఎత్తు. లాకలూకాయ వి. 1. అనా మకుడు ; 2. నీతినియమంలేనివాడు. లాకలేగేయు(-వేయు) అ.క్రి. పడుగు ఆరుకున్నప్పుడు కచ్చిపోగులు అంటుకు పోకుండా లాకలు ఎత్తు. లాకలేత్తు యా. నాగురెత్తు. అ.క్రి. పడుగు ఆరుకున్నప్పుడు కచ్చిపోగులు అంటుకు పోకుండా లాకలుఎత్తు. <లాక+-లు+ఎత్తు. లాకలేరు యా. నాగులేరు. అ.క్రి. పడుగు ఏరేటప్పుడు లాకల మీది పోగులు నరిదిట్టు. <లాక+-లు+ఎటు. లాకరోత్తు అ.క్రి. దట్టంగా కలుగు, దట్టంగా అంటురించు. విప్ర. 3.88. <లాక+-లు+ఎత్తు. లాకవిరగుద్దు యా. లాక జరగుద్దు. వి. పట్టుపడుగులో పైపోగులకు కిందిపోగులకు మధ్యఎక్కించిన లాకను చేత్తోతట్టు. లాకవేయు అ.క్రి. పడుగులో లాకదూర్పు.

లాకి యా.చూ. లాకి. వి. ఒకవిధమైన ఎరువురంగు.

లాకిరంగు యా.చూ. లాకిరంగు, వి. ముదురు ఎరువు రంగు.

లాకిపున్నమ యా.చూ. లాకిపున్నమ. వి. శ్రావణపౌర్ణమి, నేతపనివారి ముఖ్యమైనపండుగ.

లాకి యా. లాకి, లాఖీ. వి. 1. ఎరువురంగున్న వస్త్రవిశేషం. హంస. 5.356 ; 2. ఒకరకం ఎరువురంగు.

నం. లాకా. లక్క ; హిం. లాఖీ. లక్కరంగు, ఎర్ర గుర్రపుజాతి.

<హిం. లాఖీ.

లాకిదమాన్చీర వి. లాకిరంగు పడుగులో మూడేసి వేళ్ళ పెదల్పు పెట్టెలు మూడేసి వేళ్ళ ఎడంలోపడేట్టు నేసిన చీర. లాకిరంగు యా. లాకిరంగు, లాకెరంగు. వి. ముదురు ఎరువురంగు.

లాకు వి. 1. కాలవలోనచ్చే ప్రవాహాన్ని ఆపుతూ వెలువ రిస్తూఉండే అడ్డుతలుపులకట్ట ; 2. బండికుండను చక్రాన్ని కలిపేకర్ర.

ఇం. Lock. కాళం, కాలవలో పడవలు మెరక పల్లాల్లో వెళ్ళటానికి తలుపులతో చేసినవిర్మాటు.

<ఇం. Lock.

లాకుజారీ వి. వన్నులేనిది.

లాకు యా.చూ. లాకు, వి. లాగు.

లాకెరంగు యా.చూ. లాకిరంగు. వి. ముదురు ఎరువురంగు.

లాకెర్వమిచ్చు అ.క్రి. లేదను.

<లా+-కున్+ఎత్వము+ఇచ్చు.

లాకులగొయను వి. దాచి కోలలు లేపటానికి గొయనుమాదిరిగా నన్నబద్దల గూర్చిన సాధనం.

ఇం. Locks. కాళాలు.

<ఇం. Locks+-లు+-అ'-+గొయను.

లాఖిరాజీ వి. శిస్తు మినహాయింపుబద్ద భూమి.

హిం. ఉ. అర. లా-ఖిరాజ్. పన్నులేనిభూమి ;

త. లాకిరాజ్. పన్ను మినహాయించిన భూమి.

<ఉ. లా-ఖిరాజ్.

లాఖి యా.చూ. లాకి. వి. ఒకవిధమైన ఎర్రనిరాయి.

లాగము వి. 1. నేర్పు, నులువుగా పనిచేసే తెలివి. జైమిని యా. 7.167 ; 2. లామవం, తేలిక, ద్వి. పరమ. వి. 4.290.

నం. లామవ-. నేర్పు, తేలికయిన ; ప్రా. లామవ- ; అ.మా. లామవ-.

<ప్రా. లామవ-.

లాగముగొను(-కొను) అ.క్రి. మొగ్గవేయు. భాస్క. రా. యు. 1507.

లాగాయతి యా.చూ. లగాయత్. న. క్రి. మొదలుకొను.

లాగాలగి వి. ఒకేవరస.

హిం. లగాలగీ. కలయిక, సంబంధం.

<హిం. లగాలగీ.

లాగి విజ. 1. చురకనిది, అమువ. వార్మి. 1.19 ;

2. నులదం, శకా. 4.58.

<లాగము+ఇ.

లాగించు యా. లాగు.

లాగివెల్లిపిడతలు యా.చూ. నాగవల్లి పిడతలు. వి. బ. వ. 1. పెళ్ళిలో నాగవల్లి సాంగేనివాడే మట్టిపాత్రలు ; 2. అక్షంకలు వేసి పేరంటాళ్ళకు ఇవ్వటానికి పెళ్ళిలోవాడే పిడతలు.

లాగు వి. 1. సొత్తు, సొమ్ము. పండి. చ. 1.19పు ; 2. మర్యాద. పండి. చ. 2.113పు ; 3. విధం. శృం. నై. 4.74 ; 4. ఒప్పు, బాగు. నవనాథ. 86పు. 10వం ; 5. రక్ష్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112 ; 6. భాన్యరుణం మీద వడ్డిగా ఇచ్చేదాన్యం ; విజ. 1. సమ్మతమైన, ఇష్టమైన. ఉ. హరి. 3.120 ; 2. బాగైన, రఘునా. 4.12 ; అ.క్రి. ఆకర్షించు, హరించు. అచ్చ.రా.బాల 208, చంద్రాంగ. 1.10.

నం. లగ్న-. ఆనక్తం, తగులుకొన్నది ; ప్రా. లగ్న-. సంనక్తం, సంబద్ధం ;

త. లాక్తై. రీతి.

<ప్రా. లగ్న-.

లాగించు న.క్రి. 1. పెరుకచేయు, ఆకర్షింపచేయు, భాగ. 10హ. 1082 ; 2. ఆపహరించు, దొంగరించు. ద్వి. పరమ. వి. 3.329.11వం ; 3. లాగికొనిపోవు, కొని పోవు. దకా. 4.282. <లాగు+-ఇంచు. లాగుకొను న.క్రి. 1. ఆపహరించు ; 2. బలవంతంగా తీసుకొను. లాగుదడ వి. దిజైస్తు నేసేటప్పుడు చేత్తోలాగే పేటుదారాలు. లాగుదుతాళ్ళు వి. ఒకరకందిజైను నేతలో అడను గుంజ టానికి వేసినతాళ్ళు. లాగుదుపేటు వి. పేటుదారాలు చేత్తో

లాగుకూ నేసినది జైను నేత. లాగులబంధుడు వి. అకరించే చుట్టం. కాళ్ళ. సం. 7.188. లాగులాడు అ.క్రి. పెనగు లాడు. పాంచా. 5.20. <లాగు¹ + -లు + అడు.

లాగు² రూ. చూ. లావు¹. వి. బలం, చేప. హరి. ఉ. 2.60.

లాగు³ రూ. లాకు². వి. పంట్లాం.

హిం. లాగూ. వేనుకోతగిన.

<హిం. లాగూ.

లాగు⁴ వి. గానుగరాతిని తగిలించే కొయ్యదూలం.

లాగేశేయు(-చేయు) న.క్రి. సమర్పించు. ద.హిం.కా. సంపు.

6. కా.సంపు. 72 క్రి.శ. 1435.

హిం. లాగ్. సంబంధం, ప్రేమ.

లాగోడి వి. ముసాఫా భూమిని కొలుకివ్వటంవల్ల వచ్చిన లాభం.

లాంగడము విణ. వికాలం. ఇందు. 1.17.

సం. లాంగల-. నాగరి, తాడిచెట్టు, గృహదారు విశేషం.

<సం. లాంగల-.

లాక రూ. చూ. రేక¹ వి. పక్షిఈక.

లాకకట్టు రూ. లాకకట్టు. వి. విరిచి కట్టిన పెద చేతుల కట్టు.

లాగ వి. 1. రంధ్రం, దొరియ, కన్నం. భార. అక్ర. 2.151; 2. గుహ, భాస్క. రా.యు. 350

లాగదాగుడు రూ. లాగదాగుడు. వి. బలేశయం, పాము. అచ్చ. రా. దాల. 8. లాగదాగుడు రూ. చూ. లాగదాగుడు. వి. పాము. లాగరి వి. శ్రోత్రం, చెవి. <లాగ + -అరి.

లాగించు చూ. లాగు.

లాగు వి. 1. లంఘనం. భార. విరా. 1.81; 2. నాట్య విశేషం. శ్రీరం. మా. 4.162; 3. చల్లటం, సగం తొడవరకు తాడుక్కునే గుడిగి. సారంగ. 1.116; 4. మొగ్గ. విజయ. 1.15; 5. మల్లబంధ విశేషం. హంస. 1.206.

సం. లంఘన-. దాటటం; ప్రా. లంఘ్. లంఘించు, లంఘు, లంఘనం;

క. లాగ. పిల్లిమొగ్గ, దుముకు, లాగు. దూకు; తు. లాగియుని, దూకు, లాగ, లాగ్య. దాటు; మ. లాకుక.

<ప్రా. లంఘ్-.

లాగించు అ.క్రి. 1. లంఘించు, ఉత్పన్నమగు. రం. రా. ఉ. 46పు. 12సం.; 2. అశ్వశిక్షచేయు. పి.శక. 1.112; న.క్రి. అతిక్రమించు. నమిర. 1.94. క. లాగిను. వెళ్ళజేయు. <లాగు + -ఇంచు.³ లాగుబడి వి. బద్ధు.

లాచారీమాట వి. నిజం చెప్పిన మాట.

హి. ఉ. లాచార్. వివశమయిన.

<ఉ. లాచార్ + మాట.

లాచారు విణ. 1. నిస్సహాయమయిన; 2. నిరాధారమయిన;

3. నిగ్గు కలిగించేది.

హిం. ఉ. లాచార్. వివశమయిన, స్వాధీనంకాని;

క. లాచారు. నిస్సహాయమైన.

<ఉ. లాచార్.

లాచి రూ. లాచీ. వి. 1. గుర్రం మీద గాడిద మీద వేసే గోనె; 2. చిన్న బండి మీద తెచ్చే బరువు.

హిం. లచ్చి. అశ్వవిశేషం.

లాచీ రూ. చూ. లాచి. వి. 1. గుర్రం మీద, గాడిద మీద వేసే గోనె; 2. చిన్న బండి మీద తెచ్చే భారం.

లాచేరీ వి. కుక్కుర్తి. ప్రాదేయం.

హిం. ఉ. లాచార్. వివశత, స్వాధీనం కానిది.

<ఉ. లాచార్.

లాజ్జలు వి.బ.వ. పేలాలు.

సం. లాజ్జ-. నానదీయ్యం, పేలాలు;

క. లాజ్జ. పేలాలు.

<సం. లాజ్జ + -లు.

లాజిగ క్రి.విణ. పెద్దగ.

హిం. లాజ్. నిగ్గు.

లాజ్జ రూ. చూ. లాడు. అ.క్రి. భారనరాల్తో కప్పు పేయ.

లాంచీ వి. మోటారు పడవ.

పో. లాంష; స్పా. లాంచ-. తెడ్లపడవ.

<పో. లాంష.

లాచు¹ చూ. లాగు. అ.క్రి. 1. పొంచు. గా. హరి. ఉ. 1052సం.; 2. కవియు. వేంక. పంచ. 2.194; 3. పెనగులాడు. వసు. 2.55.

లాచుకొను అ.క్రి. పొంచు. భాగ. 1.445. లావు వి. 1. దాగటం; 2. డీకొనటం; 3. కరియటం.

లాచు² అ.క్రి. ప్రియపడు, కాంక్షించు. అము. 2.58.

క. అలిపు, అళుపు. కోరు, ప్రేమ, అల్విగ. స్నేహితుడు; క. అలిపు (అలి-స్-). జతపడు, (అలి-త్-). కోరిక కలిగించు, ప్రేమ, కోరిక.

లాట వి. వరి మొ. వాటిని కోసిన దుంప నుండి మొలచిన మొక్క, నాము, లేట (Latoon).

లాటకట్ట వి. కొయ్యకాలు, కోసినవైరు చిగిర్చి పట్టిన కర్రలు, నాముకర్ర.

లాటరీ వి. చీట్లు కలిపి వస్తువుల నమ్మటం.

ఇం. Lottery. చీట్లు కలిపి తీయటం.

<ఇం. Lottery.

లాటి¹ వి. పక్షివిశేషం

లాటి² రూ. చూ. లాతి. వి. దుడ్డుకర్ర.

లాటిను¹ రూ. చూ. లాంతరు. వి. అద్దాలమర్క. వెలిగే దీపంగూడు.

లాటిను² ఇండోయూరోపియను భాషాకుటుంబానికి చెందిన ప్రాచీన భాష.

ఇం. Latin. ప్రాచీన రోమనుల భాష.

<ఇం. Latin.

లాటి రూ. చూ. లాతి. వి. 1. నునుపుగా ఉండే ఒక విధమైన

కర, దుడ్డు కర; 2. దాదీగలునుకు అడ్డంగా దిగించిన నన్నబద్ద.

లాటికర వి. 1. రంగు అద్దిన నూలు లడేలు గుంజకు తగిలించి పిందే కర; 2. దుడ్డుకర.

లాట వి. 1. గుంపు, మొత్తం. పాంచా. 2.45; 2. కట్టెలకుప్ప; 3. పంపకంలో ఒకభాగం; 4. మరమగ్గంలో పన్నె.

జం. Lot. గుంపు.

<జం. Lot.

లాటకొమ్ము వి. పదుగు పైపోగులకు కిందిపోగులకు మద్య పేకదారం పడటానికి కండె అమర్చి కుచ్చు తాళ్ళ సాయంతో విసిరేనాడె. లాటకొమ్మురేకు వి. మరనాడె గాడిలో ముల్లుకు గుచ్చిన కండె ఈచ ఈడిపోకుండా దిగించిన ఇత్తడి రేకు. లాటగుంజ వి. మరమగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి ఆధారంగా నేత బయలులో పాతిన కొయ్య రాట. లాటచెవు వి. మరమగ్గం బొమ్మకు నిలుపు పట్టెకు ఏటవాలుగా దిగించిన కర. లాటరత(-ఉరత) వి. మరమగ్గం నాడెను ఒకసొరుగులో నుంచి మరొక సొరుగులో నెట్టటానికి, సొరుగులో వచ్చిన నాడెను నిలవటానికి కింద, కోలు ఉంగరం దిగించిన కొయ్య బిళ్ళ. లాటకొట్టి వి. మరమగ్గం చట్రంలో పానుపు పట్టెకు ఒకవైపు దిగించిన చెక్కల గూడు. లాటనాడె వి. పదుగు పైపోగులకు కింది పోగులకు మద్య పేకదారం పడటానికి కండె అమర్చి కుచ్చు తాళ్ళసాయంతో విసిరే కొయ్యనాడె. లాటవట్టి వి. నేత బయలులో మరమగ్గం చట్రం నిలబెట్టటానికి నిలుపు రాటలకు అడ్డంగా దిగించిన కర. లాటవంటె వి. అడ్డంగా అమర్చిన రాటి. లాటబొమ్మ వి. మరమగ్గం సొరుగుకు చివర నాడె బయటికి పోకుండా ఆపటానికి దిగించిన కొయ్యచెక్క. లాటమగ్గం వి. ఒకరకం మగ్గం, నేతనేసేటప్పుడు పదుగులో పేకదారం వెయ్య టానికి కుచ్చు పట్టుకొని గుంజే మగ్గం. లాటూచ రూ. లాటూన. వి. పేకదారం చుట్టే కొయ్యపుల్ల. <లాట+ ఈచ. లాటూన రూ.చూ. లాటూచ. వి. పేకదారం చుట్టే కొయ్యపుల్ల.

లాటూచ చూ. లాట.

లాటూన చూ. లాట.

లాటి రూ. లాటి, లాటి, లాడి. వి. నునువుగా ఉండే ఒక విధమైన కర.

హిం. లాటి. దండం, కర, దుడ్డు కర, బడితె;

త. లట్టి, లాటి.

<హిం. లాటి.

లాడము రూ.చూ. నాదాం. వి. ఎద్దు మొ. వాటి గిట్టలకు అరక్కుండా వేసిన అనపబిళ్ళ.

లాడ విణ. నిడువైన. చంద్రాంగ. 2.38.

లాడి వి. 1. బలి. పాండు. 5.243; 2. వ్రణం, పెద్దపుండు. హంస. 5.30.

లాడిగావించు(-కావించు) న.క. ఆప్పగించు. అచ్చువేసి

వదులు. పాండు. 5.243. లాడి(బడు(-వడు) అ.క. బలి యగు, వశమగు. తాళ్ళ.నం. 10.227.

లాడి రూ.చూ. లాటి. వి. దుడ్డుకర.

లాడికొమ్ము రూ.చూ. నాడెకొమ్ము. వి. 1. నేతనేసేటప్పుడు పదుగు పైపోగులకు, కిందిపోగులకు మద్య వేసే పేకదారం కండె అమర్చిన పనిముట్టు.

లాడియ రూ. లాడె వి. ఎద్దువీపు మీద బరువెక్కించటం.

హిం. లాద్. బరువు వేయటం, లాద్ నా. ఒక వస్తువుపై వేరే వస్తువునుంచటం.

<హిం. లాద్.

లాడిబేడి వి. మూటాముల్లె.

లాడు¹ చూ. లాడు. విణ. పెద్ద. ప్రబంధ. 32.

లాడు² రూ.చూ. లాడు. వి. కొమిరె, సిడె (ఏకంమాను) కు ఆధారంగా నేలలో పాతిన నిలుపు కొయ్య.

లాడు³ వి. లడ్డు.

హిం. లాడు³ లడ్డు.

<హిం. లాడు.

లాడువాడు విణ. సౌందర్యవంతుడు.

హిం. లాడ్. ప్రేమం, ప్రేమ.

లాడె¹ వి. లాటడేళం. కువ.చ. 2.88.

సం. లాట-. దేశవిశేషం; ప్రా. లాడ-.

<ప్రా. లాడ-.

లాడె² రూ.చూ. లాడియ. వి. ఎద్దువీపుమీద బరువెక్కించటం.

లాడె³ రూ.చూ. నాడె¹ వి. నడుము నూలుకండె నుంచి నేసే సాలెవాని సాధనం, తురి.

లాడెకొమ్ము రూ.చూ. నాడెకొమ్ము. వి. నేత నేసే టప్పుడు పదుగు పైపోగులకు కిందిపోగులకు మద్య వేసే పేకదారం కండె అమర్చిన పనిముట్టు. లాడెగాడి రూ.చూ. నాడెగాడి. వి. నాడెలో పేకదారం కండె అమర్చేసందు. లాడెముక్కు రూ.చూ. నాడెముక్కు. వి. నాడెచివర కొన దేలిన భాగం.

లాడ్ఖానా రూ.చూ. లాత్ఖా నా.వి. రంగులో తడిపిన నూలు లడేలు పిండటానికి నేలలో పాతిన పొదుగురాట.

లాత వి. ఆత్మశ్లాఘ, గర్వం.

లాతపుగోల చూ. లాతము.

లాతము రూ. లాతాము. వి. నన్యానులు చేత పట్టే దండం. హర 2.37.

ప్రా. లత్తా, లత్తియా. దండం.

<ప్రా. లత్తా.

లాతాపుగోల రూ.చూ. లాతాపుగోల. వి. నన్యానులు చేతపట్టే దండం. సారంగ. 3.180.

లాతాపుకోల చూ. లాతాము.

లాతాము రూ.చూ. లాతము. వి. నన్యానులు దరించే కర. మను. 1.59.

లాతాపుకోల రూ. లాతపుగోల. వి. నన్యాన చేతి దండం. విక్ర. 8.116.

లాతు రూ. లాతు. విణ. అధికం. దార.ఉద్యో. 3.334, తాళ్ళ.

నం. 13.95.

లాదాంబల్ల వి. పెంకు కింది చూరుకు దిగించే చెక్క.

లాదు రూ. నాదు, లాజు. వి. 1. కట్టడాల్లో వంపులు కట్టేటప్పుడు వాటికి ఆధారంగా కట్టే కట్టడం; 2. తారనరాతిని అతకటం.

హిం. లాద్. ఒకదానిపై ఇంకోదాన్ని పేర్చే క్రియ, లాద్ నా. ఒకదానిపై ఇంకోదాన్ని పేర్చటం.

లాదుబిళ్ళ వి. చిన్న సైజు ఇటిక, పలుచగా చదరంగా ఉండి ఇంటికప్పు తయారీలో వాడబడే ఇటుక. లాదురాయి రూ. లాద్రాయ, లాద్రాయి. వి. పలుచగా చదరంగా ఉండి ఇంటికప్పు తయారీలో వాడే చిన్న సైజు ఇటిక. లాదు సున్నం వి. ఇంటికప్పు లాదుటానికి వాడే బాగా జిగురున్న మెత్తటి సున్నం. లాద్రాయ రూ.చూ. లాదురాయి. వి. పలుచగా చదరంగా ఉండి ఇంటికప్పు తయారీలో వాడే చిన్న సైజు ఇటిక. లాద్రాయి రూ.చూ. లాదురాయి. వి. పలుచగా చదరంగా ఉండి ఇంటికప్పు తయారీలో వాడే చిన్న సైజు ఇటిక.

లాద్రాయ చూ. లాదు.

లాద్రాయి చూ. లాదు.

లాంతరు రూ. లాతను, లాంతేరు, లాందరు. వి. అద్దాల మధ్య వెలిగే దీపం గూడు.

ఇం. Lantern. లాంతరు; ఫ్రెం. Lanterne; క. లాంతర్.

<ఫ్రెం. Lanterne.

లాంతరు వెయ్యటం వి. పేకాటలో పనికిరాని ముక్కలు వెయ్యటం.

లాంతేరు రూ.చూ. లాంతరు. వి. దీపం.

లాందరు రూ.చూ. లాంతరు. వి. దీపం.

లాంద్ర వి. కమలాల్లో ఒకరకం.

లాత్ర చూ. లాయు.

లాత్రసేయు చూ. లాయు.

లాత్రి చూ. అలత్రి. వి. 1. అన్యం, అన్యడు, పెర. తార.

విరా. 2.93; 2. అన్యడు, ఇతరుడు. ఉ. హరి. 4.93.

లాత్రివాడు విజ. అన్యడు. వసు. 2.55.

లాత్రు రూ.చూ. లాకు. విజ. మిక్కిలి. అరికం. క్రిడా. 256. వి. మిక్కిలి వెక్కనం.

లావ రూ.చూ. లప్ప. వి. 1. గానుగ చక్రం దెనగకుండా దిగించే కొయ్యముక్క; 2. పత్తిచెట్టు కర్ర; 3. మట్టి పెల్ల, మట్టిగడ్డ.

లావట్టు స.క్రి. నెత్తికెత్తుకొను.

లావర రూ.చూ. లావరా. వి. జలద్వారంలో కనవు చొరకుండా నిలిపిన నాగబంధం పలక.

లావరా రూ. లావర. వి. జలద్వారంలో కనవు చొరకుండా నిలిపిన నాగబంధం పలక, గండ్లరాయి. ఆము. 5.9.

లావు చూ. లాచు.

లాబగాడు చూ. లాబము.

లాబము వి. లాభం.

నం. లాభ-. లబ్ధి; ప్రా. లాభ-, లాహ-; అ.యా. లంభ, లాభ, లాహ; పా. లాభ-;

క. లాబ; ఉ. ఇలాపమ్; కుఱ. లాబ; కువి. లబ్దమె; బ్రా. లబ్. లంచం, కన్యాకుల్యం.

<ప్రా. లాభ-.

లాబగాడు రూ. లాబిగాడు. వి. లాభం పొందేవాడు. వరాహ. 2.180. లాబిగాడు రూ.చూ. లాబగాడు. వి. లాభం పొందేవాడు.

లాబిగాడు చూ. లాబము.

లాభంలేకపోవు అ.క్రి. ప్రయోజనం లేకపోవు.

నం. లాభ-లబ్ధి.

<నం. లాభ- + -ము + లేకపోవు.

లాభంకలుగు చూ. లాభము.

లాభము వి. 1. ఒడుపు; 2. రసప్రాప్తి.

నం. లాభ-. ప్రాప్తి.

<నం. లాభ-.

లాభంకలుగు వి. ఒకటి. వ్యాపారులు

ఒకటి ఆనటంలో కలిసిరాదని కాదోలు దానికి బదులు లాభం కలుగు అని తమ కొలతను తూనికొని ప్రారంభిస్తారు. రైతురైతే పొలికలుగు అని ప్రారంభిస్తారు. నం. లాభ -. లబ్ధి. <నం. లాభ - + ము + కలుగు.

లాము! వి. కొండగుహ. కాడికొండగాననం. క్రి.క. 945.

లాము! వి. ధుంపు, రాక.

హిం. ఉ. లామ్-. సేన, ప్రజానమూహం; పార. లార్క్.

<ఉ. లామ్.

లాంపు వి. అద్దాల్లోపల వెలిగే దీపం గూడు.

ఇం. Lamp-. దీపం.

<ఇం. Lamp.

లావరా చూ. నావరాయి, రూ. లావరాయి. వి. జలద్వార ముఖంలో తృణాదికం చొరకుండా అమర్చిన గండ్లరాయి; ఆము. 6.10.

లావరాయి రూ.చూ. లావరా. వి. జలద్వారముఖంలో గడ్డి మొ. నవి వెళ్ళకుండా అమర్చిన గండ్లరాయి. ఆం.దా. 1154.

లావు చూ. లాచు!

లాయ్ రూ.చూ. లాయకు. వి. 1. తగిన; 2. తర్ఫీదు పొందిన.

లాయకు రూ. లాయ్, లాయ్, లాయకు. వి. 1. తగిన. 2. తర్ఫీదు పొందిన; 3. గౌరవనీయమైన.

హిం. లాయ్. తగిన, నమర్థవంతమైన, నరైన, శక్తిగల, సామర్థ్యంగల, గొప్ప, చక్కగా, పోషించబడిన, పోటీచేయగల; ఉ. అర. లా.ఇక్. తగిన, నమర్థమైన, క్క. లాయ్, లాయకు-. సంకోపప్రదమైన, అంగీకార యోగ్యమైన; త. లాయ్.

<ఉ. లా.ఇక్.

లాయ్ రూ.చూ. లాయకు. వి. 1. తగిన; 2. తర్ఫీదు

హిందీ.

లాయభీ వి. సామర్థ్యం.

హిం. లాయకీ-, గొప్పతనం, సామర్థ్యం ; ఉ. అర. లా. ఐకీ-, యోగ్యత, సామర్థ్యం.

< ఉ. లాఐకీ.

లాయభు రూ.చూ. లాయకు, విజ. 1. తగిన ; 2. తర్జీదు పొందిన.

లాయభుచేయు అ.క్రి. బాగుచేయు, వ్యవసాయానికి అనువుగా చేసుకొను.

లాయము వి. అశ్వశాల, వాహనాలుండేచోటు. కైమినిరా. 6.104.

నం. ఆలాయ-. నిలయం ;

క. లాయ-. అశ్వశాల ; కు. లాయ ; త.మ. లాయమ్.

< నం. ఆలాయ-.

లాయరు వి. వకీలు.

ఇం. Lawyer. న్యాయవాది.

< ఇం. Lawyer-.

లాయరీ వి. రెంటుపంజాలు.

లాయరంచు చూ. లాయరీ.

లాయరీ రూ.చూ. లాహరీ. వి. ఒకవైపుకు మొనదేరిన గుర్తులు దగ్గరదగ్గరగా వరసగా వచ్చేట్లు నేసిన డిజైను. లాయరంచు రూ.చూ. లాహరీఅంచు. వి. బాకు మొన ఆకారంలో డిజైను పడేటట్లు నేసిన అంచు. < లాయరీ + అంచు.

లాయరీ రూ.చూ. లాహరీ. వి. ఒకవైపుకు మొనదేరిన గుర్తులు దగ్గరదగ్గరగా వరసగా వచ్చేట్లు నేసిన డిజైను.

లాయరీఅంచు రూ.చూ. లాహరీఅంచు. వి. బాకుమొన ఆకారంలో డిజైను పడేటట్లు నేసిన అంచు. లాయరీపేటంచు రూ.చూ. లాహరీపేటంచు. వి. బాకు మొన ఆకారంలో డిజైను పడేటట్లు నేసిన అంచు.

లాయలాసా వి. శ్రమ.

లాయు అ.క్రి. ఉద్రేకించు, విజృంభించు. హరి. ఉ. 236.

క. అల్- సామిష్యం ; త. అల్- సాన్నిహిత్యం, అల్ (అల్ - న్-). విస్తరించు, నమిపించు.

< మూ. ద్రా. *అల్-.

లా(త్) వి. ఉద్రేకం. లా(త్)సేయు(-చేయు) అ.క్రి. లాయు, ఉద్రేకించు. ఉ. హరి. 4.213.

లాల వి. నీళ్ళు.

నం. లాలా. చొంగ.

< నం. లాలా (అర్థవిపరి.).

లాలపోషిను అ.క్రి. 1. మునుగు ; 2. స్నానమాడు.

లాలి వి. గొట్టం.

హిం. ఉ. పార. నాల్-. కుపాకీగొట్టం ; మరా. నాల్-. లోహ నాది, ఫిరంగి.

< ఉ. నాల్.

లాలి రూ.చూ. లాళము. వి. మరనాడెపోన్ను ఆరిగి

పోకుండా దిగించిన ఇనపపోన్ను.

లాలము వి. ఉల్లారు కింది జాలరు.

లాలనరీ వి. గుర్రం పల్లానికి రెండుపక్కలా పేలాడే పట్టుకాళ్ళు. అం. రా. 3.38.

లాలంబరు వి. ఎరువు కలిసిన లేతపసుపుపచ్చ రంగు.

హిం. లాల్-. ఎరువు ; ఇం. Amber. పసుపుతో కూడిన బూడిదరంగు.

< హిం. లాల్ + ఇం. Amber.

లాలనరీ చూ. లాలము.

లాలాయజలము వి. చొట్లు, చొంగ, తేప.

నం. లాలాజల-, నోటిలో ఊరేద్రవం.

< నం. లాలాజల-.

లాలారి వి. దాన్యం చేసేవాడు. రా.వా. ప. 52.

ఉ. లాలా-. గులాం, సేవకుడు.

< ఉ. లాలా.

లారి వి. 1. ఉయ్యాలలో పిల్లర్ని నిద్రవచ్చేటప్పుడు పాడేపదం. చారు. 3 ; 2. ఉయ్యాల. సారంగ. 1.46.

నం. లాలిన్-. లాలన చేసేవాడు.

< నం. లాలిన్ (అర్థవిపరి.).

లారిపాట వి. ఉయ్యాల ఊపుతూ పాడేపాట.

లారికి రూ.చూ. లారిగ. వి. నూనెపోసేగొట్టం, పన్నుల్.

లారిగ రూ. లారికి, లారికి, లారిగ, లారిని. వి. నూనె పోసే గొట్టం, గరాటి.

నం. నాలికా-. నాళం, గొట్టం.

< నం. నాలికా.

లాలు విజ. ఎరువు రంగు కలది, రక్తం. ఆము. 4.35. వి. 1 ఎరువు ; 2. తేగురు ; 3. రోవు.

హిం. లాల్. ఎరువు ; ౨. లాల్ ; బెం. మరా. లాల్ పార. లాల్ ఎరువు, లాలి. ఎర్రదనం.

< హిం. లాల్.

లాలుబండి వి. కలుపుచెక్కలను మూస్తూ గోడల్లోని కంఠల్లో దూర్చబడే రోకలివంటి పెద్దగడియ.

ఇం. Roll. రిరుగు.

లాలాచి రూ.చూ. లాలాచీ. వి. 1. అక్కాళ ; 2. నైచ్యం ; 3. లోపాయకారి.

లాలాచీ రూ. లాలాచి. వి. ప్రేరేపక హేతువు, ఎర.

హిం. ఉ. లాల్ చీ. లోధి.

< ఉ. లాల్ చీ.

లాల్ఖానా రూ. లాడ్ఖానా. వి. రంగులో తడిపిన నూలులడిలు పిండటానికి నేలలో పొతిన పొదుగురాట.

హిం. లాల్. ఎర్రని, ఖానా, స్థానం, నెలపు.

< హిం. లాల్ + హిం. ఖానా.

లాల్పి రూ.చూ. లాల్పి. వి. చొక్కా.

లాల్పి రూ. లాల్పి. వి. జుట్టు.

బెం. లాల్పి ఒకరకమైన చొక్కా.

< బెం. లాల్పి.

లాల్పవ్య అ.క్రి. గంజి పెట్టిన పదుగు దారాలు సాపుచేయు.

హిం. లాల్. ఎరుపు.

< హిం. లాల్ + దువ్వ.

లాల్ రంగు వి. ఎరుపురంగు.

హిం. లాల్. ఎరుపు.

< హిం. లాల్ + రంగు.

లాల్ రంగు వి. ఒకవిధమైన కెంపు.

హిం. ఉ. లాల్ డి, లాల్ రి. ఒకరకమైన కెంపు.
కెంపును పోలిన ఒకరకమైన. నకలీరాయి.

< ఉ. లాల్ డి.

లాల్ ము చూ. నాడా. రూ. లాడము, లాలం, వి. 1. గుర్రం
ము. వాటి గొరిజలకు కట్టే ఇనప తగటు బిళ్ళ. చంద్రరే.
2.16 ; 2. మరనాడె పొన్ను అరిగి పోకుండా దిగించిన
ఇనపపొన్ను.

లాల్ కి రూ. చూ. లాలిగ. వి. గరాటి, పన్నుల్.

లాల్ గి రూ. చూ. లాలిగ. వి. నూనెపోసే గొట్టం, గరాటి.

లాల్ ని రూ. చూ. లాలిగ. వి. గరాటి, పన్నుల్.

లావణము వి. ఉద్యోగిపేరు పట్టికలో చేర్చటం.

క. లావణ. నైనికుల లేదా ప్రజాసేవకుల పట్టి. త.
ఇలావణ, లావణ.

లావణముచేయు న.క్రి. తిరిగి పట్టిలో రాజులు చేసుకొను.
లావణి! వి: పుల్లరి, పశువులు మేసే దీటునేల కోనం ముందు
గా ఇచ్చే పన్ను.

క. లావణ. పోగు, గుంపు ; సం. లావణిక -.

ఉప్పు వ్యాపారంలో డీవింజే వర్తకుడు, ఉప్పువేసి
వందబడినది.

లావణి! వి. దండయాత్ర. తపతి. 3.77.

లావరి చూ. లావ¹.

లావణు చూ. లావ¹.

లావాబోడు చూ. లావ¹.

లావాదేవి రూ. చూ. లావాదేవి. వి. రవాణా. (నావికా)
వర్తక సంబంధమైన వ్యవహారం.

లావాదేవి రూ. లావాదేవి. వి. ఇచ్చిపుచ్చుకొనే బంధం.

హిం. ఉ. లావాదేవి. ఇచ్చిపుచ్చుకోవటం ;

త. లావాతివి.

< ఉ. లావాదేవి.

లావాదేవిలు వి.బ.వ. 1. వ్యాపారం చిక్కులు ; 2.
ఇచ్చి పుచ్చుకొనే సంబంధం ; 3. మరాముక్కు.

లావాయి రూ. చూ. లోవాయి. వి. పాత్రలకు అంచుకు, పింజ
కు మధ్యమండే లోపలిభాగం.

లావిల రూ. చూ. లావిలము. వి. ఒకపక్షి.

లావిలము రూ. లావిల. వి. పక్షివిశేషం. యయా. 2.24,

సం. లావ - పూరేడు, పిట్ట.

లావు¹ రూ. లంప, లాగు². వి. 1. బలం, శక్తి. భార.
ఆది. 2.55 ; 2. పరాక్రమం. భార. ఆది. 7.179 ; 3.
సామర్థ్యం. కు.నం. 7.52 ; 4. ఉపకారం. భాస్క.
రా.యు. 60 ; 5. సాహసం. హరి. ఉ. 6.196 ; 6.
దేర్ఘం. వరాహ. 3.59 ; 7. బరువు, గురుత్వం.

వరాహ. 3.139 ; విజ. 1. శక్త్యం, అలవి. భార. ఆది.
4.248 ; 2. బలిష్ఠం, బలంకలది. భాస్క.రా. ఆరణ్య.
1.263 ; 3. బలకరం. భాస్క.రా.యు. 530 ; 4.
ఘనం, పెద్ద. ఉ. హరి. 4.165 ; 5. అధికం, హెచ్చు,
సారంగ. 3.115 ; 6. స్థూలం.

క. ఆళవి, ఆళవు, అళువు. బలం, సామర్థ్యం,
శక్తి, పరాక్రమం ; త. అళి. బలం, దృఢత్వం ; గోం.
లావ్. గట్టి ; కుయి. లావెంజు, పెరిగిన బాలుడు,
యువకుడు, లా. పెరిగిన బాలిక, యువతి ; కువి. రా.
యువతి, లా. కన్య ; పర్ది. లావ్. బలం ; కొలా.
ల.వ. లావు.

లావరి వి. బలంకలవాడు. భాస్క.రా. క్షిప్రం. 297 ;
2. బలం కలది. హరి. ఉ. 4.140. < లావు¹ + -. అరి.
లావణు అ.క్రి. బలం నశించు. నిర్వరా. 4.74. < లావు¹
+ -. అటు. లావాబోడు విజ. ఘటికుడు. < లావు¹ + పాటి
+ వాడు. లావుకొను అ.క్రి. అతిశయించు. చంద్రాంగ.
1.22 ; 2. బలియు, లావెక్కు. లావుచూపు అ.క్రి. 1.
దింకం చూపు ; 2. బలం చూపు. లావుచేడు అ.క్రి.
కృతించు, చిక్కిపోష. లావుచేయు రూ. చూ. లావుసేయు.
అ.క్రి. 1. బలియు ; 2. బలంచూపు ; 3. వెంపెక్కు.
లావునూలు వి. పోగు మందంగా ఉండే నూలు, లావురాయి
వి. పెద్దరాయి. లావుసేయు (-చేయు) రూ. లావుచేయు,
అ.క్రి. 1. బలంచూపు. హరి. ఉ. 6.176 ; 2. బలియు.
లావెక్కించు న.క్రి. పరికొల్పు. ఉ. హరి. 3.32. < లావు¹
+ ఎక్కించు. లావెక్కు అ.క్రి. అధికమగు. భీమ. 4.60.
< లావు¹ + ఎక్కు.

లావు² వి. 1. రెక్క, పక్షం. రాజవా. 3.46 ; 2. పక్షరి,
రెక్క మొదలు. కుక. 1.145 ; 3. పక్షిపుచ్చం, పింజం.
వ్రబంద. 788 ; 4. ఈక.

లావు³ వి. దిచ్చం. విజయ. 2.125.

లావుక రూ. లావుకము. వి. పక్షివిశేషం.

సం. ప్రా. లావక-, లావ-, లావగ-, లావయ.
పక్షివిశేషం ; అ.మా. లావగ, లావయ-;

క. లావగ, లావిగె, లావుగె-; తు. లావక్కి
లావక్కిపకు.

< ప్రా. లావక-.

లావుకపిట్ట వి. ఒకరకం పక్షి.

లావుకము రూ. చూ. లావుక. వి. ఒకరకం పిట్ట.

లావెక్కించు చూ. లావు¹.

లావెక్కు చూ. లావు¹.

లాసి వి. సంబంధం, తగులం.

లాసికతనము వి. ఆచిత్రతనం. భార. విరా. 1.89.

సం. లాసికా. నర్తకి.

< సం. లాసికా + తనము.

లాసిగా క్రి. విజ. పెద్దగా, గట్టిగా.

సం. లాసి - దుమకటం, సయ్యాట.

లాసు వి. నష్టం.

ఇం. Loss. నష్టం.

<ఇం. Loss.

లాహిరంచు చూ. లాహిరి2.

లాహిరి1 చూ. లాహిరి1. వి. 1. మైకం, మత్తు. పార్వ. 2.100, చంపూరా. 6.15 ; 2. మైకం కలిగించే ద్రవ్యం. కు.వ. చ. 2.112.

హిం. లహర్. పెద్దల, నురగ, మూర్చ ; ఉ. పార. లహర్, లహర్. సారాయి మొ. నిషావస్తువులు అమ్మకొట్టు, సానికొంప, లహ. ద్రాక్షసారాయం. త. ఇలాగిరి మైకం.

<ఉ. లహర్.

లాహిరికాదు వి. మత్తుడు. ఉ.రా. 1.66. లాహిరివట్టు అ.క్రి. మైకం కమ్ము. కాశీ. 2.188.

లాహిరి1 చూ.చూ. లాహిరి1. వి. ఒకవైపుకు మొనదేలిన గుర్తులు దగ్గర దగ్గరగా వరసగా వచ్చేట్టు నేసిన దిజైన.

లాహిరంచు చూ.చూ. లాహిరి అంచు. వి. బాకు మొన ఆకారంలో దిజైన పడేటట్టు నేసిన అంచు. <లాహిరి1 + అంచు1. లాహిరి బుగిడి చూ.చూ. లాహిరి బుగిడి. వి. అంచులో లాహిరి బుగిడి వరసగా నేసిన దిజైన.

లాహిరి1 చూ.చూ. లాహిరి1. వి. 1. మైకం, మత్తు. రాజ. వి. 3.26 ; 2. మైకం కలగచేసే ద్రవ్యం.

లాహిరి మోదము వి. గంజాయి పీల్చే పాత్ర.

లాహిరి1 చూ. లాయిరి, లాయిరి, లాహిరి. వి. ఒకవైపుకు మొనదేలిన గుర్తులు దగ్గర దగ్గరగా వరసగా వచ్చేట్టు నేసిన దిజైన.

లాహిరిఅంచు చూ. లాయిరంచు, లాయిరి అంచు, లాహిరంచు. వి. బాకు మొన ఆకారంలో దిజైన పడేటట్టు నేసిన అంచు. లాహిరికల వి. ఒకరకం దిజైన నేతకోసం మగ్గానికి అమర్చిన కర్ర. లాహిరిపేటంచు చూ. లాయిరి పేటంచు. వి. బాకు మొన ఆకారంలో దిజైన పడేటట్టు నేసిన అంచు. లాహిరి బుగిడి చూ. లాహిరి బుగిడి. వి. అంచులో లాహిరి బుగిడి వరసగా నేసిన దిజైన. లాహిరి, వడి వి. అంచునేతలో లాయిరి దిజైన పడేటట్టు అమర్చు కొన్న పేటవడి.

లిక్కి చూ. లుక్కి. వి. గడ్డి మొ. వాటిని కోసే చిన్నకొడవలి అల్పలవిక్రం. అష్టమ. క. 1.49వ. 20వం.

నం. లిఖ్. గీరు, తవ్వ, చీల్చు, లావక. ఖండించేది, ముక్కలు చేసేది, చీల్చేది.

<నం. లిఖ్.

లిక్కిలిక్కిపెట్టు అ.క్రి. ఒకదాని కొకటి తలకుండా లంకలు పెట్టి ఉంచు. లిక్కికొడవలి వి. గడ్డి కోయ టానికి వైరుతో కలుప తీయటానికి పనికొచ్చే కొడవలి. గడ్డి దోకటానికి పీలుగా వైఅంచుకు కూడా పదును గల కొడవలి. లిక్కుడిట్ట వి. వక్షివిశేషం.

లిగాడ చూ.చూ. లిగాడు. వి. అపనింది, చెడ్డపేరు.

లిగాడి చూ.చూ. లిగాడు. వి. 1. ఇబ్బంది ; 2. వివాదం ; 3.

అపద.

లిగాడు చూ. లిగాడ, లిగాడి. వి. 1. తక్కువ ; 2. దీడ ; 3. అగౌరవం.

క. లిగాడు. కలవరపడే సంఘటన, కష్టం, నందిగ్గత, నష్ట పరిహారం ;

మరా. లిగాడ.

లిగువు వి. 1. లేడి ; 2. మనస్సు ; 3. మూర్ఖుడు, మొరకు.

లింకు వి. 1. ఆచ్య గుదులు తగిలించే వంకర ఇనహళి ; 2. భూమి కొలత, నెంటులో నూరోవంతు.

ఇం. Link. గొలుసులోని కొక్కెం ; పొలం కొలిచే గొలుసులో నూరో వంతు.

<ఇం. Link.

లింగకట్టు మాత్ర వి. లింగాకారంగా చేసిన రనవస్తువుల గుళిక, కుప్పెకట్టు.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<నం. లింగ-+కట్టు+మాత్ర (మిశ్రన.).

లింగకాయ వి. లింగదారులు లింగం నుంచి కట్టుకునే పెండి బంగారాకతో చేసిన సజ్జకాయ. శ్రీ. శృం. 38.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<నం. లింగ-+కాయ (మిశ్రన.).

లింగకుమ్మరివాళ్లు వి.బ.వ. కుమ్మర్లలో ఒకతర, లింగా యితులు.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది లింగమూర్తి.

<నం. లింగ-+కుమ్మరి+వారు+లు. (మిశ్రన.).

లింగంకాయ వి. 1. నాగవానం ; 2. గొంగడి మగ్గానికి వేసిన జంత్రింలో వైకట్ట.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది లింగమూర్తి.

<నం. లింగ-+-ము+కాయ. (మిశ్రన.).

లింగదుకమ్మి వి. 1 చీరకొంగులో మామూలుగా నేసిన పట్టె ;

2. పెట కొంగులో రెండంగుకాల వెడల్పు పట్టెకు-రెండు వైపులా నన్నటి గీరలు, ఎడమవైపున అరంగుకం వరకు విడిచి తరవాత మూడు గీరలు పడేట్టు నేసిన కమ్మి.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<నం. లింగ-+దు+కమ్మి.

లింగడు వి. జంగమయ్య. రాజవా. 2.124.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది లింగమూర్తి. లింగం దేహం.

<నం. లింగ-+-డు (అర్థవిపరి.).

లింగదొండ వి. లింగాకారంగా ఉండే కాయలుండే ఒకరకం దొండ (Bryonia laciniosa).

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది లింగమూర్తి.

<నం. లింగ-+దొండ (మిశ్రన.).

లింగవట్టె వి. నన్నటి చూరు చెక్క.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది లింగమూర్తి.

<నం. లింగ-+వట్టె (మిశ్రన.).

లింగపాట్ల వి. లింగాకారం ఎత్తున్న ఒకజాతి పొట్టు, లింగదీప.

నం. లింగ-. పానవట్టం మీది లింగమూర్తి.

<సం. లింగ-+పొట్ల (మిశ్రన.).

లింగబలికలు వి.బ.వ. బలికల్లో లింగాన్ని దరించే వాళ్ళు.

సం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<సం. లింగ-+బలిక+లు (మిశ్రన.).

లింగబలిక వాళ్ళ వి.బ.వ. నేతపని చేసే దేవాంగుల దగ్గర అడుక్కునే ఒకజాతివారు. మెడలో లింగం దరించే బలిక వాళ్ళు.

సం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<సం. లింగ-+బలిక+వారు+లు. (మిశ్రన.).

లింగబలికె వి. లింగదారి అయిన బలికవారు. వేణు. శ. 69.

సం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<సం. లింగ-+బలికె. (మిశ్రన.).

లింగభోగము వి. లింగపూజ, పండి. చ. 1,1200.

సం. లింగ-. శివమూర్తి, భోగ-. భోజనం, సుఖ దుఃఖాదులపలం.

<సం. లింగభోగ-. (అర్థవిపరి.).

లింగమణికుమ్మరి వాళ్ళు రూ.చూ. లింగమంకికుమ్మరి వాళ్ళు. వి.బ.వ. కుమ్మర్లలో ఒకతెగ, లింగాయికులు.

లింగమంకికుమ్మరి వాళ్ళు రూ. నింగమణి కుమ్మరివాళ్ళు, లింగ మణికుమ్మరి వాళ్ళు. వి.బ.వ. కుమ్మర్లలో ఒకతెగ, లింగా యికులు.

లింగమయ్య వి. ఒకగ్రామ దేవత.

సం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<సం. లింగ-+ము+అయ్య.

లింగము వి. కల్లుబొట్టె.

సం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<సం. లింగ-. (అర్థవిపరి.).

లింగంబావి వి. దిగుడు బావి, నీళ్ళ కోసం దిగటానికి మెట్లు పెట్టిన బావి.

సం. లింగ-. పానవట్టం మీది. లింగమూర్తి.

<సం. లింగ-+ము+బావి.

లింగరాష్ట్రం వి. కూకటి మూగపిట్ట, భృంగం, భృంగరాజు పిట్ట. ఆం.రా. 2.97.

సం. లింగ-. పానవట్టం మీది శివమూర్తి.

<సం. లింగ-+రాష్ట్రం. (మిశ్రన.).

లింగరాయి వి. 1. గుద్దిగడ్డ, భూమిలో పాతిన రాతిదిమ్మ సారెను నులువుగా తిప్పటానికి ఉపయోగపడే రాతిదిమ్మ;

2. సుద్దరాయి.

సం. లింగ-. శివలింగం.

<సం. లింగ-+రాయి. (మిశ్రన.).

లింగార్చనముచెల్లించు న.శ్రీ. భుజించు. హర. 5.41.

సం. లింగార్చన-. శివపూజ.

<సం. లింగార్చన-+ము+చెల్లించు.

లింగాలమండవం వి. చిదికెనేతలో నేసిన ఒకరకం అంచు దీక్షెను.

సం. లింగ-. పానవట్టంమీది శివమూర్తి, మండప-. వేదిక.

<సం. లింగ-+ము+లు+అ+సం. మండప-+ము. (అర్థవిపరి.).

లింగాలు వి.బ.వ. 1. జాతర్లలో ఉపయోగించే చిన్నమట్టి పిడతలు; 2. దారెంత నీళ్ళకు వెళ్ళిన రోజున చేదబావి గట్టుమీదపెట్టి పనుపు కుంకాలతో అలంకరించి నవ దాన్యాలుపోసి ధూపంవేసే అయిదు లేక తొమ్మిదిరాళ్ళు; 3. దారెంత ఉయదాటి వెళ్ళేటప్పుడు ఒకఉరి పొలిమేర దగ్గరపెట్టి పూజించేరాళ్ళు.

సం. లింగ-. పానవట్టంమీది శివమూర్తి.

<సం. లింగ-+ము+లు (అర్థవిపరి.).

లింగావసరము వి. లింగపూజ, తద్ద్వారా తదనంతర క్రియ యైన భోజనం. బసవ. 5.132.

సం. లింగావసర-. లింగపూజ.

<సం. లింగావసర-. (అర్థవిపరి.).

లింగావసరముచెల్లించు అ.శ్రీ. లింగపూజచేయు.

లింగాస్త్రం రూ.చూ. లింగోస్త్రం వి. చిన్న అంగవస్త్రం.

లింగులింగడు వి. ఇద్దరాడవాళ్ళ రర్త.

సం. లింగిన్. చిహ్నంకలది, శివలింగదారి, లింగ-. శివమూర్తి.

<సం. లింగన్+లింగ-+డు. (అర్థవిపరి.).

లింగులింగుమని అవ్య. ఆర్పాటం లేకుండా. ద్వన్యను.

లింగులిటుకులు వి.బ.వ. హెచ్చులు. వేంక. ఆం. 3.162.

లింగైక్యముచెందు అ.శ్రీ. మరణించు, శివసాన్నిధ్యం చెందు.

సం. లింగైక్య-. శివనిలో కలిసిపోవటం.

<సం. లింగైక్య-+ము+చెందు (అర్థవిపరి.).

లింగోస్త్రం రూ. లింగాస్త్రం. వి. లింగ బలికలు కట్టుకొనే ఒక రకంబట్ట.

సం. లింగవస్త్ర-. శివలింగంపై ఉంచే వస్త్రం.

<సం. లింగవస్త్ర-(అర్థవిపరి.).

లిచ్చెన రూ.చూ. నిచ్చెన. వి. ఎత్తుగాఉన్న వస్తువులను, తావులను, అందుకోవటానికి పనికివచ్చే పరికరం.

లిటాకు వి. కసె. తలకొమ్మ గిల్లిన తరువాతపుట్టే చిగురు.

లిటాకువేయు అ.శ్రీ. చిగురువేయు.

లిట్రీన్‌వార రూ. లిట్రీన్‌వార, లెట్రీన్‌వార. వి. లెట్రీన్ బొడ్లకు ఉపయోగించే ఒక పాతకానోద.

ఇం. Latrine, పాయికానా.

<ఇం. Latrine+ఒక.

లిడక రూ. లిడిక. వి. కుదుము, వాయిద్యానికి వాడే చిన్న కుండ, ఉడక.

లిడిక రూ.చూ. లిడక. వి. కుదుము, వాయిద్యానికివాడే చిన్న కుండ.

లిద్ది వి. 1. నష్టం; 2. అపద, 3. చిక్కు.

లిద్ది వి. 1. దంచటంతో మిక్కిలి తోకుపడిన మూచి రోటిని కట్టి గూటం. ద్వి. రాగ. 10; 2. బండి చక్రంలో ఉల వాయి వదులైనప్పుడు కుండమధ్యన చచ్చొకంగా కన్నం పెట్టి కొయ్యముక్క అందులోగట్టిగా దిగించి మళ్ళా ఒగుముకు రంధ్రం చేసేది; 3. గట్టిప్రతికేయ చేయటం;

4. పడిసెంతో ఈపిరిరాక ముక్కు అడచుకోవటం.

ప్రా. లిద్దే. లిద్దా. ముద్ద, రాశి.

<ప్రా. లిద్దా.

లిఫాఫా వి. కవరు.

హిం. ఉ. మరా. లిఫాఫా. కవరు; ఆర. లిఫాఫ. కవరు, ఉత్తరాలుపంపే సాధన.

<ఉ. లిఫాఫా.

లిబ్బి వి. 1. నిది. మడికా. 1.19; 2. రాశి. కుప్ప. హంస. 3.21; 3. ధనం. బహుళా. 1.20. శా. 4.71. నం. లిబ్బి. లిపి. రాత.

లిబ్బిగుబ్బెక వి. లక్ష్మీదేవి. ఆచ్య. రా. యు. 592.

లిబ్బిదొర వి. కుబేరుడు. ఆచ్య. రా. యు. 474. లిబ్బి

దొరచెలి వి. శివుడు, కుబేరమిత్రుడు. లిబ్బిదొరచెలికాదు

వి. శివుడు, కుబేరుని స్నేహితుడు. లిబ్బినెలత రూ. లిబ్బి

నెలతకుక. వి. లక్ష్మి. ధనాదిదేవత. లిబ్బినెలతకుక

రూ.చూ. లిబ్బినెలత. వి. లక్ష్మి. లిబ్బివడత రూ. లిబ్బి

పడతకుక. వి. లక్ష్మి. లిబ్బివడతకుక రూ.చూ. లిబ్బి

పడత. వి. లక్ష్మీదేవి. లిబ్బిరాయడు వి. కుబేరుడు,

ధనాదిపతి. లిబ్బులచాయ వి. లక్ష్మీదేవి. ఆచ్య.రా.యు.

19. లిబ్బులజవరాలు వి. లక్ష్మి. లాజనా. 1.71. లిబ్బుల

మేటి వి. కుబేరుడు.

లిబ్బులచాయ చూ. లిబ్బి.

లిబ్బులజవరాలు చూ. లిబ్బి.

లిబ్బులమేటి చూ. లిబ్బి.

లిమింటు వి. ఆవుదల.

ఇం. Limit హద్దు, మేర.

<ఇం. Limit.

లిమ్మ రూ.చూ. రెమ్మ. వి. మాంసాదులమీద మునురుకొనే

ఈగర్నితోలే రెమ్మ, మండ. చెన్నబసవ. 4.838.

లిమ్మిటీవడ్లు వి.బ.వ. ఎం.టి.యు. (మార్టేయా) నెంబరు వడ్లు.

లియాలు వి.బ.వ. పేలాలు, నెయ్యిలు.

ఓ. లియా. పేలాలు.

<ఓ. లియా + -లు.

లియ్యము రూ.చూ. నెయ్యము. వి. 1. ఒడ్డిక. కు. నం.

11.54; 2. ఐక్యం. మిక్కిలికలియటం. శృం. నై.

1.75; 3. విజ. మిక్కిలి కలిసినది, లీనం. శృం. నై. 6.75.

లిల్లికవ్వ వి. కూటివవ్వరంగు, ఒకరకం లేక ఎరువురంగు.

ఇం. Lily. ఒకరకం వువ్వ.

లివ వి. 1. అతిశయం. లీమ. 3.57; 2. లాఘవం.

బహు. 2.29, శా. 3.79; 3. మల్లబంధవిశేషం.

మల్లువ. 3.69; 4. శక్తి.

లివచూపు స.క్రి. లంఘన. లంఘనం ప్రదర్శించు. శా.

3.86.

లివరు వి. మరనాడె గాడిలో ముల్లుకు గుచ్చిన కొయ్యకండె ఈచ ఈడిపోకుండా దిగించిన ఇత్తడిరేకు.

ఇం. Lever. మీట. ఒరువుల్ని మీటించే కొయ.

<ఇం. Lever.

లివలివ వి. 1. అడుగువేయటంలో అయ్యేధ్వని! అనుకరణం. సుద. 2.124; 2. కదలటంలో అయ్యే ధ్వని! అనుకరణం. ద్వి. పరమ. వి. 2.56.

లివలివకదలు అ.క్రి. కదలటంలో అయ్యే ధ్వని! అనుకరణం. కవిక. 5.110. లివలివలాడు అ.క్రి. దంకాలు కదులు.

<లివలివ + -లు + ఆడు.

లినురు వి. కుప్పసూరేపి ఎక్లబంధిలో చివరి ఎడ్డు.

లిస్టు రూ. లీస్టు. వి. జాబితా.

ఇం. List. జాబితా.

<ఇం. List.

లిగు వి. నడుం. ఆం.రా. 2.138.

లిడలికోరిక వి. తృణవిశేషం. హంస. 5.44.

లిబాలు వి.బ.వ. రాన్యంలో నన్నటి చచ్చుగింజలు, పొల్లువడ్లు.

లియము రూ.చూ. నెయ్యము. విజ. కలిసినది, నక్తం. ద్వి.

పరమ. వి. 1.11; వి. ఐక్యం. మిక్కిలి కలియటం.

లియే వి. హగఘండం, వక్క. ఆం. పమా. 6.68.

లిల వి. అస్ఫుటత.

నం. లిలా. ఆట, సౌలభ్యం, ఆశారం, పోలిక.

<నం. లిలా (అర్థవిపరి.).

లిలజాలము వి. నులదంగా చేసిన పని.

నం. లిలా. ఆట, సౌలభ్యం, ఆశారం, పోలిక. జాల-,

ఇంద్రజాలం, వల, సమూహం.

<నం. లిలా + జాల - (అర్థవిపరి.).

లిలావతి వి. ఒకరకం వచ్చరంగుచీర, సరస్వతివచ్చ.

నం. లిలావతి. చక్కదనంగలస్త్రీ, కాముకురాలు,

దుర్గ.

<నం. లిలావతి (అర్థవిపరి.).

లిలావతీచీర వి. ఒకరకం వచ్చరంగుచీర, సరస్వతివచ్చ మాదిరి చీర.

లిస్టు రూ.చూ. లిస్టు. వి. జాబితా, పట్టిక, పట్టి.

లిస్టు వి. పట్టిక, జాబితా.

ఇం. లిస్ట్; పో. లిష్ట; ప్రె. లిస్ట్; స్పా. లిస్ట్.

డ. లియేస్ట్.

<పో. లిష్ట.

-లు రూ. ల్, ళ్, క్. ప్రత్య. ప్రళమాబహువచన ప్రత్యయం.

ఎర్రగుడిపాడుకలాకాననం. క్రీ.శ. 575, బార. అది. 1.2.

ఉ. గోవులు, వనములు మొ. వి.

తు. -ళు. బహువచన ప్రత్యయం; వర్ణి. -ల్, -ఉల్,

-ఇల్; కొలా. -ల్, -ఉల్; నా. -ల్; గ. -ఇల్,

ఉల్.

<మూద్రా. *-ళ్.

లుక రూ.చూ. లుక్కు. వి. అశ్వనీచగతి.

లుకచెడు అ.క్రి. పూర్తిగాచెడు.

లుకలుక వి. పురుగులు దొలచటం కదలటం మొ. వాటిలో

అయ్యేధ్వని! అనుకరణం.

లుకలుకమను అ.క్రి. తడబడు. <లుకలుక + అను.

బుకబుకలాడు చూ. బుకబుకలు.

బుకబుకలు చూ. బుకబుకలు. వి.బ.వ. 1. వరుగెత్తటంలో అయ్యేద్యనికి అనుకరణం. భాగ. 6,275 ; 2. తడదాటు. నవనాథ. 1.12వ. 4వం. ; 3. పరుగులు దొంచటంలో అయ్యేద్యనికి అనుకరణం. భల్లా 2 ; 4. వస్తువు పాతదై దాగా తడలాడటం ; 5. కుటుంబీకుల మధ్య చెడిన సామరస్యం.

బుకబుకలాడు అ.క్రి. తడబడు. <బుకబుక + - బు + ఆడు.

బుకసాను చూ. చూ. నుక్కాను. వి. నష్టం, లోటు.

బుక్కి చూ.చూ. లిక్కి. వి. వైరుతో కలుపు తీయటానికి పనికి వచ్చే కొడవలి.

బుక్కు చూ. బుక. వి. అశ్వనీచగతి. సారంగ. 1.82.

నం. రుగ్గ - భ.గ్నం, అన్యన్యత ; ప్రా. బుక్కి-

<ప్రా. బుక్కి.

బుక్కిరలు వి.బ.వ. భక్త్యవిశేషం.

బుగ వి. బాగు.

బుగచెడు అ.క్రి 1. బాగుతప్ప, చెడిపోవ ; 2. బాసతప్ప.

బుగసాను చూ.చూ. నుక్కాను. వి. నష్టం, లోటు.

బుగ్గాను చూ.చూ. నుక్కాను. వి. నష్టం.

బుంగ చూ. బుంగి. వి. 1. వస్త్రధారణ, బట్టలమోపు. క్రి. 42 ; 2. ఒకసారి చేత్తోపట్టుకోవటానికి పీలుగా కట్టిన నారకట్ట ; 3. నాలుగు లడిలనూలు ; 4. రెండులడిలనూలు ; 5. నూలుచుట్ట.

బుంగచుట్టు న.క్రి. క్రమపద్ధతిలేకుండా వస్తువల్ని కలిపివేయు. బుంగలాడు వి. తరేటి మోకును వెనక కాడి కట్టేలాడు.

బుంగి చూ. బుంగి. వి. 1 యోషాంతరీయం, స్త్రీలకట్టుబట్ట ; 2. తురకలు కట్టుకొనే ఎర్రని వస్త్రం ; 3. కుల్లాయ కుప్పసాలుచేర్చి కట్టినపావడ ; 4. పురుషులు మొలచుట్టూ చుట్టుకొని కాళ్ళకిందకు పడేటట్లు కట్టుకొనే వస్త్రవిశేషం.

హం. ఉ. మరా. బుంగి. మొలచుట్టూ కాళ్ళకింద పడేటట్లు కట్టుకొనే వస్త్రవిశేషం ;

క. బుంగి. పురుషులు మొలచుట్టూ కట్టుకొనే వస్త్ర విశేషం ; త. బుంగి. మహమ్మదీయులు ధరించే ఒకరకం రంగులబట్ట, ప్రస్తుతం అన్ని మతాలవారు ధిన్నిధరిస్తున్నారు.

<ఉ. బుంగి.

బుంగి? వి. మాదీఫలం

నం. బుంగ-పుల్లమాదీఫలం.

<నం. బుంగ-.

బుంగి చూ.చూ. బుంగి. వి. 1. కుల్లాయకుప్పసాలు చేర్చి కట్టిన పావడ ; 2. మగవాళ్ళు నడుముకు కట్టుకొనేబట్ట.

బుంగిచీర వి. 1. తురకల బుంగిల గళ్ళ మాదిరిగా ఒక్కొక్క చదరపు అంగుళం గుప్పవడేట్లు నేసిన చీర ; 2. అద్దంగా ఎర్రనామారీ మాదిరిగా డిజైను వచ్చేట్లు నేసిన

చీర. బుంగివంచె వి మగవాళ్ళు నడుముకు చుట్టూ కట్టుకొనే బట్ట.

బుంగు చూ.చూ. బూకు. వి. పిడిన మధ్యలోని మేకువంటి రాగం.

బుచ్చ చూ. బుచ్చా, బుచ్చావ, బుచ్చా. వి. 1. దూర్తుడు సాంబ. మాన. 9 ; 2. నీచుడు.

హం. బుచ్చా. దురాచారి, కుమార్తి ; మరా. బుచ్చా. నియమరహితమయిన, కఠినమయిన ; ఉ. బుచ్చా. దుర్మార్గుడు, నీతిలేనివాడు ;

క. బుచ్చా. నీచమయిన, స్వేచ్ఛా ప్రవృత్తికల ; త. బుచ్చా. విచ్చలవిడిగా తిరిగేవాడు.

<ఉ. బుచ్చా.

బుచ్చా చూ.చూ. బుచ్చ. వి. 1. నీచుడు ; 2. దూర్తుడు.

బుచ్చావ చూ.చూ. బుచ్చ. వి. నీచం.

బుచ్చెలు చూ.చూ. బుచ్చలు. వి.బ.వ. మధ్యప్రదేశ్ లో పండించే ఒకరకం వద్దను బుచ్చాయ్ అంటారు. అతెగకు చెందినవై ఉండవచ్చు.

బుచ్చలు చూ. బుచ్చెలు. వి.బ.వ. మధ్యప్రదేశ్ లో పండించే ఒకరకం వద్దనుబుచ్చాయ్ అంటారు. అతెగకు చెందినవై ఉండవచ్చు.

బుచ్చా చూ.చూ. బుచ్చ. వి. 1. కుచ్చుడు, నీచుడు ; 2. దూర్తుడు.

బురాయింతు అ.క్రి. దోచుకొను. రంగా. చ. 8.278.

హం. ఉ. బురాయి. దోచుకోనివ్వటం ;

క. బురాయిసు. దోచుకొను.

<ఉ. బురాయి(నా) + - ఇంచు.

బుడవలు వి.బ.వ. 1. చుట్టలు ; 2. మూటలు.

బుడికి వి. కర్ణాభరణం.

హం. బుడకనా. ఒంటిలాగా కిందికి మీదికి చలిం చటం ; హం. ఉ. బుడకా. కర్ణాభరణవిశేషం.

<ఉ. బుడకా.

బుడికిచిప్పలు వి.బ.వ. కర్ణాభరణంగా ఉపయోగించే చిప్పలు. సింహ.శ. 20.

బుడితి వి. కేన, జుత్త.

బుడుగు చూ. బుడికి వి. ఎద్దు మెడకుకట్టే ఒకరకం గంట.

బుంతనము వి. దొర్లటం, పొర్లాడటం.

నం. బుంతన- దొంగిలించటం, దోచుకోవటం.

<నం. బుంతన- (అర్థవిపరి.).

బువ్వరము వి. బెత్తల హెచ్చరిక మాట.

బుబ్బ వి. 1. కంద ; 2. ముద్ద.

బుబ్బలుబుబ్బలు వి.బ.వ. 1. కందకందలు ; 2. ముద్ద ముద్దలు.

బుమ్మ చూ. బుంగ. వి. చుట్టబెట్టు కోవటం.

బుయి వి. వట్టుదారం లెక్క, నూరు పోగుల పడుగు నూలు. హం. రూఈ, వట్టు.

<హం. రూఈ.

బుర్రుకమ్మ చూ.చూ. రోలరుకమ్మ. వి. 1. మరమగ్గంలో

వన్నె దిగించిన కింది కొయ్య ; 2. మరమగ్గం చట్రంలో కింది పట్టె.

బాలామాలము రూ.చూ. బాలామాలము. వి. 1. దగా, మోసం ; 2. కుట్ర.

బులి రూ. బుల్లి. వి. లోటు, తక్కువ, వండి. చ 1.60. నం. బులిత - మూర్తితం, చలితం ; ప్రా. లిల- <ప్రా. బులిల-.

బులివడు (-వడు) అ.క్రి. ఆదమమగు, హీనమగు. పారి. 4.16.

బుల్లి రూ.చూ. బులి. వి. లోటు, తక్కువ. బుల్లిగాడు రూ. బుల్లిగాడు. వి. ఆదముడు. బుల్లిబుట్టులు వి.బ.వ. అల్పలంఘనాలు, చిన్నదుముకులు. కావ్యా.చూ. 7.69.

<బుల్లి+ఉటుకులు.

బుల్లిబుట్టులు చూ. బుల్లి. బుల్లిగాడు రూ.చూ. బుల్లిగాడు వి. ఆదముడు. బుష్కరు రూ.చూ. అసికిరి. వి. సైన్యం. లూకు రూ. బుంగు. వి. పిడిన మధ్యలోని మేకు వంటి భాగం.

బూటాయించు స.క్రి. బూటిచేయు, దోచుకొను. హిం. బూటనా, బలవంతంగా నష్టపరచటం, వశం చేసుకోవటం. బూటనా. దోచుకోనివ్వటం.

<హిం. బూట (నా)+..ఇంచు.

బూటి రూ. బూటి. వి. 1. ఉపద్రవం దాద. వరాహ. 3.92 ; 2. దోపిడి. రామాభ్యు. 7.9 ; 3. దవడవుండు. ఆం.రా. 3.48 ; 4. బౌద్ధత్యం. సాంబ. మాన. 48 ; 5. దండగ.

హిం. ఉ. బూటి, బూట, దోపిడి ; బెం బూటి ; ౭. బూటి ; మరా. బూటి, బూట. కొల్లు, దోపిడి ; పో. చూ.సం. బుంత్. దోచుకొను ;

౩. బూటి. దోపిడి ; ౪. బూట్టి.

<ఉ. బూటి.

బూటివచ్చు స.క్రి. కొల్లగొను. బూటిసేయు (-చేయు) రూ. బూటిచేయు. బూటిసేయు. స.క్రి. 1. బాధించు. వరాహ. 3.92 ; 2. దోపిడి చేయు. కాళ్ల.నం. 6.160.

బూటి రూ.చూ. బూటి. వి. 1. బాద. ఉపద్రవం ; 2. దోపిడి ; 3. బౌద్ధత్యం ; 4. దండగ ; 5. దవడవుండు.

బూటిచేయు రూ.చూ. బూటిసేయు. అ.క్రి. దొంగతనంచేయు బూటివడు అ.క్రి. కొల్లపోవ. బూటిసేయు రూ.చూ. బూటి. సేయు. స.క్రి. 1. దోచుకొను ; 2. బాధించు.

బూడువులు వి.బ.వ. 1. చెప్పలు. పాదరక్షలు ; 2. సమ్మా శిగలు.

బూతవుండు వి. కంటి కొరికిపో వుండు.

సం. బూతా. సాలెవుడుగు.

<సం. బూతా+వుండు.

బూలామాలము రూ. బాలామాలము. వి. చేష్టాబేదం ప్రభు. 2.50పు. 8పం. ; 2. వంచన, మోసం. కాళ. 3.170 ;

3. కుట్ర.

బూరి వి. కుట్టని, వేశ్యావిట సంధాన కర్త. ఎడకత్తె, కుంటినకత్తె, బాడువకత్తె.

తెక్క రూ. నెక్క. వి. 1. లక్ష్యం. కు.నం. 4 61 ; 2. గణితం. భార. విరా. 5.336 ; 3. సంఖ్య. భార.స్త్రీ. 2.168 ; 4. అంకె. శృం.నై 3 184 ; 5. ధనం, సొమ్ము. క్రిడా. 155 ; 6. చొప్పు, వంతు. కాగ. 10పూ. 44 ; 7. పద్దు, ఆయవ్యయ పట్టిక. ఆము. 6.70 ; 8. దూరం ; 9. గురుత్వం ; విణ. ఎన్నదగిన.

సం. లెఖా. రేఖ, గీత, ఉత్తరం ; ప్రా. లెక్క ; వ్యవహారం, ఆయవ్యయ పట్టిక ;

౩. తెక్క. సంఖ్య ; కు. లెక్క. ఒకపరిమాణం, గుర్తు, తెక్క ; కుణ. లెక. రాత, సాక్ష్యం, ఆయవ్యయ వివరణ ; కువి. తెక్క. గణన ; ఒరయాన్. లెక్కా.

<ప్రా. లెక్క-.

తెక్కకాడు వి. గణకుడు, తెక్కలు రాసేవాడు. సిం.ద్యా. 11.98. తెక్కకుమిక్కిలి విరా. ఆనంఖ్యాకా. భార. ద్రోణ. 3 210. తెక్కకు మిగులు అ.క్రి. తెక్కకు మిక్కిలగు, అనంఖ్యాకా మగు, జైమిని భా. 2.48. తెక్కను అ.క్రి. 1. ఎన్నిక ఆగు ; 2. తగు ; 3. తీరగు. <తెక్క+అగు. తెక్క గొను (-కొను) ; స.క్రి. 1. ఎన్నికచేయు ; 2. తెక్కించు ; 3. ఎంచు 4. లక్ష్యపెట్టు. తెక్కచేయు రూ.చూ. తెక్క సేయు. స.క్రి. 1. లక్ష్యపెట్టు ; 2. ఎంచు ; 3. తెక్కను చేయు. తెక్కతీరు (-తీరు) అ.క్రి. ఆయపు తీరు తెక్కను అవ్య.ద్రు. మొత్తంమీద, కూడగా. తెక్కవక్కలేకపోవు రూ.చూ. తెక్కాపక్కా లేకపోవు. అ.క్రి. నిరాదరణగా ఉండు. తెక్కపెట్టు రూ.చూ. తెక్కిపెట్టు. స.క్రి. 1. ఎంచు ; 2. లక్ష్యంచేయు. తెక్కపొక్కలు వి.బ.వ. గణించటాలు. ద్వి. పరమ. వి. 3.1074. తెక్కలుపెట్టు (-పెట్టు) స.క్రి. 1. ఎంచు, గణించు. కాళీ 1.137 ; 2. లక్ష్యం చేయు. తెక్కవాడు రూ. తెక్కాడు. విణ. 1. కరణం ; 2. దనవంతుడు. తెక్కపెట్టు (-పెట్టు) రూ. తెక్కపెట్టు. స.క్రి. 1. ఎంచు, గణించు. భీమ. 2.3 ; 2. లక్ష్యంచేయు. చిత్రరా. 5.99. తెక్కసేయు (-చేయు) రూ. తెక్కచేయు. స.క్రి. 1. లక్ష్యపెట్టు. రాఘవ. 4.192 ; 2. తెక్కపెట్టు, గణించు. కవిరాజ. 1.131. తెక్కా చారము వి. 1. న్యాయం ; 2. సంప్రదాయం ; 3. తెక్కతీరు. సం. అచార - సంప్రదాయం. <తెక్క+ సం. అచార-+ము. తెక్కావక్కలేకపోవు రూ. తెక్క పక్కలేకపోవు. అ.క్రి. 1. దనాన్ని పద్ధతి లేకుండా (ఎక్కువగా) ఖర్చుపెట్టు ; 2. నిరాదరణగా ఉండు. తెక్కలు వి.బ.వ. ఎక్కాలు, తెక్కించు స.క్రి. 1. ఎంచు, తెక్క పెట్టు. భార.ఆది. 5.166 ; 2. ఎంచుచూచు, విమర్శించు. రం. రా. కిష్కిం. 200పు. 20పం. ; 3. అరోపించు, దళకు. 5.65 ; 4. లక్ష్యపెట్టు. హంస. 1.101. ౩. తెక్కిను. తెక్కించు, గణించు. <తెక్క+..ఇంచు. తెక్కిడు

న.క్రి. లెక్కపెట్టు, గణించు. విక్ర. 5.83. <లెక్క+
ఇడు.

లెక్కాచారము చూ. లెక్క.

లెక్కావక్కలేకపోవు చూ. లెక్క.

లెక్కలు చూ. లెక్క

లెక్కించు చూ. లెక్క.

లెక్కిడు చూ. లెక్క.

లెక్క రూ.చూ. లెంగి. వి. 1. యోధుడు. కాశీ. 7.60. ;

2. పరిచారకుడు. ప్రదోద. 3.27 ; 3. దూత.

లెక్కాడు వి. సేవకుడు, పరిచారకుడు. పండి.చ. 1.84వ.

లెక్కతనము వి. పరిచర్య. సేవ. తాళ్ల.నం. 10.113.

లెక్క రూ.చూ. లంకియ. వి. చుట్టు గుడిసెల కప్పకింది చుట్టానికి పోతు వెంటి వాసాలను తగిలించే వద్దతి.

లెక్కపీట రూ.చూ. లంకెపీట వి. 1. బిక్కడి. తొంప కర్ర. చొంగగొడ్డు పరిగెత్తి పోకుండా మోకాళ్ళకు కొట్టు కొనేట్టు మెడకు పేలాడ గట్టి రెండు కాయల పలక ; 2. ఒకదానికొకటి తగిలించిన వాసాల జంట.

లెక్కు చూ. నెమకు. న.క్రి. 1. లఠయు ; 2. నెమకు

లెక్క రూ.చూ. లంకియ. వి. అరికట్టు, పెన. పశువు తప్పించుకు పోకుండా మంచి పశువులతో కలిపి కట్టి కట్ట.

లెక్కచుక్కలు వి. బ. వ. పూర్వోత్తరాషాఢాలు కావచ్చు. పొన్నమాను తరవాత ఉండే రెండు చుక్కలు.

లెక్కలు కట్టు అ.క్రి. పమగు చివరపొట్టి ముదులు వేయు.

లెంగి రూ. లెక్క, లేక. వి. సేవకుడు, చానుడు. పండి. చ. 1.4వ. ; విణ. క్షుదుడు, నీచుడు. బసవ. 2.393

క. లెంక. పరిచారకుడు.

లెంగిలి విణ. ప్రియమైన వాడు, ఇష్టుడు. బసవ. 4.972.

లెటన్వార రూ.చూ. లిట్రన్ వార. వి. లిట్రన్ దొడ్లకు ఉపయోగించే లఠ.

లెటరు వి. జాబు.

ఇం. Letter. ఉత్తరం. జాబు.

<ఇం. Letter.

లెట వి. పట్టికం. ఒకదినను తెల్లరాయి.

లెటర్ వి. వెలుకురు కోనం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కిటికీ.

ఇం. Lintel. ద్వారబంధం కిటికీ మొ. వాటిపై చెక్క లేదా రాయి.

<ఇం. Lintel.

లెంతపాత చూ. లేక. వి. సారెమిద వాటలకు నునుప పట్టటానికి అందు విద్యరచటానికి వాడే తడిబట్ట.

లెంతబద్ద చూ. లేక. వి. వాట తయారీలో సమదళనరిని మన్ను లేపటానికుపయోగించే వంకరగా ఉండే వెదురు బద్ద.

లెప్ప రూ.చూ. లెప్పము. వి. లక్ష్యం, గురి. అం. బా. 2 212.

లెప్పము రూ. లెప్ప.వి. లక్ష్యం, గురి. పండి. చ. 1.39వ.

నం. లభ్య-. పొందబడింది, దొరికింది.

లెప్పము వి. నున్నం మొ. వాటిపాత. కళా. 8.169.

నం. లేప-. పూత ; ప్రా. లేప్ప-. బిత్తి, లేప్యం, లిడ్డు, లేవ-. లేపనం ; శా. లేవణ ; అ.మా. లిప్ప, లేప్ప. వైపూతకు వాడేది, లేప్పా. పూతపూయటం ; పార. లేపా ;

క. లేప్ప. గార ; త. ఇలే పమ్, ఇలే ; మ. లేప్పం ; బ్రా. లేవ.

<ప్రా. లేప్ప-

లెమన్ రూ.చూ. లెమను. వి. 1. పచ్చిపసుపు రంగు ; 2. పసుపుచ్చ రంగు ; 3. నింబావళి కొద్ది తేడాతో ఉండే రంగు.

లెమను రూ. లెమన్, లెమెన్. వి 1. పచ్చిపసుపు రంగు ; 2. పసుపుచ్చ రంగు ; 3. నింబావళి కొద్ది తేడాతో ఉండే రంగు.

ఇం. Lemon. నిమ్మకాయ.

<ఇం. Lemon.

లెమమ చీర వి. పసుపుచ్చ రంగు చీర.

లెమెన్ రూ.చూ. లెమను. వి. 1. పచ్చిపసుపురంగు ; 2. పసుపుచ్చ రంగు ; 3. నింబావళి కొద్ది తేడాతో ఉండే రంగు.

లెంప వి. 1. చెంప ; 2. పక్క.

లెంపకాయ వి. చెంపదెబ్బ. లెంపలు వి.బ.వ. చెంప కాయలు. లెంపలు వేసికొను అ.క్రి. క్షమించమని నూచిస్తూ చెంపలను రెండు చేతులతో కొట్టుకొను. లెంపలూడ(గొట్టు న.క్రి. చెంప పగలగొట్టు. <లెంప+-లు+ఉడు+-అ+కొట్టు.

లెంబరిబెద్ద వి. నక్కాను ప్రమాణాల ప్రకారం నరైన కొల తల్లో ఉన్న పెద్ద ఇటిక.

ఇం. Number. సంఖ్య.

<ఇం. Number + బెద్ద.

లెంబి రూ.చూ. లంది. వి. కుటుంబం.

లెమ్ము రూ.చూ. లే. అ.క్రి. 1. కానిమ్ము, కానీ. పారి. 1.54 ; 2. తర్జించు. కళా. 3.195.

లెయ్యము రూ.చూ. నెయ్యము. వి. నెయ్యం, స్నేహం. కు.నం. 11.56.

లెయ్యలు వి.బ.వ. పేలాలు.

లెల్లె వదము వి. మాదిగతిట్టు, లెల్లెపాట, ఆసాది కూతలు.

లేల్లెపాట రూ.చూ. వి.బ.వ. మాదిగ తిట్టు.

లెవర్ రూ. చూ. లెవలు. వి. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

లెవర్ బాటిల్ రూ.చూ. లెవల్ బాటిలు. వి. నేల మట్టం నరి చూడటానికి 'టీటీ' లాగా ఉపయోగపడే కాపీ పనివాళ్ళ పరికరం. లెవర్ బాటిలు రూ. లెవల్ బాటిల్, లెవలు బాట్లి, లెవలు బాట్, లెవలుబాట్లి, లెవల్ బాట్లు. వి. నేలమట్టం నరిచూడటానికి 'టీటీ' లాగా ఉపయోగ పడే కాపీ పనివాళ్ళ పరికరం. ఇం. Level bottle.

మట్టం చూపే పరికరం. <ఇం Level bottle. తెవల్ బాట్లు రూ.చూ. తెవల్ బాటిలు. వి. నేలమట్టం సరిచూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పని వాళ్ళ పరికరం.

తెవలార్పి చూ. తెవలు.

తెవలు రూ. తెవెల్, రేవలు, తెవల్, తెవిల్. తెవిరి, తెవెరి, తెవెలు, తెవ్విలు, రేవరి, రేవిల్. వి. 1. నేలమట్టం సరి చూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం; 2. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

ఇం. Level. మట్టం.

<ఇం. Level.

తెవలార్పి వి. వైరాగం బల్లపరుపుగా ఉండే ఆర్పి. <తెవలు + ఆర్పి. తెవలుబద్ద వి. పొడుగ్గా నన్నగా ఉండే కొయ్యతాపీ. తెవలు బాట్లి రూ.చూ. తెవల్ బాటిలు. వి. నేలమట్టం సరి చూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం. తెవలుబాట్లి రూ.చూ. తెవల్ బాటిలు. వి. నేలమట్టం సరిచూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం. తెవలుబాట్లి రూ.చూ. తెవల్ బాటిలు. వి. నేలమట్టం సరిచూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం. తెవలుమట్టం రూ.చూ. తెవెలు మట్టం. వి. నేలమట్టం సరి చూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం.

తెవిల్ రూ.చూ. తెవలు. వి. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

తెవిరి రూ.చూ. తెవలు. వి. 1. నేలమట్టం సరిచూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం; 2. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

తెవెండర్ రూ.చూ. లవండరు. వి. 1. ఒకరకం లేతనీలం రంగు; 2. పన్నీరు రంగు; 3. లేతవంకాయరంగు; 4. దేవకాంచనపుష్పం రంగు.

తెవెండరు రూ.చూ. లవండరు. వి. 1. ఒకరకం లేతనీలం రంగు; 2. పన్నీరు రంగు; 3. లేతవంకాయ రంగు; 4. దేవకాంచన పుష్పం రంగు.

తెవెలి రూ.చూ. తెవలు. వి. 1. నేలమట్టం సరిచూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం; 2. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

తెవెలిమట్టం రూ.చూ. తెవెలుమట్టం. వి. నేలమట్టం సరి చూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీపని వాళ్ళ పరికరం.

తెవెలు రూ.చూ. తెవలు. వి. అంతటా ఒకే ఎత్తులో ఉండటం.

తెవెలుమట్టం రూ. తెవలుమట్టం, తెవెలిమట్టం. వి. నేలమట్టం సరి చూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం.

తెవ్విలు రూ.చూ. తెవలు. వి. అంతటా ఒకేఎత్తులో ఉండటం. తెవడా వి. 1. సోమరితనం; 2. ఆలస్యం.

ఒ. లేనడా. సోమరితనం.

<ఒ. లేనడా.

తెన్న విణ. 1. యుక్తం, మంచిది. భార. ఉద్యో. 1.97. 2. శ్రేష్ఠం, ఉత్తమం. భార. ఉద్యో. 3.222; 3. క్షేమ యుక్తం. భార. శాంతి. 1.275; 4. నులభం, నుఖ ప్రాప్త్యం. భార. శాంతి. 4.317; 5. అనుకూలం. హర. 4.28; 6. రుచ్యం, రుచికలది. రాజవా. 2.105, వేమ. 2.85; వి. 1. మంచిపని, యుక్తకార్యం. భార. ఆను. 4.18; 2. మేలు. భాస్క. రా. ఆరణ్య. 2.44; 3. విణ. చక్కగా. హర. 4.27.

సం. లేశ్యా. శాంతి. ప్రకాశం; ప్రా. లేసా, లేస్సా; లేజం, దీప్తి, కిరణం, బింబం, మందలం, దేహసౌందర్యం. అ.చూ. లేసా, లేస్సా. ప్రభ. శాంతి, సౌందర్యం, మానసిక పరిణామం.

<ప్రా. లేస్సా.

తెన్న(దనము(-తనము) వి. మంచితనం, యోగ్యత. భార. ఉద్యో. 1.378. తెన్నవాడు విణ. 1. యోగ్యుడు. హరి. ఉ. 8.240; 2. మంచివాడు.

తే. న.క్రి. పొందకుండు. భార. ఆరణ్య. 1.231, అ.క్రి. 1. నుజ్యంత క్రియ కనుప్రయక్తమై 'చాలదు, ఓపదు, చాలఁదు, ఓపఁదు' అనే అర్థాలనిస్తుంది. భార. ఆను. 1.148; 2. కలుగు భావుక వ్యతిరేకంగా ప్రాయశఃకంగావచ్చే ఆదేశం అని వ్యాకర్తలు. భార. ఆరణ్య. 7.93.

క. ఇల్ల, ఇల్లమ్, ఇల్లవు. లేవు, లేదు; కొడ. ఇల్లె. లేదు; త. ఇల్. లేకపోవడం, చావు, ఇల్లమై. లేకపోవటం, లేమి, ఇల్లాన్. బీదవాడు, ఇలమ్, ఇలంపై, బీదరికం; మ. ఇల్ల. లేకపోవటం, లేని; కో. ఇల్. లేకపోవటం; త. ఇల్. లేకపోవటం; గోం. హిల్లె, హిల్లె, హిలె, హిలె, హిలోర్. లేకపోవు; కొం. సిల్. లేకపోవు; కుయి. సిడ, లేకపోవి; పర్జి, చిల. లేకపోవటం; మాల్తా. సిల్. నివారించు.

లేగాను అ.క్రి. లేకుండు. లేలేదు అవ్య. నజ్జ్ అర్థం. కాకాదు. లేవడ రూ.చూ. లేవడి. వి. దారిద్ర్యం. లేవడ లేచు సంక్రి. భ్రష్టుపట్టు, చెడిపోవు. కు.సం. 4.65. లేవడి రూ. లేవడ, విణ. అల్పం, కృశం. బసవ. 4.872; వి. 1. దారిద్ర్యం. శృం. నై. 1.107; 2. అభావం, కార్యం. అచ్చ. రా. బాల. 77. రసిక. 5.80; 3. కష్టం. అచ్చ. రా. బాల. 77.

లే. రూ.చూ. ఎల. విణ. లేతశబ్దం యొక్క లుప్తశబ్దరూపం. కు.సం. 4.99; క్రి.విణ. అల్పంగా. ద్వి. వరమ. వి. 4.294.

లేగాడ్పు వి. మందమారుతం అము. 5.101. లేగాల్పు (-కాల్పు) రూ.చూ. లేతకాల్పు. వి. అముకాల్పులో కుండలు సరిగా కాలని స్థితి. లేగొట్టు న.క్రి. నున్నగింత సలపతో రెండోసారి నునుపుచేయు. లేగంపు(-కంపు) వి. కొంచెం పరిమళం. పండి. చ. 2.90పు. లేగడువలి (-కడువలి) వి. పిల్లతెమ్మెర. లేగవును రూ.చూ. లేగాను. వి. నన్నని నడుం. ఉ.రా. 6.65. లేగనపు(-కనపు)

వి. బాలకృష్ణం, తేజగడ్డి, తే(గారము(-కారము) వి. కొలది కారం. వార్తి. 2.79. తే(గౌను(-కౌను) య. తే(గవును. వి. నన్ననినడుం. విక్ర. 3.48. తేజవ్వనము వి. నవ యౌవనం. ఉ.రా. 3.109. తేజాబు అ.క్రి. కొంచెంజారు. ద్వి. పరమ. వి. 4.294. తేజందురు(డు(-చందురు(డు) వి. బాలచంద్రుడు. తే(జాన(-చాన) వి. 1. కన్నెపిల్ల; 2. మకుమారి. తే(జిగురు(-చిగురు) య. తే(జివురు. వి. మృదుపల్లవం విక్ర. 3.48. తే(జివురు య.చూ. తే(జిగురు. వి. మృదుపల్లవం. తే(జావు(-చూవు) వి. మృదువైనచూవు. ఆము. 1.12. తే(జాలు(-చాలు) వి. పసిబిడ్డ. అద్దపట్టు పాప. తే(జెక్కులు(-చెక్కులు) వి.బ.వ. కోమలాలైన తేపో లాలు. దళ. 2.229. తే(జెమరు(-చెమరు) వి. చిరుచెమట. మను. 5.66. తే(జెఱుకు(-చెఱుకు) వి. కోమలమైన చెరకు. వివుగల చెరకు. విక్ర. 1.121. తేనగవు య. తేనవ్వ. తే(తనగవు, తేత నవ్వ వి. చిరునవ్వ. మందహాసం. భీమ. 1.94. తేనడ వి. మందగమనం. కువ. చ. 3.58. తేనవ్వ య.చూ. తేనగవు. వి. మందహాసం. ఉ.రా. 1.78. తేనురువు వి. అల్పదీంఢీరం. ద్వి. పరమ. వి. 1.37. తేనెన్నడ వి. మందగమనం. దళ. 2.302. తేనెల వి. బాలచంద్రుడు. విజయ. 1.130. తేనెలకాలు వి. శివుడు, బాలచంద్రుని దరించినవాడు. తే(దలిరు(-తలిరు) వి. తేచిగురు. దళకు. 3.123. తే(దీగ(-తీగ) వి. తేక లక. కు.నం. 7.63. తే(దెమ్మెర(-తెమ్మెర) వి. పిల్లవాయువు. ఉ.రా. 3.66. తే(దేటి వి. చిన్నకుమ్మెద. తే(దొడ(-తొడ) వి. మకుమారమైన తొడ. ద్వి. పరమ. వి. 1.15పు. తేబొందుమల్లె వి. తేకబొందుమల్లె. ఆము. 2.56. తేమరులు వి. ప్రథమానురాగం. కృ.శకు. 3.92. తేమాపు వి. సాయం సంధ్యా కాలం. మురిసంద్య. 5.179. తేమావి వి. బాలరసాలం. హర. 3.57. తేమావిలాయపుతేజిరౌతు వి. మన్మథుడు. వేంక. ఆం. 8. తేబగటితే(రు వి. బాల నూర్చుడు. తే(బగలు(-వగలు) వి. నూర్యోదయం మొదలు కొని పదిగడియలు పొద్దెక్కివరకు ఉండే కాలం. పాండు. 2.17. తే(బచ్చిక(-వచ్చిక) వి. తేక నల్లగరిక. ఉ.రా. 5.286. తే(బట్టి(-వట్టి) వి. 1. పసివాడైన కొడుకు. భార. శంక. 1.377; 2. పసిదైన కూతురు. తే(బరువు(-వరువు) విజ. నూతనం. కువ. చ. 3.122. తే(బలుకు య.చూ. తే(బల్కు. వి. తేకమాట, మృదువాక్కు. తే(బల్కు (-వల్కు) య. తే(బలుకు. వి. తేకమాట, మృదువాక్యం. చెన్నబనవ. 2.242. తే(బావ(డు(-పావ(డు) వి. పసిబిడ్డ. తే(బురులు(-పురులు) వి.బ.వ. బాల్యం. బనవ. 1.424పం. తే(బెయ్య(-వెయ్య) వి. చిక్కుదూడ. తేగదూడ. కాశీ. 2.104. తే(బైరు(-వైరు) వి. తరుణమైననన్యం. తేకచేను. ఉ.రా. 5.123. తే(బొఱ(-పొఱ) వి. పల్లవం, చిగురు. కు. నం. 3.75. తే(బొల(-పొల) వి. తేకదైన చేపపొట్టు. ఆము. 2.53. తే(బోక(-పోక) వి. మందగమనం, చిరు నడక. భీమ. 1.85. తే(బ్రాయము(-ప్రాయము) వి. తరుణ వయస్సు. మను. 1.55. తే(బ్రొద్దు(-ప్రొద్దు) వి.

అపరాహ్ణం, సాయంకాలపు తేకవిండ. తేయిండ(-విండ) వి. తేత విండ, బాలాతపం. నిర్వ. రా. 6.93. తేవంకి వి. చిన్నకత్తి. చురిక. కకుత్స్థ. 4.41. తేవడికాలు వి. ఆములో కుండలు కాలికాలని తీరు.

తే³ య. తేమ్ము. అవ్య. తేమ్ము. ఈక్రింది ఆర్థాలన్ని తెలుపుతూ ప్రయుక్తం. 1. అనాదరాన్ని తెలుపుతుంది. హర. 7.65; 2. నిశ్చయాన్ని తెలుపుతుంది. వరాహ. 3.92; 3. పరిహాసాన్ని తెలుపుతుంది. విజయ. 3.28.

తేక¹ చూ. తే¹. వి. (ఇది కలుగు రాతువుకు వ్యతిరేక క్షార్థక రూపం). 1. ఉండక. భార. ఆది. 2.142; 2. చాలక, ఓపక. భార. ఆది. 6.291; 3. తేనివిడల, కానివిడల, కాక. విజయ. 1.151; 4. పుట్టుక.

తేకతేక అవ్య. చాలాకాలానికి, తేకతేకలుగు అ.క్రి. చాలారోజులదాక నంతానంతేక తరువాత పుట్టు. తేకతేక పుట్టు అ.క్రి. చాలా అలస్యంగా నంతానం కలుగు. తేకుండు అ.క్రి. 1. తేకపోవు; 2. శూన్యమగు. <తేక¹ + ఉండు. తేకునికి వి. తేకపోవటం. ద్విపదరామాయణం. 381. <తేక + ఉనికి.

తేక² వి. 1. జాలు. తాళ్ల. సం. 4.151; 2. ఎడంతేక మిక్కిలి చేరికైనచెట్టు మొ. వాటివరన.

నం. తేఖా. ఉత్తరం; ప్రా. తేఖి-, తేహ; అ.మా. తేఖి; పా. తేఖి; అప. లిహ;

త. తేకై. ఉత్తరం, తేకమ్.

<నం. తేహ.

తేకరి వి. తేకుడు, వ్రాయనకాడు. <తేక + అరి.

తేక³ య.చూ. తేక¹. వి. 1. రాట్నం ఇరుసుమీద తిరగటానికి చక్రం మాదిరిగా అమర్చిన సావచెక్క; 2. పడుగులో అనివెంబడి దూర్చిన వెదురుబద్ద; 3. కుంచెకట్టుబడిలో పురిదిగింపుకు రెండు పక్కలా వేసి కట్టిన వెదురుబద్ద; 4. దోనెగాడిలో దిగించే పొడుగాటి వెదురుబద్ద; 5. పేటు దారాలకు ఆదారంగా దాబీచక్రంలో అమర్చిన నన్నబద్ద; 6. దివాసీమగ్గానికి దిగించిన పడుగులో అనిపోగుల్లో దూర్చిన వెదురుబద్ద.

తేకతట్టు య.చూ. లాకతట్టు. అ.క్రి. సరిచేసేటప్పుడు పడుగులో నందుపోగులు విడిబడటానికి లాకతో తట్టు. తేకతొడుగు అ.క్రి. పడుగులో బద్దబద్ద దూర్చు. తేకబద్ద య.చూ. లాకబద్ద. వి. 1. తాడుకట్టిన వింటిబద్ద; 2. పడుగులో అని వెంబడి దూర్చిన వెదురుబద్ద; 3. కుంచె కట్టుబడిలో పురిదిగింపుకు రెండు పక్కలా వేసికట్టిన వెదురు బద్ద; 4. దోనెగాడిలో దిగించే పొడుగాటి వెదురుబద్ద; 5. రాటిక వైనాకిందా కట్టిన వెదురుబద్ద.

తేకిచూ.తేక¹. వి. 1. రారినదాన్యంగింజ. కవిక. 1.11; 2. కళ్ళా లూడ్చి బతికేవాడు; 3. ఎరుకు తినేవాడు. విజ. 1. అప్ర యోజ కుడు భాగ. 10.4.101; 2. తగని; 3. వెకిలిఅయిన. తేకిడి వి. 1. దికారికనం; 2. తక్కువతనం. తేకితనము వి. వెకిలితనం. తేకిపరకలు వి.బ.వ. కోతలైన తరవాత చేతో తొరిపడినగింజలు. రామలిం. శ. 60. తేకిబ్రతుకు

యా.చూ. లేకబ్రదుకు. వి. ఉంచవృత్తి, లేకింజలేదుకొని బ్రతికేబ్రదుకు. లేకబ్రదుకు యా. లేకబ్రదుకు. వి. లేకింజలేదుకొని బ్రతికేబ్రదుకు. లేకివాడు విణ. 1. లేకింజలేదుకొని బ్రతికేవాడు. గౌ. హరి. ఉ. 1418వం ; 2. అప్రయోజకుడు.

లేకుండు చూ లేక¹.

లేకునికి చూ. లేక¹.

లేక యా.చూ. లెంగి. వి. నేవకుడు. అచ్చ. రా. యు. 227.

లేగ చూ. లే. యా. నేగ. వి. కొత్తగా కలిగినదూడ, తర్జకం, వత్సం, బార. అను. 3.85.

లేగబావు యా. లేగటిఅవు, లేగటియావు. వి. లేతదూడ ఉన్నఅవు. చెన్నబసవ. 3.73. <లేగ+అవు. లేగటిఅవు యా.చూ. లేగటావు. వి. లేతదూడ ఉన్నఅవు. లేగటివద్ద వి. కొత్తగా ఈనిన అవుపెయ్య. పండి. చ. 2.138వ. లేగటిపాలు యా.చూ. లేగటిపాలు. వి. ఈనిన పదిహేను రోజులదాకా ఇచ్చేపాలు. లేగటియావు యా.చూ. లేగటావు. వి. లేతదూడఉన్నఅవు. లేగడబట్టె యా. లేగడబట్టె. వి. అప్పుడే ఈనినగేదె. లేగదూడ వి. పాలు తాగేదూడ.

లేచినవాడు చూ. లేచు.

లేచిపోవు చూ. లేచు.

లేచివచ్చు చూ. లేచు.

లేచు అక్రి. 1. ఉత్తికమగు, నిలవబడు. బార. అది. 5.88 ; 2. పూను, ఉద్యమించు. బార. శల్య. 2.79 ; 3. మేలుకొను. మను. 1.54 ; 4. మీదికెగయు. ఆము. 4.80 ; 5. వ్యాపించు. ఆము. 4.298 ; 6. ఉబ్బు, పొటమరించు.

లే. ఏల్ (ఏల్ - జ్, ఏన్ - జ్). మేల్కొను ; కొలా. లేన్. లేచు, లేవ. పోటీవడు.

లేచినవాడు విణ. లేచేవాడు, ఉర్వజుడు. లేచిపోవు అక్రి. శ్రీకాని పురుషుడుకాని పరపురుషునితో, పరశ్రీతో మరొక ఊరికి పారిపోవు. <లేచు+ -ఇ¹³+పోవు. లేచివచ్చు అక్రి. పరపురుషునితో శ్రీ, పరశ్రీతో పురుషుడు మరొక ఊరికి పారిపోవు. <లేచు+ -ఇ¹³+వచ్చు. లేచుట వి. 1. బింకం ; 2. లేవటం. లేనెత్తు యా. లేనెత్తు. న.క్రి. లేచేటట్లు ఎత్తు. బసవ. 1.589వం. <లేచు+ -అ¹+ఎత్తు¹. లేవు¹ న.క్రి. 1. లేచేట్లు చేయు, మేలుకొల్పు. కువ చ. 2.110. హంస. 173 ; 2. వెళ్ళగొట్టు ; 3. వాటల తయారీలో కత్తెరపట్టుపట్టిన తర్వాత కిందనుండి నున్నగా పలకగా ఉబ్బేటట్లు మట్టిని తీర్చు. లేవుకొనిపోవు న.క్రి. లేవడిసుకొనిపోవు. లేవగొట్టించు న.క్రి. వెళ్ళి పోయేట్లు చేయు. <లేచు+ -అ¹+కొట్టించు. లేవగొట్టు న.క్రి. 1. వాటల తయారీలో కత్తెర పట్టు పట్టి తరవాత కిందనుండి వైకి నైస్గా ఉబ్బినట్లు మట్టిని లేపు ; 2. లేపు ; 3. గెంటు. <లేచు+ -అ¹+కొట్టు¹. లేవజాలని వాడు విణ. 1. వికలాంగుడు ; 2. లేచేకత్తి లేనివాడు. <లేచు+ -అ¹+చాలనివాడు. లేవనెత్తు యా.చూ. లేనెత్తు. న.క్రి. వైకెత్తు, బయటకీడ్చి విడిచిపెట్టు. లేవదీయు

అ.క్రి. వైకి ఎత్తు. బయటకీడ్చి విడిచిపెట్టు. <లేచు+ -అ¹+తీయు. లేవదీసుకొనిపోవు న.క్రి. పరశ్రీని కామ సంబంధంతో మరొకచోటికి తీసికొనిపోవు, <లేచు+ -అ¹+తీయు+ -ఇ¹¹+కొను+ -ఇ¹³+పోవు. లేవలేకవడు అ.క్రి. ఎత్తుపడు. <లేచు+ -అ¹+ లేకపడు. లేవలేనిమనిషి వి. 1. గర్భవతి ; 2. రోగి ; 3. అశక్తుడు. <లేచు+ -అ¹+లేనిమనిషి. లేవలేనివాడు విణ. శక్తిహీనుడు. <లేచు+ -అ¹+లేనివాడు

లేజీలు విణ. బ.ప. కొంచెం, కొద్ది.

లేట వి 1. చెట్టుకొమ్మ, కాబ. అచ్చ. రా. బాల. 136 ; 2. కొయ్యకాలు నుండి మొలచిన మొక్క.

నం. లేష్టు - మట్టిముద్ద ; ప్రా. లేట్టు - కంకర, గులక రాయి.

లేటబారు(-పారు¹) అ.క్రి. వెలవెలపోవు. లేటమొగము వి. విముఖత్వం, పెడమొగం. బాగ. 10ఉ. 423 ; 2. దైన్యం ; 3. రోత. లేటమొగమువడు యా. లేటమొగమువడు, అ.క్రి. 1. పెడమొగంపెట్టు. నిర్వ.రా. 4.48 ; 2. దైన్యపడు. లేటమొగమువడు యా.చూ. లేటమొగమువడు. అ.క్రి. దైన్యపడు. బార. ప్రోణ. 5.236.

లేటి యా.చూ. లేడి¹. వి. 1. మృగి, ఆడలేడి. కు.సం. 6.80 ; 2. కృష్ణసారాది మృగం. రామాధ్యు. 5.164 ; 3. మగజింక. పాంచా. 3.68.

లేటిగడ్డి వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క. లేటిమ్మెగలమేటి వి. చంద మామ. వేంక. ఆం. 11. లేటివల వి. మృగాన్ని పట్టుకునేవల. యయా. 1.110.

లేటివ్దాబీ వి. నన్నబద్దల గొలుసుదిండుకు తగిలించినదాబీ. ఇం. Lattice. అల్లికతడక, కిటికీ.

<ఇం. Lattice + దాబీ.

లేటు విణ. 1. చనిపోయిన. ద.హం. గా. సం. 5. గా. సం 1192. క్రి.శ. 1866 ; 2. గతించిన ; వి. ఆలస్యం.

ఇం. Late. ఆలస్యమైన, చనిపోయిన, కడచిన.

<ఇం. Late.

లేడి¹ యా. లేటి. వి. 1. మృగి. బార. అది. 5.49 ; 2. మృగం. బార. విరా. 3.87.

లే. ఎరలై, ఎరలై. లేడి, జింక ; కు. ఎరలై ; త. ఇరలై. ఒకరకం లేడి ; మాల్వా. ఇలరు.

లేడికంటి వి. లేడికన్నుల్లాంటి కన్నులున్నశ్రీ, మృగా. లేడికాళ్ళు వి.బ.ప. మంచివేగవంతమైనకాళ్ళు. లేడికొమ్మ వి. కొన చుట్టూ తిరిగినకొమ్మ. లేడిబుట్ట వి. వి. మృగశిర.

లేడి² వి. శ్రీ.

ఇం. Lady. శ్రీ.

<ఇం. Lady.

లేడె చూ. ఏడె. వి. 1. బండిజల్ల తెరచిఉన్న వైపు ; 2. ఎరువు, కంకులు తోలే బండిజల్ల తెరచిఉన్నవైపు అద్దం పెట్టిన కడిక లేక చొప్పకట్టలు ; 3. ఎక్కువ కంకులు పొయ్యటానికి బండిజల్ల అంచుల్ని నిలవేసిన చొప్పకట్టలు.

శేదెతడిక వి. 1. బండిజల్ల తెరచి ఉన్నవైపు; 2. ఎరువు, కంకులు కోలే బండిజల్ల తెరచిఉన్నవైపు అడ్డం పెట్టిన తడిక. శేదెతాడు వి. ఏదెతాడు, బండిజల్ల తెరచి ఉన్న వైపు అడ్డంకట్టే తాడు.

శేదరబిధ చూ. శేత. వి. పసిబిధ.

శేదా చూ. శేదు¹.

శేదు¹ వి. ఎలుగుబంటి. బోజ. 4.242.

శేదుబంటి¹ వి. ఎలుగుబంటి.

శేదు² చూ. శే¹. అవ్య. శేకపోవటం.

త. ఇల్లై. శేదు.

శేదా అవ్య. శేనిజో, శేనివక్షంలో. రామాధ్యు. 6.120.

<శేదు + -ఆ²(వికల్పార్థకంలో). శేదుకుంచమునుదూము వి. బొత్తిగా శేనిది. రుక్మా. చ. 2.30. శేదుపొమ్మను న.క్రి. తిరస్కరించు. నిరంకు. 2.29. శేదుబండి² విజ. శేనిది. నిరంకు. 4.71; వి. బొంకు. శేదుబడిగావించు న.క్రి. పోగొట్టకొను. శేదుబంటియను(-అను) న.క్రి. పోగొట్టకొను. శేని చూ. శే¹. విజ. కలుగు దాతువుకు వ్యతిరేకార్థక విశేషణ రూపార్థకంగా ప్రయుక్తం. 1. సంభవించనిది, జరగనిది. భార. ఆది. 7.209; 2. ఉండనిది. భార. గాంధి. 4.395; 3. చాలనిది, ఓపనిది. భార. గాంధి. 5.446; 4. ప్రాప్తించనిది, వారకనిది. ఆము. 6.69.

శేనిది వి. అనత్యం. (ఇది కలుగు దాతువుకు వ్యతిరేక విశేష రూపమైనప్పటికీ క్రమంగా ఈ అర్థం కలిగి విశేష్య మైంది). విప్ర. 5.49. శేనిపోని విజ. కానిపోని. శేనిపోని వాదులు వి.బ.వ. గిల్లికజ్జాలు. హంస. 3.173. శేనిమాట వి. 1. కల్ల. జగదం; 2. వట్టిమాట. శేనివాడు విజ. దరిద్రుడు. భార. గాంధి. 5.278.

శేవెత్తు చూ. శేచు.

శేత చూ. ఎల, శే¹. విజ. 1. నుకుమారం, కోమలం. కు.నం. 5.135; 2. అల్పుడు, అల్పం. ఉ.హరి. 4.93; 3. పసి, తరుణం. కాశీ. 6.3; 4. మృదువు, మెత్తనిది. హర. 2.115; వి. 1. లామవం, చులకన. మను. 3.33; 2 ఆందోళికాదండయొక్క దోషవిశేషం. ప్రబంధ. 605; 3. రంగుయొక్క మనకదనం.

క. ఎలో, ఎల, ఎలె. మృదుత్వం, యవ్వనం, బలహీనత, ఎలనీర్. శేతకొబ్బరికాయ, కు. ఎలతు, ఎలె. శేత, ఆకుపచ్చని, బాగాపండని; క. ఇళి, ఇళిమ, ఇల్లై. శేత, మృదువైన, ఇళినిర్. శేతకొబ్బరి పాలు, ఇల్లైమై. శేత, ఇల్లైచ్చి. చెల్లెలు, ఇల్లైనణ్. తమ్ముడు, ఇల్లైతు. (హర్తిగా వికసించని, పండని) శేత కాయ శేక మొగ్గ, ఇల్లైమై. బాల్యం, యవ్వనం, మృదు త్వం; మ. ఇళి. శేత, చిన్న, బలహీనమైన, ఇళినిర్. శేత కొబ్బరికాయ; కో. ఎలో. యవ్వనం, యుక్త వయస్సు; తా. ఎలో. శేత; గోం. రప్పార్. యువ కుడు; కుయి. తెలి. మృదువైన, మెత్తని, కువి. లిద్ది. మృదువైన, మెత్తని.

<మూ. ద్రా. *ఇత్.

శేతకలుపు చూ. నేతకలుపు, శేతగల్పు. వి. నేత కలుపు, శేతగల్పు, తొలికలుపు, నారుమడిలో తీసే కలుపు, మొక్క నాటుకొన్న తరువాత తీసే మొదటికలుపు. శేత కాయ వి. వచ్చికాయ. శేతకాల్పు చూ. శేగాల్పు. వి. అముకాల్పుతో కుండలు నరిగా కాలనిస్థితి. శేతగల్పు చూ.చూ. శేతకలుపు. వి. తొలికలుపు. శేతగులాది వి. 1. గులాది వన్నెలో తేలికవన్నె; 2. శేతగాఉన్న గులాది. శేతతవము వి. తరుణత్వం. శేతవగవు చూ.చూ. శేనగవు. వి. మందహాసం, చిరునవ్వు. ఉ.రా. 3.83. శేతవవ్వు చూ.చూ. శేనగవు. వి. చిరునవ్వు, మందహాసం. మను. 1.2. శేతవీరము వి. తేలిక నీలరంగు. శేతవెలి వి. చాలచంద్రుడు. పారి. 1.55. శేతవెలిలు వి.బ.వ. తక్కువనెలిలు. శేతవచ్చ వి. అరిటాకు పచ్చరంగు. శేతమాట వి. నికృష్టవచనం. బోజ. 6.220. శేతమొగ్గ వి. పనరు మొగ్గ. శేతయగు(-అగు) అ.క్రి. నున్నితమగు. లాళ్ల. నం. 4.7; విజ. శేతదైన శేతయెలుపు(-ఎలుపు) వి. పయ్య శేతగాఉన్న ఎరుపురంగు. శేతరికము(-టికము) వి. తరుణత్వం. శేతసొరకాయలువలకు అ.క్రి. కోతలు కోయు.

శేపు¹ చూ. శేచు.

శేపు² వి. 1. పడకమీద పరిచే పరుపు. హంస. 1.69; 2. పాన్పుమీద పరిచే దుప్పటి. ఆం. భా. 2.163; 3. ఎనుగుమీద పరిచే చిత్రకంబళం. ఆం. భా. 2.195. మరా. శేపు. దుప్పటి; క. శేపు. నెట్లు, దుప్పటి. <మరా. శేపు.

శేపు³ వి. జాలు.

శేపు⁴ వి. పూత, నమూలంబం.

నం. శేపు-. పూత; ప్రా. శేపు-.; పా. శేపు-.

<నం. శేపు-.

శేపుకొనిపోవు చూ. శేచు.

శేబరము విజ. 1. వ్యర్థం. ఉ.హరి. 2.16; 2. దీనం హరి. ఉ. 2.169; 3. శూన్యం. కాశీ. 1.137; 4. దారిద్ర్యం. విష్ణుపు. 2.137.

<శేమి + దారము.

శేబరి చూ.చూ. శేబరు. వి. దినభత్యం తీసుకొనేవాడు.

శేబరు చూ. శేబరి. వి. 1. దినభత్యం తీసుకొనేవాడు; 2. శరీరకష్టం.

జం. Labour. శ్రమ, కష్టం. Labourer. కష్టించే వాడు, పనిచేసేవాడు.

<జం. Labour.

శేబరువాడు విజ. దినభత్యం తీసుకొనేవాడు.

శేమ వి. శ్రీ. కు. నం. 8.127, భార. విరా. 2.86; విజ. శేత.

నం. రామ. నుందరి; ప్రా. లామ-. రమ్యం.

<ప్రా. లామ-.

శేమరి వి. వెట్టి, వెంగలి.

లేమి చూ. లే. వి. 1. అకావం, లేకపోవటం. తార. అది. 2.218; 2. దారిద్ర్యం, పేదరికం. కాశీ. 2.79.

లేమిడి వి. దారిద్ర్యం, పేదరికం. ఇందు. ప. 1.151. లేమిపడు అ.క్రి. పేదపడు, పేదరికంపొందు. కవిరాజ. 2.84.

లేయర్ యా. లేయర్. వి. రాళ్ళలో ముఖ్యంగా మట్టరాళ్ళలో రేకులు రేకులుగా కనిపించే నన్నని పల్చని రాతిపలక. ఇం. Layer. హిర. <ఇం. Layer.

లేరు యా.చూ. లేయర్. వి. రాళ్ళలో ముఖ్యంగా మట్ట రాళ్ళలో రేకులు రేకులుగా కనిపించే నన్నని పల్చని రాతి పలక.

లేవ్ వి. 1. గుర్రం తలాటం. చంద్రాంగ. 2.16; 2. ఎనుగు మీద పరిచే ఎర్రని కంబళి. నం. లేవ-. లేపం, లేపనం, నర్దాలంకృతి; ప్రా. లేవణ-, లేన-. <ప్రా. లేవ-.

లేవ్ వి. శక్తి. లేవగొట్టించు చూ. లేచు. లేవగొట్టు చూ. లేచు. లేవజాలని వాడు చూ. లేచు.

లేవడి యా. లేవిడి, లేవిడి, లేవుడి, లేవుడి. వి. 1. అవమాన పరచటం; 2. నంకెళ్ళు వేసి దొంగని వీధివీధికి తిప్పటం. క. లేవడి. ఎగతాళి, వేళాకోళం, గేలి.

లేవనెత్తు చూ. లేచు. లేవదీయు చూ. లేచు. లేవదీసుకొని పోవు చూ. లేచు.

లేవరి యా.చూ. లేవలు. వి. నేలమట్టం నరి చూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం. లేవలేకవడు చూ. లేచు. లేవలేని మనిషి చూ. లేచు. లేవలేని వాడు చూ. లేచు.

లేవిదాలు వి.బ.వ. 1. బెల్లం పాకంలో నువ్వు పప్పు వేసి చేసిన ఉండలు; 2. హేళనలు. క. లేవడి-. చుదురబడ్డవిశేషం. <క. లేవడి+-లు.

లేవిడి యా.చూ. లేవడి. వి. అవమానం, నిగ్గు, అమర్యాద. లేవిడిగొట్టు(-కొట్టు) యా.చూ. లేవిడికొట్టు. న.క్రి. ఓడిన వానిని పరిహాసం చేయు. లేవిడిలేవు న.క్రి. పరి హాసపాత్రుణ్ణి చేసి అవమానించు.

లేవిడి యా.చూ. లేవడి. వి. అవమానం, నిగ్గు, అమర్యాద. లేవిడికొట్టు యా. లేవిడిగొట్టు. న.క్రి. అవమానపరుచు. నిగ్గుపరుచు.

లేవిర్ యా.చూ. లేవలు. వి. నేలమట్టం నరి చూడటానికి 'టీటి' లాగా ఉపయోగపడే తాపీ పనివాళ్ళ పరికరం.

లేవు వి. 1. బండి మొ. వాటిమీద వేసిన వెనకబయలు; 2. నత్తువ.

లేవుడి యా.చూ. లేవడి. వి. 1. అవమానపరచటం; 2. నంకెళ్ళు వేసి దొంగను వీధివీధికి తిప్పటం.

లేవుడి యా.చూ. లేవడి. వి. 1. అవమానపరచటం; 2. నంకెళ్ళు వేసి వీధివీధికి తిప్పటం.

లేను వి. లేక, మృదువైన. తాళ్ల. సం. 10.309. వి. 1. చులకన; 2. సులభం; 3. ద్రవరూపం; 4. తేలిక. నం. లేశ-. అల్పం, లవం, సంక్షేపం; ప్రా. లేన-.; అ.మా.పా. లేన-;

క. ఇలేచమ్. చిన్నముక్క, స్వల్ప పరిమితి, ఇలేచు. తేలిక, సులువు, అల్పం. <ప్రా. లేన-.

లేను వి. ఒకరకం ఆర్లిక. ఇం. Race. నరిగ, జల్తారు, నన్నంగా తయారు చేయబడిన జలతారు. <ఇం. Lace.

లేనుకాయలదీర వి. ఒకరకం డిజైనులో వేసిన దీర. లేనుగా చేయు న.క్రి. నేర్చుగా చేయు.

లేను వి. ఇల్లుకట్టే స్థలం. లైంస్టోన్ వి. సున్నపురాయి. ఇం. Limestone. సున్నపురాయి. <ఇం. Limestone.

లైచేయు న.క్రి. ముద్దచేయు. నం. లయ-. కలసి ఉండటం, కరగించటం. <నం. లయ-+చేయు.

లైట్ వి. 1. తేలికైన; 2. లేతరంగురంగు. ఇం. Light. తేలికైన. <ఇం. Light.

లైట్ కనకాంబరం వి. ఒకరకం లేత ఎరుపురంగు. లైట్ చిలకపచ్చ యా. లైట్ నిలక పచ్చ. వి. లేత చిలకాకు పచ్చరంగు. లైట్ తార వి. దాగా లేతగా ఉండే నీలం రంగు. లైట్ మార్బు హాస్ వి. ఒకరకం ఆకుపచ్చ రంగు. హిం. ఉ. నూర్బహాన్, ప్రపంచానికి శాంతి, మొగలు చక్రవర్తి జహంగీరు యొక్క భార్య. <ఇం. లైట్ + ఉ. నూర్బహాన్. లైట్ వవలం వి. ఒకరకం నీలం రంగు కంటే దాగా లేతరంగు. లైట్ బ్రౌన్ వి. లేతగోధుమ రంగు. ఇం. Brown. బూడిదరంగు. <ఇం. Light + ఇం. brown. లైట్ వైలేటు వి. క్రోటను రంగు, లేత బచ్చరి పండు రంగు. ఇం. Violet. బచ్చరి పండు రంగు <ఇం. Light + ఇం. Violet లైట్ నిలక పచ్చ యా.చూ. లైట్ చిలక పచ్చ. వి. లేత చిలకాకు పచ్చరంగు. లైట్ సీత వి. ఒకరకం లేత ఆకు పచ్చ రంగు.

లైటు వి. 1. చిమ్మిని నిలబెట్టి వెలిగించే దీపం గూడు; 2. దీపం. ఇం. Light. దీపం. <ఇం. Light.

లైను వి. వరస, క్రమం, మార్గం. ఇం. Line. గీత, వరస.

< ఇం. Line.

లైన్స్ వి. గుర్తించిన దిగించే అడ్డకర. లైన్స్ వి. గోలు తిన్నగా ఉన్నదో లేదో పరిచూడటానికి బేల్టరులు వాడే వారు. లైన్స్ వి. గోడ కట్టు బడి గుర్తించటానికి మూలలో కట్టిన దిమ్మ. లైన్స్ వి. గోలు తిన్నగా ఉందో లేదో పరిచూడటానికి బేల్టరులు వాడే వారు. లైన్స్ వి. మరమ్మత్తులో పన్నెదిగించిన కింది కొయ్య. లైన్స్ వి. వేళ్ళ నడుల నుంచి ముగ్గుపిండి వదులుతూ గీసిన నమాంతర రేఖలు. లైన్స్ వి. లైన్స్ వి. నలు పలకలుగా ఉండే అరుగుతో పంకలు పంపులు లేకుండా నిటారుగా కట్టిన మెట్టు. లైన్స్ వి. లైన్స్ వి. నలు పలకలుగా ఉండే అరుగుతో పంకలు పంపులు లేకుండా నిటారుగా కట్టిన మెట్టు.

లైన్స్ చూ. లైన్స్.

లైన్స్ వి. పంకలు పంకలుగా జరిపెట్టి నేసిన అంచు.

< లేన్స్ + అంచు.

లైన్స్ వి. 1. ఉత్తరువు, అక్ష; 2. చట్టబద్ధమైన అనుమతి, అనుమతి పత్రం.

ఇం. Licence. ఏదైనా చేయటానికి ఇవ్వబడే అనుమతి, అనుమతి పత్రం చట్టబద్ధమైన అనుమతి, వాణ్ని తంత్రం.

< ఇం. Licence.

లొక్కు చూ. లోకు. వి. 1. లోకు; 2. లోకు.

లోగిడి వి. దొంగ అవు మెడలో కట్టెట్ట ఇనవమువ్వ.

లోగిడి చూ. లోగిడి. వి. 1. లెగుండు, అల్లరి, గగ్గోలు; 2. లెరి, క్షోరం.

లోగిడిలు చూ. చూ. లోగిడిలు. అ.క్రి. 1. లెగుండు పడు; 2. లెరిపడు. లోగిడిలు చూ. లోగిడిలు. అ.క్రి. 1. లెగుండుపడు; 2. లెరిపడు.

లోగిడిల చేయ చూ. లోగు.

లోగిడి చూ. చూ. లోగిడి. వి. 1. లోగిడి; 2. లెరి.

లోగు చూ. చూ. లోగు. అ.క్రి. వళమగు, లోబడు. ఉ. హరిశ్చ. 1.78.

లోగిడిల చేయ అ.క్రి. లోబడెట్టు చేయ. పల్నా. 446.

లోక చూ. లోక. వి. 1. గుహాంతర్యాగం. సిం. ద్వా. 8.44; 2. దొంక; 3. గుహ.

లోంగ వి. వస్త్రాది వారం, మూట. క్రిడా. 275.

లోంగిలువేసికొను చూ. లోంగు.

లోంగు చూ. చూ. లోంగు. అ.క్రి. లోకువగు, వళపడు. మృత్యు. 2.78.

క. ఒలివు, అధికారం, అధీనం; క. ఒలి. దాచిపెట్టు; మ. ఒలిక్క, అణచు, లొంకు, అణగియుండు; క. ఒయిల్. దాచు; క. ఎల్లె. దాగు; కువి. లోకికి. లోంగు, వళమగు.

మూ.ద్రా. *ఒలి - *ఒలి - లోవరి.

లోంగిలువేసికొను అ.క్రి. చేరవేసికొను.

లొచ్చు చూ. లొచ్చు. వి. కొరతైంది. తక్కువైంది. హరి. హ. 1.80.

లొచ్చుకొర చూ. చూ. లొచ్చుకొర. వి. చామల మాదిరిగా ఉండే ఒకరకం ఆహారదానం. లొచ్చుకొర చూ. లొచ్చుకొర. వి. చామల మాదిరిగా ఉండే ఒకరకం ఆహారదానం. లొచ్చుద్రవము(-తనము) వి. చిన్నతనం, పెరితి, అవమానం.

లొచ్చెన వి. లలంతికా విశేషం, హరివిశేషం.

లొచ్చు చూ. చూ. లొచ్చు. వి. తక్కువ. అచ్చ.రా చాల. 1.78, చమ. 2.9; వి. 1 హిసస్తిరి; 2. లోగు, చొకు.

లోట చూ. లొట్ట, లొట్ట, లొండ వి. 1. అణగిన, గా. హరి. ఉ. 1403వం.; వి. 1. కనుగుడ్డు అవియబం. వేంక.ఆం. 126; 2. రంద్రం. దగా. 5.108; 3. లొట్టకంటివాడు. అం.రా. 2.120.

సం. లొట్ట - మట్టిగడ్డ : ప్రా. లొట్ట - ;

క. లొట్ట. కూనం, దోలు; మ. లొట్ట, కూనం, చిన్నది.

< ప్రా. లొట్ట -.

లోటకటిట్ట వి. లొట్టకన్న వక్రి. పక్షివిశేషం. లోటకాట కత్తి. వి. మాయలమారి ద్వి. హరిశ్చ. 1901.

లోటలోట వి. 1. వదరబంట్లో ఆయ్యే ద్వని; అనుకరణం. రల్లా. 2; 2. క్రమంగా పోవబంట్లో ఆయ్యే అనుకరణం. చంద్ర. 3.74; 3. కూనం, వట్టిది, ద్వన్యను.

క. లొట్ట. కాళి, లొట్టు, లొట్టు, బలహీనత; క. లొటలొట (-ప్ర - తై). కాళిది. వట్టిది, నికపయోగ మైన, లొటుకు. కూనం, కాళి.

లోటలోటకాడు వి. లొటలొట అని ద్వని చేసేవాడు, వదరు దోటు. ప్రబంధ. 644. లొటలోటమను అ.క్రి. 1. లొట లొట అనిద్వనించు; 2. వదులుగా ఉండు. < లొట లొట + అను.

లోటవద్ది వి. కారం. (Carbonate of Soda).

లోటారము వి. 1. సారారావం, సారం లేమి, కర. 3.161; 2. దొక్క, నువ్విరం. అం.రా. 1.146; 3. కప్పెర, దొంగగొడ్డు మెడలో కట్టే కొయ్యగంట; వి. రిత్త వట్టిది. అం.రా. 3.15.

లోటిపిటి చూ. చూ. లొట్టిపిట్ట. వి. ఒంటె. అం.రా. 2.265.

లోటిపిటి అల్లి వి. ఒకరకం రెల్లు.

లోటిపిట్ట చూ. చూ. లొట్టిపిట్ట. వి. ఒంటె.

లోటుకు వి. 1. వాగదం; 2. నష్టం.

క. లొటుకు. కూనం, కాళి.

లోటుక్కు వి. లెగుడులోని ద్వని; అనుకరణం. హంస. 2.60.

లోట్ట చూ. చూ. లొట. వి. 1. అణగినది. ద్వి. హరి. ఉ. 108వ. 3వం.; 2. నిస్సారమైనది. రట్టుమూర్తి చాటున; వి. 1. రంద్రం. దగా. 5.108; 2. రుద్దాలైన పదార్థాలు తన్నవ్వకు నాలుక అంగిట చేర్చి చేసేద్వని; 3.

పల్లం : 4. గూనమద్య మామ రావటానికీ మట్టితో కొటన వేరితో చేసినగుంట ; 5. నహజంగా పడిన రంధ్రం ; 6. మగగురి.

1. లొట్టె. (పనువులను తోలేటప్పుడు) నోడితో చేసే ద్వని.

లొట్టకంటివాడు విణ. క్లిన్నాక్షుడు. ఆం.రా. 2.120. లొట్టకమ్మ వి. దించుకొని పోయినకమ్మ. లొట్టకమ్మడిట్ట వి. పక్షవిశేషం. లొట్టకాయ వి. మగగురి. లొట్టకమ్మ వి. మొదలు నడలి వేలాడే కొమ్మ. లొట్టగాడు వి. లొట్టకన్న వాడు. లొట్టపోవు ఆ.క్రి. అడుగు. లొట్టలువేయ ఆ.క్రి. గుటకలు మింగు. లొట్టవేయ ఆ.క్రి. దుద్యాలైన పదార్థాలను తినేటప్పుడు నాలుకను అంగిడికి చేర్చి శబ్దంచేయు. లొట్టాకు వి. తాంబూలం (వ్యంగ్యంగా) <లొట్ట+ ఆకు. లొట్టిడుచు ఆ.క్రి. గడ్డపారతో దొక్కపెట్టు < లొట్ట+విడుచు.

లొట్ట² రూ.చూ. లొట్ట. వి. వచ్చి ఆకులు గల చిన్నకొమ్మ. పొట్టిగా మందంగా ఉన్న మొక్క మొదలు.

లొట్టరాయి రూ.చూ. లొట్టిరాయి. వి. కల్లు లొట్టను నర్సే రాయి.

లొట్టాకు చూ. లొట్ట¹.

లొట్టబిట్టియములు వి.బ.వ. కోతలు.

లొట్టి రూ. లొట్టె¹. వి. కల్లుకుంత. చెన్నబనవ. 5.252.

నెల్లూరు గాసనాలు, కావరి - 49, క్రి.క. 1636.

నం. లొట్టె- మట్టిముద్ద ; ప్రా. లొట్ట- :

1. లొట్టె. పూన్యం ; 2. లొట్టి. కల్లుముంత.

<ప్రా. లొట్టె-.

లొట్టికుండ రూ. లొట్టికుండ. వి. కల్లు తీయటానికీ తాచిచెట్టు వైరాగంలో గీతకొండ కట్టటానికీ మెడపొడవుగా మూతి బుంగగా ఉండే మట్టిపాత్ర. లొట్టిముచ్చు వి. తాగుబోతు. 3. లొట్టియూంచి. తాగుబోతు. లొట్టిరాయి రూ. లొట్టరాయి. వి. కల్లు లొట్టను నర్సే రాయి.

లొట్టిడుచు చూ. లొట్ట¹.

లొట్టిపిట రూ.చూ. లొట్టిపిట్ట. వి. ఒంటె.

లొట్టిపిట్ట చూ. లొట్టియ, రూ. లొట్టిపిట, లొట్టిపిట్ట. లొట్టిపిట్ట. వి. ఒంటె. నం. ద్వా. 9.77.

లొట్టియ రూ. లొట్టె¹. వి. ఒంటె. భార. నవా. 1.268.

ప్రా. లొట్టి. లొట్టియ, ఏనుగు, గున్న ; ప్రా.అ.

మా. లొట్టియ. ఏనుగుగున్న, లొట్టియా. ఆడేనుగుపిల్ల ; కువి. లొట్టిపిట.

ప్రా. లొట్టియ-.

లొట్టడిగె రూ.చూ. లొట్టడిగ. వి. అప్పదాలకర్ర.

లొట్టె¹ రూ.చూ. లొట్టియ. వి. ఒంటె. ఆం.రా. 2.265.

లొట్టేనుగు రూ. లొట్టేనుగు. వి. ఒంటె. భార. కాంతి.

3.33. లొట్టేనుగు రూ.చూ. లొట్టేనుగు. వి. ఒంటె. భార. కాంతి. 4.140.

లొట్టె¹ రూ.చూ. లొట్ట. వి. నహజంగా పడినరంధ్రం.

లొట్టె² రూ.చూ. లొట్టి. వి. కల్లు తీయటానికీ తాచిచెట్టుపై

రాగంలో గీతకొండ కట్టటానికీ మెడపొడవుగా మూతి బుంగగా ఉండే మట్టిపాత్ర.

లొట్టేనుగు చూ. లొట్టె¹.

లొట్టేనుగు చూ. లొట్టె¹.

లొట్టడిగె రూ.చూ. లొట్టడిగ. వి. అప్పదాలు చేసేకర్ర.

లొడ్డ వి.జేన.

లొడ్డపెట్టు రూ. లొడ్డపెట్టు.న.క్రి. 1. ద్రవపదార్థాన్ని చేతి తో కలపెట్టు ; 2. పెరుగు చిలుకు, ముడించు.

లొడ్డదిడ్డ క్రి. విణ పదులైన, త్వరగా ; వి. 1. కలక, క్షోభ ; 2. అల్లరి ; 3. తొందర. ద్వన్యను.

లొడ్డపెట్టు రూ.చూ. లొడ్డపెట్టు.న.క్రి. 1. కొండమురికి వైకి లేవ ; 2. గడచిన వాటిని అనవనరంగా చెప్ప.

లొడ్డలొడ్డ వి. 1. కారటంలో అయ్యే ద్వనికీ అనుకరణం ; 2. వడకటం మొ. వాటిలో అయ్యే ద్వనికీ అనుకరణం ; విణ. వదులు. ధిగువుకాని ద్వన్యను.

3. లొట్టలొట్ట. పదులైన, నిరర్థకమగు.

లొడ్డలొడ్డవాగు ఆ.క్రి. అర్థరహితంగా మాటలాడు.

లొడ్డారింపు ఆ.క్రి. వడరు, తెగవాగు.

లొడ్డారిబుచ్చి వి. విసంగతి దాచలేక ఆదంబరంగా మాట్లాడేవాడు లొడ్డారిబుచ్చిగాడు వి. దాపరికం లేకుండా మాట్లాడే వాడు.

లొడ్డారివాడు విణ. అందేక.

లొడిగ వి. పావకవృ.

లొడిత రూ. లొడితి, లొడుత. వి. జేన, లొడితిరి, ప్రాదేశం. అచ్చ. కా. యు. 159.

లొడితిరి వి. లొడిరి, పరిమాణవిశేషం. లొడితుడు రూ.చూ. లొడితుడు. వి. చూపుడు వేలుకన్న కొంచెం పొడవు. లొడితెడు రూ. లొడితుడు. విణ. బెత్తెడు.

లొడితి రూ.చూ. లొడిత. వి. జేన, ప్రాదేశం.

లొడితిరి చూ. లొడిత.

లొడితుడు చూ. లొడిత.

లొడితెడు చూ. లొడిత.

లొడిపి వి. బురదతో నిండిన పల్లం నేల.

లొడుకు¹ రూ. లొడుగు¹. వి. అవు మెడకు కట్టే ఘంటా విశేషం.

లొడుకు² రూ.చూ. లొడుగు². వి. దిక్కుమాలినది. వేమ. 886.

లొడుగు¹ రూ.చూ. లొడుకు¹. వి. అవు మెడకు కట్టే ఘంటా విశేషం, దీనం.

లొడుగు² వి. 1. ఎక్కువగా నీళ్ళుపోసి అతిపల్చగా చేసిన మట్టిగ మొ. వి. ; 2. బురద ; 3. బురదతో నిండిన పల్లంనేల ; 4. బదులు.

లొడుత రూ.చూ. లొడిత. వి. ప్రాదేశం.

లొడుము రూ.చూ. లొండు. వి. పక్కన పారుతున్న ఏటి పాయ ఒకటి అంతర్వాహినియై మళ్ళీ కొంతదూరంలో ఒక పల్లంబోట వైకుదికి నిరంతరాయంగా నీరు పారేనది.

లొడ్డ¹ రూ.చూ. లొట్ట. వి. లొడ్డ.

లోద¹ యా.చూ. లోద². వి. వెన్నపద వాడు; విణ. ఎడమ, దావల.

లోద్దు యా.చూ. లోద్దు. విణ. మిక్కుటమైన; వి. పెంపు.

లోద్దువును వి. 1. లోద్దువులును, ఎక్కువ వులును న్నది; 2. చెడు వులును. లోద్దులొనుగు వి. యావదాన్తి. మూటాములై.

లోంద యా.చూ. లోట. వి. సహజంగా పడిన రంధ్రం.

లోందకొయ్య వి. దోనెగాడిలో బద్దెచుప్ప విగించటానికై ఆమర్చిన కొయ్యపుల్ల.

లోండు యా. లోడుము. వి. జలాశయ విశేషం, ఒకరకం నీటి పట్టు. హంస. 4.210.

లోతుక వి. లోంద, డొంక.

లోత్త వి. 1. సుషీరం, రంధ్రం, కన్నం. ఆం. ధా. 1.146; 2. పల్లం.

సం. లుత్త-. లోపించినది; ప్రా. లోత్త-.

<ప్రా. లుత్త-.

లోద్ద వి. పోగు, రాశి. నవనాథ. 2.113పు. 1పం.

లోద్ది వి. 1. లోయ, ఆం.ధా. 2.31; 2. పల్లపు ప్రదేశం; 3. రాళ్ళ పరసల మధ్యఉన్న స్థలం; 4. ఆము పొయ్యిల కోసం పడితే ఖాళీ; 5. వెంకు పప్పు కలిసే మూల.

లోద్దిమూల వి. మారుమూల. లోద్దివానం వి. దూలం మీద నుంచి మూలలకు వేసే వానం.

లోద్దిగ యా.చూ. లోద్దుగు. వి. లోద్రవృక్షం.

లోద్దిచెట్టు చూ. లోద్దు³.

లోద్దు¹ వి. కూమగా వాడబడే నీమెంటు గొట్టం.

లోద్దు² వి. 1. ప్రాంతం; 2. మామూలుగా నేసిన దుప్పటి.

లోద్దు³ యా.చూ. లోద్దుగు. వి. గాలవం, ఒకజాతి చెట్టు. లోద్ర.

లోద్దిచెట్టు వి. గాలవవృక్షం, చిల్లిపృక్షం (Symplloeos racemifera).

లోద్దుగ యా.చూ. లోద్దుగు. వి. గాలవం, ఒకజాతి చెట్టు, లోద్రం.

లోద్దుగు యా. లోద్దిగ, లోద్దు³, లోద్దుగ. వి. గాలవం, ఒక జాతి చెట్టు, లోద్ర. అచ్చ. రా. నుం. 25, హంస. 4.11.

సం. లోద్ర-., లోద్రక-., వృక్షవిశేషం; ప్రా.

లోద్దగ-., అ.మా. బద్ద-., గంధద్రవ్యవిశేషం, లోద్ద-.

లోద్రవృక్షం; పా. లోద్ద-., గంధద్రవ్యవిశేషం.

<ప్రా. లోద్దగ-.

లోంద చూ. లోండు. వి. 1. పల్లంసేల; 2. డొంక.

లోప్ప యా.చూ. లప్పు. వి. గానుగ చక్రం దెనగకుండా విగించే కొయ్యముక్క.

లోబ్బెన వి. 1. పతకం; 2. గొలుసు.

లోంప యా.చూ. లంప. వి. 1. ఆల్పగృహం, కొంప. ఆం. ధా. 2.14; 2. ఒకేకులం వాళ్ళుండే గ్రామదాగం; 3.

ఒక పెద్ద లోగిలిలో ఉండే కొన్ని ఇళ్ళు; 4. దగ్గర సంబంధాలున్న కుటుంబాలు.

లోంపి¹ యా. లొంపి. వి. బురద, పంకం, వేంక. పంచ. 1.294.

లోంపి¹ యా.చూ. లంప. వి. బ.వ. 1. పెద్ద లోగిల్లో ఉండే కొన్ని ఇళ్ళు; 2. దగ్గర సంబంధం ఉన్న కుటుంబాలు; 3. నొక్కులు.

లోంపు యా.చూ. లంప. వి. ఒకజాతి తెగ.

లోంబ వి. ఎన్ను. మొక్కపై కొనగింజలు పట్టే దాగం.

లోయ్య యా.చూ. లోయ. వి. ఒడికె, పొలంలో వాననీళ్ళు పారటం వల్ల కోనుకుపోయి ఏర్పడ్డ పల్లం లేక గొయ్యి.

లోలుకుడు చివ్వు యా. తొలుకుడు చిప్ప. వి. సంగటి ముద్దలు చేసేటప్పుడు నీళ్ళద్దుకోవటానికి చేతులు కడుక్కోవటానికి వాడే వెడల్పు మూతిగల చిన్న మట్టి పాత్ర.

లోల్ల వి. దున్నిన నేల మిట్ట పల్లాలు లేకుండా నర్తే బల్ల, దిమ్మిసా.

సం. లోల-., అటుఇటు కదిలేది; ప్రా. లోల-.

<ప్రా. లోల-.

లోల్లకాడు యా. లొల్లగాడు, లొల్లెగాడు. విణ.

దరిదుడు. నిరంకు. 2.128. లొల్లగాడు యా.చూ. లొల్ల

కాడు. విణ. దరిదుడు. కుక. 4.111. లొల్లపొత్తు వి.

మిక్కిలిమైత్రి.

లోల్లాయపాట వి. క్షుద్రమైన పాట.

లోల్లి¹ విణ. తరచు. పునం. ఉ.హరి. 5.166.

లోల్లి² వి. 1. రంకు, ద్వని; 2. అల్లరి.

లోల్లెగాడు యా.చూ. లొల్లకాడు. విణ. బీదవాడు.

లోళ్లను చూ. లొళ్లు.

లోళ్లు వి. కుక్క ఆరుపు.

లోళ్లను అ.క్రి. (కుక్కలాగా) భయంకరంగా అరచు. ద్వన్యను.

లోనుకు యా.చూ. లొనుగు. వి. వెల్లి.

లోనుగు యా. లనుగు, లొనుకు. వి. లోకువ.

లో¹ యా.చూ. లోన. ప్రత్య.ద్రు పష్టివిధక్తి ప్రత్యయం. భార. ఆది. 1.86. 1. అపాచానార్థకం. భార. ఆది. 3.144; 2. అధికరణార్థకం జైమినిభా. 8.98 3. నిర్ధారణార్థకం. ఆము. 1.22.

లో² యా.చూ. లోను. వి. 1. అంతఃకరణం. పారి. 1.69; 2. అంతర్భాగం. ఆము. 3.11.

లోఅంతు వి. అంచులో పడుగువైపు దాగం. లోకడుపు

వి. కడుపు లోపలి దాగం. హరి. ఉ. 5.223. లోకాడి ఎద్దు

యా.చూ. లోగాడి ఎద్దు. వి. 1. తనంత కానే తనపై

భారం మోపుకొనేది; 2. స్వయంకృతాపరాధంతో బాధ

పడే వ్యక్తి. లోకాడెద్దు యా.చూ. లోగాడి ఎద్దు. వి. 1.

తనంత కానే తనపై భారం మోపు కొనేది; 2. స్వయం

కృతాపరాధంతో బాధ పడే వ్యక్తి. లోకాలు వి.

ఎడంపక్క ఎద్దు, దాపబెద్దు. లోకుత్తుక వి. అంతర్గతం,

అంగిరి. లోకొలక యా. లోకొల్ల. వి. 1. లోపలికొలక;

2. గోడల మధ్యఉన్న స్థలం కొలక. లోకొల్ల యా.చూ.

లోకొలక. వి. లోపలికొలక, గోడల మధ్య ఉన్న స్థలం

కొలక. లోగట్టు. వి. లక్కాకు, చక్రం కుండ అరగకుండా

ఉండటానికి ఇరుముకు దూర్చే రంధ్రానికి వెలివైపునా

లోవైపునా వేసిన నవపట్టు. లోగడవ వి. రెండోద్వారం. లోగడి వి. కావరం ఉండే గది. లోగాడిఎద్దు యా. లోకాడిఎద్దు, లోకాడెద్దు. వి. 1. కనంకతానే తనపై భారం మోపుకొనేది; 2. న్యయంకృతాపరాధంతో బారపడేవ్యక్తి. లోగాడికట్టు వి. కాడిలోవైపున వేసినకట్టు, చిరతను దిగువుగాపట్టి ఉంచేకట్టు. లోగాడిచిల్ల వి. గొడికట్టె, ఎద్దు కాడిలోపలి వైపుకు రాకుండా దానికన్నంలో దిగవేసిన కర్ర. లోగాడి పుల్ల యా. లోగాడిపుల్ల, లోగానపుల్ల, లోగానిపుల్ల. వి. 1. చిరత, ఎద్దులుపూనిచ్చిన బండి కాడిలోవైపు బెజ్జంలో వేసిన కొయ్యముక్క; 2. పూరింటి ఆకు కప్పను కట్టటానికి వాడే పరికరం. లోగాడిపుల్ల యా.చూ. లోగాడి పుల్ల. వి. ఎద్దుకాడి కట్టువైపు నెట్టుకురాకుండా చేయటానికి పలుపు తొలిలో దించిన ఒకపాటి పొడవైన లావు పుల్ల. లోగావపుల్ల యా.చూ. లోగాడిపుల్ల. వి. కాడికున్న రంధ్రంలో పెట్టే కొయ్యముక్క. లోగానిపుల్ల యా.చూ. లోగాడిపుల్ల. వి. లక్కాకు. లోగాయం వి. లోపలికొలత, గోడలమధ్యకున్న స్థలం కొలత. లోగుట్టు వి. 1. గుప్త మంత్రం, రహస్యాలోచన. భార. ఆశ్ర. 171; 2. మర్కం. లోగుట్టులు వి.బ.వ. చిన్నపాత్రలు పెట్టటానికి పీలుగా పొయ్యికి లోపలిభాగంలో అమర్చిన చిన్న పొక్కిళ్ళు. లోగృహము వి. లోపలిఇల్లు. అంతర్గృహం. మల్ల. శృం. 97. సం. గృహ-. ఇల్లు. <లోక+సం. గృహ-+-ము. లోగోల (-కోల) వి. మగ్గంమీది ఉన్నపడుగులో జంత్రానికి పండ్లకట్టెకుమధ్య ఎక్కించినకర్ర. లోగ్రుక్క వి. రతికూజితం, అం.దా. 2.180. లోవవి వి. ఆత్మానందం, జ్ఞానామృతం లోచూపు వి. 1. జ్ఞానదృష్టి. తాళ్ల. సం. 10.228, వేమ. 3.200; 2. క్రిగంటిచూపు. ప్రభు. 2.12వ. 3వం; 3. అంతర్ముఖమైన దృష్టి; 4. మర్కం బయటపెట్టకదాచే స్వభావం. లోచేయి యా.చూ. లోచేయ్యి. వి. 1. అరచేయ్యి; 2. మర్కం; 3. మర్కం. తెలిసిన వాడు. లోచేయ్యి యా. లోచేయి. వి. 1. అరచేయ్యి; 2. మర్కం; 3. మర్కం తెలిసినవాడు. లోజితనము వి. హెచ్చరికపదం. ప్రబంధ. 1.605. లోతక్కువ విణ. శేషం, మిగిలినది. వి. లోకువ. లోతట్టు వి. గూడులోపలి భాగం. లోతబిసీలు వి. మిక్కిలి లోపలివిషయం. లోతమి వి. లోపలితమి, అంతరంగిక కుతూహలం. శ్రీరం. మా. 1.132. లోదాయం వి. లోపలికొలత, గోడలమధ్య ఉన్న స్థలపుకొలత. లోదొడ(-కొడ) వి. కొడకు లోపలిభాగం. అచ్చ. భా. 8.37. లోనవ్వ వి. అంతర్జానం. లోవగతుడు వి. అంతశ్శక్తువు. శివ. సా. ఉ. 118. లోవడు అ. క్రి. 1. వశమగు. భార. భీష్మ. 3.105; 2. లోపించు. లోపింజ వి. కుండకు లోభాగాన అంచుకు కొంచెం కిందుగా కురికదగ్గర చీరినట్లుండేభాగం. లోపింజంచు వి. లోపింజకు కింద నన్నగా పెట్టిన అంచు. <లోపింజ+అంచు. లోపిరికి వెలిపిరికి వి. ముందు వెనకలాడటం. లోపైన అవ్య. మొదలుగాగల. ద. హిం. ౧. సంపు. 5. ౧. సం. 1290. క్రి. ౪. 1280. లోపొగరు వి. అంతర్మదం,

బయటికి వినయంగా నటించటం. లోపొడ వి. పొడలోపలి భాగం. పాండు. 1.136. లోబడికట్టె వి. కాడికున్న రంధ్రంలోపెట్టే కొయ్యముక్క. లోబాయిపట్టు యా.చూ. లోవాయిపట్టు. వి. అంచుకు పింజకు మధ్యగా ఏర్పరచటానికి పట్టేపట్టు. లోబారి వి. దిగువారి, ఎద్దులు మోటలాగుతూ దిగువకు నడిచే ఏటవాలు దారి. లోబిత్తరి వి. మల్లయుద్ధగతి భేదం. హంస. 1.206. లోమయం వి. గోడల మధ్యనున్న స్థలంకొలత. లోమెడ వి. 1. వరటం. శిరం; 2. తలుపుగడియ. లోమొన వి. మల్ల విద్యావిశేషం. హంస. 1.206. లోయంచు(-అంచు) వి. అంచులోపలచీరినట్లుగా కన్నడే అంచు. లోయిల్లు(-ఇల్లు) వి. ఇంటి మధ్యగది. లోలోనఉడుకు అ. క్రి. మనస్సులోనే ఉక్రోశం చెందు. కళా. 2.85. లోలోనిచవి వి. తనలోని విజ్ఞానామృతం యొక్క రుచి. విష్ణువు. 2.42. లోలోను వి. 1. అధ్యంతరం. కాశీ. 6.62; 2. మనసు. భీమ. 2.88. లోలోపల వి. మిక్కిలిలోపల, చాలాలోపల. లోవంక విణ. లోపలికి వంగినది. ఆము. 4.35. లోవంకకత్తులు వి.బ.వ. పైకి కనిపించనివి. సారంగ. 3.28. లోవట్టుము వి. కొనటంలో అమ్మటంలో కలిగే నష్టం. లోవయినము యా. లోవైనము. విణ. 1. కడచినది; 2. లోతబిసీలు. లోవాకిలి వి. అంతర్ద్వారం. లోవాడి వి. అంతస్తీక్షణత, మనః కారిన్యం, ప్రబంధ. 767. లోవాడికాడు వి. చోరుడు, దొంగ. లోవాయి యా. లావాయి. వి. పాత్రలకు అంచుకు, పింజకు మధ్య మండే లోపలిభాగం. లోవాయిపట్టు యా. లోబాయి పట్టు. వి. అంచుకు పింజకు మధ్యగాడి ఏర్పరచటానికి పట్టేపట్టు. లోవారు విణ. బ. వ. అంతరంగికులు. తాళ్ల. సం. 13.22. లోవుసులు(-ఉసులు) వి. లోపలి కొలత, గోడలకు మధ్యకున్న స్థలంకొలత. లోవెలిరి వి. లోపల ఉండే లోటు. తాళ్ల. సం. 5.152. లోవెలిసీలు వి.బ.వ. నరుకుల్లో ఒకరకం. లోవైనము యా. లోవయినము. విణ. కడచిన. లోనందుఅగు అ. క్రి. ఎదుటివానితో రహస్య కార్యంలో కలియు. లోసబురు వి. ఒడ్డుకు దూరంగా నముద్రయానం చేయడం. లోహంటము వి. మనసులోని పట్టుదల ఉ.హరి. 3.120.

లోకదిమ్మరి వి. ప్రపంచం అంతా తిరిగేవాడు. తాళ్ల. సం. 13.10.

సం. లోక-. ప్రపంచం, జనం.

<సం. లోక-+త్రిమ్మరి. (మిశ్రస.).

లోకబండరు వి. ప్రపంచంలోని అజ్ఞాడు. తాళ్ల. సం. 2.19.

సం. లోక-. ప్రపంచం, జనం.

<సం. లోక-+బండరు (మిశ్రస.).

లోకలబండ యా.చూ. రోకటిబండ. వి. రోకటిబండ.

లోకాభిరామం శ్రీరామం వి. లోకాభిరామాయణం.

సం. లోకాభిరాయ-. లోకానికి ఇష్టమైనది, శ్రీరాయ-.

శ్రీరామచంద్రుడు.

<సం. లోకాభిరామ-+-ము+శ్రీరామ-+-ము

(అర్థవిపరి.).

లోకాభిరామవార్తలు వి. బ. వ. అవీశవీ మాట్లాడుతూ చెప్పే నంగతులు. శుక. 1.5.

నం. లోకాభిరామవార్త. లోకాని! ఇష్టమైనవార్త.

<నం. లోకాభిరామవార్త + -లు (అర్థవివరి.).

లోకాభిరామాయణం వి. అవీశవీ (ప్రత్యేకించి ఒకవిషయంకాక) మాట్లాడటం.

నం. లోకాభిరామాయణం. లోకాని! మనోరమైన రామాయణం.

<నం. లోకాభిరామాయణ - (అర్థవివరి.).

లోకాయ వి. 1. పేరూ ఊరు లేనివాడు ; 2. ఎవడో ఒకడు అనటం.

నం. లోక - జనం.

లోకాయగాడు (-కాడు) వి. ఎవడో ఒకడు అనటం.

లోకారం రూ.చూ. రవకారము. వి. రాళ్ళనందుల్లో నీళ్ళు చల్లి సున్నం రుద్దటం.

లోక రూ.చూ. లోంక. వి. 1. లోపలిప్రదేశం. దళకు. 10.65 ; 2. గుహ.

లోకువ చూ. లోగు.

లోగటి చూ. లోగరి.

లోగడ చూ. లోను.

లోగడి చూ. లోగరి.

లోగమ్మ చూ. లోను.

లోగయి చూ. లోను.

లోగరి రూ.చూ. లోగరి. వి. బి. 1. గృహంతర్భాగం. దల్లా. 3 ; 2. గృహం.

లోగటి రూ. లోగడి విణ. వెనకటి, జరిగిన. లోగడి రూ. లోగటి. విణ వెనకటి, జరిగిన.

లోగా చూ. లోను.

లోగించు చూ. లోగు.

లోగిటజేర్చు చూ. లోగరి.

లోగియాడు చూ. లోగు.

లోగిరి రూ. లోగరి. వి. బి. 1. ఇల్లు, గృహం. హరి. పూ. 6.138 ; 2. ఇంటి లోపలిభాగం. ఉ హరి. 5.101 ; 3. వాస్తు. ఇల్లుకట్టేస్థలం. ఆం. భా. 228 ; 4. చుట్టూ గదులున్న ఇంటిమధ్యనున్న నీరుపడే బాళీస్థలం, మందువా ; 5. ఇంటిమధ్యగది, భాగం ; 6. గోడలమధ్య ఉన్నస్థలం కొలత ; 7. ఇంటిముందు ప్రహరీ లోపలకించే ప్రాంగణం, మిట్ట.

లోగిటజేర్చు న.క్రి. అందువాటలోకి వచ్చేటట్లుచేయు ఉ. హరి. 1.64. <లోగిరి + -అ + చేర్చు. లోగిరిల్లు వి. మధ్య ఉన్న బాళీస్థలానికి నాలుగువైపులా గదులున్న ఇల్లు. <లోగిరి + ఇల్లు.

లోగు రూ. లొగు. లొంగు, లోపు. అ.క్రి. 1. వెనుకీయు, నంకోచించు. భార. ఆది. 7.200 ; 2. అడగు, అడగాడు, నశించు. కు.నం. 5.13 ; 3. అడకువ కలవాడగు, వినయపంతుడగు. భార. కాంఠి. 6.268 ; 4. చొచ్చు. భార. ఆశ్ర. 2.151 ; 5. జంకు, భయపడు. శృం. వై.

3.96 ; 6. ఇంటిలోపలిభాగం, కాశీ. 2.41 ; 7. లోపల పోవు. భాగ. 9.568 ; 8. కుంగు. నీలా 2.41 ; 9. వశమగు. హరిశ్చ. 4.108.

క. ఉక్. లోపలిభాగం. ఒల్. లోపలిభాగం, ఒల్గు. లోపలిడి ; కొడ. ఒలి. లోపలిభాగం ; కు. ఉల్. లోపలి భాగం ; క. ఉల్. లోపలిభాగం. హృదయా, ఉల్లమ్. మెదడు, హృదయం, ఆలోచన, ఉల్లల్. ఆలోచన ; మ. ఉల్లు. లోపలిభాగం ; క్. ఉల్. లోపలిభాగం ; క్. ఉల్. లోపలిభాగం ; గోం. లొన్. ఇల్లు ; పర్తి. ఒల్లె ఇల్లు. కొలా. లోపల్. లోపలిభాగం ; నా. లోపు. లోపలి భాగం ; గ. ఉల్లె, ఉల్లెన్. ఇల్లు ; కురు. ఉలా. లోపలిగది ; మాల్తా. ఉల్లె. లోపల ; బ్రా. ఉల్లా. ఇల్లు, భార్య.

లోకువ విణ 1. అదీనం, వశం, వేమ. 2.864 ; 2. తక్కువ ; 3. లోటు. లోగించు న.క్రి. లోగచేయు, లొంగచేయు, అష్టమ. క. 8.151 ప. 26వం. <లోగు + -ఇంచు. లోగియాడు అ.క్రి. లోగు. గంద. 1.160. <లోగు + -ఇ + అడు. లోమ న.క్రి. లోగచేయు, వశపరచుకొను. హరి. ఉ. 8.24.

లోగొమ చూ. లోను.

లోమ చూ. లోగు.

లోజెయి చూ. లోను.

లోజెయ్యి చూ. లోను.

లోజే చూ. లోను.

లోజేయి చూ. లోను.

లోజేయి చూ. లోను.

లోట రూ. లోటా, లోతా. వి. 1. జలాశయవిశేషం. హంస. 4.210 ; 2. చిన్నపాత్ర.

బెం. లూటా ; ఒ. లుట్టా ; హిం. ఉ. లోటా. మట్టిపాత్ర ; మరా. లోటా. మట్టిపాత్ర ; ఆర. లుటియా ;

క. లోటా. మట్టిపాత్ర ; క. లోటా. ఇత్తడిపాత్ర.

<ఉ. లోటా.

లోటా రూ.చూ. లోట. వి. 1. ఒకరకం చిన్నపానపాత్ర ; 2. పండ్లకు బదులు నూలు చుట్టుకొనేరేకుడట్లా ; 3. రంగు కొలుచుకొనే చిన్నపాత్ర.

లోటు విణ. తక్కువైన, న్యూనతగల ; వి. 1. న్యూనత ; 2. నష్టి.

క. లొట్టె. కూన్యం, బాళీ ; క. లోటు. నష్టం ;

హిం. లుట్. నష్టం, లూట్నా. దోచుకోవటం.

లోటుపాట్లు వి.బ.వ. ఎక్కువతక్కువలు. లోటుపోవు అ.క్రి. లోటువచ్చు. తక్కువగు.

లోతా రూ.చూ. లోట. వి. గ్లాసు.

లోడ రూ.చూ. రోడ. వి. కొయ్యతోచేసినకాపి, గరుకుగాఉన్న బొట్లను చదరం చేయటానికి వాడేది.

లోదారాయి వి. చెరువు, కాలవ మొ. వాటి లోపల కట్టకు నీటి కోత, అలలదెబ్బ తగలకుండా వరుసన కట్ట పొడవునా

దిగించే రాయి, అలరాయి.

హిం. లోడా. పాత్రం.

లోడి రూ. లోడి¹, లోడు². వి. మల్లవిద్యాసాధనం. రాజవా. 2.27.

నం, లగుడ-.కర్ర; ప్రా. లక్కుడ-.

లోడి¹ వి. వస్త్రవిశేషం. హంస. 5 356.

లోడి² రూ.చూ. లోడి. వి. మల్లవిద్యాసాధనం.

లోడు¹ వి. ఉపదానం, ఒరగుదిండు, తలగడ. రాదికా. 2.13.

మరా. లోడ-. పొడుగ్గా ఉండే ఉపదానం;

క. లోడు-. ఒరగుదిండు.

<మరా. లోడ.

లోడు² రూ.చూ. లోడి. వి. మల్లవిద్యాసాధనం.

లోడు³ వి. బరువు.

ఇం. Load బరువు.

<ఇం. Load.

లోడుకొమ్ము చూ. లోడు. వి. మొదలు నడలి వేలాడేకొమ్ము.

లోడేయు చూ. లోడు. స.క్రి. మట్టిని గుంటనుంచి వైకితేడు.

లోడు స.క్రి. ద్రవపదార్థాన్ని చేయి మొ. వాటితో కలియబెట్టు.

సం. లోడన-. క్షోభించటం, కలకపోందటం.

<సం. లోడన-.

లోడి వి. మహమ్మదీయుడు. విశ్వ. క. 53.

ఉ. పాఠ. లోదీ. పరాసుల్లో ఒకజాతి.

<ఉ. లోడి.

లోద్దాక రూ. లోతుదాక. వి. నిలువుగా లోతెక్కువగాఉండి

పొట్టలేని మట్టిపాత్ర.

లోన్ రూ.చూ. లోన. క్రి. విణ. ద్రు. 1. లోపల, ద.హిం

కా. సంపు. 4. కా.సం. 1008. క్రి.క. 1047; 2.

మనస్సులో. భార. ఆది. 1 26.

లోవిడి విణ. హర్షవుడి, మునుపటిది.

లోవ రూ. ఒకన. లో¹, లోన్, లోన. క్రి. విణ. ద్రు. లోపల

ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా.సం. 3. క్రి.క. 850.

క. ఉల్, ఒల్. లోపల; కు. ఉల్; క. ఉల్.

ఉల్మ; మ. ఉల్పు, ఒల్; గోం. లోన్, లోపా;

కుయి. లై; కొలా. లోపల్; నా. లోప; కురు.

ఉలా; మాల్తో. ఉలె; ప్రా. ఉరా.

మూ. ద.ద్రా. *ఉల్- / *ఒల్-.

<మూ.ద్రా. *ఉల్.

లోవలోటారము వి. అంతస్సారంలేనిది. శక. 3.161.

లోవగు చూ. లోను.

లోనంగల్ల వి. లోపలిభాగం.

లోని చూ. లోను.

లోనిమావు చూ. లోను.

లోనిచ్చు చూ. లోను.

లోనిల్లు చూ. లోను.

లోను చూ. లోన. రూ. లో². వి. ఔ. అనా. 1. లోపల

అంతర్భాగం. మధ్యం. భార. ఆది. 3.110; 2. మనసు

అంతఃకరణం. ఉ. హరి. 1.59; 3. లోకున, రాజవా. 4.124;

విణ. 1. అధీనం. లొంగినది, నిర్వ. కా. 9.27;

2. ఆనమయంలో. భార. విరా. 3.169; 3. అది,

మొదలు. భార. కాంధి. 4.219; 4. అంతలోపల, ఆము. 6.85.

లోగడ వి. 1. అంతర్భాగం, దేగాల, కాలాల మధ్య

భాగం. ఆము. 3.17; 2. గతకాలం. <లోను+గడ.

లోగమ్మ వి. అంతర్వృష్టి. కాశీ. 2.44. <లోను+కమ్మ-

లోగయి వి. అరచేయి. <లోను+కయి. లోగో అవ్య-

ద్రు. ఈలోపల, కందట. లోగోను(-కాను) స.క్రి. 1. వశ

పరచుకొను. కు. సం. 1.4; 2. లోపలికి తీసుకొను.

భాస్క. రా.య. 529; 3. క్షమించు, సైరించు. భార.

ఆరణ్య. 6.209; 4. అట్టియునిగా తలచు. గౌ. హరి.

పూ. 1300వం. లోజేయి రూ.చూ. లోజేయి. వి. అర

చేయి. లోజేయ్యి రూ.చూ. లోజేయి. వి. అరచేయి. అం.

నా. సం. మాన. 21. లోజే రూ. లోజేయి. వి. 1. న్యూ

నత్వం, తక్కువతనం. వార్హి. 3.44; 2. అరచేయి,

లోజేయి రూ. లోజేయి, లోజేయ్యి, లోజే. వి. 1. అర

చేయి. రుక్మా. చ. 2.14; 2. న్యూనత్వం, తక్కువ

భాగం. <లోను+చేయి. లోజేయి స.క్రి. 1. అంత

రంగికునిగాచేయు. ఆము. 4.260; 2. వశపరచుకొను.

విజయ. 1.16. <లోను+చేయి. లోవగు అ.క్రి. 1.

మొదలగు. భార. ద్రోణ. 5.57; 2. లోబడు; 3. గురి

అగు. <లోను+అగు. లోని విణ. లోపలనున్న. ద.

హిం.కా. సంపు. 10. కా. సం. 646. క్రి. క. 1062.

లోనిమావు వి. అంతర్వృష్టి. పాండు. 4.76. <లోను+

-ఇ+చూపు. లోనిచ్చు అ.క్రి. గుట్టుచెప్ప. కళా. 3.200.

<లోను+ఇచ్చు. లోనిల్లు వి. లోపలిఇల్లు. తాళ్లి. సం.

14.220. <లోను+ఇల్లు. లోనుగజేయు(-చేయు) స.క్రి.

లోబర్చు, వశంచేయు. కళా. 7.226. లోనుగా క్రి.విణ.

ద్రు. మొదలుగా. లోనుచేయు రూ.చూ. లోనుసేయు. స.క్రి.

వశపరచు, లోబరచు. లోనువడు అ.క్రి. వశమగు.

వార్హి. 1.100. లోనువలచు రూ.చూ. లోనుపలుచు. స.

క్రి. లోవడేటట్లు చేయు, వశపర్చు. వరాహ. 4.23. లోను

పలుచు రూ. లోనుపలుచు. స.క్రి. లోవడేటట్లుచేయు, వశ

పర్చు. భార. విరా. 1.329. లోనుసేయు(-చేయు) రూ.

లోనుచేయు. స.క్రి. వశపర్చినిచేయు. భార. సౌప్తి. 1.215.

లోడవ్వ వి. వ్యధిచారం. <లోను+తప్ప. లోబట్టు

వి. లోపలిభాగం, అంతర్భాగం. భీమ. 4.64 <లోను+

పట్టు. లోబడు అ.క్రి. 1. వశమగు, అధీనమగు. కు.సం.

4.9; 2. అడగు, కుంగు. కవరా. 1.64; 3. హిసస్థితి

నొందు, దైన్యమొందు. వరాహ. 10.30; 4. లాలాచీ

వడు; 5. ఉన్ననరుకు చాలావరకూ అమ్ముడుపోవు.

<లోను+పడు. లోబలుచుకొను అ.క్రి. స్వాధీనపరచు

కొను. లోబలుముతెగులు వి. విసర్జకవ్యాధి. <లోను+

పులుము+తెగులు. లోబల్లు వి. చిరక, ఎద్దులు పూన్నిన

బండి కాడిలోవైపునున్న బెజ్జంలో వేసిన కొయ్యముక్క.

<లోను + పల్ల. లోబొదుగు వి. వైభాగం చిన్నదిగా ఉండి చన్నులు పొడుగ్గా ఉండేవి. <లోను + పొడుగు. లోతటికి చూ. లోతు.

లోతిడి చూ. లోతు.

లోతు చూ. లోన వి. 1. గాంధీర్యం, గుట్టు. పండి. చ. 1.82; 2. అగాధత్యం, నిమ్మర. వరాహ. 1.32. 3. మేడమీద కప్పలేని భాగం : విణ. 1. పల్లం, నిమ్మం. కాశీ. 6.41; 2. గంధీరం, గూఢం. కుక్కు. 5.185.

లోతటికి వి. నిలువుగా లోతెక్కువగా ఉండి పొట్టలేని మట్టిపాత్ర. లోతిడి విణ. లోతులేనిది. <లోతు + ఇడి. లోతుదాక చూ. లోద్దాక. వి. నిలువుగా లోతెక్కువగా ఉండి పొట్టలేని మట్టిపాత్ర. లోతుపాతు వి. గుట్టు. లోతునున్ని వి. గుట్టిరాయిలో కొంతలోతుగా పెట్టిన రంధ్రం.

లోదవ్వు చూ. లోను.

లోపల చూ. లోన. ప్రత్య. ద్రు. 1. నిర్ధారణపథిలో బహువచన ప్రత్యయం. భార. శాంతి. 5.406; 2. అధికర జార్జకం, అందు. జైమినిభా. 4.6; వి. 1. అంతర్భాగం. కాశీ. 1.117; 2. మనసు, అంతఃకరణం. అము. 3.15. 3. అంతఃపురం, అవదోరం. దశా. 2.51.

లోపలి విణ. లోనున్న. దొంగలసాని శాసనం. క్రి.శ. 991. లోపలికొంగు వి. చీర కట్టుకొనే బప్పుగు లోపల నడుముకు చుట్టుకొనే చెరగు.

లోపలి చూ. లోపల.

లోపలికొంగు చూ. లోపల.

లోపాయకారి చూ. లోపాయకారి, లోపాయకారి. విణ. రహస్యంగా ఒకపక్షంలో ఉన్న; వి. 1. లాలూచీ; 2. శత్రువుకు రహస్యంగా సహాయపడటం; 3. భూమిని కౌలుకు తీసుకునే వానిదగ్గరనుండి మారు కౌలుకు తీసుకునేవాడు. లోపాయకారి చూ. చూ. లోపాయకారి. వి. 1. వైశిష్ఠ్య ఉన్న ఆసామి దగ్గర కౌలుకు తీసుకున్న భూమిని తనసొంత హుచీ మీద మరొకరిచేత సేద్యం చేయించే పద్ధతి; 2. లాలూచీ. లోపాయకారి చూ. చూ. లోపాయకారి. వి. 1. రహస్యంగా ఒకరిపక్షం ఉన్నవాడు; 2. లాలూచీ.

లోపు విణ. స్వీయం, తనది. కు.నం 4.18; అ.క్రి. 1. పొట్టలో తప్పినట్లగు; 2. కుండలోని ద్రవపదార్థాన్ని కలియబెట్టు.

లోపునట్టి వి. సారాయి కయారీలో నిలుపుగూనపై పెట్టి దానిమీద పెట్టే నట్టి. దొక్కదాక. లోపుసేయు(-చేయు) న.క్రి. లోబద్ధ. కు.నం. 5.35.

లోఫ్యాలు చూ. చూ. లోభ్యాలు. వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు.

లోబంటరి చూ. చూ. లోబంటరి. వి. ఆడవిపంది.

లోబాయిపట్టు చూ. చూ. లోబాయిపట్టు. వి. అంచుకు, పింజుకు మధ్యగాడి పెర్చరవటానికి పట్టేపట్టు, ఎడమచేతివేళ్ళు అంచు లోపల మోపుచేసి కుడిచేతి బొటనవేలుతో పట్టేపట్టు.

లోబియాలు చూ. చూ. లోభ్యాలు. వి.బ.వ. ఒకరకం వడ్లు.

లోభ్యాలు చూ. లోఫ్యాలు, లోబియాలు. వి.బ.వ. వడ్లలో

ఒకరకం.

లోబట్టు చూ. లోను.

లోబడు చూ. లోను.

లోబజుకొను చూ. లోను.

లోబలుముతెగులు చూ. లోను.

లోబుల్ల చూ. లోను

లోబొదుగు చూ. లోను.

లోదు చూ. లోయ్య, లోన. వి. 1. సొరియ, రెండుకొండల మధ్యభాగం. నిర్వ.రా. 4.76, 2. ప్రదేశం. ప్రబంధ. 45. క. లోవె. ఇంటికప్పు చట్రం.

లోయికుండ చూ. చూ. లోవికుండ. వి. అన్నం వండుకొనే మట్టిపాత్ర.

లోయు అ.క్రి. కొండ మొ. వి. చీలు.

లోరల్ చూ. చూ. లోలరు. వి. 1. మగ్గంమీద అచ్చుకాళ్ళు తగిలించిన రోకటివంటి గుండ్రటి కర్ర; 2. ఒకరకం దోనె, రోలరుమగ్గంలో నేత గుడ్డచుట్టే గుండ్రటి దూలం; 3. దాదీలో అద్దంగా దిగించిన కొయ్యగుండు; 4. మగ్గం చివర వదుగునూలు చుట్టే కొయ్యదూలం.

లోలక చూ. చూ. లోలగ. వి. ఒకరకం కంచెమొక్క. నువానన గల తెల్లటిపూలు లేత ఎరుపురంగు కర్రగల మొక్క.

లోలకం చూ. లోలాకు. వి. చెవికి దరించే వేలాడే నగ.

ఉ. లోలక్. చెవికిదరించే నగ;

క. లోలక్కు. చెవికి దరించే వేలాడే నగ.

<ఉ. లోలక్.

లోలకువేటు చూ. లోలకు ప్లేటు. వి. అంచులో చెవి లోలకుల మాదిరి నేసిన ఒకరకం డిజైను. లోలకుప్లేటు చూ. చూ. లోలకు వేటు. వి. అంచులో చెవి లోలకుల మాదిరి నేసిన ఒకరకం డిజైను. లోలకులంచు వి. చెవి లోలకు మాదిరి డిజైను పెట్టి నేసిన అంచు. లోలకులబేలు చూ. లోలోకుల బేలు. వి. చెవి లోలకు మాదిరి నేత డిజైను. లోలక్కులు చూ. లోలకు. వి.బ.వ. వేలాడినట్లుండే చెవి ఆభరణాలు.

లోలగ చూ. లోలక్. వి. ఒకరకం కంచెమొక్క. నువాననగల తెల్లటిపూలు, లేత ఎరుపురంగు కర్రగల మొక్క (Pterospermum suberifolium).

లోలర్ చూ. చూ. లోలరు. వి. 1. మగ్గంమీద అచ్చుకాళ్ళు తగిలించిన రోకటివంటి గుండ్రటి కర్ర; 2. ఒకరకం దోనె, రోలరుమగ్గంలో నేతగుడ్డచుట్టే గుండ్రటి దూలం; 3. దాదీలో అద్దంగా దిగించిన కొయ్యగుండు; 4. మగ్గం చివర వదుగు నూలుచుట్టే కొయ్యదూలం.

లోలరు చూ. చూ. లోలరు. వి. 1. మగ్గంమీద అచ్చుకాళ్ళు తగిలించిన రోకలిలాంటి గుండ్రటి పొడుగుకర్ర; 2. ఒకరకం దోనె, రోలరుమగ్గంలో నేతగుడ్డచుట్టే గుండ్రటి దూలం; 3. దాదీలో అద్దంగా దిగించిన కొయ్యగుండు; 4. మగ్గం చివర వదుగు నూలుచుట్టే కొయ్యదూలం.

లోలరుకమ్మి చూ. చూ. రోలరుకమ్మి. వి. 1. మర మగ్గంలో పన్నె దిగించిన కిందికొయ్య; 2. మరమగ్గం

చట్రం లో కిందిపట్టె. లోలరుకాదు రూ.చూ. రూలరుకాదు.
వి. పల్లిరుసుకు వేసిన ఆచ్చు నూత్రం.

లోలా వి. వేలాడే రిక్క.

హిం. లోలా. పెండెంటు, చెవికమ్మ, లక్ష్మి, సంగీతంలో
ఒకరాగం.

<హిం. లోలా.

లోలాకు రూ.చూ. లోలకు. వి. చెవికి దరించే వేలాడే నగ.

లోలాయవడు చూ. లోలాయము.

లోలాయము వి. 1. శ్రమ; 2. బడలిక.

సం. లోలాయ (మాన)-. చరిస్తున్న.

<సం. లోలాయ (మాన)-(అర్థవిపరి.).

లోలాయవడు అ.శ్రీ. 1. శ్రమపడు; 2. పనీ పాటు
లేకుండా తిరుగు, సోమరిగా తిరుగు. లోలాయుడు వి. శ్రమ
పడేవాడు.

లోలాయి చూ. లోలాయుడు. వి. కార్పుడుకాదు.

లోలాయుడు చూ. లోలాయము.

లోలుగు వి. ముచుకుండ వృక్షం.

లోలువడు అ.శ్రీ. కష్టపడు.

సం. లోలా. చరించేది, కదిలేది.

<సం. లోలా+పడు.

లోలోంక వి. మల్లబంధ విశేషం.

లోలోకులబేలు రూ.చూ. లోలకులబేలు. వి. చెవిలోలకు మాదిరి
నేత డిజైను.

లోవ రూ.చూ. లోయ. వి. 1. లోయ, రెండుకొండల మధ్య
రాగం. గౌ. హరి. పూ. 619 పం.; 2. రథపీఠంమీది
చట్టపులంఘ. వసు. 1.144; 3. చూరు. విజయ. 3.189.

లోవంచు వి. రెండుచులుండి వెనకరాగంలో బొద్దుకు
పెడ చీలి లోని పెట్టిన అంఘ. లోవరి వి. 1. తొట్టికట్టు,
కక్ష్య; 2. ముంగిరి; 3. అంతస్తు. <లోవ+-అరి.

లోవకారం రూ.చూ. రవకారము. వి. రాళ్ళనందుల్లో నీళ్ళు
చల్లి నున్నం దుద్దటం.

లోవి వి. 1. వంటకుండ, స్థాలి. బసవ. 3.427; 2. నీళ్ళు
తెచ్చుకొనే కుండ; 3. లిండె.

సం. లోహి. లోహనిర్మితమైన బాజన విశేషం; ప్రా.
లోహి. లోహమయపాత్ర.

<ప్రా. లోహి.

లోవికుండ రూ. లోయకుండ. వి. అన్నం వండుకొనే
మట్టిపాత్ర.

లోవిడి చూ. లోన్.

లోవు రూ.చూ. లోగు. అ.శ్రీ. వెనుదీయు. గౌ.హరి.పూ.
920 పం.

లోహండి వి. పంటచేసే పాత్ర, స్థాలి. కాశీ. 3.121.

సం. లోహభండ-. లోహపాత్ర; ప్రా. లోహ
భండ-.

<ప్రా. లోహభండ-.

లోహితలు వి.బ.వ. ఒకరకం ఎర్రవడ్లు.

సం. లోహిత-. ఎర్రని, ఎరుపురంగుగల.

<సం. లోహిత-+-లు (అర్థవిపరి.).

లోకిళ్ళు వి.బ.వ. లోకంలోనివారు, సామాన్యులు.

సం. లోకిక-. అందరికీ తెలిసినవాడు, లోకానికి మేలు
చేసేవాడు.

<సం. లోకిక-+-లు (అర్థవిపరి.).

లోక్యము విణ. తెలివైన; వి. తెలివి.

సం. లోక్య-. ప్రపంచ సంబంధమైన, సామాన్యమైన.

<సం. లోక్య- (అర్థవిపరి.).

లోడి రూ.చూ. లోజి. వి. పరిమ, ఒకానొక ఆయుధం.
ప్రబంధ. 78.

లోజి రూ. లవుడి, లవణి, లౌడి. వి. పరిమ. రం రా.య.
288వ. 12పం.

లోనను రూ.చూ. లవనను. వి. జీవనార్థం ఇచ్చే సొమ్ము.

ల్యాగ వి. వదులు. ఖద్గ. 48.

-లో రూ.చూ.-. లు. ప్రత్య. బహువచన ద్యోతక ప్రత్యయం.
ద.హిం.గా. సంపు. 10. గా.సం. 599. శ్రీ.శ. 625,650.
లో వి. మూర్ధన్య పార్శ్వక నాదవర్ణం.
-ళు రూ.చూ.-లు ప్రత్య. బహువచన ద్యోతక ప్రత్యయం.

ఎర్రగుడి పాడుకొలాగాననం. శ్రీ.శ. 575-600.
లోన రూ.చూ. లోన. అవ్య. లోపల. ద.హిం.గా. సంపు.
10. గా. సం. 623. శ్రీ.శ. 9/10 శతాబ్ది.

బి వి. మూర్ధన్య పార్శ్వక నాదవర్ణం.

అచ్చు రూ. అడియు, అజీయు. స.క్రి. ధ్వంసంచేయు. మాలె పాడు గాననం. క్రి.శ. 600-625.

క. అట ; తు. అఱ్యని ; త. అట ; మ. అజీయుక.

<మూ. ద్రా. *అత్.

అయ్యు చూ. డయ్యు, అచ్చు. అ.క్రి. అలసిపోవు, అజీయు, డయ్యుల నమ్మిశ్రీత శబ్దరూపం.

వ వి. ప్రాచీనాంధ్రంలో ఇది ఉభయోష్ఠ్యాంతస్థ నాదవర్ణం. నేటి తెలుగులో రాయలసీమలో ఈ ఉచ్చారణ ఇట్లే ఉండగా మిగిలిన ప్రాంతాల్లో దంతోష్ఠ్యాంతస్థ నాద వర్ణంగా ఉంది. ఉ, ఉః, ఓ, ఓలతో మొదలయ్యే పదాలకు ముందు 'వ' కారం అర్థభేదక సామర్థ్యం లేకుండా వస్తుంది.

వకట్టి రూ.చూ. ఒక్కటి. నర్వ. ఒకటి. శ్రీనాథుని పొన్న. గా. 2.

వకవ వి. చిన్నముళ్ళు, తెల్లనిపూలు, వచ్చటిపళ్ళు కలిగి, డక్కను, కచ్చాటక అడవుల్లో పెరిగే ఒకరకం చెట్టు (Diospyros cordifolia).

వకల్లు రూ.చూ. వకాలతు. వి. పకీలుయొక్క పని.

వకవకలగు చూ. వకవకలు.

వకవకలు రూ.చూ. పికపికలు. వి.బ.న. 1. చెదరడాలు. కాగ. 3.285 ; 2. బద్దలు, ముక్కలు. ధర్మ. 1వ.

వకవకలగు అ.క్రి. చెల్లాచెదరగు. పరమ. 4.829

<వకవకలు + అగు.

వకారుడు విణ. వగ్గు, చాలామునలి. హంస. 3.20 8

"నామైకదేగ్రహణే నామగ్రహణమ్" అనే పద్ధతి ప్రకారం 'వగ్గు'ను వకారుడనటం జరిగింది.

వకాలతు రూ. వకల్లు, వకాల్తీ. వి. న్యాయవాది, వకీలు వేణు. శ. 46, రంగా. చ. 2.88.

హిం. వకాలత్. వాదం, కోర్టులో వకీలుచేసే పని ; మరా. వకాలత్. అభివాషణం ; ఉ. వకాలత్. అభివాషణం, వకీలుపని ; పార. వకాలత్. ప్రతినిధి పత్యం. అర. వకాలత్. రాజప్రతినిధి, అధికారం వాదం ;

క. త. వకాలత్తు ; మ. వకాలత్.

<ఉ. వకాలత్.

వకాలతునామా రూ. వకాలతునామా, వకాలత్నామా, వకాల్లు నామా. వి. లిఖిత పూర్వకమైన అభివాషణం.

ఉ. పార. అర. వకాలత్ నామహ్ ;

త. వకాలత్తునామా.

<ఉ. వకాలత్నామహ్.

వకాలత్తునామా రూ.చూ. వకాలతునామా. వి. అభివాషణ పత్రం.

వకాలత్నామా రూ.చూ. వకాలత్తునామా. వి. అభివాషణ పత్రం.

వకాల్తీ రూ.చూ. వకాలతు. వి. అభివాషణం.

వకాల్లునామా రూ.చూ. వకాలతునామా. వి. అభివాషణ పత్రం.

వకావకలు రూ.చూ. పికపికలు. వి.బ.న. 1. చెదరడాలు. పరాహ. 1.95 ; 2. బద్దలు. బహుళా. 3.43.

వకావకలుసేయు (-చేయు) స.క్రి. బద్దలుచేయు. వసు. 6.45.

వకావగలగు చూ. వకావకలు. అ.క్రి. వక్కలగు, ముక్క చెక్కలగు. సారంగ. 2.143.

వకానుకుట్టు వి. ఒకరకం కుట్టుపని. వాల్మీ. 3.84.

హిం. ఉకానానా. పెరకటం, తెరపటం.

వకీలు రూ. వక్కిల్, వక్కిలు. వి. 1. న్యాయవాది. వేణు. శ. 16 ; 2. వాదం. అహల్యా. 3.30.

హిం. వకీల్. దూత, రాజప్రతినిధి, న్యాయవాది ; ఉ. వకీల్. అభివాషకుడు, అభివ్యక్త, న్యాయవాది ; పార. వకీల్. రాజప్రతినిధి, న్యాయవాది, పరిపాలించే వాడు ; అర. వకీల్. విజంటు, దూత, చట్టసంబంధ మైన సలహాదారుడు, రాయబారి ;

క. వకీల. స్థిడరు, దూత, రాయబారి, గుమాస్తా ; త.మ. వక్కిల్.

<ఉ. వకీల్.

వక్క' రూ. వ్రక్క వి. 1. హగణందం, పోకచెక్క. గౌ.హరి. ఉ. 1474పం. ; 2. పోకచెట్టు. (Areca Catechu) ; 3. గవ్వలాంబి చిన్ననాణెం.

సం. వల్క.- ముక్కు, తునియ ; ప్రా. వక్క -.

<ప్రా. వక్క.

వక్కచాయే రూ. వక్కసాయి. వి. సల్లపోక చెక్కరంగు. వక్కచాయచీర రూ. వక్కసాయిచీర. వి. శంపుమీద

నలుపు వన్నెలో ఉండే రంగుచీర. వక్కరంగు రూ. వక్కరంగు. వి. 1. నల్ల పోకచెక్కరంగు ; 2. చేకిలేటురంగు ; 3. ఒకరకం నలుపువన్నె ; 4. కాఫీపొడి మాదిరి రంగు. వక్కలముక్కలు వి.బ.వ. అరకొరలు. వక్కలాకులు వి. బ.వ. పోకచెక్కలు మొ. వాటితో కూడిన తాంబూలం. <వక్క¹ + -లు + ఆకు + -లు. వక్కలు వి.బ.వ. పోకచెక్కలు. వక్కలొక్కలు వి.బ.వ. లొడుక్కుల్లోడుకులు. <వక్క¹ + -లు + వక్క¹ + -లు. వక్కసాయి రూ.చూ. వక్కచాయ. వి. నల్లపోక చెక్కరంగు. వక్కసాయిచీర రూ.చూ. వక్కచాయచీర. వి. కెంపుమీద నలుపువన్నెలో ఉండేరంగుచీర. వక్కసేయని(-చేయని) విణ. పోకసేయని. గవ్వచేయని (వక్క. గవ్వలాంటి చిన్న నాణెం). వక్కాకలరు వి. నల్లపోకచెక్క రంగు. ఇం. Colour. రంగు. <వక్క¹ + ఇం. Colour. వక్కాకు వి. తాంబూలం. హంస. 4.53 <వక్క¹ + ఆకు. వక్కాకునకిచ్చు స.క్రి. అదరాన్నో అలి మానాన్నో తెలుపుతూ సామాన్యలకు కొంచెం ప్రైవారికి కానుక ఇచ్చు. కుక. 2.25. <వక్కాకు + -న + -కున్ + ఇచ్చు. వక్కాకుశాస్త్రము వి. వివాహనిశ్చయతాంబూలం. సం. శాస్త్ర - శాసించేది. <వక్కాకు + సం. శాస్త్ర. + -ము.

వక్క² రూ. బొక్క². వి. నూలుచెక్క, లడిలో నగంనూలు. వక్కకట్టియ రూ.చూ. వక్కికట్టే. విణ. ఒక్కటిల్లినవాడు, కృశుడు.

వక్కణ రూ.చూ. వక్కణము. వి. 1. వాఙ్మనం, వివరణ. రుక్మా.చ. 1.52, పార్వ. 3.57 ; 2. జాబులోని వృత్తాంతం. రా.వా. పు. 107, ఇందు. 5.16 ; 3. జాబులో మొదట రాసే పద్ధతి, మతలబు. భోజను. 1.41 ; 4. ప్రతాన్నిరాసే ముసాయిదా.

వక్కణించు స.క్రి. వచించు, పల్కు. శివరా. 2.90. <వక్కణ + -ఇంచు³.

వక్కణము రూ.చూ. వక్కణము. వి. 1. వ్యాఖ్యానం ; 2. జాబులో మొదట రాసే పద్ధతి, మతలబు ; 3. జాబులోని సమాచారం ; 4. బిరుదావళి పేర్కొనటం ; 5. ప్రతాన్ని రాసే ముసాయిదా.

వక్కణాలు వి.బ.వ. పొంకమైన మాటలు. <వక్కణము + -లు.

వక్కణాలు చూ. వక్కణము.

వక్కణించు చూ. వక్కణ.

వక్కండు వి. పప్పుబియ్యాలి సన్నపోటుతో దంచటం.

వక్కవ రూ.చూ. వక్కణము. వి. వ్యాఖ్యానం.

వక్కరము రూ. వక్కళము. విణ వంకరైన ; వి. వంకర.

సం. వక్ర - వంకర ; ఒ. బొక్ర. ;

క. ఒక్కర. వంకర, కుటిలమైన.

<సం. వక్ర-.

వక్కరాలు(-అలు²) వి. కుటిలబుద్ధికలది. వంకరబుద్ధిఉన్న అడవి. జైమినిభా. 2.111. వక్కరించు రూ. వక్కళించు. అ.క్రి. ప్రతిఘటించు, మారుమలయు. పండి.చ. 2.116పు ; స.క్రి. విడుచు, శివరా. 2.61. క. ఒక్కరిను, వెనుదీయు.

<వక్కరము + -ఇంచు³.

వక్కరాలు చూ. వక్కరము.

వక్కరించు చూ. వక్కరము.

వక్కరింత రూ.చూ. ఒకిలింత. వి వేవిళ్ళు, డోకు.

వక్కళము రూ.చూ. వక్కరము. వి. ప్రతిఘటించటం, మారు మలయుటం. ఉహరి. 3.64.

వక్కళించు రూ.చూ. వక్కరించు. స.క్రి. ప్రతిఘటించు. మారుమలయు. ఉ.హరి. 6 60, క్రిడా. 223. <వక్కళము + -ఇంచు³.

వక్కళించు చూ. వక్కళము.

వక్కాకలరు చూ. వక్క¹.

వక్కాకు చూ. వక్క¹.

వక్కాకునకిచ్చు చూ. వక్క¹.

వక్కాకుశాస్త్రము చూ. వక్క¹.

వక్కాణ రూ.చూ. వక్కాణము. వి. 1. వైఖరి, రీతి. విక్ర. 8.26 ; 2. జాబులో రాసే సమాచారం ; 3. అర్థవివరణం.

వక్కాణించు స.క్రి. 1. ప్రకటించు. బార. అది. 1.66 ; 2. వ్యాఖ్యానం చేయు. వివరించిచెప్ప. భీమ. 1.90 ; 3. స్తుతించు ; వర్ణించు. జైమినిభా. 1.6 ; 4. వచించు. చెప్ప. ఉ.రా. 5.200. <వక్కాణము + -ఇంచు³.

వక్కాణము రూ. ఒక్కణము, వక్కణ, వక్కణము. వక్కన, వక్కాణ. వి. 1. ఉత్తరంలో రాయబడే సమాచారం. జైమిని భా. 8.89 ; 2. వైఖరి, రీతి. విక్ర. 8.26 ; 3. మాట ; 4. వార్త ; 5. అర్థవివరణం.

సం. వ్యాఖ్యాన-. వివరణం, కథనం ; ప్రా. వక్తాణ-. ; శీ.అ.మా. వక్తాణ-. ; అప. వక్తాణ- ; వఖాణ- ;

క. ఒక్కణె, వక్కణె. రచనారీతి, ఉత్తరంలో రాసే విలాసం ; త. వక్కణమ్.

<ప్రా. వక్తాణ-.

వక్కాణించు చూ. వక్కాణ.

వక్కి¹ రూ.చూ. వక్కు². వి. కొంగ.

వక్కివక్షి వి. ఒకరకం కొంగ.

వక్కి² రూ.చూ. వక్కు¹. విణ. 1. ఒక్కటిల్లిన ; 2. కృశించిన.

వక్కికట్టియ రూ.చూ. వక్కికట్టే, విణ. ఒక్కటిల్లినవాడు, కృశుడు. వక్కికట్టే రూ. వక్కికట్టియ. వక్కికట్టియ. విణ. ఒక్కటిల్లినవాడు, కృశుడు.

వక్కిల్ రూ.చూ. వక్కిలు. వి. న్యాయవాది.

వక్కిలు రూ.చూ. వక్కిలు. వి. న్యాయవాది.

వక్కు¹ రూ.చూ. వక్కు¹. అ.క్రి. 1. లోబడు, అదీనుడగు. శివరా. సా. 163 ; 2. ఒక్కటిల్లు, కృశించు. వేమ. 2.413 ; 3. అడుగంటు.

వక్కు² రూ. వక్కి¹, వక్కు². వి. ఒకజాతి కొంగ. అం.భా. 2.93.

సం. ఒక-, కొంగ ; హం. ఒక్.

<సం. ఒక-.

వక్కుకొంగ వి. ఒకరకం కొంగ. వాలుకొంగ. వక్కువులుగు వి. వక్కుకొంగ. ఒకం.

వక్ర రూ. చూ. వక్ర వి. సమయం.

వక్రంబు వి. అద్దు, ఆప. ఉరుటూరు కాసనం. శ్రీ. శ. 600,625.

సం. వక్ర-. వంకరవనది, చుట్టుకొన్నది.

< సం. వక్ర- (అర్థవిపరి.).

వక్రంచు అ. శ్రీ. 1. ప్రతిమితింబు, మార్కొను. హరి. ఉ. 6.89; 2. వెనకకు నడచు. మరలు. ద్వి. హరిశ్చ. ఉ. 859వం.

సం. వక్ర-. వంకరగల.

< సం. వక్ర-+-ఇంచు³ (అర్థవిపరి.).

వక్ర రూ. వక్ర. వి. సమయం.

హిం. ఉ. వక్ర. సమయం, అవకాశం, పరిస్థితి, ఋతువు, విరామం, భాగీనమయం;

త. వక్ర. కాలం, ఋతువు, అవకాశం.

< ఉ. వక్ర.

వగ చూ. వగచు. వి. 1. సంతాపం. భార. అది. 8.161; 2. అలోచన, తలపు. భార. సభా. 2.200; 3. విలాసం. కు.నం. 7.112; 4. అభిలాష. భార. ఉద్యో. 1.69; 5. దుఃఖం. భార. గాంధి. 1.108; 6. ఒద్ద. దగ్గర. హర. 1.9; 7. వర్ణం, గుంపు. కాశీ. 6.35; 8. విధానం. వరాహ. 7.36; 9. తీర్పు, పరిష్కారం. ద.హిం. గా.నంపు. 4, గా. సం. 698. శ్రీ. శ. 1564; 10. శోకం. ఆము. 3.27; 11. వలవంక. ఆము. 5.42; 12. ఉపాయం. రామాద్యు. 5.286; 13. శక్తి. సామర్థ్యం. కువ.చ. 2.45; 14. విధం. కువ.చ. 3.39; 15. రసం, రుచి. సారంగ. 2.206; 16. గతి, దిక్కు. శేషద. 4; 17. యోగ్యత. ద్వి. సా. చ. 1.857వం.; 18. రకం. శక. 1.421; విణ. విలక్షణమైన, ఒక రకమైన. అని. 1.57.

క. బగ్గె, బగ్గె, ఆలోచన, ఉద్దేశం.

వగకత్తె వి. విలాసిని. వగకాడు వి. 1. విలాసవంతుడు. అహల్యా. 3.52; 2. పల్లదుడు. నీలా. 3.45. వగ(జేయ)(-చేయ) స. శ్రీ. 1. నవరించు; 2. చక్కజేయు. వగతెగు రూ. చూ. వగదెగు. అ. శ్రీ. పరిష్కారమగు. తీరు, ముగించు. వగదెగు(-తెగు) అ. శ్రీ. పరిష్కారమగు, నిర్ణీతమగు. వగదెంచు(-తెంచు) స. శ్రీ. పరిష్కరించు, నిర్ణయించు. ఉ.రా. 6.211. వగలమారి వి. 1. వగలుకలవాడు; 2. వగలుకలది. వగలమారి వంకాయ వి. 1. వగలాడి; 2. కబుర్లు ఆరించాగాచెప్పే బాలుడు లేదా బాలిక. వగలాడి వి. విలాసాలుగల శ్రీ. శక. 1.111. వగలాడు వి. విలాసంకల పురుషుడు; విణ. వగకాడు. వగలించు అ. శ్రీ. కులుకు. <వగ+-లు+-ఇంచు³. వగలు వి.బ.వ. మాయలు. వగలేకుండు అ. శ్రీ. అరువలేకుండు. వగలొలుకు అ. శ్రీ. అంచాలొలుకు. హంస. 1.60. <వగ+-లు+-లుకు. వగవగ వి. పలురకాలు, రకరకాలు. ఉ.రా. 6.121; విణ. రకరకాలైన, పెక్కురకాలు. ద.గా. 6.34. వగసాటాలు వి.బ.వ. వగలు వెయ్యటం. వగతెగాతెలియు అ. శ్రీ. కార్యనిర్వ

హణ పద్ధతి తెలియు.

వగచు స. శ్రీ. 1. విమర్శించు, విచారించు, పరిశీలించు. భార. అది. 1.85; 2. భావించు. భార. అది. 3.152; 3. తలచు, తలపెట్టు. ద.హిం. గా. నంపు. 5. గా.నం. 50. భార. అది. 6.137; 4. ఆలోచించు. కు. సం. 7.21; అ. శ్రీ. 1. ఏడ్చు, విలపించు. భాశ. అది. 6.243; 2. సంశయించు, నందేహపడు. భార. అది. 7.250; 3. పశ్చాత్తాపపడు. భార. సభా. 2.146.

క. బగె, ఆలోచించు; తు. బగెయుని, బగెవుని. ఆలోచించు, ఊహించు; త. వక్తె(-వ్-,-వ్-).

వగపించు స. శ్రీ. 1. ఏడ్చించు, విలపింపజేయు. హర. 4.26; 2. దుఃఖింపజేయు. వైజ. 3.72. <వగచు+-ఇంచు³. వగపు రూ. వెగపు. వి. 1. దుఃఖం, వగ. భార. సభా. 2.127; 2. శోకం. భార. గాంధి. 3.29, 3. విరం. మృత్యు. 2.84; 4. కీడు. ద.గా. 2.127. వగపు సోకు అ. శ్రీ. దిగులు కలుగు. భాగ. 1.405.

వగపించు చూ. వగచు.

వగపు చూ. వగచు.

వగపుసోకు చూ. వగచు.

వగయిరా రూ. చూ. వగైరా. అవ్య. మొదలైన, ఇత్యాది.

వగరము రూ. చూ. వగరు¹. వి. వగర్పు, శ్వాసరోగం. విశ్ర. 2.155.

వగరించు చూ. వగరు¹.

వగరు¹ రూ. వగరము. వి. శ్వాసరోగం, ఉబ్బసం, శ్వాసం. భార. అది. 3.191.

వగరించు అ. శ్రీ. వగర్పు, నిట్టూర్పు. పి.శకు. 1.123.

<వగరు¹+-ఇంచు³.

వగరు² రూ. చూ. ఒగరు. వి. రుచిలేదం.

వగరు³తీయు అ. శ్రీ. చింతగింజలు రోడ్లోదంచి పైపొట్టు తీయు.

వగరుచు రూ. చూ. వగర్పు. అ. శ్రీ. నిట్టూర్పు.

వగరువు రూ. వగర్పు. వి. 1. శ్వాసం. అం. భా. 2.127, 2. శ్వాసరోగం.

వగరువు చూ. వగరుచు.

వగర్పు చూ. వగరు¹. చూ. వగరుచు. అ. శ్రీ. నిట్టూర్పు. శృ. శకు. 2.16, ద.గా. 7.146.

క. ఉగ, ఉగి, ఉగె, అవిరి; తు. ఉగె, ఉక్కి. అవిరి; గోం. ఉక్కడె, ఎగశ్వాస; పో. చూ. ప్రా. ఉక్కిల. వేడి, ఉక్కిపోత. ఉగరిసు, ఎక్కువగా శ్వాసించు.

*ఉయ్-- అత్-- గ్. పో. చూ. వక్కు.

వగర్పు రూ. చూ. వగరువు. వి. ఎగరొప్పు.

వగర్పు చూ. వగర్పు.

వగతెగాతెలియు చూ. వగ.

వగుడాకు చూ. వగుడు.

వగుడు రూ. చూ. ఒగుడు. వి. ఆకు, జొన్న, నజ్జ మొ. మొక్కల ఆకు, ఎండి రారిన ఆకు.

వగుడాకు వి. జాబాకు, ఎండిరారిన జొన్న మొ. వాచి

అకు. <వగురు+అకు.

వగురుతీయ చూ. వగరు. అ.క్రి. రంగు అతికిన తరవాత నూలు ఉరికి పిండు.

వగైరా రూ.చూ. వగైరా. అవ్య. మొదలైన, ఇత్యాది.

వగైరా రూ. వగయిరా, వగేతా. వి. మొదలగు, మొదలైనవి. రంగా. చ. 2.39, నె.గా. 2నంపు. కందుకూరు 48. క్రి.శ. 1650.51.

హం. వగైరహ; ఉ. వగైరహ, వ-గైరహ, పార. వగైరహ; అర. వగైరహ, వ-గైర; క. వగైరా; త. వకయరా, వగైరా.

<ఉ. వ-గైరహ.

వగ్గటము చూ. వక్కు. వి. కొంగ, వక్కుపులుగు.

వగ్గము వి. వేదభాగం. మఱికా. 2.30.

నం. వర్గ-. ఋగ్వేదంలోని అధ్యాయంయొక్క ఒక భాగం; ప్రా. వర్గ-.

<ప్రా. వర్గ-.

వగ్గి రూ.చూ. వగ్గి. వి. పలుపు ముడివేయటానికి పీలుగా కాడికి దిగించిన ఇనప కొక్కెం.

వగ్గిపెనం వి. రెండంగులాల లోతుతో అడుగు వెడల్పుతో వగ్గియు రూ. వగ్గేయు. అ.క్రి. గోరెం, జాడి మొ. వాటికి అంచు దగ్గర వాగ్గీలాగ గొలుసుకట్టు.

వగ్గిలకమ్మి వి. మరమగ్గం చట్రంలో నిలువ పట్టెలకువైన దిగించిన అడ్డపట్టె.

వగ్గు రూ. వక్కి. వక్కు. విజ. 1. ఒక్కటిల్లినవాడు. కృతుడు. భార. ఆశ్వ. 1.6; 2. కృశమైన. శృం.నై. 6.111; అ.క్రి. ఒక్కటిల్లు, కృశించు.

క. బఱ. చిక్కిపోవు. కృశించు, బఱ, బఱు, శూన్యమైన, నిష్ప్రయోజనమైన, ఎండినదూమి, బఱుడ. నవుం నకుడు, బఱుడి. గొర్రాలు, బఱుప. తడిలేమి, రసహీనత, బఱు, బఱు. ఎండిపోవు; కొడ. బఱ్ఱ-, (బఱ్ఱ-) ఎండిపోవు; కు. బరంటుని. ఎండిపోవు, కృశించు, చిక్కు, బరయ. రసహీనమైన, పనికిరాని, బరగట్టు, చిక్కిన, బలహీనమైన, బఱ్ఱెలె. నన్నటివ్యక్తి; ఖ. వఱ (-వ్పె-,-వ్)-. అడుగుపోవు, అరిపోవు, నన్నబడు, చిక్కు, కృశించు, వఱమ, వఱణ. ఆరబెట్టు, పొడినేల, వఱల్. ఎండిపోవు, కృశించు, చిక్కు, వఱట్టి. ఎండినది, వఱట్టు. ఎండబెట్టు, వఱబుల్. ఒక్కచిక్కినవాడు, నవుంనకుడు, శక్తివిహీనుడు, వఱటి. నన్నటి స్త్రీ, గొర్రాలు; మ. వఱు. వాళి, ఎండిన, వఱటి. గొర్రాలు, వఱడు, ఎండిన, వఱబుక. ఎండవేయు, కాల్పు, వేయించు, వఱుల్. అవిరైపోవు, జగిరిపోవు; కో. వర్వ. జ్వరం మొ. వాటివల్ల ఎండిపోవు, వర్వ. గొర్రాలు; గోం. వత్తానా. ఎండిపోయిన; కుయి. వన్. ఎండిపోవు; కువి. వ్యయలి. ఎండిపోవు; కురు. బత్తనా. అవిరైపోవు; మాల్. బతె. కాల్పు; బ్రా. బార్రింగ్. ఎండిపోవు, బార్రిఫింగ్. కాల్పు, బారున్. ఎండిన, నిరుపయోగమైన.

వగ్గుదనము (-తనము) వి. కృశత్వం, ఒక్కటిల్లటం.

సమీర. 2.21. వగ్గువదు(-వదు) అ.క్రి. 1. వగ్గుగు, ఒక్కటిల్లు, కృశించు. కవిక. 5.110; 2. పరిపక్వమగు, మాగిపోవు. వగ్గువేయు వి. అకు, జొన్న మొ. పైర్లువేసే అకు.

వగ్గు రూ.చూ. వక్కు. వి. ఒకజాతికొంగ. అం.భా. 2.93. వగ్గి రూ. వగ్గి. వి. పలుపు ముడివేయటానికి పీలుగా కాడికి దిగించిన ఇనప కొక్కెం.

వగ్గెర వి. వల. వేంక. పంచ. 2.12.

వగ్గేయు రూ.చూ. వగ్గేయు. అ.క్రి. గోరెం, జాడి మొ. వాటికి అంచుదగ్గర వాగ్గీలాగ గొలుసుకట్టు.

వగ్గణ వి. తిరగపోత.

నం. అవగహ-. అడ్డంకి, ఆగ్రహం. అవగహణ-, వగహ-, వగహణ-.

వంక రూ. వంగు. రూ. వంకర. వి. 1. పక్రత. భార. ఆరణ్య. 3.239; 2. తప్పు, దోషం. భార. ఉద్యో. 3.235; 3. వంపు. హర. 2.115; 4. సెలయేరు. వసు. 2.58; 5. వంకరపని, కుత్సితంపని. ఇందు. 4.43; విజ. వంకరకలది, వక్రమైంది. కు.నం. 3.68.

క. వంక; త. వంగమ్;

నం. వక్ర-, వంక-పంకర, కుటిలం; ప్రా. వంకో; ఒ. ఒక; బెం. ఒక.

వంకచిట్టి రూ. వంకచిట్టి. వి. పొగపీల్చే మట్టిగొట్టం. వంకదోడి వి. లావుగా వంపుగా చేసిన మట్టిగొట్టం. వంక తాడి రూ. అంకతాడు. అంకతాడి. వి. 1. దక్షిణాన పరసగా నిలువుగా కనపడే అయిదు చుక్కలు; 2. (కొండరు) పది పన్నెండు మోచేయి వంపు మాడిగా ఉండే చుక్కలు. వంకతిప్పినకోక రూ. అంకతిప్పిన కోక. వి. ఒకరకం నేకచీర. వంకత్తి వి. కాటేకునుకొట్టి గోవ తీయటానికి వాడే వంపుకత్తి. <వంకో+కత్తి. వంకదారి వి. కోటవాకిలి ముందుండే వంకరదారి. బసవ. 3.501వం. వంకదిద్దు న.క్రి. తప్పు సరిచేయు. ఉ.క. 302. వంకపెట్టు న.క్రి. తప్పుపట్టు. వంకపొరకచాటు వి. దొంగచాటు వ్యవహారం. చాటుమాటు వ్యవహారం. పాండు. 8.14. వంకలు తీర్పు న.క్రి. సరిదిద్దు. విజయ. 1.134. వంకలుదిద్దు అ.క్రి. 1. వంకలుదిద్దు. కళా. 4.143; 2. ఆక్షేపించు. వంకలుతీర్పు (-తీర్పు) న.క్రి. చక్కదిద్దు. విజయ. 2.16. వంకలునొక్కు అ.క్రి. వంకర్లు తీర్పు. చక్కగాచేయు. పాండు. 5.218. వంకలుపెట్టు న.క్రి. తప్పుపట్టు, ఆక్షేపించు; అ.క్రి. తప్పులుపట్టు. వంకలొత్తు అ.క్రి. తప్పులు పట్టు. తాళ్ల నం. 8.18. <వంక+-లు+అత్తు. వంక వంక విజ. మిక్కిలి వంకరైంది. కావ్యా. చూ. 5.99. వంకనన్నం వి. 1. ధిల్లీ దోగాలు, ఒకరకం దాన్యం; 2. కాళిపిచోడిలు, ఒకరకం దాన్యం. వంకనన్నములు రూ.చూ. వంకరనన్నములు. వి.బ.వ. కారిదాన్య విశేషం. వంకపాంబ వి. ఒకరకం వడ్డు. వంకసీలుం రూ. వంక నీలుం. వి. పొగపీల్చే మట్టిగొట్టం. వంకసీల వి. గానుగ దూలానికి చివర దిగించే 'S' ఆకారపు ఇనప కొక్కెం; దీన్నే వంపుసీల అనికూడా పిలుస్తారు. వంకనొంగ రూ.

వంక సొంక. వి. పొగపీల్చే మట్టిగొట్టం. వంకార్చి వి. పక్కబాగాలు వంపు లొంపులుగా ఉండే ఆర్చి.

వంక¹ వి. 1. పక్క, వైపు, దిక్కు. భార. విరా. 3.84. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా.సం. 501, క్రి.శ. 1312; 2. పక్షం. ఎడ. భార. బ్రోణ 2.13; 3. విధం. భాస్క.రా.యు. 427; 4. స్థలం, చోటు. కాశీ. 6.63; 5. ఒడ్డు, సన్నిధి. శృం. నై. 6.43; 6. విషయం, ఎడ. విక్ర. 3.7; 7. కారణం, నిమిత్తం. కాశ. 4.161; 8. నెపం, వ్యాజం.

వంక² వి. కష్టం, ఇబ్బంది. నీలా. 3.21.

వంక³ రూ.చూ. వాగు. వి. 1. వాగు, వానకుడినన పొలంలో పారే నీటిజాలు, చెరువుకు నీళ్ళుపచ్చే కాలవ; 2. ఏరులో ఉండే డొంక; 3. పల్లం; 4. ఏరువాక.

వంకలుడొంకలు వి.బ.వ. వాగులూ పొదలు. హంస. 5.65.

వంకకాల్పు చూ. వంగ. రూ. వంకకాల్పు. వి. అములో కుండలు మొ. వి ఎక్కువగా కాలిన తీరు.

వంకము¹ వి. అశ్వశివాభేదం. వి.శకు. 1.112.

సం. వంక-. గుర్రానికి జీను కట్టే చోటు, సందారకీలి, < సం. వంక-. (అర్థవివరి.).

వంకము² రూ. వంకము. వి. నూర్చేటప్పుడు కనువుకిందా మీదా తప్పివేసే వంకరకొయ్యి కొంకికర.

సం. వక్ర-. వంకర.

వంకర రూ. అంకర, వంక¹. వి. 1. వక్ర¹క్తి, వంకర మాట. గంద. 1.122; 2. వక్రత, వంపు.

వంకరకొంకర విణ. మిక్కిలి వంకరైంది. పదాహ. 2.45.

వంకరకొంకరమాటలు వి.బ.వ. వక్రభూషణాలు.

హర. 4.33. వంకరకొంకరలోపు(-పోపు) అ.క్రి. మిక్కిలి

వంకరగు. ద్వి. పరమ. వి. 2.66. వంకరచేతులవాడు

విణ. ఈచ చేతులవాడు. వంకరటింకర రూ. వంకరటింకర.

విణ. పలురకాలుగా వంకరైంది. వంకరటొంకర రూ.చూ.

వంకరటింకర. విణ. వంకరైన. వంకరతీగ వి. పర్నం,

పంగలుగాకన్న ఒసికరలపై పొడుగ్గా వేసినకర. వంకర

తొండంబువాడు విణ. వినాయకుడు. వంకరపెంకు వి.

పెన్నుగాడికివాడే పెద్దపైజు పెంకు. వంకరపేటంచు రూ.

ఒంకరపేటెంచు, వంకపేటంచు. వి. భుజానికి పెట్టుకొనే

వంక మాదిరి దిత్తెను నేసినఅంచు. <వంకరపేటు +

అంచు³. వంకరపేటు రూ.చూ. వంకపేటు. వి. భుజానికి

పెట్టుకొనే వంక మాదిరిగా అంచులోనేసిన దిత్తెను. వంకర

పోపు రూ.చూ. వంకరపోపు. అ.క్రి. 1. కుండలు మొ. వి.

ఎక్కువ కాల్పులో సొట్టపోపు; 2. ఈచపోపు; 3. చెడు.

వంకరబోను వి. మృగాలని పట్టే పల. యయా. 1.42.

వంకరవోపు రూ. వంకరవోపు. అ.క్రి. 1. వక్రమగు;

2. చెడు; 3. ఈచపోపు. వంకరసన్నములు రూ. వంక

సన్నములు, వంకసన్నాలు. వి.బ.వ. కాలిరాన్యం. వంకర

సొంగ రూ. అంకరసొంగ. వి. వంకసొంగ, పొగపీల్చే

మట్టిగొట్టం, పైవులాగాఉండే మట్టిగొట్టం. వంకర్లంచు వి.

వంకర్లు వంకర్లుగా కూజాలకు పెట్టే అంచు. < వంకర +

-లు + అంచు³.

వంకర్లంచు చూ. వంకర

వంకాము రూ.చూ. వంకము². వి. నూర్చేటప్పుడు కనువుకిందా మీదా తప్పివేసే వంకరకొయ్యి, కొంకికర.

వంకాయ రూ.చూ. వంగకాయ. వి. వార్తాకం. ఆం. భా. 2.59.

వంకాయముంగి వి. వంకాయరంగుదారంతో నేసిన చిన్నగడి. వంకాయరంగు వి. నలుపులో ఉదారంగు కొన్నిచోట్ల మానుగాయ రంగులో నూటికి పదిపాళ్ళవరకూ ఎరుపు ఉండేరంగు

వంకాలబండి వి. అష్టానబండి, రెండునొగలబండి.

వంక¹ రూ.చూ. వంకటి¹. వి. 1. బాకు. యయా. 5.74;

2. వక్రశత్రుం, వంకకత్తి. అచ్చ. రా. యు. 127.

వంకుటుంగరము వి. ఒకరకంకింగరం. హంస. 4.163.

వంక² రూ. వంకటి². వి. 1. (జవాది)క్ర¹ వి. యయా. 5.12;

2. తెంకి. ఉనికిపట్టు. ద్వి. నల. 1.575.

వంక³ రూ. వంకయ³, వంక¹, వంకె. వంకెం, వంకెర, వంకేం.

వి. 1. స్త్రీలు దండకు పెట్టుకొనే అభరణం. పార్య. 5.137;

2. భుజానికి పెట్టుకొనే వంక మాదిరిగా అంచులోనేసిన

దిత్తెను. రంపంవళ్ళ మాదిరిగా వంకర గీర పడేట్టు నేసిన

దిత్తెను; 3. గోడలో బిగించిన కొయ్యముక్క; 4.

బండిచక్రం తయారీలో వాడేవంపుకొయ్యి.

క. వంక¹, బంక¹. దండకు పెట్టుకొనేనగ; తు. బగ్గి,

ఉగ్గి. పట్టుకొనేది; త. వంక¹. దండకు పెట్టుకొనేనగ;

సం. వంకయ³- పాగము. వాటిని తగిలించే చిలక

కొయ్యి: ప్రా. వంక¹అ. వక్రతమయినది.

<ప్రా. వంక¹అ.

వంకపేటంచు రూ. ఒంకెపేటంచు, వంకరపేటంచు,

వంకెపేటంచు. వి. భుజానికి పెట్టుకొనే వంకమాదిరి

దిత్తెను నేసిన అంచు. వంకపేటు రూ. ఒంకరపేటి,

ఒంకపేటు, వంకపేటె, వంకరపేటు. వి. భుజానికి పెట్టు

కొనే వంక మాదిరిగా అంచులో నేసిన దిత్తెను. వంకబోర్లరు

వి. భుజానికి పెట్టుకొనే వంక మండిరి దిత్తెను నేసినఅంచు,

ఇం. Boarder. అంచు. <వంక¹ + ఇం. Boarder.

వంకసిలిమి వి. వంకసిలుం, పొగపీల్చే మట్టిగొట్టం,

పైవులాగ ఉండే మట్టిగొట్టం. వంకులార్చి వి. పక్కబాగాలు

ఒంపులొంపులుగా ఉండే ఆర్చి.

వంకిడిమెట్టు వి. కిందవికాలంగా వైకిపోసుపోసు నన్నగా నుడి తిరిగిఉండే మెట్టు.

వంకిడిలుపెట్టు రూ. వంకిడిలుపెట్టు. అ.క్రి. గోలెంకు పక్కలో ఆలంకారం కోడం చుట్టూ నన్నచాలిక లంటించి పేలితోనొక్కి

గొలునులాగా ఏర్పరచు.

వంకిడి¹ రూ. వంక¹. వి. బాకు. రామాభ్యు. 6.149.

క. వంక¹. ఒకరకంకత్తి, చరమడి, బంకుడి. కత్తి;

మ. వంక¹. బాకు, కత్తి.

వంకిడి² రూ.చూ. వంక². వి. పదిమళ్ళద్రవ్యాలుంచుకునే

పాత్ర. ద్వి.సా.చ. 1.11.

వంకయ¹ వి. ఎనుగును శిక్షించే సాదనవిశేషం, అంకుశం.

అచ్చ. చా. 3.38.

వంకియ² రూ.చూ. వంకి³. వి. 1. చిలక్కాయ ; 2. నన్య విశేషం ; 3. భూషణవిశేషం.

వంకి రూ.చూ. వంకి³ వి. 1. స్త్రీలు నందిట ధరించే ఒకనగ ; 2. అచ్చ గుడులు తగిలించే వంకర ఇనపఉచ ; 3. అర్చికి పక్కన వచ్చేసొట్టకు వెలుపలి భాగం ; 4. వందిన వెదురుబద్ద ; 5. గానుగదూలానికి చివర దిగించే ఇనప కొక్కెం, కుయ్య.

వంకుటంగరము చూ. వంకి¹.

వంకులార్చి చూ. వంకి³.

వంకె రూ.చూ. వంకి³. వి. 1 చిలక్కాయ ; 2 నన్యవిశేషం ; 3. భూషణ విశేషం ; 4. కమండలంకూజాకు వేళ్ళుదూర్చి పట్టుకోవటానికి అమర్చిన భాగం ; 5. గోడలో దిగించిన కొయ్యముక్క ; 6. కిటికీ రెక్కలు గారికి వాలకుండా పట్టే ఒకవైపు వంగిఉండే పరికరం ; 7. హుటీ, బండిచక్రం నిర్మాణంలో వంకరకొయ్య పలక, ఒక్కొక్క చక్రానికి జలాంటివి అరుంటాయి ; 8. పంగలుగాఉన్న ఒసికరలపై పొడుగ్గా వేసినకర ; 9. రంగు నీళ్ళలో ఉడకబెట్టడానికి నూలు లడీలు తగిలించిన ఇనపఉచ ; 10. తాపీరేకును పిడినికలిపే వంగినఇనప చువ్వ.

వంకెం రూ. చూ. వంకి³. వి. 1. ఊడైతాడు తగిలించి దిరుపెట్టే పంగలకొయ్య ; 2. అంకెన, గొర్రుభాగం, దండెగాడితాడుకు కట్టి గొర్తి చెక్కపై ఉన్న కొక్కెనికి తగిలించే ఇనపవంకి.

వంకెండ్లకొంకి చూ. వంకెన.

వంకెండ్లకొండె చూ. వంకెన.

వంకెన రూ. అంకెన¹. వి. 1. పడుగు దిగింపుకోసం పడుగేరే కర్రకు తగిలించే ఇనపకొక్కెలగొలుసు ; 2. వందినవెదురు బద్ద ; 3. అంకెన, గొర్రుభాగం, దండెగాడి తాడుకు గట్టి గొర్తి చెక్కపై ఉన్నకొక్కెనికి తగిలించే ఇనపవంకి.

వంకెండ్లకొంకి రూ. అంకెండ్లకొంకి. వి. ఊడై అడ్డ పట్టెకుగాని నరిగుంజల అడ్డపట్టెకుగాని తగిలించే ఇనప కొక్కెలగొలుసు. వంకెండ్లకొండె రూ. అంకెండ్లకొండి. వి. పడుగు దిగింపుకోసం పడుగేరే కర్రకు తగిలించే ఇనప కొక్కెల గొలుసు. వంకెనకడియం రూ. వంకెనకడెం. వి. వంకెనకు వేసిన ఇనపచుట్టు. వంకెనకడెం రూ.చూ. వంకెనకడియం. వి. వంకెనకు వేసిన ఇనపచుట్టు.

వంకెర రూ.చూ. వంకి³. వి. 1. భుజానికి పెట్టుకొనే వంకి మాదిరిగా అంచులో వేసిన డిత్తెను ; 2. అచ్చగుడులు తగిలించే వంకర ఇనప ఉచ.

వంకెలు రూ. ఒంకెలు, వంకలు, వంకేలు. వి.బ.వ. దాన్య విశేషం. హంస. 4.128

వంకేం రూ.చూ. వంకి³. వి. ఒకకొనవంపుతిరిగి ఉండి కళ్ళంలో గడ్డి లాగేందుకుపయోగించే కర్ర, కొంకి.

వంకేలు రూ.చూ. వంకెలు. వి. బ.వ. బియ్యం ఎర్రగా ముతగ్గా ఉండే పెద్ద గింజరకం.

వంక్యపొలము వి. రెల్లుమడి. ద. హిం. కా. సంపు. 5. కా. సం. 1284. క్రి.శ. 1235.

త. వంకియమ్. వెదురు. రెల్లు.

వంగ వి. వంకాయ. పండి. చ. 2.104పు. (Solanum Melongena).

త. వంకమ్, వంకణమ్. వంగ ; కొలా. వంగె ; మాల్తా. బటంగ్ ;

పో. చూ. సం. భంటాకీ, వార్తాక-, వృంత- వృంతాక-, వంగ-, వంగన-వంకాయ.

వంగకాయ రూ. అంకాయ, ఒంకాయ, జంకాయ, వెంకాయ, వి. వార్తాకం, వంగకాయ. పండి. చ. 1.104పు. (Solanum Melongena). వంగపండు వి. 1. పక్షివి శేషం. యయా. 2.24 2. వార్తాకఫలం. వంగపండురంగువి. ఒకరకం పనుపురంగు. వంగపువ్వరంగు రూ.చూ. పంగపూ, పరంగు. వి. 1. లేతమబ్బురంగు, 2. లేతబచ్చలిపండురంగు వంగపూచీర వి. లేత పయిలెత్తరంగు నూలు పెట్టినేసినచీర. వంగపూరంగు రూ. పంగపువ్వరంగు. వి. లేతమబ్బురంగు. వంగవరుగు వి. ఎండిన వంగపండుముక్కలు. వంగనరులు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. ప్రబంధ. 112. వంగాకుబుడమలు వి.బ.వ. దాన్య విశేషం. హంస. 4.128. <వంగ+ ఆకు+బుడమ+-లు.

వంగట చూ. వక్కు². వి. కొంగ.

వంగడము రూ. వంగనము. విణ. నంబలది. హరి. ఉ. 6.124; వి. 1. (వ్యాక) వర్గం. కావ్యా. చూ. 7.36. 2. వంశం, వంగడం. పారి. 2.93.

సం. వంశ-. అన్వయం, కుటుంబం, వెదురు ; ప్రా. పా. వంశ- ;

త. వంకిచమ్. కుటుంబం, వంశం.

<ప్రా. వంశ-.

వంగ(దీయు) చూ. వంగు.

వంగప్రవిత్తులు వి.బ.వ. స్థానవృత్తి. తె.శ.కా.శా. 40.

సం. వృత్తి-. బ్రతుకు, జీవనం.

వంగనము రూ.చూ. వంగడము. వి. వంశం, వంగడం. ద్వి. సా.చ. 1.319 పం.

వంగాకుబుడమలు చూ. వంగ.

వంగాలు చూ. వంగు.

వంగించు చూ. వంగు.

వంగివి వి. వినుగును కట్టి పగ్గం.

వంగిపోవు చూ. వంగు.

వంగు అ.క్రి. 1. నమ్రమగు. విక్ర. 2.155 ; 2. అణగు ; 3. మోకరించు ; 4. వానకురపటం ప్రారంభించు ; 5. వరికోతప్రారంభించు ; 6. పని ప్రారంభించు ; సంక్రి. వంచు ; వి. 1. నమస్కారం ; 2. బండిచక్రం తయారీలో వాడే వంపుకొయ్య.

క. బగ్గు, బంకు వంగు, వశమగు, బళుక్కు, బళుకు, బళుంకు వంగు ; కొడ. వగ్, కొద్దిగావంగు, విధేయంగా ఉండు ; త. వణంకు. వంగు ; వణంక్కు, వంచు, వంగ దీయు ; మ. వణంకుక. వంగు, గౌరవించు, వణంక్కుక, వలెక్క. వంచు ; తొ. పల్. వంగు ; పర్షి. నా. వంగ్ ; కుజ. పల్ల. వంగు ; కువి. వంగ్. పంచబడు ; కొలా.

వంగ ; కురు. బెంక. వంగు, వంగగా అగు. బెంకొ, బంకా. వంగిన ; మాల్తా. శంగ్. నమ్రమగు ;

సం. వక్ర - వంకర ; ప్రా. పా. వక్క -, వంక -; పో. చూ. సం. వంకు. వంకర అగు.

చూ. ద్రా. *వణ్-క్-, *వాల్-వాణ్, *వల్, -*వణ్*.

వంగ(దీయ) స.క్రి. పంచు. వంగచేయు. <వంగు + -అ¹ + తీయు. వంగాలు వి. కాలుమెడ, దొంగగొడ్డు కాలి కీ మెడకూ వేసే బండం. <వంగు + కాలు¹. వంగించు స.క్రి. 1. పంచు ; 2. గోడుగా పెట్టు. వంగిపోవు అ.క్రి. కుండలు మొ.వి ఎక్కువ కాల్పు పల్ల సొట్ట పోవు. < వంగు + -ఇ¹ + పోవు. వంగుడు వి. 1. దీట, పగులు, రోగం పల్ల కలిగే పగులు. అం.దా. 2.180 ; 2. సొక్కు. వంగుడుబావి రూ. ఒంగుడు బావి. వి. చుట్టుగోడ ఉన్న బావి. వంగుట్ట వి.బ.వ. 1. నట్టొట్టు, జలదార మొ.వి. నిరంతరంగా పడి ఆగిన తరవాత అక్కడ నిలిచి నిలిచి పడే దొట్టు. అము. 4.180 ; 2. వాన వెలసిన తరువాత దొట్టు దొట్టుగా పడేనీళ్ళు. అము. 4.169. వంచికొను రూ. వంచుకొను. స.క్రి. 1. వంగచేయు. శృం. నై. 2.66 ; 2. వశపరచుకొను. స్వాధీనం చేసికొను. వంచినతల యెత్తకుండా అవ్య. తదేకదృష్టిక. నిర్విరామంగా. వంచిన నడుంఎత్తకుండా అవ్య. నిర్విరామంగా. వంచు అ.క్రి. 1. నంగచేయు. భార. ఆది. 7.176 ; 2. వశపర్చు. లొంగ చేయు. భాగ. 2.29 ; 3. నశింపచేయు. పోగొట్టు. భాగ. 8.640 ; 4. కుమ్మరించు. అము. 5.151 ; 5. వర్తించు. బహుళా. 4.25. వంచుకొను రూ.చూ. వంచికొను. స.క్రి. 1. వశపరచుకొను, స్వాధీనం చేసికొను. వేణు.శ. 18 ; 2. వంగచేయు. వంచుడుమూకటి వి. సగభాగం వరకు రంధ్రాలుండి గంజి వార్చుకు వాడే రెండంచుల్లో ఉండే మట్టిమూకుడు. వంపు చూ. పంచు. వి. 1. వంగటం. కు. సం. 11.8 ; 2. పార్శ్వం, పక్క. రాజవా. 4.76 ; 3. వంకర. వక్రత. చంపూ. 3.98 ; స.క్రి. వంగేటట్లు చేయు. అము. 5.67 ; విజ. వంగేది. చెన్నబసవ. 2.204.

వంగులు చూ. వంగు. వి.బ.వ. పడవలో అడ్డవాసాలు.

వచ్చ¹ వి. 1. చెట్టుకు పట్టి నొత్తిగా నాశనం చేసే ఒకరకం చీడ ; 2. ఇచ్చ. కోరిక ; 3. తీవ్రమయిన ఆద ; 4, అనూయ, ఈను ; 7. కలరా.

సం. వాంఛా. కోరిక ; ప్రా. వంఛా ;

త. వచ్చై. దయ, కోరిక.

<ప్రా. వంఛా.

వచ్చ² రూ. బచ్చ. వి. 1. భాగం ; 2. పక్షం.

సం. పక్ష-. రెక్క, వైపు, పక్క ; ప్రా. పా. పక్ష-.

<సం. పక్ష-.

వచ్చగాఉండు అ.క్రి. చప్పగాఉండు.

వచ్చందాలు రూ. వచ్చందాలు. వి.బ.వ. పోటీలు.

వచ్చందాలుపోవు రూ. వచ్చందాలు పోవు. అ.క్రి.

వంతులు (వంతులు) పెట్టుకొను.

వచ్చందాలు రూ.చూ. వచ్చందాలు. వి.బ.వ. పోటీలు.

వచ్చందాలుపోవు రూ.చూ. వచ్చందాలు పోవు. అ.క్రి. వంతులు (వంతులు) పెట్టుకొను.

వచ్చినత్రోవవట్టు చూ. వచ్చు.

వచ్చిపోయినవారు చూ. వచ్చు.

వచ్చు అ.క్రి. 1. దరిజేరు, దగ్గరు, ఏతెంచు. భార. ఆది. 1.28 ; 2. వర్తిల్లు. భార. ఆది. 4.224 ; 3. సాటగు. కు.సం. 6.30 ; 4. శిష్టమగు, అనుకూలమగు. భార. విరా. 1.76 ; 5. నందవించు, తబస్థించు. భార. విరా. 1.238 . 6. శక్యమగు. వలనుపడు. భార. విరా. 2.287 ; 7. (గ్రహదులు) ఆవేశించు. హను. భార. విరా. 5.40 ; 8. తగు, యుక్తం. భార. భీష్మ. 1.185 ; 9. కలుగు, ఉద్భవించు. భార. భీష్మ. 3.210 ; 10. తాడగు, ఉత్ప్రేక్షించు. భార. ఆను. 3.321 ; 11. ప్రసన్నమగు. భాస్క.రా. భాల. 63 ; 12. నెరవేరు, నిద్రించు. భాస్క.రా. భాల. 461 ; 13. చెందు, ముట్టు. భాస్క.రా.య. 895 ; 14. అగు. ఉ.హరి. 4.258 ; 15. అలవడు, అద్యంతమగు. శృం.నై. 6.25 ; 16. బాదించు. హర. 4.23 ; 17. అదికొన్నిచోట్ల పోవు మొ. దాకుపులకు వాక్యాలంకారంగా అనుప్రయుక్త మౌకుంది. భా. 2.136 ; 18. (వచ్చు) మొలచు, అంకు రించు. భాగ. 9.196 ; 19. హను, ఉద్యమించు, యర్పించు. నిగ్ర. 1.144 ; 20. కలచు. పారి. 1.17 ; 21. ప్రవర్తించు, నడచుకొను. పారి. 1.80 ; 22. నిర్ధంగా ఉండు. అము. 3.37 ; 23. ప్రసక్త మగు. భా. 4.40 ; 24. తాడు, ప్రసవించు. భా. 4.171 ; 25. నమర్చుమగు. పాండు. 5.176 ; 26. పొంగు, నిండిప్రవహించు. కృష్ణ. 3.48 ; విజ. విఫలం. హర. 2.24.

క. బర్, బార్. వచ్చు, పొందు, బరవు, బరవు, బరవికె, బర్త. రావటం, బరత్ - (బరతి-) రప్పించు ; కు. బర్చిని. వచ్చు, తీసుకొని వచ్చు, నందవించు, బర్చావుని. రాసియు, రప్పించు ; త. వరు (వార్- నా. వన్ -) వచ్చు, జరుగు, నందవించు, తెలియు, స్పష్ట మగు, వరవర. క్రమంగా, తత్వాత్తర్వాత వరత్తు. వచ్చు లోనికి వచ్చు, వరలారు, చరిత్రక్రమం, చారిత్రక పరిణామం, వరునర, కొత్తవాడు, అతిదులు, వరుమై. వచ్చేనన్న. వరుత్తు, వరువు. వచ్చేటట్లు చేయు, తీసుకొనివచ్చు. వారి. వచ్చుబడి (రాబడి) ; మ. వరుక, వరిక (వార్- వా, వన్-). వచ్చు, జరుగు, నందవించు, వరపర. క్రమంగా, వరవు. రావటం, రాబడి, వరుత్తు. రావటం, వరుత్తుక, వరువిక్క. రప్పించు జరిపించు పరిష్కరించు ; కో. వర్- వచ్చు. వచ్చి. రప్పించు. తా. పా. ర. వచ్చు ; గోం. (Waiāna) వైఅనా వాయానా. వచ్చు ; కొం. రా - వా - వచ్చు ; కుయి వావ. వచ్చు, కలుసుకొను ; కువి. వైయలి. వచ్చు ; పర్తి. వెర్ - వచ్చు ; కొలా. వర్ - వచ్చు ; నా. వర్ - వచ్చు ; గ (ఓ). వర్. వచ్చు. కనిపించు ; కురు. బర్చా. వచ్చు. దగ్గరగు, వేరుపగు ; ద్రా. బన్నింగ్ . వచ్చు, దరిజేరు.

<మూ.ద్రా. *వర్.

రప్పించు న.క్రి. 1. రావించు. విక్ర. 2.87 ; 2. క్రించు. గౌ.హరి. పూ. 1618 పం. రా¹ అవ్య.ద్రు. వచ్చిన కరవాత. భార. ఆది. 1.100 ; అవ్య. 1. ఆగమనార్థకం. భార. ఉద్యో. 3.97 ; 2. అదిక్షేపార్థకం. భార. ఉద్యో. 3.171 ; 3. వాత్సల్యార్థకం. భార. కాంతి. 1.38 ; 4. ఆశ్చర్యార్థకం. ఉ.హరి. 5.76 ; 5. నిందార్థకం. భాస్క. రా.య. 4.4 ; 6. కోపార్థకం. హరి. 1.4 ; 7. ప్రశంసార్థకం. వరాహ. 3.119 ; 8. ప్రార్థనార్థకం. మను. 3.93 ; 9. సంతోషార్థకం. ఆము. 6.45 ; 10. అనాదర్థకం. ఆము. 6.82 ; 11. సంతాపనార్థకం. కళా. 3.74. <వచ్చు+-అ⁷. రాక¹ చూ. వచ్చుచూ. రాకడ. అవ్య. 1. రాకువయొక్క వ్యతిరేక క్షార్థకరూపం, వచ్చుటమాని. భార. ఆది. 3.115 ; 2. (రావటానిక) నేరక, చాలక, శక్యంకాక. హరి. ఉ. 5.82 ; వి. 1. జైత్రయాత్ర. దాడి. భార. ఆది. 6.213 ; 2. ఆగమనం, రావటం. భార. ఉద్యో. 3.171 ; 3. ప్రసారం, వీచటం. ఇందు. 3.112. రాకచిక్కు అ.క్రి. రాకుండా నిలిచిపోవు. శుక. 1.417. రాకడ చూ.చూ. రాక. వి. 1. ఆగమనం. కృ. శకు. 258 ; 2. మల్లవిద్యావిశేషం. మల్లు. 3.69. రాక పోక వి. రావటం, పోవటం. తాళ్ల. సం. 5.115. రాక పోకలు వి.బ.వ. రావటం పోవటం. రాకయుండు(-ఉండు) అ.క్రి. రాకుండాఉండు. రాకొట్టు² న.క్రి. 1. రారా పోరా అని వికవచనాంతంగా ఉచ్చరించు. సిం. ద్వా. 7.65 ; 2. తిరస్కరించు. విజయ. 1.65 ; వి. తిరస్కారం. తాళ్ల. సం. 13.202. రాకొను అ.క్రి. రాకుండు. రాగాపోగా అవ్య. చివరగా. <వచ్చు+-అ⁷+అగు+అ⁷+పోవు+-అ⁷+అగు+-అ⁷. రాగుంజపోగుంజలాట వి. ఇటువారు ఇటు వచ్చేటట్లు, అటువారు అటు పోయేటట్లు కాదును గుంజతూ ఆడేటట్లు. పండి. చ. 1.2.460. <వచ్చు+-అ⁷+గుంజ+పోగుంజలాట. రాగలతటి వి. భవిష్యత్కాలం. <వచ్చు+-అ⁷+కల+తటి. రాగలవంట వి. రాగలపండు, రాగలపని, భవిష్యత్కాలం. <వచ్చు+-అ⁷+కల+పంట. రాగలపని వి. భవిష్యత్కాలం. <వచ్చు+-అ⁷+కలపని. రాచినుకు పోచినుకు వి. అప్పుడప్పుడుకురిసే వాన తుంపర్లు. <వచ్చు+-అ⁷+చినుకు+పోచినుకు. రాదెంచు(-తెంచు) న.క్రి. వచ్చేటట్లు చేయు, కలుగజేయు. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా. సం. 85. <వచ్చు+-అ⁷+తెంచు. రాబడి చూ.చూ. వచ్చుబడి. వి. వచ్చుబడి, ఆయం, ఆదాయం. <వచ్చు+-అ⁷+బడి. రాబట్టు న.క్రి. 1. నేకరించు, వచ్చేటట్లు చేయు. రామాధ్య. 366 ; 2. ఇచ్చినదాన్ని మరల తీయు. <వచ్చు+-అ⁷+పట్టు¹. రాబట్టుకొను న.క్రి. ఇచ్చినదాన్ని తిరిగి వచ్చేటట్లు చేసుకొను. <వచ్చు+-అ⁷+పట్టు¹+కొను. రాబోవు అ.క్రి. వచ్చేట్లుగా ఉండు. <వచ్చు+-అ⁷+పోవు. రారానియెడ వి. రాకూడని చోటు. హంస. 5.328. <వచ్చు+-అ⁷+వచ్చు+-అ⁷+ని+ఎడ. రావతి వి. రాబడి, పరుమానం. సం.

మత్-². మత్స్యశ్రవ్యం. రావించు న.క్రి. రప్పించు, వచ్చేటట్లుచేయు. భార. ఆది. 1.142. <వచ్చు+-అంచు². రావెడలు అ.క్రి. వైకివచ్చు. వైకివడు. దళా. 1.158. <వచ్చు+-అ⁷+వెడలు. వచ్చినత్రోవవట్టు అ.క్రి. మరలిపోవు. ఉ.హరి. 1.40. వచ్చిపోయివచ్చు విజ.బ.వ. అతిథి అర్థాగతులు. వచ్చుబడి చూ. రాబడి. వి. దనాగమం, అయతి, రాబడి. వచ్చురాములు వి.బ.వ. రావటం, రాకపోవటం. పాండు 4.66. <వచ్చు+-రామి+లు. వచ్చేడిపోయేడివారు విజ.బ.వ. అతిథి అర్థాగతులు. లనవ. 1.22. వచ్చేసారి వి. 1. వచ్చేసంవత్సరం ; 2. వచ్చేదపా.

వచ్చేడి పోయేడివారు చూ. వచ్చు.

వచ్చేసారి చూ. వచ్చు.

వజ చూ.చూ. వన¹. వి. వన, ఓషధి విశేషం. ఆం.కా. 2.55.

వజను చూ. వదను. వి. 1. పేటువడికి కింద వేలాడగట్టిన బరువు ; 2. బలం ; 3. ఆధారం.

హిం. వజన్. బరువు, తూకం, కొలత ;

క. వజను. బరువు.

<హిం. వజన్.

వజనేత చూ.చూ. వజానేత. వి. అంచులో పువ్వులు. చక్రాలు సమంగా నేసిన దిజైన నేత.

వజరు చూ.చూ. వజీరు. వి. మంత్రి.

వజా వి. 1. మినహాయింపు. ద.హిం.కా. సంపు. 16. కా. సం. 212. క్రి.శ. 1556 ; 2. తీసివేత, తీసివేయటం ; 3. తోపుడు.

హిం. ఉ. వజా. తీసివేత, నిర్మాణం, ఉనికి, పద్ధతి ; మరా. వజా ;

క. వజా. తీసివేత, తొలగింపు ; క. వజా.

<హిం. వజా.

వజాచారి వి. వజానేత నేసేమగ్గంలో అంచుపడుగు పోగులనుపైకి ఎత్తటానికి దొడ్డిలాడుకు చివర తగిలించిన వడిదారం. వజాకట్టు చూ. వజేకట్టు. అ.క్రి. అంచులో ఒక రకం నేత నెయ్యటానికి దిజైన వేసుకొను. వజాకమ్మి వి. ఒకరకం దిజైన నేతలో నేసినకమ్మి. వజాకర్రలు చూ. వజేకర్ర. వి. బ. వ. అంచుల్లో నేసే ఒకరకం కుప్పడం దిజెన్లు పడటానికి అచ్చుదగ్గర పెట్టిన కర్రలు. వజా కుప్పడం వి. 1. ఒకరకం కుప్పడం నేత ; 2. చీర అంచులో పువ్వులు పడేట్లు వేరేరంగు పోగులు మలిపి నేసిన దిజెన్లు. వజాచీర వి. అంచులో దిజెన్లు పడేటట్లు వజా నేతిలో నేసిన చీర. వజాచేయు అ.క్రి. తీసివేయు. వజా జందాని చూ.చూ. వజాజము దాని.వి. 1. ఒకరకం జము దానినేత, అంచులకు దిజెన్లు పెట్టి మధ్యభాగంలో పువ్వులు పడేటట్లు పోగులు మలుపుతూ నేసేనేత ; 2. ఒకరకం దిజెన్లు నేత, చిలక, ఏనుగు మొ. నమూనాల్లో దిజెన్లు నేసేనేత. వజాజముదాని చూ. వజాజందాని. వి. 1. ఒక రకం జముదాని నేత, అంచులకు దిజెన్లు పెట్టి మధ్య భాగంలో పువ్వులు పడేటట్లు పోగులు మలుపుతూ నేసేనేత ; 2. ఒకరకం దిజెన్లు నేత, చిలక, ఏనుగు మొ. నమూ

నాల్గో డిజైన్లు నేసే నేత. వజ్రనేత రూ. వజ్రనేత, వజ్రనేత. వి. అంచులో పువ్వులు, చక్రాలు సమంగా నేసిన డిజైన్లు నేత.

వజ్రరత రూ. చూ. వజ్రరతు. వి. మంత్రిపదవి, మంత్రి కార్యాలయం. ఆనంద. పీఠి. 119.

వజ్రరతు రూ. వజ్రరత, వజ్రరంత, వజ్రరు. వి. 1. ప్రధానమంత్రి కార్యాలయం. ద. హిం. గా. సంపు. 10. గా. సం. 759. క్రి. శ. 1663; 2. మంత్రిత్వం.

హిం. ఉ. వజ్రరత్. మంత్రిత్వం; పార. వజ్రరత్, విజ్రరత్; మంత్రిత్వం; ఆర. వజ్రరత్. మంత్రిపదవి మంత్రిత్వం.

< ఉ. విజ్రరత్.

వజ్రరంత రూ. చూ. వజ్రరతు. వి. మంత్రిపదవి, మంత్రి కార్యాలయం. నె. గా. 2 సంపు. కందుకూరు. క్రి. శ. 1683-84.

వజ్రరు రూ. చూ. వజ్రరతు. వి. మంత్రిత్వం.

వజ్రీ రూ. చూ. వజ్రీరు. వి. 1. ప్రధువు. వేంక. ఆం. 34; 2. రాతు. ఆం. నా. సం. దేవ. 16; 3. సామంతరాజు; 4. మంత్రి; 5. యోధుడు.

వజ్రీర రూ. చూ. వజ్రీరు. వి. మంత్రి, నచివుడు.

వజ్రీరు రూ. వజ్రీరు, వజ్రీర్, వజ్రీర, వజ్రీరుడు, వజ్రీర్, వజ్రీరు. వజ్రీరుడు, వజ్రీరు. వి. 1. మంత్రి, నచివుడు. వసు. 1.44, ద. హిం. గా. సంపు. 10. గా. సం. 764. క్రి. శ. 1677; 2. యోధుడు, శూరుడు. చంపారా. 3.45; 3. సామంతరాజు. ఉ. హరిశ్చ. 1.66.

హిం. వజ్రీర్. అమాత్యుడు; మరా. వజ్రీర్. ప్రధానా మాత్యుడు; ఉ. వజ్రీర్. మంత్రి; పార. ఆర. వజ్రీర్. మంత్రి, సాయంచేసేవాడు.

< ఉ. వజ్రీర్.

వజ్రీరుడు రూ. చూ. వజ్రీరు. వి. 1. సామంతరాజు. విజయ. 3.99; 2. యోధుడు, శూరుడు. శుక. 1.113; 3. మంత్రి, నచివుడు.

వజ్ర విజ. ఇంపైంది, మనోహరమైంది. అప్ప. 4.155.

వజ్రకట్టు రూ. చూ. వజ్రకట్టు. అ. క్రి. అంచులో ఒకరకం నేత నెయ్యటానికి డిజైన్లు వేసుకొను.

వజ్రకర్లు రూ. చూ. వజ్రకర్లు. వి. బ. వ. అంచుల్లో నేసే ఒకరకం కుప్పడం డిజైన్లు పడటానికి అచ్చుదగ్గర పెట్టిన కర్లు.

వజ్రనేత రూ. చూ. వజ్రనేత. వి. అంచులో పువ్వులు, చక్రాలు సమంగా నేసిన డిజైన్లు నేత.

వజ్ర వి. 1. ఉపాయం, వెరవు; 2. ఉపమ, పోలిక. సం. వ్యాజి-. నెపం.

వజ్రము వి. విషమదియలు ప్రాప్తించేకాలం, వర్జ్యం. ద్వి. పరమ, వి. 3.154వ. 19వం.

సం. వర్జ్య-. విడువకగినది; ప్రా. వజ్ర-.

< ప్రా. వజ్ర-.

వజ్రరపుతళ్ళు రూ. వజ్రరము.

వజ్రరము వి. 1. ఒకరకం నముద్రప చేప; 2. చెక్కను అక

టానికి వేసే జిగట; 3. రవ్వ.

సం. వజ్ర-.. రవ్వ; ప్రా. వజ్ర-; పా. వజ్రర-.

< సం. వజ్ర-.

వజ్రరపు తళ్ళులు వి. బ. వ. ఒకరకం వడ్లు.

వజ్రవం వి. ఒకరకం ముతక వడ్లు, నీటి ముంపుడుకు అగేరకం.

సం. వజ్ర-.. నవరత్నాల్లో ఒకటి, రవ్వ, వజ్రాయుధం, అన్న-. ధాన్యం; ప్రా. వజ్ర-; పా. వజ్రర-.

< ప్రా. వజ్ర- + సం. అన్న- + -ము.

వజ్రీ రూ. చూ. వజ్ర. వి. 1. ఉపాయం, వెరవు; 2. ఉపమ, పోలిక.

వజ్రీర్ రూ. చూ. వజ్రీరు. విజ. 1. యోధుడు, శూరుడు; 2. మంత్రి, నచివుడు; 3. సామంతరాజు.

వజ్రీరు రూ. చూ. వజ్రీరు. వి. 1. యోధుడు, శూరుడు. యయా. 1.3; 2. మంత్రి, నచివుడు; 3. సామంతరాజు.

వజ్రీరుడు రూ. చూ. వజ్రీరు. వి. 1. యోధుడు, శూరుడు; 2. మంత్రి, నచివుడు; 3. సామంతరాజు.

వజ్రకవచము వి. రక్షకం. కైమిని దా. 7.86.

సం. వజ్రకవచ-. వజ్రాయుధ సంబంధి కవచం, వజ్రంచే చేయబడ్డ కవచం.

< సం. వజ్రకవచ-(అర్థవిపరి.).

వజ్రగార రూ. వజ్రగారె. వి. వజ్రంపొడికలిపి తయారు చేసిన గార. రం. రా. బాల. 73వ. 8వం.

సం. వజ్ర-.. నవరత్నాల్లో ఒకరత్నం.

< సం. వజ్ర- + -గార. (మిశ్రన.).

వజ్రగారె రూ. చూ. వజ్రగార. వి. వజ్రంపొడికలిపి తయారు చేసిన గార. దగా. 4.49.

వజ్రపంజరము వి. విడిపించుకోవటానికి వీలులేంది. కాళ్ళ. సం. 6.101.

సం. వజ్ర-.. రవ్వ, వజ్రాయుధం, పంజర-, దోను.

< సం. వజ్రపంజర- (అర్థవిపరి.).

వజ్రపట్టులు వి. బ. వ. వస్త్రవిశేషం, ఒకరకం పట్టుబట్ట. సిం. ద్యా. 3.188.

సం. వజ్ర-.. రవ్వ, వజ్రాయుధం.

< సం. వజ్ర- + పట్టు + -లు (మిశ్రన.).

వజ్రపునీలి వి. నక్కనరం, రోడ్లపక్కనా బంజరు నేలల్లోను కెలదుగుల ఎత్తు గుబురుగా పెరిగే ఒకరకం కలుపుమొక్క. లేత ఎరువురంగు పూలు పూసే మొక్క (Indigo feratrina).

సం. వజ్ర-.. రవ్వ.

వజ్రపుద్రేళ్ళు రూ. వజ్రంపుద్రేళ్ళు. వి. బ. వ. ధాన్య విశేషం. హంస. 4.128.

సం. వజ్ర-.. ఒకమణి.

< సం. వజ్ర- + -ము + తళ్ళు + -లు.

వజ్రమాణిక్యాల కడియాల జోడు వి. వజ్ర మాణిక్యాలతో పొడగబడిన వలయాకారంగా ఉండే హస్తరూపా విశేషం లేదా పాదరూపా విశేషం.

సం. వజ్రమాణిక్య-. రవ్వలు, మాణిక్యాలు.

వజ్రమాణిక్యాల శిఖరము వి. వజ్రమాణిక్యాల కిరీటం. ద.
హిం. కా. సంపు. 4. కా. సం. 282. క్రి. శ. 1514.

సం. వజ్రమాణిక్య- రవ్వలు, మాణిక్యలు, శిఖర-
అగ్రభాగం, కొండకొన.

వజ్రము వి. ఒకరకం నముద్రం చేప.

సం. వజ్ర- నవరత్నాల్లో ఒకమణి.

< సం. వజ్ర. - (అర్థవిపరి.).

వజ్రంపుద్రకుటులు రూ.చూ. వజ్రపుద్రకుటులు. వి. బ. ప. రాన్య
విశేషం.

వజ్రశుంఠ వి. శుద్ధవెదవ. హేమా. పు. 88.

సం. వజ్ర- రవ్వ. నవరత్నాల్లో ఒకటి, శుంఠ -
మూడుడు.

< సం. వజ్రశుంఠ- (అర్థవిపరి.).

వజ్రాంగిజోడు వి. వజ్రమయమైన కవచం. జైమినితా. 2.52.

సం. వజ్రాంగిన్. వజ్రమయ కవచం.

< సం. వజ్రాంగిన్ + జోడు (మిశ్రన.).

వజ్రీడు రూ.చూ. వజ్రీరు. వి. 1. వజ్రీరుడు, యోధుడు.

ద. హిం కా. సంపు. 10. కా. సం. 780; 2. ప్రభువు.

రేడు, చంపూ.రా. 53.

వంచ¹ రూ.చూ. వంచి. నర్వ. ఒకటి, ఏకం. ఉ. హరి.
3.121.

వంచ² రూ. వంచము. వి. ముఖ్యం.

వంచ³ వి. కోణం.

వంచదివియ వి. తృణవిశేషం.

వంచ⁴ వి. ఒకప్రదేశం.

వంచ⁵ వి. చీల్లలోని ఆసు.

వంచ⁶ వి. 1. దుప్పటిగుడ్డతో కట్టిన దోలి; 2. చెంగోవు,
చెంగారన.

వంచన వి. మోసం. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 666.
క్రి. శ. 1124.

సం. వంచనా. మోసం; 1. బంచన;

క. వంచన. మోసం; క. వంచమ్. మోసం. దగా.

< సం. వంచనా.

వంచము రూ.చూ. వంచ². వి. ముఖ్యం.

వంచాడించు రూ. వంచాళించు. అ. క్రి. 1. లక్ష్మపెట్టు.
సారంగ. 3.206; 2. బెడరు.

వంచాళించు రూ.చూ. వంచాడించు. అ. క్రి. లక్ష్మపెట్టు.

వంచి రూ. వంచ¹. నర్వ. ఒకటి, వండి. చ. 2.125.

వంచికొను చూ. వంగు.

వంచినకలయెత్తకుండా చూ. వంగు.

వంచిననడుం ఎత్తకుండా చూ. వంగు.

వంచియ రూ.చూ. వంచె¹. వి. అట్టెడ, తూమెడు గింజలు
పట్టే గోనెనంది.

వంచు చూ. వంగు.

వంచుకుంచె వేయు చూ. వంచు. రూ. ఒంచుకుంచి వేయు.

అ. క్రి. సరిచేసేటప్పుడు పడుగు అరుబదునులో ఉండగా
నందు నందుకూ రెండు మూడు సార్లు కుంచె ఆపుతూ
నిదానంగా దువ్వు.

వంచుకొను చూ. వంగు.

వంచుడు మూకటి చూ. వంగు.

వంచె¹ రూ. వంచియ. వి. 1. అట్టెడ, తూమెడు గింజలు పట్టే
గోనెనంది. అం. భా. 2.266; 2. కనవు మొ. నవికోసే
వారు వాటినుంచుకోవటంకోసం జారకట్టుకునే బడి.

వంచె² వి. 1. వర్ణం; 2. కాంతి, వెల్తురు; 3. వన్నె.

వంచోడించు స. క్రి. దయతో చూపించు.

వంజ¹ వి. 1. గొడ్డావు, వశ. భార. విరా. 1.101; 2.
గొడ్డాలు.

సం. వంధ్యా. గొడ్డు, సంతానంలేని; ప్రా. వంధూ;
1. ఒంధ్యా.

< ప్రా. వంధూ.

వంజ² వి. పెద్దపెద్ద చెట్లమీద అల్లుకొని పరాన్నభుక్కులుగా
పెరిగే మొక్క; పంచలో వేలాడగద్దే గాలిబాదగాని,
దయ్యాల పీడగాని రాదని నమ్మే మొక్క.

వంజగడ్డి వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

వంజ³ వి. గొడుగులోపల శలాక కూతగా విర్పరచిన
కమ్ములు. హరి. పూ. 7.178.

వంజర వి. తెలంగాణా ప్రజ.

హిం. బంజారా. వ్యాపారి, ఎడ్లపై అన్నాన్ని తీసుకొని
పోయి ఆమ్మే వ్యక్తి.

< హిం. బంజారా.

వంజరము రూ. వంజ. వి. ఒకరకంచేప.

సం. వజ్ర- నవరత్నాల్లో ఒకటి, రవ్వ;

క. వంచరమ్. నముద్రంచేప.

< సం. వజ్ర-.

వంజ రూ.చూ. వంజరము. వి. ఒకరకంచేప.

వంజవాటు(-పాటు²) చూ. వంజ¹, అ. క్రి. 1. బలహీనుడగు. ద్వి
భార. విరా. 4.59వ; 2. గొడ్డుపోవు, గొడ్డాలగు.

వంజెఱగు వి. శ్రీపార్వ్యచేలాంచలం, చీరచెరగు, కొంగు.

క. బళంకు, బళసు, బళుక్కు. వంగు, చుట్టివచ్చు;

క వల్లె. వంగు; మ. వల్లె.

< *వజ్ (< *వక్) + చెఱగు.

వటగ రూ.చూ. వటారి. వి. 1. నేర్పరి; 2. సమర్థుడు.

వటగలు వి. బ. వ. నేర్పుమాటలు.

వటగారము వి. 1. గుడారం; 2. నగడు.

వటర రూ.చూ. వటారి. వి. 1. వడగుపోతు, వాచాలుడు.
పరమ. 4.322వ. 20వం; 2. సమర్థుడు, నేర్పరి. అం.
భా. 3.3.

వటవట¹ వి. క్షీణించటంలో అయ్యే అనుకరణం. ద్వన్యను.

వటవటవగు (-అగు) అ. క్రి. తగ్గు. క్షీణించు. పి. శకు. 4.54.

వటవటవడు(-వడు) అ. క్రి. 1. వగచు; 2. నొచ్చు
కొను.

వటవట² వి. వాగటంలో అయ్యే ద్వనికీ అనుకరణం.

వటారము రూ. వటారు. వి. 1. నగడు. వరాహ. 6.88,
నవనాథ. 4.131వ. 16వం; 2. దేరా.

సం. వర్జ్యగృహ- దారిలోని ఇల్లు, పటాగార- గుడ్డ
ఇల్లు; ప్రా. పట్టహర- పట్టఘర-.

<ప్రా. వట్టుమర--

వటారి రూ.చూ. వటారి. వి. సమర్థుడు. ఉ. హరి. 6.129.
వటారు రూ.చూ. వటారిము. వి. నగరు, తాజదవనం. హరిశ్చ. 5.112.

వటారుబంటు వి. నగరు సేవకుడు. తపతి. 3.52.

వటి వి. తాడు.

క. వటు, వటుర, వటి. తాడు, తిగ ; త. వటుమ్.

పెద్దతాడు, వింటినారి, కరాధరణపుగొలుసు ; మ. వటుమ్
తాడు, న్నెతాడు.

వటించు అ.క్రి. పస్తువడు, ఉపవసించు.

సం. వటు--దాలుడు, బ్రహ్మచారి.

<సం. వటు-+-ఇంచు³.

వటివేరు రూ.చూ. వట్టివేరు. వి. వట్టివేరు, ఉళిరం. మను. 3.84.

వట్ట¹ వి. చెరకుగానుగకు వేసేఅడ్డమాను.

వట్ట² వి. పృషణం, అండకోశం. శ్రీనాథునిచాటువు.

సం. వృత్త-. గుండ్రని ; ప్రా. పా.అ.మా. వట్ట- ;

క. బట్ట, బట్టు. బట్టగె, వట్టు గుండ్రని ; త. వట్టమ్
వట్టు. చిల్లర మార్చేటప్పుడు నష్టంగాతరుగు.

<ప్రా. వట్ట-.

వట్టకాయ వి. పృషణం. వట్టకోడె వి. పట్టకొట్టనికోడె,
అబోతు,వట్టనుము (-అనుము) వి. కాయలు గుండ్రంగా
ఉండేరకం, అనుము వట్టవాపు వి. పరిబీజం, బుద్ధ.

వట్ట³ వి. పరినారు, పరిమొలకలు.

సం. వృత్. పర్తించు ; ప్రా.. వట్ట-. పిండరూపంలో
బంధించు.

<ప్రా. వట్ట-.

వట్టం వి. గట్టిదనం.

సం. వృత్త-. పూర్ణమైనది ; ప్రా. వట్ట-, వత్త-
వత్త-, వృత్త-.

<ప్రా. వట్ట-.

వట్టగట్టు చూ. వట్టు¹.

వట్టవునోరు చూ. వట్టము¹.

వట్టము¹ వి. 1. తక్కువతనం, న్యూనత. పండి. చ. 1.74 ;

2. చిల్లర మార్చేటప్పుడు పెట్టేనష్టం, తరుగు. బహుళా.

5.14 ; 3. నష్టం, దండగ ; 4. తుట్టి ; 5. అనవసర

మైనవస్తువు ; 6. వక్రం, వంకర.

సం. వృద్ధ-. నరకబడింది ; ప్రా. వడ్- నశించినది.

<ప్రా. వడ్--

వట్టవునోరు వి. 1. వడరుబోతు ; 2. వక్రంమాటలాడే
వాడు.

వట్టము² వి. పరిసర గ్రామకూటం. E.I. సంపు. 24.కా. సం.

43. (పల్లవరెండవసింహవర్మకావనం).

వట్టవారు(-పాటు³) చూ. వట్ట³. అ.క్రి. వండు మాగటానికి
వచ్చు.

వట్టి¹ రూ. వట్టె, పొట్టి. వి. ఉళిరం, చీపురువల్లెల్లాంటి కాడలతో
సువాసనగల వేళ్ళతోఉండిపశుగ్రాసంగాను, కంటికప్పలకు
పనికివచ్చే ఒకరకంగడ్డి. (Andropogon muricatus).

వట్టిచావ అగు అ.క్రి. చిక్కిపోవు. వట్టివేరు రూ.
వటివేరు. వి. ఉళిరం. శృం.నై 6.117 (Andropogon
muricatus). త. వెట్టివేర్. దర్భగడ్డి. పో.చూ. సం.
వీరణ-, వీరిణ-. ఒకరకంగడ్డి.

వట్టి² వి. బండిచక్రం తయారీలో వాడే వంపుకొయ్య.

వట్టి³ చూ. వట్టు¹.

వట్టికాలు చూ. వట్టు¹.

వట్టికిచిడి వి. ఒకరకంవడ్డు.

జం. White. తెల్లని.

<జం. White + కివిడి.

వట్టికొడిమెలుకట్టు చూ. వట్టు¹.

వట్టిగడ్డి చూ. వట్టు¹.

వట్టిగాంభీర్యము చూ. వట్టు¹.

వట్టిగొడ్డు చూ. వట్టు¹.

వట్టిగొడ్డుకాకట్టు చూ. వట్టు¹.

వట్టిగొర్రు చూ. వట్టు¹.

వట్టిచేతులు చూ. వట్టు¹.

వట్టిచేప చూ. వట్టు¹.

వట్టిజోలి చూ. వట్టు¹.

వట్టితానములు చూ. వట్టు¹.

వట్టితువకలు చూ. వట్టు¹.

వట్టిది చూ. వట్టు¹.

వట్టిదిపోవు చూ. వట్టు¹.

వట్టిపక్కినాగలి చూ. వట్టు¹.

వట్టిసూతికివరగట్టు చూ. వట్టు¹.

వట్టివగ్గెలుప్రేలు చూ. వట్టు¹.

వట్టిపువ్వాకు చూ. వట్టు¹.

వట్టిపోవు చూ. వట్టు¹.

వట్టిప్రయానము చూ. వట్టు¹.

వట్టిమన్ను చూ. వట్టు¹.

వట్టిమాట చూ. వట్టు¹.

వట్టిమొగమాట చూ. వట్టు¹.

వట్టియావు చూ. వట్టు¹.

వట్టిరాకపోకలు చూ. వట్టు¹.

వట్టివడియము చూ. వట్టు¹.

వట్టివరి చూ. వట్టు¹.

వట్టివాడు చూ. వట్టు¹.

వట్టివాపులుసేయు చూ. వట్టు¹.

వట్టిసరులు చూ. వట్టు¹.

వట్టు¹ అ.క్రి. 1. ఇంకు. భార. ఆరణ్య. 4.67 ; 2.

కప్పించు, ఎండు. భార. సౌప్తి. 1.198 ; 3. కప్పించు

మార్క. 8.139 ; 4. (పశువు) పాలులేనిదగు. వరాహ.

10.28 ; వి. 1. పక్కు. గా. హరి. పూ. 2062 పం.

2. వరుగు, శుష్కశలాటువు, ఎండుకాయ. ఆం. భా.

2.39 ; 3. దూలం. మొ. వాటికి బలంకోసం వేసేకట్టు ;

4. శపథం.

క. బత్తు. ఇంకిపోవు, అవిరైపోవు. బఱ్ఱ. ఎండిపోవు,

చిక్కిపోవు ; తు. బత్తు. ఎండిపోవు ; చిక్కిపోవు, త.

వట్టు. ఎండిపోవు, నిరుపయోగమగు, మట్టిపోవు, వజ్రం. ఎండిపోవు, చిక్కిపోవు; మ. వట్టు, ఎండిపోవు (పండు మొ. వి) మాను, వజ్రం. ఎండిపోవు; కో. వత్. (ద్రవం మొ.వి) ఇంకిపోవు; తా. పెళ్. (ఎద్దు మొ.వి) ఎండిపోవు; గోం. వత్. ఎండిపోవు; కుయి. పసు. నన్నగాడు; పర్తి. వత్. ఎండిపోవు; కొలా. వత్. కాల్పు. వేయించు; మాల్. బత్. ఎండిపోవు; బ్రా. బాల్. ఎండిపోవు;

పో. చూ. సం. వ్యర్థం. పనికిమాలినది.

మూ. ద్రా. *వత్. *వత్.

వట్టగట్టు అ.క్రి. ఇంకిపోవు. తాళ్ల. సం. 5.183. <వట్ట + అ + కట్టు. వట్టి విణ. 1. రిక్తం. కూన్యం, ఏమీలేని. కు. సం. 1.32; 2. ప్రయోజనం లేనిది, నిష్ఫలం. ప్యర్థం. బసవ. 2.219; 3. శుష్కం, ఎండిపోయినది. భార. ద్రోణ. 2.60; 4. కారణం మాలి నది, నిష్కారణం. శుక. 2.137; 5. పాలుడిగినది. <వట్ట + ఇ. వట్టికాలు వి. మోకారికింద భాగం, పిక్కవెలుపలి భాగం. వట్టికొడిమెలుకట్టు అ.క్రి. అనవ సరంగా బాధ్యుల్నిచేయు. లేని నిండమోష. వట్టిగడ్డి వి. ఎండుగడ్డి. వట్టిగాంభీర్యము వి. మేకపోతు గాంభీర్యం. అము. 5.7. సం. గాంభీర్య. లోకు. వట్టిగొడ్డు వి. పోలియని (పోలిచ్చిమానివేసిన) పశువు. వట్టిగొడ్డుతాకట్టు వి. ప్యర్థం, నిష్ప్రయోజనం, కళా. 4.74. వట్టిగొర్రు రూ. అటగొర్రు. వి. మెట్టనేలలు దున్నే గొర్రు, నాగలితో దున్నిన తర్వాతి పెళ్ళలు నలగటానికి దీనితోదున్నే గొర్రు. వట్టిచేతులు వి.బ.వ రిక్తహస్తాలు. వట్టిచేప వి. ఎండు చేప. వట్టికోలి వి. ఖాళీనంచె. తాళ్ల. సం. 14.29. వట్టి తానములు వి.బ.వ. శుష్కస్నానాలు. కళా. 7.29. వట్టి తునకలు వి.బ.వ. ఎండిన మాంసం. పరుగులు ఉప్పు కుండలు, ఉప్పాంసులు. వట్టిది విణ. ఏమీలేనిది, కల్ల అయినది. వట్టిదిపోవు అ.క్రి. పొయ్యిమీద వంటకాలేపి లేకుండా ఉరకే కట్టెలు కాలిపోవు. వట్టిదుక్కినాగలి వి. మెట్ట నాగలి, మెట్టదుక్కి ఉపయోగించే నాగలి. వట్టిహుతికివర గట్టు అ.క్రి. నిష్ప్రయోజనమైన పనిచేయు. మదన. శత. 6. వట్టివగ్గెలుప్రేలు అ.క్రి. ప్రగల్భాలాడు, దప్పలుకొట్టు. శుక. 3.23. వట్టివువ్వాకు వి. ఎండిన పొగాకురంగు. వట్టిపోవు రూ. వట్టపోవు. అ.క్రి. 1. ఎండిపోవు. రాన్య. రాయ. 763; 2. పశువులు పాలివ్వటం మానివేయు, పాలుడిగిపోవు; 3. వాడిపోవు. వట్టిప్రయానము వి. వృథాప్రయాన. కళా. 8.164. సం ప్రయాన. శ్రమ. వట్టిమన్ను వి. విడివిడిగా ఉన్న మన్ను. వట్టిమాట వి. లేని మాట, అపవాదం. వట్టిమొగమోట వి. వ్యర్థమున దాక్షిణ్యం, దాక్షిణ్యం చూపకూడని చోట చూపటం. కళా. 3.188. వట్టియావు (-అవు) వి. పాలులేనిఆవు. వట్టిరాక పోకలు వి.బ.వ. నిష్ప్రయోజనంగా రావటం, పోవటం. కళా. 4.64. వట్టివడియము వి.బ.వ. మినుము మొ. వాటితో చేసిన పిండివడియం. వట్టివరి వి. సన్యవిశేషం, అడవి గోధుమ. వట్టివాడు విణ. వ్యర్థుడు. వట్టివాపులు

సేయ (-చేయ) స.క్రి. లేని బలాన్ని ఉన్నట్లుగా అనుకొను. తాళ్ల. సం. 11-3-7. వట్టినరులు వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. వట్టువోవు (పోవు) రూ. చూ. వట్టివోవు. అ.క్రి. ఎండిపోవు, ఇంకిపోవు. తాళ్ల. సం. 15.214. వట్టు వి.బ.వ. ముఖం మీద ఎండిన కన్నీటి గుర్తులు.

వట్టు? చూ. పట్టు? వి. పరకు.

వట్టి రూ. చూ. పట్టి. వి. చీపురుపల్లలవంటి కాదలతో సువా ననగల వేళ్ళుండి పశుగ్రాసంగాను, ఇంటికప్పులకు పనికి వచ్చే ఒకరకం గడ్డి.

వట్టుము వి. దాన్యాదులు నింపిన గోనె.

వట్టాలకర్ర వి. దాన్యాదులుంచుకునే సంచిమోసే కర్ర.

వట్టాలకర్ర చూ. పట్టుము.

వట్ట రూ. చూ. పట్టువ. విణ. గుండ్రం.

వట్టవ వి. పర్తులత్వం, గుండ్రన. వట్టవడు అ.క్రి. 1. తక్కువగు. భార. కర్ణ. 1.231; 2. తగ్గు. వట్టపెట్టు స.క్రి. 1. తక్కువపర్చు, తగ్గించు; 2. నష్టపెట్టు. వట్టించు అ.క్రి. తిరుగు, పరాజ్ఞాపముగు. హరి. ఉ. 1.105. <వట్ట + ఇంచు. వట్టిలు రూ. చూ. పట్టిల్లు. అ.క్రి. 1. ప్రవర్తిల్లు. హరి. ఉ. 6.50; 2. కలుగు, జనించు. భాగ. 10ఉ. 786; 3. తిరుగు. విజయ. 2.46. వట్టిల్లు రూ. పట్టిలు. అ.క్రి. 1. ప్రవర్తిల్లు. బసవ. 2.391; 2. కలుగు, జనించు. పండి. చ. 2-3-154; 3. తిరుగు. విజయ. 12.

వట్టము రూ. చూ. పట్టువ. వి. పక్కాకుతిల్లి. హంస. 1.233; విణ. ప్రాన్యం, పొట్టిది.

వట్టించు చూ. పట్ట.

వట్టంత వి. ఒకరకం గడ్డిమొక్క.

వట్టిలు చూ. పట్ట.

వట్టిల్లు చూ. పట్ట.

వట్టువ రూ. పట్ట, పట్టము, పట్టువ. విణ. గుండ్రం, పర్తులం. భార. ఆది. 4.44; క్రి. విణ. గుండ్రంగా, పర్తులంగా. గో. హరి. పూ. 782; వి. వ్యంజనంతో చేరిన ఋకార చిహ్నం. ఆప్య. 3.293.

సం. వర్తుల. పృథ్వాకారం; ప్రా. వట్టుల. వట్టుల. పృథ్వాకారం; పా. అస. వట్టుల. వర్తులం; క. వర్తు.

<ప్రా. పట్టుల.

వట్టువముపై వి. తుంగముపై, గుండ్రంగా ఉండే గడ్డి. గుండ్రతుంగ. వట్టువవాలు వి. విష్ణుచక్రం. వట్టువనుడి రూ. చూ. పట్టునుడి. వి. వ్యంజనంతో చేరిన ఋకారానికి గుర్తు.

వట్టువు రూ. చూ. పట్టువ. క్రి. విణ. గుండ్రవి.

వట్టునుడి రూ. పట్టువనుడి. వి. వ్యంజనంతో కూడిన ఋకారానికి గుర్తు. ఆప్య. 4.49.

వట్టు చూ. పట్టు.

వశము వి. ప్రథలో కోడించే పంపురేకు.

సం. వశు. ఉండ, ఇనపకాడు, పోలిక, పూర్ణబిందువు,

గారె, మురిచెట్టు.

<నం. వట--.

వతర యా.చూ. వతారి. విణ. నమర్దుడు, నేర్పరి. ద్వి. కాగ. 8స్కం.

వతరి యా.చూ. వతారి. విణ. నమర్దుడు.

వతారి యా. వటగ, పటర, పటారి, పతర, వతరి. విణ. నమర్దుమైన. ఉ. హరి. 2.194.

నం. వతర-- శతుడు, మందబుద్ధి, మూర్ఖుడు.

<నం. వతర--.

వడ¹ వి. 1. వేడిగాలి. కు. సం. 6.136; 2. వేడిమి, పరితాపం. హరి. ఉ. 9.225; 3. తాపం. విక్ర. 3.77; 4. హిమం, మంచు. ద్వి. పరమ. వి. 250ప. 16పం; 5. దప్పి, దాహం. ఆము. 2.59; 6. శ్రమం, బడలిక. ఆము. 6.92; 7. ఆకలిబాధ, క్షుద్బాధ. శుక. 3.417; విణ. ఉష్ణం, వేడైనది.

క. వడి, ఒడి. వేడి.

వడగండ్లు యా. వడగళ్ళు. వి.బ.వ. రాళ్ళు, వాన మాదిరగా పడే చిన్నమంచుగడ్డలు. <వడ¹+కల్లు¹+లు. వడగర వి. గట్టు, తీరం, దరి. ద. హిం. కా. సం. 5. కా. సం. 42. వడగల్లు(-కల్లు¹) వి.బ.వ.వ. వడగళ్ళు. వర్షోపలం, వానకురిసేటప్పుడు పడేమంచు రాయి. కు.సం. 6.99. వడగాడ్పు యా. వడగాల్పు¹. వి. కత్తెరగాలి, మంటగాలి, ఎండాకాలం వీచే వేడిగాలి. వడగాయ(-కాయ) వి. ఎండి పగలటానికి సిద్ధంగా ఉన్న పత్తికాయ. వడగాలి వి. వేసవిలో పడమరనుంచి వీచేనిప్పుగాలి, వేడిగాడ్పు. కు.సం. 7.68. వడగాల్పు¹ యా.చూ. వడగాడ్పు. వి. వేసవిలో పడమర నుంచి వీచే నిప్పుగాలి. వడ(గొట్టు (-కొట్టు¹) అ.క్రి. ఎండకో తపించు. వడగను (-కొను) అ.క్రి. వేసవిలో వీచే నిప్పుగాలి వల్ల తాపం చెందు. భార.విరా. 1.151. వడగొమ్ము (-కొమ్ము) వి. కొనచుట్టూ తిరిగినకొమ్ము. వడచక్కి వి. ఉత్తరదిక్కు. వడచక్కియేకిమి(డు) (-ఎకి మి(డు) వి. ఉత్తర దిక్కును పరిపాలించే రాజు, కుబేరుడు. వడచక్కియేలిక (-ఏలిక) యా. వడ చక్కిలిక. వి. ఉత్తర దిక్కున పరిపాలించేవాడు, కుబేరుడు. వడచక్కిలిక యా.చూ. వడచక్కియేలిక. వి. కుబేరుడు. వడచల్లుచూపు కా(డు) వి. చల్లని చూపులు కలవాడు. తాళ్ల.సం. 4.106. వడచల్లుమేను వి. చల్లటిశరీరం, తాళ్ల.సం. 4.164. వడ దా(కు) (-కా(కు) అ.క్రి. 1. నిప్పుగాలి, సోకు. హరి. ఉ. 9.9; 2. ఎండ దెబ్బకగులు. మను. 2.47. వడదీరు (-తీరు) అ.క్రి. దప్పితిరు. తాళ్ల.సం. 12.264. వడదెన వి. ఉత్తరదిక్కు. వడదేర్పు (-తీర్పు) అ.క్రి. దప్పితిర్పు. పరమ. 2.922. వడ(దేబు(-తేబు) అ.క్రి. 1. శ్రమనొందు. పి.శకు. 3.69; 2. వడగొను, వాడిపోవు. పాండు. 3.65; 3. తాపంకొలగు. వడపవ్వు వి. (శ్రమపరి హారాధం) నానబెట్టిన పెసరపప్పు. ఆము. 2.73. వడపి.దె వి 1. తాపం తీరటానికి తినే ఈరబెట్టిన మామిడి పిందె. కాశీ. 4.114; 2. వేడిచేత రాలిపోయే పిందె. కవిక. 6.42. వడపోయు అ.క్రి. నరిచేసి చుట్టిన ఉన్ని పడుగు

అచ్చుకోలకు వేయు. వడముడి వి. (శ్రువులకు) తాపం కూడించే చోటు, భీముడు. భార. ఆది. 6.103. వడ ముడిగాఁజొచ్చివాతవెళ్లు అ.క్రి. అతినేర్పరులగు, మాయావు లగు. గా.హరి. 2.433,34. వడంబలి వి. ఒకరకం అంబలి, తాపాన్ని పోగొట్టే అంబలి. ప్రబంధ. 122. <వడ¹+అంబలి. వడపెందు (-చెందు) అ.క్రి. సొమ. నీలు, మైమరచు.

వడ² వి. 1. గారె. భీమ. 1.60; 2. మిరపకాయలు మొ. సంబారాలు చేర్చి చేసిన గారె. ఉ.రా. 6.122.

నం. వట -, వటుక -, గారె. భక్త్యవిశేషం, గుండ్రని చిన్నముద్ద; ప్రా. వడ-, వడయ-, వడి, వాద్య విశేషం; అ.మా. వడగ-, వడి;

క. వడె, వాడె; కు. వడె; క. వటుకమ్, వట్టె; మ. వటు, వటుకం.

<ప్రా. పడ--.

వడలపల్లెము యా. వడలిపల్లెం. వి. గారెలపల్లెం, వడల తళిగె. ద.హిం.కా. సం. 4. కా.సం. 981. క్రి.క. 1518. వడలిపల్లెం యా.చూ. వడలపల్లెము. వి. వడలు ఉంచిన పల్లెం.

వడ³ వి. కళ్ళంలో ఒకసారి తొక్కించిన తరువాత కూడ మెదగని కంటులు.

వడకపెండ్లికొడుకు వి. 1. పడుగు చేనుకునేవాడు; 2. బ్రహ్మచారి.

వడకవవ్వు వి. చిన్నముక్క.

వడగట్టు చూ. వడియు¹.

వడగట్టులు వి.బ.వ. నీలగిరిప్రాంశవాసుల్లో ఒకతెగ.

వడగల వి. ఒకతెగ వైష్ణవుడు.

వడగవ్వు వి. మత్స్యవిశేషం.

వడగాల్పు² యా.చూ. వడిగాల్పు. వి. నల్లకాల్పులోపాత్రలు కొంత తెల్లగా కాలినకాల్పు.

వడంకు యా.చూ. వడఁకు. అ.క్రి. కంపించు. భార. విరా. 2.47; వి. 1. కంపం. ఉ.రా. 5.274; 2. మంచు. వడంగుండ యా. ఒడంగుండు. వి. తాపీ పనివాడు, గోదల మట్టం నరిచూడటానికి వాడే పరికరం.

<వడంబం+గుండు.

వడ(కా)డు చూ. వడఁకు.

వడఁకు యా. వడఁకు. వణఁకు, వణుకు, వళకు. అ.క్రి. కంపించు. కు.సం. 2.70; వి. 1. కంపం. హరి. హ. 8.188; 2. హిమం, మంచు.

క. బళకు, బలికు, బళుకు. వణుకు, చలించు, బళకిసు, బళుకిసు. కంపించు, చలించు, ఒణుకు. వణుకు, చలించు; కు. బళకుని. కంపించు, వణుకు; కుయి. వత్తు, వట్టు. వణుకు, చేత్తో కదిలించు; కొలా. వడికె -, వణుకు; నా. వతిక్, వణుకు.

మూ. ద.ద్రా. మూ.మ.ద్రా. *వత్ -, *వళ- వణ్-.

వడ(కా)డు యా. వణ(కా)డు. అ.క్రి. కంపించు, వడకు. భార. భీష్మ. 2.290. <వడఁకు+అడు. వడఁకుగుబ్బలి యా. వణఁకు గుబ్బలి. వి. హిమాలయపర్వతం పరాహ.

9.58 వద(కుగుబ్బలికన్నె వి. పార్వతీదేవి, ఉ.రా. 2.28. వద(కుగుబ్బలికూ(కుకొడుకుగుట్ట వి. వినాయకుడు, కాశీ 1.2. వద(కు(గొండ (-కొండ) రూ. వణ(కు(గొండ. వి. చరిమల, హిమవత్సర్యకం. రామాభ్యు. 1.26. వద(కు త్రోవ వి. ఉత్తరాయణం. వద(కుపుడమితాలుపు వి. మంచు కొండ, హిమాలయం. వద(కుమల వి. చరిమల, హిమ వత్సర్యకం. యయా. 2.41. వద(కుమెట్ట వి. హిమగిరి. పి.శకు. 1.236. వద(కులగుబ్బలి వి. చరిమల, హిమ వత్సర్యకం. వద(కులగుబ్బలికుమరి వి. పార్వతీదేవి. హర. 7.78.

వదను చూ. వడియు¹.

వదదోలు చూ. ఒడి. వి. 1. గవుళ్ళవాడు, మొలకు కట్టుకునే నిడువుకోలు. కా.మం. 1.132, చెన్నబనవ. 5.252 ; 2. వేటగాడు శరీరానికి కప్పుకునే నిడువు కోలు. భల్లా. 3. వదవ¹ వి. 1. కొబ్బరిమొ. చెట్ల మొదళ్ళను చుట్టికొండే వల లాంటి కప్పు ; 2. పేనిననార, కడవ.

వదవ¹ వి. పలకూన్యక. ? వదవచ్చు

వదవడు రూ.చూ. ఒడంబడు. అ.క్రి. సంబంధపడు. కాళ్ళ. నం. 9.53.

వదవు రూ.చూ. ఒడువు. వి. 1. లాఘవం ; 2. అనర్హ మైనలాభం ; 3. పరిపాలంలో ఎక్కువ తేమ ఉన్న ప్రదేశం ; 4. చట్టం ; 5. కొండ మీద పణుకు కొండ కొండే గుహలాంటి చోటు ; 6. లోయ.

వదవాయు చూ. వడియు¹.

వదము¹ వి. దండ. దళకు. 377.

సం. వరు - జనపతాడు ; ప్రా. వద - తాడు ; పా. వరుక - తాడు ; మరా. వరుం. తాడు.

వదము¹ వి. 1. చేపలు పట్టే పరికరం. వల ; 2. మోకు.

వదంబగుండు చూ. వదంబము.

వదంబము రూ.చూ. ఒడంబము. వి. తాపీపనివాళ్ళు గోడల మట్టం చూడటానికి వాడే పరికరం.

వదంబగుండు రూ. ఒడంబగుండు. వి. తాపీపనివాళ్ళు గోడల మట్టం సరిచూడటానికి వాడే పరికరం. <వదంబము +గుండు.

వదంబరం రూ.చూ. ఒడంబము. వి. తాపీపనివాళ్ళు గోడల మట్టం చూడటానికి వాడే పరికరం.

వద(బడు రూ.చూ. ఒడంబడు. అ.క్రి. వళమగు. కాళ్ళ.నం. 5.230.

వద(బెట్టు చూ. వడియు¹.

వద(బోయు చూ. వడియు¹.

వదయం రూ.చూ. వలయం. వి. గుండ్రటి పస్తువుల చుట్టు కొలత.

వదయార్లు వి.బ.వ. కాలివాహన తెగకు చెందిన కుమ్మర్లు.

వదరాసి వి. దండకట్టు, కూర్పార పోసేటప్పుడు మేలురాసి పక్కన పడే పొట్టు గింజలు కలిసిన భాగం.

వదలిడు చూ. వడలు.

వడలు రూ. వడులు. అ.క్రి. పువ్వులు మొ. వి వాడు.

వడలిడు అ.క్రి. చీలిపోవు, ఎచ్చిపోవు. HAS

19.37 క్రి.శ. 1358. <వడలు+ఇడు.

వడవడ చూ. వడ(కు. వి. పణకటంలో ఆయ్యే ఆనుకరణం, భార. ఆది. 2.85.

వడవడకలుడుగు (-ఉడుగు) అ.క్రి. భయంతో, భయర హితులగు. కళా. 6.114.

వడవడ(కు చూ. వడ(కు. అ.క్రి. మిక్కిలి వణకు. ఆం. భా. 1.153.

వడవడ(కులుగొను రూ. వడవణ(కులుగొను. అ.క్రి. మిక్కిలి వణకు. శివరా. 4.38. వడవడ వడ(కులు కుడుచు అ.క్రి. మిక్కిలి వడకు. కళా. 6.225.

వడవణ(కులుగొను రూ.చూ. వడవడ(కులుగొను. అ.క్రి. మిక్కిలి వణుకు.

వడవు వి. విదం, రీతి.

వడవెట్టు చూ. వడియు¹.

వడవేయు స.క్రి. గట్టిగా మెలివేయు.

వడన రూ.చూ. వరుస. వి. 1. పంక్తి ; 2. మారు, కడవ.

వడసారము రూ. వడారము. క్రి.విణ. బొత్తిగా.

వడసాలె వి. కంకువాయుబేదం, సాలీలలో ఒకతెగ. హంస. 3.28.

వడారము రూ.చూ. వడసారము. క్రి.విణ. బొత్తిగా మెదలంబ.

వడి¹ రూ. అడ¹, అడి¹, ఒడి¹, వాడి¹. వి. 1. కొన్ని చోట్ల ఇది వాక్యాలంకారంగా ప్రయోగించబడుతుంది. భాశ. ఆది. 1.80 2. వేగం. భార. ఆది. 2.15, ద. హం. కా. సంపు. 6. కా. నం. 628. క్రి.శ. 1224 ; 3. శక్తి, సామర్థ్యం. పండి. చ. 4.202 ; 4. కాలం, నిర్వ. రా. 10.78 ; 5. శౌర్యం. భార. కర్ణ. 3.377 ; 6. తైక్షణ్యం. పరమ. 4.223 ; 7. దారం మొ. వాటిపిరి. కళా. 3.83 ; 8. పరిచిగువు ; 9. పరి చిగువున వడచిక్కు ; 10. రాత్నం ఆకుల తాడును, కడురును కలిపే గట్టిదారం ; 11. దబ్బా చక్రాన్ని గంటాన్ని కలిపే గట్టిదారం ; 12. దారపుపోగు మెలిదిరగగా వచ్చిన గట్టితనం ; 13. నేక నేసేటప్పుడు పడుగులో పైపోగులను కిందికి కిందిపోగులనుపైకి జరపటానికి వీలుగా నాలుగు కర్రలను వడిదారాలతో లంకెలు వేసిన పనిముట్టు ; 14. అచ్చుకట్టేటప్పుడు రెండు అచ్చు కర్రలకు కట్టిన పురిదారాలకు లంకెపడేటట్టు వేసిన అల్లిక ; 15. పేటు దారానికి చివరకట్టిన పురిదారం ; 16. నవారు మగ్గం కట్టుబడిలో పైపట్టెకు కింద బిగించిన కర్రకు అల్లిన పురిదారం ; 17. పేటు దారానికి చివరకట్టిన పురిదారంలో అంచు పోగుదూర్చే నందు ; 18. తాడు పేనలంలో తిప్పే మెలిక ; 19. మిట్టపల్లం ; క్రి.విణ. వేగంగా. హంస. 1.254.

క. వడి. వేడి ; క. వటి - ప్రవహింప చేయు, వాడి చేయు, వటి. వాడిమి, తాడు.

వడిఅతుకు రూ. అడిఅతుకు. స.క్రి. బద్దెపోగులకు పడుగు పోగులు కలిపి వడిపెట్టు. వడికట్టి వి. అము కాలేటప్పుడు అముపైన రంధ్రాలు పడకుండా మనని దట్టించటానికి కాల్పు తరవాత పైకుండల్ని తీయడానికి వాడే వెదురు కట్టె. వడికట్టు రూ. అడికట్టు, ఒడికట్టు¹.

వి. 1. కుండలమీద చేసే నగిషీపని. హంస. 5.13 ; 2. అచ్చు కట్టేటప్పుడు రెండు అచ్చు కర్రలకు కట్టిన పరి దారాలకు లంకె పడేటట్లు వేసిన అల్లిక ; అ.క్రి. అచ్చు కట్టేటప్పుడు అచ్చుకర్రలకు పరిదారంకట్టు. వడికట్టుబరువు యా. అడికట్టు బరువు. న.క్రి. అచ్చుతీసిన పడుగులో ఆకుకు పోగులు అచ్చులో నుంచి పన్నె ఇవతలికి బరువు. వడికట్టుబద్ద యా. అడికట్టు బద్ద. వి. అచ్చు కట్టేటప్పుడు వడి దారాల లంకెల్లో దూర్చిన బద్ద. వడికత్తెర యా. అడికత్తెర. వి. అచ్చు కట్టేటప్పుడు రెండు అచ్చు కర్రల వడి దారాలకు వేసిన లంకె. వడికమ్మ అ.క్రి. ఆములో బాగా వేడి ఎక్కు. వడికర్ర యా.చూ. పడిగర్ర. వి. అచ్చులో వడిదారం కట్టిన కర్ర. వడికాడు వి. 1. వేగ వంతుడు ; 2. శౌర్యం కలవాడు వడికాలము వి. వేసవి. సిం.ద్యా. 9.13. వడికొలికి యా. ఒడికొలికె. వి. అచ్చు కట్టేటప్పుడు రెండు అచ్చు కర్రల వడిదారాలకు వేసినలంకె. వడికొలుపు అ.క్రి. మెలిపెట్టు. వడికోల యా. అడికోల. వి. అచ్చులో వడిదారం కట్టిన కర్ర. వడిగర్ర (-కట్ట) యా. వడికర్ర. వి. అచ్చులో వడిదారం కట్టిన కర్ర. వడిగల క్రి. విణ. 1. వేగంకల ; 2. శూరత్వంకల. వడిగలతనము వి శౌర్యం, శూరత్వం. రామవ. పేరి. 37. వడిగలవాడు (-కలవాడు) విణ. శూరుడు. రాజవా. 5.8. వడిగాల్పు (-కాల్పు) యా. వడగాల్పు. వి. నల్లకాల్పులో పాత్రలు కొంత తెల్లగా కాలిన కాల్పు. వడిగిరక యా. వడిగిర్క. వి. మిషను వడిదారం చుట్టిన కొయ్యగిలక. వడిగిర్క యా.చూ. వడిగిరక. వి. మిషను వడిదారం చుట్టిన కొయ్య గిలక. వడిగుది యా. అడిగుది. వి. అచ్చుకర్రకు పైన కట్టిన దారం. వడిగుప్పి గంతులు (-గుప్పిగంతులు) వి.బ.వ. దాలక్రిడా విశేషం. హంస. 3.146. వడిగూడు వి. అచ్చు కట్టేటప్పుడు రెండు అచ్చుకర్రల వడిదారాలకు వేసిన లంకె. వడిగొను'(-కొను) అ.క్రి. 1. వేగంకలుగు, త్వరపడు. దార. ఆరణ్య. 3.238 ; 2. వడియు, కారు, ప్రసవించు. వసు. 4.23 ; 3. మెలిగొను. వడిగొలుపు యా.చూ. వడి గొల్పు. న.క్రి. వడికొనచేయు, మెలిపెట్టి పడవేయు. వడి గొల్పు(-కొల్పు) యా. వడిగొలుపు. న.క్రి. వడికొనచేయు, మెలిపెట్టు, వడివేయు. రాశ. 1.47. వడిచుట్టు వి. 1. చిక్కు. ఇక్కట్టు. గొప్పచిక్కు ; 2. హఠాత్తుగా వచ్చే ఆపద ; 3. వేగంగా చుట్టుకొను ; 4. మెలిచుట్టు ; 5. దారం పిరిఎక్కు. అ.క్రి. పురిఎక్కు. వడితనము వి. కొందరపాలు. వడితాడు (త్రాడు) యా. ఒడితాడు, వడిదాడు. వి. 1. రాబ్బం ఆకుల తాడును, కడురును కలిపే గట్టిదారం ; 2. ధబ్బారాబ్బం చక్రాన్ని గంటాన్ని కలిపే గట్టిదారం ; 3. అచ్చుకట్టేటప్పుడు అచ్చు కర్రలకు కట్టేపరిదారం ; 4. అచ్చు కట్టేటప్పుడు వడిదారాల దిగింపుకు అచ్చుకర్రమీది మెలికల్లో దూర్చిన లావుదారం. వడితిరుగు అ.క్రి. మెలికతిరుగు, పెనవడు. వడిదాడు యా.చూ. వడితాడు. వి. 1. రాబ్బం ఆకుల తాడును, కడురును కలిపేగట్టిదారం ; 2. ధబ్బారాబ్బం చక్రాన్ని గంటాన్ని కలిపే గట్టిదారం ; 3. అచ్చుకట్టేటప్పుడు

అచ్చుకర్రలకు కట్టే పరిదారం ; 4. అచ్చు కట్టేటప్పుడు వడిదారాల దిగింపుకు అచ్చు కర్రమీది మెలికల్లో దూర్చిన లావుదారం వడిదారం యా. ఒడిదారం. వి. 1. రాబ్బం ఆకుల తాడును కడురును కలిపే గట్టిదారం ; 2. ధబ్బారాబ్బం చక్రాన్ని, గంటాన్ని కలిపే గట్టిదారం ; 3. అచ్చు కట్టేటప్పుడు అచ్చుకర్రలకు కట్టే పరిదారం ; 4. అచ్చు కట్టేటప్పుడు వడిదారాల దిగింపుకు అచ్చుకర్ర మీది మెలికల్లో దూర్చిన పరిదారం ; 5. ఉన్ని పడుగు మీద అచ్చుకోలకు అనులు వేస్తూ అల్లిన లావుపాటి పోగు. వడిదివ్వ (-త్తివ్వ) అ.క్రి. 1. అచ్చుకట్టేటప్పుడు అచ్చుదిళ్ళకు వడిదారం చుట్టి కట్టు ; 2. తిరిగేటట్లుచేయు. వడిదురుకు వి. 1. గొప్పచిక్కు ; 2. ఎచ్చు తక్కువ ; 3. ప్రమాదం ; 4. నడకలో ఒక క్రమరీతిలేని వ్యక్తి. వడిమూలు చూ. వడుకు నూలు. వి. రాబ్బం మీదగాని చేతికదురు మీదగాని వడికిన నూలు. వడివట్టు న.క్రి. వానేటప్పుడు సారెను వేగంగా సారెకర్రతో తిప్పు. వడివుల్ల వి. 1. అచ్చుకట్టేటప్పుడు పన్నెగూళ్ళలోకి పోగులు దూర్చేవుల్ల ; 2. అచ్చుకట్టేటప్పుడు వడిదారాల దిగింపుకు అచ్చుకర్రమీది మెలికల్లో కొండతాడుకు బదులు దూర్చిన నన్నపుల్ల. వడివెట్టు యా. వడివెట్టు. న.క్రి. 1. మెలిపెట్టు. గా. హరి. పూ. 1428, విక్ర. 8.18 ; 2. నులుము. హంస. 3.141. వడిపోగులు వి.బ.వ. అచ్చు కట్టేటప్పుడు అచ్చుకర్రలకు కట్టే పరిదారం. వడిబండి యా. ఒడిబండి.వి. గంటానికి దిగించిన రీలుదారంబండి. వడిబద్దె యా. అడిబద్దె. వి. అచ్చుకట్టేటప్పుడు అచ్చుకర్రలకు కట్టే పరి దారం. వడిబుట్టు(-పుట్టు) అ.క్రి. ఆములో బాగా వేడిఎక్కు. వడిమెలిక యా. ఒడిమెలిక. వి. అచ్చుకట్టేటప్పుడు రెండు అచ్చుకర్రల వడిదారాలకు వేసిన లంకె. వడియెక్కు(-ఎక్కు) అ.క్రి. వడిగొను, మెలిపడు. ప్రబోధ. 5.27. వడివంగు అ.క్రి. గర్వం అడుగు, నిక్కుపోవు. వడివడు(-వడు) అ.క్రి. 1. వేగంచెడు. పొందు. 3.128 ; 2. దాధపడు. వడివాడు విణ. 1. వడికలవాడు ; 2. యోధుడు, జెట్టి. వడివెట్టు(-వెట్టు) యా.చూ. వడివెట్టు. అ.క్రి. 1. వస్త్రకాళితం పట్టు. కు.నం. 5.139 ; 2. చెప్పినపనిచేయు. సేవకవృత్తి చేయు. బసవ. 5.131 ; న.క్రి. 1. మెలిపెట్టు. కేయూ. 4.50 ; 2. నులుము. వడివేయు అ.క్రి. మెలివేయు ; న.క్రి. మెలిపెట్టు. వడిసరి వి. అచ్చుకట్టేటప్పుడు అచ్చు కర్రలకు కట్టేపరిదారం. వడినూత్రం యా. ఒడినూత్రం వడినూత్రం వి. అచ్చునుపైనుంచి వేలాడదీసే పొడుగుతాడు, వడినూత్రం యా.చూ. వడినూత్రం. వి. అచ్చునుపైనుంచి వేలాడదీసే పొడుగుతాడు. వడిపెడు(-చెడు) అ.క్రి. బలముడుగు. భాస్క. రా.యు. 533. వడులురాలు అ.క్రి. అచ్చులో అంచుబద్దె పోగులు వడులగుండా పన్నె ఇవతలకుతీయు. వడేకు వి. ఇనపబద్దీలను సాగగొట్టటానికి కొంద ఆపుగా పెట్టిన రాలిదిమ్మ. వడేయు యా. వొడేయు. న.క్రి. వానేటప్పుడు వేగం తగ్గిపోకుండా సారెను కర్రతో తిప్పు. <వడి' + వేయు. వడేరుకుట్టు వి. మూత్రంలో రక్త ప్రసావం. <వడి' + ఎరు + కుట్టు. వళ్ళకట్టె

రూ. ఒక్కటై. వి. 1. దిజైస్తు నేనీ మగ్గంలో
వేటుదారాలను వైకి ఎత్తటానికి వాడే కొయ్యపనిముట్టు ;
2. నవారుమగ్గావికి వడిదారాలు అల్లెకర్ర. వళ్ళగుంట వి.
వేటు తూకాలు నేలను తగలకుండా వేలాడటానికి మగ్గం
గుంటకు పక్కగా తీసినగొయ్యి. వళ్ళమొల రూ.
వల్లమొల. వి. అచ్చుకట్టెటప్పుడు వడిదారాల లంకెల్లో
దూర్చిన నన్నబెత్తం.

వడి² వి. యతి. రుక్మా. చ. 1.27.

నం. వలి-. యతి, మడత, వడి. విభాజనే, అనే దాకు
నిప్పున్నమని కొందరు.

త. వరి వలి-. మార్గం, పరంపర.

<నం. వలి-.

వడిసీనము వి. ప్రాసలేనిసీనపద్యం.

వడికేపీట రూ. అడికేపీట. వి. ఉన్నివడికేటప్పుడు ఆడబాళ్ళు
కూర్చోవటానికి వేసుకొనేపీట.

వడిగట్టు చూ. వడియు¹.

వడిపించు చూ. వడియు¹.

వడిపిల్లు రూ.చూ. వరిపిలి. వి. వరిమొక్కలాగాఉండి మాగాణి
నేలల్లో పెరిగే గడ్డి.

వడిపిళ్ళ రూ.చూ. వరిపిలి. వి. చామకంకిలాంటి వెన్నువేసే
వరి మొక్కలాగా ఉండిమాగాణి నేలల్లో పెరిగే గడ్డి.

వడిపిళ్ళు వి.బ.న. ఒకరకం పడ్డ.

వడిబొలకుండ రూ. వడిబేల్లకుండ. వి. ఆడబిడ్డలకు పుట్టింటివాళ్ళు
పెట్టినవడిబియ్యాన్ని అత్తవారింట్లో వండటానికివాడే కుండ.

వడిబేల్లకుండ రూ.చూ. వడిబొలకుండ. వి. ఆడబిడ్డలకు
పుట్టింటి వాళ్ళుపెట్టిన వడిబియ్యాన్ని అత్తవారింట్లో వండ
టానికి వాడే కుండ.

వడిబెట్టితీయు చూ. వడియు¹.

వడిబెట్టు చూ. వడియు¹.

వడియ రూ.చూ. వడె. వి. 1. కొంకికర్ర ; 2. పంకె
చిలుకకొయ్యి.

వడియగట్టు చూ. వడియు¹.

వడియము రూ. వడెము¹. వి. 1. వంటకం, బోజనంలో
నంచుకొనే వ్యంజన విశేషం. కాశీ. 7.185 ; 2. బూడిద
గుమ్మడికాయముక్కలు, నానబెట్టిన మినప్పప్పు, మిరప
కాయలు కలిపి ఎండబెట్టితయారు చేసిన వంటకం.

నం. వటిక-. భక్ష్యవిశేషం ; ప్రా. వడయ- ;
అ.మా. వడగ-.

<ప్రా. వడయ-.

వడియబోత చూ. వడియు¹.

వడియబోయు చూ. వడియు¹.

వడియు¹ అ.క్రి. కారు, స్రవించు.కు. నం. 11.135.

క. ఒడి. పొంగిపొర్లు, ఆవిరి, కారు, స్రవించు,
ఒడిగట్టు. వడపోయు, వి. వడపోత, వటిచల్. వడపోయ
టం, వటియల్. వడపోసినద్రవం, వటియల్. వడపో
యగా మిగిలినద్రవం ; తు. ఒడ్డుని. కారిపోవు ; త.
వటి (-వ్-, -న్-). ముంచు, కార్చు, నెమ్మదిగాపోయు,
వడపోయు, వటిచల్. వడపోయటం, వటియల్.

వడపోసినద్రవం ; మ. వటియుక. పొర్లిపోవు ; గోం.
వరానా. కారిపోవు ; కొలా. వడ్చి. పోయు ; పో.చూ.
త.వడి ; పో.చూ. వడియు, ఓడు.

<మూ.ప్రా.*వట్-/*ఒట్-.

వడగట్టు రూ.చూ. వడియగట్టు. న.క్రి. పాత్రనోటికి
గుడ్డకట్టి నీళ్ళు మొ. వాటిని వడకట్టు. వడచు రూ.చూ.
చడుచు. న.క్రి. పోయు, కార్చు. వడపోయు న.క్రి. వడకట్టు.
నీళ్ళు మొ. గుడ్డతోతీర్చు మృత్యు. 2.84. <వడియు¹ +
పోయు. వడబెట్టు న.క్రి. మురికి తొలగించు.

<వడియు¹ + -అ¹ + పెట్టు. వడబోయు న.క్రి. 1.
వడగట్టు, వడియగట్టు, మురికిని తొలగించు ; 2. చెత్తా
చెదారం తీసేటటానికి మట్టిని గుంతలోపోయు.

<వడియు¹ + -అ¹ + పోయు. వడవెట్టు(-పెట్టు) న.క్రి.
వడపోయు. పండి.చ. 1.2.453. వడిగట్టు రూ.చూ.
వడియగట్టు. న.క్రి. వడకట్టు. ఒకపాత్రమీద గుడ్డకట్టి
నీళ్ళుమొ. ద్రవపదార్థాల్ని వడపోయు. హంస. 2.25.

వడిబెట్టితీయు న.క్రి. బలవంతంగా తీసుకొను. విక్ర.
4.16. వడిబెట్టు(-పెట్టు) న.క్రి. పాత్రమీద గుడ్డకట్టి
నీళ్ళుమొ. వాటిని వడకట్టు. బోజ. 3.185. వడియగట్టు
రూ. వడగట్టు, వడిగట్టు. న.క్రి. వడపోయు, వడకట్టు.

విక్ర. 4.188. వడియబోత వి. వడపోయటం,
<వడియు¹ + -అ¹ + పోత. వడియబోయు న.క్రి.
బియ్యం మొ. వాటిని కడిగి నీళ్ళుపోయేట్లుంచు.

<వడియు¹ + -అ¹ + పోయు. వడుచు రూ. వడచు. న.క్రి.
1. సూనెమొ. వాటినిదించు. పి.శకు. 1.98 ; 2. కార్చు.
స్రవించేయు. అని. 2.86 ; 3. విడుచు ; 4. వడగట్టు.
వడుపు¹ వి. పడియటం, కారటం వేంక. పంచ. 4.810

వడియు² అ.క్రి. 1. ఇంకు, శోషిల్లు. రాజ.చ. 2.12 ; 2.
కృశించు, చిక్కు. దశా. 8 378.

మ. వటియుక. ఎండిపోవు.

వడిపించు న.క్రి. కాజేయు, దొంగిలించు. వడుపు² వి. 1.
ఇంకటం ; 2. నిక్కచూడటం.

వడిశాలి రూ.చూ. వడిసెల. వి. రాయిపెట్టి పక్షుల్ని కొట్టటానికి
ఉపయోగించే తాడుతో అల్లిన పనిముట్టు.

వడిస¹ రూ.చూ. పరుస. వి. 1. పంక్తి ; 2. మారు, తడవ.

వడిస² వి. ఒకరకం చెట్టు (Cleistanthus collinus).

వడిసంచి వి. రైతులు విత్తనాలు పోసుకోవటానికి వాడేసంచి.

<ఒడి + సంచి.

వడిసి వి. సర్కారు జిల్లాలోని కొండప్రాంతాల్లో తుప్పగాపెరిగి
ఉష్ణకాలంలో తెల్లనిపూలుపూసే ముళ్ళచెట్టు.

వడిసీల రూ.చూ. వడిసెల. వి. రాయిపెట్టి పక్షుల్ని కొట్టటానికి
ఉపయోగించే తాడుతో అల్లిన పనిముట్టు.

వడిసె రూ.చూ. వడిసెల. వి. రాయిపెట్టి పక్షుల్ని కొట్టటానికి
ఉపయోగించే తాడుతో అల్లిన పనిముట్టు.

వడిసెగడ్డ వి. 1. గజ్జల్లో లేచే మేహప్రణం ; 2. సంకటం
బిళ్ళ.

క. ఉడచు, ఉడుచు. సుఖవ్యాధికి సంబంధించిన
పుండు, ఒడిసె, ఒడుచు. బిళ్ళనంకటం, ఉడి. ఒకరకం

వ్యాధి ; తు. ఒడి, దిళ్ళ సంకటం ; త. ఒటి, చీము పట్టేకురుపు, పుండు ; మ. ఒటి-కురు, ఒరపిడి, దిళ్ళసంకటం.

వడిసెల రూ. ఒడిసెల, వడిశాలి, వడిసీల, వడిసె, వడిసెలు, వడిసేల, వరిసిల్ల, వరిసీల, వి. 1. రాళ్ళు విసరివేయటం కోసం మధ్యలో ఏర్పరచిన చిన్న చిక్కం గలతాడు, క్రీడా. 30 పు ; 2. పక్షుల్ని కొట్టటానికి ఉపయోగించే పనిముట్టు.

వడిసెలు రూ.చూ. వడిసెల, వి.బ.వ. పనగజ్జెలు, ఎడ్డుకొమ్ములకు కట్టి నొసటి మీదికి పడేట్టు వేసిన చిరుమువ్వల పట్టెడ.

వడిసేల రూ.చూ. వడిసెల, పి రాయిపెట్టి పక్షుల్ని కొట్టటానికి ఉపయోగించే రాడుతో అల్లిన పనిముట్టు.

వడుకము వి. వడియం.

సం. వడుక - . భక్ష్యవిశేషం ; ప్రా. వడయ-.

<సం. పటక-.

వడుకు రూ. అడుకు³, ఒడుకు¹. స.క్రి. కదురు మొ. వాటిని తిప్పి దూదిని నూలుగా తీయు. చా.మం. 1.132, ఉ. హరిశ్చ. 4.70.

తు. నూల్-ఒడు, కండె ; త. ఒడుక్కు (ఒడుక్కి -). సాగదీయు, (బంగారం మొ. వాటిని) తీగలా సాగగొట్టు ; కో, ఒడోక్, బుటాలు వేయు, గుడ్డలమీద పూలు మొ. వికుట్టు ; కురు. ఒజోనా, మెలివేయు, చుట్టు ; మూల్తా. ఒజె. మెలితిప్ప.

వడుకుకట్టె రూ ఒడుక్కుట్టె, వి. వడకటానికి నారకట్టిన కర్ర. వడుకుడు వి. వడకటం. ఆం.బా. 2.294. వడుకుడు కండె రూ. ఒడుకుడుకండి. వి. రాట్నంమీద వడికి చుట్టిన నూలు. వడుకుడుకొమ్ము వి. దనలివారు పడికే కొయ్య పని ముట్టు. వడుకుడుదారం రూ. ఒడుకుడు దారం. వి. రాట్నం ఆకుల తాడును కదురును కలిపే గట్టిదారం. వడుకుడునూలు రూ. ఒడుకునూలు, పడుకునూలు. వి. రాట్నంమీదగాని చేతి కదురు మీదగాని వడికిన నూలు. వడుకుడుపీట వి. ఉన్ని పడికేటప్పుడు కూర్చోవటానికి వేసుకొనే పీట. వడుకుడు రాట్నం రూ చూ. వడుకురాట్నం. వి. నూలు తీసేరాట్నం. వడుకురాటం రూ.చూ. పడుకురాట్నం. వి. నూలుతీసే రాట్నం వడుకురాట్నం రూ. ఒడుకురాట్నం, పడుకుడు రాట్నం, పడుకురాటం. వి. నూలు తీసేరాట్నం.

వడుగుడు రూ.చూ. వడువు². వి. బ్రహ్మచారి. భాగ. 9.688. వడుగు¹. రూ.చూ. వడువు¹. వి. విదం, రీతి.

వడుగు² రూ.చూ. వడువు² వి. 1. ఉపనయనం. బనవ. 1.428, ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.నం. 784 ; 2. పడుగైన బాలుడు, బ్రహ్మచారి, ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.నం. 208, క్రీ శ. 1200.

వడుచు చూ. వడియు¹.

వడుపట్ట రూ.చూ. వడుపు పట్ట. వి. కాటి చెట్టెక్కి లొట్ట లోని కల్లును పంచుకోవటానికి వాడే మట్టిపాత్ర

వడుపు¹ చూ. వడియు¹.

వడుపు² చూ. వడియు².

వడుపు³ చూ. ఒడుపు. వి. 1. ఎత్తుగా ఉన్నవైరు ; 2. చేని లాసువం.

వడుపుపట్ట రూ. ఒడిపిపటవ, ఒడుపుపటవ, పడు పట్ట, వడుపు పట్ట. వి. కీతకుండ, దొబ్బుడుపటవ, తాటి చెట్టెక్కి లొట్టెలోని కల్లును పంచు కోవటానికి వాడే మట్టి పాత్ర.

వడులు రూ.చూ. వడలు. అ.క్రి. పవ్వలు మొ. వి వాడు.

వడులురాలు చూ. వడి¹.

వడువసివాళ్ళు వి.బ.వ. మిక్కిలివాడి పోవటాలు. కు.నం. 8.9.

వడువు¹ రూ. వడుగు¹. వి. విదం, రీతి.కు.నం. 3.29.

వడువు² రూ. వడుగుడు, వడుగు², వడ్డు. వి. 1. బ్రహ్మచారి. భాగ. ఆది. 1.156 ; 2. కుమారుడు. అష్టమ.శ. 1.27పు. 1పం.

సం. వడుక - . బ్రహ్మచారి ; ప్రా. వడుగ - . బడు, బడుఅ. బాలుడు ; అ.మా. బడుఅ. బాలుడు ; మా. వడువ్వ- . లైర్తికుడు, నన్యాసి.

<ప్రా. పడుగ-.

వడుసు వి. మోటుతనంగా చలవ చేయటంవల్ల బట్టల్లో పడుగు వేకల నందిచ్చి పంకరగా తొలగటం.

వడుసుపోవు రూ. పడుసుపోవు. అ.క్రి. పస్త్రం పడుసు కలదగు. వడుసుపోవు (-పోవు) రూ.చూ. వడసుపోవు. అ.క్రి. 1. పంగిపోవు ; 2. గుడ్డనూలు తక్కువై ఉతుకులో దార్లు దార్లుగా ఏర్పడు.

వడుసుడి వి. (రాజులకిచ్చే) దండువు.

వడె రూ. వడియ ; వడెము¹. వి. చిలక్కొయ్య, నాగదంతం. ఆం.బా. 2.20.

సం. వడుక- . వటికా, గారె, ముద్ద, ఎనిమిది మాపాల బరువు, చదరంగపుబంటు ; ప్రా. వడయ-.

<ప్రా. వడయ-.

వడెంది వి. ఒకరకం కంచెమొక్క.

వడెము¹ రూ.చూ. వడియము. వి. పడుకం, భోజనంలో నంచుకొనే వ్యంజన విశేషం.

వడెము² రూ.చూ. వడె. వి. చిలక్కొయ్య, నాగదంతం.

వడేకు చూ. వడి¹.

వడేయు చూ. వడి¹.

వడేరు¹ చూ. వడి¹. వి. పొదగా పెరిగే కంప, పంట చెరకు గా పనికవచ్చే మొక్క.

వడేరు² వి. బావిగోడకింద అదారంగా ఉండేటట్లు దించిన కొయ్య చక్రం, మెత్తటి నేలమీద గోడకట్టెటప్పుడు అడుగు న ఉంచే కొయ్యచక్రం.

వడేరుకుట్టు చూ. వడి¹.

వడ్గు రూ.చూ. పడువు². వి. బ్రహ్మచారి. గౌ.హరి.ఉ. 1839పం.

వడ్డ వి. మదనం, తూర్పార పొయ్యక ముందు పొట్టుతో కలసి ఉన్నదాని.

వడ్డగి రూ.చూ. పడ్రంగి. వి. పడ్రంగి.

వడ్డగించు అ.క్రి. కుండల అడుగుభాగంపై వచ్చేటట్లు ఒకటి

వేర్చు.

వడ్డవి చూ. వద్రంగి. వి. వద్రంగి. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం. 604.

వడ్డన రూ. వడ్డెన. వి. వడ్డించటం. బహుళా. 4.31.

సం. వడ్డన - విభాగించటం, పంచటం, పోషించటం;

ప్రా. వడ్డన - వడ్డించటం ; మరా, వాడణే. వడ్డించు ;

క. బడిను. వడ్డించు, బడిగ. వడ్డించేవాడు ; త.

వట్టి - వడ్డించు.

<ప్రా. వడ్డన-

వడ్డరావళము వి. ఒకవిధమైన పన్ను. ద.హిం.శా.సంపు. 10. శా.సం. 199. క్రి.శ. 1147.

వడ్డలి చూ. వద్రంగి. వి. వడ్డంగి, వడ్డంగి. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 1884.

వడ్డవారము వి. శనివారం. మందవారం. చే.శా. 747. నా. శా. 1061, ద.హిం.శా. సంపు. 4.శా.సం. 666. క్రి.శ. 1139.

సం. వడ్డ - పెరిగిన, గొప్ప, పోగయిన ; ప్రా. వడ్డ - శా.జై.శా. జై.మహా. అ.మా. వడ్డ -

<ప్రా. వడ్డ - సం. వార -

వడ్డవి రూ.చూ. వద్రంగి. వి. వద్రంగి.

వడ్డాణము రూ.చూ. ఒడ్డాణము. వి. నడుముకు తగిలించుకొనే ఆభరణవిశేషం.

వడ్డి చూ. వద్రంగి. రూ. వడ్డె, వడ్డెర, వడ్డర, వడ్డెరి, వద్ర, వడ్డి. వి. ఒక కులం.

వడ్డి రూ. వడ్డి. వి. అప్పిచ్చిన వానికి అప్పువుచ్చుకున్న వాని వల్ల నెలకు నూటికి ఇంత అని ఎక్కువగా ఇచ్చేదబ్బు. భార. కర్ణ. 3.195, ద.హిం.శా. సంపు. 4.శా.సం. 748. క్రి.శ. 1278.

సం. వడ్డి - పెరిగటం, బక్సర్యం, ధనం ; ప్రా. వడ్డి, విడ్డి ; శా.పా. వడ్డి ; అ.మా. అప. వడ్డి ;

క. బడ్డి ; తు. బడ్డి ; త. వట్టి ; కువి. వొడ్డి. అప్పు ; బ్రా. వడ్డి.

<ప్రా. వడ్డి-

వడ్డికాసులవాడు విణ. తరుపతి వేంకటేశ్వరుడు. వడ్డికాసులస్వామి వి. వేంకటేశ్వరుడు. ప్రబంధ. 788 వడ్డికి(బాటు(-పాటు)) రూ.చూ. వడ్డిపాటు. అ.క్రి. ఎక్కువగు. తాళ్ల. సం. 18.95. వడ్డికివడ్డి. వి. వృద్ధివృద్ధి, వడ్డికి కలిగినవడ్డి, చక్రవడ్డి. వడ్డికాస(గు) స.క్రి. వడ్డికిచ్చు. మను. 3.88. <వడ్డి+ - కున్ + అన(గు). వడ్డిధవము వి. వడ్డిసొమ్ము. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 784. క్రి.శ. 1278. సం. ధన - సొమ్ము. వడ్డిపాటు రూ. వడ్డికి బాటు ; వడ్డివారు. అ.క్రి. ఎక్కువగు. గౌ.హరి. 2.633. వడ్డిబ్రతుకు వి. వృద్ధిజీవిక, వడ్డికిచ్చి బ్రతికే బ్రతుకు, సొమ్మువడ్డికిచ్చి ఆ వడ్డివల్ల జీవించటం. వడ్డిభోగ్యము వి. అప్పుఇచ్చిన దబ్బుయొక్క వడ్డికి చెల్లుగా అనుభవించటం. సం. భోగ్య - అనుభవించతగినది. వడ్డిమే(వరి) వి. వడ్డివల్ల బ్రతికేవాడు. వడ్డివారు(-పాటు) రూ.చూ. వడ్డిపాటు. అ.క్రి. ఆధికమగు. తాళ్ల.సం. 11,369.

వడ్డికుమ్మర్లు రూ.చూ. వాడ్డికుమ్మర్లు. వి. కుమ్మర్లలో ఒకతగ. వడ్డించినవిస్తరి చూ. వడ్డించు.

వడ్డించు చూ. వడ్డన. స.క్రి. 1. బోజనపదార్థాలనుపళ్ళెల్లోపెట్టు. పండి.చ. 4.189పు ; 2. కర్ర మొ. వాటితోకొట్టు. విప్ర. 4.60 ; 3. పెట్టు, అన్నంపెట్టు ; 4. తిట్టు ; 5. తన్ను ; 6. వండించు.

క. బడిను. వడ్డించు.

వడ్డించినవిస్తరి వి. సిద్ధాన్నం. అన్నీఅమరింది. వడ్డించు కొను స.క్రి. భాజనంలో ఉంచుకొను. పండి.చ. 1.33పు. 11పం.

వడ్డి రూ.చూ. వడ్డి. వి. ఋణధనవృద్ధి.

వడ్డి(రు) వి. చెరువులు, నూతులు తవ్వేవాడు.

వడ్డు రూ. అడ్డు, చాడ్డు. వి. ప్రధానమైన ఆహారధాన్యం, ఇంటికప్పుకు పరిగడ్డి మంచి వాడుకలో ఉంది.

వడ్డుర రూ.చూ. వడ్డి. వి. ఒక కులం.

వడ్డె రూ.చూ. వడ్డి. వి. ఒక కులం.

వడ్డెగంప వి. మట్టితట్ట, మోయటానికి పనికివచ్చే వెదురు బద్దలతో అట్టిన పళ్ళిక. వడ్డెతట్ట వి. మట్టిమోతకు పనికివచ్చేతట్ట. వడ్డెనీబిల్లి వి. చెదురుగంప.

వడ్డెన రూ.చూ. వడ్డన. వి. వడ్డించటం.

వడ్డెనరేకు రూ. చాడ్డెనరేకు. వి. అన్నం వడ్డించటానికి కాడపెట్టి గుండ్రంగా చేసిన మట్టి మూకుడు.

వడ్డెము వి. ఒరియాబాష.

వడ్డెర రూ.చూ. వడ్డి. వి. ఒక కులం.

వడ్డెరి రూ.చూ. వడ్డి. వి. ఒక కులం.

వడ్డోలగము రూ.చూ. ఒడ్డోలగము. వి. నిండుకొలుపు. పండి.చ. 1.3పు. 23పం.

వడ్డిలి రూ.చూ. వరిపిలి. వి. వరిమొక్కలాగాఉండి మాగాణి నేలల్లో పెరిగే గడ్డి.

వద్ర రూ.చూ. వడ్డి. వి. ఒక కులం.

వద్రంగము రూ.చూ. వద్రము. వి. వద్రంగిపని.

వద్రంగంమాన్యం వి. వద్రంగి కిచ్చిన మాన్యం.

వద్రంగంమాన్యం చూ. వద్రంగము.

వద్రంగి రూ. వడ్డగి, వడ్డవి. పడ్డంగి. వి. 1. కర్రపని చేసే వాడు. బసవ. 4 65 ; 2. ద్వారామటం, వద్రంగిపిట్ట. అం.దా. 2.98.

సం. వడ్డకిన్. వద్రంగి ; ప్రా. వడ్డకి, వడకి ;

క. బడగి, బడగియవ, బడిగ, బడిగి, బడిగె, బడిగ్యా, బడ్డగి ; కొడ.కు. బడిగె ; గోం. పాడె, కమ్మరి ; పర్తి. బడెయ్ ; కొలా. వడ్డి. వద్రంగి.

<ప్రా. వడ్డకి.

వద్రంగిజనాం రూ. పడ్డజనాం. వి. వద్రంగి కిచ్చిన జనాం. వద్రంగిపిట్ట రూ. పడ్డంగిపిట్ట. వి. పక్షివిశేషం. ద్వారామాటం, చెట్టుమానుని పొడిచే ఒక పక్షి.

వద్రబొగ్గు చూ. వద్రము.

వద్రము చూ. వద్రంగి. రూ. వద్రంగము, వడ్డ. వి. కర్రపని, వద్రంగిపని. అం.దా. 2.284.

వద్రబొగ్గు వి. కర్రలు కార్చి తయారు చేసిన బొగ్గు.

వద్రవాడు రూ. వద్రవాడు. విణ. కర్రపని చేసి జీవించే కులంవాడు, చర్మక. ఆం.దా. 2.284.

వద్రవాడు చూ. వద్రము.

వద్ర రూ.చూ. వద్ర. వి. ఒక కులం.

వద్ర రూ.చూ. వద్రము. వి. కర్రపని.

వద్రజనాం రూ.చూ. వద్రంగిజనాం. వి. వద్రంగిచ్చే జనాం. వద్రత వి. చర్మక. ప్రి, వద్రది. వద్రది వి. చర్మక. ప్రి. వద్రబత్తుడు రూ. వద్రబత్తుడు. వి. వద్రవాడు. వద్రమాన్యం వి. వద్రంగిచ్చిన మాన్యం. వద్రవాడు రూ.చూ. వద్రవాడు. విణ. కర్రపనిచేసి జీవించే కులంవాడు, చర్మక. వద్రవాళ్ళు రూ. ఒడ్లవాల్లు, ఒడ్లవాళ్ళు. విణ.బ.ప. కొయ్యపని చేసే వాళ్ళు. వద్రబత్తుడు రూ.చూ. వద్రబత్తుడు. వి. వద్రవాడు.

వద్రకంకణము చూ. వద్రు.

వద్రకడవ చూ. వద్రు.

వద్రకొట్టు చూ. వద్రు.

వద్రగింజలో బియ్యపుగింజ చూ. వద్రు.

వద్రంగి రూ.చూ. వద్రంగి. వి. 1. పక్షివిశేషం. ప్రబంధ. 284; 2. చర్మక. ఆం.దా. 2.284.

వద్రంగితనము వి. వద్రవానిచ్చుత్తి. వద్రంగిపని. వద్రంగి

పిట్ట రూ.చూ. వద్రంగిపిట్ట. వి. పక్షివిశేషం, దాహ్యమాటం.

వద్రబిలక చూ. వద్రు.

వద్రచుక్క చూ. వద్రు.

వద్రతోడతట్టయెందు చూ. వద్రు.

వద్రవట్టు చూ. వద్రు.

వద్రపూస చూ. వద్రు.

వద్రపూసలపేటి చూ. వద్రు.

వద్రపూసలపేటు చూ. వద్రు.

వద్రపొట్టు చూ. వద్రు.

వద్రయారాల చూ. వద్రు. రూ. వద్రయేరాల. వి. అందమైన పూలు పూసే ఒక తీగ (Hiptage Madablota).

వద్రయేరాల రూ.చూ. వద్రయారాల. వి. అందమైన పూలు పూసే ఒకరకం తీగ. (Hiptage Madablota).

వద్రబత్తుడు చూ. వద్రు.

వద్రు రూ.చూ. వద్రు. వి.బ.న. దాన్యం. బాదినేనిపల్లికాననం. క్రి.శ. 8వ శతాబ్ది (Oryza Sativa).

వద్రకంకణము వి. ఒకజాతి కొంగ. వద్రకడవ రూ. వద్రకడవ. వి. వద్రు ఉడకబెట్టటానికి వాడే మట్టికడవ. వద్ర కొట్టు వి. దాన్యం ఉంచుకొనేగది. వద్రగింజలో బియ్యపు గింజ వి. సర్వసామాన్యమైన విషయం. వద్రబిలక వి. ఒకజాతి రక్కపురుగు. వద్రచుక్క వి. మూలచుక్క, బృహస్పతిపేరుతో ఉండే నక్షత్రం, ఈశాన్యమూల పొడిచే నక్షత్రం. వద్రతోడతట్టయెందు అ.క్రి. ఆనుపంగికంగా బాధపడు. వద్రవట్టు వి. ప్రిహివాపాక్షేత్రం. ద.హం. గా. సంపు. 4. గా.నం. 1281. వద్రపూస వి. సరిపూసల గడ్డి. పాచిలో ఒకరకం, పరిచేలలో ఏటా లేచి అడుగు, అడుగున్నరవెత్తు పెరిగే గడ్డి మొక్క. (coix lachry najobi). వద్రపూసలపేటి రూ.చూ. వద్ర పూసలపేటు.

వి, అంచులో వద్రగింజల ఆకారంలో వరసగా నేసిన డిజైను. వద్రపూసలపేటు రూ. వద్రపూసలపేటి. వి. అంచులో వద్రగింజల ఆకారంలో వరసగా నేసిన డిజైను. వద్రపొట్టు రూ. వద్రపొట్టు. వి. పరిపొట్టు.

వద్రు రూ. వద్రు. వి. పరిదాన్యం. E. I. సంపు. 22. క్రి.శ. 674.

క. చిత్త. భత్త. పరిదాన్యం; త. చల్చి. దాన్యం, వద్రు, పరి, అన్నం, ఆహారం; మ. చల్లు. అన్నం మెతుకు; కో. చల్కి. జొన్నలు; కొ. పొత్కి. జొన్నలు; కొలా. చల్. బియ్యంగింజ, చల్ బిమ్. దాన్యం; నా. చల్. పరి.

<పరి + -కు.

వద్రీలి రూ. చూ. పరిశిలి. వి. పరిమొక్కలాగా ఉండి మాగాణి నేలలో పెరిగే గడ్డి మొక్క.

వణకాడు చూ. వణకు.

వణకు రూ.చూ. వడకు. అ.క్రి. 1. చలించు. కంపించు. కు సం. 5.133; 2. భయపడు. నిరంకు. 298; వి. 1. కంపం, వేపడువ. విప్ర. 2.53; 2. భయం; 3. మంచు, హిమం.

వణకాడు రూ.చూ. వడకాడు. అ.క్రి. కంపించు. శివరా. 1.86. <వణకు + అడు. వణకుగుబ్బలి రూ.చూ. వడకు గుబ్బలి. వి. హిమవత్సర్వతం. దనాధి. 1.6. వణకుగుబ్బలివట్టి వి. పార్వతి. భీమ. 3.184. వణకు(గొండ్ (-కొండ్) రూ.చూ. వడకు(గొండ్. వి. హిమవత్సర్వతం. వణమ్ రూ.చూ. వణితము వి. నివేశనం, ఇలుపట్టు.

వణికము విణ. ఒప్పదమైంది, మనోహరమైంది. ఉ. హరిశ్చ. 2.149.

వణితము చూ. పంటము. రూ. వణమ్. వి. 1. రాజ్యవిధానం, లాలాశా. నె.గా. రాహు. 49. క్రి.శ. 1637, చంద్రాంగ. 6.53; 2. సేమైకదేశం. ఆం. దా. 2.7.

క. వణితమ్. ప్రదేశం, నివేశనస్థలం.

వణుకు రూ.చూ. వడకు. అ.క్రి. 1. చలించు, కంపించు; 2. భయపడు; వి. 1. కంపం; 2. భయం; 3. మంచు.

వంట చూ. వండు¹.

వంటకట్టియ చూ. వండు².

వంటకట్టె చూ. వండు².

వంటకడవ చూ. వండు².

వంటకత్తియ చూ. వండు².

వంటకత్తె చూ. వండు².

వంటకము చూ. వండు².

వంటకాడు చూ. వండు².

వంటకాల్పు చూ. వండు².

వంటకుండ చూ. వండు².

వంటకుండలు చూ. వండు².

వంటకూలి చూ. వండు².

వంటకొట్టడి చూ. వండు².

వంటకొట్టము చూ. వండు².

వంటగది చూ. వండు².

వంటగూన చూ. వంటు¹.

వంటచమురు చూ. వంటు².

వంటచలిమిడి చూ. వంటు³.

వంటచెఱుకు చూ. వంటు⁴.

వంటచెఱుకులు చూ. వంటు⁵.

వంటదిశ చూ. వంటు⁶.

వంటపని చూ. వంటు⁷.

వంటపుట్ట చూ. వంటు⁸.

వంటపుట్టి చూ. వంటు⁹.

వంటపూటవాడు చూ. వంటు¹⁰.

వంటపూటియిల్లు చూ. వంటు¹¹.

వంటపూటిల్లు చూ. వంటు¹².

వంటపొయ్యి చూ. వంటు¹³.

వంటబాన చూ. వంటు¹⁴.

వంటయింటికుందేలు చూ. వంటు¹⁵.

వంటయిల్లు చూ. వంటు¹⁶.

వంటయ్యవ్వు చూ. వంటు¹⁷.

వంటరాయి చూ. వంటు¹⁸.

వంటరి చూ. వంటు¹⁹.

వంటరులు చూ. వంటు²⁰.

వంటలక్క చూ. వంటు²¹.

వంటలక్కతనము చూ. వంటు²².

వంటలవాడు చూ. వంటు²³.

వంటలు చూ. వంటు²⁴.

వంటవంచ చూ. వంటు²⁵.

వంటవసారా చూ. వంటు²⁶.

వంటవాడు చూ. వంటు²⁷.

వంటవార్పు చూ. వంటు²⁸.

వంటకాల చూ. వంటు²⁹.

వంటనరకు చూ. వంటు³⁰.

వంటనరుకు చూ. వంటు³¹.

వంటసాల చూ. వంటు³².

వంటి చూ. పఠె. ఈపదం తరచుగా పట్టివిరక్తి తోనుకొన్ని

చోట్లద్వితీయావిరక్తి తోనుకొని ప్రయుక్తమౌతుంది.

విణ. 1. నద్యకం, దోటి. రం. రా. అయోధ్యా. 90వ.

27వం. ; 2. పోని. ఆం. రా. 8, 72.

వంటియము రూ.చూ. పంటియము. వి. కాలూకా, పరగణా, ఒకని

కొంద రాజ్యంలో కొంతభాగం.

వంటిల్లు చూ. వంటు³³.

వంటి వి. అనుకూల్యం, స్నేహం, అనువు. వేమ.

వంటిము రూ. పంటియము. వి. కాలూకా, పరగణా, ఒకని

కొంద రాజ్యంలో కొంతభాగం. సీమ. ఆం.రా. 2.7.

సం. భంతుక. భాగం, పాలు, పంపకం ; ప్రా.

వంటుగ. వంటయ.

<ప్రా. వంటయ.

వంటము వి. 1. మందులవంచి ; 2. మందులపెట్టి.

వండ¹ రూ.చూ. వంటు¹. వి. 1. చెరువు మొ. వాటి అడుగున

ఉండే ఎండిన బురద ; 2. దండగ ; 3. అపద ; 4.

కష్టం.

వండ² వి. మొండి, స్తబ్దుడు.

సం. వండ. వికలాంగుడు, పెళ్ళికానివాడు, నవం
సకునిగా చేయబడ్డవాడు.

<సం. వండ- (అర్థవిపరి.).

వండ(దగినకూర చూ. వంటు².

వండ(దగినరీతి చూ. వంటు³.

వండ(బాటు చూ. వంటు⁴.

వండలు చూ. వంటు⁵.

వండలి రూ.చూ. వంటు¹. వి. చెరువు మొ. వాటి అడుగున
ఉండే బురద, వండ.

వండలిపిండుగా(గలగు ఆ.క్రి. మిక్కిలిగా కలగిపోవు,
వీర. వి. 8.89.

వండవండవట్లు చూ. వంటు⁶.

వండించు చూ. వంటు⁷.

వండినకుడుము చూ. వంటు⁸.

వండు¹ రూ. వండ¹, వండలి. వి. 1. బురద. భార. విరా.
3.156 ; 2. నున్నటి రాతికి చేసే జాజుపని.

క. వండు, ఒండు, ఒండలు, మడ్డి, బురద, నది మొ.
వాటి అడుగున ఉండే మట్టి ; త. వంటలో, మడ్డి, గని,
మట్టు, మట్టి, బురద ; మ. వంటలు, మట్టి, బురద.

వండలు ఆ.క్రి. బురద విరుగుతారు, నిర్మలమగు. కాశీ.
3.23. <వండు + అలు¹.

వండు² ఆ.క్రి. పాకంచేయు, వంటచేయు. భార.ఆది. 6.187.

పర్తి. వంద్-, వంటచేయు, వండు ; గ. వండ.
వండు, వంటచేయు ; పో.చూ. త. వంట. వేపుడు,
వేయించు, వేడిచేయు.

వంట వి. పాకం, వండటం. భార.ఆది. 6.29.

<వండు² + -ట. వంటకట్టియ రూ. వంటకట్టె. వి. వంట
చేయటంకోసం, పొయ్యి మండటంకోసం వేసేట్టె, వంట
చెరకు. భార. విరా. 2.136. వంటకట్టె రూ.చూ. వంట

కట్టియ, వి. వంటకోసం, పొయ్యి మండటంకోసం వేసే
ట్టె, వంటచెరకు. యయా. 1.47. వంటకడవ వి. పెద్ద

సైజు కడవ. వంటకత్తియ రూ. వంటకత్తె. వి. వంటచేసేది,
పాచకురాలు. వంటకత్తె రూ.చూ. వంటకత్తియ వి. వంట

చేసేది, పాచకురాలు. వంటకము వి.1. అహారపదార్థం.
భార. విరా. 1.219 ; 2. పాకం. భార. కాంతి. 5.393 ;

3. అన్నం, ఒగిరం. విక్ర. 5.219. వంటకాడు వి.
కానసీదు, వంటచేసేవాడు. వంటకాల్పు వి. నల్లకాల్పులో

పాత్రలుకొంత తెల్లగా కాలినకాల్పు. వంటకుండ వి.
పనటి, వంటవండుకునేకుండ. వంటకుండలు వి.బ.వ.

పెళ్ళికి ఒకరోజు ముందుగా మేళకాళాలతో వెళ్ళి తెచ్చుకొనే
మట్టివంట పాత్రలు. వంటకూలి వి. వంటచేసి పెట్టినందు

కిచ్చేమూల్యం. శుక. 4.4. వంటకొట్టడి వి.వంటచేసేగది
వంటకొట్టము వి. వంటకాల, మహాననం. శుక. 3.477.

వంటగది వి. వంటచేసేగది. వంటగూన వి. సారాయి
బడ్డిలోవాడే అడుగు మందంగా ఉండే పెద్దమట్టిపాత్ర.

వంటచమురు వి. పిండివంటలు చేసిన తరవాత మిగిలిన

నూనె. వంటచలిమిడి వి. భక్త్య విశేషం, పాకంచలిమిడి చెన్నబసవ. 4.33. వంటచెఱకు వి. 1. వంటచేసుకునే కట్టెలు. హర. 2.31; 2. బెల్లం వండటానికి పనికివచ్చే రసంతోనిలవ ఉండే చెరకు. ఆము. 4.125. వంటచెఱకులు వి.బ.వ. వంటకట్టియలు. నె.శా. ఆత్మకూరు 25. క్రీ.శ. 1285. వంటదిశ వి. ఆగ్నేయమూల. సం. దిక్,దిశా. దిక్కు. వంటపని వి. వంటవండటం. శక. 4.7. వంటపుట్టి వి. వంటవాడు. వంటపుట్టి వి. వంటచేసి జీవించేది, వంట లక్క. వంటపూటవాడు విజ. అన్నవిక్రేత. ఆం.రా. 2.286. వంటపూటియిల్లు రూ.చూ. వంటపూటిల్లు వి. పూటకూళ్ళిల్లు. అన్నం విక్రయించే గృహం. వంట పూటిల్లు రూ. వంటపూటియిల్లు. వి. అన్నం విక్రయించే గృహం. ఆము. 6.71. వంటపొయ్యి వి. కట్టెలు పెట్టి వంటచేయటానికి కుమ్మరి చేత్తో తయారుచేసే మట్టి పొయ్యి. వంటదాన వి. పెళ్ళిళ్ళ ఇర్యాది సందర్భాల్లో వంటకు వాడే పెద్ద మట్టిపాత్ర. వంటయింటికుండేలు వి. చేతికి చిక్కింది, తప్పించుకోలేనిది. రుక్మా.చ. 5.20. <వంట + ఇల్లు + -ఇ + టండేలు. వంటయిల్లు రూ.చూ. వంటిల్లు. వి. బౌ. వంటచేసుకొనేఇల్లు. విజయ. 1.6. <వంట + ఇల్లు. వంటయువ్వు వి. వండినఉప్పు. ఎడంగం. <వంట + ఉప్పు. వంటరాయి వి. 1. మన్ను వండిచేసిన కృత్రిమ రత్నం. పచ్చ; 2. గాజుపూస. వంటరి వి. 1. ఒక కులం. భీమ. 1.32; 2. పాచకుడు, వంటచేసేవాడు. <వంట + -రి. వంటరులు వి.బ.వ. నాల్గవజాతివారిలో ఉత్తములుగా పరిగణింపబడే ఒకానొక జాతివారు. వంట లక్క వి. 1. అన్నం వండే స్త్రీ. పాంచా. 4.46; 2. గృహస్థుల ఇళ్ళల్లో జీతంతీసుకొని వేళవేళకు అన్నం వండి పెట్టే స్త్రీ; 3. పూటకూళ్ళమ్మ. వంటలక్కతనము వి. వంటచేసే స్త్రీ ధర్మం. చంపూరా. 2.29. వంటలవాడు విజ. వంటచేసేవాడు, పాచకుడు. భార. విరా. 1.79. వంటలు వి.బ.వ. 1. పేద, పొట్టు కలిపి పలుచని ముద్దలు చేసి ఎండిన తరవాత వంటచెరకుగా వాడే ఉండలు, 2. వంటకాలు. వంటవంచ (-వంచ) వి. వంటచేసే పంచ. వంటవసారా వి. వంటచేసేపంచ. వంటవాడు విజ. వంటలవాడు. వంటవార్పు వి. వండటానికి సంబంధించిన పనులు. హంస. 4.146. వంటకాల వి. వంటిల్లు. సం. శాలా. ఇల్లు, సావడి. <వంట + సం. శాలా. వంటనరకు రూ.చూ. వంటనరుకు. వి. వంటకట్టెలు, ఇంధనరాశి. వంటనరుకు రూ. వంటనరకు. వి. ఇంధనసమూహం, వంట కట్టెలు. వంటసాల రూ. అంటసాల. వి. మహానసం, వంటిల్లు. పరమ. 5.46. వంటిల్లు రూ. అంటిల్లు, వంట యిల్లు. వి.బౌ. వంటచేసుకొనేఇల్లు. భీమ. 3.51. <వంట + ఇల్లు. వండ(దగినకూర వి. ముక్కలుముక్కలుగా ఉండేది. తాళ్ల.సం. 11.3.24. <వండు + - అ + తగినకూర. వండ(దగినకూర వి. ముక్కలు ముక్కలు, వండటానికి తరిగిన విధం. మైరా.పు. 70. సం. రీతి - విధం. <వండు + - అ + తగినకూర. వండ(బాటు వి. వండటానికి వీలు. <వండు + - అ +

పాటు. వండవండవట్లు అవ్య. పకపకమని. తాళ్ల.సం. 3.557. <వండు + - అ + వండు + - అ + అట్లు. వండించు స.క్రి. వంటచేయించు. <వండు + - ఇంచు. వండినకుడుము వి. సిద్ధాన్నం. భక్తి. 2.102. వండుకొని వార్పుకొని అవ్య. వండివార్పు. వంటచేసుకొని. కశా. 6.146. వట్టువైష్ణవులు వి.బ.వ. వంటచేసేవైష్ణవులు. ద.హిం.శా. సంపు. 5. శా.సం. 66. వండుసున్నము వి. ముంచుసున్నం.

వండ రూ.చూ. వండర. వి. అనుకూలమైనకాలు.

వణ్ణం వి. అన్నం, పోజనం.

సం. అన్న - పోజనం.

<సం. అన్న -.

వతను వి. పాలు మొ.వి వాడుకగా ఇంటికి తెచ్చి ఇస్తుండటం.

సం. వర్తన - జీవిస్తున్నది, నిలకడఉన్నది; ప్రా. వతణ -.

<ప్రా. వత్తణ -.

వతి రూ.చూ. పత్తి. ని. ఒకధూపద్రవ్యం. పండి.చ. 5.428.

వత్త వి. 1. వరుగు. మను. 2.57; 2. వాడిపోయిన వదార్థం, వాడినకాయ మొ.ది.

వత్తడి రూ.చూ. ఒత్తిడి. వి. రాపిడి.

వత్తనంచెక్క వి. కొయ్యతో చేసినతాపి, గరుకుగాకన్న చోట్లను చదరం చేయటానికి వాడే తాపి.

వత్తానగు రూ. వత్తాను.

వత్తాసి రూ.చూ. పత్తువాసి. వి. 1. సహాయకుడు, ప్రోత్సాహకుడు; 2. మాటసాయం చేయటం.

వత్తాసు రూ.చూ. వత్తువాసి. 1. సహాయకుడు, ప్రోత్సాహకుడు; 2. మద్దత్తు, సపోర్టు.

వత్తానగు అ.క్రి. బండలగు, మద్దత్తు అగు.

వత్తి రూ. బత్తి. వతి, వత్తియ, వత్తి, వత్తి. వి. దీపంవత్తి. దీపం వెలగటానికి దూది మొ. వాటిలో చేసి ఉపయోగించే వస్తువు. ద.హిం.శా. సంపు 10. క్రీ.శ. 1165.

సం. వర్తి - వర్తి. వత్తి, మైహాత, బట్టలించు; ప్రా. వట్టి, వత్తి; శా. వత్తి; అ. మా. వట్టి, వత్తి; పా. - ట్టి;

క. బత్తి; ట. బత్తి; మ. వట్టి; క. బొత్తి; కొలా. వర్తి; బ్రా. వట్టి.

<ప్రా. వత్తి.

వత్తిఅగు అ.క్రి. కృశించు. వత్తికినూనెకుగొలదిగా క్రీ. విజయ. అతికష్టంమీద జరుగువాటు సాగేటట్లుగా. తాళ్ల.సం. 5.118. వత్తిచెక్క రూ. వత్తిసెక్క. వి.ద్వార బంధపు నిలుపు కమ్మి పక్కన గోడకు అతికే చెక్క. వత్తిలోవలినూనె వి. అస్థిరం. తాళ్ల.సం. 11.3.116. వత్తిసెక్క(-చెక్క) రూ.చూ. వత్తిచెక్క. వి.ద్వారబంధపు నిలుపు కమ్మి పక్కన గోడకు అతికే చెక్క.

వత్తిడి రూ.చూ. ఒత్తిడి. వి.రాపిడి.

వత్తియ రూ.చూ. పత్తి. వి. దీపంవత్తి.

వత్తు¹ రూ.చూ. పత్తి. వి. ముందును ముట్టించే తాడు.

వత్తు² రూ.చూ. ఒత్తు. అ.క్రి. కప్పవేయు.

వత్తుడి రూ.చూ. ఒత్తడి. వి. సమ్మర్లం.

వత్తులు వి.బ.వ. చంటిపిల్లల ముంజేతి ఆధరణాలు.

నం. వర్తుల - గుండనిది.

<నం. వర్తుల-.

వత్తువాసి రూ. వత్తాసి, వత్తాన, వత్తాసి. వి. 1. వత్తాసి.

సహాయకుడు, ప్రోత్సాహకుడు ; 2. మద్దత్తు.

వత్తె రూ.చూ. వత్తి. వి. గీతం వత్తి.

వత్తాసి రూ.చూ. వత్తువాసి. వి. 1. మాటసాయం చేయటం. 2. సహాయకుడు.

వద్ రూ.చూ. ఒద్ద. వి. నమీశం. వేంక. పంచ. 1.8.

వద్గు రూ. ఒదుగు. అ.క్రి. పనికివచ్చు.

వద్దిపాలగు రూ. వద్దు.

వద్దు వి.బె. ధూళి. ఆం.నా. పద. 3.51.

వద్దిపాలగు అ.క్రి. వ్యర్థమగు, నేరపాలగు. పండి.చ.

1.1,242. <వద్దు+-ఇ¹+పాలు¹+అగు.

వద్దనిక రూ.చూ. బద్దనిక. వి. బద్దనిక, వేరొకచెట్టు మీద మొలచిన తీగ. ఆం.ధా. 2.54.

వద్దినె రూ.చూ. బద్దనిక. వి. 1. లేతవిరుపురంగు పూలు పూసే ఒకరకం చెట్టు (Loranthus longiflorus); 2. ఒకరకం చెట్టు (Vanada Roxburghii).

వద్దను రూ.చూ. పజను. వి. బలం, ఆధారం.

వద్దర రూ. వద్దు¹.

వద్దు¹ అ.క్రి. 1. వ్యర్థవచనాలుపలుకు, ఉపయోగంలేని మాటలాడు, ప్రేలు. భార.శాంతి. 4.409; 2. అడరు, అతి శయించు. ఉ.హరి 5; 3. దంబాలుకొట్టు, దంభవాక్యాలు పలుకు. కళా. 6.22; 4. అరచు, కూయు. రామవ. 2.6; 5. చెప్ప, పలుకు. చందాంగ. 4.86; వి. 1. దంభవచనం, దంబం. రుక్మా. చ. 5.33; 2. పక్షివిశేషం. హంస. 3.13; 3. వ్యర్థవచనాలు, ఉపయోగంలేనిమాట, ప్రేలాపం, ప్రేలుడు.

క. ఒదలు. గట్టిగావిడ్చు. అరుచు; త. వతలు. వాగు, అర్థం లేకుండా మాట్లాడు, ఇట్టు.

వద్దర విణ. 1. వద్దుబోతు, ప్రేలరి. నృసింహ. 4.37;

2. నీచుకు, దుష్టుడు. శివరా. 4.16. <వద్దు¹+అ¹².

వద్దుకొను అ.క్రి. 1. ప్రేలు. వను. 3.151; 2. చెప్ప

కొను. కళ. 2.420. వద్దుగప్ప(-కప్ప¹) వి. ఒకానొక

కప్ప. వద్దుగు వి.వాగుడు, ప్రేలుడు. వద్దుద్రవము

(-తనము) వి. ఎక్కువగా మాట్లాడటం. తు. బదరితన.

అపనిత అపఖ్యాతి. వద్దువల్కులు వి.బ.వ. ప్రేలాపాలు,

అర్థంలేని మాటలు. హంస. 1.210. వద్దుమాటలు వి.బ.వ.

ప్రలాపాలు, అర్థంలేనిమాటలు. వరాహ. 9.101.

వద్దుబోడి (-పోడి) వి. వద్దుబోతు. క్రిడా. 9.69.

వద్దుబోతు (-పోతు) వి. ఈరకపేరేవాడు, ప్రేలరి.

వద్దావళి వి. వద్దుబోతుతనం. ఆం.ధా. 1.116. నం.

అవళి-. పంక్తి. <వద్దర+అవళి.

వద్దు² వి.1. సొరకాయ, అలాబువు. భార. ఆరణ్య. 3.54;

2. చేతిసొర. నం. అలాబూ. ఆనపకాయ, సొరకాయ;

ఒ. లావు, నావు; బెం. లావు, నావు.

వద్దుకాయ వి. సొరకాయ. సిం.ద్వా. 8.168. వద్దు

లాడు విణ. సొరకాయలూదేవాడు. క్రిడా. 228.

<వద్దు²+అ+అడు.

వద్దించు రూ. వద్దు.

వద్దించుకొను రూ. వద్దు.

వద్దలివేయు రూ. వద్దు.

వద్దు రూ. వదులు, అ.క్రి. 1. శిథిలమగు, పట్టువీడు, సడలు.

భా. బది. 3.191; 2. క్షీణించు, తగ్గు, నశించు. కాశీ.

4.207; 3. ఎడతెగు. విక్ర. 2.65; 4. వీడిపోవు. విక్ర.

4.66; 5. జారు. హంస. 2.53; న.క్రి. 1. విడుచు,

త్యజించు. కు.నం. 1.28; 2. శిథిలంకావించు, సడలించు.

శృం.నై. 1.108; విణ. శిథిలం, ఓగువుకానిది. భాస్క.రా.

కప్పిం. 63; వి. శైథిల్యం, విడుపు. భాస్క.రా.యు, 837.

కురు. ఒద్ ఖా, ఒద్ ఖన్. వదులు చేయు.

వద్దించు రూ. వదిలించు. న.క్రి. విడిచిట్లు చేయు.గౌ.

హరి.పూ. 1270. <వద్దు+-ఇంచు³ వద్దించుకొను

న.క్రి. విడిపించుకొను. వద్దలివేయు రూ.చూ. వదిలివేయు.

అ.క్రి. మానుకొను, విడుచు. <వద్దు+-ఇ¹³+వేయు.

వద్దుచు రూ.చూ. వద్దు. న.క్రి. పదిచేట్లుచేయు.

వద్దు రూ. వదులుచు. న.క్రి. పదిచేట్లుచేయు. వేంక.

పంచ. 4.141.

వద్దు రూ. వద్దు.

వద్దవద్ద వి. పణకటంతో అయ్యేదానికి అనుకరణం. కావ్యా రూ. 1.40.

నం. వద్. పలుకు, మాట్లాడు.

వద్దవద్దలాడు అ.క్రి. పక్కు మారి మెత్తనగు.

వద్దావళి రూ. వద్దు¹.

వది వి.1. పల్లం. పూ.పూ. 7.167; 2. ముగు, మాటు.

శృం.నై. 3.191; 3. ఎనుగు మొ. వాటిని పట్టటం కోసం

తవ్వబడి ముప్పు మొ. వాటితో కప్పబడిన, పల్లం.

రాజవా. 3.46; 4. గాయం; విణ. అధికం, మిక్కుటం.

వేంక. పంచ. 4.244.

వదిగొను(-కొను) అ.క్రి. నెలకొను, కడగు. బసవ.

4.599.

వదిన రూ.చూ. వదినె. వి.1. భార్య అక్క. విక్ర. 8.93;

2. అన్నభార్య. ఉ.రా. 2.301; 3. తనకంటె పెద్దదైన

మేనత్త మేనమామల కూతురు

వదినయి రూ.చూ. వదినె. వి. 1. అన్నభార్య; 2. భార్య.

అక్క; 3. తనకంటె పెద్దదైన మేనత్త, మేనమామల

కూతురు.

వదినె రూ. వదిన, వదినయి. వి. 1. అన్నభార్య, జేఘని

భార్య. భార.శల్య. 1.11; 2. భార్యక అక్క; 3.

తనకంటె పెద్దదైన మేనత్త, మేనమామల కూతురు.

నం. వధూనికా, వధూనీ. వదినె; ప్రా. వహుణ్ణి;

అ.మా. వహుయా, వహూ; పా. వధుకా; అప.

వహు;

క. మదువె. పెళ్ళి; కొడ. మైమై. పెళ్ళిమాతురు;

తు. మైతివి. కోడలు; త. మితని, కోడలు, మితని.

వదినె; పర్తి. ఓదిర్. పెళ్ళి ఈరేగింపు; గ. ఓదుర్; పిల్లా. ఓదుర్. పెళ్ళి.

< సం. వధూనీ.

వదియ రూ.చూ. వంద. వి. ఒకరకం గడ్డిమోపు. అం.భ. 2.77.

వదిలింపు చూ. పదులు.

వదిలివేయు చూ. పదులు.

వదులు రూ. చూ. పదులు. అ.క్రి. బిగువుతప్పు, నడలు. వేమ. 3.25. విణ. బిగువుతప్పినది, నడలినది, సీతారా. 3.171.

వదిలింపు రూ.చూ. పదలింపు. అ.క్రి. విడిపించు, నడలింపు, పోగొట్టు. < పదులు + - ఇంచు. వదిలివేయు రూ. పదలివేయు. అ.క్రి. మానుకొను, విడిచిపెట్టు. < పదులు + - ఇ + వేయు. వదులుకొను అ.క్రి. విడిచి పెట్టు, మానుకొను. వదులుడి వి. బిడిక, స్పోటకం. వదులుముడి వి. కొలికిముడి.

వది రూ.చూ. వంద. వి. ఒకరకం గడ్డి.

వద్ద రూ.చూ. ఒద్ద. వి.బె. ఒద్ద. సమీపం. రం. రా. ఆరణ్య. 164వ. 10 పం.

వద్ది రూ.చూ. ఒద్ది. వి. వర్తిక, విశాఖపట్నం, గోదావరి ప్రాంతాల్లో పెరిగే తెల్లని పూలు పూసే ఒక రకం చెట్టు (Dolichandrone crispa).

వద్దు¹ రూ.చూ. పలదు. అ.క్రి. పలదు. హంస. 1.84.

వద్దు² చూ. పలము. విణ. మొద్దు, లావు, స్థూలం. పండి. చ. 1.40వ. 9 పం.

వద్దెప్పేర్పు వి. అయిరేని కుండల్లో చిన్నది.

వనకసింద వి. చిన్నపూలు పూసే ఒకరకం మొక్క (Toddalia aculeata).

సం. వన - అడవి.

< సం. వన - + కసింద (మిశ్రన.).

వనకు రూ. వానకు. అ.క్రి. పొటుదప్పు.

వనగళ్ళు రూ.చూ. పడగండ్లు, వి.బ.వ. వానమాదిరి పడే చిన్న మంచుగడ్డలు.

వనగూడు రూ.చూ. ఒనగూడు. అ.క్రి. కలసివచ్చు.

వనజంబళిము వి. అన్నవస్త్రాల్ని కోరకుండా కేవలం నిర్జీవ రసానికి పనిచేసే ఏడాది సరిజీతం, కరువుకూటి పని.

వనట చూ. వనరు.

వనటుగొను (-కొను) చూ. వనట. అ.క్రి. 1. పగచు; 2. దేవ రించు.

వనడియ (-తియ) స.క్రి. అధికంగా బాధించు.

వనపు చూ. వనరు.

వనభోజనము వి. 1 ఉత్పవమూర్తిని ఒకవనానికి ఈరేగింపుతో తీసుకొనిపోయి ఆటలతో చేసే విందుపూర్వకమైన సేవ. ద.హిం. శా. సంపు.5 శా సం. 874. క్రి.శ. 1620; 2. వానకోసం ఈరివారు వనంలో చేసే పూజలు, భోజనాలు.

సం. వనభోజన-. (కార్తీకమాసంలో) కోటలో చేసే భోజనం.

< సం. వనభోజన - (అర్థవివరి.).

వనమువిడిచినకోతి వి. కులం విడిచి పెట్టిన వ్యక్తి.

సం. వన - అడవి, కోట

వనంబున(గూరదిను(-తిను) అ.క్రి. ఆకూ అలమూ తిను. భార. ఆశ్రమ. 2.15.

సం. వన - అడవి, కోట.

వనరు రూ. చనారు. అ.క్రి. 1. కోకించు, దుఃఖించు. భార. ఆది. 5.247; 2. దీనాలాపాలాడు, భార.ఆది. 7.207; 3. విలపించు. వా.రా. 4.89; 4. ఒప్పు. ప్రబంధ. 178; 5. ఉండు, వర్తిల్లు; వి. 1. కోకం, దుఃఖం. మొల్ల. బాల. 22; 2. వీలు, అవకాశం. మొల్ల. బాల. 32.

పో.చూ. క. ఒనగు. ఎండిపోవు, శుష్కించిపోవు, ఒలలు, ఏడ్చు, కబ్బించేయు; కు. ఒనుగెలు. ఎండిపోవు, చిక్కిపోవు; క. ఉబంకు. ఎండిపోవు, శుష్కించిపోవు; కో. ఒంగ్. (వేడి) నూడిపోవు, ఎండిపోవు; పర్తి. ఒల్. ఎండిపోవు.

మూ.మ.ద్రా. *ఒల్-/- ఒల్-., ఒల్-వ్. ఒకటి విడిచి ఒకటిగా.

మూ.ద. ద్రా. *ఒల్-/-*ఒల్-., *ఒల్-వ్ *ఉల్-., *ఉల్-వ్-.

వనట వి. 1. దుఃఖం, కోకం. భార. ఉద్యో. 4.295; 2. బాధ, కష్టం. రం.రా. నుం. 247వ. 6వం.; 3. పరి దేవనం. వనపు వి. వనరటం, పరిదేవనం.

వనారు రూ.చూ. వనరు. వి. వీలు, సౌకర్యం, వనరు.

వనానరము వి. 1. వ్యర్థం; 2. అనవసరం.

సం. అనవసర-. తిరిగిరేని, అవకాశంరేని, విశ్రాంతి రేమి, సమయానుకూలం కాకపోవటం.

< సం. అనవసర-.

వనిక వి. పత్రిక, చీటి, జాబు. చంద్రాంగ. 3 37.

సం. వనికా. చిన్న అడవి.

వనిమాను వి. జమ్మిచెట్టు, శమివృక్షం. E.I. సంపు. 5. శా. సం. 10, క్రి.శ. 1102.

సం. వనీ. అడవి, పొద;

క. బన్ని; క. వన్ని.

< సం. వనీ + మాను.

వంత¹ రూ.చూ. వ్రంత¹. వి. 1. ఏడు, నది. నవనాథ. 2.102 వ. 10 పం.; 2. వాగు, వానకురిసిన పొలంలో పారే నీటి జాలు.

వంతవెదురు వి. బోలువెదురు, బొంగువెదురు.

వంత² రూ.చూ. వ్రంత². వి. 1. నంకాపం, చింత. భార. ఆది. 5.60; 2. ఏడ్చు. భార. ఆది. 6.42; 3. బాధ. నీలా. 2.71.

క. వరుత్తమ్, వరుత్తు. బాధ, నొప్పి; మ. వరు త్తమ్. కష్టం, శ్రమ;

పో.చూ. సం. వ్యథా. భార.

వంతచేయు అ.క్రి. దుఃఖపడు. కు. సం. 7.23. వంత పొందు అ.క్రి. బాధపడు.

వంత³ వి. 1. వీధినాలుకలో వెనక పాదే పొట; 2. బుర్రకథ లో రాజకీయం చెప్పేవాడు. హాస్యగాడు, కథకుడు పాడిన కరువాత 'తందాన కాన' మొ. మాటలు అనటం.

వంతకత్తియ రూ. వంతకత్తి. వి. కుట్టని, తార్పుడుకత్తి
అం. పదా. నర.66. వంతకత్తి రూ.చూ. వంతకత్తియ. వి.
కుంటెనకత్తి, కుట్టని, తార్పుడుకత్తి. వంతపాటపాడు అ.క్రి.
1. తందానతానపాడు ; 2. ఒకరినినమర్థించు ; 3. అన్నిటికి
తల ఊపు. వంతపాడు అ.క్రి. 1. తందానతాన పాడు ; 2.
ఒకరిని నమర్థించు. వంతవేయ అ.క్రి. కన్ను వేయు, కోరు.
వంతర వి. 1. గోయి ; 2. అపాయం.

వంతు రూ. ఒంతు. వి. 1. దాగం. వేంక పంచ. 1.345 ;
2. పోటీ, స్వర్గ. యయా. 4.25 ; 3. వరన. పారి. 2.48 ;
4. సామ్యం. ఉ.రా. 6.24 ; 5. పంతుం.

క. ఒంతు, వంతి, వంతు. వాటా, నమయం, ఒంతు,
దాగం ; తు. ఒంతి, ఒంతు, నమయం.

వంతుకువచ్చు అ.క్రి. పోటీకివచ్చు. పారి. 1.80.
వంతుగలియు (-కలియు) అ.క్రి. పొత్తుకలియు. పారి. 2.49.
వంతుపెట్టు అ.క్రి. వంతుతెచ్చు, పోటీపెట్టు. తాళ్ల. సం. 635.
వంతువడు (-వడు) అ.క్రి. వంతులు వేసుకొను. కకుత్స్థ. 2.118.
వంతువాడు విణ. సాటివాడు. తాళ్ల. శం. 7.102.
వంతువోపు (-పోపు) అ.క్రి. దాగం తెగు. రాజవా. 5.54.
వంతుసాగు వి. ఆసామికి పొలంచేసే రైతు పండిన పంటలో
కొంతభాగం ఇవ్వటానికి నిర్ణయించుకొని (నగం కాని అంత.
కన్న ఎక్కువగాని) చేసే సేద్యం.

వంతె రూ.చూ. వంతెన. వి. ఎక్కటానికి, దిగటానికి పీలుగా
కట్టిన నిర్మాణం.

వంతెన చూ. వంత. రూ.వంతె. వి. ఏరుమొ. వాటికిసీళ్ళు
పోవటానికి తూములు విడిచి మీద నడిచి పోవటానికను
వుగా కట్టిన కట్ట.

వంతెనకట్టు అ.క్రి. ఉదైకు మధ్య వంతెనమాదిరిగా
పడుగులో లాకలు దూర్చి చాపు.

వంతువాసులు చూ. వంతు. వి. తమతమవంతులు ప్రకారం
తృప్తిమంతులుగాని వర్తకసంస్థలుకాని ప్రభుత్వానికి
చెల్లించే ద్రవ్యవిభాగం. ద. హిం. కా. సంపు.10. కా.సం.
770. క్రి.శ. 1691.

సం. వాసిన్, నివాసి.

వంద రూ. వదియ, వదె, వందె. వి. 1. నూరు. శతం కు.
సం. 6.182 ; 2. ఒకరకమయిన తృణనముదాయం.
అం. దా. 2.77.

సం. బృంద-. నమూనాం ; ప్రా. వంద-.

<ప్రా. వంద-.

వందలకువందలు వి.బ.వ. ఆదికనంభ్యాకం.

వందర¹ రూ. వంద్ర, వందరు, వందురు². వి. అనుకూలమైన
కాలు.

వందరభూమి వి. బంజరుభూమి.

వందరు చూ. బంజరు. రూ.చూ. వందర. వి. ఎటిఒడ్డున ఉన్న
గవర్నమెంటు భూమి, వాగుబంజరు.

వందరునేల వి. ఎటిఒడ్డునేల. వందరుపొలం వి. మాగాణి
పొలం.

వందర రూ. వంద్ర. వి. బందం, ముక్క. కునక.

వందలలాడు రూ. వందలాడు. న.క్రి. 1. చెల్లాచెదరుచేయు.

దార. అది. 2,100 ; 2. ముక్కలుచేయు. <వందల +-.
లు + అడు.

వందలాడు రూ.చూ. వందలలాడు. న.క్రి. 1. నరకు ; 2.
ముక్కలుచేయు.

వందాక వి. బదనిక, చెట్లపై మొరిచేమొక్క.

వందిలి చూ. వందు.

వందిలికము వి. వినయం. అణకువ.

వందు రూ.చూ. వందురు¹. అ.క్రి. 1. నంతాపించు. దార.
అది. 5.247 ; 2. దుఃఖపడు కు.సం. 8.90 ; 3. చచ్చు.
దార. విరా. 2.68 ; 4. వాడు, పూనమగు. దార. కాంతి.
2.126 ; 5. వివర్ణమగు, వెలవెలదారు. హరి.పూ.
9.148.

వందిలి వి. ఆపద, విపత్తు.

వందురు¹ రూ. వందు. అ.క్రి. 1. దుఃఖపడు. దార. అది.
5.142 ; 2. నంతాపించు, పరితపించు. దార. శ్రీ.
2.51 ; 3. క్షేపడు. మార్క. 1.62 ; వి. వ్యథ, నొగులు.
అం. దా. 1.150.

క. బర్డు. చచ్చు ; త. వరుంతు బాధపడు.
విచారించు, కష్టపడు.

వందురు² రూ.చూ. వందర. వి. 1. చిన్నపంటకాలవ. నె.కా.
తామ్ర. 13 ; 2. అనుకూలమైనకాలు.

వందె రూ.చూ. వంద. వి. ఒకరకం తృణనముదాయం. అం.
దా. 2.77.

వందొందు వి. మత్యవిశేషం.

<మూ.ద్రా.*వెల్ + దొందు.

వంద్ర రూ.చూ. వందల. వి. ముక్క. కునక.

వన్నారి రూ.చూ. వన్నారు. వి. వాననీళ్ళు పోవటానికి ఇంటి
ముందు తవ్విన కాలవ.

వన్నారు రూ. వన్నారి. వి. రెండిళ్ళమధ్యభాగీస్థలం.
మందువా.

వన్నియ¹ రూ.చూ. వన్నె¹. వి. 1. చక్కడనం, ఒప్పిదం.
దశకు. 6.64 ; 2. బంగారంయొక్కరాతిమిదిగీటు శృం.
నై. 8.103 ; 3. శ్వేతాదివర్ణం, రంగు. కాశీ. 7.5 ; 4.
ప్రసిద్ధి. పల్నా. పు. 97 ; 5. కాంతి. శోధ. పారి.
1.120 ; 6. ఇంపు. వసు. 3.83 ; 7. వర్ణన. వసు.
6.85 ; 8. రీతి, విధం. విప్ర. 4.27 ; 9. ప్రశస్తి.
ఉత్కర్ష. ఉ.రా. 4.163 ; 10. వస్తువిశేషం, రంగురీతి,
దనా. 3.38 ; 11. రంగు హఠ ; 12. ప్రత్యయం ; 13.
అలంకారం ; 14. మొగలిపూవు.

వన్నియపెట్టు రూ. వన్నెపెట్టు. అ.క్రి. మెరుగుపెట్టు,
పొందు. 4.204. వన్నియలపెట్ట వి. వెన్నెలపులుగు.
చకోరం.

వన్నియ² రూ.చూ. వన్నె². వి. అంకవన్నె, గుర్రాన్నిఎక్క
టానికి రెండుపక్కల ఆమర్చిన మెట్టు.

వన్నీన్వెంబరు వి. పందొమ్మిదోవెంబరు కుసుమ.

హిం. ఉన్నీన్. పందొమ్మిది ; ఇం. Number.

సంఖ్య.

<హిం. ఉన్నీన్ + ఇం. Number.

వస్తు రూ.చూ. వన్నె¹. వి. రంగు.

వస్తులుపెట్టు(-పెట్టు) అ.క్రి. వన్నెపెట్టు. రంగువేయు. కు.సం. 9.11. వస్తుపూస్తు(-పూస్తు) అ.క్రి. వన్నెవేయు, రంగువేయు. కు.సం. 9.10.

వస్తువ రూ.చూ. వన్నె¹. వి. 1. రంగు. కు.సం. 5.118 ; 2. విధం, రీతి. బసవ. 7.167.

వస్తువు వి. వన్నె. రంగు. కు.సం. 9.112.

వస్తువెక్కించు అ.క్రి. వన్నెపెట్టు. రంగుఎక్కువచేయు. కు.సం. 9.23 ; <వన్నెవ + ఎక్కించు.

వస్తువెక్కించు చూ. వన్నెవ.

వన్నె¹ రూ. వన్నె, వన్నియ¹, వన్ను, వన్నువ. వన్నువు. వి. 1. బంగారం యొక్క మేలిమి. నిగ్గు. కు.సం. 1.32 ; 2. శ్వేతాదివర్ణం, తెలుపు మొ. రంగు. ద. హం. కా. సంపు. 4. కా.సం. 765, క్రి.శ. 1264 ; 3. కాంతి, కోద. విక్ర. 1.44 ; 4. చక్కదనం, ఒప్పదం. విక్ర. 8.50 ; 5. ప్రసిద్ధి. వరాహ. 3.92 ; 6. విలాసం, శృంగారచేష్ట. ప్రబోధ. 1.75 ; 7. ప్రశస్తి, ఉత్కర్ష. ఆము. 6.105 ; 8. వర్ణన, పొగడ్త. రాఘవ. 1.4 ; 9. రంగుచీర. విజయ. 3.13 ; 10. అలంకారం. దశా. 8.82 ; 11. విధం, రీతి. హంస. 5.313 ; 12. కాంతి కరణాలవల్ల కంటిలోపలి తెర ఆధారంగా కలిగే వర్ణజ్ఞానం ; విజ. అందమైన. హం. 2.133 ; అవ్య. విధం, రీతి. నీలా. 1.106.

సం. వర్ణక - , వర్ణికా. రంగు ; ప్రా. వణ్ణయ- ; వణ్ణయ- వర్ణింప దగిన, వణ్ణ- వణ్ణల, వన్నిఅ. నమూనా. ఎరువరంగు ; అప. వణ్ణ- ; అ.మా. వణ్ణ. రంగు, దృశ్యం, కాంతి. వణ్ణయ- రంగు వేయటం ;

క. బణ్ణ. రంగు. రీతి, గుణం ; కు. బణ్ణ ; త. వణ్ణమ్ ; మ. వణ్ణం. ఆకృతి, రంగు. అండం.

<ప్రా. వణ్ణయ-.

వన్నెఅకుకు రూ. వన్నిఅకుకు. అ.క్రి. పడుగులో కలప వలసిన రంగుపోగులు అకుకు. వన్నెఅద్దు అ.క్రి. నూలుకుగాని బట్టలకుగాని రంగులు పట్టించు. వన్నెకత్తియ రూ.చూ. వన్నెకత్తె. వి. విలాసవతి, సొగసుకత్తె. వన్నెకత్తె రూ. వన్నెకత్తియ. వి. విలాసవతి. పండిత. 2.116వు. 20పం. వన్నెకలుగు అ.క్రి. ప్రసిద్ధికలుగు. రాధా. 1.31. వన్నెకాడు వి. 1. అందుగాడు, సౌందర. వంతుడు. భాగ. 1.218 ; 2. విలాసవంతుడు. ఉ.రా. 4.194 ; 3. నేర్పరి. రంగా. చ. 1.69. వన్నెకారి వి. విలాసవంతుడు. శుక. 3.228. వన్నెకు(దెచ్చు)(-తెచ్చు). న.క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కించు, ప్రఖ్యాతి కలిగించు. పాండు. 1.54. వన్నెకెక్కు అ.క్రి. ప్రఖ్యాతి పొందు. నరస. 1.8. <వన్నె¹ + -కున్ + -ఎక్కు. వన్నెకోక వి. చిత్ర వర్ణాలున్నవస్త్రం, పలురంగులచీర. ప్రబంధ. 623. వన్నెగుడ్డ వి. రంగువేసినగుడ్డ. రాజవా. 2.55. వన్నెచిన్నెలు వి.బ.వ వయారాలు. వన్నెచీర వి. చిత్రవర్ణపు వస్త్రం. వన్నెచెట్టు వి. వర్ణవస్తు, ఒకజాతిచెట్టు. వన్నెచెడు అ.క్రి. 1. పేరుపోవు. తాళ్ల. సం. 5.187 ; 2. రంగు

మాయ. వన్నెతక్కువయగు(అగు) అ.క్రి. యోగ్యత తగ్గిపోవు. మను. 2.73. వన్నెతెచ్చు రూ. వన్నెదెచ్చు. అ.క్రి. 1. ప్రతిష్ఠతెచ్చు. పల్నా. పు. 102 ; 2. వెలుగు నిచ్చు. వన్నెతేలు రూ.చూ. వన్నెదేలు. అ.క్రి. రంగెక్కు-చాయతేరు. వన్నెదేలుగు (-తేలుగు) అ.క్రి. గౌరవం చెడు. హంస. 1.125. వన్నెదెచ్చు (-తెచ్చు) రూ.చూ. వన్నెతెచ్చు. అ.క్రి. రంగుమీరచేయు, వానికెక్కుచేయు. విప్ర. 2.41. వన్నెదేలు (-తేలు) రూ. వన్నెతేలు. అ.క్రి. రంగెక్కు. చాయతేరు. వన్నెపులుగు వి. జీవంజీవం. చకోరం. వన్నెపూస్తు అ.క్రి. రంగువేయు. వన్నెపెట్టు ; రూ.చూ. వన్నియపెట్టు. అ.క్రి. రంగువేయు. వన్నెపూలు వి.బ.వ. కారిదాన్య విశేషం. వన్నెమణుంగులు వి. బ. ప. వస్త్ర విశేషం. ప్రబంధ. 635. వన్నెమీలు అ.క్రి. 1. ప్రకాశించు, ఒప్పు. నీలా. 1.33 ; 2. ప్రసిద్ధికెక్కు. వన్నెయవాసియు అవ్య. ద్రు. కీర్తి ప్రతిష్ఠలును. పారి. 1.88. వన్నెలపులుగు వి. జీవంజీవం, ఒకరకం పక్షి, చకోరం. వన్నెలాడి వి. విలాసవతి, విలాసం కలది, రాజ.వి. 4.91. <వన్నె¹ + -లు + -ఆడి. వన్నెలాడు వి. అందగాడు. నీలా. 1.76. <వన్నె¹ + -లు + -ఆడు. వన్నెవిరేడి రూ. వొన్నయిరేడి. వి. సున్నంపూసి నల్ల గీతలుగీసి ఆగీతల మధ్య ఎరుపు అకువచ్చ మొ. రంగులతో ఎనుగులు, గుర్రాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేడి కుండలు. <వన్నె¹ + అరివేడి. వన్నెవెదురు వి. వృత్తపత్రం, ఒకరకం వెదురు. అం. భా. 2.73. వన్నెవేయు అ.క్రి. నూలుకుగాని, బట్టలకుగాని రంగులు పట్టించు.

వన్నె² రూ. వన్నియ². వి. అంకవన్నె. గుర్రాన్నెక్కటానికి రెండుపక్కల అమర్చిన మెట్టు. సారంగ. 1.82.

వన్నం చూ. వనరు. వి. వనతి.

వన్నాడు చూ. వన్ను.

వన్ను వి. 1. గంటు, గాయం. నవనాథ. 2.91వు. 22పం. 2. శకలం, కునక. చంద్రాంగ. 2.84.

వన్నాడు వి. పాక. పసార. <వన్ను + -ఆడు¹.

వంపు చూ. వంగు. రూ. అంపు, ఒంపు², వంపు. వి. 1. తడవ, పర్యాయం ; 2. బండి చక్రానికి వేసేది, పూటి ; 3. వాగు, కొండ చరియల నుంచి పారేవాగు ; 4. బాణం లాగా వంచిన బద్ద ; 5. పంగలుగా ఉన్న ఒసికర్రలపై పొడుగ్గా వేసినకర్ర ; 6. వంగి ఉన్నది ; 7. వంకర.

వంపుకాల్పు వి. రోయలనుండి నీళ్ళు వచ్చే కాలవ. వంపుగాట్టం వి. మట్టితో వంపుగా చేసిన తూము. వంపుడు వి. వంగినది. కవిరాజ. 4.29. వంపుడు బడితె వి. నర్మం, పంగలగా ఉన్న ఒసికర్రలమీద పొడుగ్గా వేసినకర్ర. వంపుడు వానం రూ. వంపుదోనం. వి. పంగగా ఉన్న ఒసి కర్రలమీద పొడుగ్గా పరిచిన కర్ర. వంపుదోనం రూ.చూ. వంపుడువానం. వి. పంగగా ఉన్న ఒసికర్రలమీద పొడుగ్గా పరిచిన కర్ర. వంపుదోనె వి. లావుగా వంపుగా చేసిన మట్టిగాట్టం. వంపుపట్టి వి. 1. చుట్టుగుడిసె చుట్టూ బొమ్మలాగా పెట్టే పంపు కొయ్య ; 2. బండిచక్రం

తయారీలో వాడే వంగిన కొయ్య. వంపుపెంకు వి. ఇంటి
పెన్నుగాడి మీద పరిచే పెంకు. వంపురేకు వి. వంకులు
వంకులుగా ఉండే రేకు. వంపులార్చి వి. పక్కరాగాలు
వంకులు వంకులుగా ఉండే అర్చి. <వంపు+-లు+
అర్చి. వంపులుపోవు రూ. వంపులోవు. అ.క్రి. కుండలు
మొ. వి ఎక్కువ కాల్పు వల్ల సొట్టలు పోవు. వంపులోవు
రూ.చూ. వంపులుపోవు. అ.క్రి. కుండలు మొ. వి ఎక్కువ
కాల్పు వల్ల సొట్టలు పోవు. వంపుల్వంతె వి. వంపులు
తిరిగిన మెట్టు. <వంపు+-లు+వంతె. వంపునీలిం రూ.
వంపు నిలిం. వి. పొగపీల్చేమట్టిగొట్టం. వంపునీల వి.
గానుగ దూలానికి దిగించే 'S' ఆకారపు ఇనుపకొక్కెం.
వంపు సొంగ రూ. వంపు సొంగ. వి. వంకసొంగ, పొగ
పీల్చే మట్టిగొట్టం. వంపెట్టు న.క్రి. వంగేట్టు పెట్టు.
తాళ్ల. సం. 6.228. <వంపు+పెట్టు. వంపాత్తుకొను
న.క్రి. వశపరచుకొను. <వంపు+అత్తుకొను.

వంపెట్టు చూ. వంపు.

వంపాత్తుకొను చూ. వంపు.

వంబితాడు వి. కపిలకు వేసే ఒకతాడు.

వమ్మక వి. గేరి, వేళాకోళం.

వమ్మగు చూ. వమ్ము.

వమ్ము విణ. 1. వ్యర్థం. ఉ.నం. 5.74; 2. నష్టం, చెడినది.
భార. విరా. 3.7; వి. 1. నాళం. భార. దీప్తి.
3.175; 2. వ్యర్థత్వం. చిత్రభా. 3.67; 3. తాడి,
కొబ్బరి మొ. చెట్లు గెలవేసే ముందు పుట్టిమోను; 4.
చిమ్మివేసిన గడ్డిగాదం మొ. వి.

కు. బంబె. కుటిలప్రళంస; త. వంపు. వ్యర్థత్వం,
నిండ, చెడుకీలం.

వమ్మగు అ.క్రి. వ్యర్థమగు. ఉ. హరి. 2.29.
<వమ్ము+అగు. వమ్ముచేత రూ.చూ. వమ్ముసేత.
వి. వ్యర్థపుచ్చటం. వమ్ముచేయు రూ.చూ. వమ్ముసేయు.
న.క్రి. వ్యర్థంచేయు. వమ్మువలుచు న.క్రి. వ్యర్థంచేయు.
మైరా. 2.48. వమ్మువోవు (-పోవు) అ.క్రి. 1. నష్టమగు,
చెడు. ఉ.హరి. 5.72; 2. వ్యర్థమగు. వమ్ముసేత (-చేత)
రూ. వమ్ముచేత. వి. వ్యర్థపుచ్చటం. భార. ఉర్ద్య.
2.44. వమ్ముసేయు (-చేయు) రూ. వమ్ముచేయు. న.క్రి.
వ్యర్థంచేయు.

వయనము రూ.చూ. వయనము. వి. 1. ఏర్పాటు; 2. అనువు;
3. అక్కర.

వయంప చూ. వేప. వి. వేపచెట్టు (Azadirachta
Indica).

వయసుకత్తియ రూ. వయసుకత్తె. వి. యువతి, పడుచు.

సం. వయస్. ఈడు, యౌవనం, ఆరోగ్యం, దేహ
దార్థ్యం.

<సం. వయస్ + కత్తియ.

వయసుకత్తె రూ.చూ. వయసుకత్తియ. వి. యువతి, పడుచు.

వయసుకాడు వి. యువకుడు, వయస్కుడు.

సం. వయస్. ఈడు, యౌవనం, ఆరోగ్యం,
దేహదార్థ్యం.

<సం. వయస్ + కాడు.

వయసుచెట్టు అ.క్రి. 1. ముదిమివచ్చు; 2. చనిపోవు.

సం. వయస్. ఈడు, యౌవనం, ఆరోగ్యం, దేహ
దార్థ్యం.

<సం. వయస్ + చెట్టు.

వయసుమీటు అ.క్రి. ముదిమివచ్చు, యౌవనం దాటు.

సం. వయస్. ఈడు, యౌవనం, ఆరోగ్యం,
దేహదార్థ్యం.

<సం. వయస్ + మీటు.

వయరము రూ.చూ. ఒయ్యారము. వి. ఒయ్యారం. కృ.శకు.
2.136.

వయాళి రూ. పయాళి. వి. విహారం, అసినారు, కృ. శకు.
1.59; చంపారా. 6.73.

సం. వాహ్యాలి. గుర్రాలు నడిచేమార్గం; ప్రా.
వాహియాలి. గుర్రాలపై సవారీచేసే ప్రదేశం.

<ప్రా. వాహియాలి.

వయాళించు రూ. పయాళించు. అ.క్రి. విహరించు,
స్వారిచేయు. <వయాళి+-ఇంచు.

వయిఖరి రూ.చూ. వైఖరి. వి. 1. వర్ణన; 2. విదానం.

వయిచు రూ.చూ. వైచు. న.క్రి. 1. విసరివైచు. పండి. చ.
2.149పు. 12పం; 2. తోయు. హరి. ఉ. 4.10; 3.
పడచేయు.

క. బయ్, బయ్యు, బచ్చు. దాచుకొను. పక్కకు
పెట్టు, దాచు; కొడ. బెయ్ - (బిప్స్ - బెప్స్ -). ఉంచు;
కు. బిజిలుని, బిజెలుని. దరించు; త. వై (-ప్స్ -
-త్స్ -). పెట్టు, ఉంచు, నిలవచేయు; మ. వెక్క. పెట్టు,
కట్టు, ఏర్పరుచు, వెప్పు. ఉంచు, దాచుకొను; కో.
వయ్. ఉంచు; కొలా. వాయ్. విత్తనాలుచల్లు; నా.
వయ్ -, విత్తనాలు చల్లు; బ్రా. బెనంగి. దరించు
వేసుకొను.

వయిజాతి రూ.చూ. వైజాతి. వి. ఒకానొక తెగ కోమటి జాతి.

వయిజాతితోంక రూ.చూ. వైజాతితోండ. వి. ఈనర
వెల్లి.

వయిడము క్రి. విణ. వేగంగా, వడిగా.

సం. వేగ -. వేగటం.

వయినము రూ. వయనము, వైనము, వైయినము. వి. 1. క్రమం.
విష్టువు, 3; 2. వివరణం. మల్లుపు. 2.67; 3. ఉపాయం;
4. కారణం, హేతువు.

వయిపు రూ.చూ. వైపు. వి. 1. ఒడుపు, లక్ష్యం; 2. ఉపాయం;
3. విధం; 4. వాసి, ఆతిథ్యం; 5. పార్శ్వం, పక్క,
పక్షం.

వయిపుకాడు రూ.చూ. వైపుకాడు. వి. 1. నేర్పరి;
2. సమర్థుడు.

వయిమూలము రూ.చూ. వైమూలము. విణ. అధికం, ఎక్కువ,
ముమ్మరం.

వయిరము వి. పగ, శత్రుత్వం.

సం. వైర -. పగ.

<సం. వైర -.

వయరవులు రూ.చూ. వైరవులు. వి. కట్టెనిప్పు, లంగారం.

వయరాలు రూ.చూ. వైరవులు. వి. కట్టెనిప్పు.

వయిల రూ. వైల, వైళి. వి. ఒకజాతిదేగ.

వయిలెట్ రూ. ఒయిలెట్, ఒయిలేటు, వయిలెట్టు, వయిలేట్, వయిలేటు, పయిలెట్, వాయిలెట్, వైలెట్, వి. 1. నల్ల ద్రాక్ష పండురంగు ; 2. పంకాయ రంగులో నలుపు కత్తు కలిసిన వన్నె ; 3. నల్లపంకాయరంగు ; 4. నీలం ఎరుపు కలిసిన రంగు ; 5. నలుపులో ఎరుపురంగు ; 6. బులుగు ఈదా కలిసినరంగు ; 7. తెలుపులో నలుపు.

జం. Violet. ఈదారంగు.

<జం. Violet.

వయిలెట్ బీర వి. బచ్చల పండురంగుబీర.

వయిలెట్టు రూ.చూ. వయిలెట్. వి. 1. నల్లద్రాక్షపండురంగు ; 2. పంకాయరంగులో నలుపు కత్తు కలిసిన వన్నె ; 3. నల్లపంకాయరంగు ; 4. నీలం ఎరుపు కలిసినరంగు ; 5. నలుపులో ఎరుపురంగు ; 6. బులుగు ఈదా కలిసిన రంగు ; 7. తెలుపులో నలుపు.

వయిలెట్ రూ.చూ. వయిలెట్. వి. 1. నల్లద్రాక్షపండురంగు ; 2. పంకాయ రంగులో నలుపుకత్తు కలిసిన వన్నె ; 3. నల్లపంకాయ రంగు ; 4. నీలం ఎరుపు కలిసినరంగు ; 5. నలుపులో ఎరుపురంగు ; 6. బులుగు ఈదా కలిసిన రంగు ; 7. తెలుపులో నలుపు.

వయిలేటు రూ.చూ. వయిలెట్. వి. 1. నల్లద్రాక్షపండు రంగు ; 2. పంకాయరంగులో నలుపుకత్తు కలిసిన వన్నె ; 3. నల్లపంకాయరంగు ; 4. నీలం, ఎరుపు కలిసినరంగు ; 5. నలుపులో ఎరుపురంగు ; 6. బులుగు ఈదా కలిసిన రంగు ; 7. తెలుపులో నలుపు.

వయిళము రూ.చూ. వైళము. వి. 1. విధం ; 2. నమయం ; విణ. శీఘ్రం, సత్వరం.

వయిసిక రూ.చూ. వైసిక. వి. కపటం.

వయిహాళి రూ. వయిహాళి. వి. పెద్దనద.

క. వైహాళి, వైహ్యళి. గుర్రాల వరస.

వయిహాళి రూ.చూ. వయిహాళి. వి. పెద్దనద.

వయిలెట్ రూ.చూ. వయిలెట్. వి. 1. నల్లద్రాక్ష పండురంగు ; 2. పంకాయరంగులో నలుపుకత్తు కలిసిన వన్నె ; 3. నల్లపంకాయ రంగు ; 4. నీలం, ఎరుపు కలిసినరంగు ; 5. నలుపులో ఎరుపురంగు ; 6. బులుగు ఈదా కలిసిన రంగు ; 7. తెలుపులో నలుపు.

వయ్య రూ.చూ. వ్రయ్య. వి. ఒకదానిలో బాగం.

వయ్యంది వి. అంగారదానిక, కుంపటి.

వయ్యము రూ.చూ. వాయము. విణ. వ్యర్థం. హర. 3.66, బోజ. 4.272.

వయ్యారము రూ.చూ. ఒయ్యారము. వి. ఒయ్యారం, విలాసం. ప్రబంధ. 282.

వయ్యళి¹ రూ.చూ. పయళి. వి. స్వారి. విహారం. ద్వి. పరమ. వి. 2.124పు. 9వం.

వయ్యళింపు రూ.చూ. పయళింపు. అ.క్రి. విహరించు, స్వారిచేయు.

వయ్యళి² వి. ఒకరకం నన్యం.

వయ్యళిపాలము వి. బాగాపండే పొలం. కాళ్ళనం. 10.52.

వర¹ వి. నన్యవిశేషం. విష్ణు. 3.

నం. చరా. తాడి, ఉసిరికచెట్టు, పనుపు.

వరగారు (-కారు¹) వి. తొలికారు, వానకారు.

వర² వి. నీటిదారువుకు పోయేబాట.

వరగొడ్డము వి. 1. నిట్రరగాఉన్న రాతియొక్కగాని, గట్టు యొక్కగాని అంచు ; 2. ఒకపక్క ఎత్తు ఇంకొక పక్క తగ్గుగా ఉండే తోవ.

వర³ రూ.చూ. ఒట. వి. 1. బావులు తయారుచేయటానికి ఉపయోగించే మట్టితోచేసి కార్చిన వలయాలు ; 2. పరుపు దిండు, మొ. వాటి గోలు, గొనిని, తొడుగు.

వరపెంతులు వి.బ.వ. అములో కండలు పేర్చిన తర్వాత వైన కప్పుగా పేర్చే కుండలు. వరలసయ్య రూ.చూ. ఒటలనూయి. వి. వరలు వేసిన బావి వరలబావి రూ. వర్లబావి. వి. వరలు వేసిన బావి. వర్లబావి రూ.చూ. వరలబావి. వి. వరలు వేసినబావి.

వరం రూ. వారం. వి. 1. ప్రహరీగోడమీదలకు, మట్టి, రాయి మొ. వాటితో రక్షణకోసం గోడకంటే వెడల్పుగా పెట్టిన కప్పు ; 2. గట్టు, గనెం, మాగాణిలో వడికీ మడికీ మధ్య వేసిన మట్టి కట్ట ; 3. రెండుపొలాల మధ్య హద్దుగా వేసిన గట్టు.

వరక వి. ఏటవాలు. ఏటివరక.

వరకట్ట రూ. వరాకట్ట, వరాహకట్ట, వి. అడవిపంది వెంట కలతో చేసిన చిన్నకట్ట. బంగారం నగల మకిలి కడగటానికి ఉపయోగించే కట్ట.

నం. ప్రా. పా. చరాహ - , పంది.

<ప్రా. వరాహ - + కట్ట.

వరకట్ట స.క్రి. 1. బంగారాన్ని పరీక్షచేయు ; 2. దున్నటం కోసం భూమిని చదునుచేయు.

వరకము¹ వి. 1. కఠినంగా పనిచేయించేకత్తి ; 2. కఠినకత్తి.

వరకము² వి. 1. వరక అనేపక్షి ; 2. లాబేటిచిప్ప ; 3. నీటిలో అక్కడక్కడ పడే గోతులబాగం ; 4. బాటలమధ్య హఠాత్తుగా కలిగే గోతుల బాగం.

వరకు¹ రూ. వరను². వి. బంగారు మొ. వాటి రేకు ; 2. మొలాం.

క. చరకు. కప్పే గుడ్డ, కప్పేది.

వరకు² రూ.చూ. వటకు. వి. పర్యం తార్థం.

వరగ రూ.చూ. వరిగ. వి. పెద్ద ఆరుగు పైరు. విష్ణుపు. పూ.3.

వరగలింపు రూ. వరగలించు. అ.క్రి. అలరారు, ఒప్పు. వరగలు రూ. ఒరిగెలు, వరిగెలు. వి.బ.వ. ఒకరకం దాన్యం, పెద్దారుగదాన్యం, కొన్నలు (Panicum miliaceum).

వరగచేప వి. ఒకరకం చేప.

వరగువ వి. తోటల్లో పెరిగే ఒకరకం మొక్క. (Cycas circinalis).

వరగొడ్డము రూ.చూ. వటగొడ్డము. వి. పంకర మాట.

వరగోగు వి. నర్కారు, కర్ణాటక ప్రాంతాల్లో పెరిగే ఒకరకం తీగ (Toddalia aculeata).

వరగోగు చూ. వర¹. వి. వృక్షవిశేషం, ఒకజాతి గోగు. హంస. 4.11.

వరగోజు వి. పచ్చగా ఉండే ఒకచెట్టు. (దీనికొమ్మలు పళ్ళు తోముకునే పుల్లలుగా ఉపయోగిస్తారు) (Salvadola persica).

వరంగోడ రూ. వరంగోడ. వి. మిద్దెపై అంచులదగ్గర, బట్టి ముళల పక్కన కట్టే పల్నని పొట్టిగోడ.

వర(గు రూ. వరను¹. వి. ఔ. చిక్కు. బాన్సు. రా. బాల. 63.

వర(గలిండు రూ.చూ. వరగలిండు. న.క్రి. ప్రకాశించు, వరలు, హవడెల్లు.

వరజా వి. నాగటిదాలు.

వరట రూ. వరటి. వి. పేడ ఎండిన చెక్క, పిడక.

క. బజటి, బెజటి, బెజటి, బెజ్జి. పిడక; తు. బెజంటు; త. వజట్టి, వజలి, వరట్టి; మ. వరటి, వజలి.

వరటపోవు అ.క్రి. 1. కృశించు; 2. ఎండిపోవు.

వరటలు వి.బ.వ. తికమకలు, చిక్కులు, పండి. చ. 2.116.

వరటి రూ.చూ. వరట. వి. పిడక.

వరటు అ.క్రి. కుష్కించు, కుచే. 1.38.

వరండా వి. 1. ఇంటిముందున్న కప్పువేసిన అరుగు; 2. పైకప్పు, సున్నపబట్టి పైబాగాన చదరంగా ఉండే బాగం.

ఇం. Veranda, Verandah. వసారా, స్తంభాలతో కూడిన పైకప్పుకుగల పంచపాళి.

<ఇం. Veranda.

వరతిపాలగు(-అగు) చూ. వట్టు, వజతి. అ.క్రి. నీళ్ళపాలగు. తాళ్ల. సం 9.75.

వరద రూ.చూ. వజద. వి. 1. ప్రవాహం. పల్నా. పు. 49; 2. వాగు, వానకురిని పొలంలో పారే నన్నటి నీటిజాలు.

వరదగుడి రూ.చూ. వరదగూడు. వి. నూర్యాది పరివేష ఇం. వరదగుడు రూ.చూ. వరదగూడు. వి. 1. వానగుడి, చంద్రుడి చుట్టూగాని, నూర్యుడుచుట్టూగాని కాస్త ఎడంగా వలయాకారంలో ఏర్పడే హద్దు; 2. ఇంద్రధనస్సు. వరదగూడు రూ. వరదగుడి, వరదగుడు, వర్దగుడు, వర్ద గూడు. వి. 1. వానగుడి, చంద్రుడిచుట్టూ గాని, నూర్యుడిచుట్టూగాని కాస్తఎడంగా వలయాకారంలో ఏర్పడే హద్దు, పరివేషం. ఇదిదగ్గరగా వేస్తే వానలు దూరంలోను దూరంగా వేస్తే దగ్గరలోను పడతాయి అని నమ్మకం; 2. ఇంద్రధనస్సు. వరదపారు అ.క్రి. నీరు ఎక్కువగా ప్రవహించు. వరదపాసెం వి. వానకోసం పరమాన్నం, రెల్లప పానకం, సంతర్పణ చేయటం. సం. పాయస-పాలతోచేసిన పదార్థం. <వరద+సం. పాయస-. వరదలుపారు అ.క్రి. నీరుఎక్కువగా ప్రవహించు. వరదలో గలుపు(-కలుపు¹) న.క్రి. గంగలో కలుపు, పాడుచేయు.

పల్నా. పు. 112. వరదవట్టుకొను (-వట్టుకొను) న.క్రి. రాబట్టుకొను.

వరని వి. కళింగదేశంలోని రాష్ట్రవిరాగానికి చేర్చే అంత్య పదం. E.I. సంపు. 28, 29.

వరను¹ రూ.చూ. వరకు. వి.ఔ. 1. చిక్కు; 2. వంచన. వరను² రూ.చూ. వరకు¹. వి. 1. రేకు, మొలాం; 2. తొడుగు; 3. మాసిక.

వర(త రూ. ప్రంత. వి. 1. ప్రంత, ఏరు, నది; 2. పల్లం; 3. రంధ్రం.

వర(త(గొట్టు(-కొట్టు¹) చూ. వట్టు. న.క్రి. నశింపచేయు, తాళ్ల. సం. 8.64. వర(త(బోవు(-పోవు) చూ. వట్టు. అ.క్రి. ప్రవాహంలో పడిపోవు. తాళ్ల. సం. 11.2.49. వర(తవచ్చు చూ. వట్టు. అ.క్రి. విజృంభించు. తాళ్ల. సం. 14.121.

వరవట అవ్య. బయట.

వరవడి చూ. వరపు.

వరవడు రూ.చూ. వరముపడు. అ.క్రి. కోర్కెలకోసం ముఖ్యంగా స్త్రీలు సంతానం కోసం దేవీ ఆలయంలో నిష్ఠతో ప్రతిదినం కొంతసేపు దేవి ఎదుట సాగిలపడి ద్యానంతో మొక్కు.

వరపు రూ.చూ. వజపు. వి. అనావృష్టి.

వరవడి రూ.చూ. వరబడి. వి. కరపు, జ్ఞామం. వరపుకూరీ వి. గాలికూరీ, వేనవికాలంలో పొలంపనిలోకి వచ్చే కూరీ. వరబడి రూ. వరపడి. వి. కరపు, జ్ఞామం. <వరపు + -బడి.

వరప్రయాణము వి. చేయవలచుకొన్న ప్రయాణానికి తిథి, వార నక్షత్రాలు బాగా లేనప్పుడు ముందుగా ఒక మంచి రోజున వేరొక ఇంటికి ప్రయాణమై వెళ్ళి ఉండటం.

సం. వర-. శ్రేష్ఠమైన, ప్రయాణ-. పయనం.

<సం. వరప్రయాణ-(అర్థవిపరి.).

వరబడి చూ. వరపు.

వరబీజము రూ. వరిబీజము. వి. ఒకపక్క లేదా రెండుపక్కలా అండం లేదా అండాలు వాయటం, బుద్ధ.

సం. వరబీజ-. శ్రేష్ఠమైన విత్తనం.

<సం. వరబీజ- (అర్థవిపరి.).

వరముపడు రూ. వరవడు, వరపుపడు, వరవుంబడు. అ.క్రి. 1. ప్రాణా చారంపడు. అము. 6.98; 2. అనశన వ్రతమా చరించు, కోర్కెలకోసం ముఖ్యంగా స్త్రీలు సంతానం కోసం దేవి ఆలయంలో నిష్ఠతో ప్రతిదినం కొంతసేపు దేవిఎదుట సాగిలపడి ద్యానంతో ఉండు.

సం. వర-. కోరిక, కానుక, వేడికోలు, ఈవి, దిచ్చం

<సం. వర-+-ము+పడు.

వరబిడి రూ. వరుంబడి. వి. దనాదాయం.

వరబు¹ అ.క్రి. ప్రకాశించు, ప్రవర్తిల్లు. బాగ. 4.2063.

త. వజర-. మెరుగు, తెల్లనిది; మ. వజర- ఎక్కువ.

వరబు² రూ. వరులు, వర్లు. అ.క్రి. వాగు, వదరు.

వరవ వి. 1. నీళ్ళు రావటానికి ఏర్పరచిన కాలువ. బహుళా.

1.59. చంపూరా. 7.25 ; 2. పొలంలో వాననీళ్ళు పారటంవల్ల కోనుకొనిపోయి ఏర్పడ్డ పల్లం ; 3. చెరువుకు నీళ్ళు రావటానికి నహజంగా ఏర్పడిన వాగు ; 4. నేకూరే నదుపాయం ; 5. గడ్డ.

సం. ప్రవాహం-. ప్రవాహం.

వరవడేప వి ఒకరకం చేప. త. బర్వె-. ఒకరకంచేప.

వరవడి¹ యా.చూ. పరువడి. వి. మేలు బంతి.

వరవడి² యా.చూ. ఉరవడి. వి. వేగం, ఉరవడి.

వరవాడి యా.చూ. ఉరవడి. వి. వేగం.

వరవాళులు వి. బ. వ. ప్రవాహాలు. కు.నం. 5.109.

<వరవాడి + -లు.

వరవు యా.చూ. పరవుడు. వి. సేవకుడు, దానుడు, సేవకురాలు, దాసి. కు.నం. 3.102.

వరవుడి వి. సేవకురాలు, దాసి. వేంక. పంచ. 1.123.

వరవు(దనము(-తనము) వి. సేవకత్వం, దాన్యం. మార్క.

1.219. వరవువడు యా.చూ. పరముపడు. అ. క్రి.

ప్రాజాచారంపడు, అనశన ప్రతమాచరించు. వరవుంబడు

యా.చూ. పరముపడు. అ. క్రి. ప్రాజాచారంపడు. అనశన

ప్రతం పూను. ఆము. 6.98.

వరవుటము చూ. పరవుడు.

వరవుడము చూ. పరవుడు.

వరవుడు యా. పరవు, పరువుడు. వి. 1. సేవకురాలు,

దాసి. భార. నభా. 2.200 ; 2. దాన్యం. బసవ.

1.110 ; 3. సేవకుడు, దానుడు.

సం. భరతు-. సేవకుడు, కుమ్మరి.

<సం. భరతు-.

వరవుటము వి. చాకిరి, సేవ, దాన్యం. వరవుడము

వి. దాన్యం. భార. ఉద్యో. 3.112. వరవుడువని వి.

దాసీకృత్యం, దాన్యం. హరిశ్చ. 5.55.

వరన యా.చూ. పరున¹. వి. 1. పంక్తి ; 2. పంతు ; 3.

క్రమం ; 4. పరంపర ; 5. విదం, రీతి ; 6. సామ్యం,

సాటి ; 7. నియమం ; 8. బంధుత్వం ; 9. (రాగాల)

పరన ; 10. నేతలో వచ్చే డిజైను ; 11. మారు,

తడవ ; 12. వడుగు నూలు చుట్టిన దబ్బాలను జంక్రం

ముందు పరనగా పెట్టటం.

వరనకట్టు అ.క్రి. 1 ఆము పడుగులో సాళ్ళు సాళ్ళుగా

మొదట నిలుపుకు మరల అడ్డలకు శరవాత బోర్లకు కుండల

దొంతిని పేర్చు ; 2. డిజైను తయారు చేసుకొను. వరన

జ్వరము వి. చలిజ్వరం. సం. జ్వర - శరీరంలోని ఉష్ణం

పెరగటం. < పరన + సం. జ్వర-. వరన దావులు

వి. బ. ప. ఆములో కాలేకుండలకు దెబ్బతగలకుండా అపుగా

పెట్టిన ఓటికుండలు. వరనటక వి. పాత్రలు వాడేటప్పుడు

సారెపక్కన పెట్టుకొనే పాత్ర. వరనవుల్లి వి. ఆనుపీటలకు

దిగగొట్టిన నిలుపువుల్లి. వరనపోగు వి. పట్టు పడుగులో వరన

తప్పకుండా చిక్కులు పడకుండా వచ్చే పోగు. వరనబిల్లి

వి. ఆరుపదును పాత్రలమీద నునుపు, గట్టి దనం రావ

టానికి సర్వే నలప. వరనరాయి యా. పరినరాయి. పొరిన

రాయి. వి. 1. కట్టుబడిగాని. నేలపై పరవటానికిగాని,

స్తంభాలుగా నిలవటానికి వాడే మరిచినరాయి ; 2. గోడల కట్టుబడికి పనికి వచ్చేరాయి. వరనరాయి కట్టుబడి వి. రాతిని చెక్కి కట్టే పద్ధతి. వరనవేయు స.క్రి. 1. పట్టు నేతలో డిజైన్లు నేయటానికి వడిదారాలతో చిక్కు కట్టు కొను ; 2. జంక్రం మీద పడుగు అనులు పడటానికి పెట్టు ; 3. దరువులు వేయు, బాదు.

వరనట్టి యా.చూ. వారనట్టి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారె పక్కన పెట్టుకునే నీళ్ళపాత్ర.

వరనట్టికుదురు వి. వాటకుండ కింద ఎత్తుకోసం పెట్టు కొనేమట్టి కుదురు.

వరనంది వి. 1. ఒకరకం చేనుగట్టు. అం.భా. 2.8 ; 2. ఒడ్డు.

వరనందు వి. రెండు ఇళ్ళనూర్లు కలుసుకొనే చోటు, వాటి నుండి జారిన నీరు బయటికి పోవటానికి గోడలమధ్య ఏర్పరచిన చిన్న ఎడం, నూర్లనందు.

వరనము వి. అశ్వశిక్షాభేదం. పి.శకు. 1.112.

వరహా యా. వరా. వి. వరహా ముద్ర ఉన్న బంగారునాణెం.

యయా. 1.28, దహిం.కా. నంపు. 6. కా.నం. 694. క్రి.శ

1516.

సం. వరాహ-. కూర్మం, పంది ; ప్రా. పా. వరాహ - ; మరా. వరహ, వరాహ. ఒకబంగారునాణెం.

<ప్రా. వరాహ-.

వరా యా.చూ. పరహా. వి. వరహా ముద్ర ఉన్న ఒక బంగారు నాణెం. రాజ. వి. 2.72.

వరాకట్టు యా.చూ. పరకట్టు. వి. పందిరోమాలకట్టు.

వరాకు చూ. వరి².

వరాళి వి. 1. రాగవిశేషం, ఒకానొకరాగం. చెన్నబసవ.

2.286 ; 2. శోకం, ఎదుపు. పార్వ. 3.74.

వరాహకట్టు యా.చూ. పరకట్టు. వి. అడవి పంది వెంట్రుకలతో చేసిన చిన్నకట్టు.

వరి¹ వి. పన్ను.

త. వరి. పన్ను, సుంకం, విరాళం ; మ. వరి, పన్ను, చందా ; కో. వరి. ప్రభుత్వానికి చెల్లించేపన్ను.

వరి² యా. అరి³, అరి ఒరె, వరె, వరె², వారి. వి. 1. కాలి దాన్యం. శివరా. 4.29, ఆము. 160 ; 2. కాలినదాన్యం. రసిక. 1.58.

త. వరి. కాలిదాన్యం ; మ. వరి. కాలిదాన్యం ; గోం. వంజి. బియ్యం ; పరి ; పర్షి. వెర్షి. పరి.

వరాకు వి. వైరు పొట్టపై నిటారుగా మొలిచిన ఆకు.

<వరి¹ + ఆకు. వరికూళం వి. తొట్టు, ఓడలు మొ. వాటి

తయారీకి మట్టిలో కలిపే పదార్థం. వరిగంజి యా. ఒరి

గెంజి. వి. బియ్యంగంజి. పరిగడ్డి వి. కాలిత్వం. వరిగింజలు

వి. బ. ప. దాన్యం గింజలు. వరిచేను వి. వరిపండేభూమి.

భీమ. 2.54, నె.కా. అత్మకూరు. 45, వరికాలు యా.

వారికాలు. వి. తొట్టు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీకి మట్టిలో

కలిపేపొట్టు. వరిదూగరి యా. వారిదూగ. వి. తొట్టు

ఓడలు మొ. వాటి తయారీకి మట్టిలో కలపటానికి, పశువు

లకు ఆహారంగానూ పెట్టే వరిపొట్టు. వరిపిడి యా.చూ.

వరిపిలి. వి. వరిమొక్క లాగా ఉండి మాగాణి నేలల్లో పెరిగే గడ్డి. వరిపిలి య. ఒడిపేలు, వడిపిల్లు, వడిపిళ్ళ, వడ్పిలి, వడ్పిలి, వరిపిడి, వరిసిల్ల, వరిసీల, వర్పిడి, విడి పిళ్ళి, వి. వరిమొక్కలాగా ఉండి మాగాణి నేలల్లో పెరిగే గడ్డి వరిపూన య. ఒరిపూన. వి. వడ్లపూన, పాచిలో ఒకరకం, వరి చేలల్లో ఏటా లేచి అడుగు అడుగున్నర ఎత్తుపెరిగే గడ్డి మొక్క (Coix lachrymajobi). వరిపూనగడ్డి య. చూ. ఒరి పూనగడ్డి. వి. వరిచేలల్లో ఏటా లేచి అడుగు లేక అడుగున్నర ఎత్తుపెరిగే గడ్డిమొక్క. వరిపూనలగడ్డి య. ఒరి పూనలగడ్డి. వి. వరిచేలల్లో ఏటా లేచి అడుగు అడుగున్నర ఎత్తు పెరిగే మొక్క. వరిపొట్ట వి. వరివెన్ను, వరిపొట్టు య. వారిపొట్టు. వి తొట్టు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీకి జిగురు మట్టిలో కలిపే పొట్టు. వరిపొలం య. అరిపొలం. వి మాగాణి. వరిపండించే నేల. వరిపొట్టు య. వారిపొట్టు. వి. తొట్టు, ఓడలు మొ. వాటితయారీకి మట్టిలో కలిపే పొట్టు. వరిబియ్యము వి. వడ్లను దంచిన బియ్యం. ద.హిం.కా. సంపు. 6. కా.నం. 235. క్రి.శ. 1158. వరి భూమి వి. నన్యక్షేత్రం. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా. నం. 1203. క్రి.శ. 1163. వరిమడి వి. శేదారం, వరిపండే భూ భాగం, వరి చేను. నె.కా. కనిగిరి. 14, చెన్న బనవ. 5.71. వరిమడివాగేలి వి. బురదనాగలి, మడినేలలు దున్నే నాగలి. వరిమటుతు వి. వరిభూమి. నె.కా. కందుకూరు. 16. క్రి.శ. 1430. వరిములిగెనని కొడవలి పారవేయు అ.క్రి. కావలసిన వస్తువును అక్కరలేనప్పుడు అజాగ్రత్తగా పారేసి తరవాత విచారపడు. వరిముల్లు వి. ఔ. రావ్యశూకం. వరిముల్లువాసి వి. కొంచెం. వరిమొత్త వి. మాగాణి, కాలప, చెరువు మొ. వాటి నీటితోసాగు చేసే నేల, ముఖ్యంగా వరిపంటకు ఉపయోగించే నేల. వరివంటకము వి. కాల్యన్నం పద్మ. 10. 246. వరివళ్ళు వి.బ.వ. వరిపైరు ఈతకు వచ్చేటప్పుడు మంచు కురిస్తే అక్కడక్కడా నల్లబడే గింజలు. వరిపూక య. వారిపూక. వి. తొట్టు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీకి జిగురు మట్టిలో కలిపే వరిపొట్టు. వరి వెన్నునుడి య. వర్రెన్నునుడి వి. వెన్నుమిడి నుడి, లక్ష్మినుడి. వరేకంచు య. ఒరేకంచు. వి. 1. అంచులో చివర పదికొలకుల రంగు పోగులు పెట్టి పైన ఒకకొలికి తెలుపు, ఒక కొలికి రంగు చొప్పున మారుస్తూ నేసిన అంచు ; 2. జరీ పెట్టి నేసిన ఒకరకం అంచు. <వరి2 + అకు + అంచు>. వరేకంచుమొగ్గ వి. వరేకంచులో మొగ్గ మాదిరిగా నేసిన దిజైన. వర్రాకంచుచావు వి. జరీపెట్టి నేసిన ఒకరకం చావు. <వరి2 + అకు + అంచు + చావు> వర్రెన్నునుడి య.చూ. వరివెన్నునుడి. వి. వెన్ను మిడి నుడి, లక్ష్మినుడి. <వరి2 + వెన్ను + ను.

వరిక వి. పక్షివిశేషం.

వరికాలు య.చూ. అరికాలు. వి. మోకారి కిండిరాగం.

వరిగ య.చూ. వరువు. వి. నన్యవిశేషం. కాశీ. 3.23.

వరిగుండము వి. 1. నీటిగుండం ; 2. పిశాచి.

వరిగె య.చూ. వరువు. వి. ఒకరకం అహారధాన్యం, దంచిన గింజలు అన్నం వండుకోవటానికి, గడ్డిపశువులకు ఉప

యోగిస్తాయి. రెండు మూడు నెలల్లో కోతకు వచ్చే వంట (Puniceem miliaccum).

వరిగెలు య. ఒరిగెలు. వి.బ.వ. ఒకరకం ధాన్యం.

వరిడి య.చూ. వరువది. వి. శ్రీమంతులు, రాజులదగ్గర ఎప్పుడూ ఇచ్చకం మాటలు చెప్పేది.

వరిణి వి. కళ్ళంలో ధాన్యం శుభ్రంచేసే జల్లెడ.

వరిది య.చూ. వరువది. వి. శ్రీమంతులు, రాజుల దగ్గర ఎప్పుడూ ఇచ్చకం మాటలు చెప్పేది.

వరిబీజము య.చూ. వరిబీజము. వి. వృషణ వ్యాధివిశేషం, ఒకపక్క వాచిన వృషణం, బుద్ధ.

వరియ వి. ముల్లు కోల, బరిగోల.

నం. వారికా. వారించేది; ప్రా. వారిజ, నివారింప బడ్డది.

వరిశ వి. వారనత్వం. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. నం. 772. క్రి.శ. 1696.

హిం.ఉ. వరాసత్ ; పార. పరాసత్.

<ఉ. పరాసత్.

వరినరాయి య.చూ. వరనరాయి. వి. 1. కట్టుబడికిగాని, నేలపై పరవటానికిగాని, స్తంభాలుగా నిలపటానికి వాడే మరిచినరాయి ; 2. గోడలకట్టు బడికి పనికివచ్చేరాయి.

వరిసిల్ల య.చూ. వరిపిలి. వి. వరిమొక్క లాగా ఉండి మాగాణి నేలల్లో పెరిగే మొక్క.

వరిసీల య.చూ. వరిపిలి. వి. వరిమొక్కలాగా ఉండి మాగాణి నేలల్లో పెరిగే గడ్డి.

వరుగగు చూ. వరుగు.

వరుగు వి. 1. తరిగి ఎండవేసిన కాయదినును, ఎండిన మాంసం ముక్క మొ.ది. ఉ.హరి. 4.54 ; 2. నూనెలో వేయించి పొగపిన ఎండిన కాయముక్క. కాశీ. 7.186 ; 3. గడ్డ ; విణ. సారహీనమైంది, బలహీనమైంది. వరాహ. 7.52 ; అ.క్రి. బక్క చిక్కిపోవు.

వరుగగు అ.క్రి. ఎండు, శుష్కించు. <వరుగు + అగు. వరుగు(జే(వ) (-చే(వ) వి. ఎండుచేప. ఆం. భా. 1.160. వరుగుతో దాగరయెండు (-ఎండు) అ.క్రి. వరుగుతో చాటు వరుగు వేసిన పాత్రకూడా ఎండు. ఉ.హరి. 4.54. వరుగైన క్రి. విణ. ఎండిన, శుష్కించిన. <వరుగు + అన.

వరుగుడు వి. తోటల్లో పెంచే ఒకరకం మొక్క (Cycas circinalis).

వరుగైన చూ. వరుగు.

వరుజు వి. మడ్డిమొక్కగనిమ, మడికి చుట్టూ ఏర్పరచిన చిన్న కట్ట. ఆము. 4.125.

క. బరె. గీతలుగీయటం, బరెత. గీత, గుర్తు ; తు. బరెత ; త. వరైవు. చిత్తరువు.

వరుకు అ.క్రి. కృశించు, చిక్కిపోవు. భీమ. 4.82.

క. బజడు, బరడు. గొర్రానితనం ; తు. బరంటుని. ఎండిపోవు, కృశించు ; మ. వరళుక. ఎండిపోవు ; గో. వరెంజె.

వరుణ వి. ఒకరికోసం పూజో, పారాయణమో చేయటానికి

మరొకరిని నియమించి ఆచనరమైన దనం ఇవ్వటం.

నం. వరుణ-, నీరు, నముద్రం, వరుణదేవుడు, నూర్పుడు.

<నం. వరుణ-. (అర్థవివరి.).

వరువు వి. గచ్చుపని, గారచేయటం.

వరుమానము వి. ఆదాయం, రాబడి, వచ్చుబడి.

క. వరుమాన. ఆదాయం ; త వరుంపటి, వరు మాణమ్. ఆదాయం, మూలం.

వరుంబడి యా.చూ. వరుంబడి వి. దనాదాయం.

వరులు యా.చూ. వరులు. అ.క్రి. వరులు, వాగు.

వరువట్టు వి. అధికంగా తడి ఆరటం, కు.నం. 5.155.

వరువట్టుగొను (-కొను) అ.క్రి. బొత్తిగా ఎండిపోవు.

తార. ఉద్యో. 5.294. వరువట్టువట్టు యా.చూ. వరువట్టు వట్టు. అ.క్రి. బొత్తిగా ఎండిపోవు. వరువట్టువట్టు (-వట్టు¹) యా. వరువట్టు వట్టు. అ.క్రి. బొత్తిగా ఎండిపోవు. కు. నం. 5.155.

వరువట్టుగొను చూ. వరువట్టు.

వరువట్టు వట్టు చూ. వరువట్టు.

వరువట్టు వట్టు చూ. వరువట్టు.

వరువడి యా. ఒరువడి, వరువడి¹. వి. 1. విధం. అం. తా. 2.174 ; 2. వరున ; 3. వైసం.

వరువడ్లు వి.బ.వ. సేవకులు. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.నం. 1248. క్రి.శ. 1112.

వరువడి యా. వరిడి. వరిడి, వర్తి, వర్తి. వి. 1. శ్రీమంతులూ, రాజులదగ్గర ఎప్పుడూ ఇచ్చకం మాటలు చెప్పటం ; 2. వర్తమానం, ఆన.

హిం.ఉ. వరదీ. ప్రభుత్వాధికారులు లేదా కార్య కర్తలు లేదా నౌకర్ల దుస్తులు.

<ఉ. వరదీ.

వరువరువులు వి.బ.వ. మిక్కిలి వరువులు, అధికంగా ఎండినవి. వేంక. సంపు. 3.297.

వరువాత యా.చూ. వరువాత. వి. ప్రాతఃకాలం. ఘటికా. 2 20. రామాధ్యు. 8.82.

నం. ప్రభాత-. ఉదయం.

వరువాయి యా.చూ. వరువాయి. వి. ప్రాతఃకాలం.

వరువు యా. ఒరిగె, వరిగ, వరిగె. వి. వరిగ, నన్యవిశేషం. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా. సం. 314. క్రి.శ. 1247. (Panicum miliaceum).

క. బరగ, బరగు. జొన్న ; త. వరకు, జొన్న ; మ. వరకు, పైరు.

నం. వరక-. నన్యవిశేషం ; పో. చూ. మరా. బర్గ్. జొన్న.

వరువుబెములు(-వెములు) వి.బ.వ. సేవకుడు చేసే పనులు, పరిచర్యలు. కు. నం. 3.102.

వరున¹ యా. ఉరన, ఉర్న, వడన, వడిన¹, వరన, వర్న, వర్న పొరన, వర్న వి. 1. వరుంపర, తార. ఆది. 4.221 ; 2. పంతు. తార. ఆది. 6.264 ; 3. పంక్తి. కు.నం. 6.187 ; 4. క్రమం. తార. విరా. 1.72 ; 5. విధం.

రీతి. తార. కాంతి. 6 25 ; 6. సామ్యం, సాటి. కుల్యత. తార. అను. 5.191 ; 7. పర్యాయం, తదవ. హరి. ఉ. 10.309 ; 8. వియమం. కాశీ. 6.86 ; 9. బంధుత్వ క్రమం. శృం. నై. 7.105 ; 10. (రాగాల) వరన, పాటలోని న్యరాలబేదం. తార. 1.264 ; 11. ప్రాయం, పయస్సు ; విణ. మంచిది, యుక్తం. మను. 2.52.

క. వరసి, వరిసి. బంతి, జాతి, కుటుంబం ; త. వరిచై. క్రమం, బంతి, రాజచిహ్నం.

వరునఅగు అ.క్రి. వివాహానికి అర్హమైన చుట్టరికం కలిగి ఉండు. వరునగొను (-కొను) అ.క్రి. దారుతీరు, పంక్తిగా ఏర్పడు. లక్ష్మీ. వి. 5.74. వరువరో మాట్లాడు అ.క్రి. ఏదో ఒక చుట్టరికం కలుపుతూ పలకరించు. శుక. 2.172. వరున బడు (-వరు) అ.క్రి. మామా అల్లుళ్ళవరనతో పరిహాసాలు చేసుకొను. వరునమొగ్గరము వి. దండ హ్యాహం, పంతులుగా ఏర్పడ్డ సైన్యం. వరునలంజలు వి.బ.వ. పంతుగా సేవ చేసే సానులు. ద.హిం.కా. సంపు. 6. కా.నం. 1000.

క్రి.శ. 1307. వరునలు పెట్టుకొను అ.క్రి. పంతులు వేసుకొను. కాశీ. 2.19.

వరున² యా. బరన, బర్న. వి.బ.వ. మల్లురు చేసే సాధన విశేషం.

వరునము వి. సంవత్సరం. రిం. తా. ఉ. 92 పు. 10వం.

నం. వర్ష-. సంవత్సరం ; ప్రా. వరస-, వరిస-.

<ప్రా. వరస-.

వర¹ యా.చూ. వరె¹. వి. అరకను పక్కకులాగే పెంకితనం కలిగినవిద్దు.

వరె² యా. వరి². వి. కళిందగ్గర వేసిన గడ్డికుప్ప.

వరెంగోడ యా.చూ. వరంగోడ, వి. మిద్దె వైతంతులదగ్గర బట్టిమశల పక్కన కట్టే పల్పని పొట్టిగోడ.

వరెంచీర వి. ఒకవైపు నల్లతంతు, మరొకవైపు ఎర్రతంతు పెట్ట వేసినచీర.

నం. చీర- వస్త్రం.

<వజ + అంచు³ + నం. చీర.

వరే అవ్య. 'కదా' అనే అర్థాన్నిస్తుంది. ప్రకృత్యర్థకం. కు.నం. 4.9.

వరేకంచు చూ. వరి³.

వరేకంచుమొగ్గ చూ. వరి².

వర్జిగ వి. ఎక్కువబరువును లాగించటానికి ఒకకాడిఎద్దులకు, ముందు ఇంకొక కాడి ఎద్దుల్ని కట్టి పూన్చినది.

వర్జు యా.చూ. వరున¹. వి. 1.పంక్తి ; 2. క్రమం ; 3. త్రాసు, మూర మొ. వాటిమానం.

వర్జుకొను న.క్రి. కొలతప్రకారం కావలసిన ఆకారాన్ని గీతలలో గుర్తించు.

వర్జవకెక్కు అ.క్రి. ప్రసిద్ధిపొందు. కు.నం. 1.86.

నం. వర్జనా. చిత్తరువు రాయటం, లాయటం, చెప్పటం, స్తోత్రం.

<నం. వర్జనా + -కు¹ + ఎక్కు.

వర్ణాలు వి. ఆవాల్లో ఒకరకం.

నం. వర్ణ-. రంగు, రకం.

<నం. వర్తక-+-ము+లు (అర్థవిపరి.).

వర్తకము వి. వాణిజ్యం, క్రయవిక్రయవ్యాపారం. కవికాశ 1.72. విష్ణువు. 7.229.

నం. వర్తక-, వర్తకా. జీవిస్తున్నది, అభినివేశం కలది.

<నం. వర్తక- (అర్థవిపరి.).

వర్తకుడు వి. క్రయవిక్రయ వ్యాపారాలుచేసేవాడు. HAS 13.1.

నం. వర్తక-, జీవిస్తున్నది, అభినివేశంగలది, గుర్రపడెక్క.

<నం. వర్తక- (అర్థవిపరి.).

వర్తకులని వి. తుప్పగా పెరిగే ఒకరకం కలుపుమొక్క (Ocimum genus)

వర్తమానము వి. వార్త, సమాచారం, కువ.చ. 4.189.

నం. వర్తమాన-, ప్రస్తుతం, వర్తమానకాలం, తరగటం.

<నం. వర్తమాన- (అర్థవిపరి.).

వర్తగుడు రూ.చూ. వరదగుడు. వి. 1. వానగుడి, చంద్రుడి చుట్టూగాని, నూర్కుడిచుట్టూగాని కాస్త ఎడంగా పలయా కారంలో ఏర్పడేహద్దు ; 2. ఇంద్రదనుస్సు.

వర్తనూడు రూ.చూ. వరదగుడు. వి. 1. వానగుడి, చంద్రుడి చుట్టూగాని, నూర్కుడి చుట్టూగాని కాస్త ఎడంగా పలయా కారంలో ఏర్పడే హద్దు ; 2. ఇంద్రదనుస్సు.

వర్తి రూ.చూ. వరువది. వి. 1. శ్రీమంతులూ రాజులదగ్గరా ఎప్పుడూ ఇచ్చకం మాటలు చెప్పటం ; 2. వర్తమానం.

వర్తి రూ.చూ. వరువది. వి. ఏదైనా చెయ్యటానికి ఒకరు మరొకరికి ఇచ్చిన అధికారపత్రం.

వర్నం వి. వస్తువులకుండే ప్రధాన లక్షణాల్లో ఒకటి, తెలుపు మొ. వి.

నం. వర్ణ-, రంగు ; ప్రా. వర్ణ-.

<నం. వర్ణ-

వర్త రూ.చూ. ఒట్ట. వి. కారం.

వర్తమీను వి. మత్స్యభేదం, ఒకరకం చేప.

వర్తాకంచుచావు చూ. వరి².

వర్త రూ.చూ. వటవ వి. 1. వరద, ప్రవాహం ; 2. అతిశయం.

వర్త¹ రూ. వర¹ వి. అరకను పక్కకు లాగే పెంకెతనం గల ఎద్దు.

వర్త² రూ.చూ. వరి². వి. కళ్ళం దగ్గరవేసిన గడ్డికుప్ప.

వర్తకోత వి. తుప్పవేసిన తరవాత కోసే కంకికోత.

వర్త³ చూ. వటద. రూ. అరె, ఒరె. వి. వాగు, చిన్నవాగు, వాన కురిసి పారే కాలవ.

వర్తెమ్మనుడి చూ. వరి³.

వర్తబావి చూ. వరి³.

వర్తమన్ను రూ.చూ. ఒరలమన్ను. వి. ఒండ్రుమట్టి, వరిపొట్టు, మసి కలిపి తొక్కి మాగవేసి ఒరలకు ఉపయోగించే మట్టి.

వర్త రూ.చూ. వరలు². అ.క్రి. వదరు. వాగు.

వర్వ(బివి(-వవి) చూ. వరవడు. వి. దాన్యం. కు.నం. 7.51. వర్వాకాలపు చదువు వి. బాగాసాగనిచదువు, వానాకాలం చదువు. వానలు కురిసినప్పుడు పాతకాలలకు నెలవరిస్తారు. కాబట్టి ఈ పలుకుబడి.

నం. వర్తకాల-, వానకారు.

<నం. వర్తకాల-+-ము+చదువు.

వర్న రూ.చూ. వరున¹. వి. 1. పంక్తి. పండి. చ. 1.43 ; 2. క్రమం.

వర్నరౌతు వి. గోడల కట్టుబడికి పనికివచ్చేరాయి. వర్న వెంబడి క్రి. విణ. ద్రు. పంకుల ప్రకారంగా, క్రమానుసారంగా. శుక. 3.450.

వట వి. మేర, హద్దు. ఘటికా. 2.99.

క. వరె. హద్దు, పరిమితి ; త. వరె ; మ. వరె. హద్దు.

వటగొడ్డము రూ. వరగొడ్డము. వి. వంకరమాట, వక్రోక్తి. వటగొడ్డము రూ. ఒటగొడ్డయము, ఒటగొడ్డము, వరగొడ్డము, వటగొడ్డము. వి. మర్యాదమీరిన మాట, వంకరమాట. భల్లా. 4.

వటకు చూ. వట. రూ. వరికు. అవ్య. దనుక, చాక. పర్యం తార్థం. ఉ.రా. 3.226.

వటగొను(-కొను) అ.క్రి. ప్రవాహమగు, దారగొట్టు. పండి. చ. 1.1.146.

<పట్టు+కొను.

వటడు¹ వి. 1. ముడినక్క. నక్క. తార. సరా. 2.251 ; 2. బక్క చిక్కినవాడు.

నం. వృద్ధ -. ముసలి.

వటడుగ్రక్కు వి. నక్కఅరుపు.

వటడు² న.క్రి. మలాంచేయు. ద. హిం. కా. సంపు. 11. కా. సం. 90.

వటత రూ.చూ. వటద. వి. ప్రవాహం. వెల్లువ.

వటతి రూ.చూ. వటద. వి. ప్రవాహం.

వటతిపాల్సేయు న.క్రి. గంగలో కలుపు. పండి. చ. 1.1.115.

వటద రూ. వరద, వర్షు, వటత, వటతి, వటవ, వట్టు¹. వి. ప్రవాహం. తార. శాంతి. 1.217.

వర్తి. వెరెద్. వరద.

వటదగుడి వి. సూర్యాదిపరివేషం, గాలిగుడి. వటద గూడు వి. గాలిగుడి, సూర్యాదిపరివేషం. వటదగొను(-కొను) అ.క్రి. ప్రవహించు, వరదవారు. దాన్య. రా. యు. 661. వటద(గలియు(-కలియు) అ.క్రి. 1. వ్యర్థమగు. తార. అశ్వ. 1.12 ; 2. చెడు. కలు. 4.14. వటద(గలుపు(-కలుపు¹)) న.క్రి. పాడుచేయు. వటద(సూరించుచింతవందగు న.క్రి. చెడు. నశించు. చంద్రరే. 2.168. వటదపాలగు (-అగు) అ.క్రి. నశించు. ఉ. హరి. 4.300. వటదపాల్ చేయు న.క్రి. పోగొట్టు, చెరుచు. పండి. చ. 1.39. వటద(బోవు(-పోవు) అ.క్రి. 1. వ్యర్థమగు, పాడైపోవు. కాళ. 3.111 ; 2. పోవు. సారంగ. 2.145. వటదలుగట్టు (-కట్టు) అ.క్రి. వరదలు వారు, ప్రవహించు. వరాహ.

2.136. వటదవాలు(-పాటు) అ.క్రి. ప్రవహించు. భాగ. 10వూ. 1363.

వటవు రూ. పరవు. వి. 1. వానలేమి, అవగ్రహం. భార. సభా. 1.71; 2. కరవు, కాటకం.

క. బట, బటహు. అనావృష్టి, వంద్యాత్వం, ఎందు క్రర, బటవ. అనావృష్టి; త. వటమ్, వటన్. అనా వృష్టి, వేసవి.

వటల వి. పృథ్వితపస్వి. సన్యాసి.

వటలు అ.క్రి. 1. కొన్నిపట్ల వాక్యాలంకారం. భార. ఆది. 8.270; 2. ప్రవర్తించు. కు.సం. 1.26; 3. ప్రకాశించు, ఒప్పు. కు.సం. 7.63; 4. వ్యాపించు. పరమ. 1.91.

త. వళర్. వృద్ధిఅగు, పెరుగు, తెల్లని; మ. వళర. ఎక్కువ, చాల;

పో. చూ. సం. భాజ్. ప్రకాశించు.

వటవ రూ.చూ. వటద. వి. వెల్లువ, ప్రవాహం.

వటవాత రూ.చూ. వటువాత. వి. ప్రాతఃకాలం.

వటవుడు రూ.చూ. పరవుడు. వి. 1. దాసి; 2. తొత్తు, దానిన.

వటితిపాలు చూ. వటితి. వి. ప్రవాహాధీనం, దృఢం. భాస్క. రా.య. 1619.

వటుగొను (-కొను) చూ. వటు. అ.క్రి. 1. ప్రవహించు; 2. దారకట్టు.

వటుతగలియు అ.క్రి. ప్రవాహంలో పడిపోవు, చెడ, నశించు. పరాహ. 6.123, ఏక. 2.214.

<వటు¹ + -అ¹ + కలియు.

వటువట్టు వి.బ.వ. మిక్కిలి ఎండటాలు. భార. విరా. 2.88.

వటువట్టుగొను (-కొను) అ.క్రి. మిక్కిలి ఎందు. కళా. 6.255. వటువట్టువట్టు (-వట్టు¹) అ.క్రి. ఎండపోవు. పండి. చ. 2.3.134.

వటువాత రూ. పరుశాత, వటువాత. వి. ప్రాతఃకాలం. హరి. పూ. 5 239.

సం. ప్రభాత-. ఉదయం.

వటువాయి రూ. పరువాయి. వి. వేగుజాము, వేకువ.

వట్టు రూ.చూ. ఒట్టు. వి. 1. కారం; 2. గాలు.

వట్టియ రూ. వట్టు², వట్టె. వి. బీటిక.

సం. (వట్టె). పగులు.

వట్టు¹ రూ.చూ. వటద. వి. జౌ. అనౌ. ప్రవాహం. భార. విరా. 3.163, విణ. అధికం, మిక్కుటం. శివత.సా. 336.

వట్టేలు వి. మంచి ప్రవాహం. బసవ. 201వ. 20 పం. <వట్టు¹ + ఎలు.

వట్టు² రూ.చూ. వట్టియ. వి. బీట.

వట్టె రూ.చూ. వట్టియ. వి. బీటిక.

వట్టేలు చూ. వట్టు.¹

వట్టోడి రూ.చూ. వట్టోడి. వి. ప్రవాహం. కు.సం. 11.102.

వట్టోడ్డి రూ.చూ. వట్టోడి. వి. ప్రవాహం. మోక్ష. 5.230.

వట్టోడ్డు రూ. చూ. వట్టోడు. అ.క్రి. ప్రవహించు. భార. విరా. 2.

వట్టోడి రూ. వట్టోడి, వట్టోడ్డి. వి. ప్రవాహం. కు.సం. 3.10. వట్టోడు రూ. వట్టోడ్డు. అ.క్రి. ప్రవహించు. కు.సం. 9.36.

<వట్టు¹ + ఓడు².

వల¹ వి. 1. జాలం, చేపలుపట్టే సాధనవిశేషం. కు.సం. 8.130, భార. కర్ణ. 3.158; 2. మృగాలు, పక్షులు మొ. వాటిని పట్టేవాగుర, ఉచ్చు. ఉ.హరి. 4.22; 3. మాయ. దళా. 1.160; 4. గాలం. దళా. 1.280; 5. రాత్రివేళల గొర్రెలమంద చెదరకుండా ఉండటానికి పెట్టేది; 6. ఉన్ని కుర్రం చేసేటప్పుడు ఎగిరిపోకుండా కప్పేది.

క. ఒ.లె. వల; త. వలై.

వలత్రాడు వి. వలైతాడు, పశువుల్ని కట్టేతాడు. నీలా. 2.65. వలవట్టు అ.క్రి. పన్నాగం పన్ను. వలబెట్టు (-పెట్టు) స.క్రి. మోసంచేయు. కాళ్ళ. సం. 10.67. వల రాయ(డు) వి. జాలరి, బెస్త. వసు. 3.51. వలతే(డు) వి. బెస్తవాడు, పల్లెవాడు. వలలబడవైచు స.క్రి. మోసం చేసి వశపరచుకొను. గంద. 1.180. <వల¹ + -లు + -అ¹ + పడు + -అ¹ + వైచు. వలలబెట్టు స.క్రి. 1. మోసం చేయు. కాళ్ళ. సం. 17.481; 2. వంచించి వశం చేసు కొను. నిరంకు. 2.33. < వల¹ + -లు + -అ¹ + పెట్టు. వలరోవేసికొను అ.క్రి. బేలుపుచ్చిలోబరచుకొను. వలవా(డు) విణ. వాగురికుడు, ఉచ్చులొగ్గేవాడు. ఆం. భా. 2.286. వలవేయు అ.క్రి. ఉచ్చులుపన్ను. వలవేసిచూచు. అ.క్రి. అలోడించుచూచు వలవైచు స.క్రి. పట్టుకొను. భాస్క. రా.య. 1486.

వల² చూ. వలచు¹. వి. కామం, వలపు. కు. సం. 9.51. శృం.నై. 7.120.

వలకాక వి. మన్మథాగ్ని, విరహతాపం. నీలా. 2.36. వలకా(డు) వి. కాముకుడు. వలకారి వి. కాముకుడు, వల పించేవాడు, వలపించేది. వసు. 4.23, పాండు. 3.43. వలకారితనము వి. కాముకత్వం. విష్ణువ. 6.19. వలకారి వగలు వి.బ.వ. చన్నెలాడిటక్కులు. వలదొర వి. కాముడు, రతిపతి. అని. 2.29. వలదొరవెట్టము వి. మారవైరి, శివుడు. వలవక్షము వి. పక్షపాతం. వలరసము వి. మోహం, ప్రేమరసం. కు. సం. 5.127. వలరాకటారి వి. మన్మథునికత్తి. చంద్రాంగ. 4.183. వలరాచవని వి. 1. గ్రామ్యదర్శం. నీలా. 1.8; 2. సంయోగం. వలరాచ రాచవా(డు) విణ. మన్మథుడనే క్షత్రియుడు. శృం.నై. 3.130. వలరాచరాచవాడు విణ. బ.వ. మన్మథుడు. శృం.నై. 1.97. వలరాచలచ్చి వి. మన్మథలక్ష్మి. యయా. 3.41. వలరాచవా(డు) విణ. మన్మథుడు. యయా. 1.81. వలరాచ సూ(డు) వి. మారవైరి, శివుడు. వలరాజు వి. మన్మథుడు. కు.సం. 5.75, శృం.నై. 3.92. వలరాజురాగులు వి.బ.వ. మన్మథాంకాలు. ఏక. 8.7. వలరాజుతల్లి వి. లక్ష్మి. వలరాజుసూ(డు) వి. శివుడు. వలరాజ్ఞేము వి. మన్మథుని ద్వజం. దళా. 1.155. వలరాయ(డు) వి. మన్మథుడు. యయా. 4.102, వసు. 4.38. వలరాయలు వి.బ.వ. మన్మథుడు. ఉ.హరిశ్చ. 3.64. వలతే(డు) వి. మన్మథుడు. ఆము. 5.98. వలతేనిగన్నవా(డు) (-కన్నవా(డు)) విణ.

మారనకుడు. విష్ణువు. వలతేనిసూడు వి. శివుడు. మారవైరి. వలవంత రూ. వల్యంత. వి. 1. మన్మథవ్యథ. కు.నం. 5.135, భార. ఆను. 1.48 ; 2. చింత, వ్యథ. భాగ. 6.232 ; 3. మాయ, మోసం. దశా. 1.56. వలవంతతనము వి. 1. మన్మథవ్యథ. కు.నం. 6.21 ; 2. వయలుగొనటం, అతిమోహం. వల్యంత రూ.చూ. వలవంత. వి. 1. మన్మథవ్యథ ; 2. చింత ; 3. మాయ, మోహం.

వల³ రూ.చూ. వలను. విణ. 1. పృత్తిలో వలను శబ్దానికి మీదివర్ణం లోపించగా సమాసహార్యభాగంలో మిగిలిన రూప ; 2. కుడి.

వలకట్టు స.క్రి ఆనుకూలపరచుకొను. కళా. 6.155. వలకడ వి. దక్షిణదిక్కు. వలకన్ను వి. కుడికన్ను. భాగ. 10పూ. 648. వలకేలు వి. కుడిచేయి. హర. 7.49. వలగాక అప్య. వలను వడక, పీలువడక. దశా. 4.76. వలగొను (-కొను) స.క్రి. 1. ప్రదక్షిణంచేయు, చుట్టుతిరుగు. భార. విరా. 5.48 ; 2. చుట్టుకొను, పరివేష్టించు. వసు. 1.68. వలగొలుపు రూ.చూ. వలగొల్పు. స.క్రి. వలగొను. వల యాకారంగా ఉంచు. వలగొల్పు రూ. వలగొలుపు. స.క్రి. వలగొను, వలయాకారంగా ఉంచు. ప్రభా. 5.42. వలచుక్క వి. కుందేటిచుక్క, సక్రమనేనక్షత్రం. పొద్దు పొడవక ముందు తూర్పునకొన్ని నెలలు, పొద్దుగూతన తరవాత పడమట కొన్ని నెలలు ఆకాశంలో ప్రకాశవంతంగా కనిపించేచుక్క. వలచుట్టు స.క్రి. పరివేష్టించు, చుట్టుకొను. సిం.ద్వా. 1.134 ; వి. వలకొనటం. వలచూడ్కి వి. కుడికన్ను. పారి. 5.30. వలచే రూ. వలచేయి. వి. కుడిచేయి. భాగ. 10ఉ. 916. వలచేయి రూ.చూ. వలచే. వి. కుడిచేయి, పరమ. 2.119. వలతీరు వి. కుడివైపుగా వెళ్ళటం. క్రీడా. 52. వలదిక్కు వి. దక్షిణదిక్కు. ద్వి. పరమ. వి. 1.27, సం. దిక్. దిక్కు, దిశ. వలదిరుగు (-తిరుగు) అ.క్రి. ప్రదక్షిణం చేయు. వలవటిపాయ వి. అచ్చుగుది పాయల్లో కుడివైపుది. వలవబెద్దు రూ. ఒలవ బెద్దు. వలవబెద్దు. వి. కడవబెద్దు, బంతిలో చివరి ఎద్దు. బంతిలో కుడివైపున ఉండి బంతితిప్పే ఎద్దు. వలవల వి. బొ. కుడిభాగం నిర్వ. రా. 5.97. వలవలగిలక రూ. వల పల గిలుక. వి. రేపానికి రేరాక చిహ్నం. వలవలగిలుక రూ.చూ. వలపలగిలక. వి. రేపకు వేరాక చిహ్నం. వలవలదావల వి. కుడిభాగం, ఎడంభాగం. ద.హిం.శా. సంపు. 10.శా.నం. 114. క్రీ.శ. 1144. వలవలదావలలు వి. బ. వ. కుడి ఎడమలు. వలవలికన్ను వి. కుడికన్ను. 3.72. వలవలించు స.క్రి. 1. కుడివైపుగా తిరుగు. భార. శల్క. 2.267 ; 2. వలగొను, ప్రదక్షిణంచేయు. భీమ. 3.39. <వలవల+ఇంచు³. వలవలెద్దు రూ.చూ. వల పబెద్దు, వి. కడవబెద్దు. బంతిలో చివరి ఎద్దు, బంతిలో కుడివైపున ఉండి బంతితిప్పే ఎద్దు. వలబద్ద వి. మరమగ్గం కట్టుబడిలో కుడివైపు బద్ద. వలమూపు వి. కుడిమూపు. భార. విరా. 2.198. వలతెక్క వి. కుడి రెక్క. పి.శకు. 1.132. వలవంక వి. కుడిదిక్కు, కుడి

వైపు. ఉ. హరి. 3.65. వలవచ్చు అ.క్రి. 1. ప్రదక్షిణం చేయు. వర.రా.య. 487ప. 15పం. ; 2. చుట్టి వచ్చు. -వల⁴ క్రి. విణ. ద్రు. పృత్తిలో వలను శబ్దానికి మీది వర్ణం లోపించగా సమాసోత్తర భాగంలో మిగిలిన రూపం. ఉదా. అపల, ఉపల. నిర్వ. రా. 3.75,

వల⁵ వి. పర్యాయం.

వలం రూ.చూ. పలయం. వి. గుండ్రబి వస్తువులచుట్టు కొలత. వలగం వి. చుట్టిసారె చక్రం తయారీలో సారె యెత్తు వేయటానికి చిప్పల్ని గుండ్రంగా చించి పెండలు కట్టిన వలయం.

సం. ప్రా. వలయ-. గుండ్రంగా ఉండే వస్తువు, అందె, కడియం మొ. వి.

<ప్రా. వలయ-.

వలగండ వి. కూడ్రుల్లో ఒకతెగ. హంస. 3.29.

వలంగుండు రూ. వలము.

వలకు రూ.చూ. వలను. వి. 1. దిక్కు. భార. ఆరణ్య. 4.135 ; 2. పార్శ్వం, వైపు. కు.నం. 8.53 ; 3. ఒప్పిదం, అచ్చ. రా. బాల. 205.

వలకుపు రూ.చూ. వలను. వి. దిక్కు.

వలచు¹ రూ. పల్చు¹. స.క్రి. 1. కామించు, మోహించు. భార. ఆది. 8.110 ; 2. ఆపేక్షించు, కోరు. భార. సభా. 2.228 ; అ.క్రి. 1. తగు, యుక్తమగు. కు.నం. 6.7 ; 2. సమర్థుడగు. భార. ద్రోణ. 2.290 ; 3. ప్రియపడు. శృం.నై. 2.26 ; 4. అక్కరగు, అవశ్యమగు. ఆము. 2.93.

క. ఒల్లు, ఒల్లె. అణువు, ఒలి, ఒలె. సంకోషించు, వాంఛించు, కోరుకొను, ఒల్. ఇష్టం ; తు. ఒలపుని. ప్రేమించు, ఒలియుని. ఇష్టపడు, దయచూపు ; త. ఒల్, ఒల్లు. అంగీకరించు, సమర్థమగు, సాధ్యమగు, ఒల్లె. బలం, ఒల్లవై. సామర్థ్యం ; మ. ఒల్లుక. అంగీకరించు, సాధ్యపడు, ఒల్లా/ఒల్లా. చేయకూడని.

మూ.ద.ద్రా. *వల్-/*ఒల్.

వలవ వి. దీవన, ఆశీస్సు. వలపార క్రి. విణ. ద్రు. మనః పూర్వకంగా. వలపించు స.క్రి. 1. కామింపచేయు. భీమ. 1.94 ; 2. ప్రీతినొందించు, సంకుప్తుని చేయు. విష్ణువు. 2.295. <వలచు¹+ఇంచు³. వలపు¹ రూ. వల్చు¹. వి. 1. వాంఛితం, కోరిక. భార. విరా. 2.287 ; 2. మోహం, హర. 6.103. క. ఒలవు. సంకోషం, కరుణ, ఇష్టం ; తు. ఒలమె, ఒలుమె. ఆప్యాయత, అభిమానం. వలపుకత్తియ రూ. వలపుకత్తె. వి. కామం కలది, కాముకి. రాజవా. 5.65. వలపుకత్తె రూ.చూ. వలపుకత్తియ. వి. కామంకలది, కాముకి. వలపుకాడు వి. కాముకుడు, కామంకలవాడు. వలపుకీలు వి. పోకముడి. నీవి. శృం.నై. 7.176. వలపుగొను(-కొను) అ.క్రి. 1. మోహంపొందు ; 2. దేవురించు. వలపుగొల్పు(-కొల్పు) స.క్రి. మోహింపచేయు ఘటికా. 1.128. వలపుటిక్క (-ఇక్క) వి. కళాస్థానం. ఉ. హరిశ్చ. 2.56. వలపుదేవర వి. వలరాజు, మన్మథుడు, యయా. 5.56. వలపురాయడు

వి. రతిపతి, మన్మథుడు. యయా. 3.63. వలపురాయలు
వి.బ.వ. రతిపతి, మన్మథుడు. వలపుతేడు వి. మన్మథుడు.
వలపులకినమనలు వి.బ.వ. విరహవేదనలు. విజయ. 3.37.
వలపులరాచకోడు వి. మన్మథుడు. పి.శకు. 3.169.
వలపులరాజు వి. మన్మథుడు. విక్ర. 6.26. వలపులతేడు
వి. మన్మథుడు. యయా. 5.1, దర్శ. 3.173. వలపు
వింటివాడు వి. మన్మథుడు. రామాధ్య. 1.151. వలపు
లాడు అ.క్రి. (బాగుపడటంకోసం) దేవరించు. <వలపు +
-లు + అడు. వలపులాడి వి. కామంకరి, కాము.
సరస. 4.113. వలపులుగుల్కు (-కుల్కు) అ.క్రి. అందంగా
ఉండు. గౌ. హరిశ్చ. 1.1001. వలపువెట్టి వి. ప్రేమో
న్మాదం. శక. 2.562. వలపాలై వి. శుభకార్యార్థో కట్టించే
ఒకరకం చీర. <వలపు + అలై. వలవనిహోహాలు వి.బ.
వ. తేనిపోని అర్పణలు, సిం.ద్వా. 2.62. వలవమి వి.
ఒల్లమి.

వలచు² య. వల్చు². అ.క్రి. 1. (వాసన) కొట్టు. భార.
ఆది. 3.40; 2. గుణాళించు, పరిమళించు. శృం. నై.
7.154; 3. కంఠకొట్టు. ఆము. 6.17.

వలపు³ య. వల్చు³. వి. సువాసన. ఆము. 1.71.
వలపుదార్పరి వి. వాయువు. ప్రబంధ. 217. వలపుమోహరి
వి. గంధ వహుడు, వాయువు. అచ్చ. భా. బాల. 8.
వలపులకొండ వి. మలయపర్వతం. కృ. శకు. 2.207.

వలతి వి. 1. స్థానం, పండి. చ. 1.18వ.; 2. ఇల్లు.
ఇది 'వలతి' శబ్దంకావచ్చు.

వలదు య. వల్చు⁴. వి. 1. అధిక్యం. సారంగ. 1.11;
2. వట్టు.

వలన¹ ప్రత్య. పంచమీ విదత్తి ప్రత్యయం. 1. గ్రహణం-
భార. ఆది. 1.17; 2. ఉపయోగం. భార. ఆది.
3.105; 3. భయం. భార. ఆది. 6.72; 4. విశ్లేషం.
ప్రభవం. ప్రమాదం. భార. ఆది. 6.232; 5. త్రాణం.
భార. సభా. 1.48; 6. అధికరణార్థం. భార. ఆరణ్య.
1.345.; 7. హేత్వర్థం. కు.నం. 9.63; 8. విషయం,
ఎడ. భార. కాంతి. 3.70.

వలన² య. చూ. వలను. వి. వలను. దిక్కు. ద. హిం. గా.
నంపు. 10. గా. సం. 154.

వలనగు చూ. వలను.

వలనము వి. అశ్వ శిక్షా భేదం. పి.శకు. 1.112.

సం వలనం. కదలటం, వలయాకారంగా కిరగటం.
కలత.

<సం. వలన- (అర్థవిపరి.).

వలనాడు వి. దేశవిభాగం. ద.హిం.గా. నంపు. 10. గా. సం.
1028.

వలని య. చూ. వలను. వి. దిక్కు. ద. హిం.గా. నంపు. 5.
గా. సం. 124. క్రి.శ. 1172.

వలనినాటకములు చూ. వలను.

వలను య. వలకు, వలకువ, వలన², వలని, వల్ల¹ వి.
దౌ. 1. ఉపాయం. భార. ఆది. 6.131; 2. దిక్కు, వైపు.
భార. ఆది. 6.292; 3. నేర్పు. కు. నం. 5.135; 4.

వక్క, పార్శ్వం. భార. విరా. 1.275; 5. వివేకం. భార.
ఉద్యో. 1.318; 6. పక్షం. భార. భీష్మ. 1.165; 7.
విధం. భార. కాంతి. 6.195; 8. ఎడ, విషయం. భార.
అను. 5.43; 9. శక్తి, సామర్థ్యం. శివత. సా. 62; 10.
శుచిత్వం. మార్క. 2.328; 11. ప్రదక్షిణం. రంరా.
బాల. 41వ. 10వం.; 12. ఆనుకూల్యం. హరి. ఉ. 1.83;
13. ఒప్పందం. హరి. ఉ. 7.47; 14. మర్యాద. భాగ.
10వ 977; 15. కారణం. భాగ. 6.223; 16.
శకునం. యయా. 23; వి. 1. యుక్తం. భాస్క. రా.
యు. 2.471; 2. కుడి, దక్షిణం. ఉ. హరి. 2.144; 3.
శక్యం, సాధ్యం. కాశీ. 7.205; 4 శరణ్యుడు. భాగ
8.728; 5. యుక్తం.

క. బల్. సమర్థమగు, బలి. వృద్ధిలగు, లావెక్కు.
బలు, బొల. బలం, సామర్థ్యం, దృఢత్వం, బల. కుడి.
బలకెయి/గెయి. కుడిచేయి; కొడ. బల. శక్తి, బలం.
బలతే. కుడి (చేయి), బల్లయే. గొప్ప; కు. బలం.
బలం, బలతు. కుడిపక్క, బలతకై. కుడిచేయి. బలా.
చిని, బలాన్నిపొందు, కోలుకొను, బలిక్. బలం, బలు.
చాలాపెద్ద; త. వల్. గట్టి, దృఢమైన, తెలివైన, బల
మైన. వల్లమ్, వల్లమై, వల్లై బలం, వల్లవణ్, వలాణ్
బలవంతుడు, వల్లాలణ్, గొప్పవాడు, నాయకుడు, వల్లు
నర్. శక్తిమంతులు. వలకై. కుడిచేయి, వలణ్కై.
కుడిచేయి వలతు. కుడిపక్క, వలమ్, వలణ్. బలం.
కుడిపక్క. వికయం, అధిపత్యం వలవై. సామర్థ్యం, సమ
ర్థుడు, వలవణ్ సమర్థుడు వలి. బరం, శక్తి, వలిప్పు
దృఢత్వం, వలుమై. బలం, శక్తి; మ. వల్, వలు,
వలియ. బలమైన, గొప్ప. శక్తివంతమైన వలన్-కై కుడి
చేయి, వలమ్. కుడివైపు వలిప్పుమ్. వలియ. గొప్పతనం,
పెద్దతనం. వల్లభమ్ శక్తి, సామర్థ్యం, వన్ను. గొప్పతనం,
బలం; కో. వల్ సమర్థవంతమైన. కుడి, వల్కై. కుడి
చేయి, వల్లై. లావైన ధైర్యమైన; తొ. వన్ కుడి. వన్.
కాయ్. కుడిచేయి. వల్లైమ్. శక్తి; గోం. లైవ, చాల;
కువి. బరియా, బ్లా వజాగత్తి. బలమైన; పర్తి. వెలకెయి,
కుడిచేయి; కురు. బలై, బలైతే. సహాయంతో; మూర్తా.
బలైబ్బొ. పెద్ద, బలైబలై. పెద్దవి; బా. బలున్. పెద్ద,
పెరిగిన; పో. చూ. త. ఒల్లు; త. వలమ్-పురి, వణ
యమ్;

పో. చూ. సం బల-బలం.

వలనగు అ.క్రి. 1. వీలుపడు, వలనుపడు. దగా 4.76;
2. ఒప్పుగు. <వలను + అగు వలనినాటకములు వి.బ.వ.
ఆవనరమైన, ఎక్కువైన నటనలు. పారి. 1.89. సం.
నాటక-రూపకభేదం. <వలను + -ఇ³ + సం. నాటక
+ ము + -లు. వలనుదప్ప (-తప్ప) అ.క్రి. 1.
నీతితప్ప. భాస్క. రా.యు. 410; 2. హద్దతప్ప. వలలు
వలచు న.క్రి. అమర్పు. దరించు. దగా. 2.290. వలను
మించు అ.క్రి. ఒప్పు. ఇందు. 1.106. వలనుమీటు అ.క్రి.
ఒప్పు ఇందు. 5.93. వలనొప్పు అ.క్రి. అనుకూలపడు. ద్వి.
పరమ. వి. 3.18. <వలను + ఒప్పు. వలపోస వి.

దర్వాజా కిటికీ చక్రాలు గోడలో కదలకుండా నిలబటానికి
కమ్ములకు పక్కన దిగించిన ఇనుపబద్దీ.

వలనొప్పు చూ. వలను.

వలంత వి. ఒక కొనన రెండుగా చీల్చి పంగలుచేసిననొగ.
బురదకయ్యలో చదరపెట్టటానికి ఉపయోగించే నల్లమానుకు
దిగించేనొగ.

వలంద రూ.చూ. వళంద. వి. 1. దచ్చిదేశం; 3. దచ్చిజాతి;
3. దచ్చిరాష.

వలందా రూ.చూ. వళంద. వి. 1. దచ్చిదేశం; 2. దచ్చి
రాష; 3. దచ్చిజాతి.

వలందు రూ.చూ. వళంద. వి. 1. దచ్చిదేశం; 2. దచ్చిజాతి;
3. దచ్చిరాష.

వలందుదాజ రూ. వలందేజ. వి. 1. ఒలందావారిసేన. రంగా
చ. 1.151; 2. వలందారాష; 3. వలందాజాతి.

గు. వలందా; మరా. వలందేజా. హాలండ్ దేశం;
ఇం. Holland.

వలందేజ రూ.చూ. వలందుదాజ. వి. 1. దచ్చిరాష; 2.
దచ్చిదేశం; 3. దచ్చిజాతి.

వలతి వి. 1. ప్రవీణుడు, నేర్పరి. నిర్వ.రా. 6.92; 2.
సమర్థురాలు. భార. ఆశ్ర. 1.148; 3. సమర్థుడు. ఉ.
హరి. 4.123; విజ. 1. అదీనం. బీమ. 3.195; 2. అను
కూలం. పారి. 5.12; 3. హితం.

వలంతితనము వి. ప్రావీణ్యం నేర్పు. రసిక. 5.132.

వలతియాటి (-ఈటి) వి. ఒకరకం ఈటి. వి. శకు.
1.113.

వలదోటి చూ. వల². వి. వనం, తోపు, ఆరామం.

వలప చూ. వలచు¹.

వలపార చూ. వలచు¹.

వలపించు చూ. వలచు¹.

వలపు¹ చూ. వలచు¹.

వలపు² చూ. వలచు².

వలపుకత్తియ చూ. వలచు¹.

వలపుకత్తె చూ. వలచు¹.

వలపుకాడు చూ. వలచు¹.

వలపుకీలు చూ. వలచు¹.

వలపుగొను చూ. వలచు¹.

వలపుగొల్పు చూ. వలచు.

వలపుటిక్క చూ. వలచు¹.

వలపుదాల్పరి చూ. వలచు².

వలపుదేవర చూ. వలచు¹.

వలపుమోవరి చూ. వలచు².

వలపురాచజోడు చూ. వలచు¹.

వలపురాయడు చూ. వలచు¹.

వలపురాయలు చూ. వలచు¹.

వలపురుగు వి. తేలు.

వలపుతేడు చూ. వలచు¹.

వలపులికినమనలు చూ. వలచు¹.

వలపులికొండ చూ. వలచు².

వలపులరాచజోడు చూ. వలచు¹.

వలపులరాజు చూ. వలచు¹.

వలపులతేడు చూ. వలచు¹.

వలపులవింటివాడు చూ. వలచు¹.

వలపులాడు చూ. వలచు¹.

వలపులాడి చూ. వలచు¹.

వలపులుగుల్కు (-కుల్కు) చూ. వలచు¹.

వలపువెట్టి చూ. వలచు¹.

వలపులై చూ. వలచు¹.

వలపుోన చూ. వలను.

వలబిటాకు వి. కొడిగలోని గువ్వగూడు.

వలము విజ వి. 1. స్థూలం, లావైంది. దశకు. 9.31; 2.
అధికం. హర. 2.68; వి. 1. వైకాల్యం, విరివి. భాస్క.రా.
సుం. 519; 2. స్థూల్యం. రాజవా. 2.44.

సం. ప్రా. బల-. శక్తి, సామర్థ్యం.

వలంగుండు రూ. వలంగుండు, వి. తాపీపనివాళ్ళు గోడల
మట్టం సరిచూడటానికి వాడే పరికరం. తూకంబల్లకు
బదులుగా వాడే పరికరం. <వలము + గుండు.

వలమురి వి. దక్షిణావర్తశంఖం. శంఖం. వసు. 2.43.

క. బలమురి. కుడివైపుకి తిరుగు, బలమురిశంఖ.
కుడివైపుకి తిరిగిఉన్న; తు. బలమురి. కుడివైపుకి
తిరుగు, బలమురి. శంఖ, అరుదైన శంఖం; త.
వలయ్-పురి. శంఖం, అరచేతిలో శంఖా కాదంగా
ఉండే గీతలు; మ. వలయ్-పిరి. కుడివైపు తిరిగి
ఉండు, వలయ్-పిరిశంఖు. అరుదైనశంఖం; పో. చూ.
త. పిరి, పల్

వలమురి తాలుపు రూ. వలమురి తాలుపు. వి. శంఖాన్ని
ధరించేవాడు, విష్ణువు. పాండు. 5.138. వలమురితాలుపు
రూ.చూ. వలమురి తాలుపు. వి. విష్ణువు.

వలయపుగత్తి వి. చక్రాయుధం. ద్వి. పరమ. వి. 2.94 పు.
సం. ప్రా. వలయ్-గుండని. పృత్త.

<సం. వలయ్-ము + కత్తి.

వలయం రూ. వడయం, వలం. వి. గుండ్రటి వస్తువుల చుట్టు
కొలత.

సం. వలయ్-. పృత్తం; ప్రా. వలయ్-.

<ప్రా. వలయ్-.

వలయ్(బాటు) చూ. వలయు².

వలయించు చూ. వలయు².

వలయు¹ అ. శ్రీ. 1. విదిలగు (నిషిద్ధం) భార. అది. 1.117;
2. అవశ్యకమగు. భార. అది. 4.74; 3. ఇష్టమగు.
భార. అది. 5.200; 4. యుక్తమగు, తగు, అర్హమగు.
భార. సభా. 1.130; 5. పంచవింశ. భార. బీష్మ.
3.104; 6. పుట్టు, కలుగు, రం.రా. బాల. 50పు. 12
వం; 7. తటస్థించు. మార్క. 3.236; 8. ప్రార్థించు.
మను 3.140; 9. కాసించు.

క. ఓల్లు, ఓల్లదె; కు. ఓలి; త. ఓల్, ఓల్లు, వల్లు
వల్లె; మ. ఓల్లుక; ఓ. వల్లా.

మూ.ద.ప్రా. *వల్-/*వల్-.

వసిజల్లములు వి.బ.వ. అయిష్టాలు. తాళ్ల. సం. 12.1. వలయు² అ.క్రి. చుట్టు తరుగు. వేంక. పంచ. 2.235.

క. ఒలను. గుండంగా తరుగు. చుట్టుమట్టు ; కొడ. ఒలె. గాజు, ఉంగరం ; తు. ఒలె. ఇనవరేకు తీగ. కంకణం ; త. వలై (-వె-, -వై-). చుట్టుకొను. అవరించు, చుట్టూనడచు, అటూటూ కడులు, వలైవల్, వలైప్పు. అవరణం, చుట్టుగోడ, వలైయమ్. నున్న, వలయాకారంగా ఉన్న కంకణం, వలైచ్చ. అవరించు, చుట్టుకొను ; మ. వలయుక. చుట్టుకొను, అవరించు, వలైక్క. చుట్టుకొను, వలచ్చల్. చుట్టుకొను. వలప్పు. అవరణ, ప్రహరి, వల. ఉంగరం, కంకణం ; కో. వలైచ్చ. గుండంలో నడచు, వలయా కారంగా ఏర్పడు, వల్. గాజు ; తో. వలైచ్చ. గేదెలను తోలుకొని వెళ్ళు, గేదెలతో పాటు నడచు, ఒలె. గాజు.

వలయ(బాటు అ.క్రి. తప్పకొను, తొలగు. వలయించు న క్రి. వలయాకారంగా తప్ప, చుట్టుతప్ప. పి.శకు. 1.112. <వలయు² + -ఇంచు³. వలయుచుట్టు వి. అవరణంచుట్టు. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.సం. 989. క్రి.శ. 1163.

వలవనిహోహాలు చూ. వలచు¹.

వలవమి చూ. వలచు¹.

వలవల వి. 1. రాయటంలో ధ్వనికి అనుకరణం. భాగ. 10ఉ. 238 ; 2. ఏద్యటంలో అయ్యే ధ్వనికి అనుకరణం. నిరంకు. 2.61 ; 3. కన్నీరు మొ. వి కారటంలో అయ్యే అనుకరణం. అని. 2.86 ; 4. మావళిలో అయ్యే అనుకరణం. లక్ష్మీ వి. 4.78. ద్వన్యను.

వలవలన విణ. వదలింది, విళ్ళదం. ఏక్ర. 2.155. ను. ఒలను. వడుచైన, లూకైన.

వలవలి విణ. 1. అక్కరమాలిన ; 2. హెచ్చైన.

వలన వి. 1. రాజోపద్రవాదుల వల్ల స్వదేశం విడిచి పరదేశంలో నివసించటం. పల్నా. పు. 39 ; 2. రాజోపద్రవాదుల వల్ల స్వదేశం విడిచి పరదేశం పోయిన ప్రజ. ఆము. 3.27.

క. వలసె, వలిసె, ఒలసె. వలనపోవు, సైనికుల వల్ల భయపడి పారిపోవు ; త. వలచై, వలచల్, వలనపోవు, జంటినుంచి పారిపోవు.

పో.చూ. సం. పరవాస-. వేరేచోట ఉండటం.

వలనజాతర వి. ఈరివారంతా పొలిమేర దగ్గరకు వెళ్ళి గాలి దేవరకు పూజచేసి పాయసాలు వండుకొని తినివచ్చే సంబరం, వానకోసం నడిపే ఆచారం. వలనతీయు అ.క్రి. వలనపోవు. వలనదేవర వి. వానకోసం అడవికి వనభోజనం కోసం వెళ్ళి అరాధించే దేవత. వలనపాటు వి. వలనపోవటం. ఉ.రా. 1.285. వలనపిట్ట వి. ఒకరకం పిట్ట. వలనపోవు అ.క్రి. 1. రాజోపద్రవాదులవల్ల దేశం విడిచి పరదేశానికి పోవు. భాస్క.రా.య. 2.25 ; 2. దేశం వదిలిపోవు. కళా. 8.45. వలనరి వి. వలనపోయేవాడు, వలనపోయేది. పీఠ. వి. 1.139. <వలన + -అరి. వలనలుచేయు అ.క్రి. నంచరించు, పోవు, గమించు దళా. 1.261. వలనలుతీయు అ.క్రి. రాజోపద్రవాదులవల్ల

దేశం విడిచి పరదేశానికి పోవు, వలనపోవు. ఉ.రా. 5.199. వలనలుపోవు అ.క్రి. రాజోపద్రవాదులవల్ల దేశం విడిచి పరదేశం పోవు. కళా. 8.46. వలనల్సాగు అ.క్రి. రాజోపద్రవాదులతో దేశం విడిచి పారిపోవు. దళా. 4.99. వలనవంగుడు వెలుగు అ.క్రి. కష్టనష్టాల్ని తెలియు. ద్వి.నల. 2.125. వలనవచ్చు అ.క్రి. శత్రుభయంతో స్వదేశం విడిచి వచ్చు. పరాహ. 3.131.

వలసిజల్లములు చూ. వలయు¹.

వలాకు వి. 1 నుకుమారి ; 2. పలవకతై.

వలానం చూ.చూ. వలానము. వి. గోతం, నుమారు నూరుసేర్ల రాకారాన్యం పట్టే మిల్లు గోతం, నారనంచి.

వలి రూ. వలి. విణ. 1. గుండనిది, వర్తులం. కు సం. 6.52 ; 2. శీతలం, చల్లనిది. భాస్క. రా. అరణ్య. 2.426 ; వి. 1. శైత్యం. అనవ. 4పు. 21పం ; 2. చలిగాలి ; 3. వణుకు.

వలిగట్టు వి. హిమాద్రి. రామాద్య. 4.14. వలిగట్టు దొర వి. హిమవంతుడు. వలిగట్టు దొరపట్టి వి. హిమవంతుని కూతురు, పార్వతి. వలిగాము వి. చలిదైత్యం. కు.సం. 10.17. వలిగుబ్బరి వి. హిమవత్సర్వకం. పారి. 1.55. వలిగొండ (-కొండ) వి. చలి కొండ, హిమగిరి. వలిగొను (-కొను) అ.క్రి. చలిగొను, గడగడ లాడు. కు.సం. 6.100. వలిచంద్ర వి. ఒకానొక చెట్టు. ద్వి. సార.చ. 2.80ప 4పం. వలిచుట్టు న.క్రి. వలయా కారంగా చుట్టు. వార్మి. 3.13. వలితండ్రి వి. ఆకాశం. వలితనము వి. గొప్ప తనం. కకుత్స్థ. 5.49. వలితిప్ప వి. హిమవత్సర్వకం. చలికొండ. వలివడును వి. తడిపొడిగా సాగునేల తడవదం. వలివని వి. శైత్యోపచారం. వలిపిరి రూ.చూ. వల్పిరి. వి. 1. జల్లు. వానకురినేటప్పడు చింది పడే నీటి తుంపర. ఏప్ర. 3.77 ; 2. శైత్యం, చల్లదనం, చలి ; 3. వణుకు, కంపం ; విణ. శీతం, చల్లనిది. వలిపిరిగాలి వి. చల్లగాలి. పరమ. 4.609. వలిపిరిగొట్టు వి. వడికేవాడు. వలిబట్టు (-వట్టు) అ.క్రి. చలికి ఆవయవాలు కొండల్లు పోవు. వలిమల వి. హిమాద్రి, శీతనగం. మంచుకొండ. అచ్చ.రా. అయోధ్యా. 119. వలిమలకూతురు వి. పార్వతి. అం. పదా. ను. 11. వలిమలయల్లువాడు (-అల్లువాడు) వి. శివుడు. పారి. పీఠి.6. చూ. 4.43. వలిమలల్లుడు వి. శివుడు. <వలిమల + అల్లుడు. వలిమిన్న వి. చంద్రుడు. చంద్రికా. 4.20. వలిమిరి రూ.చూ. వల్పిరి. వి. 1. చలి. ఉ.రా. 1.103 ; 2. జల్లు ; 3. వణుకు. వలిమెట్ట వి. మంచుకొండ, హిమాలయపర్వతం. వలిమెలక రూ. వలిమెల్క. వి. 1. వడముడి, భీముడు. అం. కా. 2.182 ; 2. అంజనేయుడు, హనుమ. వలిమెల్క రూ.చూ. వలిమెలక. వి. 1. వడముడి. భీముడు ; 2. అంజనేయుడు, హనుమ. వలివెలుగు రూ. వలివెల్లు. వి. శీతకిరణుడు, చంద్రుడు. వను. 4.23. వలివెల్లు రూ.చూ. వలివెలుగు. వి. శీతకిరణుడు, చంద్రుడు. వను. 4.66. వల్పిరి రూ.వలిపిరి వలిమిరి, వెలిపిరి, వొల్పిరి. వి. 1. జల్లు, వానకురినేటప్పడు చిందిపడేనీటితుంపర, పి.శకు

2.127 ; 2. కైక్యం, చల్లదనం, చలి. రాజవా. 2.70 ;
3, వణకు. కంపం ; విణ. శీతం. చల్లనిది.

వరిక రూ.చూ. ఒరికి. వి. శ్మశానం.

వరికా రూ.చూ. వల్లి. వి. నరకుల రవాణాకు ఉపకరించే
ఒకరకం విలాసిపదవ. హర. పీఠి. 28.

వరికి¹ రూ. ఒరికి¹, వల్కి. వి. 1. బెగ్గురు పక్షి, గోవరనం.
ఆం. భా. 2.67 ; 2. సారసపక్షి.

వరికి² రూ.చూ. ఒరికి, వి. శ్మశానం.

వరికిరి వి. 1. మాట ; 2. వాగుడు ; 3. అరికిడి.

వరిగం రూ.చూ. వరిగము. వి. కడంకట్టు, కుండకట్టు, గుండు
బానగుండు, బొక్కెనకట్టు, బొక్కెనగుండు, మంకెనగుండు
మోట బొక్కెన పైనఉన్న ఇనప కట్టు.

వరిగంకాలు వి. నీరుకాలు. మోటబొక్కెన వరిగానికి
వేసిన అడ్డచువ్వ.

వరిగెం రూ.చూ. వల్లిగము. వి. బొక్కెనమీదిఇనపవలయం,
వరింగుండు రూ.చూ. వలంగుండు, వి. రాపీ పనివాళ్ళు గోడల
మట్టం నరిచూడటానికి వాడే పరికరం, తూకంబల్లకుబదులుగా
వాడేపరికరం.

వరిదము వి. వస్త్రవిశేషం, రంగుచీర.

వరిదివ్వు చూ. వొర్దివ్వు. స.క్రి. గానుగను తిప్ప.

వరివము రూ.చూ. వల్పము. విణ. 1. పరిశుద్ధమైంది.
నృసింహ. 3.68 ; 2. తెల్లనిది. శృం. నై. 6.120 ; 3.
నన్నమైంది, నూళ్ళం. మృత్యు. 2.39 ; వి. 1. చలువ
బట్ట, ఆము. 6.127 2. తెల్లబట్ట. పారి. 2.51 ; 3.
నన్నవస్త్రం. చంహరా. 2.56, నుద. 5.45.

వరిపె రూ.చూ. వల్పము. వి. మెత్తనిబట్ట. నన్నబట్ట.

వరిపెము రూ.చూ. వల్పము. వి. నన్నని తెల్లబట్ట. శివరా.
3.25.

వరిమిడి వి. పశువులకు కారిమడమల్లో వచ్చే రోగ విశేషం.

వరింపంటె రూ. ఒలింపంటె. వి. గుమ్మటం లాంటి
పనిముట్టు.

వరియ(బాటు) చూ. వరియ.

వరియ అ.క్రి. 1. డయ్య, శ్రమపొందు. భార. నభా.
2.46 ; 2. బలహీనమగు. హరి. పూ. 6.126 ; 3.
నన్నగిల్లు. హరి. పూ. 7.186.

త. ఒలెపుని. అలసిపోవు, విసుగుచెందు ; త. వలి
(-వ్-త్-). బాధలుగు, బాధ, కష్టం, శ్రమ ; మ,
వలయుక. అలసిపోవు, శ్రమపొందు, బలహీనమగు,
వలచ్చల్, అలపు ; కుయి. వల్ల. చిక్కిపోయిన,
కృశించిన, నన్నగిల్లిన ; మాల్తా. ఒల్ల. ఏడ్చు, విలపించు ;
పో.చూ. త. ఒల్లు.

<ము.ద్రా.*వల్-/ఒల్-.

వరియ(బాటు) అ.క్రి. 1. పరుగెత్తు ; 2. నన్నగిల్లు.

<వరియ + -అ¹ + పాటు².

వలుకు రూ. వళుకు. వి. 1. తగువు, దావా. మఠికా. 2.112 ;
2. కానుక.

నం. బలి-. పూజాద్రవ్యం.

వలుంద రూ.చూ. వలుద, విణ. స్థూలం.

వలుద చూ. వలము. రూ. వలుంద. వల్ల. విణ. స్థూలం, లావు.
భార. ఆది. 3.27.

నం. బలిద-. బలాన్నిచ్చేది.

వలుము వి. మోసం. ఉ. హరి. 3.122.

వలువ రూ. వలువము, వలువు¹, వల్పము. వి. వస్త్రం, నన్న
వస్త్రం. భార. ఆది. 4.123.

వలువము రూ. చూ. వలవ. వి. నన్నవస్త్రం. వస్త్రం.

వలువు¹ రూ.చూ. వలువ. వి. వస్త్రం, నన్నవస్త్రం, బట్ట. కు.నం.
7.39.

వలువు² రూ. వళవు², వొళవు. వి. పాతలు తీర్చటానికి
సారెపలక వి. ద లింగాకారంగా పెట్టిన మట్టిముద్ద.

వలువువట్టు స.క్రి. సారెపలక మీదిమట్టిని కుండరూపు
రావటానికి మీదికి పొడవుగా లోపల బోలుగా వచ్చేటట్లు
లేవు.

వలువపోవు అ.క్రి. కారణం లేకుండా తల్లికి పాలురాకుండు.

వలె¹ అవ్య. 1. ఉపమావాచకం. భార. విరా. 5.22 ; 2.
ప్రకారార్థకం. కేయా. 3.253 ; 3. వాక్యాలంకారం
పొందు 2.83. అ.క్రి. ఆవశ్యకమగు. ఉ. హరి. 4.130.

వలె² రూ.చూ. వలె², అవ్య. అంగీకారార్థకం. తాళ్ల. నం.
8.141.

వలె³ రూ.చూ. వలయు¹. అ.క్రి. 1. సంధించు, తటస్థించు.
భార. దీప్తి. 3.177 ; 2. ఆవశ్యకమగు. భార. గాంతి.
4.396.

వలెం రూ.చూ. వల్లిగము. వి. కుండకట్టు. మోటబొక్కెనపైన
ఉన్న ఇనపకట్టు.

వలెంచుట్టు వి. సరిచేసిన తరవాత వడిపెట్టి చుట్టినఉన్ని
పడుగు ; అ.క్రి. పడుగు వడిపెట్టి చుట్టు.

వలెత్రాడు రూ.చూ. వలెత్రాడు. వి. పశువుల్నికట్టేత్రాడు.
శుక. 2.571, ప్రబంధం. 1.86.

వలెమె రూ.చూ. వల్లిగము. వి. కుండకట్టు, గుండు, బానగుండు,
మోటబొక్కెనపైన ఉన్నఇనపకట్టు.

వలెవాటు రూ. వలెవాటు. వి. 1. రజువులా మెలిపెట్టి వేసుకున్న
ఉత్తరీయం, ఓజీ. రం.రా. నుం. 247పు. 11పం. ; 2.
రజువులా మెలిపెట్టి ఉత్తరీయాన్ని వేసుకోవటం. యయా.
4.66.

వలేరు వి. చీపురుగా కట్టటానికి వనికవచ్చే ఒకరకంగడ్డి.

వల్కి రూ.చూ. వరికి¹. వి. బెగ్గురుపిట్ట, సారసపక్షి.

వల్లపూసలతేడు వి. శివుడు, పున్నకాలు.

నం. వల్ల-. మనోహరమైన, అమూల్యమైన.

వల్చు¹ రూ.చూ. వలచు¹. స.క్రి. కోరు.

వల్చు² రూ.చూ. వలచు². అ.క్రి. (వానన) కొట్టు.

వల్లలెడ వి. వడ్లను జల్లించటానికి వాడే జల్లెడ.

<వడ్డు + -అ¹ + జల్లెడ.

వల్ల రూ.చూ. వలుద, విణ. స్థూలమైన. కు.నం. 6 130.

వల్పము రూ. వలిపము, వలిపె వలిపెము, వెలిపము. విణ. 1.
నన్నమైంది, నూళ్ళమైంది. కు.నం. 4.102 ; 2.
పరిశుద్ధమైంది ; 3. తెల్లనిది ; వి. 1. చలవబట్ట ; 2.
నన్నవస్త్రం. 3. తెల్లబట్ట.

వల్పండిగ వి. ఉన్నిపడుగు మర్కటో అనిపోగులు విడదీయటానికి అమృతదగ్గర ఎక్కించినకర్ర.

వల్పిడి రూ.చూ. పరిపిలి. వి. పరిమొక్కలాగా ఉండి, మాగాణి నేలల్లో పెరిగేగడ్డి.

వల్పిరి చూ. పలి.

వల్పు¹ రూ.చూ. చలపు¹. వి. 1 వాంచికం, కోరిక ; 2 మోహం.

వల్పు² రూ.చూ. పలపు². వి. నువానన. ఆము. 2.53.

వల్ల¹ రూ.చూ. పలను, విణ. 1. నైపుణ్యం, నేర్పు, భార. విరా. 2.31 ; 2. అనుకూలం. పాపి. 1.73 ; 3. యుక్తం. పారి. 1.73 ; 4. స్నేహం.

వల్లకాకపోవు అ.క్రి. 1. పీలులేకపోవు ; 2. చళంకాకపోవు. వల్లకాని క్రి.విణ. అసాధ్యమైన. వల్లగట్టు (-కట్టు) స.క్రి. శుచిగాచేయు, పరిశుద్ధపరుచు. అష్టమ. క. 5.248. 24వం. వల్లగామందు అ.క్రి. సాధ్యంగాఉండు. వల్లదప్ప (-తప్ప) అ.క్రి. చేయజారిపోవు. వల్లవడు అ.క్రి.పీలుపడు. వల్లమాలిన విణ. అడ్డూ ఆహారేని ; 2. సాధ్యం కానిపని. వల్లవైపు వి. దారితెన్ను.

-వల్ల² రూ.చూ. పలన. ప్రత్య. ద్రు. పంచమి విభక్తి ప్రత్యయం. పల్నా. పు. 50, మను. 2.10.

వల్లకాడు వి.బౌ. శృగానం. కాశీ. 7.188.

< వల్లడి + కాడు.

వల్లకుండు రూ. పల్లకుండు. అ.క్రి. ఉరుకొనిఉండు.

వల్లంకపిట్ట వి. ఒకరకం ఏడిపింపు.

వల్లంగ వి. వెలగచెట్టు (Feronia elephantum).

వల్లడ¹ వి. పక్షివిశేషం. హంస. 3.12.

వల్లడ² వి.1. దాక్షిన్యం ; 2. చేటు ; 3. అకారణమైన ఆపద ; 4. కొల్ల.

వల్లడి వి. 1. తొందర ; 2. అకారణమైన ఆపద ; 3. కొల్ల.

వల్లడికాడు విణ. 1. కొల్లపెట్టెవాడు. అం. నా. సం.

11 ; 2. అకారణమైన ఆపద కలిగించేవాడు. వల్లడి

వలపుకాడు విణ. 1. కొల్లపెట్టెవాడు. కాళ్ల. సం. 4.106 ;

3. అకారణమైన ఆపద కలిగించేవాడు

వల్లన చూ. వల్లించు. వి. (వేదాలు మొ. వాటిని) వల్లించటం.

వల్లనవేయు స.క్రి. వల్లించు. వల్లెవేయు.

వల్లభదాశి వి. నమ్మకమైన సేవకురాలు, దాసి ద.హిం.కా.

సంపు. 5. కా. సం. 24, క్రి.శ. 1401.

సం. వల్లభ - ప్రభువు, దాసి. సేవకురాలు.

< సం. వల్లభదాసి.

వల్లము రూ.చూ. వల్లువము. వి. వరహాలనంచి. వేంక. పంచ. 1.774.

వల్లమునంచి వి. డబ్బువేసి నడుంకి కట్టుకొనే చిత్తి ; జోలెనంచి.

వల్లమొలి రూ.చూ. వళ్ళమొలి. వి. ఆచ్యుకట్టెపప్పుడు చిడి దారాల లంకెల్లో దూర్చిన సన్నబెల్లం.

వల్లంబరికాయ వి. ఎర్రని పూలు పూసే ఒకరకం పొదని (Helictores gsoara).

వల్లరసి వి. ఒకానొక కూరగాయ (Walsurefornata).

వల్లి గూ. పరికా. వి. నరుకుల రవాణాకు ఉపకరించే ఒక చినును విలాపిపడవి. హర. పీఠి. 28.

వల్లిక వి. మత్స్యభేదం, ఒకజాతిచేప. వేంక. పంచ. 1.294.

వల్లికతురా వి. లేత ఎరుపు పూలు పూసే ఒకరకం చెట్టు (Mimora rubicaluis).

వల్లికోక రూ.చూ. చల్లెకోక. వి. ఒకపోగురంగు, నాలుగు పోగులు తెలుపు చొప్పున నిలుపు అడ్డం పెట్టి నేసిన నేత చీర.

వల్లిగము రూ. పలిగం, పలిగెం, చలెం, చలెమె, చల్లెం, చళిగం. వి. చొక్కెన హిడి ఇనప పలయం.

వల్లించు స. క్రి. 1. ఆమ్నాయం చేయు. ద్వి. పరమ. వి. 2.126 ; 2. అద్యసింప చేయు, నేర్పు. కరపు. పాండు. 4.227.

వల్లింత వి. చిట్టుబోతు, ఒకానొకటిట్టు. చెన్నబసవ. 2.24.

వల్లింత చూ. చల్లించు.

వల్లియ రూ. ఒల్లియ, వల్లె. వి. 1. వల్లెతాడు, పశువర్ని కట్టెతాడు. హరి. పూ. 6.125 ; 2. ఒకరకం, పశీకరణం. విప్ర. 2.25.

1. బల్లవార, బల్లార. ఉచ్చు, పలి, జారుముడి. ఉరి, పో. చూ. సం. వల్లికా. పీగ.

వల్లియత్రాడు రూ.చూ. వల్లెత్రాడు. వి. 1. పశువర్ని కట్టెతాడు. అష్టమ. క. 1.45వ. 20వం. ; 2. వరుణపాశం. వల్లియత్రాడుదాల్పు (-కాల్పు) వి. వరుణుడు. అచ్చ.రా. యు. 496, అం. నా. సం. దేవ. 21.

వల్లు వి. శకునం.

వల్లుమిక్కిలియగు అ.క్రి. అపశకునం కలుగు.

వల్లువము రూ. చల్లము. వి. వరహాలముల్లె. క్రి.దా. 67.

వల్లె¹ రూ.చూ. వల్లియ. వి. 1. పశువర్ని కట్టెతాడు. ఉ. హరి. 4.308 ; 2. వాగుర, ఉచ్చు. వేంక. పంచ. 2.200 ; 3. ఉత్తరీయం. కాళ్ల. సం. 8.144 ; 4. తలకు చుట్టుకోవటానికి నేసిన బట్ట ; 5. కన్నెపిల్లలు కట్టుకొనే చిన్నచీర.

వల్లెకోక రూ. ఒల్లెకోక, వల్లికోక. వి. ఒకపోగురంగు, నాలుగు పోగులు తెలుపు చొప్పున నిలుపు అడ్డంపెట్టి నేసిన ఒకరకం నేతచీర. వల్లెచీర రూ. ఒల్లెచీర. వి. రెండు రంగులపోగులు ఒక్కొక్క కొరికి చొప్పున ఎర్రబొత్తంచు పెట్టి నేసిన ఒకరకం నేతచీర. వల్లెతాడు రూ.చూ. వల్లెత్రాడు. వి. పశువర్ని కట్టెతాడు, తాడు. కాళ్ల. సం. 17348. వల్లెతాలుపు రూ. వల్లెతాల్పు, వల్లెదాల్పు. వి. వరుణుడు. వల్లెతాల్పు రూ.చూ. వల్లెతాలుపు. వి. వరుణుడు. పాశి. వల్లెతాల్పులు వి.బ.వ. వరుణుడు, పాశి. వల్లెత్రాడు చూ. వల్లె¹. రూ. వల్లెత్రాడు. వల్లియత్రాడు. వల్లెతాడు. వి. పశువర్ని కట్టెతాడు. తాడు. హరి. పూ. 6.21. వల్లెత్రాడులాడు వి. వరుణుడు. అం. బా. 1.151, వల్లెదాల్పు (-కాల్పు) రూ.చూ. వల్లెతాలుపు. వి. వరుణుడు. వల్లెలు వి.బ.వ. వస్త్రవిశేషం. దనా. 3.33, వల్లెలునేయించు అ.క్రి. యుక్తవయస్సు వచ్చిన ఆడపిల్లలకు

మేనమామలు ఓడలు (వైటలు) తెచ్చి వేడుకచేయించి ఇచ్చు. వల్లెవాటు రూ.చూ. వలెవాటు. వి. 1. రజ్జువలా మెలిపెట్టి వేసుకొన్న ఉత్తరీయం. రామాభ్యు. 10 ; 2. ఉత్తరీయాన్ని రజ్జువలా మెలిపెట్టి వేసుకోవటం. దశా. 2.34. వల్లెవాటువైచు స.క్రి. ఉత్తరీయంగా వేసుకొను. రాజగో. 2.57. వల్లెవేయు¹ స.క్రి. తాడుతో కట్టివేయు. తాళ్ల.నం. 13.92.

వల్లె² రూ. వలె², వల్లె అవ్య. అంగీకారార్థకం. భార. ఆది. 6.64.

వల్లెయను (-అను) అ.క్రి. అంగీకరించు, సరేఅను. కు. సం. 10.125.

వల్లె³ వి. మత్స్యవిశేషం. వేంక. పంచ. 1.294.

వల్లె⁴ వి. మళ్ళి మళ్ళి చదవటం, చెప్పటం.

వల్లెవేయు² స.క్రి. మళ్ళి మళ్ళి చదువు. తపతీ. 3.62.

వల్లెం వి. సారె లోపలి భాగంలో కర్రచక్రానికి చుట్టూ బద్దలు చేర్చి కట్టిన గుండ్రని కట్టు.

వల్లెడవైచు స.క్రి. ముసుగువేసుకొను. రాజగో. 3.4.

వల్లెంపువంచ వి. పెళ్ళికూతురుకు వల్లెవాటుగా రెండు పక్కల వేసే అంగవస్త్రం.

వల్లె రూ.చూ. వల్లె². అవ్య. అంగీకారార్థకం. కవి. ర. 3.24.

వల్లెం రూ.చూ. వల్లిగము. వి. బొక్కెనగుండు, మంకెనగుండు, మోటబొక్కెన పైన ఉన్న ఇనపకట్టు.

వల్వ రూ.చూ. వలువ. వి. వస్త్రం, నన్నవస్త్రం. నీలా. 1.49.

వల్వంత చూ. వల².

వల్వమి చూ. వలచు², వి. వానన కొట్టకపోవటం. పండి. చ. 2.137వ.

వల్వము రూ.చూ. వలువ. వి. వస్త్రం. ఆము. 6.6.

వళకాడు చూ. వళకు.

వళకు రూ.చూ. వడకు. వి. వణుకు. తాళ్ల. సం. 7.54.

వళకాడు అ.క్రి. వణుకు. తాళ్ల. సం. 9.128.

<వళకు+అడు. వళకులాడు అ.క్రి. తడదాటు మాటలు పలుకు. తాళ్ల సం. 13.230. <వళకు+-లు+అడు.

వళంకి వి. దీపం ప్రమిద.

వళచుకొను చూ. వలచు. స.క్రి. ప్రేమించు. తాళ్ల. సం. 8.225.

వళంద రూ. ఒలంద, ఒలాందా. వలంద, వలందా, వలందు² వి. దచ్చిదేశం, భాష, జాతి. హంస. 1.112.

పో. ఒలందా, ఒలందేమె. దచ్చివారు ; స్వా.

ఒలందా : ప్రెం. హెలందె.

వళవు¹ రూ. ఒళవు², ఒళివు, ఒళువు¹. వి. 1. వెరవు, ఉపాయం. శశా. 4.226 ; 2. విధం.

వళవు² రూ.చూ. వలువు². వి. పాత్రలు తీర్చటానికి సారె పలక మీదలింగాకారంగా పెట్టిన మట్టిముద్ద.

వళవెత్తు రూ. వళవెత్తు. స.క్రి. సారె పలకమీది మట్టిని కుండరూపు రాపటానికి మీదికి పొడవుగా లోపల చోలుగా వచ్చేటట్లు లేపు. <వళవు²+వెత్తు¹.

వళవెత్తు చూ. వళవు².

వళాగ్రము వి. ఒళాతివక్క.

వళాంధ్రబ్రాహ్మణులు (-అంధ్రబ్రాహ్మణులు) వి.బ.వ. ఘా ర్జరబ్రాహ్మణులు.

వళావళి వి. 1. విజృంభణం. వేంక. పంచ. 4.173 ; 2. కోలా హలం. వసు. 3.160 ; 3. కుతూహలం, వేడుక. ప్రభా. 2.70 ; 4. చప్పుడు, ద్వని. ఇందు. 3.27.

వళావళికాడు వి. వ్యర్థభాషణుడు, కుతూహలంతో ఉండే వాడు. అం.భా. 3.12.

వళానము రూ. వలానం. వి. 1. గోతం, సుమారు నూరు సేర్ల దాకా దాన్యం పట్టే మిల్లుగోతం, నారనంది ; 2. దనపు (చిత్తి) నంది.

వళి రూ.చూ. వలి. విణ. 1. శీతలం, చల్లనిది ; 2. గుండ్ర నిది ; వి. శైత్యం.

వళిగలు వి.బ.వ. నివేదనద్రవ్యం. నె.శా. రాహుల్. 41. క్రి.శ. 1575.

క. వళిగె. గుండ్రటి అన్నం ముద్ద.

<క. వళిగె+-లు.

వళితము వి. పరిపాలనా విభాగం. ECX. బాగేపల్లి. 32. క్రి.శ. 1468.

క. వళిత. జిల్లా, దేశభాగం.

<క. వళిత.

వళుకు రూ.చూ. వలుకు. వి. 1. మోసం. ద్వి. పరమ. వి. 4.337వ ; 2. తగవు, వివాదం. ద్వి. పరమ. వి. 6.477 ; 3. అపవాదు. ప్రబంధ. 1.78. శేషద. 3.192 ; విణ వదులైనది. రాజవా 5.66.

వళుకువేయు అ.క్రి. నిండవేయు, తాళ్ల. సం. 8.49.

వళుకుసేయు (-చేయు) అ.క్రి. లగ్నంచేయు. తాళ్ల. సం. 8.49.

వళుబడిసుంఖము వి. అమ్మకంపై పన్ను. ద.హిం.శా. సంపు 10. శా.సం. 556. క్రి.శ. 1358.

వళువెత్తు రూ.చూ. వళవెత్తు. స.క్రి. సారెపలకమీది మట్టిని కుండ రూపు రాపటానికి మీదికి పొడవుగా లోపల చోలుగా వచ్చేటట్లు లేపు.

వళళకట్టె చూ. వడి¹.

వళళగుంట చూ. వడి¹.

వళళమొల చూ. వడి¹.

వషట్కరాలు వి.బ.వ. చీవాట్లు.

సం. వషట్కార -. 'వషట్' అనిఅంటూ హవిస్సును మోసుం చేయటం.

<సం. వషట్కార-+-ము+-లు (అర్థవిపరి.)

వష్టుమువాడు విణ. వైష్ణవుడు.

సం. వైష్ణవ - విష్ణుసంబంధి.

<సం. వైష్ణవ-+-ము+-వాడు.

వన¹ రూ. వణ. వి. ఉగ్రగంధ. ఔషధవిశేషం. పండి. చ. 2.144. (Acoruscalamus).

క. బజి, బజె, వచె ; తు. బజె. వృక్షవిశేషం ;

క. వచమ్, వచంపు. వృక్షవిశేషం ;

పో. చూ.నం. వచా, పరిమళం కల ఓషధి విశేషం.

వనవాది వి. విషవిశేషం, వత్సనాది. వనపాది వి. ఇంటి పెరట్లో, జలవారిగుంట చుట్టూ, దిడ్డల వైద్యం. కోనం వనగడ్డల్ని వేసి పెంచేపాది, తుంగలా ఎడిగే చనలు మూడేళ్ళ కొకసారి తవ్వేసి కొత్తవనను నాటు వారు. లేకపోతే వనముదిరినా కరిన విషం అవుతుంది. వనపిట్ట వి. ఎడతెరిపి లేకుండా మాట్లాడే వాడు. వన పోసిన పిట్ట వి. వాగుడువాయ. వనబోసినవాడు (-పోసిన వాడు) వి. ఎక్కువగా మాట్లాడేవాడు, వాయాడి.

వన? రూ.చూ. వనము, వి. శక్యం, వశం, పండి చ. 2.114 వు.

వనవడు అ.క్రి. శక్యమగు. ఆము. 4.192. వనపోవు అ.క్రి. శక్యమగు, వశమగు, ఉ.రా. 3.326, చంపారా. 3.45, వనయగు (-అగు) అ.క్రి. వశమగు. కాళ్ళ.నం. 9.279.

వనకర వి. వంశకరుడు, మేదరి.

నం. వంశకర - వెదురును చేసేవాడు.

<నం. వంశకర-.

వనతి ఉభ. వి. 1. సౌఖ్యం; 2. సౌకర్యం; విజ. సౌఖ్య కరమైన.

నం. వసతి. నివసించటం, ఉనికి, ఇల్లు, శిబిరం, జైన మతం; హిం. వసతి, వసతి;

క.త. వసతి. ఇల్లు, విడిది.

<హిం. వసతి.

వనది వి. 1. బుద్ధాలయం. పండి. చ. 5.257పం; 2. జైనులగుడి. బసవ. 6.165.

నం. వసతి-. నివాసం, ఉనికి, ఇల్లు, శిబిరం, జైనమతం; ప్రా. వసతి -; మా. వసతి; పా. వసతి;

1. బసతి, బసది, బస్తి.

<నం. వసతి-.

వనదియబ్బీడు వి. దీనిఅర్థం అంతవరకు సాగుకానినేల అయి ఉండవచ్చు. ద.హిం.రా. సంపు. 5. రా.నం. 68.

వనంతకడిమి వి. దూశికదంబం, హరిపియం.

నం. వసంత - తొలిరుతువు.

<నం. వసంత-+కడిమి (మృశస.).

వనంతకముంత చూ. వసంతము. వి. పెళ్లిపందిరి చుట్టూ ఎర్ర నీళ్ళు దిగదీయటానికి వాడే మట్టిపాత్ర.

వనంతగరువు వి. వేసవి కాలంలో బాటల పక్కనగాని దేవాలయాల్లో గాని విశ్రమించటానికి కట్టినకాల.

నం. వసంత - తొలిరుతువు.

<నం. వసంత-+గరువు (మృశస.).

వనంతపున్నమిరునాళ్ళు వి. వసంత ఋతువులో జరిపే దేవుని ఉత్సవం. నె.రా. ఒంగోలు, 132. క్రి.శ. 1443.

నం. వసంత - వసంతరుతువు.

<నం. వసంత-+పున్నమ+రునాళ్ళు (మృశస.).

వనంతమంటవము వి. తోటల్లోగాని, రహదారి పక్కలగాని దేవాలయాల్లోగాని వేసవి కాలంలో విశ్రాంతి తీసుకోవటానికి నిర్మింపబడిన కాల. T.D.1.VI. 25. క్రి.శ.

1628.

నం. వసంత - ఒకరుతువు, చుండవ - మంటపం.

<నం. వసంత-+నం. మండప-.

వసంతమాడు చూ. వసంతము.

వసంతము వి. పనువు, సున్నం కల్పిన ఎర్రనీరు. రామవ. 2.6.

నం. వసంత - ఒకరుతువు. రాగవిశేషం.

<నం. వసంత - (అర్థవిపరి.).

వసంతమాడు న.క్రి. చల్లుకొను. కాళ్ళ.నం. 3.169;

అ.క్రి. వసంతాలు చల్లుకొను. <వసంతము+అడు.

వసంతములాడు అ.క్రి. వసంతాలు చల్లుకొను. భాగ.

9.318; న.క్రి. చల్లుకొను. <వసంతము+-లు+అడు.

వసంతముంత వి. ఆరంభోత్థిని చూపించేటప్పుడు వధూ వరుల దోసిళ్ళలో వసంతం పోయటానికి ఉపయోగించే చిన్నమట్టి దుత్త. <వసంతము+ముంత.

వసంతముంత చూ. వసంతము.

వనమగు చూ. వనము.

వనమలు చూ. వనము.

వనము రూ. వన. వి. 1. శక్యం. కు.నం. 10.15; 2.

అధీనం భార. అరణ్య. 6.225.

నం. వశ - స్వాధీనమైనది, విధేయమైనది, శక్యం;

ప్రా. వస - అధీనం, అధీనత, ఆజ్ఞ, ప్రభుత్వ.

<ప్రా. వస-.

వనమగు అ.క్రి. 1. శక్యమగు; 2. అధీనమగు. వనమలు

అ.క్రి. 1. వాడిపోవు; 2. వశంతువు. < వనమ +

అలు.

వనర రూ.చూ. వసారా. వి. వరండా, పంచాది.

వనరా రూ.చూ. వసారా. వి. వరండా, పంచాది.

వనల రూ. వనలా. వి. 1 కొయ్యకు అటుకు వేసేకొయ్య;

2. ఎదురుగాళ్ళు చెక్కిన రెండుకర్రలమ కలిపి తగిలించటం.

వనలా రూ.చూ. వనల. 1. కొయ్యకు అటుకు వేసే కొయ్య;

2. అటుకు పెట్టిన ఏడికోల.

వనవడజ వి. మండుల తయారీలోను బట్టలు పురుగు పట్టకుండాను ఉపయోగపడే ఒకరకం చెట్టు.

వసార రూ.చూ. వసారా. వి. ఇంటిముందున్న కప్పుగల ఆరుగు

వసారా రూ. వసర, వసరా, వసార. వి. 1. రెండుపక్కలా

లిండికి చూర్లు దించిన పూరిపాక; 2. ఇంటిముందు వేసిన

వరండాలాంటి పందిరి; 3. సోపా; 4. అరుగు, ఇంటి

ముందున్న కప్పుగల ఆరుగు; 5. గుమ్మం; 6. గొడ్డను

కట్టవేసేపందిరి.

హిం. ఓసారా. వరండా;

క. వసారె.

<హిం. ఓసారా.

వసారాకడ్డి వి. పంచస్తంభాలమీదవేసే అడ్డవాసం.

వసారావట్టె వి. పంచస్తంభాలమీదవేసే అడ్డభాగం.

వసారాబొండు వి. పంచస్తంభాలమీదవేసే అడ్డవాసం.

వనీ¹. వి. 1. కొనచెక్కినకొయ్య. కార. విరా. 5.35; 2. ప్రావ. ఆశ్రయం. ఆవలంబం. తాళ్ల. సం. 10.200; 3. ముల్లు. రామాడు. 1.143; 4. మొనమీదనాటినమేకు. రాజవా. 5.31; 5. కుట్టుతేలు.

క. బసి. పదునైనమొనగల, వాడిగల; త. వయ్. పదునైన, చురుకైన, వాడైన; కో. వచ్. వాడైనకర. పదునైనమొనగలకర; గోం. వాయ్. పదునుపెట్టు; కుయి. వహని. పదునైన, వాడైన; పో.చూ. త. మాయ్.

వనీకొయ్య రూ. వనీగొయ్య. వి. 1. కొనచెక్కినకొయ్య. ఉ. హరి. 2.92.; 2. నిచ్చెన నిలువకరలను కలుపుతూ మెట్టులాగా ఉపకరించే చిన్నకొయ్య. వనీగొయ్య(-కొయ్య) రూ.చూ. వనీకొయ్య. వి. కొనచెక్కినకొయ్య. చెన్నబసవ. 2.204. వనీగోడ వి. లోపలకొయ్యలు వేసి పెట్టినగోడ. శుక. 1.63.

వనీ² విణ. మిక్కిలి. పారి. 4.19.

ప్రా. వనణ, వసి. స్థానం, ఇల్లు.

వనీతా(కు) వి. గొప్పదెబ్బ. వనీమాలు అ.క్రి. 1. మిక్కిలి చెడు; 2. వాడిపోవు వనీయాడు(-అడు) అ.క్రి. 1. మిక్కిలితరుగు. పి. శకు. 2.12. వనీయార్పు ని. మిక్కిలి ఆడించటం రంగా.చ. 3.33. వనీవాడు అ.క్రి. మిక్కిలి వాడు, కనుగొందు. పొందు. 3.65. వనీవాటు(-పాటు³) అ.క్రి. 1. మిక్కిలివాడు; 2. పొగబారు. వనీవాళులువాడు రూ. వనీవాళ్లువాడు. అ.క్రి. మిక్కిలివాడు. కు.నం.8.5, వనీవాళ్లు వి.బవ మిక్కిలివాడిపోవటాలు. చంద్రాంగ. 4.233, నవనాథ. 105. వనీవాళ్లువాడు రూ.చూ. వనీ వాళులువాడు. అ.క్రి. 1. మిక్కిలివాడు. క్రిడా. 1.86; 2. మిక్కిలికృశించు.

వనీ³ వి. ఉత్సాహం, సూనిక. పండి.చ. 1.6వు.

సం. వశిన్. ప్రాబల్యంకలవాడు, విధేయుడు, ఇంద్రియ నిగ్రహం కలవాడు. వశి-. మంత్రించటం.

< సం. వశిన్.

వనీగను(-కను) అ.క్రి. హను. ఉత్సహించు. బసవ. 2.145.

వనీలిపోవు చూ. వసులు.

వసుకుదీయు స.క్రి. కొత్తపెళ్ళిజంటను పీటలనుంచి లేపినప్పుడు వారివైనుంచిముడుపువైసాలుచుట్టితీయు.

వసుదేవకాడ వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క.

సం. వసుదేవ-శ్రీకృష్ణుని తండ్రి.

< సం. వసుదేవ-కాడ (మిశ్రస.).

వసులిపాతర చూ. వసులు.

వసులు అ.క్రి. 1. తొలగు, అవనరిల్లు; 2. వదులగు.

క. బడల్, బడిల్. జారు, వదులగు, బడిల్పు. జారు, వాలు, ఓలు. వదులుగా వేలాడిఉగు; త. వడు, వఱువు. తప్ప, అపరాధం, పాపం, అపనింద. వడుల్. తప్పటం, జారటం, వడుక్కమ్. తప్ప, అపరాధం, వడుతు. అబద్ధం. వఱుంపు. తప్ప, కీడు; మ. వడుక్కుక. జారు, జారు, మరచిపోవు వడుక్కల్. జారుడు, వడుతల్. జారు, తప్పించుకొను;

కా. పడ్డు. జారు; గోం. వడంగానా. వేలాడబడు, వడాహుతానా. వేలాడు.

వనీలిపోవు అ.క్రి. తొలగిపోవు. <వసులు + -వీ³ + పోవు. వసులిపాతర వి. ఒకజాతి పందెకోడి. సారంగ. 2.127.

వనూల్ రూ. వనూలి, వనూలీ, వనూలు, వనూలి. వి. 1. ప్రాప్తం; 2. పోగుచేయటం; 3. జమ.

క. వనూల్; హిం. వనూల్. ప్రాప్తం, లబ్ధం; మరా. వనూల. వన్ను, అద్దె; ఉ. వనూల్, వనూల్; పార. వనూల్; ఆర. వనూల్. ప్రాప్తి, చేర్పు, కలయిక; క. వనూలు; త.మ. వనూల్.

< ఉ. వనూల్.

వనూలాతి వి. పన్నువనూళ్ళు.

ఉ. పార. వనూలత్. పన్నువనూలు చేయటం;

క. వనూలాతి; త. వనూలత్తు.

< ఉ. వనూలత్.

వనూలి రూ.చూ. వనూల్. వి. పనూలు చెయ్యబడ్డశిస్తుమొత్తం. వనూలీ రూ.చూ. వనూల్. వి. పనూలుచెయ్యబడ్డశిస్తుమొత్తం. వనూలు రూ.చూ. వనూల్. వి. 1. జమ, పోగుచేయటం; 2. ఆదాయం, రాబడి, ద్రవ్యం.

వనూలుచేయు అ.క్రి. జమచేయు.

వస్తాది రూ.చూ. వస్తాదు. వి. 1. కనరత్తుచేసేవాడు; 2. జెట్టి. వస్తాదురూ. వస్తాది. వి. 1. ఉపాధ్యాయుడు. విశ్వ. 63; 2. బలపంతుడు, జెట్టి. రంగా.చ. 2.198; 3. వస్తాదుతనం, బంటుతనం. వేణు శ. 42; 4. జెట్టి, మల్లుడు.

బెం. క. ఉస్తాద్. బలపంతుడు; హిం. ఉస్తాద్. గురువు, ధూర్తుడు; మరా. ఉస్తాద్. శిక్షకుడు, ధూర్తుడు ఉ. ఉస్తాద్. గురువు, ధూర్తుడు; పార. ఉస్తాద్. శిక్షకుడు, ఉపాధ్యాయుడు.

< ఉ. ఉస్తాద్.

వస్తాదుతనము వి. బంటుతనం. వేణు. 42.

వస్త్రకలశము రూ. వస్త్రకళశము. వి. వస్త్రగాయం, వస్త్ర కళశం.

సం. వస్త్ర-. బట్ట, కలశ-. కుండ.

< సం. వస్త్రకలశ-(అర్థవిపరి.).

వస్త్రకళశము రూ.చూ. వస్త్రకలశము. వి. వస్త్రగాయం.

వస్త్రకాయం రూ.చూ. వస్త్రకాయకము. వి. వడపోత.

వస్త్రకాయకము రూ. వస్త్రకాయం, వస్త్రగాయము. వి. వస్త్ర కలితం.

సం. వస్త్ర-. బట్ట;

క. కాయక-. వని, వృత్తి; త. కాయకమ్.

< సం. వస్త్ర-త. కాయకమ్.

వస్త్రగాయము రూ.చూ. వస్త్రకాయకము. వి. 1. దేనినైనా మెత్తటిపొడిగా కొట్టి పల్పటి గుడ్డగుండా అదివడేటట్లు చేయటం; 2. వడకట్టటం.

వస్త్రగాళము వి. వస్త్రకాయకం.

సం. వస్త్ర-. గుడ్డ, గాలన-. వడదోయటం.

< సం. వస్త్రగాలన-.

వస్తులి రూ.చూ. వహూ. వి. వహూలు చెయ్యబడ్డ శిస్తు మొత్తం.

వహూ యా.చూ. వహ్వ. అవ్య. ఆశ్చర్య సంకోష ప్రశంసా నూచక శబ్దం.

వహవ్యా రూ.చూ. వహ్వ. అవ్య. మెచ్చుకునేటప్పుడు ఉపయోగించే పదం. సుందరీశ.

వహవ్యాగిరీ వి. ఊద్యం.

వహి రూ. వహి. వి. 1. విదం, రీతి. శృం.నై. 2.17; 2. లెక్కరాసే పుస్తకం. నకల. 299; సిం. ద్వా. 11.92; 3 ప్రసిద్ధి. పాండు. 2.12; 4. పర్యాయం. ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా. సం. 711. క్రి.శ. 1593; 5. చర్య.

దెం. ల. బొహి; హిం. ఉ. వహి. లెక్కలురాసే పుస్తకం; మరా. వహి; పార. వహి; క. వహి.

<ఉ. వహి.

వహిక్కు అ.క్రి. వాసికెక్కు. కాళ్ళ. సం 9.126.

<వహి + -కున్ + ఎక్కు. వహివ్రయాణము వి. విభజ్య పద్ధతి లేక విరాగ పద్ధతి. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.సం. 588. క్రి.శ. 1448. వహివ్యంతరువు వి. అగ్రహారంలోని వేర్వేరు బ్రాహ్మణులకు చేసిన వృత్తిరాగం. ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా.సం. 698. క్రి.శ. 1564.

వహి రూ.చూ. వహి. వి. 1. లెక్కలపుస్తకం; 2. రీతి. వహ్నియచ్చు(-ఇచ్చు) అ.క్రి. అగ్నిసంస్కారంచేయు. భార. కాంతి. 3.515.

సం. వహ్ని-. అగ్ని.

<సం. వహ్ని- + ఇచ్చు.

వహ్వ రూ.చూ. వహ్వ. అవ్య. ఆశ్చర్య సంకోష ప్రశంసా సాది నూచక శబ్దం.

వహ్వ రూ. వహవా, వహవ్యా, వహ్వ. వహవా, వాహవా. అవ్య. ఆశ్చర్య సంకోష ప్రశంసా నూచక శబ్దం. వరాహ. 8.93.

హిం. వాహ్వాహ్. ప్రశంసాపూర్వక శబ్దం; మరా. వాహ్వా. శరాను, ప్రశంస, బలే: ఉ. వహ్వాహ్; వాహ్వాహ్. సాదుసాదు, ఆశ్చర్యహర్షముడా నూచక శబ్దం; పార. వాహ్. ప్రశంసాపూర్వక శబ్దం, వాహ్వాహ్. మేలుమేలు, సాదుసాదు.

<ఉ. వాహ్వాహ్.

వా రూ.చూ. వాయి. వి. 1. నోరు. భార. విరా. 4.200; 2. మాట. హర. 2.52; 3. విధధార. కైతివాదర. గా. హరి. ఉ. 2557, కైమినిభా. 2.79; 4. ఆహారం వరాహ. 10.31; 5. నుయ్యి, గొయ్యి మొ. వాటి ముఖం. ఆము. 6.13; 6. ఇవార్థం; 7. నిశ్చయార్థం; 8. తిరుగులాడటం; 9. మరొకటి.

వాకట్టు వి. 1. వాగ్బంధంచేసే మందు మొ. వి. బసవ. 5.338వం; 2. వాగ్బంధనం. ఎక్ర. 5.3. సిం. ద్వా. 1.4; న.క్రి. వాగ్బంధంచేయు. భోగినీ. ప్రభు. 7.72 వాకట్టుకట్టు న.క్రి. దిగ్బంధంచేయు. కాళ్ళ. సం.

17.563. వాకట్టుమంత్రము వి. వాగ్బంధనం చేయగల మంత్రం, కనికట్టువిద్య. శుక. 1.518. వాకట్టుమందులు వి.బ.వ. వ్యతిరేకంగా మాట్లాడనీయకుండా పెట్టే మందులు. శుక. 2.546. వాకట్టువేరు వి. పాముల్ని వశపరచుకొనే మూలిక. వేంక. ఆం. 56. వాకలివె వి. ఒకానొకచెట్టు. ద్వి.సాత. చ. 2.80పు. 2పం. <వా + కలివె. వాకల్వె కాయ వి. వాకలివె కాయతోపెట్టిన ఊరగాయ. హంస. 4.135. వాకాటు వి. వాగాదం, భాక్కలహం. భీమ. 4.183, శివరా. 4.70. వాకుచ్చు రూ.చూ. వాక్రుచ్చు. న.క్రి. వలుకు, మాట్లాడు. కాళ్ళ. సం. 10.220. వాకొను న.క్రి. 1. చెప్ప, వచించు. భాగ. 3.328; 2. ఆడుచు, పేర్కొను, వాక్రుచ్చు. అచ్చ. రా. యు. 226. వాకొలువు న.క్రి. వాకొనచేయు. రామాభ్యు. 8.140, వార్మి. 2.35. వాక్రుచ్చు రూ. వాకుచ్చు. న.క్రి. 1. వచించు, చెప్ప. భార. కాంతి. 1.376; 2. పేర్కొను, పేరుచెప్ప, పల్కు. భార. అను. 2.169. క. వామీకోడుత్తల్. చెప్ప. వాగంటిష్టలుగు వి. చిలక. కీరం. కృ. శకు. 2.179. వాచచ్చు అ.క్రి. (వెచ్చు చేసిన అప్పడాలు మొ.వి.) మెత్తబడు. వాచడి వి. నోటివ్వని. వాచటచు అ.క్రి. 1. మొరపెట్టుకొను. కు.సం 11.133; 2. నోరుకొట్టుకొను. పండి.చ. 2.418; 3. ఆక్రోశించు. భాగ. 1.155. వాచవి విజ. 1. జిహ్వ ప్రీతికరం, నోటికి రుచిగా ఉండేది. భార. విరా. 2.89; 2. రుచి చూడటం. వాచవికందువలు వి.బ.వ. రుచికరాలు. సిం. ద్వా. 1.159. వాచవియగు(-అగు) అ.క్రి. రుచిఅగు. భాగ. 1.420. వాచూరు వి. ఇంటిచూరు. గా. హరి. పూ. 176 పం. నవనాథ. 1.25పు. 12పం. పో. చూ. క. చూరు. ముంజూరు; కో. వ-చోర్. ఇంటిముందు చూరు. వాతవ్వ 1. అ.క్రి. పొరపడు. ప్రమాదం పొందు, కైమినిభా. 2.79; 2. మాట పొరపాటు పొందు, మాట పొరబడు. ఎక్ర. 1.68; 3. మాట పొరపాటు. ఉ. రా. 6.105. వాతెర రూ.చూ. వాతెట. వి. రదనచ్చదనం, పెదవి. పాద. 3.48. వాతెట రూ. వాతెర. వి. రదనచ్చదనం, పెదవి. భార. ఆది. 7.74. వాతెటకెంపు వి. అదశంమీద దంతక్షతం వల్ల అయిన ఎరువు. వాదోడు(-తోడు) వి. 1. వశవులకు నాలిక, చేరుల్లో వచ్చే తెగుళ్ళని పరిశీలించటానికి నోరు తెరిపించటానికి ఇనుము, చెక్క మొ. వాటితో కయారు చేసిన యంత్రవిశేషం. హరి. పూ. 5.142; 2. సాదనం. హరి. పూ. 6.21; విజ. మాట్లాడటానికి సహాయపడేవాడు, సహాయపడేది. వైజ. 2.106. వాదోట్లు వి.బ.వ. నోటికి కట్టే చర్మబందాలు. హరి. పూ. 6.22. వాపాటము రూ.చూ. వాపాతము. వి. అభ్యాసం, అలవాటు. వాపాతము రూ. వాపాటము. వి. కంఠోపాతం, నోటిపాతం. ప్రభు. 1.4.278. సం. పాత-. పతనాంశం. <వాయి + నం. పాత-. వాపుచ్చు న.క్రి. నోరుతెరచు. నిర్వ.రా. 10.53. వాపోక వి. 1. అరవటం; 2. విద్యుటం. వాపోపు అ.క్రి. 1. అరచు. కు. సం. 5.68; 2. ఏడుపు. భాగ. 10ఉ. 1284; 3. బాధపడు.

వాదియును వి. నోటికారిన్యం, వాక్పారుష్యం. వేంక. పంచ. 4.187. వావాడి వి. వాక్పారుష్యం. ప్రబంధ. 767. వావాత క్రి. విజ. ద్రు. నోరార. తాళ్ల. సం. 9.122. వావాతిమాటలు వి.బ.వ. నోటిపూర్వకంగా పరికేమాటలు. తాళ్ల. సం. 9.178. వావాదము వి. వాగ్వాదం. వేంక. పంచ. 1.725. సం. 'వాద- పలకటం, వాదించటం వివరణం, సిద్ధాంతం. <వా+సం. వాద-. వావాదు వి. ఉపన్యాసం. ఆం. దా. 1.113, తాళ్ల. సం. 18.193. వావిడిచియేడ్చు(-ఏడ్చు) అ.క్రి. బిగ్గరగా ఏడ్చు. జైమినియా. 7.53. వావిడుచు అ.క్రి. 1. నోరెత్తు. నిర్వ.రా. 4.94 ; 2. దుఃఖించు. వేంక. పంచ. 2.25. వావిషముచినుకు స.క్రి. ఆనరానిమాటలను, అప్రియాలాడు. వర. రా. అయోధ్యా. 18.

వారి రూ.చూ. వామి. వి. గడ్డిమేటు.
వాక! రూ.చూ. వా(క!). వి. జలప్రవణం కలదూమి. నె.కా. కందుకూరు 43. క్రి.శ. 1661.

వాక² రూ.చూ. వాకుడు². వి. ఒకరకం ముళ్ళమొక్క (Carissa spinarum).

వాకకాయ రూ. వాక్కాయ. వి. ఒకరకం కాయ. హంస. 4.169 (Carissa spinarum). వాక్కాయ రూ.చూ. వాకకాయ. వి. ఒకరకం చెట్టుకాయ.

వాక³ వి. వంశగౌరవానికి తగింది.

-వాక⁴ అవ్య. వలదు.
<పోవు+-అ³+-క.

వాకబు వి. దర్బాపు. తనిఖీ, విచారణ.
ఒ. వాకబ్ ; హిం.ఉ. వాకిఫ్. పరిచితమైనది, తెలిసింది.

<ఉ. వాకిఫ్.
వాకబుచేయు స క్రి. తెలిసికొను.

వాకము విజ. 1. వాటం. జారుడుగాఉండేది. రం.రా. అయోధ్యా ; 2. పక్క.

వాకర రూ.చూ. ఒకర. వి. ఒకరింత.

వాకలకపాణి వి. వైవేద్యపాత్ర. ద. హిం. కా. సంపు. 5. కా. సం. 1172. క్రి.శ. 1293.

వాకాటు వి. చర్చ, వాగ్వాదం.
సం. వాగ్వాద-. చర్చ.

వాకిటఉండు చూ. వాకిలి.

వాకిటలోకివెళ్ళు చూ. వాకిలి.

పాకిటిలెంకలు చూ. వాకిలి.

వాకిటుండు చూ. వాకిలి.

వాకిట్లోకివెళ్ళు చూ. వాకిలి.

వాకిడి రూ.చూ. వాకిలి. వి. 1. ఇంటి ముందరినల్లం ; 2. బట్టిపొయ్యికి ఎదురుగా ఉన్నస్థలం.

వాకిర రూ.చూ. ఒకర. వి. కక్కటం.

వాకిలి రూ. వాకిడి. వాకిలి. వి. 1. గృహద్వారం, ద్వారం. నిర్వ.రా. 4.54 ; 2. ఇంటిముందరిదాగం. అంగణం. వ. హిం.కా. 7051 హర. 1.3 ; 3. బట్టిపొయ్యికి ఎదురుగా ఉన్న స్థలం.

క. బాగిల్, బాగల్, బాకల్, వాక్కిల్. సింహద్వారం, తలుపు వాకిలి ; కొద. వ.ల్. ప్రవేశద్వారం, వ.గల్. ప్రవేశం ; తు. బాకిలు. సింహద్వారం, తలుపువాకిలి ; త. వాయిల్, వాయల్, వాచల్. తలుపు వాకిలి, ప్రవేశం, సింహద్వారం, వాకిలి, స్థలం. చోటు, రాజాస్థానం, వాయ్ల్. తలుపువాకిలి, ప్రవేశం ; ము. వాలిల్. తలుపువాకిలి, ప్రవేశం, సింహద్వారం ; తా. పా.న్. ప్రవేశం, పాన్ - అ.జ్. సింహద్వారం, తలుపువాకిలి ; పర్షి. వాల్. వెలుపల, బహిష్టు, ముట్టు. వెల్. తలుపువాకిలి, సింహద్వారం ; కొలా. వ.కల్, వెలుపల ; నా. వకల్. వెలుపల.

వాకిటఉండు రూ. వాకిటుండు. అ.క్రి. శ్రీ బహిష్టుయి దూరంగాఉండు. <వాకిలి+-అ¹+-ఉండు. వాకిటలోకి వెళ్ళు రూ. వాకిట్లోకివెళ్ళు. అ.క్రి. 1. గుమ్మం దగ్గరకు వెళ్ళు ; 2. అల్పా చమానానికి వెళ్ళు. <వాకిలి+-అ¹+-లోను+-ఇ³+-కు+-వెళ్ళు. వాకిటిలెంకలు వి.బ.వ. ద్వారపాలకులు. <వాకిలి+-ఇ³+-లెంక+-లు. వాకిటుండు రూ.చూ. వాకిటఉండు. అ.క్రి. బహిష్టుఅగు. వాకిట్లోకివెళ్ళు రూ.చూ. వాకిటలోకివెళ్ళు. అ.క్రి. ఒకటి వెళ్ళు.

వాకుడు¹ రూ.చూ. వాకుడు. వి. కంటకారిక. ఒకరకం తీగ (Solanum jacquini).

వాకుడు² రూ. వాక². వి. ఇనక, చట్టు నేలల్లో విరివిగా పెరిగే పల్లని కాయలుకాసే ముళ్ళచెట్టు (Carissa carandas).

వాకువెరిదె వి. గుండెకు కపం అడ్డుపడటంవల్లవెగపోత.
వాకోవాక్యములు వి.బ.వ. మాటమీద మాట పెరిగినమాటలు. శివరా. 4.70.

సం. వాకోవాక్య. తర్కశాస్త్రం.
<సం. వాకోవాక్య-.

వాక్కాయ చూ. వాక².

వాగ రూ.చూ. వాగియ. వి. గుర్రం నోటికి తగిలించే పగ్గం వాగట్టు(-కట్టు) చూ. వా¹. వి. 1. దండెకట్టు, కూర్పార పోసేటప్పుడు మేలురాని అంచున పడేపొట్టు. గింజలు కలిసినదాగం ; 2. కళ్ళంచుట్టూ కంకులు చిందిపోకుండా వేసేకట్ట ; 3. నాననీరు కల్లంలోనికి రాకుండా చేయటానికి కుప్పసురిపిడి కల్లంచుట్టూవేసినకట్ట ; 4. అముచివర మెరకగా ఉండేదాగం.

వాగదుపు చూ. వాపు².

వాగము రూ.చూ. వాగె. వి. వాగె. తాళ్ల. సం. 15.90, శ్రీరం. మా. 2.294.

వాగరత రూ.చూ. వాగరత. వి. సముద్రతీరం.

వాగరా రూ.చూ. వాగరా. వి. చెరువుకు నీళ్ళు వచ్చే కాలవ

వాగర్త రూ.చూ. వాగరత. వి. సముద్రతీరం.

వాగఱ(-కట్టు) చూ. వ్రాయి. వి. ముచ్చివాడు చిత్తరువువ్రాసే కూలిక.

వాగఱా రూ. వాగరా. వి. చెరువునీరు పారేకాలవ.

వాగలు వి. సముద్రతీరం.

వాగలము రూ. వాగలము, వాగళము, వాగళ్లము, వాగళ్ళాం.
వాగాళ్ళము. వి. కళ్ళవుమెగి, ఖలముఖం.

<వామి + కళ్ళము.

వాగల్లము రూ.చూ. వాగలము, వి. కుప్పనూర్పిడికోసం చేసిన కల్లంచుట్టు వదుగు పరచినదానికీ మించేట్టుగా ఎక్కువగా చేసినకల్లం.

వాగళ్ళము రూ.చూ. వాగలము, వి. కళ్ళానికీ ముందుదాగం, ఖలముఖం.

వాగళ్ళము రూ.చూ. వాగలము, వి. 1. కళ్ళానికీ ముందు దాగం, ఖలముఖం ; 2. కళ్ళంచుట్టూకిన్న లోపలి అంచు.

వాగళ్ళాం రూ.చూ. వాగలము, వి. కళ్ళంచుట్టూకిన్న లోపలి అంచు.

వాగళ్ళు చూ. వాన.

వాగాయత్తము వి. వాగ్వివాదం, మాటలపోరాటం

సం. వాగ్వివాద - మాటామాటా అనుకోవటం, వాగాయత్త - మాటలకు సిద్ధమైనది.

<సం. వాగాయత్త -.

వాగాలు వి. కడెద్దు, బంతిలోకట్టిన చివరిఎద్దు, కుడివైపున్న ఎద్దు.

వాగాళ్ళము రూ.చూ. వాగలము, వి. కళ్ళవు మొగి, ఖలముఖం, వాగించు చూ. వాగు.

వాగియ రూ.చూ. వాగె. వి. గుర్రం తోటికళ్ళానికీ తగిలించే పగ్గం, ద్వి. పరమ, వి. 3.280.

వాగు రూ.చూ. వాగు. స.క్రి. వడరు, అనవసరంగా మాట్లాడు.

వాగించు రూ.చూ. వాగించు. స.క్రి. అనవసరంగా మాట్లాడించు. <వాగు + ఇంచు.

వాగుడు రూ.చూ. వాగుడు, వి. రోడ్లపక్కనా బంజరు నేలల్లోను పెరిగే ముళ్ళ కలుపు మొక్క. కంచెమొక్కకూడా. దీనివేళ్ళను వైద్యంలో ఉపయోగిస్తారు. (Solanum xanthocarpum).

వాగురువు వి. ఉచ్చు, ఉరితాడు. కు.సం. 5.85.

సం. వాగురా. వల, పాళం, ఉరితాడు.

<సం. వాగురా.

వాగె రూ. వాగ, వాగము, వాగియ. వి. గుర్రం తోటి కళ్ళానికీ తగిలించే పగ్గం. భార. విరా. 4.174.

వాగె(బట్టు) (-వట్టు) అ.క్రి. కళ్ళెంపట్టు, కళా. 7.72.

వాగెవడల్పు స.క్రి. స్వేచ్ఛగా పోనిచ్చు. కవిక. 8.899.

వాంకొమ్ములు రూ.చూ. వామికొమ్ములు. వి.బ.వ. ఆములో కుండర్ని పేర్చినప్పుడు ఈవైపు కుండలకు ఆవైపు కుండలకు మధ్య ఏర్పడే భాగం.

వాంఖకూము వి. నీటిమట్టం కట్టిన కూము. నె.కా. రాహు. 60. క్రి.క. 1612.

వాంగు రూ. ఆగు, ఓగు, వాగు. వి. వాగు, సెలయేరు. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.సం. 762. క్రి.క. 1181.

కొం. వాజ్జ్ - (-ఇత్). పోయు, ప్రవహించు. పెం.

వాక్ (-త్-). పోయు ; కువి. వాంగ్ (-ఇత్-), ప్రవహించు, వాక్ - (హ్-). పోయు ; నా. వాంగ్. పోయు.

వాంగోద చూ. వాము.

వాక్¹ చూ. వాంగు. రూ. వాక్¹. వి. 1. ఏరు. ప.రి. పూ. 8.37 ; 2. సెలయేరు. అం. భా. 2.30.

వాక్తాల్పు రూ.చూ. వాక్తాల్పు. వి. శివుడు. వాక్తాల్పు రూ.చూ. వాక్తాల్పు. వి. గంగాధరుడు. శివుడు. వాక్తాల్పు వేలుపు రూ. వాక్తాల్పు వేల్పు. వి. గంగాధరుడు, శివుడు వాక్తాల్పువేల్పు రూ.చూ. వాక్తాల్పువేలుపు. వి. గంగాధరుడు, శివుడు. వాక్తాల్పు రూ. వాక్తాల్పు, వాక్తాల్పు, వాక్తాల్పు. వి. శివుడు, గంగాధరుడు. పాండు. 1.199. వాక్తాల్పు రూ.చూ. వాక్తాల్పు. వి. శివుడు, గంగాధరుడు.

వాక్² విజ. వంకర. పరమ. 4.205. .

సం. వక్త - వంకర.

వాక్³ వి. 1. పార్శ్వం. పక్క. బసవ. 105. 30 పం. ; 2. ప్రదేశం. పారి. పీఠి. 6.

వాక్కుడు రూ. వాక్కుడు¹, వాగుడు, వ్రాక్కుడు. వి. కంటకారిక ఓషధివి శేషం. (దగ్గు, ఉబ్బసం తగ్గిస్తుంది). హంస. 4.9. సం. వ్యాఖ్య. ఒకరకం ముందుచెట్టు.

వాగ్గద చూ. వాయి.

వాగ్గదుపు చూ. వాచు.

వాగ్గరత్ రూ. వాగరత, వాగర్త, వాగర్త. వి. సముద్ర తీరం.

వాగర్త రూ.చూ. వాగరత. వి. సముద్రతీరం.

వాగించు చూ. వాగు.

వాగు¹ రూ. వాగు. అ.క్రి. 1. మోస, ద్వనించు. విజయ. 1.118 ; 2. వడరు, పేలు. వేలు.క. 7.

పో. చూ. క. బయ్, బయ్య, తిట్టు ; కు. బొంకు, బొంగు. పిలువ, బయ్యబె. తిట్టటం ; త. వాంకు. తిట్టు ; తొ. పాకె. తిట్టు ; గోం. వంక్. మాట్లాడు, ఏడుపు ; కుయి. ఓగ. పొగడు ; కురు. బ- (బాచ్). మాట్లాడు, అజ్ఞాపించు ; మాల్తొ. బాచ్ - (రాకై-), చెప్ప ;

పో.చూ. సం వాక్. మాట.

<మా.ద.ద్రా. *వాయ్ -.

వాగించు రూ. వాగించు. స.క్రి. 1. మోగించు, ద్వనింపజేయు. భాగ. 10పూ. 1345 ; 2. అనవసరంగా మాట్లాడించు. <వాగు + ఇంచు. వాగుడు వి. 1. నేలదం, వడరటం ; 2. మోగుడు¹, మోత.

వాగు² రూ.చూ. వాంగు. వి. 1. సెలయేరు. భాష్క. రా. యు. 912 ; 2. నది. సిం.ద్వా. 9.91 ; 3. అల. కకుత్స్థ. 5.114.

వాగుకాల్పు వి. వాగునుంచి తీసిన వంటకాలప.

వాగు³ వి. 1. నైన్యం, కు సన. 11.25 ; 2. పక్షం. వైపు. హర. 6.110.

వాచకము వి. పుస్తకం.

సం. వాచక.. వాచికా. చెప్పేది, వాచ్యాధ్యాన్ని తెలిపేది, నోటితో చెప్పేది, వ్రాతమూలం కానిది.

<సం. వాచక.. (అర్థవివరి.).

వాచగడము చూ. వాచారు. వి. దేవిరింపు, లలమాలటం, పరి దేవనం, మొర.

వాచరడము చూ. వాచారు.

వాచరము చూ. వాచారు.

వాచారడము చూ. వాచారు.

వాచారపము చూ. వాచారు.

వాచారము చూ. వాచారు.

వాచారు అ.క్రి. 1. పరిదేవనంచేయు, దేవిరించు. గా.హరి. పూ. 19.48; 2 వలపుగొను; 3. దైన్యపడు.

వాచరడము రూ.చూ. వాచారపము. వి. 1. దేవిరింపు, మొర; 2. ఏడుపు. వాచరము రూ.చూ వాచారపము. వి. పరిదేవనం, విలపించటం. ఆం.దా. 10.116 వాచారడము రూ.చూ. వాచారపము. వి. 1. దేవిరింపు, మొర; 2. ఏడుపు. వాచారపము రూ. వాచరడము, వాచరము, వాచారడము, వాచారము. వి. పరిదేవనం, విలాపం. ఆం.దా. 1.116. వాచారము రూ.చూ. వాచారపము. వి. దేవిరింపు, పరిదేవనం.

వాచిపోవు చూ. వాచు.

వాచు స.క్రి. 1. దేవిరించు విష్ణువు. 4.100; 2. నాప్పికోలానగు.

క. బా, బాయు. వాచు, బాపు. వాపు; త. వాయ్ (-వ్-, -వ్-) (-వ్-, -త్-). వాచు; మ. వాయ్క్క. వాచు, ఎక్కువగు, వాయ్పు, వాపు; కో. వ-వ్- (వ-త్-). వాచు, వ-వ్. పుండు, కురుపు; తా. పా.వ్. (కాలు) వాచు; పర్షి. వాచి- (వాత్-). వాచు; కొలా. వాయ్. వాచు; నా. వాయ్. వాచు; గ. వాత్. వాచు.

వాచిపోవు అ.క్రి. వేకారు, అత్యాశపడు, మొహంవాచు.

<వాచు + -ఇ + పోవు.

వాచేడు రూ.చూ. వాచేడు. అ.క్రి. ఎక్కువగా చెడు.

వాచేడు రూ.చూ. వాచేడు. అ.క్రి. ఎక్కువగా చెడు.

వాజి వి. కోత, ఏవ. హరిశ్చ. 4.108; విణ. 1. కోత పుట్టించేది. ఏవ కలిగించేది. ద్వి. పరమ; వి. 2.132 వ. 19 సం.; 2. మంచిది, యుక్తం.

వాజికూత వి. చెదవకూత. వాజిమ్మ వి. ఆమాయకుడు, చివట, దద్దమ్మ. <వాజి + అమ్మ.

వాజిము వి. ఒకానొక పక్షి.

సం. వాజి.. పక్షిరెక్క, పార్శ్వం.

<సం. వాజి.. (అర్థవివరి.).

వాజిబి రూ. వాజిబి. విణ. తగిన; వి. న్యాయం.

హిం. వాజిబ్. ఉచితం, సంగరం; మరా. వాజిబ్. యోగ్యం, తగిన; ఉ. వాజిబ్. ఉచితం, తగిన; పార వాజిబ్. అవశ్యకత, తగిన; అర. వాజిబ్. సంగరం, యోగ్యం.

క. వాజిబి, వాజిబి, వాజిమి, తగిన, సరయిన; త. వాచిపు, వాచివ్.

<క. వాజిబ్.

వాజిబి రూ.చూ. వాజిబి. క్రి. విణ. న్యాయమైన, సరైన, తగిన.

వాజి చూ. వాజి. రూ. వ్రాజి. వి. అందేద, లేక.

వాజిము వి. మృదంగాదివాద్యం.

సం. వాద్య.. పీణ మొ. సంగీత సాధనాలధ్వని; ప్రా.పా. వజ్జ-; హిం. బాజా.

<ప్రా. వజ్జ-.

వా(చు) అ.క్రి. 1. అపేక్షించు, ఏడు. పాండు. 3.93; 2. వాయింపు. వాల్మీ. 3.125; 3. రోగంతోఉబ్బు; 4. పొగరెక్కు, ఉద్ధతుడగు.

క. బయకె, బయికె, బవకె. చిరకాలవాంఛ, కోరిక, బగసు, బయసు, బయిసు, బవసు. కోరుకొను, వాంఛించు, అపేక్షించు, బాకులి. తీవ్రవాంఛ; కొడ. బయ్. పస్తులు; కు. బయకుని, బయసుని. ఆశించు, కోరుకొను, బయకె. కోరిక, చిరకాలవాంఛ; త. వయమ్. కోరిక, వయావు, వయా. తీవ్రకాంక్ష, ప్రేమ, చిరకాలవాంఛ, గర్భిణీస్త్రీల కోరికలు, వయావు. కోరుకొను; గోం. వస్సానా. (ఆశ) వేయు, కోరుకొను; కొం. బజ్జ. ఆశి; పో. చూ. త. మయ.

వాగడుపు వి. వాపుగలకడుపు. శక. 3.80. వా(పి) విణ. కోపి, వాపున్నవాడు. ఆం.దా. 2.122. వా(పిరి) వి. మిక్కిలి కాంక్షించటం, ఏకరటం. వా(పిరిగొట్టు) విణ. వాపిరివాడు, ఏకరువాడు. వా(పు) వి. రోగాదులతో శరీరం ఒకరకంగాలాపు అవ్వటం, పొంగడం. దాగ. 10పూ. 480.

వాట¹ రూ.చూ. వాటు¹. వి. 1. కమానుకు వైవైవన పట్టు కోవటానికి అనువుగా కట్టిన కర్రముక్క; 2. నేతనేసేటప్పుడు పడుగుపైపోగులకు కిందిపోగులకు మధ్య పేకదారం వచ్చేటట్టు నాడెవెయ్యటం; 3. మరమ్మగ్గంలో నాడె అడెట్టు కుచ్చు గుంజటం; 4. మగ్గంలో ఒకవైపునుంచి మరొకవైపుకు వెళ్ళిన పేకపోగు.

వాటపువ్వచీర వి. నన్నగీరలు పడెట్టు నేసినచీర. వాట² రూ. వాంట, వోట. వి. సారెమీదనుంచి కోసి కిందిపెట్టిన అడుగులేని మట్టిపాత్ర.

వాటఅట్టు రూ.చూ. వాటటిక. వి. సారెమీద కుమ్మరిపాత్రల్ని వానేటప్పుడు పక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళ పాత్ర. వాటకడురు వి. వాటలను కోయటానికి వాడే నన్నని పొడుగుపాటి కమ్మి. వాటకుండ వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వాటకుడురు వి. వాటకుండ కింద ఎత్తుకోసం పెట్టుకొనే మట్టికుడురు. వాటకోక రూ. వాట్కోక. వి. సారెపై వాటలకు నునుపపట్టటానికి అంచువిర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వాటకోయు అ.క్రి. సారెమీద తయారైన వాటను బయటకు తీయటానికి ముల్లుతో అడుగున కోయు. వాటచట్టి రూ.చూ. వాటనట్టి. వి. సారెమీద మట్టి పాత్రలు చేసేటప్పుడు చేతికొచ్చిన బురదను వేయటానికి కావలసినప్పుడు మట్టిని తడుపుకోవటానికి సారెపక్కన

కుడివైపు పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళపాత్ర. వాటటిక రూ. వాట అట్ట. వి. సారెమిద కుమ్మరి పాత్రల్ని వానేటప్పుడు పక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. <వాట²+అటిక. వాటొట్టి వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వాటదండి వి. వాటకుండ కింద ఎత్తు కోనం పెట్టుకొనే మట్టికుదురు. వాటదబ్బి రూ. వాటదద్ద. వి. వాట తయారీలో నమదళనరిని మన్ను లేపటానికి పయోగించే పంకరగా ఉండే వెదురుకొయ్య. వాటదాక రూ. వాటదాకలి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వాటదాకలి రూ.చూ. వాటదాక. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళ పాత్ర. వాటదారం రూ. వాటదారం. వి. బాటలు కోయటానికి కదురుకు బదులు వాడే నూలుదారం. వాటపాత రూ. వాంట పాత. వి. సారెమిద పాత్రల స్వరూపం తయారవుతున్నప్పుడు నునుపు పట్టటానికి, అంచు ఏర్పడటానికి వాడే తడి బట్ట. వాటపొయ్యి వి. సారెమిదచేసిన పొయ్యి. వాటబట్ట రూ. వోటబట్ట వి. సారెపై బాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వాటబద్ద రూ.చూ. వాటదబ్బి. వి. వాటతయారీలో నమదళనరిని మన్ను లేపటానికి ఉపయోగించే పంకరగా ఉండే వెదురు కొయ్య. వాటబల్లి వి. వాటను సాగగొట్టి అడుగు మూయటానికి మొట్టమొదట వాడే నలప. వాటముల్లు రూ. వానముల్లు. వి. వాటల్ని కోయటానికి వాడే నన్నని ఇనపకమ్మి. వాటరేకు వి. వాటలకు కింద అంటిన ఇనుక మొ. వాటిని తీయటానికి నలపకురాయికి అంటుకున్న మన్ను తీయటానికి వాడే ఇనపరేకు లేక వెదురుబద్ద. వాటలపజ్జు వి. కుమ్మరివాటలను నర్చేచోటు. వాటవేయు న.క్రి. పాకంమట్టిని సారెపలక మీద వాటతయారీ ముట్టిగా పెట్టు. వాటవట్టి రూ. వాటచట్టి, వాట్నట్టి, వాడనట్టి. వి. సారెమిద మట్టి పాత్రలు చేసేటప్పుడు చేతికి వచ్చిన బురదను వేయటానికి, కావలసిన మట్టిని తడుపుకోవటానికి సారెపక్కన కుడివైపు పెట్టుకొనే చిన్ననీళ్ళపాత్ర. వాటనట్టికుండ రూ. వాట నెట్టికుండ, వాట్నట్టికుండ వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే చిన్ననీళ్ళపాత్ర. వాటనట్టుదాక రూ. వాడినెట్టుదాక. వి. వాటనట్టి కుండల్ని వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వాటనెట్టికుండ రూ.చూ. వాటనట్టికుండ. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే చిన్ననీళ్ళపాత్ర. వాటసేందాక వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వాటేగేయు న.క్రి. కుదమనలపతో వాటనునర్చు. <వాట²+ఎగచు+అ¹+వేయు. వాటేదురు రూ. వాటేదురె, వాడేదురు. వి. వాటతయారీలో నమదళనరిని మన్ను లేపటానికి ఉపయోగించే పంకరగా ఉండే వెదురుదబ్బి. <వాట²+వెదురు, వాటేదురె రూ.చూ. వాటేదురు. వి. వాటతయారీలో నమదళనరిని మన్ను లేపటానికి ఉపయోగించే పంక రగాఉండే వెదురుదబ్బి. వాటేతబల్లి వి. వాటను సాగ గొట్టి అడుగు మూయడానికి మొట్టమొదట వాడే పలన.

వాట్కోక రూ.చూ. వాటకోక. వి. సారెపైవాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచుఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వాట్నట్టి రూ.చూ. వాటనట్టి. వి. సారెమిద మట్టిపాత్రలు చేసేటప్పుడు చేతికి వచ్చిన బురదను వేయటానికి, కావల సినప్పుడు మట్టిని తడుపుకోవటానికి సారెపక్కన కుడివైపు పెట్టుకొనే చిన్ననీళ్ళపాత్ర. వాట్నట్టికుండ రూ.చూ. వాటనట్టికుండ. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళపాత్ర.

వాటకము వి. అవరణం చేయబడిన కొంత భూభాగం, గ్రామ నామాంతపదం. E. 1. సంపు. 12. కా.నం. 7.

సం. వాటికా. ఇంటిస్థలం, ఉద్యానం.

<సం. వాటికా.

వాటకాలు చూ. వాట². వి.బ.న. సారెమిద నుంచికోసితీసి వరసగా పెట్టిన వాటలు.

వాటంగఅగు చూ. వాటము.

వాటవడు చూ. వాటము.

వాటవద్దెము చూ. వాటము.

వాటవందెము చూ. వాటము. వి. ఒడ్డిన పంచెండబ్బు.

వాటమగు చూ. వాటము.

వాటము రూ. వాటు¹. విజ. 1. న.క్రమైంది. భార. ఉద్యో.

2.127 ; 2. ప్రసిద్ధం. కాశీ. 6.27 ; 3. అనుకూలమైంది.

పల్నా.పు. 282 ; 4. ఏటవాలైంది, జారుడుగా ఉండేది.

విక్ర. 2.180 ; 5. పొందికైంది. తెమినిభా. 2.86 ; వి.

1. ప్రదేశం. హరి.ఉ. 7.105 ; 2. నూటి. నిబ్బరం.

గొ.హరి.ఉ. 1475 ; 3. ఏటవాలుతనం, ప్రవణత, అధి

ముఖ్యం. భాగ. 9.429 ; 4. రీతి, విధం. పాండు.

4.81 ; 5. అనుకూల్యం. గంధ. 1.122 ; 6. కూర మొ.

వాటితోట ; 7. చుట్టువెలుగు వేసినచోటు ; 8. ఇళ్ళవరస ;

9. భాగం ; 10. వాడ ; 11. వనం.

త. వాట్నమ్. ఏటవాలు ; మ. వాట్నమ్. (నీరుపోవటానికివీలుగా) ఏటవాలుగాఉండు.

వాటంగఅగు అ.క్రి. లావుగాఅగు. <వాటము+అగు

-అ¹+అగు. వాటవడు రూ. వాటుపడు. అ.క్రి. 1. బండి

మొ. వి తలకిందులుగావడు ; 2. వీలగు. వాటవద్దెము వి.

ఆటవిడుపు+పద్యం. వాటమగు అ.క్రి. వీలుపడు, వలను

పడు. దకా. 7.125. <వాటము+అగు. వాటముచేయు

న.క్రి. 1. అనుకూలపరుచు. హర. 5.39 ; 2. ఒరవాకిరిగా

వేయు. విష్ణువ. 7.126.

వాటోప్లోన్ వి. అలంకారానికి ఇళ్ళల్లో బెంచీలపై పూలుపెట్టటానికి వాడే చిన్న మట్టిపాత్ర.

ఇం. Water. నీరు, Flower Vase. ఇళ్ళల్లో పూలు మొ. వి పెట్టుకోనేపాత్ర.

<ఇం. Water+Flower Vase.

వాటా వి. భాగం, పాలు. సారంగ. 3.134.

హిం.ఉ. బాటా. భాగం.

<ఉ. బాటా.

వాటాలబావికా వి. విభాగపత్రం. వాటాపాగు వి. కుమ్మడి సేద్యం, చిన్నరైతులు కొంతమంది కలసి చేసే

వాటారము ని. చిలికే కవ్వంతాడు.

నేద్యం.

వాటి¹ వి. 1. కూర మొ. వాటిమడి ; 2. వాడ ; 3. చుట్టువెలుగు వేసినచోటు ; 4. కంచెవెలుగు.

సం. వాటి¹ - , వాటికా. ఇంటిస్థలం, ఉద్యానం ; ప్రా. వాటిఅ.

< సం. వాటి (అర్థవికరి).

వాటి¹ వి. మురిచెట్టు (Ficus Bengalensis).

వాటికూళ్ళు చూ. వాడ¹. వి. బ. ప. వాళ్ళింట, పీళ్ళింటతినే ఉచితమైనభోజనం.

వాటు¹ రూ. చూ. వాటము. వి. 1. అప్రయత్నంగా కలిగిన లాభం ; 2. తలకిందులవ్వటం, బోల్తాపడటం ; 3. అనందర్థంకూత ; 4. కొగిలింత.

వాటుగాలు(-కాలు²) వి. బా. నడిచేటప్పుడు పక్కవాటుగా పోయేకాలు. గా. హరి. ఉ. 1088. వాటుగొర్రు రూ. అటగొర్రు. వి. భూమిదున్నెగొర్రు. వాటువడు రూ. చూ. వాటవడు. అ. క్రి. 1. అనుకూలపడు. సిం. ద్వా. 8.22 ; 2. బోరగిలపడు. వాటుబల్లెము వి. పొడిచే ఒకానొక ఆయుధం, కుంతం. రాజ. వి. 3.114. వాటురాయి రూ. వాటుతాయి. వి. దొంగలు వినరటానికి అనువుగా ఏరి తీసుకొని పోయే రాయి. బనవ. 5.337. వాటుతాయి రూ. చూ. వాటురాయి. వి. దొంగలు వినరటానికి ఏరితీసుకొనిపోయేరాయి. చెన్నబనవ. 3.294. వాటులాగు అ. క్రి. నేతపడుగులో పేకదారం పడటానికి మరమగ్గం కుచ్చుగుంజు. వాటులాడు అ. క్రి. కొట్లాడు. కు సం. 9.80. వాటేయు అ. క్రి. పడుగు పోగులకు మధ్యగుండా పేకదారపు కండె ఒకవైపునుంచి మరొకవైపుకు పారేట్టు చేయు. < వాటు¹ + వేయు, వాట్ల మారి వి. 1. అనందర్థం మాటలు పలికేవాడు ; 2. దెబ్బ లాడేవాడు. < వాటు¹ + -లు + - అ¹ + - మారి. వాట్లీడు వి. దెబ్బలాడేవాడు, కొట్టేవాడు. ఉ. హరి. 3.112. వాటు² రూ. వాట¹. వి. 1. కమానుకు పైవైపున పట్టుకోవటానికి అనువుగా కట్టిన కర్రముక్క ; 2. నేతనేసేటప్పుడు పడుగు పైపోగులకు కిందిపోగులకు మధ్య పేకదారం వచ్చేటట్లు నాడే వేయటం ; 3. చేతిమగ్గంలో ఒకవైపు నుంచి మరొకవైపుకు వెళ్ళిన పేకపోగు.

వాటేగేయు చూ. వాట².

వాటేదురు చూ. వాట².

వాటేదురె చూ. వాట².

వాటేతబల్లి చూ. వాట².

వాటేయు చూ. వాటు¹.

వాట్కొక చూ. వాట².

వాట్లమారి చూ. వాటు¹.

వాట్లీడు చూ. వాటు¹.

వాట్సుట్టి చూ. వాట¹.

వాట్సుట్టికుండ చూ. వాట².

వాడ¹ వి. 1. ప్రదేశం, పట్టణగ్రామాంతపడం. ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా. సం. 790. క్రి. శ. 1190 ; 2. ఇళ్ళవరన. రం. రా. సుందర. 245. పు. 3 పం ; 3. పీఠి. శృం. నై.

3.82 ; 4. వరన, పంక్తి. కళా. 8.64.

సం. వాట-., తోట, దాట, ఆవరణం, వాటి¹., కంచె, వాటికా. తోట. పీఠి ; ప్రా. వాడ-., స్థానం, గృహన మూహం, పీఠి.

< ప్రా. వాడ-.

వాడకట్టు వి. పీఠి, వాడ. హంస. 3.150. వాడకంతా వదిన వి. అందరికిలోకువ. వాడకాలు వి. 1. బోగంపీఠి ; 2. వాడవదినె. వాడచింత వి. కూర్లు తిరువాన్మూరు మధ్యప్రాంతాల్లో పెరిగే ఒకరకం చెట్టు (Carcinia Calufogia). వాడమేటు వి. కోలగా పొడుగ్గా వేసినవామి. వాడంబరము వి. నీలంరంగు పూలు పూసే ఒకరకం చెట్టు (Daedalacanthus nervosus) సం. అంబర-., ఆకాశం, వస్త్రం. < వాడ¹ + సం. అంబర- + -ము. వాడవదినె వి. జారిణి. వేంక. పంచ. 3.252. వాడవారి మఠది వి. శ్రీలంపటుడు, తాళ్ల. సం. 12.322.

వాడ² వి. 1. లావి, పరిమళం. ఆం. బా. 3.59 ; 2. పసుపు తావి.

త. వాటై. పరిమళం, వాసన ; మ. వాటా. కుక్కల కంపు ; కురు. బా. డోనా. వాసనవల్ల కనుగొను.

వాడగన్నేరు వి. ఒకానొకచెట్టు. పచ్చపువ్వులగన్నేరు. ద్వి. సా. ర. చ. 2.80 పు. 4 పం. (Plumesia acutifolia). వాడగారి వి. మలయమారుతం. వాడబెంకాయ వి. దొసిక (పీచు, బొచ్చ) తీసి ఎండ పెట్టిన గోధుమరంగు కొబ్బరి కాయ. వాడవనుపు వి. పరిమళం ఉన్నవనుపు. ప్రబంధ. 63.

వాడ³ రూ. చూ. ఓడ. వి. ఓడ, పడవ.

వాడంగి వి. ఓడవాడు.

వాడ⁴ వి. దాన్యం మొ. వాటిని నిలవచేసే పెద్దమట్టిపాత్ర.

వాడకుండ వి. దాన్యం నిలవచేయటానికి వాడే కుండ ఆకారంలో ఉండే పెద్ద మట్టి పాత్ర. వాడనట్టి రూ. చూ. వాటనట్టి. వి. సారెమీద మట్టిపాత్రలు చేసేటప్పుడు చేతి కొచ్చిన బురదను వేయటానికి, కావలసిన మట్టిని తడుపు కోవటానికి సారెపక్కన కుడివైపు పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళ పాత్ర. వాడనట్టికుండ చూ. వాటనట్టికుండ. రూ. వాడిచట్టి కుండ. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళపాత్ర.

వాడకము చూ. వాడు².

వాడనిపువ్వులమాను చూ. వాడు¹.

వాడనివనము చూ. వాడు¹.

వాడముక్కు వి. మత్స్య భేదం.

వాడబాటు చూ. వాడు¹.

వాడల వి. సువాసన కలిగిన తెల్లనిపూలు పూసే ఒకపొద (Combretum decandrum).

వాడనంబవులు రూ. చూ. వాడనంబవులు. వి. బ. ప. తమిళ దేశపు రకం, నీటియెద్దడికి ఆగేవరి.

వాడనంబవులు రూ. వాడనంబవులు. వి. బ. ప. తమిళ దేశపు. రకం, నీటియెద్దడికి ఆగేవరి.

వాడామర్లి వి. ఒకరకం లేత నీలం రంగు.

వాడి¹ రూ.చూ. వాడి. వి. 1. పదును ; 2. ప్రకాశం, తేజం ; 3. శౌర్యం

వాడిమీలు అ.క్రి. పదునెక్కు, వాడిలగు.

వాడి² వి. పూర్తి అయిన నేత.

వాడిక¹ వి. 1. చెప్పకుండా చూపకుండా ఉంచిననిధి, ఉప నిధి. తాళ్ళ సం 14.1 ; 2 తాళ్ళు.

వాడిక² వి. పోషణం. కు. సం. 7.2.

వాడిక³ రూ.చూ. వాడుక. వి. వ్యవహారం. ఆచారం.

వాడికె రూ.చూ. వాడుక. వి. అలవాటు. తాళ్ళ సం. 14.14

వాడికెకలుగు అ.క్రి. పోషణ కలిగిఉండు. కు. సం. 7.7.

వాడిచట్టికుండ రూ.చూ. వాడనట్టికుండ. వి. కుండలు వానే టప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళ పాత్ర.

వాడించు చూ. వాడు¹.

వాడివత్తలగు చూ. వాడు¹.

వాడివ్రాలు చూ. వాడు¹.

వాడిపెట్టుదాక రూ. చూ. వాటనట్టుదాక. వి. వాటనట్టి.

కుండల్ని వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర.

వాడు¹ వి. 1. వాడటం, వడలటం. కు. సం. 6.128 ; 2.

కడవు. బహుళా. 4.82 ; అ.క్రి. 1. వడలు, ప్లానమగు. విక్ర. 7.102 ; 2. వేడిపడు. శృం. నై. 4.65, వరాహ. 7.52.

క. బాడు. వాడిపోవు, వడలు, బలహీనమగు, క్షీణించు, అదైర్యపడు, మనసుకుండు, బాడిను. వాడే టట్లుచేయు ; కొడ. బ.డ్ (బ.డి.). వెలసిపోవు, వడలు ; కు. బాడుని. వెలసిపోవు, వడలిపోవు, ఎండిపోవు, చచ్చు ; త. వాటు. వడలిపోవు, కృశించిపోవు, మ. వాటుక. వాట్టుక. వెలసిపోవు, వడలు, వాడిపోవు ; కో. వాట్. వడలిపోవు, అలసి కృశించి పోయినట్లున్న ; గోం. వార్. వడలిపోవు ; కుయి. వార్. అలసిపోవు ; పర్షి. వాడ్. ఎండిపోవు ; బ్రా. బా/ర్. ఎండిపోవు, వడలు.

< మూ.ద్రా. *వాట్-.

వాడనిపువ్వులమాను వి. కల్పవృక్షం. ఆం. పదా. సుర. 41. వాడనివనము వి. నిత్యనూతనంగా ఉండేది. తాళ్ళ సం. 8.224. సం. వన-. తోట, ఉద్యానం. వాడేబాటు అ.క్రి. ప్లానమవటానికి ఉన్నులమగు, బడలి పోవటాని కున్నులమగు. కాశీ. 5.184. < వాడు¹ + అ⁷ + పాలు². వాడించు రూ. వాడించు. స.క్రి. ప్లానత నొందించు, వాడజేయు. ఉ.రా. 6.205. < వాడు¹ + ఇంచు². వాడివత్తలగు అ.క్రి. మిక్కిలి కృశించు. మను. 2.57. < వాడు + ఇ¹³ + వత్తలు + అగు. వాడివ్రాలు అ.క్రి. వాడిపోయిపోయి. < వాడు + ఇ¹³ + వాలు. వాడుచు స.క్రి. వాడచేయు, వాడించు. వాడుచూపు రూ.చూ. వాడుచూపు. అ.క్రి. వాడిపోవ మొదలుపెట్టు. వాడుదెంచు(-తెంచు) అ.క్రి. ప్లానమగు. అని 3.121. వాడుదేరు రూ. వాడుదేలు. అ.క్రి. 1. వాడు. పి. శకు. 3.61 ; 2. తేరుకొను. విప్ర. 2.23. వాడుదేర్చు అ.క్రి. నేదదీర్చు. తాగ. 8.43. వాడుదేలు రూ.చూ. వాడుదేరు. అ.క్రి. వాడు. కళా. 2.23. వాడువడు

అ.క్రి. వాడు, ప్లానమగు. వాడువటుచు స.క్రి. వాడచేయు. ఉ. రా. 4.227. వాడుపాలు అ.క్రి. వాడు, వాడుపడు. తాన్క. రా. యు. 2.287. వాడునూపు(-చూపు) రూ. వాడుచూపు. అ.క్రి. వాడిపోవ మొదలుపెట్టు. వాళ్ళ వటుచులు వి.బ.వ. స్రుక్కజేసేవారు, ప్లానత కలిగించే వారు. పండి. చ. 2.116 వు.

వాడు² స.క్రి. 1. చక్కబరచు, చక్కబెట్టు. తార. అను. 5.290 ; 2. చెప్ప, వచించు. తైమినిదా. 2.79 ; 3. అలక. వేంక. పంచ. 4.56 ; 4. ఉపయోగించు. వరాహ. 3.92 ; 5. గౌరవించు. సన్మానించు. శకా. 4 37.

త. నళాంకు. వాడుకలోనున్న ; కొడ. వాల్పు, ఉపయోగించు.

వాడకము వి. చిల్లరసామాను అరుపు తీసుకోవటం. శుక. 2.360. వాడుకాను స.క్రి. 1. (జనులు ప్రచారంగా) చెప్పకొను ; 2. ఉపయోగ పరుచుకొను. వాడుదల వి. వాడుక, అధ్యాసం. వాడుముట్లు వి.బ.వ. వాడుకునే ఉపకరణాలు.

వాడుక రూ. వాడిక, వాడికె. వి. 1. అధ్యాసం, అలవాటు, అప్తమ. క. 117వ. 19వం. ; 2. ఉపయోగం ; 3. వ్యవహారం ; 4. లో¹వ్యవహారనిర్దం ; 5 వినికడి.

క. వాడికె. ఉపయోగం, అలవాటు, వాడుక ; కు. వాడికె, వాడిగె. ఆచారం, అలవాటు ; త. వాటికె. అలవాటు, ఆచారం, వాడుక, వజుక్కు. వడుక, వజ, మార్గం ; మ. వజ. పద్ధతి, మార్గం, వాడుక, ప్రవర్తన ; పో.చూ.త. వడంకు.

వాడుకగా క్రి. విణ. అలవాటుగా. < వాడుక + అగు + అ⁷. వాడుకచెడు అ.క్రి. అప్రతిష్ఠపాలగు. గుర్తులచెన్న. 64. వాడుకవడు అ.క్రి. అలవడు, పనుపడు. వాడుకవాండ్రు విణ. బ. వ. వాడుకగా వచ్చేవారు.

వాడునట్టిచిప్ప రూ.చూ. వాలుచట్టిచిప్ప. వి. నీళ్ళనట్టి, కుమ్మరి కుండల్ని నర్సేటప్పుడు కుడిచేతివైపు పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర.

వాడె వి. దవ్వ, ఇక్షుగ్రం. ప్రబంధ. 1.788.

వాడెదవ వి. 1. చెరుకుచివర ; 2. తలవాడి.

వాడెచీర వి. ఒకరకం నేతచీర.

వాడెదురు రూ.చూ. వాడెదురు. వి. వాటతయారీలో సమదళ సరిని మన్ను లేపటానికుపయోగించే వంకరగా ఉండే వెదురుదబ్బ.

వాడెసుడి వి. జబ్బిమీడిసుడి.

వాడి రూ.చూ. ఓడి¹. వి. కందువా, ఉత్తరీయం, వైపంచ.

వాడి రూ.చూ. ఓడి¹. వి. 1. ఆడపిల్లలు దరించే వైట కందువా ; 2. చిన్నపిల్లలు కట్టుకునే చీర ; 3. భుజాలమీద కప్పుకోవటానికి నేసిన చిన్న బట్ట.

వాడికమ్మి వి. 1. అంచులమధ్య కోరాపెట్టి అంచులో తెలుపు పెట్టి నేసిన వైటకమ్మి ; 2. పెద్దకమ్మి ; వాడికొమ్మి వి. సన్నటి అందమైన కొమ్మ. వాడిపోతు వి. శ్రీకాకుళం ప్రాంతపుడున్న.

వారిట రూ.చూ. వాటా, వి. సారెమిదనుంచి కోసి కింద పెట్టిన అడుగు లేని మట్టిపాత్ర.

వారిటపాత్ర రూ.చూ. వాటపాత్ర. వి. సారెమిద పాత్రల స్వరూపం తయారవుతున్నప్పుడు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట.

వాడు రూ.చూ. వాస్తు. సర్వ. వాడు. కు.సం. 10.155.

వాణ్ణు రూ.చూ. వాస్తు. సర్వ. వాడు.

వాణ్ణో చూ. వాస్తు. సర్వ. బ.వ. వారు.

వాండ్ల వి.బ.వ. పడుగులో పడుగేరు కర్రకు వెనుక ఉన్న పోగులు.

వాండ్లకుంచె వి. ఒకరకం కుంచె.

వాణ్ణు రూ.చూ. వాస్తు. సర్వ. వాడు.

వాడి రూ. వాడి, వాని. విణ. 1. వేడైన. భార. అది; 3.112 ; 2. పడునైన, నిశితం. భార. అది. 4.204 ; 3. క్రూరమైన. నిర్వ.రా. 10 129 ; 4. తీక్షణమైన; భార.శాంతి. 1.63 ; వి. 1. కఠిన్యం. భాగ. 10.223 . 2. క్రూరత్వం. ఇందు. 4 59 ; 3. తీక్షణ, పదను, నైశిత్యం. భార. 1.22 ; 4. పరాక్రమం, శౌర్యం. ద్వి. సం. 2.609.

పర్తి. వాడే. పడును, పడునైనకొన.

వాడిగలాడు విణ. శూరుడు. వాడిచూపులు వి.బ.వ. తీక్షణంగా చూసే చూపులు. వాడిచెటుచు స.క్రి. పరాక్రమ హీనుని చేయు. వాడిచేయు స.క్రి. నూరు, పడునుపెట్టు. వాడితనము వి. 1. లైక్ష్యం, పరుషత్వం. భాస్క. రా. సుందర. 202 ; 2. పరాక్రమం. భాగ. 10ఉ. 729. వాడిమగడు విణ. శూరుడు. భార. విరా. 5.111. వాడిమిగలు అ.క్రి. 1. పరాక్రమం అతిశయించు. హర. 3.18 ; 2. పరాక్రమ వంతుడగు. కళా. 8 129. వాడిముక్కువాడు వి. గద్దముక్కువాడు. వాడివెట్టు (-వెట్టు) స.క్రి. వాడికలిగించు. కళత్వ. 5.54.

వాడిమి చూ.వాడి. వి. 1. తీవ్రత. భార. విరా. 1.238 . 2. తేజం, ప్రభావం. భార. ఉద్యో. 1.238 ; 3. వాడి, పడును, నైశిత్యం. భాస్క.రా. అరణ్య. 102 ; 4. శౌర్యం. హరి.ఉ. 4.157 ; 5. పరాక్రమం. అము. 6.21.

వాడు రూ.చూ. వాస్తు. సర్వ. 1. తచ్చభార్తకమైన (అ) సర్వనామ శబ్దంయొక్క మహత్వభమైక వచనరూపం భార. అది. 1.25 ; 2. సంబంధార్థంలో పదాలకను ప్రయుక్తమయ్యేది. అ. స్వస్వామి సంబంధం. భాగ. 8 549. ఆ. అధారాధేయ భావ సంబంధం. భాగ. 10 పూ. 1.10. ఇ. ధర్మధర్మిభావసంబంధం. భాగ. 10పూ. 1010.

వానిఅన్న వి. అంతకు మించినవాడు. <వాడు + -ని + అన్న.

వాత వి. 1. ముగ్గుగీత ; 2. పట్టె.

వాతకానివాడు రూ.చూ. వాతగానివాడు. విణ. బట్టలకు రంగు వేసేవాడు.

వాతకురమ వి. తిమ్మిరి.

నం. వాత-. కీళ్ళనొప్పి, వాతరోగం.

<నం. వాత- + కురమ.

వాతగానివాడు చూ. వ్రాయు, వ్రాత. రూ. వాతగానివాడు. విణ. బట్టలకు రంగువేసేవాడు, రంగరీజు.

వాతతట్టి వి. సారెపక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళ పాత్ర.

వాతదారం రూ.చూ. వాటదారం. వి. వాటలు కోయటానికి కదురుకు బదులు వాడే నూలు దారం.

వాతదొమ్మ వి. ఒకరకం పశురోగవిశేషం. సహ. 1.12.

నం. వాత -. వాతరోగం, నొప్పి.

<నం వాత- + దొమ్మ (మిశ్రన.).

వాతనపొక్కులెన్ను అ.క్రి. మేలుచేసినవాడినే తప్పులు పట్టు తిన్న ఇంటివాసాలు లెక్కపెట్టు.

వాతబియ్యము రూ. వాతిబియ్యము. వి.శవం నోట్లో పోసిన బియ్యం.

నం. వాత -. కీళ్ళనొప్పి, సందులవాపు.

<నం. వాత- + బియ్యము.

వాతరట్టు చూ. వాయి.

వాతవాడి చూ. వాయి.

వాతసాల రూ.చూ. వారసాల. వి. పొడుగ్గా వేసిన పసుల కొట్టం.

వాతి వి. మానికవాయి, చెరువునీళ్ళు బయటికి పోవటానికున్న తూముల్లోకిందది.

వాతికాసు చూ. వాయి.

వాతిపాతిక చూ. వాయి.

వాతిబియ్యము చూ. వాయి.

వాతివాడి చూ. వాయి.

వాద వి. 1. జలాశయం, నీటిపట్టు, శ్రీరం.మా. 5.112 ; 2. వెల్లువ నీరు తగిలే పల్లం పొలం, బాదవ.

క. వాద. గుంట, ఎనుగుర్ని పట్టటానికి తవ్విన గొయ్యి.

వాదమన్న వి. వాదలో దొరికే ఇనుక పరన ఒండు మట్టి.

వాదట్టు రూ.చూ. వాదట్టు. వి. 1. మగ్గం చక్రంకిందిభాగం నేత నేసేటప్పుడు ముందుకు వెనక్కు జరగటానికి అనువుగా చేసిన పల్లపు చోటు ; 2. నేతనేసేటప్పుడు మగ్గం చక్రం ముందుకూ వెనక్కు అడటానికి అనువుగా ఒక వైపు గోడలో చేసిన కంఠ ; 3. మగ్గం దోనెకు, దండెకు మధ్య ఉన్న నేతపడుగు ; 4. నవారు నేసేటప్పుడు పడుగు లో వేసిన వేక పోగు దట్టించే కొయ్య కత్తికింది అంచు.

వాదట్టు రూ. ఒడట్టు, వాదట్టు, వాదాడి. వి. 1. మగ్గం చక్రం కింది భాగం నేతనేసేటప్పుడు ముందుకు వెనక్కు జరగటానికి అనువుగా చేసిన పల్లపుచోటు ; 2. నేత నేసేటప్పుడు మగ్గం చక్రం ముందుకూ వెనక్కు అడటానికి అనువుగా ఒకవైపు గోడలో చేసిన కంఠ ; 3. మగ్గం దోనెకు దండెకు మధ్య ఉన్న నేతపడుగు ; 4. నవారు నేసేటప్పుడు పడుగులో వేసిన వేకపోగు దట్టించే కొమ్మకత్తికింది అంచు.

వాదదుచు చూ. వాడు.

వాదండి చూ.వా. వి. దండగట్ట, కళ్ళించుట్టూ కంటలు చెదిరి పోతుందా వేసినకట్ట.

వాదనకడవ వి. బటన్లు, బుర్రకడలికి ముటవాయిద్యంగా వాయింపటానికి వాడే మట్టికుండ.

నం. వాదన - వాయింపటం, వీణ మొ. సాధనాల మీద పాడే పాట.

<నం. వాదన-+కడవ (మిశ్రన.).

వాదర రూ.చూ. వాయిదార. వి. 1. (బద్గాదుల) తీక్లరార. రార. సాప్తి. 1.176 ; 2. లకురాయి, కొడవలి మొ. వాటి పదును.

వాదరి చూ. వాదు.

వాదాడి రూ.చూ. వాదట్టు. వి. 1. మగ్గం చట్రంకింది భాగం నేతనేసేటప్పుడు ముందుకు వెనక్కు జరగటానికి అనువుగా చేసిన పల్లపుచోటు ; 2. నేతనేసేటప్పుడు మగ్గం చట్రం ముందుకూ వెనక్కు జరగటానికి అనువుగా ఒక వైపు గోడలో చేసిన కంత ; 3. మగ్గం దోనెకు దండెకు మధ్య ఉన్న నేతపడుగు ; 4. నవారు నేసేటప్పుడు పడుగులో వేసిన పేపోగు దట్టించే కొయ్యకత్తి కింది అంచు.

వాదాడిచేయు రూ. ఓదాడుచేయు, వాదాడుచేయు. అ.క్రి. బట్టనెయ్యటం మొదలుపెట్టే ముందు ఒకటి రెండు వేళ్ళ పెడల్పున బద్దెనేసి నేతబాగా రావటానికి అచ్చు తాళ్ళూ పలకతాళ్ళూ నర్తుకొను.

వాదాడు చూ. వాదు.

వాదాడుచేయు రూ.చూ. వాదాడిచేయు. అ.క్రి. బట్టనెయ్యటం. మొదలుపెట్టేముందు ఒకటి రెండు వేళ్ళ పెడల్పున బద్దెనేసి నేతబాగా రావటానికి అచ్చుతాళ్ళూ పలకతాళ్ళూ నర్తుకొను.

వాదిండు! చూ. వాదు.

వాదిండు? చూ. వామి.

వాదిడు చూ. వాదు.

వాదు వి. 1. వాదం, వాక్కలహం. రార. సదా. 2.131, కు. నం. 2.70 ; 2 నింద. బోగిసీ ; 3. కలహం. పరాహ, 11.57 ; 4. మాట. విప్ర. 4.60 ; 5. ద్వని ; 6. దావా, వ్యాజ్యం ; విణ. అనత్కం, కల్ల. తాస్క రా. నుండర. 564. నం. చాద- పలకటం, చెప్పటం, పరస్పరవ్యతిరేక భావాన్ని తెలపటం.

< నం. వాద-.

వాదడుచు అ.క్రి. వివాదపడు. కేయూర. 2.91. < వాదు + ఆడుచు. వాదరి వి. జల్పాకుడు, వదరుబోతు, మల్లకూ. 47. < వాదు + - అరి. వాదాడు అ.క్రి. 1. వాదిండు. కేయూ. 3.48 ; 2. కలహించు. కు. 4.7. < వాదు + ఆడు. వాదిండు! అ.క్రి. 1. తగవారు. మను. 4. 90. 2. వాదాడు. < వాదు + - ఇంచు. వాదిడు అ.క్రి. తగవారు, వాదులాడు. < వాదు + ఆడు. వాడుకు(బట్టు (-పట్టు) స.క్రి. కలహానికిచ్చు. విజయ. 1.134. వాడుకు(బోవు (-పోవు) అ.క్రి. వాక్కలహం చేయు. కవిరాజ. 5.186. వాడుగొను(-కొను) స.క్రి. నిందపడు. కవిక. 2.17. వాడుచేయు అ.క్రి. వివాదపడు, పోరుచేయు. వాడుదేర్చు (-తేర్చు) స.క్రి. నిందనుతొలగించు. పరిమ. 8.149.

వాడుపూను అ.క్రి. వివాదపడు. కళా. 2.66. వాడుపెండేరము వి. వివాదంలో గెలుపును నూదించే బిరుదు చిహ్నం. ద్వి. పరమ. వి. 5.430. వాడులకు(బోవు అ.క్రి. వాక్కలహం చేయు. కువ. చ. 4.190. వాడులాట వి. మల్లగుల్ల సవాదం. < వాదు + - లు + ఆట. వాడులాడు అ.క్రి. వివాదం చేయు. కళా. 6.118. < వాదు + -లు + ఆడు. వాడులాడు! విణ. వాదమాడేవాడు, వాదించేవాడు. ఉ. హరి. 3.112. < వాదు + -లు + -ఆడు. వాడువెట్టు (-వెట్టు) అ.క్రి. నిందమోపు. వాల్మీ. 3.114. వాదొనర్చు అ.క్రి. కలహించు. హంస. 3.129. < వాదు + -నర్చు.

వాదొనర్చు చూ. వాదు.

వాద్దెము వి. వాద్యం, సంగీతసాధనం.

నం. వాద్య- వీణ మొ. సంగీతసాధనాలధ్వని, సంగీత సాధనం.

<నం. వాద్య-.

వావ వి. 1. వర్ణం. రార. అది. 3.52 ; రార. కాంతి. 3.3 ; 2. ఆకాశం.

క. బాన్, బాన, బాణ, బామ్. ఆకాశం ; కొడ. బ.ణ. ఆకాశం ; కు. బాన, బాణ. ఆకాశం ; త. వాణ్, చూణమ్, ఆకాశం, మయ్య, వర్ణం, చూణమ్, ఆకాశం ; మ. వాణ్, వాణమ్, చూణమ్, ఆకాశం, స్వర్ణం ; పర్తి, వాని. ఆకాశం ; కొలా. వా.ణ. ఆకాశం ; గ. వాయిన్. ఆకాశం.

వాగళ్ళు రూ.చూ. వానకాళులు. వి.బ.వ. పలచటిమబ్బు అడ్డంవచ్చి చారులు చారులుగా కిందికిడిగే సూర్యుడి వెలుతురు. వానకట్టి వి. అలగర్తం, నీరుకట్ట, చెన్నబసవ. 5.71. వానకాలం చూసంగి చదువు వి. సరిగ్గా రాకుండా ఎప్పుడో వీలైనప్పుడు వానన్ల ఎండల్లో చదివిన చదువు. పని లేని కాలంలో చదివింది. ఒక్కముక్కలచదువు. వానకాలము వి. వర్షాకాలం. నం. కాల - సమయం. వానకాళులు రూ. వాగళ్ళు, వానకాళ్ళు, వి.బ.వ. దూరంనుండి చూసేవారికి. మేఘాల్లో కాళ్ళలా కన్నడే వర్షధారలు. కు.సం. 6.97. వానకాళ్ళ రూ.చూ. వానకాళులు. వి.బ.వ. 1. దూరంనుండి చూసేవారికి మేఘాల్లో కాళ్ళలా కన్నించే వర్షధారలు. మను 3.109 ; 2. పలచటిమబ్బు అడ్డంవచ్చి చారులు చారులుగా కిందికిడిగే సూర్యుడి వెలుతురు. వానకొట్టు రూ.చూ. వానగొట్టు. వి. వర్షధాటి. హంస. 5.68. వానకొర్ర వి. వానాకాలం పండేరకం కొర్రలు. వానకోకిల రూ.చూ. వానకోయిల. వి. 1. చాతకపక్షి ; 2. సర్పవిశేషం. వానకోయిల రూ. వానకోకిల, వానకోవెల. వి. 1. చాతకపక్షి. ప్రబంధ. 1.232, నీలా 2.76 ; 2. సర్పవిశేషం. వానకోవెల రూ.చూ. వానకోయిల. వి. 1. చాతకపక్షి ; 2. సర్పవిశేషం. వానగంధు వి.బ.వ. 1. పడగళ్ళు. రాళ్ళవర్ణం ; 2. పెళ్ళికొడుక్కి బావమరుదులు వడ్డించే పిండివంటలు. వానగారి వి. వర్ణంతో వీచేగారి. వానగుడి వి. వరదగుడి, చంద్రుని చుట్టూగాని. సూర్యుడి చుట్టూగాని వలయాకారంగా కట్టేపాద్మ, పరివేషం వానగుడిసె వి. గొడుగు. వానగొట్టు రూ. వానకొట్టు. వి. వానదెల్పు. వానతాకు. విప్ర. 3.76. వానజాలిపులుగు వి.

హంస. వేంక. పంచ. 1.568. వానకటి వి. వర్ణకాలం. వర్ణకుపు. అచ్చ.రా. కిక్కిం. 54. వానకూర వి. కడి. జల్లు. వానకుపర. వాననెచ్చెలి వి. వరుణుడు. అం.రా. 1.51 ; 2. వానకోయిల. వాననెయ్యండు. వి. 1. వానకోయిల ; 2. వరుణుడు. వానవడె వి. వాననీరు నిలిచే గుంటల ముకుంద. 2.145. వానపాము వి. ఎర్ర. మహిలత. వానపాములు వి.బ.వ. 1 వానకాళ్ళు. పల్పటి మబ్బులు అడ్డం వచ్చి చారలు చారలుగా కందకు దిగే సూర్యుడి వెలుతురు ; 2. ఎర్రలు. వానపేగు చూ. వానపేయ. వి. ఎర్ర. మహిలత. వానపేయ రూ.చూ. వానపేగు. వి. ఎర్ర. మహిలత. వానయను - (అను) అ.క్రి. 1. వర్ణకాలంవచ్చు. భార. శాంతి. 33 ; 2. వానవచ్చు. వానవరియు. విష్ణుపు. 4.145. వానరాయి రూ.చూ. వానరాయి. వి. కరక. వడగల్లు. వానతాయి రూ. వానరాయి. వి. కరక. వడగల్లు. వానవంగళ్ళు వి.బ.వ. వాన. వంగడి. వానవట్టులు వి.బ.వ. క్షణదంగురాలు అసిత్వాలు. వానవల్లకలిగే ప్రవాహాల నిత్యాలనటం. పండి. చ. 2.5418. వానవల్లవ్వులు వి.బ.వ. వానలో పిల్లల అరుపులు. ఒకరికం బాలక్రీడావిశేషం. వానసేర్లు వి.బ.వ. వానకాళ్ళు. వర్ణచారలు. వానకాలపుచదువు వి. అరకొరలుగా వచ్చినవిద్య.

వానకంగుర్త చూ. వాను.

వానకంతొట్టి చూ. వాను.

వానకపీల్క చూ. వాను.

వానకంపీలిక చూ. వాను.

వానకోలుబట్ట చూ. వాను.

వానగుంటలు రూ. వానగుంతలు. వామనగుంటలు. వి.బ.వ.

గవ్వలుగాని. చింతగింజలు మొ. వాటినిగాని వేసి అడే రెండుపరుసలుగా ఎడేసి గుంటలుకలపీట. తాళ్ళ. సం. 13.201.

సం. వామన - పొట్టిది.

< సం. వామన - + గుంట + - లు.

వానజట్టి చూ. వాను.

వానదబ్బ చూ. వాను.

వానపాత చూ. వాను.

వానపాతకుండ చూ. వాను.

వానపాతగుర్త చూ. వాను.

వానబట్ట చూ. వాను.

వానబద్ద చూ. వాను.

వానబాత చూ. వాను.

వానమాతుగుర్త చూ. వాను.

వానముల్లు రూ.చూ. వాటముల్లు. వి. వాటల్ని కోయటానికి వాడే నన్నని ఇనుప కమ్మి.

వాననట్టి చూ. వాను.

వానకాలపు చదువు చూ. వాన.

వానగుంతలు రూ. చూ. వానగుంటలు. వి.బ.వ. వామన గుంటలు.

వాని రూ.చూ. వాడి. విజ. నిశితం. కీర్త్యమైంది. జైమిని భా. 4.62.

వానిఅన్న చూ. వాడు.

వానించు స.క్రి. పంచ. అం. భా. 3.133.

వానియము వి. వర్తకం. శ్రీయా. 3.169.

సం. వాణిజ్య - వర్తకం ; ప్రా. వానియ -

< ప్రా. వానియ -

వానినట్టి చూ. వాను.

వానియ చూ. వానె.

వాను స. క్రి. కుండలుచేయు. భాగ. 10.4.120. అము. 1.4.

క. బాన్. తయారుచేయు, కుండలుచేయు ; ట. వానై. చేయు, అకారం, చూనై. తయారుచేయు, సృష్టింపు, పద్ధతి, మాదిరి, వాన్. అందం, సక్రమం ; మ. చూనయ్యక. సక్రమంగా, కుండలుచేయు ; కువి. వాన-కీ-సరిచేయు ; పర్తి. వాజ్. తయారుచేయు ; చూల్తా. బాందె. తయారు చేసే విధానం.

< చూ. ప్రా. *వాన్ ; *వాన్-వె-.

వానకంగుర్త రూ. వాన్గుర్త. వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానకంతొట్టి వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళపాత్ర. వానకపీల్క రూ. చూ. వానకంపీలిక. వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి, అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానకంపీలిక రూ.

వానకపీల్క. వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానకోలుబట్ట రూ. వాన్కులబట్ట వి. సారెమీద పాత్రల స్వరూపం తయారవుతున్నప్పుడు దబ్బిపట్టిన తరువాత నునుపు పట్టటానికి, అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానజట్టి(-చట్టి) రూ.చూ. వాన్జట్టి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వానదబ్బ వి. వాట తయారీలో సమదశసరిని మన్ను లేపటానికుపయోగించే పంకరగా ఉండే వెదురుకొయ్య.

వానపాత రూ. వానబాత. వి. సారెమీద పాత్రల స్వరూపం తయారవుతున్నప్పుడు నునుపు చేయటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానపాతకుండ వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళపాత్ర. వానపాతగుర్త రూ. వానమాతుగుర్త. వానుపాతగుర్త. వి. 1. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి, అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట ; 2. కుండల్ని నర్చేటప్పుడు సలపను తడుపుకోవటానికి ముద్దగాపెట్టిన తడిబట్ట. వానబట్ట వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానబద్ద రూ. వాన్బద్ద. వాటా తయారీలో సమదశసరిని మన్ను లేపటానికుపయోగించే పంకరగా ఉండే వెదురుకొయ్య.

వానబాత రూ.చూ. వానపాత. వి. సారెమీద పాత్రల స్వరూపం తయారవుతున్నప్పుడు నునుపు చేయటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానమాతుగుర్త రూ.చూ. వానపాతగుర్త. వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి, అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వాననట్టి రూ.చూ. వాన్జట్టి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర.

వానబట్ట చూ. వాను.

వానబద్ద చూ. వాను.

వానబాత చూ. వాను.

వానినట్టి రూ.చూ. వాస్తట్టి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వానుడునట్టి వి. వాట తయారీలో నమదళనరిని మన్ను లేపటాని కుపయోగించే వంకరగా ఉండే వెదురుకొయ్య. వానుడు పాత వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానుడునట్టి రూ.చూ. వాస్తట్టి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. వానుపాతగుడ్డ రూ.చూ. వానపాత గుడ్డ. వి. సారెపై వాటలకు నునుపుపట్టటానికి, అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానులబట్ట రూ.చూ. వానకోలుబట్ట. వి. సారెమీద పాత్రల స్వరూపం ఈ రవుతున్నప్పుడు దబ్బపట్టిన తర్వాత నునుపు పట్టటానికి, అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వానులముల్లు వి. వాటలు కోయటానికి ఉపయోగించే పొడుగుపాతీ సన్నని కమ్మి. వానోక్క వి. సారెమీద వాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. <వాను + కోక. వానుగ్డ రూ.చూ. వానకంగుడ్డ. వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి, అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. <వాను + గుడ్డ. వాన్లక్క వి. వాట తయారీలో నమదళనరిని మన్ను లేపటానికుపయోగించే వంకరగా ఉండే వెదురుకొయ్య. <వాను + చెక్క. వాన్లట్టి రూ. వానజట్టి, వాననట్టి, వానినట్టి, వానుడునట్టి, వాన్లట్టి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర. <వాను + చట్టి. వాన్లట్టి రూ.చూ. వాస్తట్టి. వి. కుండలు వానేటప్పుడు సారెపక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర.

వానె వి. ఒకజాతి కోమటి. కాశీ. 5.63.

సం. వాణజ- , వాణజక- వాణజ్య- వ్యాపారం ; ప్రా. వాణయ- , వణ, వణజ- , వాణి. వైశ్యుడు ; అ.మా. వాణయ, వాణయగ, వాణజ్జ, వ్యాపారం ; ఆవ. అ.మా. వణి, వణయ.

<ప్రా. వాణియ-.

వానీ(డు) వి. 1. కుబేరుడు సాంబ. రేవ. 14 ; 2. వానెకులంవాడు. వానెకోమటి వి. ఒకజాతి కోమటి. హర. 2.141. వానెత వి. వానెజాతి ప్రి. వానెపొయ్యి చూ. వాను. వి. సారెమీద చేసిన పొయ్యి.

వానులబట్ట చూ. వాను.

వానులముల్లు చూ. వాను.

వానోక్క చూ. వాను.

వానుగ్డ చూ. వాను.

వాన్లక్క చూ. వాను.

వాన్లట్టి చూ. వాను.

వాత వి. 1. కాలినలోహంతో రోగంవచ్చిన పశ్వాదుల్ని కల్పటం ; 2. కాలిన తరువాత వడేమచ్చ ; 3. తెగుల గొంట్లైన పశ్వాదులకువేసే చూడు, నివ్వచురక.

వాతి వి. డోకు, వమనం.

సం. వాంతి- .వమనం, వెడలగొట్టటం.

<సం. వాంతి-.

వానె రూ.చూ. వానెన. వి. వారిజె, కాడికుంటిన, వాణిరల కాణిగొలుసు, కుంటిన, ఆరక కట్టినప్పుడు కాడినినొగతలపై చేర్చి కట్టేవారు. మోకుదూర్చటానికి వీలుగా కట్టిన కాడు.

వానెపీట రూ.చూ. వారిజెపీట. వి. అరకపీట, ఎలుపు. పీట, ఎలుపునలుపుకు కాడి ఏడికోల కలిపేచోట వారిజె దూర్చిన చిన్న కొయ్యగొట్టం.

వాన్లు రూ. వాండు, వాణ్లు, వాడు, వాణ్లు. సర్వ. వాడు. మాలెపాడుకాననం. క్రి.శ. 600-625.

క. అవం, అవను ; కొడ. అవె(న్) ; తు. అయె ; త. మ. అవన్ ; కా. అవన్ ; గోం. ఓల్, వోర్ ; కొం. వన్లు, అకన్ ; కుయి. అజంజు ; కువి. అజసి ; పర్తి. ఓద్ ; కొలా. అమ్, అమ్ద్, అమ్ంద ; నా. ఓన్ ; గ. ఓండ్ ; పెంగొ. అవన్, ఎవన్ ; కురు. అన్ ; మాల్. అహ.

<మూ.ద్రా. *అవన్ త్.

వాన్లట్టి చూ. వాను.

వాపరించు స.క్రి. ఎక్కువగా దందానగుపు.

వాపసు వి. 1. మరల ఇచ్చివేయటం ; 2. అక్కరలేక పోవటం ; 3. తిరస్కారం, హేళనం.

హిం. ఉ. పార. వాపన్. వెనుక, తర్వాత, తిరిగి రావటం ;

క. వాపసు ; త. వాపచు ; వాపచు, వాసీచు.

<ఉ. వాపన్.

వాపసుచేయు అ.క్రి. తిరిగిఇచ్చు.

వాపు¹ వి. వాయింపు. ఆం.రా. 1.126.

వాపు² చూ. వాచు వి. 1. శరీరంకుట్టుటం ; 2. తిండివిష యంలో ఆక్రమక ; 3. రోరిక.

క. బా, బాయు. వాచు, బాపు, బాహు. వాపు, ఉబ్బు ; కొడ. వ.వ. (వ.త్-). శరీరంలో కొంతభాగం వాచు, వ.వ. కురుపు, వచల్. శరీరంపైవాపు ; తు. బాపు 1. వాము, ఉబ్బు. బాపాపుని. వాపుకారణంగా, వాపు. వాపు. గడ్డ, బాపెలు, బాపంగెలు. వాపు. గడ్డ. బాపెలు, బాపంగెలు. వాపు, పుండు, వ్రణం ; త. వాయ్. (-వె-, -క్రై-, -వ్సె-, -క్రై-). అభివృద్ధిఅవటం వాయ్పు. సారం, సత్తువ ; మ. వాయ్క్క. వాయు, అభివృద్ధి, వర్తిల్లు, వాయ్పు. పెరుగుదల, ఎదుగు ; తొ. పా.ఫ్. (పా-త్), కలువాచు ; పా.ఫ్. శరీరంమీదివాపు ; పర్తి. వావ్- (వాత్-) ; కొలా. వాయ్. వాచు ; నా. వాయ్ ; గ. వాత్.

వాగదుపు వి. వాచినకదుపు. < వాపు¹ + కదుపు. వాపుతెవులు వి. వాచేరోగం, శోఫ.

వామ రూ.చూ. ఆము. వి. కుండలు కల్పటానికి నిర్మించిన కట్టడం.

వామంగోడ వి. కుండలు కల్పటానికి ఆముకు ముందువైపు మట్టితోగాని ఇటికతోగాని అర్థచంద్రాకారంగా కట్టిన గోడ.

వామన వి. వామన పాతుగాడు, పక్షి ; విణ. లేక.

సం. వామన- పొట్టి.

< సం. వామన - (అర్థవివరి.).

వామనగాయ(-కాయ) వి. 1. లేతచింతకాయ. సిం. ద్వా. 1.158 ; 2. ఈరగాయకుపయోగపడే కాయ. వామన గుంటలు రూ. చూ. వానగుంటలు. వి. బ. వ. గవ్వలు, చింతగింజలు మొ. వాటినిగాని వేసి అతే రెండువరసలుగా విడచి గుంటలు కల పీట. వామనగొమ్మ(-కొమ్మ) వి. ఈరవేసిన వామన కాయముక్క. వామనపాకు వి. ఒకానొకపిట్ట. పొర్య. 6.77. వామనపాకుకాయ వి. ఒకజాతిపక్షి. ఆం. భా. 2.98.

వామనములు వి. బ. వ. వామనకాయలు. చంద్రాంగ. 4.234.

వామనన్నం రూ. చూ. ఓసనన్నం. వి. ఒకరకం వడ్లు.

వామానంబారీలు రూ. ఓమనంబారీలు. వి. బ. వ. ఒకరకం వడ్లు.

వామానము వి. మృషాభిమానం, తెచ్చుకోలుగౌరవం.

వామి రూ. ఆమి, అమువాం. వాము¹. వి. 1. గడ్డిమేటు. రం. రా. ఆరణ్య. 153వ. 11వం ; 2. నురిసిన గడ్డిని పొడవుగా, గడ్డి అయిపోయినంతవరకు ఉండేట్టుగా పేర్చింది, మేటు ; 3. కయ్యల్లో పోసి, ఉంచిన పెద్ద ఉప్పుకుప్ప ; 4. పెరడు ; 5. గింజలు రాల్చినగడ్డిలో వేసిన పెద్దకుప్ప.

క. బార్డు. నాచు. చేతులతో కుప్ప చేసివెత్తు. వామె. గడ్డిమేటు ; కొడ. బుత్. చేతులనిండుగా తీసికొను, తినటానికి అన్నంమొ. వాటిని గుండ్రటి కట్టుగా చేసుకొను ; త. వారు. చేతులతో కుప్ప చేసివెత్తు, ఈడ్చివెత్తు, పొరబోయు ; మ. వారుకు. రెండుచేతులతో ఈడ్చివెత్తు , కో. వ. త. తెడ్డుతో తోయు ; తా. పొన్చి. రెండుచేతులతో ఈడ్చివెత్తు ; కురు. బొర్నా. వైనపడేయు ; మాల్తా. బరె. వైకితీయు.

క. బార్డు. నాచు. చేతులతో కుప్ప చేసివెత్తు. వామె. గడ్డిమేటు ; కొడ. బుత్. చేతులనిండుగా తీసికొను, తినటానికి అన్నంమొ. వాటిని గుండ్రటి కట్టుగా చేసుకొను ; త. వారు. చేతులతో కుప్ప చేసివెత్తు, ఈడ్చివెత్తు, పొరబోయు ; మ. వారుకు. రెండుచేతులతో ఈడ్చివెత్తు , కో. వ. త. తెడ్డుతో తోయు ; తా. పొన్చి. రెండుచేతులతో ఈడ్చివెత్తు ; కురు. బొర్నా. వైనపడేయు ; మాల్తా. బరె. వైకితీయు.

వాదించు² స.క్రి. ఆములో కాలిన కుండల్ని కర్రతో బయటికి తీయు. < వామి + దించు. వామికోమ్ములు రూ. అంకోమ్ములు. వి. బ. వ. ఆములో కుండల్ని పేర్చినప్పుడు ఈవైపుకుండలకు, ఆవైపుకుండలకు మధ్య ఏర్పడే భాగం. వామినికోయు స.క్రి. గడ్డిమేటును పేర్చు.

వామిగోడ రూ. చూ. వాముగోడ. వి. కుండలు కల్పటానికి ఆముకు ముందు వైపు మట్టితోగాని, ఇటికతోగాని అర్థ చంద్రాకారంగా కట్టినగోడ.

వామిటాకు చూ. వామింట. వి. వాయింటచెట్టు, ఏటాలేచి పెరిగే కలుపుమొక్క (Cleone petuaphylla).

వామిటిరొడ్డ చూ. వామింట. వి. వాయింటచెట్టు, ఏటాలేచి పెరిగేమొక్క.

వామింట చూ. వాయింట. వి. ఒకరకం చిన్నపొద, దీనిఆకులు ముందుకు పయోగపడతాయి, అజగందిని (Cleone petuaphylla).

వామింటేకు రూ. చూ. వామింటేకు. వి. వామింటచెట్టుఆకు.

వామిపొయ్యి వి. మంట పెట్టటానికి ఆముకు ముందు ఆముగోడ మధ్యభాగంలో నుమారు మూడడుగుల ఎత్తు ఒకటిన్నర అడుగుల వెడల్పుతో గుండ్రంగా నిర్మించిననందు.

వాము¹ రూ. చూ. వామి. వి. 1. కుప్ప. రాశి. ద హిం. శా.

సంపు10. శా. సం. 427. క్రి. శ. 1270, హర. 2.31;

2. గడ్డిమేటు ; 3. పరకలను పేర్చి వెంటితో దిగించినకుప్ప.

4. బంధుత్వం ; స.క్రి. చేతులతో (గడ్డి) కుప్ప చేసివెత్తు. తాళ్ల. సం. 13.91.

వాముకొను అ.క్రి. కుప్పగాలగు.

వాము² చూ. ప్రాము. స.క్రి. పాము, బొరు.

వాము³ రూ. ఓమ, వాము. వి. జీర్ణంచేసే బొషవాల్లో ఉపయోగించే గింజలు (Carum copficum).

వాము⁴ రూ. చూ. అవము. వి. కుండలు కల్పటానికి నిర్మించిన కట్టడం.

వాంగోడ రూ. చూ. వాముగోడ. వి. కుండలు కల్పటానికి ఆముకు ముందు వైపు మట్టితోగాని ఇటికతోగాని అర్థ చంద్రాకారంగా కట్టినగోడ. వాముగోడ రూ. వాంగోడ. వి. కుండలు కల్పటానికి ఆముకు ముందు వైపు మట్టితో గాని ఇటికతోగాని అర్థచంద్రాకారంగా కట్టిన గోడ.

వాపి చూ. వాచు.

వాపిరి చూ. వాచు.

వాపిరిగొట్టు చూ. వాచు.

వాపిరిగొను చూ. వాచు.

వాపు చూ. వాచు.

వాము రూ. చూ. వాము. వి. జీర్ణంచేసే బొషవాల్లో ఉపయోగించేది.

వాయ రూ. వాయి³, వాయు. వి. 1. కొండ నందిచ్చిన నేల ; 2. పురి అడుగుభాగం ; 3. నేత నేసేటప్పుడు పన్నెదగ్గరనుంచి గుక్కవరకూ నాడె దూరటానికి పైకి కిందికి తెరుచుకొనే పడుగు పోగుల మధ్యనందు ; 4. నేసినబట్ట దగ్గరనుంచి పన్నెవరకూ మగ్గం మీద ఉన్న పడుగు, నేసిన నేతలో ఒక కొలత ; 5. దంచటం, చుట్టటం మొ. వాటికోసం ఒకసారి పోసే దావ్యం మొ. వి ; 6. పర్యాయం.

సం. భాగ- వంకు, వాటా ; ప్రా. భాగ- భాజి- ; పా. భాగ-.

< ప్రా. కాల-.

వాయగొట్టు (-కొట్టు¹) అ.క్రి. నలగొట్టు, దంచు.

వాయండి చూ. వాయి¹.

వాయనముంతలు రూ. వాయనం ముంతలు. వి. బ. వ. పెళ్ళిలో నాగవల్లి సాంగేనికి వాడే మట్టి పాత్రలు.

సం. వాయన- వాయనక-. ప్రతనమయంలో దేవతకు లేక బ్రాహ్మణుడికి, లేక ముత్తైదువకు ఇచ్చే కానుక.

సం. వాయన-ముంత-ము. (మిశ్రసం).

వాయము రూ. వయ్యము. విణ. వ్యర్థం. భార. ఉద్యో. 4.201 ; పో. చూ. సం వ్యర్థ- పనికిమాలినది.

వాయాడి చూ. వాయి¹.

వాయి¹ రూ. వా.¹ వి. 1. నోరు, వదనగుహ. భార. సభా. 1.209 ; 2. ఖడ్గాదిభార, వాదర. భార. ఆరణ్య. 6.250 ; 3. (కలకాదుల) ముఖం. హరి. ఉ. 2.124 ; 4. అగ్రం, కొన. వేంక. పంచ. 1.467 ; 5. నోరు గలస్త్రీ ; 6.

మాటకారి.

క. బాయ్. నోరు, నంది, (కలకాదుల) ముఖం, అగ్రం ; తు. బాయి. నోరు, కత్తిచివర ; త. వాయ్. నోరు, పక్షిముక్కు, నోటి నిందుగా, కత్తికొన ; మ. వాయ్. నోరు, కత్తిచివర. (కలకాదుల) ముఖం ; కో. నాయ్. నోరు, (కలకాదుల) ముఖం, అగ్రం ; తొ. పొ.య్. నోరు ; పర్తి. లొయ్. (కుండ) నోరు ; కరు, బై. నోరు ; బ్రా. బా. నోరు, కత్తిచివర ;

పో.చూ. నం. హాక్. మాట.

వాగద వి. ముఖప్రదేశం. కేయా. 3 120. <వాయ్ + కద. వాతరట్టు వి. కదరు బోతు. ద్వి. పరమ. వి. 3.247. <వాయి + అ + రట్టు. వాతవాడి పిణ. అప్రియం వదుడు. <వాయి + అ + వాడి. వాతికాసు వి. 1. వాతిపాతిక ; 2 లంచం. <వాయి + అ + కాసు. వాతిపాతిక వి. చితిలో ఉంచినశవం నోట్లో వేసే బంగారం. గా. హరి. 2261 పం. <వాయి + అ + పాతిక. వాతిబియ్యము వి. దహనం చేసినప్పుడు పీనుగు నోట్లో వేసిన బియ్యం, సేనబాలు. <వాయి + అ + బియ్యము. వాతివాడి వి. 1. వాక్పరుష్యం ఉన్నత్రీ. విజ్ఞా. 1.113 ; 2. పరుషవాక్కులు పలికేవాడు. <వాయి + అ + వాడి. వాయాడి వి. 1. నోరుగల త్రీ ; 2. మాటకారి. <వాయి + అడి. వాయికుండ రూ. ఆయికుండ. వి. గండి పోసుకొనే మట్టిపాత్ర. వాయిగట్టు (-కట్టు) అ.క్రి. నంది మొ వాటినికట్టు. వరాహ. 4.138. వాయిగొర్రు చూ. అటగొట్టు. వి. భూమిదున్నే గొర్రు. నాగలితో దున్నిన తరవాత పెళ్ళలు నలగటానికి దున్నే గొర్ర. వాయిదారే రూ. వాదర. వి. 1. పంకలున్న కత్తి. ఆం.బా. 2.218 ; 2. కొడవలి మొ. వాటిపదును. త. వాయూరై. పంకకత్తి. వాయి విడిచి యేడ్చు అ.క్రి. గొంతెత్తి ఏడ్చు, గట్టిగాఏడ్చు. పడి.చ. 2.3.163. వాయివిశంగము రూ. వాయువిశంగము. వి. 1. కడుపులోని క్రిముల్ని పోగొట్టటానికి పమోగించే ఒక ఓషధి ; 2. పంటఉప్పు ; 3. నేర్పరి. (Erycibe Panicleate Roxb). క. వాయు వడంగ, వాయువళంగ, వాయువిళంగ, వాయు విడంగ ; ఓషధీవిశేషం ; త. వాయ్ విలంకమ్, వ్రాయ్ విళంకమ్ ; మరా. వావడింగ, వాయుదవక చీటు అ.క్రి. నోరు మూత పడకుండా పిలుచు, అపకుండా పిలుచు. కు.నం. 5.68. వాయెత్తియేడ్చు అక్రి. దిగ్గరగా ఏడ్చు. పరమ. 3.363. <వాయి + ఎత్తు + అ + ఏడ్చు. వాయోడు అ.క్రి. 1. పలక టానికి వెరచు, మాట్లాడటానికి భయపడు. భార. ఉద్యో. 1.369 ; 2. నంకో చించు, వెనుదీయు. పి.శకు. 8.182. <వాయి + ఓడు + వాయి వి. వాయువు, వాతరోగం. ఆం. బా. 2.125.

నం. వాయు- గారి.

<నం. వాయు-.

వాయి³ రూ.చూ. వాయ. వి. 1. పరి అడుగు భాగం ; 2. నేత నేసేటప్పుడు పన్నెదగ్గరినుంచి గుడ్డవరకూ నాడె దూరటానికి పైకి కిందకి తెరచుకొనే పడుగు పోగుల

మధ్య నందు : 3. నేసిన బట్ట దగ్గరనుంచి పన్నె వరకూ మగ్గం మీద ఉన్న పడుగు ; 4. నేసిన నేతలో ఒక కొలత.

వాయిగోరు వి. మగ్గానికి అమర్చిన పడుగులో కొంత వరకూ నేసిన బట్ట దగ్గరినించి పన్నెవరకూ ఉన్న పడుగు. వాయిచక్రం వి. మగ్గం మీద అచ్చుగుడులు తగిలించే కొయ్య కప్పి. నం. చక్ర- చక్రం. వాయికాడు వి. 1. పూనుగర్రనూ పావుచెక్కనూ కలిపేతాడు ; 2. వల్లిరునుకు వేసిన అచ్చుకాడు. వాయితొక్కు రూ. వాయిదొక్కు. అ.క్రి. పడుగు పోగులు కొన్ని పైకి కొన్ని కిందకి వచ్చి అనిపోగులు విడిబడటానికి పావు చెక్కను కాలితో తొక్కు. వాయిదారి రూ. ఆయిదారి. వి. 1. కుంచెపురి అడుగు భాగం ; 2. మగ్గం దోనెకూ దండెకూ మధ్య నేతభాగం. వాయిదొక్కు (-తొక్కు) రూ.చూ. వాయితొక్కు. అ.క్రి. పడుగు పోగులు కొన్ని పైకి కొన్ని కిందకి వచ్చి అనిపోగులు విడిబడటానికి పావుచెక్కను కాలితో తొక్కు. వాయిపిడచ రూ. ఆయిపిడచ. వి. నేతనేసేటప్పుడు బట్టముందు భాగం. వాయిమట్టి వి. మగ్గం దోనెకు దండెకు మధ్యభాగం. వాయిరోలరు రూ. వాయిరోలు. వి. మగ్గంమీద అచ్చు తాళ్ళు తగిలించిన రోకలి వంటి గుండ్రటి పొడుగు కర్ర. వాయిరోలు రూ.చూ. వాయిరోలరు. వి. మగ్గం మీద అచ్చు తాళ్ళు తగిలించిన రోకలి లాంటి గుండ్రటి పొడుగు కర్ర. వాయనందు వి. మగ్గం దోనెకూ దండెకూ మధ్య భాగం.

వాయించు న.క్రి. 1. మోగించు. కు.నం. 10.104 ; 2. (చెంపమీద) కొట్టు.

నం. వాదమ్. వాయించటం ; ప్రా. వావి. వాయించు, వాయ-. మోగించటం, వాయణ-, వాదనం, వాయగ-, సంగీతసాధకుడు ; అ.చూ. వాయ-, వాయించు.

<ప్రా. వావి + ఇంచు³.

వాయింపు వి. వాయించటం. ఆం. బా. 1.126.

వాయింట రూ. వావింట. వి. బర్దర, ఒకజాతికూరాకు. ఆం.బా. 2.67.

వాయిదం రూ. ఆయిదం. వి. కుంచెపురి అడుగుభాగం.

వాయిదకాడు చూ. వాయిదము.

వాయిదకారి చూ. వాయిదము.

వాయిదము వి. వాద్యం. శాళ్ల. నం. 17.403.

నం. వాదిత్ర-, వాద్య- సంగీతసాధనం ; ప్రా. వజ్జి-, వాయిత్త- ; అ.చూ. వాయిత్త.

<ప్రా. వాయిత్త-.

వాయిదకాడు వి. వాద్యం వాయించేవాడు. ద్వి.పరమ. వి. 7.551. <వాయిదము + కాడు. వాయిదకారి వి. వాద్యమొనర్చేవాడు, వాయించేవాడు. వైజ. 1.123. నం. కారిన్. చేసేవాడు. <వాయిదము + నం. కారిన్.

వాయిదా వి. 1. గడువు, కొంతకాలం గడువుగా నివ్వటం. శ్రీనూర్యనారాయణ శతకం. పు. 131 ; 2. గడువుకు చెల్లించేపైకం ; 3. న్యాయాధిపతి విమర్శకోసం నియమించినదినం ; 4. వాగ్దానం.

ఒ. వాయిదా ; హిం. వాదా. గడువునమయం, వాగ్దా

సం. ఖరారు; మరా. వాయిదా. వాళదా. గడువు;
ఉ. వజదా, వా.ద. వాగ్దానం, ఒడంబడిక;
క. వయదె, వాగ్దానం. గడువు.

<ఉ. వజదా.

వాయిద్యంకుండ చూ. వాయిదము. వి. భజన్లకి బ్రురకవలకి
మటవాయిద్యంగా వాయింపటానికి వాడే కుండ.

వాయిదంముంతలు రూ.చూ. నాయిదం ముంతలు. వి.బ.వ.
నాగవల్లి పిడతలు, పెళ్ళిలో నాగవల్లి సాంగేనికి వాడేమట్టి
పాత్రలు.

సం. వాయిద-ప్రతాదుల్లోస్త్రీలకు అందించే పిండి
వంటలు.

వాయింపు చూ. వాయింపు.

వాయిల రూ.చూ. వావిలి. వి. నీలంరంగుహలుహాసే మందుల్లో
ఉపయోగపడే ఒకరకం చెట్టు. (Vitex negundo).

వాయిలి రూ.చూ. వావిలి. వి. ఒకరకం చెట్టు. (Vitex
negundo).

వాయిలు¹ రూ.చూ. వావిలి. గుమ్మాల అల్లకానికి పనికివచ్చే
తీగ. శిఫారిక, నిర్గుండి.

వాయిలు² వి. గుర్తమనీ కలిపిన ఆముదం.

వాయులెట్ రూ.చూ. వయలెట్. వి. 1. నల్లద్రాక్షపండురంగు;
2. పంకాయరంగులో నలుపుకత్తు కలిపిన వన్నె; 3.
నల్లపంకాయరంగు; 4. నీలం ఎరుపు కలిపినరంగు; 5.
నలుపులో ఎరుపురంగు; 6. బులుగు ఉదా కలిపినరంగు;
7. తెలుపులో నలుపు.

వాయు రూ.చూ. వాయ. వి. 1. తినుబండారాలను కార్చి
నప్పుడు దొండలిలో, రోట్లో ఒక్కొక్కసారి పట్టగలిగినవి,
వాయి; 2. పర్యాయం.

వాయుడవకచీటు చూ. వాయి¹.

వాయువిశంగము రూ.చూ. వాయివిశంగము. వి. 1. విడంగం,
కడుపులోనిక్రిముల్ని పోగొట్టటానికి ఉపయోగించే ఒకది;
2. వంటఉప్పు; 3. నేర్పరి.

వాయువు(బట్టనేర్పు అ.క్రి. గాలినిపట్టుకోగలుగు, అనంధచార్మి
సంధవింపచేయు. పండి.చ. 1.4.359.

సం. వాయు- గాలి.

<సం. వాయు-+-పు+-ను + పట్టు+-అ¹+నేర్పు.

వాయుపురజ్జులు వి.బ.వ. పట్టిమాటలు, మాయమాటలు. మార్క.
4.217.

సం. వాయు-, గాలి, రజ్జు-, తాడు.

<సం. వాయు-+-పు+-నం. రజ్జు-+-లు.

వాయెత్తియేడ్చు చూ. వాయి¹.

వాయోడు చూ. వాయి¹.

వార¹ రూ. వారా. వి. 1. (నుంకంలోని) కొర. ఉ. హరిశ్చ.
1.67; 2. తారతమ్యం. హెచ్చుతగ్గులు.

వారగు అ.క్రి. తొలగు. <వార¹+అగు. వారచ్చు వి.
ఒకేఅట్టకో కుట్టిన పల్పటి చెప్పు. <వార¹+అచ్చు. 1.
వారంచు వి. చీరకు రెండువైపులా రెండు రకాల రంగులు
పెట్టి నేసిన అంచు. <వార¹+అంచు³. వారంచుకోక వి.
రెండు అంచులకూ రెండురకాల రంగులు పెట్టి నేసిన చీర.

వారంచుచీర వి. రెండంచులూ రెండు రకాల రంగుల్లో నేసే
చీర. వారపాకు వి. కొట్టం. వారపార వి. ఇంటిగోడకానింది
వారగావేసిన పందిరి. వారబోవు(-పోవు) అ.క్రి. 1.
స్త్రీలహిష్టగు; 2. ఓరగాఉండు. వారలుతీయు అ.క్రి. ఆసు
మీద పడుగు పోయు. వారవచ్చు అ.క్రి. నేతనేసేటప్పుడు
వేళపోగు సరిగా పడక బట్టకు ఒకవైపున ఎక్కువ, మరొక
వైపున తక్కువవచ్చు. వారసట్టి రూ. ఆత్సట్టి, ఓరుసట్టి,
వరసట్టి, చార్సట్టి. వి. సారె పక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే
చిన్ననీళ్ళపాత్ర. వార్లుదువ్వు స.క్రి. పడుగులో అంచు
పోగులు సరిచేయు వార్సట్టి రూ.చూ. వారసట్టి. వి. సారె
పక్కన కుమ్మరి పెట్టుకొనే చిన్న నీళ్ళపాత్ర. వార్సాలకుదురు
వి. వాటకుండ కింద ఎత్తుకోసం పెట్టుకొనే మట్టి కుదురు.
వార్సాలటికె రూ.చూ. వారసాలటికె. వి. కుండలు వానేట
ప్పుడు సారెపక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర.

వార² అవ్య. సంతతం, ఎడతెగక.

సం. వార-. నమూనాం, గుంపు, వంతు, పర్యాయం.
ఆదివారం మొ.వి.

<సం. వార- (అర్థవిపరి.).

వారవట్టు¹ వి. ప్రతివారం.

వార³ వి. 1. 24 మూరలపొడుగు, ఎనిమిది; 2. లడీనూలు;
3. ఆసుపోసిన కొంతభాగంనూలు; 4. ఆసుపోసిన లడీ
నూలు; 5. ఒకసారి ఆసుపోసిన అయిదు నీళ్ళనూలు; 6.
ఆరుపుంజాల పడుగునూలు; 7. ఎనిమిది పుంజాలనూలు.

వార⁴ రూ.చూ. ఓర. వి. 1. పక్క. వాటం; 2. చూకుడు.

వారవట్టు² రూ.చూ. వారబట్టు. స.క్రి. ఆచమించు,

తాగు. తైమినితా. 5.3. వారవట్టు³ స.క్రి. కొలుచు.

తైమినితా. 5.8. వారపాక వి. ఓరపాక, చాలుకప్పన్నపాక.

వారపోయు రూ.చూ. వారబోయు. స.క్రి. 1. తాగటానికి

పోయు; 2. పుట్టచుట్టూ తిరుగుతూస్త్రీగాని, దంపతులుగాని

పోసన్నగా నీరు మొ.వి. పోయు; 3. దేవునిముందు నీరు

పోసి మొక్కు. వారబట్టు(-వట్టు¹) రూ. వారపట్టు¹, వార

పట్టు. స.క్రి. 1. ఆపోళించు. తైమినితా. 1.100; 2.

ఇంకించు. వారబోత వి. పారపోయటం వారబోయు రూ.

చారపోయు. స.క్రి. 1. పారబోయు, 2. ఉపయోగంకోసం

పారబోయు. వారలువట్టు స.క్రి. ఆచమించు, తాగు. పరాహం

11.124. వారవట్టు(-వట్టు¹) రూ.చూ. వారబట్టు. స.క్రి.

1. కుండకుచేరిని ఆనించి దారగా కింద పడుకుండగా

పొడవుగా పోయు. తాళ్ల.సం. 4.43; 2. దేవతా విగ్రహాదు

లముందు భక్తిపూర్వకంగా నీళ్ళుపడులు. వారసాల రూ.

వాకసాల, వాససాల. వి. పొడుగ్గా వేసినపసులకొట్టం.

వాళ్ళు వి.బ.వ. అంచుదిగువగా కంఠంకిందఉబ్బువైన

గోటితోగాని, రేకుతోగాని అలంకారంగా పెట్టి గీతలు.

వారం రూ.చూ. వరం. వి. 1. ప్రహరీగోడమీద ఆకు,

మట్టిరాయి మొ. వాటితో రక్షణకోసం గోడకంటే వెడల్పుగా

పెట్టినకప్పు; 2. గట్టు, గనెం. మాగాణిలో చుడికిమడికి

మధ్యవేసినమట్టికట్ట; 3. రెండుపొలాలమధ్య హద్దుగా

వేసినగట్టు.

వారక చూ. వారు¹.

వారకము వి. 1. లేనప్పుడు ఇతరులకి వాడుకోవటానికి ఇచ్చి
 *న్నప్పుడు మళ్ళీ తీసుకునే ధనాదీకం. వార. ఆది.
 3.152 ; 2. తాకట్టు. విక్ర. 7.62.

క. వార. భాగం, పాలు, వాటా, పండినపంటలో.
 నగభాగం ; కొడ. వర. అద్దె, బాడుగ ; త. వారమ్.
 అద్దె, కౌలు, గుత్త, బాడుగ, భాగం ; మ. వారమ్. వాటా,
 భూకామందువాటా, వారకమ్. సైనికులకు, పనివారికిచ్చే
 బయానా ; గ. వారి. బాకీ.

వారకాని చూ. వారకీ. వి. ఒక అల్లరిఎద్దును మరిరెండుమంచి
 లద్దులతో కలిపికట్టేతాడు.

వారగోగు వి. గృహపాపకరణ సాదనాలు, అలంకరణ సామగ్రి
 కోసం ఉపయోగించే కలపకల చాలా అందమైన పూలుపూసే
 ఒకరకం చెట్టు (Lagerstroemias flosreginal).

వారటగొయ్యి రూ.చూ. వారటగొయ్యి. వి. మగ్గం చక్రం
 కింది భాగం నేతనేసేటప్పుడు ముందుకు వెనక్కు జరప
 తానికి అనువుగా చేసిన పల్లవచోటు.

వారటగొయ్యి రూ. వారటగొయ్యి. వి. మగ్గం చక్రం కిందిభాగం
 నేతనేసేటప్పుడు ముందుకు వెనక్కు జరపటానికి అనువుగా
 చేసిన పల్లవ చోటు.

వారడ చూ. వారు¹.

వారడి చూ. వారు¹. వి. 1. బేదం ; 2. చేసిన లోటును
 తక్కువను నరికేయటం ; 3. ఏటవాలు ; 4. నష్టం ; 5
 లోపం.

వారడు స.క్రి. 1. చాలించు ; 2. నిలుపు ; అ.క్రి. అగిపోవు.
 వారణము వి. ఒకజాతిదేగ, అడుజు.

సం. వారణ-. అడ్డగించేది.

< సం. వారణ- (అర్థవివరి.).

వారలటు వి. 1. ఒకడిని పట్టుకోవటానికి అధికార పత్రిక
 (హాజరువారంటు) ; 2. (ఒకరిఅస్త్రాని జప్తుచేయటానికి)
 అధికారపత్రిక ; 3. ఆజ్ఞ ; 4. కొందరపని.

ఇం. Warrant. నేరస్తుణ్ణి పట్టుకోవటం మొ. వాటికి
 జారీచేయబడ్డ అధికారపత్రిక.

< ఇం. Warrant.

వారది రూ. వారాది. వి. వంతెన.

సం. వారధి-. వంతెన.

< సం. వారధి-.

వారవత్తుభూమి వి. పన్నుకట్టవలసిన భూమి.

వారబియ్యము వి. ఒకరకంబియ్యం. తాళ్ల. సం. 6.70.

వారబియ్యమెత్తు అ.క్రి. దిక్షాటనం చేయు. తాళ్ల. సం.
 6.70.

< వారబియ్యము + ఎత్తు¹.

వారబియ్యమెత్తు చూ. వారబియ్యము.

వారము వి. 1. పంటలోనగం భాగ్యాన్నిచ్చేపద్ధతి, మేడిపాలు ;
 2. ఏడురోజులమొత్తం.

సం. వార - భాగ్యాదివారం, పండు, రాశి.

< సం. వార- (అర్థవివరి.).

వారముచేయు స.క్రి. ఒక్కొక్కరోజు ఒక్కొక్కరింట్లో
 భోజనంచేయు. తాళ్ల. సం. 6.165. వారాలపుల్లయ్యి రూ.

వార్లపుల్లయ్యి. వి. పత్తిబలిజె కులానికి చెందినవాడు.
 వారాలవాళ్ళు విణ. బ.వ. పత్తిబలిజె కులానికి చెందినవారు.
 వారాలుజేసికొను అ.క్రి. రోజుకోకరిజంట్లో నియామకంగా
 భోజనం చేస్తూ ఏడురోజులు గడుపుకుంటూజీవించు.

వారలు చూ. వారు¹.

వారవేగడ్డ వి. పిల్లగనెం, మడికి మడికిమధ్యఅడ్డుగా వేసిన చిన్న
 మట్టి కట్ట.

వారవారము వి. ప్రతివారం. పండి. చ. 2,3:115.

సం. వారవారమ్. ప్రతివారం.

< సం. కారవారమ్.

వారసు రూ. వారసుడు. వి. 1. జ్ఞాతి, దాయాదు. వేణు. క.
 46 ; 2. వంశ పరంపరలో మిగిలిన అస్తికి కర్త.

హిం. వారిస్. ఉత్తరాధికారి ; మరా. వారసు.
 హక్కుదారు ; ఉ. వారిస్. ఉత్తరాధికారి, సహాయకుడు ;
 పార. వారిస్. ఉత్తరాధికారి, ఔరసుడు, ప్రభువు ;

క. వారసు. యజమానిత్వం, హక్కు ; త. వారిసు.
 వాచ్చు.

< ఉ. వారిస్.

వారసుడు రూ.చూ. వారసు. వి. ఒకనిసొమ్ముకు హక్కు
 దారు.

వారసుదారు వి. వారసుడు, ఉత్తరాధికారి.

ఉ. అర. వారిస్ ; పార.- దార్ ;

క. వారసు-దార్, వారసు-దార్, వారిసు-దార్ ; త.
 వారిసుతాడు.

< ఉ. వారిస్ + పార.- దార్.

వారా రూ.చూ. వార¹. వి. బేదం, వార.

వారాది రూ.చూ. వారది. వి. వంతెన.

వారాలపుల్లయ్యి చూ. వారము.

వారాలవాళ్ళు చూ. వారము.

వారాలుజేసికొను చూ. వారము.

-వారి ప్రత్య. క్రమప్రకారం.

ఉ. పార.-వారి. క్రమప్రకారం ;

క. బారి, వారి, వారు. ప్రకాశం, యొక్క. వలన

త. వారి.

< ఉ. - వారి.

వారిజము రూ.చూ. వారిజము. వి. పారిద్రవ్యం, కొండ
 బూరుగు, అం. భా. 2.48.

వారిణ రూ.చూ. వారిణ. వి. 1. చిన్నచేపలబుట్ట ; 2.
 చేపల్ని పట్టటానికి ఉపయోగించే ఒకరకం వల ; 3.
 బానల వికంగడకు కట్టేదారం ; 4. అరకట్టినప్పుడు
 కాడిని నొగలపైచేర్చి కట్టేతాడు ; 5. మోకు దూర్చటానికి
 వీలుగా కట్టినతాడు.

వారిణతాడు రూ.చూ. వారైతాడు. వి. బండిపోలు
 తాడును జువ్వాయి మోకుకు అతికేతాడు. వారిణపీట రూ.
 వారెనపీట, వారిణపీట. వి. నాగలికి పూజను అమర్చ
 తానికి ఉపయోగించే కర్ర. వారిణబుర్ర రూ. వారిణెబుర్ర.
 వి. ఎలుపునలుపులకు కాడి ఏడికోల కలిపే చోట వారిణె
 దూర్చిన చిన్న కొయ్యగొట్టం.

వారిణము¹ రూ.చూ. వాతెన. వి. 1. మత్స్యబంధన విశేషం, చిన్న చేపల్ని పట్టేసాధనం ; 2. చేపల్ని పట్టటానికి ఉపయోగించేవల ; 3. మోటపగ్గం.

వారిణము² రూ. వార్జము. వి. ఒకకాతిదేగ. ఇందు. ప. 2.50.

సం. వారణ-. అర్థగించేది.

వారిణి రూ.చూ. వాతెన. వి. కపిల (మోట) కాడిమధ్యనీటి బానమోకును దిగించటానికి పన్నికట్టి పెట్టిన పలుప వార్జె.

వారిణి రూ.చూ. వాతెన. వి. 1. అరక కట్టినప్పుడు కాడిని నొగలపై చేర్చి కట్టేవారు (తోలుతాడు) ; 2. మోకు దూర్చటానికి వీలుగా కట్టినతాడు ; 3. బానను విడంగడకు కట్టేదారం

వారిణితాడు రూ.చూ. వార్జెతాడు. వి. బండిపోలు తాడును జువ్వాయి మోకుకు అతికేతాడు. వారిణిపీట రూ. వార్జెపీట, వారిణపీట. వారిణిపీట, వార్జిపీట. వార్జెపీట, వి. అరకపీట, ఎలుపుపీట, ఎలుపునలుపులకు కాడి ఏడికోల కలిపేచోట వారిణి దూర్చిన చిన్నకొయ్యగొట్టం వారిణిబుర్ర రూ.చూ. వారిణిబుర్ర. వి. ఎలుపు నలుపులకుకాడి ఏడికోల కలిపేచోట వారిణి దూర్చిన చిన్నకొయ్యగొట్టం.

వారిదము రూ. వారిజము. వి. కొండబూరుగు, పారిభద్రం. అచ్చ. రా.యు. 504.

సం. వారిద-. ముబ్బు.

<సం. వారిద-(అర్థవివరి.)>

వారిస రూ.చూ. వాతెన. వి. 1. మోటపగ్గం ; 2. వేట కుపయోగించే సాధనం.

వారిసపీట రూ.చూ. వారిణిపీట. వి. అరకపీట, ఎలుపు పీట, ఎలుపు నలుపులకు కాడి ఏడికోల కలిపేచోట వారిణి దూర్చిన చిన్న కొయ్యగొట్టం.

వారిసామ వి. 1. రసీడు ; 2. ఓడపన్ను.

వారిసె రూ.చూ. వాతెన. వి. 1. మోట పగ్గం ; 2. నాగలి తాడు.

వారిసెపీట రూ.చూ. వారిణిపీట. వి. అరకపీట, ఎలుపుపీట, ఎలుపునలుపులకు కాడి ఏడికోల కలిపేచోట వారిణి దూర్చిన చిన్న కొయ్యగొట్టం.

వారింకాడు రూ.చూ. వార్జెతాడు. వి. బండిపోలు తాడును జువ్వాయి మోకుకు అతికే తాడు.

వారు¹ అ.క్రి. 1. తక్కువగు. భార. ఆది. 5.42 ; 2. ఉడుగు. భార. కాంతి. 5.249 ; 3. గంజి మొ. వి కాదు.

క. బార్. పారబోయు ; త. వార్- (-వ్-, -న్-). కారు, న్రవించు, వార్ ప్పు. పోయటం, వారి. (వర్షంనీరు పోయే) కాలవ ; మ. వారుక. కారు, న్రవించు ; కో. వారి. అగర్త, కందకం ; కుయి. వారు. నీరుపోయే మార్గం ; పర్షి. వార్జావా, గంజి.

వారక అవ్య. 1. ఉడగక, విరమింపక. భార. ఆది. 3.114 ; 2. అడ్డురేకుడగా. హరి. ఉ. 3.143 ; 3. మిన్నక, ఉరక. భోజ. 5.302 ; 4. ఎడతెగక ; 5. బెడరక ; 6. తప్పక. వారుచు రూ.చూ. వారు. అ.క్రి.

ఆచమించు. శేషధ. 4.233 ; స.క్రి. 1. (నంద్యను) ఉపాసించు, నంద్యవారు ; 2. ప్రక్షాళించు, ఉడుగు కొను ; 3. ప్రతీక్షించు ; 4. అపేక్షించు ; 5. అభిలషించు, కోరు ; 6. కెడయు, వీడు, ఎడయు ; 7. గంజి వారు ; 8. తడియచేయు. వారుపు రూ. వారు. వి. 1. గంజిని వార్చటం ; 2. ఆచమనం. వారుపుడు వి. గంజి మొ. వి వార్చటం. వారుపు రూ. వారుచు. స.క్రి. 1. ప్రతీక్షించు. కు. సం. 5.17, భార. కాంతి. 6.573 ; 2. అభిలషించు, కోరు. మార్క. 8.66 ; 3. ఉత్తరా పోకనం చేయు, చేతులు నీళ్ళతో ఉడుగు. శృం. నై. 6.140 ; 4. (నంద్యను) ఉపాసించు. కాశీ. 4.86 ; 5. అపేక్షించు. ఆము. 6.7 ; 6. ప్రక్షాళించు, ఉడుగుకొను. రసిక. 1.77 ; 7. కెడయు, వీడు, ఎడయు. ఆం. భా. 3.136 ; 8. గంజివారు ; అ.క్రి. ఆచమించు. వారుపు రూ.చూ. వారుపు. వి. 1. (గంజి మొ. వాటిని) వార్చటం. హంస. 4.146 ; 2. అన్నరసం, గంజి. ఆం. భా. 2.25 ; 3. ఆచమనం. ఆం. భా. 2.178. వారుగంజి వి. బియ్యం ఉడకబెట్టి వార్చిన నీళ్ళు. ఈ నీళ్ళను ఉడుగుకు పెడతారు.

వారు² స.క్రి. 1. (తెర మొ. వాటిని) పట్టు. పల్నా. 3.167 ; 2. రెండు చేతులతో తాటాకు ఓరచివ్వ ; 3. పిడికొడ్డిగా ఎత్తుకొను ; 4. నెత్తిమీద పెట్టుకోవటానికి ముందు (గడ్డిని) మోపుగా చేయు ; 5. (గడ్డిని) కట్టకట్టి నెత్తిమీద పెట్టుకొను.

క. బారు, బాచు. చేతులతో కుప్పగా చేసి ఎత్తు ; కొడ. బ.త్. చేతులనిండా తీసుకొను, అన్నం మొ. వాటిని గుండ్రటి కరళుగా చేసికొను. త. వారు, చేతులనిండా తీసుకొనిఎత్తు ; మ. వారుక. రెండుచేతులతో ఉడ్చి ఎత్తు ; కో. వా.త్. తెడ్డుతో తోయు ; తొ. పొన్స్- . రెండు చేతులతో ఉడ్చి ఎత్తు ; కురు. బార్జా. వైనపడవేయు ; మూర్తా. బరె. వైతీయు.

వారడ వి. తాటాకు వారిస చివ్య. వారుకొను స.క్రి. 1. రెండు చేతులతో ఆకర్షించు, లాగుకొను. ఇందు. ప. 1.157 ; 2. పిడికొడ్డిగా ఎత్తుకొను, పొందు ; 3. రెండు చేతుల్తో మట్టిముద్దను తీసి సారె పలకపై పెట్టు. వారు³ వి. 1. సొట్ట, నొక్కు. రాజవా. 1.7 ; 2. తోలు చీలిక, సన్నగా కోసిన తోలు ; 3. చివ్య, చెక్కు ; 4. నొగతో కాడిని చేర్చి కట్టటానికి కాని ముంగిన మానితో గడను చేర్చి కట్టటానికి గాని ఉపయోగించే తాడు ; 5. కమాను, నరం ఒత్తిడి తగలకుండా అమర్చిన మేకతోలు ; 6. మరమగ్గం ఉడవ కింది తోలు.

క. బార్. తోలును నిలుపుగా చీల్చు ; కు. బారుని. కోయు, చీల్చు, బారావుని చెట్టు బెరడును నిలుపుగా చీల్చు. బాచుని. నిలుపుగా చీల్చు ; త. వారు. (తాటాకు మొ. వాటిపై రాయటానికి) శుభ్రపరచు, చీల్చు ; మ. వారుక. (వార్ స్-), వాణుక. నిలుపుగాచీల్చు ; మూర్తా. బగె, చెక్కుతీయు, తొక్కగీయు.

వారుచంక వి. సన్నగా ఉండేది. ఇందున్న పశువుపాలు

బాగా ఇస్తుంది. వారుపుల్ల వి. మరమగ్గం ఉడుతకు పైన ఉడుత కోలు. వారుసారి వి. అంచులో నేసే ఒకరకం డిజైను.

వారు¹ రూ. వాలు², సర్వ. బ.వ. 1. మనుష్యవాచక బహువచనం. వార. ఆది. 2.110; 2. పదవిని నూచించే గౌరవ వాచకం. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా. సం. 424. క్రి.శ. 1269; 3. తర్జుమనుమంతాలకు కొన్నింటికి ద్వితీయా బహువచనం మీద పూజ్యతయందు వారు అవుతుంది. ఉదా. శ్రీరాములవారు; 4. అర్థవిశేషంలో ఏకవచనాలమీద కొన్నిచోట్ల కానబడుతుంది. ఆయ్యవారు అమ్మవారు.

క. అవర్. మనుష్యవాచక బహువచనం; కొడ. అవు, అవంగ; తు. ఆరు, అకుళు; త. అవర్, అవర్ కల్; మ. అవర్; కో. అవర్; గోం. ఓడ్, అవుర్; కొం. వార్; పెం. అవర్; కుజ. వరు, కువి. అవరి; పర్తి. ఓర్; కొలా. అవర్; నా. ఓర్; గ. ఓర్; కురు. అర్, అబ్ థర్; మాల్తా. ఆర్.

<మూ. ద్రా. *అవర్.

వారలు వి.బ.ప. వారు. వారుపీరవక అవ్య. ప్రతివారు. వారు³ అ.క్రి. సన్నంగా కోయు; వి. దేవుడికి నైవేద్యంగా పోసేడి.

-వారు⁴ ప్రత్య. కరిగిన.

ఉ. పార. -వార్. కరిగిన, పోరిన, తగిన.

<ఉ. -వార్.

వారుగుడిపాయ చూ. వారు⁵. వి. అచ్చుగుడి పాయల్లో, చివరిది.

వారువపుజన్నము చూ. వారువము.

వారువము రూ. (వార్వము.) వావురము. వి. 1. గుర్రం. కు. సం. 11.5; 2. వాహనం. రుక్మా. చ. 1.60.

సం. వాడబ-, వడవ-, వడలు- వడవానంబంది; ప్రా. వాడవా;

క. వారువ గుర్రం.

<ప్రా. వాడవా.

వారువపుజన్నము వి. అశ్వమేధం. అచ్చ. రా. బాల. 58.

వారె¹ వి. రెండుచేతులు పట్టినంత, సందెడు.

వారె² వి. 1. బరికోల; 2. అంకుశం.

వారెడచాలు వి. మాగాణిలో చివరిసారి దున్నటం.

వారెనతాడు రూ.చూ. వార్నెతాడు. వి. బండి పోలుతాడును జవ్వాయి మోకుకు అతికే తాడు.

వారెనపీట రూ.చూ. వారిణపీట. వి. నాగలికి పూజను అమర్చటానికి ఉపయోగించే కర్ర.

వార్పియుండు(-ఉండు) చూ. వార్పు. అ.క్రి. వేచిఉండు. పాండు. 5.241.

వార్పు చూ. వారు¹.

వార్డు వి. కొన్ని ఇళ్ళయొక్క, కొన్ని పీఠులయొక్క కరిసిన భాగం.

ఇం. Ward. కొన్ని ఇళ్ళ లేక కొన్ని పీఠులు కరిసిన భాగం.

< ఇం. Ward.

వార్డుము రూ.చూ. వారిణము. వి. ఒకజాతిదేగ. హంస. 3.13.

వార్త వి. 1. నీతి. భర్తృ. 2.71; 2. లోకోక్తి. విజయ. 2.43; 3. ప్రసిద్ధి.

సం. వార్తా. ఉనికి, వృత్తాంతం, సమాచారం; వృత్తి, వాణిజ్యం, కృషి, వర్ణనావైభవం, అన్వీక్షక్యాది విద్యల్లో ఒకటి. < సం. వార్తా (అర్థవిపరి.).

వార్తకాడు వి. 1. మాటకారి; 2. రాయకారి. సం. వార్తా + - కాడు. వార్తకట్టు అ.క్రి. పేరుపడు, ప్రసిద్ధిచెందు. పాండు. 1.148. < సం. వార్తా + కున్ + ఎక్కు. వార్తలాడు అ.క్రి. 1. మాటాడు; 2. ముచ్చటించు. < సం. వార్తా + - లు + ఆడు.

వార్తకమెత్తు అ.క్రి. వృద్ధాప్యం వచ్చు. జైమినిరా. 2.64.

సం. వార్తక-. ముదిమి, వృద్ధత.

< సం. వార్తక - + - ము + ఎత్తు¹.

వార్ని రూ.చూ. వాణెన. వి. 1. మోటవగ్గం; 2. చేపల్ని పట్టి సాదన విశేషం.

వార్నిపీట రూ.చూ. వారిణపీట. వి. ఆరకపీట, ఎలుప పీట, ఎలుపు నలుపులకు కాడి విడికోల కలిపేచోట వారిణె దూర్చిన చిన్న కొయ్యగొట్టం.

వార్నింగు వి. హెచ్చరిక.

ఇం. Warning. ముందుజాగ్రత్త చెప్పటం, హెచ్చరిక ప్రబోధనం.

< ఇం. Warning.

వార్నిషు వి. మెరుగునూనె.

ఇం. Varnish. మెరుగునూనె.

< ఇం. Varnish.

వార్నిషువడి వి. మైనం పూసిన వడి.

ఇం. Varnish. మెరుగునూనె.

< ఇం. Varnish + వడి.

వార్నె రూ.చూ. వాణెన. వి. 1. కపిలమోకును కాడికి దిగించటానికి పన్నిన ఉచ్చుతాడు, వారిణి; 2. కాడిమానుకు మధ్య కట్టి ఉంచే ముప్పేట తాడు.

వార్నెతాడు రూ. వారిణతాడు, వారిణెతాడు, వారింతాడు వారెనతాడు. వి. బండిపోలు తాడును జవ్వాయి మోకుకు అతికే తాడు. వార్నెపీట రూ.చూ. వారిణెపీట. వి. వార్నెను దూర్చే అల్లకం.

వార్పు చూ. వారు¹.

వార్పుగంజి చూ. వారు¹.

వార్లపుల్లయ్య రూ.చూ. వారాలపుల్లయ్య. వి. పత్తిబరితె కులానికి చెందినవాడు.

వార్లుడువ్వు చూ. వార¹.

వార్వపుటగ్గి చూ. వార్వము.

వార్వపుటగ్గివట్టులు చూ. వార్వము.

వార్వపుటగ్గి చూ. వార్వము.

వార్వము రూ.చూ. వారువము. వి. వారువం, గుర్రం. కళా. 3.62.

వార్షపుటగి(-అగి) వి. బడదాగి. అచ్చ. రా. దాల.
184. వార్షపుటగిపట్టులు వి.బ.వ. సముద్రాలు. వార్షపు
టగి(-అగి) వి. బడదాగి. సం. అగి - నిప్పు.
వార్షి చూ. వార¹.
వార్షాలకుదురు చూ. వార¹.
వార్షాలటి² చూ. వార¹.
వార్ష రూ.చూ. వారసు. వి. వారసుడు, ఉత్తరాదికారి.
వాణింటువిల్లు చూ. వాణు¹.
వాణిదెయ్యచు(-తెయ్యచు) స.క్రి. కొలదిగా తెరచు. పండి. చ.
1.4.380.
వాణు¹ వి. నన్నగా కోసినతోలు. చిత్రదా. 3.111.
త. వార¹. తోలు, తోలుపట్టా.
వాణింటువిల్లు వి. రాళ్ళ పనివాళ్ళవారు కట్టిన పెద్ద
వింటికోల. < వాణు¹ + అంటు¹ + విల్లు. వాణుకోల
వి. కళ, కొరదా. కుచే. 2.10.
వాణు¹ రూ.చూ. వాడు¹. వి.బ.వి. వాళ్ళు.
వాణెన రూ. అర్నె, ఓర్నె, వానె, వారిణ, వారిణము¹,
వారిణి, వారిణె, వారిస, వారిసె, వార్ని, వార్నె. వి. 1.
ఒకరకం పగ్గం, బలమైనరాడు. పండి. చ. 1.40; 2.
వేటకుపయోగించే సాదన విశేషం. పి. శకు. 1.116
సం. వారణ - నిరోధం, అడ్డగించటం.
< సం. వారణ -.
వాణెనపీట రూ.చూ. వారిణపీట. వి. ఏడికోలకు,
కాడికి మధ్య చేరికగా ఉండే కొయ్య.
వారికతనము చూ. వారికము.
వారికము చూ. వాలు¹. వి. 1. మోసం. రామాధ్య. 7.162;
2. వేషం. ప్రదా. 1.107; 3. వేరుకు పని చేసినట్లు
నటించటం; 4. విధానం, పద్ధతి; 5. రూపు.
వారికతనము వి. మోసం. ఇందు. 4.59.
వారిగ రూ.చూ. వాలువు. వి. మేలైన నున్నటి ముచ్చిటి
చేప, పరిగ.
వారిగమీసాలు వి.బ.వ. కోపుగా తెగులు లేకుండా ఎదిగే
వరిదంటు.
వారితిప్పు రూ.చూ. వాలుతిప్పు. అ.క్రి. పడుగులో పడుగేరు
కర్రకు వెనకకున్న పోగులు పైకి తిప్పు.
వారిము రూ. వాలాము. వి. బెబ్బురి. సారంగ. 1.102.
సం. వ్యాళ - కూరజంకువు, పులి.
< సం. వ్యాళ -.
వారింపటి చూ. వాలు².
వారియించు రూ.చూ. వాలాయించు. స.క్రి. నిర్బంధించు.
భోజ. 5.352.
వారిలుగురు చూ. వాలు².
వాలాజామామిడి వి. ఒకరకం మామిడి.
వాలాటం చూ. వాలు¹. వి. అలుగు, చెరువులో ఎక్కువైన
నీళ్ళు దొర్లిపోవటానికి కట్టకు పల్లంగా ఉన్న చివర
ఎర్పరచిన రాతికట్టడం.
వాలాము రూ.చూ. వాలము. వి. బెబ్బురి.
వాలాయము రూ. వాలెము. వి. 1. నిర్బంధం, నిరోధం.

కు. సం. 6.21; 2. ఎల్లప్పుడు. దాగ. 7.102; 3.
బలాత్కారం; విణ. 1. యథావిధి, విధివిహితం, కా¹.
4.13; 2. అవశ్యం, తప్పక. విక్ర. 2.178; 3.
అనివార్యం. దాగ. 10పూ. 38; 4. నిరంతరం. పాండు.
5.67; 5. అనుకూలం. వేమ. 2దా. 209.
త. వాలాయమ్. సాధారణత్వం, ఆచారం, దాగా
తెరిసినది.
వాలాయముగా క్రి. విణ. సిద్ధంగా, రూఢిగా. కళా.
5.100. < వాలాయము + అగు + -అ¹. వాలాయించు.
రూ. వాలయించు. అ.క్రి. అభినివేశంపూను, పట్టుపట్టు.
పల్నా. 2.223; స.క్రి. నిర్బంధపరచు. భోజ. 7.94.
సిం.ద్యా. 4.284. < వాలాయము + -ఇంచు¹.
వాలాయించు చూ. వాలాయము.
వాలారు చూ. వాలు².
వాలార్పు చూ. వాలు².
వాలి¹ చూ. దావలి. వి. ఒకవిధమైన తమ్ముంటు, చెవిపోగు.
ద. హిం. గా. సంపు. 6. గా. సం. 946. క్రి.శ. 1408.
క. బాలి-. కర్ణభూషావిశేషం, దావలి.
వాలి² చూ. వాలు¹. వి. వాన కురిసి పొలంలో పారేసేది
జాలు.
వాలిక చూ. వాలు².
వాలికకూపు చూ. వాలు².
వాలికనడ చూ. వాలు².
వాలించు చూ. వాలు¹.
లాలిడి చూ. వాలు¹.
వాలినకర్ర చూ. వాలు¹.
వాలినడక చూ. వాలు².
వాలు¹ అ.క్రి. 1. ప్రవేశించు. దాన్క. దా. క్రి.పిం. 485;
2. పడు. గొ.హరి. ఉ. 2.484; 3. వాలు. వేంక.పంచ.
4.220; 4. పక్షికాలూను, కిందికిదిగు. మను. 4.31; 5.
ఆనకమగు. పాండు. 4.108; 6. ఒరుగు, కూలు. మిటికా.
1.50; 7. ఏటవాలు.
వాలించు స.క్రి. 1. తర్జించు. వేంక. పంచ. 2.104;
2. వాలచేయు, నేలకూల్చు. ఖండించు. ప్రబంధ. 1.217;
వి. నేలకూల్చటం. రాజవా. వి. 3.117. < వాలు¹ +
ఇంచు¹. వాలినకర్ర వి. కిందికోల్తల, ఆసుపోసిన పడుగులో
చివరి అనిపడ్డ భాగం. వాలుకరెప్పలు వి.బ.వ. వారే
కన్నులు. వాలుకుంచె వి. సరిచేసేటప్పుడుగాని పడుగేరే
టప్పుడుగాని పడుగేరే కర్రపక్క పోగులు సాపుగాదువ్వే
కుంచె. వాలుగడుపు(-కడుపు) రూ. వాల్గడుపు. వి. బొజ్జ.
వాలుగొమ్ము¹ (-కొమ్ము) వి. 1. అలుగు, చెరువులో
ఉన్నచివర ఎక్కువైన నీళ్ళు పొర్లి పోవటానికి కట్టకు
పల్లంగా ఏర్పరచిన రాతి కట్టడం; 2. దువ్వెన. వాలు
గొర్రు చూ. అటగొట్టు. వి. భూమిదున్నే గొర్రు,
నాగలితో దున్నిన తరవాత వెళ్ళులు నలగటానికి దున్నే
గొర్రు. వాలుచట్టిచిప్ప రూ. వాడినట్టిచిప్ప. వి. కుమ్మరి
కుండల్ని నిర్వేదప్పుడు కుడిచేతిపైపు పెట్టుకొనే నీళ్ళ
పాత్ర. వాలుచు రూ.చూ. వాలు. స.క్రి. 1. వాలచేయు,

వంచు భీమ. 1.3; 2. అతిశయింపచేయు; 3. ప్రపంచం చేయు. వాలుచూపు రూ.చూ. వాలుచూపు. వి. ఓరచూపు. దా. 2.289. వాలుతిప్పు రూ. వాలతిప్పు. అ.క్రి. పడుగులో పడుగేరేకరకు ఉన్న పోకాలుపైకితిప్పు. వాలుపట్టు వి. సారెమీద మందంగా తయారైన పాత్రను దానినిపలచగా చేయటానికి పట్టేపట్టు. వాలుపు రూ. వాలు. వి. వాలుటం, మోడు. దిల్ల. 2.160. వాలుప్రాడ్డు వి. అపరాహ్లాం. వాలుమొగ్గ వి. పిల్లమిరియం. వాలువగ్గము వి. మిక్కిలి వశమైంది. ప్రభు. 2.46పు. 23పం. వాలెరువు వి. పశువుల మూత్రంతో కూడి ఆరి పోడిపోడిగా విరవడి పోయిన పేడవిరువు. <వాలు + ఎరువు. వాల్కరి వి. 1. కల్లు; 2. సారా. <వాలు + కరి. వాల్గురు రూ.చూ. వాలుగడుపు. వి. బొజ్జ. <వాలు + కడుపు. వాలు రూ. వాలుచు. న.క్రి. 1. వాలచేయు, వంచు. శృం.నై. 4.88; 2. అతిశయింపచేయు. శివరా. 1.75; 3. ప్రపంచంచేయు. శివరా. 2.18. వాలుచూపు రూ. వాలుచూపు. వి. ఓర చూపు. ఉ.రా. 2.266. <వాలు + చూపు. వాలు రూ.చూ. వాలుపు. వి. వాలుటం, మోడు.

వాలు¹ వి. 1. కూరం. భార. ఆది. 6.178; 2. మనోజ్ఞం. కు.నం. 9.147; 3. మృదువు. రం.రా. కిష్కిం. 214వ. 12పం; 4. అధికం. రుక్మా.చ. 5.20; 5. దీర్ఘం. రామాభ్యు. 1.122; వి. 1. తీక్షణత. కు.నం. 11.142; 2. తదవ, కూరి, పర్యాయం. వేంక. పంచ. 3.18; 3. దైర్ఘ్యం, పొడుగు. లక్ష్మీవి. 2.81; 4. నిద్రమైన ప్రదేశం; 5. పడుగులో పడుగేరే కరకు ఉన్నపోగులు; 6. దాని తవ్వటప్పుడు వేసేవరస; అ.క్రి. 1. ప్రసిద్ధికెక్కు. కు.నం. 10.162; 2. విజృంభించు. భార. విరా. 1.119; 3. అతిశయించు. భార. కాంతి. 1.117; ద. హిం.రా. సంపు.6. కా.నం. 628. క్రి.శ. 1224; 4. ప్రకాశించు. కాన్క. రా. బాల. 31; న.క్రి. పహించు. రం.రా. కిష్కిం. 203పు. 20పం.

త. వాల్. ప్రకాశం, హంపి, కీర్తి, వాల్. ప్రసిద్ధి కెక్కు, మనత వహించు, వా. వృద్ధిచెందు, అధికమగు.

మూ.ద. ద్రా. *వా-, వల్.అయ్.

వాలంపట చూ. అమ్మ¹. వి. దాణపరంపర. హరి. ఉ. 3.123. <వాలు¹ + అంపట. వాలలుగుడు వి. వారిడికోతి, తోకలేనికోతి. <వాలు¹ + అలుగుడు. వాలార్డు వి. 1. మనోహరమైంది, ఇంపైంది. కు.నం. 8.36; 2. వాడైనది. రాన్క. రా. ఆరణ్య. 2.86; 3. దీర్ఘమైంది. విక్ర. 7.102; అ.క్రి. 1. ఉపశమిల్లు, క్షీణించు. శివరా. 3.27; 2. ఒప్పు. అప్పు. 4.221. <వాలు² + అరు¹. వాలార్డు న.క్రి. 1. పరిక్షించు. బసవ. 5.559; 2. క్షులు జరిపించు. పల్నా. 1.126. <వాలు² + అరు². వారిక వి. 1. వాడి అయినది, భార. దీప్తి. 1.272; 2. దీర్ఘం, పొడవు. కాశీ. 6.70. <వాలు² + -ఇక². వారికతూపు వి. వాడికదాణం. భార. భీష్మ. 3.211. వారికనడ వి. అశ్వగమనభేదం. విక్ర. 8.74. వారికనడక వి. అశ్వగతివిశేషం. సిం.ద్వా. 8.71. వాలుకొంగ వి. పక్కు

కొంగ. బకం. వాలుగన్ను వి. 1. ఆడచేప. దా. 1.212; 2. ఆడవాలుగచేప. అం. కా. 3.60. వాలుగంటి రూ.చూ. వాల్గంటి. వి. 1. దీర్ఘమైన కన్నులున్న ఆడది. గా. హరి.ఉ. 2.484; 2. భార్య. వాలుగన్ను(-కన్ను) రూ.చూ. వాల్గన్ను. వి. సోగకన్ను. ఉ.రా. 1.254. వాలుచుక్క రూ.చూ. వాలుక్కి. వి. శక్రుడు. వాలుచేప వి. మత్స్య విశేషం (Chirocentus indus.) వాలుమ గంటిమి వి. కూరత్వం, శౌర్యం. కాశీ. నం. 6.226. వాలుమగడు వి. కూరుడు. భార. సౌప్తి. 1.157 వాలుమీను వి. వాలుగ, ఒకజాతిచేప. హంస. 3.69. వాలుమృగము రూ. వాల్మృగము. వి. 1. పులి; భార.శ్రీ. 2.93; 2. కూరజంతువు. వాలుమేకము రూ.చూ. వాల్మేకము. వి. ఆడవిపండి. కూరజంతువు. మను. 4.16. వాలురమ్మ వి. వాడిగలదాణం. భార. కర్ణ. 2.383. <వాలు² + అమ్ము. వాలార్డు అ.క్రి. ఆలస్యమగు. రం.రా.య. 279.11. పం. <వాలు² + ఉరు⁴. వాల్గంటి రూ. వాలుగంటి. వి. 1. భార్య. హర. 2.89; 2. దీర్ఘమైన కన్నులున్న ఆడది. నీలా. 2.28. వాల్గన్ను రూ. వాలుగన్ను వి. సోగకన్ను. అం. కా. 360. <వాలు² + కన్ను. వాలుక్కి రూ. వాలుచుక్క. వి. శక్రుడు. ద్వి.సార.చ. 399పు. 2పం <వాలు² + చుక్క. వాల్మృగము రూ.చూ. వాలుమగ్నము. వి. 1. కూరజంతువు. కేయా. 3.10.; 2. పులి. నం. యృగ-జంతువు. <వాలు² + నం. మృగ - + -ము. వాల్మేకము రూ. వాలుమేకము. వి. ఆడవిపండి, కూర జంతువు. ద్వి.హరిశ్చ పూ. 516పం. <వాలు² + మేకము. వాలు³ వి. కత్తి. భార. ఆది 2.155.

క. బాల్ (ఉ). చాకు, కత్తి; కొడ. బ.లి.కత్తి, (కూర్గు నైనికులు రరించే) పెద్దకత్తి; కు. బాల్. గెడ్డంగీసు కోవడానికి ఉపయోగించే పనిముట్టు, (రేజర్); త. వాల్, కత్తి, రంపం, కత్తెర, పడును, కట్టు, వాలమ్, కత్తి; మ. వాల్. కత్తి, రంపం; తా. పా.ల్. కత్తి పో.చూ. కరవాల. కత్తి.

వాలు⁴ చూ. వాలు. వి. పాత్రకులికలో ఉండేగీత.

వాలుపోయే అ.క్రి. పాత్రలకు అంచుదగ్గర గోరుతోగాని ఇనుముతోగాని గీరలు పెట్టు.

వాలు⁵ వి. తోక.

త. వాల్. తోక, పొడవుగా ఉండేది, వాల్మ్. తోక, (తలమీద) జుట్టు; మ. వాల్. తోక, తోకలాగా ఉన్నది తో. వ.లమ్. తోక; తా. పొ.సమ్. తోక;

పో. చూ.నం. వాల-, బాల-. తోక, జుట్టు, వార. తోక.

వారిడి వి. తోక లేనికోతి; వి. తోకలేనిది.

వాలుగ రూ.చూ. వాలుపు. వి. చేప. భార. విరా. 2.83.

వాలుగకంటి వి. మినాక్షి. శ్రీ. చంద్రాంగ. 1.84. వాలుగటెంకి వి. మత్స్యవిశేషం. వాలుగదాలు వి. మన్మథుడు. వాలుగదవడ వి. పత్తినించి గింజ వేరుచేసే పనిముట్టు. వాలుగపాము వి. మత్స్యవిశేషం.

వాలుగు రూ.చూ. వాలుపు. వి. చేప. రసిక. 3.55, కవిక. 2.42,

వాలుడు వి. వాతారి, వృక్షవిశేషం. వేంక. పంచ. 1.688.

వాలుమిశ్రేణుడు వి. వాల్మీకిచే ప్రతిష్ఠితుడైన ఒకదేవుడు. బసవ. 4. 763 పం.

నం. వాల్మీకిశ-. వాల్మీకి ప్రభువు.

<నం. వాల్మీకిశ-.

వాలువ రూ.చూ. వాలువు. వి. మత్స్యవిశేషం. వేంక. పంచ. 1,294.

వాలువు రూ. వాలగ, వాలుగ, వాలుగు, వాలుప. వి. మత్స్యవిశేషం, వాలుగ చేప కు. నం. 11.159.

క. బలె. మత్స్యవిశేషం (T. Leptunus); కొడ.

బ.లె.మి.ని. ఆడుచేప; కు. బాలడె. ఒకరకంచేప; త.

వాల్లె. ఒకరకంచేప (Trichirus Laumela); మ.

వాళమిన్. ఒకరకంచేప.

వాలూరు చూ. వాలు2.

వాలెము రూ.చూ. చాలాచుము. క్రి. విజ. 1. ఎల్లప్పుడు.

అచ్చరా.య. 259; 2. అవశ్యంగా. అచ్చరా. క్రి. 82;

3. అత్యంతం. ద్వి. సార. చ. 1.13పు. 8పం.

వాలెరువు చూ. వాలు1.

వాల్యలి చూ. వాలు1.

వాల్యదువు చూ. వాలు1.

వాల్యంబి చూ. వాలు2.

వాల్యన్ను చూ. వాలు3.

వాల్యు చూ. వాలు1.

వాల్యుక్క చూ. వాలు1.

వాల్యూవు చూ. వాలు1.

వాల్యాలిరాయి వి. పంచలు దించటానికి వీలుగా అడ్డవాసాలు వేయటానికి అనువుగా ఇంటిగోడల్లో ముందుకు పొడుచు కొని వచ్చేటట్లుగా దిగించినరాయి.

ఇం. Woll-Plate. మోవులమీద ఒత్తిడి తగ్గించటానికిగాను గోడమీద ఉంచే కొయ్య.

ఇం. Wallplate + రాయి.

వాల్యటకమ్మి వి. వసారా గోడలమీద పరిచే కట్టి.

ఇం. Wall. గోడ.

వాల్యు చూ. వాలు1.

వాల్యువేయు అ.క్రి. నరి చేసేటప్పుడు పడుగు అరుబదునులో ఉండగా నందు నందుకూ కుంచెతో రెండోసారి దువ్వ.

వాల్యవర్వైక్ వి. పూలు పెట్టి అందంగా గోడలకు తగ్గించటానికి వీలుగా ఉండేటట్లు చేసిన చిన్న మట్టి పాత్ర.

ఇం. Wall Flower Vase. గోడమీద అందంకోసం పూలుపెట్టి పెట్టేపాత్ర.

<ఇం. Wall Flower Vase.

వాల్యుగము చూ. వాలు2.

వాల్యేకము చూ. వాలు2.

వాల్యేమేట్ వి. దూలాల మట్టం వరకు లేచినగోడ.

ఇం. Wall. గోడ, mate. నహచరి, నహచరుడు, స్నేహితుడు.

<ఇం. Wall + ఇం. mate.

వాల్యునీ వి. పచ్చటి అడవిలో పెరిగే ఒకరకం చెట్టు.

(Walswra Piscidia).

వాళి రూ.చూ. వాళి. వి. 1. పశువులు పోయేదారి; 2. వాడుక.

వాళిగ వి. గరాటా, కువ్వెన, గల్లా.

వాళించు రూ.చూ. వాడించు. స.క్రి. వాడచేయు, మ్లాన తనొందించు. వాల్మీ. 3.26.

వాళి రూ. వాళి. వి. 1. పశువులు పోయేదారి; 2. వాడుక; 3. క్రమం, విధం; 4. ఉనికి, స్థావరం.

నం. వాటి. ఇంటిస్థలం, ఇల్లు, దొడ్డి, దారి; ప్రా.

వాడి. కంచె, ఉద్యానవనం.

వాళ్లవతిమలు చూ. వాడు1.

వాళ్ళు చూ. వార1.

వావి వి. శాస్త్రీయమైన సంబంధయోగ్యత. అనుకూలమైన సంబంధ యోగ్యత. వరన. భార. ఆరణ్య. 1.362.

క. వావి. బంధుత్వం, రక్తసంబంధం.

వావివరున వి. వివాహాదులకు సరిపోయే బంధుత్వం. క్రి. 1.252. వావివర్తన వి. సరిఅయిన నడవడి. కాళ్ళ. నం. 5.59.

వావిక వి. కుత్తుక మొదట కలగుంట, అంగిటిగుంట.

వావింట రూ.చూ. వాయింట. వి. బర్బర, ఒకదినను కూరాకు (Oleone pentaphylla).

వావింటాకు రూ. వావింటేకు. వి. వావిరి చెట్టు అకు.

వావింటేకు రూ.చూ. వావింటాకు. వి. వావిరిచెట్టు అకు. <వావింట + అకు.

వావింటాకు చూ. వావింట.

వావింటేకు చూ. వావింట

వావిరి1 విజ. 1. ఉత్కృష్టం, గొప్పది. కు.నం. 9.104; 2. దూర్తుడు. భార. విరా. 2.260; 3. అత్యంతం. భార. శాంతి. 1.115; 4. వెన్నంటిన; వి. 1. అనుగతి. భార. శాంతి. 1.150; 2. క్రమం. హరి. ఉ. 1.163; 3. ఆదిక్యం, పెంపు. భాస్క. రా. నుందర. 514.

వావిరి2 రూ.చూ. వావిరి. వి. వావిరి, శేఫారి. ఇందు. 3.51. వావిరి రూ. ఆయిల, వాయిల, వాయిలి, వాయిలు1, వావిరి2.

వి. శేఫారిక, నిర్గుండి. రసిక. 3.127. (Vitex negundo or Vitex trifolia).

క. వావిలి. వైద్యంలో ఎక్కువగా ఉపయోగపడే లతా విశేషం.

వావిలిపొరక వి. దూలాలపైన కప్పే దంతి, కొడిసె పొరక.

వావురము రూ.చూ. వారువము. వి. గుర్రం. వరాహ. 9.88.

వాన1 వి. ఆసామికి పొలంచేసేరైతు పండిన పంటలో ఇవ్వటానికి ఒప్పుకున్న భాగం. (నగంకాని అంతకన్న ఎక్కువ కాని) ఈ విర్పాటును బట్టిచేసే సేద్యం.

వాన2 రూ.చూ. వానము. వి. ఇంటిమీద పరిచే మట్టి, దూలాలకు అడ్డంగా కప్పుకొండ చాలుగా పరచిన పొడుగాటి కొయ్య.

వానకట్టు వి. ఇంటికి వాసాలు ఎత్తటం. వానకట్టు వీధి

వి. ఒకదానికొకటి ఆనించి వీధిపొడుగునా కట్టిన వాసిళ్ళు

గల వీధి. వానకూర్పు వి. ఇంటికి వాసాలు ఎత్తటం.

వాసకాయ్య వి. కొయ్యవానం వాసగల్పు (-కొల్పు) అ.క్రి. ఇంటికి వాసాల్ని వేయు. వాసపరుపు రూ. అనపరుపు. వి. ఇంటికివాసాలు ఎత్తటం. వాసపాక వి. పొడుగాటిపాక. వాసపుచ్చు ఆనుపుచ్చు ఆనుబుచ్చు. వానుపుచ్చు. అ.క్రి. ఇంటికి వాసాల్ని వేయు. వాసపూజ వి. పునాదిరాయి పాతేట పుడు చేసేపూజ. వాసపూయు అ.క్రి. ఇంటికి వాసాలువేయు. వాసపోత రూ. ఆనపోత, వాసాపోత. వి. ఇంటికి వాసాలు ఎత్తటం వాసపోయు అ.క్రి. వాసాలుపర్చు. రాజ. వి. 3.40. వాసబట్టి వి. పొడుగ్గా ఉండే ఇటికబట్టి. వాసమేటు వి. పొడుగ్గా వేసిన గడ్డివామి. వాసరాసి వి. మదనం చాలుగా పోసిన కుప్ప. ముఖ్యంగా తూర్పార పొయ్యని రాన్యాన్నే ఇలాపోస్తారు. వాససాల రూ.చూ. వాససాల. వి. పొడుగ్గా వేసిన పనులకొట్టం. వాసిలు వి. పొడుగాటి ఇల్లు. <వాస² + ఇల్లు.

వాసటిక (-అటిక) వి. సారెమీద కుండల్ని వానేటప్పడు కుమ్మరి పక్కన పెట్టుకొనే నీళ్ళపాత్ర.

వాసన వి. కీర్తి. ద.హిం.గా. సంపు. 4. కానం. 1380. కు. నం. 6.79.

నం. వాసనా. న్యూతికి హేతువయిన సంస్కారం.

దానన, నుగంధీకరణం, పరిమళం కలిగించటం.

<నం. వాసనా (అర్థవిపరి.).

వాసనకెక్కు¹ అ.క్రి. కీర్తివహించు. ద.హిం.గా. సంపు.

4. కా.నం. 1380. <వాసన + కున్ + ఎక్కు.

వాసనకట్టు రూ.చూ. వాసనకట్టు. అ.క్రి. 1. కలనొప్పికి ఉపశమనంగా బట్టను కట్టుకొను ; 2. ఏదైనా వస్తువుల వాసన పోకుండా దిందెలు మొ. వాటి మూతులకు బట్టి కట్టి పరిపెట్టు ; 3. నెయ్యిమొ. వాటివాసన తగ్గిపోకుండా ఉండేట్టు పాత్రమూతిని కట్టి మూతగా కట్టినది. వాసనకట్టు.

వాసనకెక్కు² అ.క్రి. వాసనకలుగు, పరిమళించు. కు. నం. 4.443.

నం. వాసనా. పరిమళం.

<నం వాసనా + కున్ + ఎక్కు.

వాసనకొడుపు వి. ఉడువత్తిపుడక, సాంధ్రాచివత్తి. అము. 4.35.

నం. వాసనా. పరిమళం.

<నం. వాసనా + కొడుపు.

వాసనమొలక వి. మరుజం.

నం. వాసనా. పరిమళం.

<నం. వాసనా + మొలక.

వాసనరాజనాలు వి.వట. దాన్యవిశేషం. హంస. 4.128.

నం. వాసనా. పరిమళం.

<నం. వాసనా + రాజనాలు.

వాసనవడ్లు వి.బ.వ. నువాసనగల కొన్ని దాన్యభేదాలు.

నం వాసనా. పరిమళం.

<నం. వాసనా + వడ్లు (మిశ్రన.).

వాసంతదవ చూ. వాసము.

వాసము రూ. అనం, ఓన, ఓనం. వాస³, వాసాం. వి. 1. ఇంటిమీద పరచే పద్ది. అము. 4.127 ; 2. గుంటక మొ.

వి. దిండుకు దిగించి కాచిమీద మోసే పొడుగుకొయ్య ; 3. నూలు చిలపలు ఆకవేసే వెదురుబొంగు ; 4. దూలాలకు అడ్డంగా కప్పకొండ చాలుగా పరచిన పొడుగాటి కొయ్య.

నం. వంశ.- వెదురు, వాంశ్య - వెదురుకు సంబంధించిన ; ప్రా. వంస - వెదురు ; మరా. వాసా, వాంసా ;

క. బంచ, వంచె, బాసె, వాస. వెదురుతోచేయబడ్డది, మురళి ; త. వాచమ్. కదురు ; మ. వంచె ; గోం. వాసాం. పర్షి. వాచొం ; కొలా వాచ.

<ప్రా. వంశ-.

వాసంత³వ వి. తాటినార. <వాసము + తదవ. వాసం బద్ధ వి. ఇంటికప్పు వేయటంలో వాడే పలచని చెక్క, దంతులమధ్య దిగించేది. <వాసము + బద్ధ. వాసాలు నడుపు అ.క్రి. ఇంటికి వాసాలు చేయు. <వాసము + లు + నడుపు.

వాసంబద్ధ చూ. వాసము.

వాసరా వి. చెల్లుగా ఇచ్చేది. వనూలు ఇచ్చింది.

వాసాం రూ.చూ. వాసము. వి. దూలాలకు అడ్డంగా కప్పకొండ చాలుగా పరచిన పొడుగాటి కొయ్య.

వాసాపోత రూ.చూ. వాసపోత. వి. ఇంటికి వాసాలు ఎత్తటం. <వాసాం + పోత.

వాసాపోత చూ. వాసాం.

వాసాలునడుపు చూ. వాసము.

వాసి వి. 1. రాకతమ్యం. దార. ఉద్యో. 2.308 ; 2. ఆది క్యం. రం.రా.యు. 287పు. 15పం ; 3. లాభం. హర. 2.139 ; 4. భేదం. నవనాథ. 5.217పు. 14పం ; 5. గొప్ప తనం. పారి. పీఠి 9 ; 6. పరాక్రమం. రాజవా. 5.5 ; 7. విధం. పోలిక. కుచే. 1.80 ; 8. అందం, చక్కదనం. విజయ. 2.45 ; 9. ప్రసిద్ధి, కీర్తి. ఉ.రా. 1.18 ; 10. ఔన్నత్యం. ఆం.దా. 2.123 ; 11. పరిమితి ; 12. నెమ్మది, నయం. ; 13. కొలత, పరిమాణం ; 14. పేర్లలోని వరస ; విజ. 1. దాగు. కూర్మ. 4 ; 2. దీర్ఘమైన, నిడుద. ఆం.దా. 3.18 ; 3. ఉత్కృష్టమయిన ; 4. స్వచ్ఛమయిన.

నం. వాసినో. ఉనికి ; ప్రా. వాసి, వాచి. పలుకు, వాగ్దానం, ద్రువీకరణం ;

క. వాసి. నివసించటం, పలుకు వాగ్దానం, సద్గుణం ; కు. వాసి, కీర్తి, దాగుపడటం ; త. వాచి. గుణం, స్వరావం ; మ. వాసి. హెచ్చు.

<నం. వాసి.

వాసికత్తియ రూ.చూ. వాసికత్తె వి. వేరుపొందిన స్త్రీ. వాసికత్తె రూ. వాసికత్తియ. వి. వేరుగాంచిన స్త్రీ. తాళ్ల. నం. 17.448. వాసికాడు వి. ఉన్నకుడు. పి.శకు. 2.105. వాసికెక్కు రూ.చూ. వాసికెక్కు. అ.క్రి. వ్యాధి నొందు. ప్రసిద్ధిపడయు. శృం.నై. 6.92 వాసికెక్కినవాడు. విజ. వాసి అయినవాడు. వాసికెక్కు రూ. వాసికెక్కు. అ.క్రి. వ్యాధి నొందు, ప్రసిద్ధిపడయు. దార. కర్ణ. 1.215. వాసిగ క్రి. విజ.ద్రు. ప్రసిద్ధిగా. దార. ఆది. 1.25. <వాసి + అగు + అ⁷. వాసిచెడు అ.క్రి. న్యూనతవిర్పడు, గౌరవం

చెందు. హంస. 1.125. వాసి(జెలగు(-జెలగు) అ.క్రి. ౭ప్పు, ప్రకాశించు. వాసితనము వి. గొప్పతనం, మనత పారి. 4.58. వాసిదప్ప (-తప్ప) అ.క్రి. పేరుపోవు. తాళ్ల. సం. 10.13. వాసిమీటు అ.క్రి. ప్రసిద్ధిపొందు. అధ్యా. ఆరణ్య. 70. వాసిరేచు అ.క్రి. చేరుపొందించు. తాళ్ల. సం. 15. 234. వాసివట్టము వి. హెచ్చుతగ్గు. హర. 2.139. వాసివంతు వి. వన్నెవాసి. తాళ్ల. సం. 8.91. వాసులకుంబెనగు అ.క్రి. తామే ఎక్కువని వాదించుకొను. కళ. 4.9. వాసైన వాడు విజ. వాసికెక్కినవాడు <వాసి + అయినవాడు.

వాసిగ్రోలు రూ.చూ. వాసెగ్రోలు. వి. మురళి.

వాసియ రూ.చూ.వాసె. వి. పిల్లనగ్రోవి, మురళి.

వాసిలు చూ. వాసి.

వాసివంతు చూ. వాసి.

వాసుకంచు వి. పాము ఆకారంలో ఉత్తైను నేనిన అంచు.

సం. వాసుకి - సర్పరాజు.

<సం. వాసుకి - + అంచు.

వాసుపుచ్చు రూ.చూ. వాసపుచ్చు. అ.క్రి. ఇంటికి వాసార్ని వేయు.

వాసులకుంబెనగు చూ. వాసి.

వాసురకట్ట వి. ఆకుకప్పు జారకుండా గోడల వెంటనే నపారాన్ని దిగించి కట్టిన పెండెకట్ట.

వాసురచుట్ట చూ. వసారా. వి. ఆకు కప్పు జారకుండా గోడల వెంటనే నపారాన్ని దిగించి కట్టిన పెండెకట్ట.

వాసురవట్ట చూ. వసారా. వి. వాసాలకు చూగుదగ్గర తొల్ల వేసి దిగించిన చెక్క.

వాసురిదబ్బ చూ. వసారా. రూ.చూ. వాసురుదబ్బ. వి. పెంకుటింటి ముంజూరు కింది కాలిగుంజలమీద చూరు జారకుండా ఉంచేందుకు వేసే అడ్డుచెక్క.

వాసురుచెక్క చూ. వసారా. వి. పెంకుటింటి ముంజూరుకింది కాలిగుంజలమీద చూరు జారకుండా ఉంచేందుకు వేసే అడ్డుచెక్క.

వాసురుదబ్బ చూ. వసారా. రూ. వాసురిదబ్బ. వాసురుదబ్బ. వాసురుదబ్బ. వి. పెంకుటింటి ముంజూరు కింది కాలిగుంజల మీద చూరు జారకుండా ఉంచేందుకు వేసే అడ్డుచెక్క.

వాసురువట్ట చూ. వసారా. రూ. వాసురువట్ట. వి. పెంకుటింటి ముంజూరు కింది కాలిగుంజలమీద చూరు జారకుండా ఉంచేందుకు వేసే అడ్డుచెక్క.

వాసురువట్టి రూ.చూ. వాసురువట్ట. వి. వాసురున దిగించిన చెక్క. పెంకుటింటి ముంజూరు కింది కాలిగుంజలమీద చూరు జారకుండా ఉంచేందుకు వేసే అడ్డుచెక్క.

వాసురుబద్ద రూ.చూ. వాసురుదబ్బ. వి. పెంకుటింటి ముంజూరు కింది కాలిగుంజలమీద చూరు జారకుండా ఉంచేందుకు వేసే అడ్డుచెక్క.

వాసుర్దబ్బ రూ.చూ. వాసురుదబ్బ. వి. పెంకుటింటి ముంజూరు కింది కాలిగుంజలమీద చూరు జారకుండా ఉంచేందుకు వేసే అడ్డుచెక్క.

వాసె రూ. వాసియ. వి. పిల్లనగ్రోవి. యయా. 4.12.

సం. వంశ-. మురళి ; ప్రా. వంశెఅ-, వంశె-.

వంసి. వాద్య విశేషం ; అ.చూ. వంస-, వంసి ; పా. వంస-.

<ప్రా. వంశెఅ-.

వాసెకాడు వి. ఒకానొకవిధమైన వాద్యాన్ని వాయించే వాడు. E.P. Ind. సంపు. 5.శా.సం.17. వాసెగ్రోలు రూ. వాసిగ్రోలు. వి. పిల్లనగ్రోవి, మురళి. అము. 4.35.

వాసెత వి. కోమటిది.

వాసెన వి. కుండమూతి మూయటానికి కట్టినగుడ్డ. ద్వి. పరమ. వి. 3.225పు. 2వం.

సం. వాసన-.వస్త్రం ; ప్రా. వాసణ-, వాసన-.

<ప్రా. వాసణ-.

వాసెనకట్టు రూ. వాసనకట్టు. వి. వాసెనగుడ్డ కట్టులా తలకుకట్టే కట్టు. పారి. 1.99. వాసెనకుడుము వి. ఇడ్డెన, ఒక రకం పిండివంట. వాసెనపోలే వి. 1. భక్ష్యం, కుకుం ; 2. పిట్ట ; 3. ఇడ్డెన. వాసెనలునుట్టు(-చుట్టు) అ.క్రి. వాసన కట్టు కట్టు. వండి.చ. 1.2.443.

వాసెనవాడు చూ. వాసి.

వాస్తువ వి. ఇల్లుకట్టేచోటు.

సం. వాస్తు -. ఇల్లుకట్టేచోటు.

<సం. వాస్తు-.

వాహవా రూ.చూ. వహ్వ. అవ్య. ఆశ్చర్యసంతోషప్రకాశం సూచకశబ్దం.

వాహి వి. ప్రసిద్ధి. మణికా. 2.164.

సం. వాహిన్. మోసేది, వహించేది ; హిం.ఉ.పార్వ వాహి. ప్రకాశసార్థకం, బలీ, వాహివాహి. ప్రకాశించటం. వాహువా రూ.చూ. వహ్వ. అవ్య. బలీ, ప్రకాశసార్థకశబ్దం. సిం.హ.శ.

-వి¹ సర్వ. 'అవి'శబ్దంయొక్క అద్యక్షరం తోపించగా మిగిలినదావం. సంబంధాదుర్ని తెలిపేటప్పుడు అను ప్రయుక్తమవుతుంది. భావ. ఆది. 3.156 ; ప్రత్య. అనుహదర్థంలో వర్తమానకాలంలో ఉన్నాను బంధంమీద ప్రథమపురుష బహువచనంలో వచ్చేప్రత్యయం.

<అవి.

-వి² ప్రత్య. భూతార్థక మద్యమ పురుషైక వచన ప్రత్యయం. విజయ. 1.41.

<ఈవ <నీవు.

-వి³ రూ.-పు. అప. ప్రథమాంతమైన యుష్మదర్థవిశేషజాలకు వికవచనంలో ప్రాయకంగా వచ్చే ఆగమం. మను. 2.75. వికటించు అ.క్రి. ప్రతికూరించు. భాను. 3.56.

సం. వికట-.వికృతమైన, భయంకరమైన, మిట్టపల్లాలు గల.

<సం. వికట-+ -ఇంచు.

వికరిణిదూలములు వి.బ.వ. చిప్పపెణకల్లో వేసే దూలాలు.

సం. వికరణ-అవయవాలు లేకుండటం.

వికవిక రూ. వికావిక. వి. 1. నవ్యటంలోని ద్వనిక అను కరణం. హర. 4.27 ; 2. తెగటంలో అయ్యే ద్వనిక అను కరణం. అష్టమ. క. 2.124పు.11వం ; 3. చెల్లాచెదరు. ద్వన్యను.

వికవికనవ్య అ.క్రి. పకపకనవ్య. ఇ.కా. 3.71. వికవికలు
రూ.చూ. వికావికలు. వి.బ.వ. వికావికలుగా నవ్యటం.
వికల్పముచేయు న.క్రి. పనిచెరచు, విరుద్ధంగాచేయు. సిం.ద్యా.
1.262.

నం. వికల్ప-నంశయం, ఈహ, కల్పనం, విధం,
అజ్ఞానం, తారకమ్యం.

<నం. వికల్ప-+-ము+చేయు.

వికావిక రూ.చూ. వికవిక. వి. చెల్లాచెదరైనది. కా. 7.87.

వికావికనగవులు వి.బ.వ. నవ్యటంలో అయ్యే ధన్యను
కరణం. హంస. 5.27. వికావికలు రూ. వికవికలు. వి.బ.
బ.వ. చెల్లాచెదరు, పటాపంచలు, యథాయథలు,
పకపకలు. దశకు. 2.64.

వికరించు న.క్రి. గేరిచేయు.

నం. వికరి-చెదరినభాగం, చెదరటం.

<నం. వికరి-+-ఇంచు³.

వికరింత వి. 1. గేరి, 2. రోక.

వికరింత చూ. వికరించు.

విక్కిను చూ. విక్కు.

విక్కివిరియు చూ. విక్కు.

విక్కు చూ. విరియు, విచ్చు.

వి. 1. విరిగినవ్యధయిన ద్వనికి అనుకరణం. బనవ.
158పు. 13పం.; 2. విరియటంలో అయ్యే ద్వనికి అనుకర
ణం. ప్రభు. 5.157పు. 16పం.; 3. గర్వం. ద్వి.సా.ర.చ
1.7పు. 9పం.; అ.క్రి. 1. విశ్లథమగు, వదులగు. శృం.నై.
7.194; 2. గర్వించు. రాజవా. 4.66; 3. నిందించు, అధి
పించు. నేతు. 3.98పు. 4. విజృంభించు. అచ్చ.రా.
క్రి.పిం. 89;

క. బిర్చు, బిచ్చు. వదులగు, విశ్లథమగు, బిగు.
పెద్దదగు, లావెక్కు, వాచు, గర్వించు; త. వికు
(పింకి-). పెద్దదగు, ఉబ్బు, దేగ్గరగు, ఇరుకగు, విక్కు.
(విక్కి-) నిండు, బందించు. విక్కిమే. ఉబ్బటం, లావ
వటం, పొంగటం, వింకు (పింకి-). అధికమగు; మ.
విణ్ణుక, ఉబ్బు, పెద్దదగు, పెద్దది. విక్కిమే. వాచు.
(గర్వంతో) పొంగిపోవు, (పుండు మొ. వి) వాచు.
విరుక్క, ఉబ్బు, వాచు, గర్వించు; కో. విచ్-(విచ్-),
పై అధికారికో అమర్యాదగా మాట్లాడు; పో.చూ. త.
వికు.

విక్కిను అ. క్రి. విక్కుమని ద్వని కలుగు. బనవ.
185పు. 20పం. <విక్కు+అను. విక్కివిరియు అ. క్రి.
1. మిక్కిలి విరియు, మిగుల నంతోపించు. కాగ. 10పూ.
2.76; 2. ఒకలు విరుచుకొను, గర్వించు. చంద్రరే.
2.4.

విగడము విణ. వికటం. పి. శకు. 1.86.

విగడియ వి. గడియలో అరవయ్యోకాగం. రామాభ్యు. 8.64.

నం. విఘటికా. ఒకానొక కాలపరిమాణం; ప్రా.
విఘడిత.

<ప్రా. విఘడిత.

విగినము వి. విఘ్నం. Hy. Arc. 18.10.

నం. విఘ్న-అంతరాయం, అడ్డంకి, శ్రమ, కష్టం.

<నం. విఘ్న-.

విగిరి వి. పగుళ్ళుకల నేల.

విగుర్వన వి. విన్మయం, ఆశ్చర్యం. ద.హం.కా. సంపు. 4.
కా.నం. 672.

క. విగుర్పణె. భయంకర వస్తువు, ఆశ్చర్యాన్ని
కలిగించే వస్తువు.

విగుర్వించు అ. క్రి. 1. యత్నించు. తార. ఆది. 7.173;
2. విజృంభించు. కు.నం. 2.55; 3. గర్వించు.

క. విగుర్విను, విగుర్విసు. భయపెట్టు, ఏదేని
వస్తువును గురించి ఆశ్చర్యపరచు.

విగ్గోరు వి. ఒకజాతిలక. కు.నం. 8.9.

విగ్రహపుష్టివైవేద్యనష్టి వి. ఒడ్డు పొడుగుగాఉన్న ఆకారం
కలిగి పనికిరాని వాడు.

నం. విగ్రహపుష్టి-పుష్టి అయిన ఆకారం. నైవేద్య
నష్టి. దేవతాదుల నివేదనకు సంబంధించిన నష్టం.

<నం. విగ్రహపుష్టి-+నం. నైవేద్యనష్టి- (అర్థ
విపరి.).

విఘర్షదూలం చూ. వికరణి దూలములు. వి. దూలానికి
సమాంతరంగా గుజ్జలమీద వేసే చిన్న దూలం.

విఘ్నేశ్వరచవితి వి. తాద్రపదశుద్ధచవితి, నేతపనివాళ్ళు
మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్లుపెట్టి పూజచేసే పండుగ.
నం. విఘ్నేశ్వర-గణపతి.

<నం. విఘ్నేశ్వర-+చవితి. (మిశ్రన.).

విఘ్నేశ్వరపండుగ వి. తాద్రపదశుద్ధచవితి, నేతపనివాళ్ళు
మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్లుపెట్టి పూజచేసి పండుగ
చేసుకొనే రోజు.

నం. విఘ్నేశ్వర-గణపతి.

<నం. విఘ్నేశ్వర-+పండుగ. (మిశ్రన.).

వింగడము¹ రూ. వింగళము¹. విణ. 1. సుందరం. ఆము.
4.50; 2. వికాలం, విస్తృతం. ఆము. 5.4.

త. విటంకు. అందం, సౌందర్యం, విటంకన్. శరీర
సౌష్ఠవంగలవ్యక్తి, యువకుడు, ధైర్యం, వెటిప్ప. అందం;
మ. వెటిప్ప. శుభ్రత, తీవి;

పో. చూ. నం. విటంక-చక్కని, అందమైన, సుందర
మైన, విశంకట-, వికాలమైనది, బలమైనది.

వింగడము² రూ. వింగళము². విణ. 1. విపరీతమైనది. విజయ.
2.8, బోజను. 3.84; 2. వేరైనది, భిన్నమైనది.

క. వింగడ భిన్నత్వం. వేర్పాటు;

నం. విఘటన-వేర్పాటు.

వింగడించు రూ. వింగళించు. న.క్రి. వేరుపర్చు. హ.న.
2.113; అ.క్రి. దుముకు. ప్రబంధ. 1.84. క. వింగ
డిను. వేర్పరచు. <వింగడము²+ఇంచు³.

వింగడించు చూ. వింగడము¹.

వింగళము¹ రూ.చూ. వింగడము¹. విణ. 1. సుందరం;
2. వికాలం.

వింగళము² రూ.చూ. వింగడము². విణ. 1. విపరీతమయిన;
2. వేరైనది, భిన్నమైనది.

వింగళించు రూ.చూ. వింగడించు. అ.క్రి. దుముకు. ప్రబంధ. 791; స.క్రి. వేరువర్పు. వింగళించు వి. మల్ల బంధ విశేషం. మల్లువు. 3.69.

వింగళించు చూ. వింగళము².

వింగళించు చూ. వింగళము².

విచారణ వి. వాకబు, బోగట్టా.

సం. విచారణ- పరీక్ష, పరిశోధన, ఆలోచన, సంశయం.

<సం. విచారణ- (అర్థవిపరి.),

విచారణకార్యాలయము వి. సమాచారాన్ని తెలిపే అపీసు. విచారణచేయు స.క్రి. చర్చించు.

విచారవడు చూ. విచారము.

విచారము వి. దుఃఖం.

సం. విచార- ఆలోచన, తలపు.

<సం. విచార- (అర్థవిపరి.).

విచారవడు అ.క్రి. సంతాపించు, దుఃఖించు. <విచారము + పడు. విచారించు అ.క్రి. 1. దుఃఖించు; 2. కుశలమడుగు. సం. విచార. ఆలోచించు, పరీక్షించు. <సం. విచర్ + -ఇంచు³. విచారించు వి. 1. ఒక ఇంట జరిగిన మరణానికి ఆ ఇంటివారి చుట్టాలు వెళ్ళి చేసే ఓదార్పు, పరామర్శ; 2. మందలింపు.

విచారించు చూ. విచారము.

విచారించు చూ. విచారము.

విచ్చ వి. నాలుగు వేళ్ళకు చుట్టి తీసిన నూలిచుట్ట.

విచ్చవడి రూ.చూ. విచ్చలవిడి. వి. విచ్చలవిడి. కాళ్ళ. సం. 4.29.

విచ్చవడి రూ.చూ. విచ్చలవిడి. వి. విచ్చలవిడి. కాళ్ళ. సం. 14.64.

విచ్చబాటు చూ. విచ్చు.

విచ్చలవిడి చూ. విచ్చు.

విచ్చలవిడిగా చూ. విచ్చు.

విచ్చలు వి. విచ్చలవిడి. అహల్యా. 1.109.

విచ్చలవిడి రూ. విచ్చనవిడి, విచ్చనవీడి. వి. 1. స్వేచ్ఛ. భార. విరా. 1.140; 2. స్వాతంత్ర్యం. స్వేచ్ఛాప్రవృత్తి. భార. కాంతి. 4.36; క్రి.విణ. నిరాటంకంగా. ఉ.రా. 6.276. విచ్చలవిడిగా క్రి. విణ. ద్రు. యథేచ్ఛగా, స్వతంత్రంగా. భార. అరణ్య. 1.363.

విచ్చవిచ్చలు అవ్య-యథాయథలు.

విచ్చాయ వి. రత్నదోష విశేషం.

సం. విచ్చాయ. వివర్ణమైన, కాంతిలేని, ప్రశస్తమైన కాంతిగల రత్నం.

<సం. విచ్చాయ.

విచ్చికము విణ. దుష్టం. పాండు. 4.239.

విచ్చిచెప్ప చూ. విచ్చు.

విచ్చిపాటు చూ. విచ్చు.

విచ్చిపోవు చూ. విచ్చు.

విచ్చిలు చూ. విచ్చు.

విచ్చిల్లు చూ. విచ్చు.

విచ్చు రూ. విజ్ఞ. స.క్రి. 1. తెరచు. కు.సం. 5.48; 2. విరియచేయు, వ్యాపింపచేయు, కు. సం. 7.67 3. విప్ర. విడదీయు. కు. సం. 7.77; ; 4. వికసింపచేయు. భార. ఉద్యో. 3.207; 5. విడగొట్టు. తొలగించు. కాశీ. 2.53; 6. చీల్చు. వేడించు. భాగ. 7.249; 7. విడిచి పెట్టు. త్యజించు. ఆము. 2.13; అ.క్రి. 1. చీలు. వేడిల్లు. భార. భిష్మ. 2.394; 2. వికలమగు. భార. కర్ణ. 2.104; 3. తెరచిఉండు. కాశీ. 7.234; 4. (పుష్పాదులు) వికసింపు. భార. 6.10; 5. విరియు, విడిపోవు. భాగ. 7.172; 6. నశించు. కాశీ. 3.180; 7. బద్దలగు, చీలు. భర్తృ. 1.85; 8. పగిలి మెత్తటి పొడిగా మారు; 9. కొత్తకుండలు మొ. వి. నీళ్ళు పోసిన వెంటనే కాల్పు దోషంవల్ల పగిలిపోవటం; విణ. చీలినది, విడిపోయినది, విచారికం. ఆము. 1.13; వి. 1. వికాసం. ఘటికా. 1.140; 2. ప్రత్యేకంగా ఉండే నాణెం, విచ్చురూపాయి.

క. బిచ్చు, బిచ్చు. వడులగు, చీలు, విరుగు; కు. బిచ్చుని, వేడిల్లు, వడులగు. బిచ్చావుని. చీలు, విరియు; క. విరిచల్. చీలిక, పగులు, దీటు; మ. విరిచ్చల్. చీలిక, ఖాళీ; కువి. రిచ్చేనై. చీలు, బద్దలగు.

<*విర్-చ్--

విచ్చ(బాటు రూ. విచ్చిపాటు. అ.క్రి. విచ్చు. కలు. క. 14. <విచ్చు+-అ⁷+పాటు³. విచ్చిచెప్ప స.క్రి. వివరీకరించిచెప్ప. కాళ్ళ. సం. 14.73. <విచ్చు+-అ¹³+చెప్ప. విచ్చిపాటు రూ.చూ. విచ్చ(బాటు. అ.క్రి. విరిగిపాడు. <విచ్చు+-అ¹³+పాటు³. విచ్చిపోవు అ.క్రి. 1. పగిలిమెత్తటి పొడిగామారు; 2. కొత్త కుండలు మొ. వి. నీళ్ళు పోసిన వెంటనే కాల్పుదోషంవల్ల పగిలిపోవు. <విచ్చు+-అ¹³+పోవు. విచ్చిలు రూ.చూ. విచ్చిల్లు. అ.క్రి. విడివడిపాడు. భార. 6.46. విచ్చిల్లు రూ. విచ్చిలు. అ.క్రి. విడివడిపాడు, వికసింపు, విచ్చుకొను. పండి. చ. 2.3.133. విచ్చుకత్తి వి. ఒరదూసినకత్తి. కృష్ణరా. 3.34 విచ్చుకుపోవు అ.క్రి. కొత్తకుండలు మొ. వి. నీళ్ళు పోసిన వెంటనే కాల్పుదోషం వల్ల పగిలిపోవు. విచ్చుకొను స.క్రి. 1. (పాముచుట్ట మొ. వి) విప్రకొను. అచ్చ. రా. య 163; 2. పుష్పాదులు విరియు. విచ్చుటాకు(-అకు) వి. 1. విరిసినఅకు. క్రిడ. 101; 2. కర్ణజత్రం, చెవ్వాకు. ఆం. భా. 2.148. విచ్చున్నొగ్గ రూ.చూ. విచ్చుమొగ్గ. విణ. చెల్లాచెదరైనది. విణతపతీ. 4.69; 2. విరిసేమొగ్గ; 2. చెల్లాచెదరవటం. విచ్చుమొగ్గము విణ. పటాపంచ. విచ్చుమొగ్గ రూ. విచ్చున్నొగ్గ. వి. 1. విరిసేమొగ్గ. ఆము. 4.123; 2. చెల్లాచెదరవటం. ఆము. 4.123; విణ. చెల్లాచెదరైనది. ఆము. 4.131. విచ్చుమొగ్గగు(-అగు) అ.క్రి. చెల్లాచెదరగు.

విచ్చెనకర్ర వి. నిచ్చెనకు రెండువైపులా ఉండే పొడుగాటి కర్ర.

విచ్చెలు చూ. విచ్చు. వి.బ.వ. 1. దూదిపింజలు; 2. ఏకులు.

విచ్చేయు అ.క్రి. 1. (హజ్యలు) వచ్చు. భార. అశ్వ 3.141 ; 2. (హజ్యలు) వెళ్ళు. పోవు. ఉ. హరి. 4.7 ; 3. ప్రవేశించు. శృం. నై. 8.66 ; 4. కూర్చుండు. భాగ 1.871.

<వేంచేయు <విజయంచేయు.

విచ్చాయ వి. రత్నదోషవిశేషం. రత్న. 63వం.

నం. విచ్చాయ. ప్రశస్తమైన కాంతిగల రత్నం. పారిపోయిన, వివర్ణమైన.

<నం. విచ్చాయ (అర్థవిపరి.).

విజయంచేయు రూ. విజయముచేయు. అ.క్రి. 1. పోవు, అరుగు. కు. నం. 9.27, నిర్వ.రా. 7.135 ; 2. వచ్చు, విచ్చేయు. భార. విరా. 1.11.

నం. విజయ - . జయం, గెలుపు.

<నం. విజయ - . + -ము + చేయు.

విజయముచేయు రూ.చూ. విజయంచేయు. అ.క్రి. 1. వచ్చు విచ్చేయు. ఆము. 7.55 ; 2. పోవు, అరుగు. ఆము. 7.71.

విజయాదూది వి. ఒకరకం పత్తి.

విజ్ఞ రూ.చూ. విచ్చు. అ.క్రి. వ్యాపించు, ఆలముకొను. ఉ. హరి. 5.50 ; వి. తన్నుకోవటంలో అయ్యే ధ్వనికీ అనుకరణం జైమినితా. 5.192.

విజ్ఞవిజ్ఞ విణ. చెదరినది. విజ్ఞవిజ్ఞగ క్రి. విణ. ద్రు. నలినలిగా. మను. 4.85. విజ్ఞవిజ్ఞగద్రమ్మ న.క్రి. చితకతన్ను (రవ్వనన్ను). మను. 4.58. <విజ్ఞ+విజ్ఞ+ అగు + -అ7 + తన్ను.

విజ్ఞోడు చూ. విడు.

విజ్ఞోడుపడు చూ. విడు.

విజ్ఞోడువడు చూ. విడు.

వించు చూ. విను¹.

వింజకోన చూ. వింజము.

వింజమాణిరేవభంగి చూ. వింజము.

వింజము వి. వింద్యపర్వతం. భార. ఉద్యో. 3.255.

నం. వింధ్య - . ఒకపర్వతం ; ప్రా. వింధ్య - ; జై. మహా. శా. అమా. అప. వింధు ;

క. బింజ.

<ప్రా. వింధు - .

వింజకోన వి. వింద్యపర్వతం యొక్కలోయ. ఇందు. 2.50. వింజమాణిరేవభంగి అవ్య. ద్రు. దిగ్రాంతిత్. శృం. నై. 4.16.

వింజామర చూ. వెల్లు. రూ. వింజామరము. వెంజామర, వెంజివారము, వి. తెల్లనిచామరం. భార. విరా. 5.60.

నం. చామర - . చమరీమృగపృచ్ఛంవల్ల కలిగినది, వింజామర ;

క. వెణ్ణామరై. తెల్లగొడుగు.

వింజామరక్రోవి చూ. వింజామరము.

వింజామరము రూ.చూ. వింజామర. వి. తెల్లనిచామరం. కాశీ. 7.124.

వింజామరక్రోవి వి. ఒకరకం వాజానంచు. రాజవా.

5.61, బహుళా. 4.76. వింజామరుటావులు వి.బ.న. వాణవిద్యల్లోభేదం. బహుళా. 4.92.

వింజామరుటావులు చూ. వింజామర.

వింజీరి వి. మత్స్యవిశేషం.

విటకత్తె వి. వ్యతిచారిణి, వలపుకత్తె. వేంక. మా. 1.136. నం. విట - . మిండడు, జారుడు.

<నం. విట - + -కత్తె. (మిశ్ర.).

విటకాడు వి. విటుడు. ఉ. హరిశ్చ. 4.18. నురా. 107.

నం. విట - . మిండడు, జారుడు.

<నం. విట - + -కాడు. (మిశ్ర.).

విటతటమార్పు చూ. విటతటము.

విటతటము రూ.చూ. విటతాటనము. విణ. తారుమారు.

విటతటమార్పు రూ.చూ. విటతాటమార్పు. న.క్రి. 1. తుత్తుమురు చేయు. బసవ. 6.101వం ; 2. తారుమారు చేయు. బసవ. 6.193వం.

విటతనము మి. వి. జాళత్వం. తాళ్ల. నం. 15.167.

నం. విట - జారుడు, మిండడు.

<నం. విట - + -తనము. (మిశ్ర.).

విటతాటనము రూ. విటతటము, విటతాటము, విటతాతము, వీటతటము, వీటతాటనము, వీటతాటము. విణ. 1. తారుమారు, భార. విరా. 5.56 ; 2. చిన్నాదిన్నం. జైమినితా. 2.78.

విటతాటమాడు చూ. విటతాటము.

విటతాటమార్పు చూ. విటతాటము.

విటతాటము రూ.చూ. విటతాటనము. విణ. తారుమారు. వ్యత్యస్తం. రం. రా.యు. 338వ. 29వం, భార. అరణ్య. 6.82 ; వి. తుత్తుమురు. విష్ణుపు. 8.59.

విటతాటమాడు రూ. విటతాతమాడు. న.క్రి. 1. చెడగొట్టు పాడుచేయు. బసవ. 6.151 ; 2. తుత్తుమురుచేయు. పండి. చ. 4.200 ; 3. తారుమారు చేయు. పండి. చ. 4.205వ. 10వం. <విటతాటము + ఆడు. విటతాటమార్పు రూ. విటతటమార్పు. న.క్రి. పరిమార్పు, చెల్లాచెదరు చేయు. బసవ. 6.168 వం. <విటతాటము + ఆర్పు. విటతాటముగ క్రి. విణ. ద్రు. తారుమారుగ. భాగ. 10. 4.202. <విటతాటము + అగు + -అ7.

విటతాతమాడు చూ. విటతాతము.

విటతాతము రూ.చూ. విటతాటనము. విణ. తారుమారు, వ్యత్యస్తం ; వి. తుత్తుమురు.

విటతాతమాడు రూ.చూ. విటతాటమాడు. న.క్రి. 1. తుత్తుమురుచేయు ; 2. తారుమారుచేయు. <విట తాతము + ఆడు.

విటరాయడు వి. విటశ్రేష్ఠుడు. రుక్మా. చ. 2.126.

నం. విట - . జారుడు.

<నం. విట - + రాయడు. (మిశ్రస.).

విటియ వి. విటకత్తె, విటురాలు. కు.నం. 8.119.

నం. విటి, విటురాలు.

<నం. విటి.

విటుకు వి. విలాసం.

నం. విట-..వారుడు, విటక-..

<నం. విటక-..

విటుకులాడి వి. విటురాలు, కులుకులాడి, కుక. 2.29

<విటుకు+-లు+-ఆడి.

విటము వి. విటాటు.

విడగనాడు చూ. విడు.

విడగొట్టు చూ. విడు.

విడజిమ్మ చూ. విడు.

విడజేయు చూ. విడు.

విడత రూ.చూ. విడుత. వి.బ.వ. మూడు, తడవ.

విడదీసుడు చూ. విడు.

విడదొక్కు చూ. విడు.

విడవాడు చూ. విడు.

విడదన్ను చూ. విడు.

విడద్రొక్కు చూ. విడు.

విడద్రోచు చూ. విడు.

విడవలి చూ. విడు, పులు. వి. ఇళ్ళపై కప్పేగడ్డి.

విడపొల్ల రూ.చూ. విడపవల్ల, వి. కాంటాలాలు పచ్చకొనే
టప్పుడు మగపెళ్ళివారు పెళ్ళికూతురికి పెట్టేచీర.

విడబడు చూ. విడు.

విడబల్కు చూ. విడు.

విడబాటు చూ. విడు.

విడబుచ్చు చూ. విడు.

విడల్పుడు చూ. విడు, పడు. అ.క్రి. విడిచిపోవు. కు.నం. 11.42.

విడవలి వి. 1. అవరు, పీకతళం; 2. వట్టివేరు కనువు.
(Andropogon muricatum); 3. దర్బగడ్డి.

క. బిడిల్. ఒకమొక్కపేరు; త. విడల్. దర్బగడ్డి;

మ. విడల్. గడ్డిమొక్క;

పో.చూ నం. విరణ-.. వట్టివేరు.

విడాకు చూ. విడి.

విడాకులిచ్చు చూ. విడి.

విడాకులు చూ. విడి.

విడి విణ. 1. ఎర్రనిది. అరుణం. కు.నం. 9.294; 2. విడి.

పోయిన. కాశీ. 6.46; 3. ప్రకాశమానం. మను. 4.56;

4. ప్రత్యేకమైంది. నత్య. సాం. 2.29; 5. స్వచ్ఛం.

నిర్మలం. కాదికా. 1.9; 6. విడువ దగింది. ఆం. కా.

2.178; 7. వనినుండి విడిచినది; వి. 1. తడవ. రీసు.

4.184; 2. స్వచ్ఛత, నైర్మల్యం. వేంక. పంచ. 8.267;

3. పత్తికాయతోని జడ. కళా. 8.12; 4. రీతి, విధం

(రకం). సార్వ. 2.116, సారంగ. 3.180; 5. విసర్జనం.

విడవటం. ఆం. కా. 2.173; 6. కెంపు కాంతి. ఆం. కా.

2.278; 7. విణ. ఒంటరిగా, విడిగా. ఆర్యా. కా.

ఆరణ్య. 90వు.

క.త. విడి. విసర్జనం, విడవటం; త. వెటి (-వ్-

-వ్-), విటి (-వ్-, -వ్-). ఉదయించు, ప్రారంభించు,

వెటియల్ వెటివు, విటి, విటియల్. అరుణోదయం,

నెట్టి. శుభ్రమైన, వెట్టిమ్. కాంతి, వెట్టివిటి. అరుణో

దయం; మ. వెటిక్క; కో. వర్తవిల్. ఉదయం;
కా. కొనఫెర్. ఉదయమగు; మూర్త. బిద్దె. ప్రకా
శించు.

విడాకు రూ.చూ. పీడాకు. వి. 1. వేరైన ఆకు; 2.

కార్యాభరణలు ఎడబాటుకోనం రానుకున్న పత్రం. <విడి+

ఆకు. విడాకులిచ్చు అ.క్రి. కార్యాభరణలు తెగతెంపులు

చేసుకొను. <విడాకు+-లు+-ఇచ్చు. విడాకులు రూ.చూ.

విడియాకులు. వి.బ.వ. దంపకుల పీడ్కోలు పత్రం. విడి

కచ్చతో నుండు(-ఉండు) అ.క్రి. గోవిపెట్టుకోకుండు. కాశీ.

6.46. విడికాలు వి. పట్టికాలు, పాదరక్ష లేనికాలు. చంద్రాంగ.

5.127. విడికేలు వి. వట్టిచేయి, అయుదం లేనిచేయి. విడి

గోలు (-కోలు) వి. మూర్పు; విణ. పనిలేనిది. విడిదేటు

(-లేటు) అ.క్రి. ప్రకాశమానమగు. వేంక. పంచ. 4.364.

విడినీరు వి.బా. అనా. జలం, ఏకం మొ. వాటితో తోడి

పోనేనీరు. కు. నం. 8.173, ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.

నం. 1384. విడిపొయ్యి వి. జంటపొయ్యి కాని ఒంటి

పొయ్యి. విడిపోవు రూ. విడిపోవు. అ.క్రి. 1. వేరగు;

2. వదులగు. విడిముంత వి. దొడ్డికి వెళ్ళేటప్పుడు నీళ్ళు

పట్టుకొని వెళ్ళే ముంత. విడిమేనులు వి.బ.వ. దిగంబర

దేహాలు. నత్య. సాం. 2.29. విడియాకులు (-అకులు) రూ.

విడాకులు. వి.బ.వ. కార్యాభరణలు విడిపోయినట్లు రాను

కున్న పత్రాలు. విడియైదువలు వి.బ.వ. లంజలు. నత్య.

సాం. 4.35. <విడి+ఐదువ+-లు. విడివాటు వి. 1.

విడివడటం. వైజ. 2.41; 2. ఏకాకిత్వం, ఒంటితనం.

చంద్రాంగ. 3.60. విడిపోవు (-పోవు) రూ.చూ. విడిపోవు.

అ.క్రి. 1. వేరగు; 2. వదులగు.

విడిచినది చూ. విడుచు.

విడిచివుచ్చు చూ. విడుచు.

విడిచిపెట్టు చూ. విడుచు.

విడిచి వాటుగురియ చూ. విడుచు.

విడిచివేయు చూ. విడుచు.

విడిదల చూ. విడియు.

విడిదలవట్టు చూ. విడియు.

విడిదలవబువు చూ. విడియు.

విడిది చూ. విడియు.

విడిదివట్టు చూ. విడియు.

విడివట్టు చూ. విడియు.

విడిపించు చూ. విడుచు.

విడిపిళ్ళి రూ.చూ. వరిపిరి. వి. వరిమొక్క లాగా ఉండి
మాగాడి నేలల్లో పెరిగేగడ్డి.

విడిపోవు చూ. విడు.

విడిమట్టు చూ. విడియు.

విడిమట్టుచేయు చూ. విడియు.

విడిముడి వి. 1. పీడినముడి. కామామ్య. 1.194; 2. దనం.

రామవ. పీరి. 87.

విడిముడిగలవాడు (-కలవాడు) విణ. సంపన్నుడు,

విడిముడిగలవేల్పు వి. ధనాధిపతి, కుబేరుడు. విడిముడిగల

వేల్పుచెరి వి. కుబేరమిత్రుడు, కవుడు. విడిముడిగాడు వి.

కుబేరుడు, ధనాదిపతి. విడిముడిగావినంగాతి వి. కుబేర
మిత్రుడు, శివుడు. విడిముడిపట్టు వి. ధనగృహం. అచ్చ.
రా. నుండర. 172. విడిమేను వి. దెసమొల.

విడియ వి. ధనం నింపేనంది, (రొక్కం) జాలె. బసవ.
5.275 పం.

విడియత్రైము వి. తేగ మొ. వి. కూర్చోవటం కోనం వేటకాని
చేతి కట్టుకొనే చిర్యం తొడుగు. మను. 4.56.

విడియనాడు చూ. విడియ.

విడియము రూ.చూ. విడెము. వి. జాంబూలం. కు. సం.
7.130, ద. హిం. కా. సం. 4. కా. సం. 939. క్రి.శ.
1290.

విడియించు చూ. విడియ.

విడియ అ.క్రి. 1. సేనలు బసచేయు, బసచేయు. యుద్ధమల్లుని
బెజవాడకాననం. క్రి.శ. 898, భార. ఆది. 6.227 ; 2.
దండెత్తు. భార. నభా. 1.228 ; 3. (సీతి) పద్మజాల్లో
నాలుగోదైన నాననాన్ని ఆశ్రయించు, సమయం ప్రతీ
క్షించు. భార. ఆశ్రమ. 1.69 ; 4. వీడిపోవు. ఉ. హరి.
1.98 ; 5. జారు. భాగ. 9.202 ; 6. ప్రవహించు.
పాండు. 2.227.

క. బిడు. (బిట్ట-). ఆగు, నిలుచు, బిడు, బసచేసే
స్థలం ; కు. బూడు. భవనం ; క. ఎటారమ్. శిరిం,
జల్లు, వీటు. జల్లు ; మ. ఎటులి. బస. వీటు, జల్లు.

చూ. ద.ద్రా. *విట్ - *విట్ - వ్ -.

విడిదల వి. 1. సేనానివేశనం, దండుదిగినచోటు. భార.
భీష్మ. 366. ; 2. విడియుచోటు. హరి. ఉ. 5.124.
< విడిది + - కల. విడిదలపట్టు వి. తగినచోటు. రం.
రా. యు. 328పు. 7పం. విడిదలపట్టు వి. శిరిం.
భార. ఉచ్ఛో. 3.133. విడిది వి. 1. సేన బసచేసిన
చోటు, శిరిం. కు. సం. 11.51 ; 2. నివాసస్థానం, బస.
ప్రబోధ. 4.44 ; 3. నివాసం, ఉనికి. కువ. చ. 142,
విష్ణువు. 7.38 ; 4. మగపెళ్ళివారు వివాహానికి తరలి
వచ్చినప్పుడు ఏర్పాటుచేసిన బస. విడిదిపట్టు రూ.చూ.
విడిపట్టు. వి. బసచేసేస్థలం. ఆము. 6.123. విడిపట్టు రూ.
విడిదిపట్టు. వి. 1. బసచేసేచోటు, నివసించటం. పారి.
3.40 ; 2. నివాసస్థానం, విడిది. చిత్రవా. 2.126 ; 3.
పేట, పల్లె. అష్టమ. క. 1.22పు. 14పం. విడిమట్టు వి.
1. విడిది. వీర. వి. 3.160 ; 2. కాపురం. రుక్మా. చ.
2.7 ; 3. వాసస్థానం. యయా. 2.36. విడిమట్టుచేయ
స.క్రి. దండుదిగు, బసచేయు. విడియనాడు స.క్రి. విడుచు.
< విడియ + - అ + ఆడు. విడియించు స.క్రి.
విడియచేయు, బసచేయించు. కు. సం. 8.85, నిర్వ. రా.
6.62. < విడియ + - ఇంచు³. విడిసియుండు అ.క్రి.
విడిదిచేసియుండు. పాండు. 2.227. < విడియ +
- ఇ¹³ + ఉండు.

విడిలించు రూ.చూ. విడిలించు. స.క్రి. విడుచు.

విడివడు చూ. విడు.

విడివాటు చూ. విడు.

విడివాటుబడియ చూ. విడు.

విడివేట చూ. విడు.

విడిసియుండు చూ. విడియ.

విడు చూ. విడుచు. అ.క్రి. 1. విప్రు. కు. సం. 5.162 ; 2.
పోవు, అంతమగు. కేయా. 4.105 ; 3. వీడు, విశ్లేషమగు.
వరాహ. 1.5 ; 4. వికసించు. రాజవా. 3.76 ; స.క్రి.
త్యజించు, విడిచిపెట్టు. నిర్వ. రా. 7.60.

విజ్ఞేడు రూ. వీడుకోడు. విజ. 1. జోడుకానిది.
సరికానిది. వైజ. 1.118 ; 2. విడబాటు చెందింది.

< విడు + కోడు. విజ్ఞేడువడు చూ. విజ్ఞేడువడు.
అ.క్రి. 1. బేదిల్లు, బేదపడు. క్రి. 1.101 ; 2. జతలు
మారు. కళా. 5.46. విజ్ఞేడువడు(-వడు) రూ.చూ.
విజ్ఞేడువడు. అ.క్రి. బేదిల్లు, బేదపడు. కళా. 5.86.
విడగనాడు స.క్రి. తూలనాడు. రుక్మా. చ. 4.133.

< విడు + - అ + ఆడు. విడగొట్టు స.క్రి. విడిచి
పెట్టు, పరిత్యజించు. పాండు. 1.182. < విడు + -
అ + కొట్టు¹. విడగొట్టు స.క్రి. విడుచు. చెన్నబసవ.
1.136. < విడు + - అ + చిమ్ము. విడగొట్టు
స.క్రి. 1. గెంటు ; 2. విడగొట్టు. < విడు + - అ +
చేయు. విడదీసుడు చూ. తీయు. వి. కత్తిరించిన ఉన్నికి

విరంగుకారంగు. విడదీయటం. విడదొక్కు రూ.చూ. విడ
దొక్కు. స.క్రి. ఒకపెద్ద పొలాన్ని విడజించి భాగస్థుల
కాయ భాగాల్ని ప్రత్యేకించు. విడనాడు స.క్రి. 1.
విడుచు, త్యజించు. విప్ర. 2.77 ; 2. పోగొట్టు. విప్ర.
3.90. < విడు + - అ + ఆడు. విడదొక్కు స.క్రి.
విడగొట్టు, పోగొట్టు. పాండు. 2.85. < విడు + -
అ + తన్ను. విడద్రొక్కు రూ. విడదొక్కు. స.క్రి.
విడివడ చేయు, విడుచు. < విడు + - అ +
త్రొక్కు. విడద్రోచు స.క్రి. పరిత్యజించు, విడనాడు.
పాండు. 3.38. < విడు + - అ + త్రోచు.
విడబడు అ.క్రి. 1. విడవబడు. అం. భా. 3.116 ; 2.
బరితెగు ; 3. పగిలి మెత్తటి పొడిగా మారు ; 4.
(కొత్తకుండలు మొ. వి) నీళ్ళు పోసిన వెంటనే కాలువల్ల
పగిలిపోవు ; 5. సరిచేసిన పడుగు పోగులు అర విడివిడిగా
అగు. < విడు + - అ + వడు. విడబెట్టు స.క్రి.
స్పష్టంగా చెప్పు. పండి. చ. 2.114పు. < విడు + -
అ + పల్కు. విడబాటు అ.క్రి. విడివడు, విడు.
నవనాథ. 1.59పు. 18పం. < విడు + - అ + పాటు³.
విడబెచ్చు స.క్రి. విడుచు. బసవ. 193పు. 2పం.
< విడు + - అ + -పుచ్చు. విడిపోవు అ.క్రి. వదులు,
విడివడు. < విడు + - ఇ¹³ + పోవు. విడివడు చూ.
విడువడు, విడవడు. అ.క్రి. 1. నిరాలంకంగా ప్రవర్తిల్లు.
రాన్క. రా. యు. 444 ; 2. (తెగనుంచి) విడిపోవు.
వీడిపోవు. హరి. 6.16 ; 3. (నిర్బంధంనుంచి) తొలగు.
భాగ. 10.274 ; 4. జారు, చిత్రవా. 2.85 ; 5.
ప్రసరించు. జాహ్ను. 4.21 ; 6. తెరవబడు. వైజ.
2.84 ; 7. బయలుపడు. విజయ. 2.141. < విడు + -
ఇ¹³ + వడు. విడివాటు వి. 1. ఏకాకిత్యం, ఒంటరితనం.
చంద్రాంగ. 3.60 ; 2. విడివడటం. వైజ. 2.41.

విడివాటుబడియ వి. విడిచివాటు గుడియ. కవి. 4.94.
 విడివేట వి. దేగవేట. యయా. 2.23, కళా. 3.76.
 విడుగడ వి. విడుదల, విముక్తి. నిర్వ. రా. 7.12.
 విడుగర వి. విడుదల, విమోచనం. భార. శాంతి. 3.208.
 విడుబట్టుగను అ.క్రి. 1. ప్రత్యేకమైన అమ్మకం సరకుగా
 కాను. కు. సం. 7.74; 2. విడువడు. విడుజోడువాడు
 విణ. విడిచిపెట్టే స్నేహితుడు. తాళ్ల. సం. 7.258.
 విడుదల వి. విమోచనం. విడుపు. వరాహ. 9.10.
 విడుదాకు(-కాకు) వి. విడిపోవటం. విడుమర రూ.
 విద్యు. వి. 1. విడబాటు, వియోగం. కు. సం. 5.73;
 2. విడుదల, విముక్తి. భార. విరా. 1.49. విడువడు
 (-వడు) రూ.చూ. విడివడు. అ.క్రి. విడివడు, బయల్పడు.
 దీమ. 4.61. విద్యు. రూ.చూ. విడుమర. వి. విముక్తి.
 ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 177. క్రి.శ. 1171.
 విద్యు. రూ.చూ. విడివడు. అ.క్రి. 1. నిరాలంకంగా
 ప్రవర్తించు; 2. విడిపోవు; 3. తొలగు; 4. జారు; 5.
 బయల్పడు. విద్యు. స.క్రి. కారుమారుచేయు, మార్పు.
 సిం. ద్వా. 11.56. <విడు + పటచు.

విడుగు అ.క్రి. వికసించు. శక. 1.235.

కొడ. బొడి. వికసించు; త. వెటి (-వ్-,-త్-).
 విరియు, వికసించు, విటు (విట్-), వికసించు, విడుగు.

<మూ. ద్రా. *విట్-.

విడుచు రూ. విడుపు. స.క్రి. 1. దానంచేయు. తేరాలకానసం.
 క్రి.శ. 678; 2. త్యజించు, వదులు. భార. ఆది. 1.43;
 3. (దాదాదుర్ని) ప్రయోగించు. కాశీ. 3.190; 4.
 విడువచేయు, విడిపించు, త్యజించు, హఠ. 2.107;
 5. పంపు. కైమినితా 1.76; 6. ఇది
 కొన్నిచోట్ల విశిష్టార్థం లేకుండానే క్రియాకానికను ప్రయుక్త
 మవుతుంది. జాహ్న. 1.116; 7. పండిన పత్రిని
 కాయలనుంచి ఒలుచు; అ.క్రి. 1. విడుచు. భార. ఆది.
 6.90; 2. విడతగు. అము. 5.58; 3. ఊడలు,
 కొమ్మలు మొ. వి పట్టు. చంద్రాంగ. 3.24.

క. బిడు. వినరివేయు, విడుచు, విడిచిపెట్టు; కు.
 బుడుపిని. విడుచు, వదిలిపెట్టు, పంపించు, ప్రదర్శించు,
 దూరంగాపంపు; త. విటు. (విట్-, త్-). వేరుచేయు,
 (విటు-ట్-). దూరంగాపంపు, వేరుచేయు; మ. విటుక.
 వేరుచేయు, వదులగు, విటుక్క. వేరుచేయు; వదులగు,
 విటుక్క. వేరుచేయు; కో. విడ్-. (విట్-). విడుదల
 చేయు, విడుచు; తా. విడ్. (పిట్-). విడుదలచేయు.
 పిడ్జ్-. (పిడ్జ్). విడుదలచేయు; గోం. బిడ్స్. వదిలి
 పెట్టు, మానుకొను, వినర్తించు; కుజ. విహ. ముగియు,
 నూర్పిడిలో పంటను వేరుచేయు; కురు. బిడ్స్. సంవత్స
 రంలో జమాబర్పచేయు, వెనుకకుజచ్చు; మార్తా. బిడ్ర్.
 విడదీయబడు, బిడ్ రెత్. విడదీయు, బ్రా. బిత్. వినరి
 వేయు.

<మూ.ద్రా. *విట్.

విడిచినది విణ. 1. తర్తచే విడువబడిన జారిడి;
 2. నిగ్గువిడిచిన స్త్రీ. విడిచిపుచ్చు స. క్రి. వదులు,

త్యజించు. <విడుచు + -ఇ¹³ + -పుచ్చు. విడిచిపెట్టు
 స.క్రి. వదులు, వీలు. శృం. నై. 2.8. విడిచివాటుగుడియ
 వి. సాగు, విడిచివాలం, ముప్పైరెండాయుదాల్లో ఒకటి.
 విడిచివేయు స.క్రి. మగజ్జి వదిలిపెట్టు. <విడుచు +
 -ఇ¹³ + వేయు. విడిపించు రూ. విడిపించు, స.క్రి. విడువ
 చేయు, వదిలించు. భార. సభా. 1.214 <విడుచు +
 -ఇంచు³. విడువరి వి. త్యాగశీలుడు. <విడువు + -అరి.
 విడువరితనము వి. త్యాగం, ఈవి. యయా. 5.159. విడువు
 రూ. విడుపు. వి. 1. విడవటం, త్యజించటం. కు. సం.
 7.69; 2. త్యాగం, దానం. భార. శాంతి. 4.37;
 3. దిగుమతి. విజ్ఞా. ప్రా. 86; విణ. త్యక్తం, విడువ
 బడింది. అష్టమ. క. 1.14. విడువముడువగలుగు అ.క్రి.
 సంపన్నుడగు. వేంక. పంచ. 2.92. <విడుచు +
 -అ⁷ + ముడుచు + -అ⁷ + లుగు.

విడుత రూ. విడత. వి. విడత, పర్యాయం, తడవ. జాహ్న. 4.116.

విడువరి చూ. విడుచు.

విడువరితనము చూ. విడుచు.

విడువు చూ. విడుచు.

విడుంబట్టు రూ.చూ. విడుంబట్టు. వి.బ.వ. ఉచిత వేరనాలు,
 బహుమానాలు.

విడుంబట్టు రూ. విడుంబట్టు. వి.బ.వ. ఒకానొక విధమైన పన్ను.
 ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 65. క్రి.శ. 1568.

విడువముడువగలుగు చూ. విడుచు.

విడువలవేలము వి. తగనిది, అంతలేనిది. కళా. 7.19.

విడెంకనుము చూ. విడెము.

విడెపువల్లె చూ. విడెము.

విడెమిచ్చు చూ. విడెము.

విడెము రూ. విడియము, విడ్యము, వీడియము, వీడెము,
 వీడ్యము. వి. తాంబూలం. కు. సం. 4.96.

సం. వీటక, వీటికా, వీటి-. తాంబూలం; ప్రా.
 విడిత, బిడగం, బిడి. బిడి;

క. వీళయ, వీళిగ, వీళె, వీళియ, వీళ్య; కు.
 వీళె, వీళ్య; త. వీటికై, విడైయం; మ. వీటిక.

<ప్రా. వీడిత.

విడెంకనుము వి. సారెకు పెట్టే రవిలెగుడ్డ. విడెపువల్లె
 రూ. విడపొల్లె, విడెమొల్లె. వి. తాంబూలాలు పుచ్చుకొనే
 టప్పుడు మగపెళ్ళివారు పెళ్ళికూతురికి పెట్టే చీర.
 <విడెము + ల్లె. విడెమిచ్చు అ.క్రి. తాంబూలమిచ్చు.
 హంస. 2.45. <విడెము + ఇచ్చు. విడెముపెట్టు అ.క్రి.
 మనుష నిశ్చయంచేయు, పెళ్ళి నిశ్చయంచేయు. విడెము
 సేయు(-చేయు) అ.క్రి. తాంబూలం వేసుకొను. హంస.
 5.141. విడెమొల్లె రూ. విడెపువల్లె. వి. తాంబూలాలు
 పుచ్చుకొనేటప్పుడు మగపెళ్ళివారు పెళ్ళికూతురికి పెట్టే
 చీర, <విడెము + ల్లె.

విడెమొల్లె చూ. విడెము.

విడుపు రూ.చూ. విడుచు. స.క్రి. విడచేయు. భార. సభా. 2.231.

విద్వింతు రూ.చూ. విడిపించు. వ.క్రి. విడువచేయు.
వదిలించు. రామవ. 3.117. విద్వు రూ.చూ. విడువ.
వి. విమోచనం. భార. అను. 1.210. విద్వ(బడు(-వడు)
అ.క్రి. విడువబడు. సీతారా. 1.53. <విద్వు+-అ+
వడు.

విద్వారము వి. 1. ఉపద్రవం. పల్నా. 338పం ;
2. మార్గం ; వి. మూర్తం.

నం. విద్వార-. ఉపద్రవం ; ప్రా. విద్వార-విద్వార-
అటోపం, ఆదంబరం ;

3. విడూర, విడ్డూర, ద్వేషం ; మ. విడూర,
విడ్డూర, ఆటంకం.

<ప్రా. విద్వార-.

విద్వింతు చూ. విద్వు.

విద్వు చూ. విద్వు.

విద్వట చూ. విడు.

విద్వము రూ.చూ. విడెము. వి. కాంచూలం. పరాహ. 1.14.

విద్వడు చూ. విడు.

విద్వ(బడు చూ. విద్వు.

విద్వటచు చూ. విడు.

విదాలు వి.బ.వ. ఒకానొక పరిమాణం. ద. హిం. కా. సంపు.

7. కా. సం. 784. క్రి.శ. 1228.

వింట చూ. విను¹.

వింటాలము రూ. వింటిళము. వి. మల్లబండ విశేషం. ముప్పై

రెండు విన్నాడాల్తో ఒకటి. హంస. 1.206, మల్లు. 3.69.

వింటికోవ చూ. విల్లు.

వింటికోల చూ. విల్లు.

వింటిగారికెగులు చూ. విల్లు.

వింటికోడు చూ. విల్లు.

వింటికెరువరి చూ. విన్ను.

వింటికెర్వరి చూ. విన్ను.

వింటివడుము చూ. విల్లు.

వింటివారి చూ. విల్లు.

వింటిపట్టు చూ. విల్లు.

వింటిపసి చూ. విన్ను.

వింటిపెట్టు చూ. విల్లు.

వింటిప్రోల్పామి చూ. విన్ను.

వింటిబద్ద చూ. విల్లు.

వింటిబద్ద చూ. విల్లు.

వింటిమాట చూ. విన్ను.

వింటిమానికము చూ. విన్ను.

వింటిరాసి చూ. విల్లు.

వింటిలివబ్బ చూ. విల్లు.

వింటివాడు చూ. విల్లు.

వింటిసికదేవర చూ. విన్ను.

వింటిసికవేలుపు చూ. విన్ను.

వింటిసికవేల్పు చూ. విన్ను.

వింటిళము రూ.చూ. వింటాలము. వి. మల్లబండవిశేషం.

ముప్పైరెండు విన్నాడాల్తో ఒకటి.

విండు రూ.చూ. విండు. వి. అతిధిసత్కారం.

విండ్లమ్మలాట చూ. విల్లు.

విండ్లవారు చూ. విల్లు.

విండ్లు చూ. విల్లు.

విత్ రూ. వితా. విణ. వ్యర్థం. అచ్చ.రా. బాల. 50, శగాం.
3.73.

నం. వృధా. నిరర్థకమైన ; ప్రా. విధా, విహా ;
3. వితె. పనిమాలిన.

<నం. వృధా.

విత్విత్తగ క్రి. విణ. ప్రదు. వృథాగా. కక. 2.138.

విత్తందము వి. 1. మూర్తం ; 2. పెదర్థం.

నం. విత్తంద -. కష్టవాదం. కోపాన్ని పట్టించే,
వినుర్న, వ్యవక్ష స్థావనలేని పరపక్ష నిరాకరణ రూప.
వాదం.

<నం. విత్తంద- (అర్థవివరి.).

విత్తమరి చూ. విత్తము.

విత్తము వి. 1. విధం. ఘటికా. 2.124 ; 2. ఉపాయం. ఉ.రా.
7.181.

నం. విధ-. రీతి. ప్రకారం ; ప్రా. విహా -.

<నం. విధ-.

విత్తమరి వి. 1. కార్యదక్షుడు. కార్యపద్ధతినెరిగినవాడు.
పొలమరి. అప్ప 4.827 ; 2. వ్యవహార. <విత్తము+-
అరి.

వితా రూ.చూ. విత. విణ. వ్యర్థం చంపూకా. 2.84.

వితావిత్ విణ. మిక్కిలి వ్యర్థం. శగాం. 2.20 ; క్రి. విణ.
మిక్కిలి వ్యర్థంగా. హంస. 4.113.

వితాకు వి. 1. సంకాపం. ఘటికా. 1.14 ; 2. పరాకు.
యయా. 5.22 ; 3. పారవశ్యం. శగా. 2.78 ; 4.
నిశ్చేష్టత ; 5. స్థారిర్య ; వి. 1. పరవశకు. విజయ.
1.188 ; నిశ్చేష్టికుడు, నిశ్చేష్టికురాలు. జలా. 3.

నం. వృధాక-. బాద, భయం, నష్టం ; ప్రా.
విధక్క-, విత్తక్క-.

<ప్రా. విధక్క-.

వితాకుడు వి. నిశ్చేష్టికుడు. వేంక. పంచ. 4.103
వితాకుపడు అ.క్రి. నిశ్చేష్టికుడగు. సిం.ద్యా. 3.21.

వితాకురాలు వి. నిశ్చేష్టికురాలు. సారంగ. 3.153.

<వితాకు+అలు. వితాకులవిత్తు వి. సంకాపదీజం, పరి
కాపకారణం. విష్ణువు. 2.229.

విత్త¹ వి. చిహ్నం. ద్వి. పరమ. వి. 8.642ప.

విత్త² వి. చాలా చిన్నగోనె, విష్ణువు. 6.24.

నం. విస్త - , విస్తా. బంగారపుకూనిక ; ప్రా. విత్త-.

<ప్రా. విత్త-.

విత్తదగు చూ. విత్తు

విత్తనంకుండ చూ. విత్తనము.

విత్తనము వి. 1. విత్తు, దీజం. దగా. 5.100 ; 2. దంక ; 3.

దొక్కబుర్ర ; 4. పిచ్చు, పిచ్చె.

గోం. వితానా ; కొలా వితనమ్. దీజం, గింజ,
విత్తనం ; నా. వితనమ్. గింజ, విత్తనం, దీజం.

విత్తనంకుండ వి. జొన్నలు, నల్లలు మొ. విత్తనాలగింజలు
పోసిపెట్టటానికి వాడే మట్టిపాత. విత్తనాలకట్ట వి. గడ్డి
వెంటిలో ఇముడ్చిన విత్తనాలకట్ట, ముడికట్ట.

విత్తనాలకట్ట చూ. విత్తనము.

విత్తిచు చూ. విత్తు.

విత్తిడు చూ. విత్తు.

విత్తు వి. విత్తనం. కు.నం. 1.49; స.క్రి. (విత్తనాలు) చల్లు.
బనవ. 1.261వం.

క. బిత్తు. విత్తనాలుచల్లు; కు. బిత్తుని, బుత్తుని
విత్తనాలుచల్లు; త. విత్తు. (విత్తి-), విచ్చు (విచ్చి-).
విత్తనాలు చల్లు, వ్యాపింపజేయు, వెదజల్లు, విత్తె. విత్త
నాలుచల్లు, విత్తనం; మ. విత్తు. విత్తనం, బీజం, వెలిక్క.
విత్తనాలునాటు, విత్తు. విత్తర. బీజం; కో. విత్ - (విత్తె-).
విత్తు; తా. విత్ - (విత్తె-); గోం. విత్; కొం. విత్. వెద
జల్లు; పర్తి. విత్ - - విత్తనాలుచల్లు; కొలా. విత్ -; గ.
విత్. విత్తనాలుచల్లు. మార్తా. బిబి. విత్తనం.

మూ.ద్రా. *విత్ -/*విత్ -.

విత్తదగు అ.క్రి. సమూలనాశనమగు. తాస్క.రా.యు.
738. <విత్తు+అదగు. విత్తింపు స.క్రి. విత్తనంనాటించు.
వేంక. పంచ. 5.13. <విత్తు+-ఇంచు³. పిత్తిడు అ.క్రి.
విత్తుచల్లు. విష్ణువు. 5 130. <విత్తు+ఇడు. విత్తువట్టు వి.
వి. సస్యాలు పరించే పొలం, బీజావాపక్షేత్రం. ద.హిం.రా.
సంపు. 4. కా.నం. 1255. విత్తుపూజ్యము వి. చల్లిన
విత్తనాలుకూడ పండక వైరు ఎండిపోవటం. విత్తుమూల్పు
స.క్రి. చంపు, కడతెచ్చు. పి.కకు. 2.15. విత్తుమీదటిపాల్లు
వి. అస్థిరం. తాళ్ల.నం 11.8.116. విత్తుమొదలు వి. మూల
కందం. అము. 3.66. విత్తులల్కు అ.క్రి. విత్తనాలుచల్లు.
బనవ. 7.205. <విత్తు+-లు+అల్కు. విత్తెడువాడు
విణ. విత్తనాలు వేసేవాడు.

విత్తెడువాడు చూ విత్తు.

విదలింపు చూ.చూ. విదిలింపు. అ.క్రి. విదుల్పు, రాల్పు.

విది వి. అదృష్టం.

నం. విధి-కర్మ, కర్తవ్యం, ఆచారం; ప్రా. అమా.
విహి;

క. బిది; కు. బిది, బిదియ.

<నం. విది-.

విదిక్కువడు అ.క్రి. దిగ్భ్రమించెందు. సిం.ద్యా. 4.70.

నం. విదిక్. మూల, రెండుదిక్కులమధ్యదాగం.

<నం. విదిక్ +పడు.

విదితము విణ. యుక్తం, తగినది. కుచే. 1.112.

నం. విదిత -. తెలుపబడిన, ప్రసిద్ధికెక్కిన.

<నం. విదిత -. (అర్థవిపరి).

విదియ వి. నెలలోని పక్షంలో రెండో తిది. భార. అను.
3.161.

నం. ద్వితీయా. రెండవ; ప్రా. దుణల-, దుణ్ణ-,
దుళల-, బిల; జై.మహా. దుణయ-, బిణల-, బియ-,
విణయ-, మాళా, దుదిల-;

క. బిదిగి, బిదియె; కు. బిదిగి; త.తువితియె.

<నం. ద్వితీయా.

విదిరించు చూ. విదురు.

విదిరించిపారవేయు చూ. విదులు.

విదిరించు చూ. విదిలు.

విదిరించుకొను చూ. విదులు.

విదిల్పు చూ. విదులు.

విదురు చూ.చూ. విదులు. స.క్రి. 1. విదురు, త్యజించు;
అ.క్రి. రాలు.

విదిరించు చూ.చూ. విదిరించు. స.క్రి. 1. జాడించు;
2. దులుపు, 3. పోగొట్టు; 4. వదల్చుకొను. <విదురు+
-ఇంచు³. విదురుచు చూ.చూ. విదురు స.క్రి. 1. విది
రించు, దులుపు. మయా. 4.28; 2. దులిపి పడవైచు.
పరచు; 3. రాల్పు. 4. విదురు; 5. చిమ్ము, వినరు. విదు
రువు చూ.చూ. విదుల్పు. వి. కదల్చటం; స.క్రి. విదుల్పు,
విదిరించు. విదుర్పు చూ.చూ. విదురు. స.క్రి. 1. దులుపు.
భార. ఆది. 7.48; 2. జాడించు. భార. అను. 4.107;
3. జల్లుకొను. భార. ఆశ్ర. 1.42; 4. చరింపజేయు.
తాస్క.రా.యు. 940; 5. ఒసగు, ఇచ్చు, దీమ. 1.31;
విదలింపు. వసు. 1.128; 7. ప్రసరింపజేయు. బహుళా.
2.13; 8. తొలగించు, తోసి వేయు. దశా. 3.145.
విదుర్పు చూ.చూ. విదుల్పు. వి. కదల్చటం. భార. చోణ.
4.232; స.క్రి. రాల్పు, దులుపు.

విదుర్పు చూ. విదురు.

విదుర్పు చూ. విదురు.

విదులు చూ. విదురు. చూ. విదురు. స.క్రి. విదురు,
త్యజించు. కృష్ణ.శ. 23; అ.క్రి. 1 రాలు; 2. చెదరు.

విదిరించి పారవేయు స.క్రి. జాడించి పారవేయు.
<విదిరించు+-ఇ³+పారవేయు. విదిరించు చూ.
విదిరించు, విదలించు, విదిరించు. స.క్రి. 1.
జాడించు, కడుగు, శుభ్రంచేయు. బనవ. 4.970; 2.
విదుల్పు, దులుపు. పి.క. 2.18; 3. చరింపజేయు.
వరాహ. 10.60; 4. విదుర్పు, పోగొట్టు. కళ. 3.187;
5. విదల్చుకొను. దశా. 5.24. <విదులు+-ఇంచు³.
విదిరించుకొను స.క్రి. దులుపుకొను, కదలింపుకొను. పాండు.
4.297. విదిల్పు చూ.చూ. విదుల్పు. స.క్రి. విదుల
చేయు, దులుపు. కళ. 1.234. విదులుచు చూ.చూ.
విదుల్పు. స.క్రి. 1. దులుచు. హరి.క. 10.255; 2.
ప్రసరింపజేయు, 3. రాల్పు; 4. దులుపు. విదులువు
చూ.చూ. విదుల్పు. వి. విదిరించటం, విక్షేపణం. విదుల్పు
చూ. విదులుచు. స.క్రి. 1. రాల్పు. రం.రా.యు. 315వ.
23వం; 2. దులుపు. గౌ.హరి.పూ. 420వం; 3.
ప్రసరింపజేయు. రసిక. 4.52; 4. దులుచు. విదుల్పుకొను
స.క్రి. దులుపు. కు.నం 3.69. విదుల్పు చూ. విదురువు,
విదుర్పు, విదులువు. వి. విదిరించటం, విక్షేపణం. దీమ.
4.60; స.క్రి. రాల్పు, దులుపు.

విదుల్పు చూ. విదులు.

విదుల్పుకొను చూ. విదులు.

విదుల్పు చూ. విదులు.

విద్దియ రూ.చూ. విద్దె వి. 1. చదువు ; 2. దంభవాక్యం, బడాయి ; 3. మాయ.

విద్దియము రూ.చూ. విద్దెము. వి. పాపలు తొలిసారి లేచి నిలబడటం.

విద్దె రూ. విద్దియ. వి. 1. దంభవాక్యం, బడాయి. బసవ. 5.105వం ; 2. చదువు. రం.రా. దాం. 21వం. 4వం ; 3. మాయ. చంద్రరే. 2.128.

నం. విద్యా. చదువు, శాస్త్రజ్ఞానం, కళ, మంత్రం ; ప్రా. విజ్ఞా ; అ.మా.పా. విజ్ఞా ;

క. బిజ్జె, బిజ్జె, విద్దె ; క. విచ్చె, విచ్చె ; మ. విచ్చె.

<నం. విద్యా.

విద్దెలాడు ఆ.క్రి. గారడీ విద్యలు చేయు, ప్రగల్భాలు పలుకు, స్వోత్కర్ష చెప్పుకొను, దంభోక్తులాడు. బసవ. 5.127. <విద్దె+-లు+ఆడు. విద్దెలు వి.బ.వ. 1. శరటాలు ; 2. దాటులు.

విద్దెము రూ. విద్దియము. వి. పాపలు తొలిసారి నిలబడటం. ఇందు. 2.17, రాస్క. రా.య. 63.

నం. విద్యా. చదువు, జ్ఞానం, ఇంద్రజాలనైపుణ్యం ; క. విచ్చె ; మ. విచ్చె.

<నం. విద్యా.

విద్యమంత్రలు వి.బ.వ. అంగరంగ భోగాల పని చేసేవారు. ద.హిం.కా. సంపు.5. కా.నం. 1204. క్రి.క. 1297.

నం. విద్యావత్. చదువుకొన్నవారు.

<నం. విద్యావత్+-లు.

విద్యాచక్రము వి. బ్రాహ్మణ నక్రం. ద.హిం.కా.సంపు. 5. కా.నం. 1342.

నం. విద్యా. చదువు.

<నం. విద్యా+నక్రము. (కృతకప్రామాణిక, శబ్ద సంపుటి).

విద్రుచు రూ. విదురుచు విదుర్చు. న.క్రి. 1. విదిలించు, దులుపు. భార. ఆది. 6.185 ; 2. దులిపి పడవైచు, పరచు. భార. ఆది. 7.223 ; 3. చిమ్ము, వినరు. కేయా. 2.2 ; 4. రాల్చు. ఉ.హరి. 4.109 ; 5. విరుచు. శృం. నై. 6.120.

క. బిదిర్, వెదజల్లు, విదుల్చు, వ్యాపింపజేయు ; క. వితిర్ (వ్చి-), -త్-). వెదజల్లు, విసరివేయు ; మ. వితఱుక. వెదజల్లు ; కో. విద్- (విచ్చె-). (వోసిళ్ళుత్) నీళ్ళుచల్లు ; కుజ. వితి. వెదజల్లుబడిన ; కురు. బిదానా. చెల్లాచెదరగు, అంతటా వ్యాపించు ; మూర్తా. బిదరె. చెల్లాచెదరగు ; పో.చూ.క. విత్తు.

విధించు రూ. విదియించు. న.క్రి. ఏర్పరచు, నియమించు, ఏర్పాటుచేయు. భార.కాంతి. 3.442.

నం. విధి -. చేయటం, రీతి ; ప్రకారం, సృష్టి, బ్రహ్మ, నడవడి.

<నం. విధి+-అంచు (అర్థవివరి.).

విధియించు రూ.చూ. విధించు. న.క్రి. ఏర్పరచు, నియమించు, ఏర్పాటుచేయు.

విధివిరామములేక అవ్య. నిర్విరామంగా.

నం. విధి -. రీతి, నడవడి, ప్రవర్తన. విరామ-. అవకాశం, సమాప్తి.

<నం. విధి-+నం. విరామ-+-ము+లేక.

వివేకపోవు చూ. విను!

వివేకరి చూ. విను!

వివేచి చూ. విను!

వివేకవని చూ. విను!

వివేచివాడు చూ. విను!

వివేచము రూ.చూ. విన్నపము. వి. మనవి. ప్రబంధ. 165.

వివేచి చూ. విను!

వివేచిడు చూ. విను!

వివేచిట రూ.చూ. విన్నబాటు. వి. విన్నబాటు, దిగులు, విచారం. భీమ. 4.99.

వివేచ్యు చూ. విను!

వివాకమయ్యవండుగ రూ. వెనకయ పండుగ. వి. వినాయక చవితి పండుగ, బాద్రపదశుద్ధచవితినాడు నేతపనివారు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజ చేసుకొనే పండుగ.

నం. వినాయక -. గణపతి.

<నం. వినాయక+అయ్య+పండుగ.

వినాయకచవితి రూ.చూ. వినాయకచవితి, వి. గణపతిచవితి నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజ చేసుకొనే పండుగ.

వినాయకచవితి రూ. వినాయకచవితి, వినాయకచవితి, వినాయకచౌతి, వినాయకనవితి, వినాయకసౌతి, వెనక చవితి, వి. గణపతిచవితి, నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజచేసుకొనే పండుగ.

నం. వినాయక - గణపతి.

<నం. వినాయక-+చవితి. (మిశ్రన.).

వినాయకచవుతి రూ.చూ. వినాయకచవితి, వి. గణపతిచవితి. నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజ చేసుకొనే పండుగ.

వినాయకచౌతి రూ.చూ. వినాయకచవితి, వి. గణపతిచవితి, నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టిపూజ చేసుకొనే పండుగ.

వివాయకపీఠం వి. ఇంట్లో మగ్గం అమర్చుకొన్న చోట గోడకు తగిలించిన విఘ్నేశ్వరుడి బొమ్మ.

నం. వినాయకపీఠ -. విఘ్నేశ్వరుడి పీఠ.

<నం. వినాయకపీఠ- (అర్థవివరి.).

వివాయకనవితి రూ.చూ. వినాయకచవితి. వి. గణపతిచవితి, నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజ చేసే పండుగ.

వివాయకసౌతి రూ.చూ. వినాయకచవితి. వి. గణపతిచవితి, నేతపని వాళ్ళు మగ్గంసామానులన్నీకడిగి బొట్టుపెట్టిపూజ చేసుకొనేపండుగ.

వివాయింపు రూ.చూ. మినహాయింపు. వి. తప్పించటం.

వివికత్తు విజ. బలమైన.

వివిక చూ. విను¹.
 వివికమిగులు చూ. విను¹.
 వివికగలవాడు చూ. విను¹.
 వివికడి చూ. విను¹.
 వివికడిసేయ(-చేయ) చూ. విను¹.
 వివికలి చూ. విను¹.
 వివికసేయ చూ. విను¹.
 వివిచెవుడునుగనిగ్రుడ్డి చూ. విను¹.
 వినినట్లుచెప్ప చూ. విను¹.
 వినినంతవట్టు చూ. విను¹.
 వినిపించు చూ. విను¹.
 వినిపించుకొను చూ. విను¹.
 వినియువినములుగాజేసికొను చూ. విను¹.
 వినివినమి చూ. విను¹.
 వినివిననట్లుండు చూ. విను¹.
 వినివినమి చూ. విను¹.
 విను¹ న.క్రి. ఆకర్ణించు. భార. ఆది. 1,418.

త, విణా, విణావు, అడుగు, విను, కనిపెట్టు, ఆలకించు.
 విణా. ప్రశ్న : మ. విణావుక. అడుగు ; కో. వెంత-
 అడుగు ; తొ. పింత - అడుగు ; గోం. వంకానా. కుజ.
 వెన్న. విను, ప్రశ్న : కొం. వెన్. విను ; కువి.
 మెజిలి. విను, అడుగు ; నా. విన- విను ; గ. విన-
 విను ; కురు. మెన్నా. విను, శిరసావహించు ; మార్తా.
 మెనె. విను ; బ్రా. బినింగ. విను.

<మూ.ద్రా. *విన్.

వింపు రూ.చూ. విన్ను. అ.క్రి. వినవచ్చు, వినబడు.
 భార. నదా. 2.81. వింట వినటం. సారంగ. 2.288.
 వినకపోవు న.క్రి. పెడచెవినిపెట్టు. వినకరి వి. వివికడి.
 వినని విణ. వినబడని. విననికనని విణ, అరుదైన. హంస.
 1.49. విననివాడు విణ. చెవిటివాడు. వినమి వి.
 వినకుండటం. భార. శల్య. 1.69. వినబడు అ.క్రి.
 వినిపించు. భార. ఆది. 7.25. <విను¹ + అ⁷ + పడు.
 వినవచ్చు అ.క్రి. వినబడు. అము. 4.85. <విను¹ + అ⁷ +
 వచ్చు. వివిక రూ.చూ. విన్కి. వి. 1. శ్రవణం. భార.
 అశ్రమ. 2.133. 2. శ్రతి. కాళ్ళ. సం. 9.91. వివికమిగులు
 అ.క్రి. శ్రవణేంద్రియాతీతమగు, అగోచరమగు, ఎప్పుడూ
 విననిదగు, బనవ. 6.161. వానికగలవాడు (-కలవాడు)
 విణ. పెద్దల దగ్గర మంచి చెడ్డావిన్నవాడు. కాగ. 1.112.
 వివికడి వి. 1. పూరు ; 2. విన్నది ; 3. అనేవిషయార్థి
 విని తెలుసుకొని ఉండటం ; 4.జంపు. వివికడిసేయ
 (-చేయ) న.క్రి. 1. వినిపించు ; 2. పూరుపట్టించు.
 వివికలి వి. వివికడి. వినటం. వివికసేయ(-చేయ) న.క్రి.
 1. వినిపించు. దా. 2.260 ; 2. పూరుపట్టించు.
 వివిచెవుడునుగనిగ్రుడ్డి వి. చెవులుండు విననివాడు, కన్ను-
 లుండ చూడనివాడు, అధికారగర్వితుడు. కుచే. 2.28.
 వినినట్లుచెప్ప న.క్రి. యథార్థంగా చెప్ప. కళా. 2.178,
 వినినంతవట్టు(-వట్టు) వి. విన్నదంతా, పూర్తిగా, కళా.
 4.176. వినిపించు న.క్రి. వినచేయు, చెప్ప, తెలియజేయు.

భార. కాంతి. 4.340 ; అ.క్రి. వినవచ్చు, శ్రుతిగోచరమగు
 వినబడు, వినుచు. దా. 2.400. <విను¹ + -ఇంచు³.
 వినిపించుకొను న.క్రి. 1. చెప్పిందివిను ; 2. చెప్పింది
 చేయు. వినియువినములుగాజేసికొను న.క్రి. వినివిననట్లు
 పోవు. భారా. 1.9. వినివినమి వి. అలక్ష్యం. కువ.చ.
 4.51, సారంగ. 2.78. వినివిననట్లుండు అ.క్రి. తనకు
 పట్టనట్లుండు. వినివినమి అవ్య. వినివినముందే, విన్నత
 దవుగా. జైమినిభా. 4.116. వినుకలి రూ. విన్నలి. వి.
 1. వినిక. హరి. ఉ. 3.8 ; 2. కిరి. అచ్చ. భా. 1.6 ;
 3. శ్రోతేంద్రియం, చెవి ; 4. పలపు. వినుకలికంటి వి.
 చక్షుశ్రవణం. పాము. వినుకలిబేటము వి. వినగా కలిగిన
 ప్రేమ, వినుకలి. కు.సం. 5.74. వినుకొను న.క్రి. విను.
 పాండు. 2.4. వినుచు అ.క్రి. వినవచ్చు, వినబడు. భార.
 ఆది. 4.104 ; న.క్రి. వినజేయు, వినిపించు. అచ్చ.రా.
 ఆరణ్య. 15. వినుపించు రూ.చూ. వినిపించు. న.క్రి.
 వినచేయు. భీమ. 1.13 ; అ.క్రి. వినవచ్చు, వినబడు.
 అం. భా. 3.110. విన్నలి రూ.చూ. వినుకలి. వి. 1.
 వినిక ; 2. కిరి ; 3. శ్రోతేంద్రియం. చెవి. విన్కి రూ.
 వినిక. వి. వినటం. భార. విరా. 5.363. విన్ను రూ.
 వినుచు. అ.క్రి. వినవచ్చు, భార. ఆది. 5.138.
 విన్నవినుకలు వి.బ.వ. చెప్పడుమాటలు కాళ్ళ. సం.
 1.19 విన్పించు రూ.చూ. వినిపించు. న.క్రి. వినచేయు.
 భార. ఆను. 1.261.

విను¹ రూ.చూ. మిన్ను. వి. ఔ. ఆకాశం. విక్ర. 2.12.

వినుకెంపు వి. నూర్కుడు, నదోమణి. ఉ.రా. 1.16.
 వినుచూలి రూ.చూ. విన్నుచూలి. వి.గారి. అం.రా.
 1.56. వినుజాలు వి. ఆకాశగంగ. చెన్నబనవ. 3.52.
 వినుజుట్టుదేవర వి. శివుడు సాంబ. దేవ. 3. వినుజుక్కి వి.
 స్వర్గం. అచ్చ.రా. సం. 3.52. వినుతిరివేల్పు వి.
 ముక్కంటి, శివుడు. వినుతెరువరి రూ. విను తెర్వరి. వి.
 గగనచరుడు, దేవుడు. <విను¹ + తెరువు + అరి.
 వినుతెర్వరి రూ.చూ. వినుతెరువరి. వి. గగనచరుడు, దేవుడు.
 వినుత్రోవ వి. ఆకాశమార్గం. ఉ.రా. 2.170. వినుద్రి
 మ్మరి(-త్రిమ్మరి) రూ.చూ. విన్నుద్రిమ్మరి. వి. దేవత,
 తేవరుడు. అచ్చ.రా. అదూర్వా. 13. వినువలుకు రూ.
 వినువల్కు వి. వింటిమాట, ఆకాశవాణి. వినువల్కు.
 రూ.చూ. వినువలుకు. వి. వింటిమాట, ఆకాశవాణి.
 వినుప్రోలు రూ. విన్నుప్రోలు, విన్నోలు. వి.ఔ. స్వర్గం.
 ఉ.రా. 4.245. వినుప్రోల్లర వి. ఇంద్రుడు, వేల్పు
 ప్రదువు. <విను¹ + ప్రోలు + రార. వినుమనుమడు రూ.
 వినుమన్నడు, విన్నుమనుమడు. వి. 1. ఆకాశ క్షేత్రుడు,
 హనుమంతుడు. అచ్చ.రా. కిష్కిం. 62 ; 2. భీముడు.
 వినుమన్నడు రూ.చూ. వినుమనుమడు. వి. 1. హను,
 మంతుడు ; 2. భీముడు. వినుమానికము వి. నూర్కుడు.
 నదోమణి వినుమిటారి వి. 1. దేవత. సాంబ. దేవ. 18 ;
 2. అప్పర, దేవవేళ్య వినుమాను వి. ఔ. కల్పవృక్షం.
 అచ్చ.రా. సం. 84. వినురతనము వి. నదోమణి.
 నూర్కుడు. అచ్చ.రా.య. 2.38. వినువలసు రూ.చూ.

విన్వలను. వి. స్వర్గం. వినువా(క రూ.చూ. విన్నువా(క. వి. ఆకాశగంగ. రాజవా. 1.37. వినువా(కతాలుపు రూ. వినువా(కతాలుపు. విన్వా(కతాలుపు. విన్వా(కతాలుపు. వి. శివుడు, గంగాధరుడు. వినువా(కతాలుపు రూ.చూ. వినువా(కతాలుపు. వి. శివుడు, గంగాధరుడు. వినువా(కతో(బుట్టువు రూ. విన్వా(కతో(బుట్టువు. వి. శూద్రుడు. వినువా(కబిడ్డడు రూ. విన్వా(కబిడ్డడు. వి. గాంగేయుడు. బీష్ముడు. వినువా(కమోపరి రూ. విన్వా(కమోపరి. వి. శివుడు, గాంగేయుడు. వినువా(డు విణ. శ్రోత. వినువారల మానికము వి. చింతామణి. ఆం. పదా. సుర. 27 వినువీడు రూ. విన్వీడు వి. స్వర్గం. చంపూరా. 4.83. వినువీడి రూ. విన్వీడి. వి. ఆకాశవీడి. ఉప్పరం. వినుసికతుపాసి రూ. వినుసిగతుపాసి, విన్నికతుపాసి, విన్నిగ తుపాసి. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వినుసికదయ్యము రూ. వినుసిగదయ్యము, విన్నికదయ్యము, విన్నిగదయ్యము. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వినుసికదునీడు రూ. మినుసిగదునీడు, మిన్నికదునీడు, మిన్నిగదునీడు. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వినుసికదేవర రూ. వినుసిగదేవర, విన్నికదేవర, విన్నిగదేవర. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. రామాభ్యు 1.7. వినుసిగతుపాసి రూ.చూ. వినుసికతుపాసి. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వినుసిగదయ్యము రూ.చూ. వినుసికదయ్యము. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వినుసిగదునీడు. రూ.చూ. వినుసికదునీడు. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వినుసిగదేవర రూ.చూ. వినుసికదేవర. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నది వి. ఆకాశనది. సాకంగ. 2.177. సం. నది. విరు. <విను+నం. నది. విన్నోలు రూ.చూ. వినుప్రోలు. వి.ఓ. స్వర్గం. విన్వలను రూ. వినువలను, విన్నువలను. వి. స్వర్గం. భార. ఆను. 1.216. విన్వా(క రూ.చూ. విన్నువా(క. వి. ఆకాశగంగ, మందాకిని. విన్వా(కతాలుపు రూ.చూ. వినువా(కతాలుపు. వి. గంగాధరుడు, శివుడు. విన్వా(కతాలుపు రూ.చూ. వినువా(కతాలుపు. వి. గంగాధరుడు, శివుడు. విన్వా(కతో(బుట్టువు రూ.చూ. వినువా(కతో(బుట్టువు. వి. శూద్రుడు. విన్వా(కబిడ్డడు రూ.చూ. వినువా(కబిడ్డడు. వి. గాంగేయుడు. బీష్ముడు. విన్వా(కమోపరి రూ.చూ. వినువా(కమోపరి. వి. గాంగేయుడు, బీష్ముడు. విన్వీడు రూ.చూ. వినువీడు. వి. స్వర్గం విన్వీడి రూ.చూ. వినువీడి. వి. ఆకాశవీడి విన్నికతుపాసి రూ.చూ. వినుసిక తుపాసి. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నికదయ్యము రూ.చూ. వినుసికదయ్యము. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నికదునీడు రూ.చూ. వినుసికదునీడు. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నికదేవర రూ.చూ. వినుసికదేవర. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నిగతుపాసి రూ.చూ. వినుసికతుపాసి. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నిగదయ్యము రూ.చూ. వినుసికదయ్యము. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నిగదునీడు రూ.చూ. వినుసికదునీడు. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నిగదేవర రూ.చూ. వినుసికదేవర. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు.

వినుతి వి. ప్రసిద్ధి. సం. వినుతి-. స్తుతి పొగడ. <సం. వినుతి- (అర్థవిపరి.). వినుతికినెక్కు రూ. వినుతికెక్కు. అ.క్రి. వేరుకెక్కు. భార. భీష్మ. 3.267. <వినుతి+-కున్+ఎక్కు. వినుతి కెక్కు రూ.చూ. వినుతికినెక్కు. అ.క్రి. ప్రసిద్ధిచెందు. హంస. 1.24 వినుతిసేయ(-చేయ) స. క్రి. పొగడు. నిరంకు. 4.131. వినుదకాడు మి. వి. వేడుక కలవాడు. భా. సం. 10,171. సం. వినుద-. వేడుక, అబ్బ, ఆనందం. <సం. వినుద-+కాడు. (మిశ్ర.). వినులా వి. లేతబూడిదరంగు. ఇం. Vanilla. వృక్షవిశేషం. దీనినుంచి లభించే సుగంధం. <ఇం. Vanilla. విన్నలి చూ. విను'. విన్ని చూ. విను'. విన్ను చూ. విను'. వింత చూ. విందు. విణ. 1. ఆశ్చర్యం. భార. ఆది. 1.130; 2. అపూర్వం. కొత్తది. భార. విరా. 1.245; 3. అన్యుడు. భాస్కరా. యు. 2.388; 4. అదుడు. కళా. 6.217; వి. 1. ఆశ్చర్యం. భార. ఆది. 7.59; 2. సొగసు, అందం. పారి. 2.14; 3. వినుదం. కవి రాజ. 5.237; 4. అపూర్వవిషయం. ఉ.రా. 2.4; 5. అద్భుతకార్యం. నీలా. 1.101; 6. చమత్కారం. దళా. 1.11. వింతకజ్జము వి. పరిహాసం. దళా. 7.278. వింతకాడు వి. ఆశ్చర్యకరుడు. వైజ. 4.14. వింతతనము వి. భేదం, అన్యత్వం. హరి. పూ. 1.170. వింతవడు అ.క్రి. వెర గొందు. వింతరాలు విణ. అన్యురాలు. భాగ. 6.225. <వింత+ఆలు. వింతలుసేయ(-చేయ) స.క్రి. ఆశ్చర్యం కలిగించు. విచిత్రమగు. ఉ. హరి. 1.80. వింతలేని యావులింత వి. కారణంలేని కార్యం. పి. శకు. 2.87. వింతవాడు విణ. 1. అన్యుడు, పరుడు. భార. నభా. 1.176; 2. కొత్తవాడు. కళా. 4.25. వింతవిందులు వి.బ.ప. విచిత్ర బంధువులు. ఉ.హరి. 1.151. విందిచ్చు చూ. విందు. విందు రూ. విందు. వి. 1. ఆతిథ్యం. కు.సం. 9.128; 2. విందుపోషణం. భార. ఉద్యో. 4.339; 3. చుట్టం, బంధువు. భార. ప్రదో. 3.275; 4. ఆతిథి. మను. 2.46; విణ. సంకోషం, ప్రేయం. హర. 5.47. ౩. బిద్దు, బిద్దు. విందు, బోషణం, బిద్దిన, బిద్దున. ఆతిథి, పెళ్ళిబంధువు; తు. బిన్నె. చుట్టం, బంధువు, ఆతిథి; ౪. విరున్న. విందు, ఆతిథి, కొత్తవ్యక్తి, కొత్త దనం, మ. విరున్న. వినుద కార్యక్రమం, విందు. ఆతిథి; ౫. విద్-అ.ల్. (పండుగ సందర్భంగా) ఒక గ్రామంనుంచి ఇంకో గ్రామానికి వచ్చే వ్యక్తి; గోం. వర్తతోల్. ఆతిథి; కుజ. బ్రౌంజు. కొత్తవ్యక్తి.

విందిచ్చు అ.క్రి. విందుచేయు, పండుగబోజనం పెట్టు. కు. సం. 9.128. <విందు + ఇచ్చు. విందుకుపిలుచు న.క్రి. బోజనానికి పిలుచు. విందువుచ్చు అ.క్రి. అతిథిగా పచ్చు. హర. 1.19. విందువురుగు రూ.చూ. విందువురువు. వి ఒకజాతి సాలెపురుగు. విందువురువు రూ. విందువురుగు. వి ఒకజాతి సాలెపురుగు. అం.భా. 2.87. విందుపెట్టు న.క్రి. మర్యాదగాపిలిచి బోజనంపెట్టు, పండుగచేయు. పారి. 2.49. విందులువిందులు వి. బ. వ. చిన్నపిల్లల్ని ఎత్తుకోవటానికి రమ్మని పిలిచేటప్పుడు అనేమాట. కళా. 6.201. విందుసేయు(-చేయు) అ.క్రి. ఆహుతిచేయు, ఆహారంగా ఇచ్చు. ఉ.హరి 1.176.

విన్న రూ.చూ. విన్నన. విణ. విపర్ణమైనది, కాంతిహీనమైన. నిర్వ.రా. 8.40.

విన్నదనము(-తనము) వి. 1. వైవర్ణ్యం. కకుత్స్థ. 2.45 ; 2. వైన్యం. యయా. 4.139, కళా. 7.236. విన్నబిడు(-వడు) అ.క్రి. వైన్యవడు, వేదవడు, పారి. 4.61. విన్నబాటు(-పాటు) రూ. వినబాటు. వి. 1. చిన్నబడటం, వైవర్ణ్యం. హరి. ఉ. 8.144 ; 1 విషాదం. మ.బం. కాన్క.రా. అయోద్యా. 135. విన్నబాటు(పాటు) అ.క్రి. వెలవెలపోవు, వికానంచెందు. కు.నం. 6.3. విన్నబుచ్చు(-వుచ్చు) న.క్రి. వివర్ణంగాచేయు, అవమాన పరుచు, చిన్నబుచ్చు. శృం.నై. 7.88 విన్నబోవు(-పోవు) రూ. విన్నవోవు. అ.క్రి. 1. క్షీణించు. కాశీ. 6.86 ; 2. వైన్యంపొందు. శివరా. 2.17 ; 3. సూక్ష్మమగు. తక్కువగు. పి.శకు. 4.17 ; 4. వివర్ణమగు. మను. 3.86. విన్నవోవు(-పోవు) రూ.చూ. విన్నబోవు. అ.క్రి. ఒల్లబోవు, చిన్నబోవు.

విన్నగరము వి. విష్ణుదేవాలయం. ద.హిం.రా. సంపు. 5. కా. సం. 66

సం. విష్ణు-. వెన్నుడు, నగర-. పట్టణం. విన్నగరు రూ. విన్నగరము. వి. విష్ణుదేవాలయం. విన్నది రూ. విన్ను. విన్నన రూ. విన్న. వి. వైవర్ణ్యం, కాంతిహీనం. భార. సతా. 2.811.

సం. బిన్న-. బేదించబడ్డది. వికిర్ణ-. చెవరిన, విడిపోయిన, చల్లబడిన.

<సం. బిన్న-.

విన్ననువు రూ. విన్నాము. వి. 1. నేర్పు. కు.నం. 11.95. భార. గాంధి. 4.176 ; 2. విదం, శీత. ఉ. హరి. 6.108.

సం. విజ్ఞాన-. జ్ఞానం, తెలివి, నైపుణ్యం, లాక్షి జ్ఞానం ; ప్రా. విజ్ఞాన-, విన్నాన-, సద్బోధ ; అ.మా. విజ్ఞాన-, విన్నాన- ;

క. బిన్నణ, విన్నాణ, విన్నాణ, విజ్ఞానం,

<ప్రా. విన్నాణ-.

విన్నందు రూ. విన్ను.

విన్నవత్రిక రూ. విన్నవము.

విన్నవము రూ. వినవము. వి. 1. మనవి. భార. ఆరణ్య. 3.13 ; 2. విజ్ఞాపనం, పరిచయం, దోదించటం. ద. హిం.

కా. సంపు.5. కా. సం. 674. క్రి.శ. 1620.

సం. విజ్ఞాపన-. నివేదనం, విజ్ఞాపనం ; ప్రా. విచ్చప్ప-, విణ్ణవ-, విన్నవ-, విన్నవణ-, విజ్ఞా. వన- ; అ.మా. విణ్ణవణ-, విన్నవణ- ;

క. బిన్నహ, బిన్నవ, బిన్నహ ; కు. బిన్నయ, బిన్నహ ; త. విణ్ణపమ్.

<ప్రా. విన్నప్ప-.

విన్నవత్రిక వి. విజ్ఞాపన పత్రిక. భల్లా. 4. సం. పత్రికా. పత్రం. <విన్నవము + పత్రిక. విన్నవిండు అ.క్రి. మనవిచేయు, విజ్ఞాపించు. భార. విరా. 1.217.

విన్నవిండు రూ. విన్నవము.

విన్నవిసుకలు రూ. విన్ను.

విన్నాణము రూ.చూ. విన్ననువు. వి. 1. మల్లబందం. భార. విరా. 2.15 ; 2. ఒప్పడం, రమ్యత. భార. ద్రోణ. 2.203 ; 3. నేర్పు. ఉ.హరి. 1.3 ; 4. సామర్థ్యం, శక్తి. ఉ.హరిశ్చ. 4.76 ; విణ 1. నమర్థమైనది, శక్తం. భాగ. 10.17 ; 2. అంకమైనది, సుందరం. శకా. 1.1.

విన్నాణి వి. నన్యాని. విజ్ఞా. ప్రాచా. 87 ; విణ. 1. సమర్థుడు. భాగ. 2.16 ; 2. నేర్పరి. చిత్రభా. 8.124, పాండు. 4.77. సం. విజ్ఞానిన్. విన్నాణించు అ.క్రి. సుందరమగు, ఒప్పడమగు. అష్టమ. క. 4.187పు. 3వం.

విన్నాణి రూ. విన్నాణము.

విన్నాణించు రూ. విన్నాణము.

విన్నావ రూ. విన్ను.

విన్ను రూ.చూ. విన్ను. వి.భా. ఆకాశం. వరాహ. 9.88. బీమ. 2.48.

వింటితెరువరి రూ.చూ. వింటితెర్వరి. వి. గగనచరుడు, దేవత. వింటితెర్వరి రూ. వింటితెరువరి. వి. దేవత. గగన చరుడు, వేల్పు. ఉ.రా. 5.208. <విన్ను¹ + -ఇ² + తెరువు + -అరి. వింటివసి వి. కామధేనువు. <విన్ను¹ + -ఇ² + పసి. వింటిప్రోల్సామి వి. ఇంద్రుడు. వింటిమాట వి. అకాశవాణి. వినువలుకు. <విన్ను¹ + -ఇ² + మాట, వింటిమావికము వి. ద్యుమణి, నూర్మడు. వింటిసికదేవర వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వింటిసికవేలువు రూ.చూ. వింటి సికవేల్పు. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. వింటిసికవేల్పు రూ. వింటిసికవేలువు. వి. వ్యోమకేశుడు, శివుడు. విన్నందు అ.క్రి. విజృంభించు. కకుత్స్థ. 4.111. <విన్ను + అందు. విన్నావ వి. గంగానది. అచ్చ.భా.విరా. 3.37పు. <విన్ను + అవ. విన్నుకేశుళి వి. ఆకాశగంగ, నురదీర్చి. అచ్చ.రా.య. 154. విన్నుగిడి వి. కామధేనువు, వేల్పుటావు. విన్నుచూలి రూ. విన్నుచూలి. వి. వాయువు. అచ్చ. రా. సం. 169. విన్నుద్రిమ్మరి (-త్రిమ్మరి) రూ. విన్నుద్రిమ్మరి. వి. దేవత, ఆకాశంలో సంచరించేవాడు. అచ్చ. రా. బాల. 6.

విన్నుప్రోలు రూ.చూ. విన్నుప్రోలు. వి. భా. స్వర్గం. విన్నుమనుమడు రూ.చూ. విన్నుమనుమడు. వి. హను మంతుడు. అచ్చ. రా. యు. 211. విన్నుమూలదేవర వి. మిను సికిదియ్యం. శివుడు. అచ్చ.రా.బాల. 129. విన్ను వలసు రూ.చూ. విన్నులసు. వి. స్వర్గం. విన్నువాళి రూ.

వినువాఁక, విన్వాఁక. వి. మిన్నేరు, ఆకాశనది. రామాభ్యు. 1-97. విన్నువెలుగు వి. సూర్యుడు. యయా. 4.61. విన్నెటికాలువ వి. ఆకాశగంగ ద్వీ. పడమ. వి. 3.191 ప. <విన్ను+విలు+-ఇ+కాలువ. విన్నెటికాలువు రూ.చూ. విన్నెటికాలు. వి. గంగాధరుడు, శివుడు. విన్నెటికాలు రూ. విన్నెటికాలువ. వి. శివుడు, గంగాధరుడు. యయా. 2.63. విన్నెలు వి. డి. ఆకాశగంగ. యయా. 1.91.

విన్నెటికాలువ చూ. విన్ను.

విన్నెటికాలువు చూ. విన్ను.

విన్నెటికాలు చూ. విన్ను.

విన్నెలు చూ. విన్ను.

విన్నించు చూ. విను¹.

విన్నోలు చూ. విను².

వివ్వలను చూ. విను².

విన్వాఁక చూ. విను².

విన్వాఁకకాలువు చూ. విను².

విన్వాఁకకాలు చూ. విను².

విన్వాఁకకోబుట్టువు చూ. విను².

విన్వాఁకబిడ్డడు చూ. విను².

విన్వాఁకమోవరి చూ. విను².

విన్వీడు చూ. విను².

విన్వీది చూ. విను².

విన్నికతుపాసి చూ. విను².

విన్నికదయ్యము చూ. విను².

విన్నికదునీడు చూ. విను².

విన్నికదేవర చూ. విను².

విన్నిగతుపాసి చూ. విను².

విన్నిగదయ్యము చూ. విను².

విన్నిగదునీడు చూ. విను².

విన్నిగదేవర చూ. విను².

వివణములు వి. ట. వ. ద్రవ్యనూచి, ఒకవిధమైన నాణేలు.

క్రి.శ. 1902. క.కా. 1.151.

నం. వివణ., అమ్మకం, చిన్నవ్యాపారం.

<నం. వివణ-+-ము+-లు (అర్థవివరి.).

వివరి వి. కూరకం, వినిమయం.

నం. వివరి. చుట్టూఉన్న.

<నం. వివరి. (అర్థవివరి.).

వివరిదస్తావేజు వి. వినిమయ దస్తావేజు.

వివ్వ రూ. ఇప్ప². వి. పొట్టిగా నిటారుగా ఉండే బోదె, సున్నగా దళసరిగా బూడిదరంగులో ఉండే బెరడు కలచెట్టు.

(Isonandra Candollena, Man).

వివ్వగు చూ. విప్ప.

వివ్వలము వి. కొంతవింత, విడ్డూరం.

విప్పారు చూ. విప్ప.

విప్పిచెప్ప చూ. విప్ప.

విప్ప చూ. విచ్చు. వి. 1. వైకాల్యం. కు. నం. 2.77 ; 2. ఆదికం. హరి.ఉ. 2.158 ; 3. విరియటం, విడిపోవటం.

ఆము. 4.153 ; విణ. 1. శ్రేష్ఠం, ఉత్తమం. కావ్యా. చూ. 4.100 ; 2. గొప్పది, పెద్దది, బోగిసి ; 3. అధికం. ప్రబోధ. 4.38 ; 4. వికారం ఆము. 1.111 ; న.క్రి. 1. విడదీయు. విరివెంచెంచు. బోజ. 2.116 ; 2. ప్రకటించు. భాగ. 7.218 ; 3. విడటట్లుచేయు. ఆము. 1.62 ; 4. వికసింప చేయు, విరియించు.విజయ. 1.5 ; 5. విడగొట్టు. దశా. 5.46 ; 6. కమానుతో దూది పింజె పింజెలుగా విప్పకొనేటట్లుచేయు ; అ.క్రి. 1. వికసించు, విరియు. సిం.ద్యా. 1.3. 2. విరియు, విరివెంచెంచు, ఆము, 4.12 ; 3. విసిపారు, చెదరిపారు. వసు. 6.45.

క. బిరి వికసించు, విరియు, విచ్చుకొను. బిచ్చు, బిర్చు. విడిపోవు, విచ్చుకొను, వికసించు, బిరికు, బిరుకు, బిరవు. బిరువు. చీలిక, చీలు, పగులు, కొడ బిరి-(బిరిష్-బిరిక్-). (పనసపండు) విప్ప, విడిదీయు, (ఇల్లు మొ. వాటిని) పడగొట్టు, కు. బిరియుని, వ్యాపించు, విస్తృతం చేందు, బిర్చుని, చెదరు, చెల్లాచెదరు, బిచ్చుని. విచుతి కొను, వికసించు, విడు, బిచ్చావుని, విడు, విరియు. చీలు, బిచ్చారు. విడిపోవు, పగులు, బిచ్చెలు. విరుగు, పగుల్చు క. విరి (-వ్-, -స్-). విరియు. వికసించు, వ్యాపించు, విచ్చుకొను, విరిచల్, విడు, చెదరు, విరిప్పు. విడు, వికసించు, విరివు. విస్తరణం, విస్తృతి ; మ. విరియుక, విస్తృతిచెందు, విరియు, వికసించు, విరి. వికసించిన. విరిసిన, విరిచ్చల్. చీలిక, భాళి, విరివు. విస్తృతి, విరివి ; వైకాల్యం, విరిక్క. వికసించు, విరియు ; తొ. పిరై-(జుట్టు) విడదీయు, (నంచి, గొడుగు మొ. వాటిని) విప్ప ; కుణ. (వింగ(వింగి-). ముక్కలగు, చెదరు, (బింగి (బింగి జన్న. చెల్లాచెదరగు, ముక్కలగు, (వివ. పడగొట్టు, పగల గొట్టు, చింపు, (వివక్. ముక్కలుచేయు, విడగొట్టు ; కువి. రింగిలి. విప్ప, రిఖిలి. చుట్టవిప్ప, రికనై. మడకవిప్ప ; పర్తి. విరిజ్జో, నడలు, దిగినడలు, ; కురు. బెర్రనా. (సాగ దీయటంవల్ల) ఆకారంలో మార్పుకొంది.

< మూ.ద్రా. *విర్ + -ప్ప్.

వివ్వగు విణ. వికారమైన. <విప్ప+అగు. విప్పారు అ.క్రి. 1. విరివెంచెంచు, విస్తరిల్లు. కావ్యా. చూ. 2.47 ; 2. వికసించు. వసు. 5.100. విప్పిచెప్ప న.క్రి. వివరించు. గా.హరి.హ. 770. <విప్ప+-ఇ¹+చెప్ప. వివ్వగంటి వి. తెరగంటి, అనిమిషుడు. ఘటికా. 1.83. <విప్ప+కన్ను+-ఇ¹ వివ్వగండ్లవడవా వి. కుమారస్వామి, దేవ సేనాపతి. వివ్వగా విణ.ద్రు. విస్తారంగా. <విప్ప+అగు +అ¹. వివ్వచతు అ.క్రి. విరివెంచెంచు. హరి.హ. 6.177. వివ్వతెప్పలతోడు వి. ఇంద్రుడు. సాంబ. దేవ. 11. వివ్వ వాటు(-పాటు²) అ.క్రి. వికసించు. కృ.శకు. 1.71. వివ్వ సేయు(-చేయు) న.క్రి. బహుళంగాచేయు, అధికంగాచేయు, శృం. నై. 7.187.

విప్రవివోదివర్తన వి. పన్నునూచి. ద.హిం.కా.నంపు. 16. కా.నం. 182. క్రి.శ. 1552.

విప్రవివోదులు వి.జ.వ. ఉద్యోగనూచి. గారడి విద్యగాళ్ళుగా ఉండే బ్రాహ్మణులు. ద.హిం.కా. నంపు.16. కా.నం. 156.

క్రి.శ. 1547.

సం. విప్రవిదీన్. బ్రాహ్మణులకు కాలక్షేపం కలిగించేవాడు.

<సం. విప్రవిదీన్ + -లు.

విబాది వి.భూతి, బూది. అం.భా. 1.48.

సం. విభూతి-. బూదిద; ప్రా. విభూతి;

క. ఇబత్తి, ఈబూతి, ఊబత్తి.

<సం. విభూతి-.

విబాదిపండు వి. బూదిదపండు. విబాదిపత్రి వి. వృక్ష విశేషం (Ocimum basilicum).

విబ్బెట్టు వి. జుగుప్సితం.

విభూతిగైకొను (-కైకొను) అ.క్రి. భోజనానికి వచ్చిన అహ్వ నాన్ని అంగీకరించు. బసవ. 7.203.

సం. విభూతి-. బూదిద.

విభూతిపండు వి. విబాదిపండు, బూదిదపండు.

సం. విభూతి-. బూదిద.

<సం. విభూతి + -పండు (మిశ్రన.).

విభూతిపెట్టు అ.క్రి. భూత పిగాదాదులు సోకకుండాను, వాటి భార తొలగి పోయేట్టుగాను మంత్రించిన విభూతిని నుదుట పెట్టు. హంస. 3.122.

సం. విభూతి-. బూదిద.

విభూతియొనగు (-ఒనగు) అ.క్రి. భోజనానికి చెప్పు, భోజ నానికి పిరిచేటప్పుడు నైవులు విభూతిని ఇచ్చి పిరిచే పద్ధతిపై వచ్చిన పలుకుబడి. హర. పీఠి. 14.

సం. విభూతి-. బూదిద.

విమానము వి. గర్భగుడిపైన నిర్మింపబడ్డ శిఖరం. ద.హిం.గా. సంపు. 4. కా.సం. 1351.

సం. విమాన-. దేవతలు ఆకాశంలో తిరగటానికి ఉప యోగించే రథవిశేషం, ఏడంతస్తులమేడ.

<సం. విమాన — + -ము. (అర్థవిపరి.).

వియ్యంకుడు చూ. వియ్యము.

వియ్యంకురాలు చూ. వియ్యము.

వియ్యపురాలు చూ. వియ్యము.

వియ్యపువిందు చూ. వియ్యము.

వియ్యపుసాని చూ. వియ్యము.

వియ్యమందు చూ. వియ్యము.

వియ్యము చూ. వీయము. 1. చుట్టం. నిర్వ.రా. 1.58; 2. వియ్యంకుడు. భార.విరా. 5.365; 3. వియ్యపురాలు. గళకు. 12.25; 4. చుట్టరికం, భాగ.9.401. 5. వినయం. కృళకు. 1.14; 6. వైవాహిక సంబంధం, సీమం. 3.49.

సం. వివాహ-. పరిణయం, పెళ్ళి, వైవాహిక-; పెళ్ళి సంబంధించిన; ప్రా. వివాహ-పెళ్ళి, దేవాహితి. సంబంధి. వివాహ సంబంధి; అ.మా. విజ. సంబంధం, చుట్టరికం. బిఅం. జోడు, యగ్గం; పా. వివాహ; నే. బిహా, పరిణయం; అ. బియా. వివాహం; బెం. వేహాళ, బేహాళ చేయాళ, వైవాహికం, బేజ. వియ్యంకుడు; వం. బియాహా; నిఅహా; గు. వేవజ; మరా. జవాహియాహి. వియ్యంకుడు;

క. బిగ, బియ్యగ, వైవాహిక బంధువు (వివాహబంధం వల్ల ఏర్పడిన చుట్టం), బిగతన, వైవాహికబంధుత్వం; కు. బిగ, వైవాహిక బంధువు, బిగతన, వైవాహిక చుట్టరికం.

<ప్రా. వివాహ.

వియ్యంకుడు చూ. వియ్యముకాదు. వి.వియ్యం పొందిన వాడు, పెళ్ళికుమార్తె తండ్రి, పెళ్ళికుమారుడి తండ్రి ఒకరి కొకరు వియ్యంకులు. క్రి.దా. 248, అం.భా. 2.114. వియ్యంకురాలు వి. వియ్యపురాలు, పెళ్ళికుమార్తె తల్లి పెళ్ళికుమారుడి తల్లి పరస్పరం వియ్యంకురాళ్ళు అవుతారు. వియ్యపురాలు(-అలు) చూ.చూ. వియ్యంపు రాలు. వి. వియ్యంకురాలు. వియ్యపువిందు వి. చుట్టాలకి సంబంధించిన విందు. భా.శ్శ. సం. 15.213. వియ్యపు సాని చూ.చూ. వియ్యంపుసాని. వి. వియ్యంకురాలు. వియ్యమందు అ.క్రి. 1. వైవాహిక సంబంధం చేయు. భార.ఆరణ్య. 7.194; 2. సామ్యంపొందు. భాస్క. రా. య. 1995; 3. సంబంధం కలిగిఉండు. కాశీ. 1.91. <వియ్యము + అందు. వియ్యముకాదు చూ.చూ. వియ్యంకుడు. వి. 1. వియ్యంకుడు; 2. బంధువు. వియ్య. ములవారు విజ.బ.వ. బంధువులు, శుక. 3.294. వియ్యంపు ముంజేయి వి. వియ్యం అందుకొనే ముందుచేయి. శృం.నై. 6.87. వియ్యంపుమేలంబులు వి.బ.వ. వియ్యం అందుకునే బప్పటి పరిహాసాలు, బంధువుల పరిహాసాలు. శృం.నై. 6.109. వియ్యంపురాలు చూ. వియ్యపురాలు, వీపరాలు. వి. వియ్యంకురాలు, వియ్యమందిన స్త్రీ. అం.భా. 2.114. వియ్యంపుసాని చూ. వియ్యపుసాని. వి. వియ్యపురాలు. అం.భా. 2.114. వియ్యంపాత్తు వి. పెళ్ళికి పిల్లల్ని ఇచ్చి పుచ్చుకొనే అనుకూల్యం. <వియ్యం + పొత్తు. వియ్యం లందు అ.క్రి. 1. సామ్యంపొందు. ఉ.హరి. 3.82; 2. వైవాహిక సంబంధం చేయు; 3. సంబంధం కలిగిఉండు.

<వియ్యము + -లు + అందు.

వియ్యంపుముంజేయి చూ. వియ్యము.

వియ్యంపుమేలంబులు చూ. వియ్యము.

వియ్యంపురాలు చూ. వియ్యము.

వియ్యంపుసాని చూ. వియ్యము.

వియ్యంపాత్తు చూ. వియ్యము.

వియ్యపరి వి. ఉద్యోగినూచి. ద.హిం.గా. సంపు. 6. కా. సం. 760. క్రి.శ. 1398.

వియ్యాలందు చూ. వియ్యము.

విరగగోయ స.క్రి. తగ్గించు. తనకు రావలసిన డబ్బు విరగ గోనుకొని మిగతాది ఇచ్చు.

<విలుగు + -అ + కోయ.

విరగడ చూ. విరగడ. వి. విడుదల.

విరగడచేయు స.క్రి. తొలగించు. విరగడయగు(-అగు) అ.క్రి. తొలగు.

విరగపాటు చూ.చూ. విరుగపాటు. వి. 1. గర్వం; 2. దోర్ల పడలం.

విరగబడు చూ.చూ. విరుగబడు. అ.క్రి. 1. గర్వపడు; 2.

బోర్లపడు.

విరగబాటు చూ. విరుగు. వి. గర్వం.

విరగబాయు రూ.చూ. విరుగబాయు. అ.క్రి. ఎక్కువగా పూయు.

విరగుంచె రూ. ఇరగుంచె, ఈరగుంచె, ఈరిగుంచె. వి.

నరి చేసేటప్పుడు వదుగు ఆరుబదునులో ఉండగా అంటు

కొన్న పోగులు విడబడేటట్లు కుంచెతో దువ్వటం.

విరగుద్దు న.క్రి. పదుగుపోగులు విడబడేటట్లు తట్టు.

విరగుప్పాడు రూ. ఇరగుప్పాడు, ఇరుగుప్పాడు. న.క్రి. ఆరిన నూలును విడిపించు.

విరగుబ్బు రూ. ఇరగుబ్బు. న.క్రి. రంగు అద్దిన నూలు లడిలు పిడువకర్రలో దులుప.

విరజాజి చూ. విరియు. రూ. విరజాది. వి. నవమాలిక. ఒక జాతిజాజి. వి.క్రి. 1.95.

విరజాది రూ.చూ. విరజాజి. వి. నవమాలిక.

విరటుడు వి. విరాటరాజు. భార. విరా. 4.7.

నం. విరాట - విరాటరాజు.

<నం. విరాట -

విరదాళ్లు వి.బ.వ. వీరులతాళ్ళు, కొలువుల్లో గొల్లలు తొడల చుట్టూ వినరికొట్టి 'టప్' అనే శబ్దం వేసేవి. ఇవి ఎలుక తోకవంటి కురచమోకులు. ఇవి ఉంచే పెద్దను 'గంగపెట్టి' అనిపూజిస్తారు.

నం. విర - కూరుడు.

<నం. విర-+త్రాడు+-లు.

విరదీయ(-తీయ) చూ. విరియు. న.క్రి. నరిచేసేటప్పుడు వదుగు పోగులు విప్ప.

విరవవగొయ్య(-కొయ్య) వి. మొండివాడు.

విరబడు రూ.చూ. విరబడు. అ.క్రి. 1. పగిలి మెత్తటి పొడిగా పూరు; 2. కొత్తకుండలు మొ. వి నీళ్ళు పోసిన వెంటనే కాల్పుదోషం వల్ల పగిలిపోవు, విచ్చిపోవు.

విరమోవకము వి. ఉత్సాహం. కు.నం. 11.41.

నం. విర- కూరుడు.

విరబడు రూ. విరబడు. అ.క్రి. 1. విరియబడు, విరియు- వికసించు. (స్వార్థంతో). వరాహ. 4.21; 2. విజృంభించు, వరాహ. 4.21.

<విరియు+-అ⁷+వడు.

విరలి రూ. విరాళము¹, విరాళి. వి. మోహం. వలపు. కు.నం. 4.113.

నం. విరహ - వలపు, విరల - వదులైనది, క్వాచిత్కం, విరాల - వలపు వుట్టించేది, ఎడబాటు;

త. విరాలి. ఎడబాటు.

<నం. విరాల-

విరలిగొను(-కొను) రూ. విరాళిగొను. అ.క్రి. మోహ పడు, వలచు. కు.నం. 4.36.

విరళము వి. ఒకవిధమైనపన్ను.

నం. విరల - అరుదైనది.

విరళముగా విణ. స్పష్టంగా. <విరళము+అగు+-అ⁷.

విరళి విణ. విరాలమైంది; వి. 1. విరివి; 2. ఎడం; 3. ఇంపు.

విరవాజి రూ.చూ. విరవాది. వి. నవమాలిక.

విరవాది చూ. విరియు. రూ. విరవాజి. వి. నవమాలిక, వృక్ష విశేషం. మను. 3.84.

విరవాదులదండ వి. విరవాజి పూలతో కట్టిన దండ. శృం.నై. 8.115.

విరవాదులదండ చూ. విరవాది.

విరవాయు అ.క్రి. రెండుగా చీలు, పాయలగు. వసు. 2.73. క. వీర - రెండు.

విరవారు రూ.చూ. విరవాటు. అ.క్రి. చెదరిపారిపోవు.

విరవాటు రూ. విరవారు. అ.క్రి. చెదరిపారిపోవు.

<విరియు+-పాటు³.

విరవిర¹ రూ. విలవిల. వి. 1. తెళ్ళటంలో అయ్యేధ్వని అనుకరణం. నిర్వ. రా. 4.93; 2. ఎండకాయటంలో అయ్యే ధ్వని అనుకరణం. ద్వి.భాగ. 2.32పు; 3. కరగటంలో అయ్యే ధ్వని అనుకరణం. వేంక. పంచ. 4.345; 4. విరియటంలో అయ్యే ధ్వని అనుకరణం. పారి. 3.197.

క. చిలి. వణకటంలోని ధ్వన్యనుకరణం; త. చిలచిల (-ప్స్-,-త్-). (ఎక్కువగా) వణుకు, కంపించు; మ. చిలక్కమ్. తిమ్మరు, తిట్టు, వెలవెల (-ప్స్-,-త్-). వణుకు; కు. విడ. కాళ్ళు కొట్టుకొను, కంపించు.

విరవిరవారు రూ.చూ. విరవిరవాటు. అ.క్రి. 1. చెదరి పారు; 2. భయాదులచే అవయవాలు స్వాధీనం తప్ప. విరవిరవాటు(-పాటు³) రూ. విరవిరవాడు. అ.క్రి. 1. విరవిరపోవు. భయాదులచే అవయవాలు స్వాధీనం తప్ప. భాస్క. రా.య. 850; 2. చెదరిపారు. విరవిరవీడు అ.క్రి. విర్రవీగు, మిక్కిలివీగు, నిక్కు. తాళ్ల. నం. 11.3.18. విరవిరవోవు(-పోవు) అ.క్రి. 1. విహ్వలతను పొందు. భార. కర్ణ. 1.158; 2. విరిసిపారు. భాగ. 10పూ. 1142.

విరవిర² రూ.చూ. విరవిర. క్రి. విణ. మిక్కిలి త్వరితంగా. ద్వి.సార.చ. 2.57పు. 9పం.

విరవము వి. విసుగు. కు. నం. 3.3.

నం. విరస - దుచితేనిది, ఇష్టంలేనిది, భార, నొప్పి, ద్వేషం.

<నం. విరస - (అర్థవిపరి.).

విరాకులవిత్తు చూ. విరియు.

విరాడము రూ. విరాలము, విరాళం, విరాళము. వి. ఒకవిధ మైన పన్ను. నవరానా. ద్వి. పదమ. వి. 3.197పు. 14పం.

నం. విరల - క్వాచిత్కం, విరాళం అని వ్యవహారం;

ప్రా. విరల - అల్పం, అరుదైనది.

<ప్రా. విరల-

విరాలము రూ.చూ. విరాడము. వి. ఒకవిధమైన పన్ను.

విరాళం రూ.చూ. విరాడము. వి. పన్నునూచి. ద.హిం.గా. సంపు. 16. గా. సం. 282. క్రి.శ. 1572.

విరాళంపన్ను వి. కరవిశేషం. ద.హిం.గా. సంపు. 4.

గా. సం. 677. ప్ర.శ. 1444.

విరాళము! యా.చూ. విరలి. వి. 1. వలపు. మోహం. నీలా. 1.16 ; 2. విరహం. నీలా. 1.103.

విరాళము! యా.చూ. విరాళము. వి. ఒకవిధమైనపన్ను.

విరాళి యా.చూ. విరలి. వి. 1. మోహం. వలపు. శృం. నై. 4.32 ; 2. భక్తి. విష్ణువు. 2.286 విణ. ; 1. మోహం. కలరి. ధనారి. 2.60 ; 2. వియోగంకలది. రాజవా. 3.8.

విరాళిగొలుపు యా.చూ. విరాళిగొలుపు. అ.క్రి. మరలు కొలుపు. విరాళిగొను(-కొను) యా.చూ. విరలుగొను. అ.క్రి. మోహపడు. కాశి. 2.133. ఎక్ర. 8.48. విరాళిగొలుపు (-కొలుపు) యా. విరాళి కొలుపు. విరాళిగొల్పు స.క్రి. మోహం వట్టింపు. హర. 1.13. విరాళిగొల్పు యా.చూ. విరాళిగొలుపు. స.క్రి. మోహింపజేయు. వలపుగొలుపు. హర. 5.58. విరాళిమొగ్గ వి. చెదరిపోయింది. ప్రబంధ. 788. విరి యా. విరియు. వి. పువ్వు. కు.నం. 1.21. శృం.నై. 2.38. వ్య. విరిసేది ; విణ. 1. వికసించిన. కు.నం. 2.46 ; 2. విడిచిన. కాన్క.రా.దాల. 482 ; 3. విడిచిన. వదలిన. అము. 4.160.

విరికటారపుజోడు వి. మన్నుకుడు. కృశకు. 2.133. విరికాడు వి. మన్నుకుడు. కాళ్ళ. సం. 9.111. విరికిరించు స.క్రి. విరియజేయు. చాచు. పండి.చ. 5.371పు. పిరి కొంతవేల్పు వి. పుష్పాయుడుకు, మన్నుకుడు. యయా. 5.45. విరిగొమ్మ (-కొమ్మ) వి. పూగొమ్మ దా. 3.8. విరిచెండు వి. పూలబంతి. ఉ.రా. 2.266. విరిచీవ(బోడి) వి. లతాంగి. పూవతీగలాగా మనోజ్ఞారాలైన స్త్రీ. వేంక. పంచ. 4.300. విరితేనియ యా.చూ. విరితేనె. వి. పూతేనె. ఉ.రా. 6.18. విరితేనియత్రాగుడు యా.చూ. విరితేనెత్రాగుడు. వి. కుమ్మెడ. విరితేనియత్రావుడు యా.చూ. విరితేనెత్రాగుడు. వి. కుమ్మెడ. విరితేనియమేపరి యా.చూ. విరితేనెమేపరి. వి. కుమ్మెడ. విరితేనె యా. విరితేనియ వి. పూతేనె. ఉ.రా. 1.171. విరితేనెత్రాగుడు యా. విరితేనియత్రాగుడు, విరితేనియత్రావుడు, విరితేనెత్రాగుడు. వి. కుమ్మెడ. వ్య. పూలతేనెను తాగేది. విరితేనె త్రావుడు యా.చూ. విరితేనెత్రాగుడు. వి. పట్టడం, కుమ్మెడ. పిరితేనెమేపరి యా. విరితేనియమేపరి వి. కుమ్మెడ. చంపూరా. 3.74. విరిదండ వి. పూలమాల. శృం.నై. 8.107. విరిదమ్మితు(పులరా) వి. మన్నుకుడు. విరినీరు! వి. పన్నీరు. విరిపోటు వి. 1. బేదం. ప్రబోధ. 3.8 ; 2. వైకమ్మదుపుగాఉండి పూటైంది. కవి. 2.44. విరిపోటుసేయు (-చేయు) అ.క్రి. 1. మనసు విరుచు. గా. హరి. 1.2347 ; 2. పాడుచేయు, చెరచు. సరస. 5.160 ; 3. బేదం కలిగించు. కా.హరి. పూ. 2447 పం ; 4. వేరుబడు. విరి(బోడి) వి. పుష్పంలా ఒప్పైన స్త్రీ. విరియాట (-ఆట) వి. స్వేచ్ఛావిహారం. వసు. 3.138. విరివింటిదంట వి. మన్నుకుడు. పుష్పధన్వి. చంద్రికా. 4.15. విరివింటిదొర వి. పుష్పధన్వుడు, మన్నుకుడు. యయా 4.113. విరివింటివాడు విణ. పూలవిల్లు కలవాడు. మన్నుకుడు. విణయ. 3.48. విరివిలుకాడు యా. విరి

విల్కాడు. వి. పుష్పధన్వి. మన్నుకుడు. యయా. 5.54. విరివిలుతుడు యా.చూ. విరివిల్లుడు. వి. మన్నుకుడు. పుష్పధన్వి. విరివిల్కాడు యా.చూ. విరివిలుకాడు. వి. పుష్పధన్వి. మన్నుకుడు. విరివిల్లుడు యా. విరివిలుతుడు. వి. మన్నుకుడు. యయా. 4.28. విరివోడి (-వొడి) వి. పుష్పొడి. పరాగం. ద్వి. పరమ. వి. 4.277. విరినజ్జ వి. పూలతో చేసిన శయ్య. హర. 2.38. విరిసేరి వి. పుష్ప మారిక. చంపూరా. 3.8. సం. సర - దండ. విరులకే సరంబులవాసవలు వి.బ.వ. పూలతోని కేసరాల యొక్క వాసనలు. శృం.నై. 8.14. విరులకావి వి. పువ్వులవాసన. విరులుగిల్లు అ.క్రి. పూవులుకోయు. పారి. 4.16. <విరి +లు+గిల్లు. విరులునవరించు స.క్రి. పూవులు ముడుచు. పారి. 5.56. <విరి +లు+నవరించు. విరులెత్తు అ.క్రి. పుష్పించు. అము. 5.126. <విరి +లు+ ఎత్తు!.

విరిగి! యా. విరిగె. వి. తెల్లనిపూలుపూసే ఒకరకం చెట్టు పి.శకు. 2.14.

క. విరచు, విరిచు, విరుచు. ఒకరకం పెద్దచెట్టు. విరియన్. సాధారణమైన చెట్టు ; మ. విరిసు. ఒక రకంచెట్టు.

విరిగి! యా.చూ. విరిగి వి. స్ఫోటకూమి. పగుళ్ళువాసిన నేల.

విరిగిపోవు చూ. విరుగు.

విరిగె యా.చూ. విరిగి! వి. స్ఫోటకూమి, బహువారకం.

విరిదట్టు చూ. విరియు.

విరిదలవాడు చూ. విరియు.

విరిపిడియము చూ. విరివి.

విరియకాచు చూ. విరియు.

విరియపూచు చూ. విరియు.

విరియబాటు చూ. విరియు.

విరియబోయు చూ. విరియు.

విరియించు చూ. విరియు.

విరియు యా. విరియు. అ.క్రి. 1. విచ్చిపోవు. విశ్లేషమగు, కు.నం. 5.70 ; 2. పుష్పించు, పూచు. కు.నం. 6.130 ; 3. వికసించు. నిర్వ.రా. 7.78 ; 4. అదృశ్యమగు; అదగు. భార.ఉద్యో. 2.108 ; 5. వ్యాపించు. భార ఉద్యో. 2.113 ; 6. చెదరు. భార. భీష్మ. 2.178 ; 7. తొలగు. భార. శాంతి. 3.364 ; 8. విడపోవు. హరి. పూ. 5.187 ; 9. వివశమగు. హరి.పూ. 5.246 ; 10. భగ్నమగు. విరుగు. కాశి. 1.77 ; 11. తారిపోవు. అము. 5.130 ; 12. పొంగు. పొందు. 5.188 ; స.క్రి. విడుచు. భార. ఉద్యో. 4.210.

క. విరి. వికసించు, విరియు, విరికు. చీలిక ; కు. విరియుని. వ్యాపించు, విస్తృతించెందు ; క. విరి. విరియు, వ్యాపించు, విచ్చుకొను ; మ. విరియుక. విక సించు. విరిక్క. విరియు ; తా. పిరై. విచ్చుకొను ; కువి. బ్ర. దొర్లిపోవు, పొర్లిపోవు ; పర్తి. బ్రింగ. వదులగు ; కురు. బిర్డ్. విడిపోవు ; బ్రా. బిర్డ్.

విడిపోవు.

<మూ.ద్రా.విడి-.

విరాకులవిత్తు వి. తామరకంపర. ప్రబోధ. 2.45.

<విరియు+అకు+లు+-అ+విత్తు. విరిదట్టు వి. విడిదాటు పొందిన, వియుక్తం. విష్ణువు. 6.106. <విరియు+తట్టు. విరిదలవాడు వి. చెడిపోయిన జుట్టు కలవాడు. భార. కర్ణ. 3.351. <విరియు+కల+వాడు. విరియకాచు అ.క్రి. నమ్మద్దిగా కాచు. <విరియు+-అ+కాచు. విరియపూచు అ.క్రి. నమ్మద్దిగాపూచు. <విరియు+-అ+పూచు. విరియబడు అ.క్రి. 1. (స్వార్థంలో) విరియు. విడిపోవు. మార్క. 1.1, పారి. 4.21; 2. వ్యాపించు, కమ్ము. పరాహ. 4.138. <విరియు+-అ+పడు. విరియబాటు అ.క్రి. 1. విచ్చు, విడిపోవు. భాస్క.రా. యు. 1431; 2. (స్వార్థంలో) వికసించు. అము. 5.121; 3. వ్యాపించు. కమ్ము. కళా. 7.166; 4. పగులు, బేదిల్లు. చంద్రాంగ. 2.32. <విరియు+-అ+పాటు. విరియబోయు న.క్రి. (తలవెంట్రుకలు ముడివిప్పి) వేలాడదీయు. దళా. 3.52. <విరియు+-అ+పోయు. విరియించు న.క్రి. 1. వికసించేయు కు.నం. 4.104; 2. చెదరగొట్టు, తొలగవేయు. భార. ద్రోణ. 2.136; 3. నశింపజేయు. రం.రా. ఉ. 103వ.10పం.; 4. విప్ప, తెరచు. శృంగ.నై. 4.64. <విరియు+-అ+చు. విరివాయు అ.క్రి. 1. చీలు, పాయలగు. వను. 2.73; 2. సాయపడు. <విరియు+పాయ. విరివాటు అ.క్రి. 1. చీలు; 2. సాయపడు.

విరివాయు చూ. విరియు.

విరివాటు చూ. విరియు.

విరివి రూ.చూ. విరివి. వి. 1. అధికమైన. హర. 1.27; 2. విస్తృతమైన, వికలమైన. దళా. 1.141; వి. 1. అధికం. విక్ర. 1.166; 2. విస్తృతి; 3. పెడల్పు. విరివిరు వి.జె. నమ్మద్దమైన జలం. భీమ. 2.54. విరివిడియము వి. పెద్దదాకు. రాజవా. 3.16. <విరివి+పిడి+అమ్ము. విరివిగా క్రి. వి. ద్రు. వికలంగా. విరివిగొను (-కొను) అ.క్రి. అధికయించు. తాళ్ల. నం. 10.165. విరివిడి రూ.చూ. విరివిడి. వి. విస్తృతి, వి. విస్తృతమయినది. విరివోటు వి. అధికం. <విరివి+టటు. 2.

విరివోటు చూ. విరివి.

విరుగడ రూ.చూ. విరుగడ. వి. విడుదల.

విరుగడయైపోవు అ.క్రి. విడిపోవు.

విరుగనికొయ్య చూ. విరుగు.

విరుగపాటు చూ. విరుగు.

విరుగంబొడుచు చూ. విరుగు.

విరుగబడు చూ. విరుగు.

విరుగబూయు చూ. విరుగు.

విరుగు రూ.చూ. విరుగు. అ.క్రి. 1. కునియు, భగ్నమగు; 2. ఓడు, ఓడిపోవు; 3. పాకంచెడు.

విరిగిపోవు అ.క్రి. బద్దలైపోవు. పల్నా. 111. <విరుగు

+అ¹³+పోవు. విరుగనికొయ్య వి. మొండివాడు. విరుగపాటు రూ. విరుగపాటు. వి. 1. గర్వం; 2. బోర్లపడటం. విరుగంబొడుచు అ.క్రి. ఓడించి పారబోలు, చెల్లాచెదరుగావించు. ద.హం.కా. నంపు. 4. కా.నం. 282. క్రి.శ. 1514. <విరుగు+-అ+పొడుచు. విరుగబడు రూ. విరుగబడు. అ.క్రి. 1. గర్వపడు; 2. బోర్లపడు. <విరుగు+-అ+పడు. విరుగబూయు రూ. విరుగబూయు. అ.క్రి. ఎక్కువగా పూయు. <విరుగు+-అ+పూయు. విరుగుడు రూ.చూ. విరుగుడు. వి. 1. విరుపు, నివారణం; 2. ఉపశమనం. విరుచు రూ.చూ. విరుచు. న.క్రి. 1. విరుగజేయు; 2. భగ్నంచేయు; 3. మాటువేసి విషంగాని రసంగాని విరిగిపోయేటట్లు చేయు; 4. పడుగును రెండేసి గజాలకు ఒక్కో మడతగా విడదీయు; 5. విరుబడేట్లుచేయు. విరుచుకొను అ.క్రి. విరుగు. విరుపు రూ.చూ. విరుచు. న.క్రి. విరుగజేయు, ముక్కలుచేయు. కేయూ. 3.180.

విరుచు చూ. విరుగు.

విరుచుకొను చూ. విరుగు.

విరుపు రూ.చూ. విరుపు. వి. 1. పడుగులో కొలతను బట్టి వేసిన మడత; 2. కొలతను బట్టి పడుగు మడిచిన చోట ఎక్కించిన కర్ర; 3. అనూయ; 4. విరుగటం; 5. అడ్డం; 6. అక్షేపణ.

విరుపుకొల వి. పడుగు మడతలో దూర్చిన కర్ర. విరుపుగుది రూ. ఇరువుగుది. వి. పెడకోలకు తగిరించే మలగర్ర, కొన్నిచోట్ల మలబద్ద-దారం. విరుపుబివ్వ వి. కొలతను బట్టి పడుగు మడిచిన చోట ఎక్కించిన కర్ర. విరుపుమల వి. చుట్టచుట్టిన పడుగు నూలు. విరుపులాక వి. కొలతను బట్టి మడిచినచోట ఎక్కించే పెడురు బద్ద.

విరులకేనరంబుల వాననలు చూ. విరి.

విరులకావి చూ. విరి.

విరులుగిల్లు చూ. విరి.

విరులునవరించు చూ. విరి.

విరులెత్తు చూ. విరి.

విరుపాచ్చ వి. విరుపాక్షుడు, శివుడు. బనవ. 3.1.

నం. విరుపాక్ష-శివుడు, త్రినేత్రుడు.

<నం. విరుపాక్ష-.

విర్కిటి వి. పెద్ద ఇతికరాయి.

విర్గు రూ.చూ. విరుగు. న.క్రి. విరుగజేయు, ముక్కలుచేయు. రం.రా. దాల. 78వ.

విర్పు చూ. విరుగు.

విర్లవీగు రూ.చూ. విల్లవీగు. అ.క్రి. 1. గర్వించు; 2. ఉబ్బు; 3. మిక్కిలి నిక్కు.

విర్లబడు చూ. విరియు. అ.క్రి. ఏకేటప్పుడు దూది విచ్చుకొను.

విర్లుకుంచె వి. సరిచేసేటప్పుడు పడుగు ఆరుబడునులో ఉండగా అంటుకొన్న పోగులు విడబడేటట్లు కుంచెతో దువ్వటం.

విజననకొయ్య వి. మొరకు, మొండికట్ట.

విజయవిజయ అ.క్రి. తాపాన్ని పొందు. వేంక. పంచ. 3.65.

విజయవీధి రూ.చూ. విజయవీధి. అ.క్రి. గర్వపడు. తాళ్ళ. సం. 10.241.

విజయి చూ. విజయి. రూ. విజయి². వి. స్పృహభూమి, పగుళ్ళు వాసిన నేల. అం.రా. 2.4.

విజయిగన వేలికి సున్నము పెట్టనివాడు చూ. విజయి.

విజయివలుచు చూ. విజయి.

విజయిపాటు చూ. విజయి.

విజయిపోవు చూ. విజయి.

విజయికిట్టు చూ. విజయి.

విజయి రూ.చూ. విజయి. అ.క్రి. 1. పగులు, చీలు; 2. విచ్చిపోవు, విశ్లేషమగు; 3. చెడరు; 4. విడిపోవు; 5. భగ్నమగు; 6. హుచు; 7. తొలగు; 8. విడిచిపెట్టు; 9. వ్యాపించు; 10. అదృశ్యమగు; 11. వివశమగు; 12. రారితోవు; 13. పొంగు.

విజయి చూ. విజయి. రూ. విజయి. వి. విస్తృతి. రం. రా. ఆరణ్య. 157 పు. 28వం; విజ. విస్తృతమైన.

విజయిడి రూ. విజయిడి. వి. విస్తృతి. వ్యాపించినది; విజ. విస్తృతమయినది.

విజయిట (-పోటు) వి. విద్యేషం, పగ.

విజయిగడ చూ. విజయి.

విజయిగవిద్యము చూ. విజయి.

విజయిగ్రదోచు చూ. విజయి.

విజయిగబడు చూ. విజయి.

విజయి రూ. విజయి, విజయి. అ.క్రి. 1. కునియు, ముక్కలగు. చినతిప్ప నముద్రంకాననం. క్రి.శ. 9.10శ, తార. ఆది. 1.53; 2. భయపడు. తార. విరా. 5.66; 3. పలాయి కుడగు, పారు. తార. విరా. 5.388; 4. ఓడు, పరాజి కుడగు. తార. భీష్మ. 2.380; 5. విరక్తమగు, ఆసక్తి లేకుండు. వరాహ. 3.82; 6. అడగు, నశించు. కువ.చ. 3.10; 7. పడు. వేమ. 2.101; 8. (ముణం) తీరు. శివధ. 3.231; 9. పాకంచెడు; వి. 1. ముక్కలవటం, భగ్నమవటం. వేంక. పంచ. 4.238; 2. ఓటమి, పరాజయం. కపిత్థ. 1.182.

క. బిర్స, బిజసు, బిజసు, బిజు. కారిన్యం, పట్టుదల, దురుసుతనం,

కు. బిర్-గాలి, కుపాను; క. విజ (వ్-,-న్-). నిదిడమైన, దట్టమైన, విజప్త. సాంద్రత, దగ్గరపడు, గడ్డకట్టు, పేరుకొను, బలం, విజయం, విజిల్. విజయం, బలం, విజై (వ్-,-న్-). చరితో వణకు, (-వ్-,-త్-). దిగుసుకొను, విజైప్త. దిగుసుకు పోవు, గడ్డకట్టు, వెజి (-వ్-,-త్-). క్రూర నిర్భాను; మ. విజిక్క. (చరితో) దిగుసుకు పోవు, విరన్న, కఠినమైన, విజిక్క. వణుకు, కంపించు.

విజయిగన వేలికి సున్నము పెట్టనివాడు వి. పిసినిగొట్టు. విజయివలుచు అ.క్రి. విరుచుకొని పోవు. కాళ. 2.45. <విజయి + -ఇ¹³ + వలుచు. విజయిపాటు అ.క్రి. విచ్చు కొని పారిపోవు. శైమినిధా. 4.20. <విజయి + -ఇ¹³ + పాటు. విజయిపోవు అ.క్రి. చెడరిపోవు. తాన్క. రా.

అమోఘా. 374; 2. ఓడిపోవు. <విజయి + -ఇ¹³ + పోవు. విజయికిట్టు న.క్రి. రెక్కలు వెనక్కితిప్పి కట్టు. కుక. 2.115. <విజయి + -ఇ¹³ + కట్టు. విజయిగడ వి. 1. విరామం. తాన్క. రా. యు. 2385; 2. విమోచనం. మైరా. 4.181; 3. తొలగటం; 4. నాశనం. విజయిగని బియ్యము వి. దీవెనప్రాలు. విజయిగ్రదోచు న.క్రి. పడగొట్టు. రుక్మా. చ. 3.10. <విజయి + -అ⁷ + క్రోచు. విజయిగబడు అ.క్రి. 1. పారిపోవు, పలాయనమగు. అము. 6.76; 2. గర్వించు. <విజయి + -అ⁷ + పడు. విజయిగడు రూ. విరుగుడు. వి. పాకంచెడిన వస్తువు; విజ. విరువైన, విరిచేది. విజయిగబాటు(-పాటు) వి. 1. గర్వించటం. కవిక. 1; 2. ఓడటం. విజయి రూ. విరుచు, విచ్చు. న.క్రి. 1. విరుగజేయు, కుంచు, భగ్నంచేయు. తార. ఆది. 6.215; 2. ఓడించు. తార. విరా. 1.81; 3. (గాత్ర) వినాయంచేయు. తార. విరా. 2.250; 4. (నిరసించేటప్పుడు) పెదవి ముడుచు. శృం.నై. 6.137; 5. చంపు. శైమినిధా. 5.130; 6. (చేతులు వెనక్కి) తిప్పు. విక్ర. 3.64; 7. వివరించు, స్పష్టపరచు. ప్రభు. 2.34 పు. 15వం; 8. ఒకవస్తువునుండి వేరొకవస్తువును విభాగించు. అము. 4.178; 9. పడచేదంచేయు. సారంగ. 2.31. విజయిగొనిపడు అ.క్రి. మీదపడు.

విజయి చూ. విజయి.

విజయిగొనిపడు చూ. విజయి.

విజయి చూ. విజయి. రూ. విరుపు. వి. విరవటం, భంగం. కుక. 2.433; విజ. విరుగుడు.

విజయిగన రూ.చూ. విజయి. అ.క్రి. మిక్కిలి అతిశయించు. చిత్రరా. 2.52.

విజయిగివండు చూ. విజయి.

విజయిగ రూ. విజయి, విజయి, విజయిగ. అ.క్రి. 1. మిక్కిలినిక్కు, మిక్కిలిగర్వించు. పండి.చ. 1.2.328; 2. మిక్కిలిపప్పు, మిక్కిలి అతిశయించు. తార. ఉద్యో. 2.285; 3. నమ్మదమగు. వరాహ. 10.120.

విజయిగివండు అ.క్రి. విపరీతంగా పండు. మను. 6.121.

విల్ రూ.చూ. విల్లు. వి. దనస్సు. కు. సం. 9.46.

విల్లూడు రూ.చూ. విల్లుకాడు. విజ. విల్లుపూనిన వాడు. కాళి. 3.41. విల్లుడు రూ.చూ. విల్లుకుడు. వి. దనువును దరించినవాడు, దన్వి. విల్లులుపు రూ.చూ. విల్లుదాలుపు. వి. దనుర్దారి. విల్లుల్లు రూ.చూ. విల్లుదాలుపు, వి. దనుర్దారి. విల్లుంకలు వి. బ. వ. దనస్సు యొక్క వంపులు. కాళి. 6.41. విల్విద్య రూ.చూ. విల్లు విద్య. వి. దనుర్విద్య.

విలము వి. రంధ్రం, కన్నం.

సం. బిల-రంధ్రం, గర్తం, గుహ.

<సం. బిల-

విలయాతి రూ.చూ. విలాతి. విజ. విదేశీయమైన; వి. సీమ, విదేశం.

విలవిల రూ.చూ. విరవిర¹. వి. 1. ప్రాణం విడవటంలో అయ్యే ధ్వనికీ అనుకరణం. అష్టమ. క. 3.148 పు. 8వం;

2. తన్నుకోవటంలో ఆయ్యే ధ్యనికి అనుకరణం. ద్వి. నల. 4; 3. విహ్వలత; 4. తన్నుకోవటంలో ఆయ్యే ధ్యనికి అనుకరణం.

విలవిలకొట్టుకొను అ.క్రి. గిజగిజ తన్నుకొను. విలవిల పోవు రూ. విలవిలపోవు. అ.క్రి. 1. విహ్వలతచెందు; 2. అవశమగు. విలవిలబడు(-వడు) అ.క్రి. ప్లానమగు, వాదిపోవు. సారంగ. 3.197. విలవిలలాడు అ.క్రి. 1. గిజగిజ తన్నుకొను; 2. ఆయానంతో తపించు. <విల విల+లు+అడ. విలవిలపోవు రూ.చూ. విలవిలపోవు. అ.క్రి. 1. విహ్వలతచెందు; 2. అవశమగు.

విలాది రూ. విలయాది, విలాతు, విలాయతి, విలాయతి విలయాది. వి. 1. దేశం. ద. హిం. కా. సంపు. 10.కా. సం. 758.క్రి.శ. 1658, వేంక. పంచ. 1,479; 2. విదేశం.

హిం. విలాయత్. దేశం, విదేశం; మరా. విలాయతు. విదేశం, యూరపు; ఉ. విలాయత్. దేశం, విదేశం; పార. విలాయత్. దేశం, దేశభాగం, మండలం; అర. విలాయత్. సీమ, రాష్ట్రం;

క. విలాయతి, విలాయతు. విదేశానికి సంబంధించిన, విదేశం. సీమ. ప్రధానంగా ఇంగ్లండు లేదా యూరపు; మ. బిలాహి. యూరపు.

<ఉ. విలాయత్.

విలాతు రూ.చూ. విలాతి. విణ. విదేశీయమైన; వి. సీమ, విదేశం.

విలాయతి రూ.చూ. విలాతి. వి. 1. విదేశం, సీమ. యయా. 4.122; 2. దేశం. హంస. 5.350.

విలాయతు రూ.చూ. విలాతి. వి. 1. దేశం; 2. విదేశం.

విలాయాతి రూ.చూ. విలాతి. వి. 1. దేశం. ఖద్గ. 65; 2. సీమ, విదేశం.

విలాసం వి. పదును, వాదర.

విలాసము వి. 1. జాబుమీదరాసే చిరునామా; 2. వెలల పట్టి.

సం. విలాస-. ఆట, వినోదం, స్త్రీల శృంగారచేష్టా విశేషం, అందం, తళుక్కుమని మెరయటం;

క. విలాస, చిరునామా, అడ్రస్; క. విలాసమ్. విరియ రూ. విరియా. వి. 1. క్రమం; 2. పంపకం; 3. వర్గీకరణ; 4. ఏర్పాటు.

క. విలే. క్రమం, వరన, ఏర్పాటు.

విరియవేయు స.క్రి. 1. సరిచూచు; 2. పూటకాపుగా ఏర్పరచు.

విరియా రూ.చూ. విరియ. వి. 1. క్రమం; 2. పంపకం; 3. వర్గీకరణ; 4. ఏర్పాటు.

విరియావారి రూ. విలేవారి. వి. బాపతువారిగా ఏర్పరచటం. క. విలేవారి. వేర్వేరు క్రమంలో ఉంచటం. విరియావేయు స.క్రి. సరిచూచు, ఏర్పరచు.

విలు రూ.చూ. విల్లు. వి. బె. ధనుస్సు. భార. ఆది. 5.181.

విలుకాడు రూ. విల్కాడు. విణ. విల్లుపూనినవాడు. కు.సం. 11.40, భార. ఉద్యో. 4.229. విలుకాలుపు రూ.చూ. విలుదాలుపు. వి. ధనుర్ధారి. విలుకాలుపు రూ.చూ.

విలుదాలుపు. వి. ధనుర్ధారి. విలుతుడు రూ. విల్లుడు. వి. ధనువు ధరించినవాడు, ధన్వి. విలుదాలుపు(-కాలుపు) రూ. విలుకాలుపు, విలుకాలుపు, విలుదాలుపు, విల్లాలుపు, విల్లాల్లు. వి. ధనుర్ధరుడు. రామాభ్యు. 5.23. విలుదాలుపు రూ.చూ. విలుదాలుపు. వి. ధనుర్ధరుడు. ఆచ్య. కా. ఆరణ్య. 12. విలుమంది వి. విల్లులు ధరించిన జన సమూహం, విలుకాండు. ఆము. 3.27. విలువాడు వి. ధనువుల వాడు, ధనుర్ధారి. విలువిద్దె రూ. విర్విద్య. వి. ధనుర్విద్య. చంపూరా. 2.53. సం. విద్యా. చదువు.

విలుచు రూ. విల్లు. స.క్రి. 1. కొను. భార. గాంధి. 5.228; 2. ఆమ్ము. ఏక్రియించు. వసు. 1.109; 3. పిలుచు, అహ్వనించు. ఆం. భా. 3.134.

క. బిల్, విలి. అమ్ము. కొను, బిలి, బెలె. వెల, ఖరీదు; కొడ. బెలె. వెల; కు. బిలె, బెలె. వెల, విలువ, ఖరీదు; క. విల్ (విత్స్-, విత్స్-). అమ్ము. అమ్ముకానికి పెట్టు, విజ్జల్, నిర్బల్. అమ్ముకం; కొ. విల్. వెల.

మూ. ద. వ్రా. *విల్, విలయ్.

విలువ చూ. వెల. రూ. విల్వ. వి. 1. వెల, క్రయం, ఖరీదు, మూల్యం. భార. ఆను. 6.35; 2. ప్రాముఖ్యం. హర. 3.83.

విలువకత్తియ రూ.చూ. విలువకత్తె. వి. 1. వెలయాలు, వేళ్ళ; 2. వెలెచ్చి వస్తువుకొనే స్త్రీ. విలువకత్తె రూ. విలువకత్తియ, విల్వకత్తియ, విల్వకత్తె. వి. 1. వెలయాలు, వెలెచ్చి. పణ్యస్త్రీ. ప్రబంధ. 17; 2. వెలెచ్చి వస్తువు కొనేస్త్రీ. విలువకాడు రూ.చూ. విల్వకాడు. విణ. వెలెచ్చి వస్తువును కొనేవాడు, క్రిత. విలువజవరాలు రూ. విల్వజవరాలు. వి. బె. వెలయాలు, వేళ్ళ. ప్రబంధ. 720. విలువరమ్ముడు రూ. విల్వరమ్ముడు. వి. బానిస, పనికత్తె. విలువసేయు(-వేయు) రూ.చూ. విల్వసేయు. స.క్రి. కొను.

విలేవారి రూ.చూ. విరియావారి. వి. 1. బాపతువారిగా ఏర్పరచటం; 2. పరిష్కారం.

విల్చుకోలు చూ. విల్లు.

విల్చు రూ.చూ. విలుచు. స.క్రి. 1. అమ్ము. ఏక్రియించు. చంద్రికా. 1.105; 2. పిలుచు, అహ్వనించు. ఆం. భా. 3.134; 3. కొను.

విల్చుకోలు వి. వెలెచ్చికొనటం. భార. సభా. 2.181. విల్లంబు చూ. విల్లు.

విల్లు రూ. విల్, విలు. వి. బె. 1. ధనుస్సు. భార. ఆది. 5.5; 2. కాదు కట్టిన వింటిబద్ధ. దీనికి కాదుతో కమాను వేలాడగట్టి దూది ఏకుతాడు.

క. విల్. విల్లు, ధనుస్సు, విల్లవణ్, విల్వణ్, విల్లి. విలుకాడు, విల్లార్, విల్లార్, విలుకాడు, విల్లియర్, విలుకాడు; మ. విల్, విల్లు, విల్లు, ధనుస్సు; గోం. విల్. విల్లు; కు.వి. వెల్లూ, విల్లు, వెల్లు. బాణం; పర్షి. విల్. విల్లు, ధనుస్సు; గ. వేండె, వేండు. విల్లు; బ్రా. బిల్. బాణం.

వింటికొన వి. కొప్పు, వింటికొప్పు, ధనుకగ్రం.

<విల్లు+-ఇ+కాన. వింటికోల వి. రాళ్ళపనివాని
 ధనురాకారమైన సాధన విశేషం. <విల్లు+-ఇ+కోల.
 వింటిగాలితెగులు వి. ధనుర్వాతం. <విల్లు+-ఇ+గాలి
 +తెగులు. వింటిజోడు వి. దానుమ్మడు, విలుకాడు.
 శృం.నె. 1.94. <విల్లు+-ఇ+జోడు. వింటినడుము
 వి. పిడికట్టు, లస్తకం. <విల్లు+-ఇ+నడుము. వింటి
 నారి వి. అల్లెకాడు, మార్పి. <విల్లు+-ఇ+నారి.
 వింటివట్టు రూ.చూ. వింటిపెట్టు. వి. ధన్వంతరం. నాలుగు
 మూరల కొలదిగలనేల. <విల్లు+-ఇ+పట్టు. వింటి
 పెట్టు రూ. వింటిపట్టు. వి. అమ్మ వేటునేల. రం.రా.ఉ.
 17పు. 7వం. <విల్లు+-ఇ+పెట్టు. వింటిబద్ధ రూ.
 వింటిబ్రద్ధ. వి. 1. ధనుస్సు. వై. 2.35; 2. విల్లు
 రూపంలో పెదురుచీలిక. <విల్లు+-ఇ+బద్ధ. వింటి
 బ్రద్ధ రూ.చూ. వింటిబద్ధ. వి. 1. విల్లు రూపంలో పెదురు
 చీలిక. డా. 1.54; 2. ధనుస్సు. వింటిరాసి వి. ధనూ
 రాశి. <విల్లు+-ఇ+రాసి. వింటిలిదబ్బి వి. పల్లినం.
 దాదానికి బదులుగా అల్లెకాడు మధ్యఉండే చిన్న
 అల్లకంలో చిన్నరాయిపెట్టి అల్లెకాడులాగి కొట్టేది.
 ఇంటిలిదబ్బి, ఉండేలిదబ్బి, వింటివాడు వి. దానుమ్మడు.
 విల్కాడు. డా. విరా. 5.136. <విల్లు+-ఇ+వాడు.
 విండ్లమ్మలాట వి. బాలక్రీడావిశేషం. హంస. 3.146.
 <విల్లు+-లు+అమ్మ+లు+అట. విండ్లవారు వి.బ.
 ప. ధనుర్దారులు. డా. భీష్మ. 1.103. విండ్లు వి.బ.ప.
 విల్లులు. కు. సం. 12.5. <విల్లు+-లు. విల్లంబు వి.
 కాడు కట్టిన వింటిబద్ధ, దీనికి కాడుతో కమాను వేలాడగట్టి
 దూది ఏకుతాడు. <విల్లు+-అంబు. విల్లుదాలువు(-కాలువు)
 రూ.చూ. విలుదాలువు. వి. ధనుర్దారి. విల్లునువెలగకాయ
 యు(బూను(-హూను) అ.క్రి. అతని రెండింటిని ఒకేసారి
 పూనటం సాధ్యం కాదనే పట్ల ఉపయోగించే పలుకుబడి.
 రుక్మా. చ. 4.53. విల్లునేర్పు వి. విలువిద్యలోని
 నైపుణ్యం కు. సం. 12.149. విల్లువట్టువారు వి.బ.న.
 విలుకాడు. డా. బ్రో. 1.84.

విల్వ రూ.చూ. వి.బ.ప. వి. వెల, క్రయం, ఖరీదు, మూల్యం.
 హరిశ్చ. 4.136.

విల్వకత్తియ రూ.చూ. విలువకత్తె. ప. 1. వెలయాలు.
 వేళ్ళ; 2. వెలెచ్చివస్తువు కొనేట్టి. విల్వకత్తె రూ.చూ.
 విలువకత్తె. వి. 1. వెలయాలు, వేళ్ళ; 2. వెలెచ్చి
 వస్తువు కొనేట్టి. విల్వకాడు రూ. విలువకాడు. వి.
 వెలెచ్చి వస్తువును కొనేవాడు, క్రేత. విక్ర. 1.83.
 విల్వజవరాలు రూ.చూ. విలువ జవరాలు. వి.బ.
 వెలయాలు, వేళ్ళ. విల్వరమ్మడు రూ.చూ. విలువరమ్మడు.
 వి. దానిన, పనికత్తె. విల్వసేయు(-చేయు) రూ. విలువ
 సేయు. స.క్రి. కొను. వా. రా. 4.18.

విశంగీలు వి.బ.ప. 1. తిట్లు; 2. హేళనతో కూడిన మాటలు.
 విశంబరము వి. ప్రకటన, ప్రచురణ.

కు. బుల్బుని. గట్టిగా అరచు, కేకలుపెట్టు, బుల్బు,
 బుల్బు, కేక. పక్షికూత: క. విల్ (విక్స్-వింట్-).
 చెప్ప. వినిపించు, తెలియజేయు, విల్ము (విశంపి).

మాట్లాడు, ప్రచురించు, అందరితోచెప్ప: విలప్ప.
 నూత్రి. విలిప్ప. ధ్వని, కేక, విలిఫ్. వైనికులకేక,
 విల్లో. పిలుచు; మ. విల్ముక్క, విల్లంపరమ్.
 ప్రకటన, విలిక్క. పిలుచు, ఆహ్వానించు; తా. విల్లె.
 గట్టిగా అరుచు.

వివక్ష వి. పక్షపాతదృష్టి.

సం. వివక్ష. చెప్పాలనేకోరిక, కోరిక, అర్థం, ఉద్దేశం.

<సం. వివక్ష (అర్థవివరి.).

వివచ్చము రూ.చూ. వివృచ్చము. వి. 1. బీదత్వరసం; 2.
 రోత; 3. భయం.

వివరవడు చూ. వివరము.

వివరపుట్టు చూ. వివరము.

వివరము వి. విస్తృతత. ద్వి. పరమ. వి. 3.335.

సం. వివరణ - ప్రకటించటం, స్పష్టంగా తెలపటం.

వర్ణించటం వ్యాఖ్యానానికి వ్యాఖ్య అయినగ్రంథం.

వివర - ఆచారధనను తొలగించటం, వ్యాపింపజేయటం;

క. వివర. వివరు, వ్యాపింపజేయటం, వివరణ;

త. వివరమ్. వివరణలు.

<సం. వివర - (అర్థవివరి.).

వివరకట్టు అ.క్రి. స్పష్టపడు. మల్లు. 4.61. <వివరము

+కట్టు. వివరవడు అ.క్రి. తెలియు. నిరంకు. 1.43.

<వివరము+పడు. వివరపుట్టు అ.క్రి. 1. వివరించు,

స్పష్టపరచు. మార్క. 1.111; 2. విశదమగు. వేంక.

పంచ. 3.291; 3. విచారణచేయు. కా. 2.81; 4.

చెప్ప. ద్వి. పరమ. వి. 335. <వివరము+పట్టు.

వివరముతెలిసినవాడు వి. విజ్ఞుడు. నిం. ద్వా. 1.19.

వివరి వి. విచారణశక్తి కలవాడు, వివేకి. నిం. ద్వా.

1.13. <వివరము+-ఇ. వివరించు స.క్రి. 1. పక్కా

జించు, స్పష్టపరచు. డా. విరా. 5.285; 2. చెప్ప,

పక్కాజించు. డా. భీష్మ. 1.3; 3. విచారణచేయు,

అలోచించు. కా. 2.81. <వివరము+-ఇంచు³.

వివరి చూ. వివరము.

వివరించు చూ. వివరము.

వివారము వి. కలహం, జగదం.

సం. వివాద - జగదం, వాదం, యుక్తియుక్తంగా ఒక

అంశాన్ని గూర్చి చర్చించటం, అప్పు. వైరుధ్యం, అజ్ఞ.

అరవటం.

<సం. వివాద - (అర్థవివరి.).

వివృచ్చము చూ. వివచ్చము. వి. బీదత్వరసం, నవరసాల్లో
 ఒకటి; 2. రోత; 3. భయం.

సం. బీభత్స - నవరసాల్లో ఒకటి; ప్రా. బీభచ్చ -

బీభత్త - భయంకరమైనది. మృణాజనకమైనది, నవరసాల్లో

ఒకటి.

<ప్రా. బీభచ్చ-

వివృచ్చుడు వి. అర్థునుడు. డా. అది. 3.185.

సం. బీభత్స - అర్థునుడు, యుద్ధంలో బీభత్సాన్ని

కరిగించేవాడు; ప్రా. బీభచ్చ - బీహచ్చ - బీభత్త.

బీభచ్చ. భయంకరం; కై.మహా.౯. అ.మా. బీభచ్చ -

శా. బిహచ్చ -; మా. బిహచ్చ.

<ప్రా. బిహచ్చ.

విభాగ రూ. విభాగ. వి. కార్తీకమాసం, నవంబరు మొదటి వారంలో వచ్చేకారై.

సం. విభాఖ. ఒకనక్షత్రం.

<సం. విభాఖ.

విభాగ రూ. మా. విభాగ. వి. కార్తీకమాసం, నవంబరు మొదటి వారంలో వచ్చేకారై.

విభాఖ వి. కార్తీకమాసం, నవంబరు మొదటి వారంలో వచ్చేకారై.

సం. విభాఖ. ఒకనక్షత్రం.

<సం. విభాఖ (అర్థవిపరి.).

విభాఖలు వి. బ. వ. విభాఖకారైలో పండినపండుదాన్యం. ద. హిం. గా. సంపు. 10. గా. సం. 557. క్రి. 1374.

విశేషము వి. జరిగిన సంగతి. ప్రధా. 1.115.

సం. విశేష - ఆసాధారణమైనది, విరివి అయినది, భేదం, వ్యత్యాసం, విధం, విశేషగుణం.

<సం. విశేష - (అర్థవిపరి.).

విశ్య రూ. మా. విన. వి. వీనె, నలభైవలాల తూకం. ద. హిం. గా. సంపు. 10. గా. సం. 471. క్రి. 1291.

విశ్వామిత్రస్సృష్టి వి. విదేశీయాలైన వాటిని అన్నిటిని మనవారు విశ్వామిత్రస్సృష్టిగా అనటం అలవాటు. విదేశీయవస్తువు.

సం. విశ్వామిత్రస్సృష్టి - కృతమస్సృష్టి, బ్రహ్మస్సృష్టికి మారుగా విశ్వామిత్రుడు ప్రతిస్సృష్టి కావించటం పురాణ ప్రసిద్ధం.

<సం. విశ్వామిత్రస్సృష్టి - (అర్థవిపరి.).

విషజ్వరము వి. తీవ్రమైనజ్వరం, ప్రమాదకరమైనజ్వరం, మహిషానికీజ్వరం విషంలాప్రాణాంతకమైంది.

సం. విషజ్వర - మహిషం, దున్నపోతు.

<సం. విషజ్వర - (అర్థవిపరి.).

విషమదారి వి. వృక్షవిశేషం. హంస. 4.10.

సం. విషమ - సమంకానిది, హెచ్చుతగ్గులుకలది, దేనియైనది, కఠినమైనది, భయంకరమైనది, దుష్టమైనది.

<సం. విషమ - దారి.

విషమించు అ. క్రి. (పరిస్థితి) చెయ్యిదాటిపోవు.

సం. విషమ - అపాయకరమైన.

<సం. విషమ - ఇంచు.

విషవనంకాంతి వి. మేషలేక కులాసంకాంతి వణ్యకాలం. ద. హిం. గా. సంపు. 10. గా. సం. 57. క్రి. 1078.

సం. విషవనంకాంతి - కులామేషరాసుల్లో ఒక దానిలో నూర్చుకు ప్రవేశించటం.

<సం. విషవనంకాంతి -

విష్ణుకాంత వి. బంజరుబయళ్ళలో పెరిగే చిన్నపాకుడు కలుపు మొక్క. రేతనీలిరంగు పూలుపూస్తూ పట్టుకుచ్చులాంటి తెల్లటి నూగుతో నిండిఉండేది.

సం. విష్ణుకాంత - నల్లదండెన.

<సం. విష్ణుకాంత -

విష్ణుకాంతరంగు వి. ఒకరకం రేతనీలరంగు.

విష్ణుచక్రము వి. 1. మల్లబందవిశేషం. మల్లుపు. 8.68 ; 2. దాణనందావిశేషం.

సం. విష్ణుచక్ర - మదర్శనం.

<సం. విష్ణుచక్ర - (అర్థవిపరి.).

వినక రూ. మా. ఇనుక. వి. 1. ఇనక ; 2. జలప్రవాహగతిలో విర్పర్ష రాళ్ళపొడి.

వినంచుచేయ న. క్రి. చెరచు, ర్వంనంచేయు. వైజ. 1.131.

క. విసంచును. ముక్కలగు, బలహీనమగు.

వినదారి వి. నర్పం. అచ్చ. రా. బాల. 31.

సం. వినదారిన్. పాము ; ప్రా. వినదారి వినహార. పాము.

<ప్రా. వినదారి.

వినదారికాలుపు రూ. వినదారికాలుపు. వి. శ్రీకంఠుడు, శివుడు. వినదారికాలుపు రూ. మా. వినదారికాలుపు. వి. శ్రీకంఠుడు, శివుడు.

వినన చూ. వీచు. వి. విననకర.

విననకరమెట్టు వి. అర్థచంద్రాకారంగా ఉండే మెట్టు విననకర రూ. విననకర. వి. వీవన, తాళవృంతం. ప్రబంధ. 1.57. విననకరగాలి వి. వీవనగాలి. విననకర వన్నె వి. అస్థిరం.

వినవరి చూ. వినము.

వినపాల చూ. వినము.

వినపాలవిత్తు చూ. వినము.

వినపుమేతరి చూ. వినము.

వినపుమేతరిదెంకి చూ. వినము.

వినపుమాటు చూ. వినము.

వినపుమాను చూ. వినము.

వినబొద్ది చూ. వినము.

వినమగు చూ. వినము.

వినమాలచు చూ. వినము.

వినమాల్యు చూ. వినము.

వినము వి. 1. గరళం, విషం. పండి. చ. 3.606 ; 2. నీరు. యయా. 1.28.

సం. విష - గరళం, జలం ; ప్రా. విన - ; శా. వై. మహా. అ. మా. పా. అవ. విసం ; మా. విశం ;

క. బిసబిస ; తు. విశ, విస ; త. విటుమ్ ; కు. బిస ; కువి. విపామి ; ఓరాయన్. బిరఖ, బిన్, బిసి.

<ప్రా. విన -

వినవరి వి. దుష్టుడు, దుష్టురాలు. పండి. చ. 5.116వ.

<వినము + అరి. వినపాల వి. ఓషధీవిశేషం, ఒకానొక మందుచెట్టు. <వినము + పాల. వినపాలవిత్తు రూ. మా.

వినపాలవిత్తు. వి. దుష్టుడు. వినపుమేతరి వి. శివుడు. మృత్యు. 1.22. <వినము + మేత + అరి. వినపుమేతరి

దెంకి వి. శివాద్రి, కైలాసం. వినపుమాటు వి. విషవృక్షం. <వినము + మాటు. వినపుమాను వి. విషవృక్షం. నీలా.

1.80. <వినము + మాను. వినబొద్ది వి. పార, ఒకానొక చెట్టు. హంస. 4.10. <వినము + బొద్ది. వినమగు అ. క్రి.

అయిష్టమగు. కష్టమగు. ద్వి. కల్యా. 132. <వినము +

అగు. వినమాలుచు రూ.చూ. వినమాలు. స.క్రి. రూపుమాపు, వినమాలు రూ. వినమాలుచు. స.క్రి. రూపుమాపు, బసవ. 6.574. <వినము + మాలు. వినము తాల్పు రూ.చూ. వినముదాల్పు. వి. పాము, నర్పం. వినముదాల్పు(-తాల్పు) రూ. వినముతాల్పు. వి. నర్పం, పాము, విషాన్ని దరించేది.

వినరాకడ చూ. వినరు.

వినరి చూ. వినరు.

వినరికొట్టు చూ. వినరు.

వినరియాడు చూ. వినరు

వినరివేయు చూ. వినరు.

వినరు రూ. వినురు. స.క్రి. 1. రువ్వ. భార. ఆది. 6.218 ;

2. ఆడించు. భార. ఆను. 2.70 ; 3. తిప్ప. ఉ.హరి.

1.166 ; 4. విననకరను ఆడించి గారిప్రసరించేటట్లు చేయు.

వరాహ. 9.139 ; 5. దుజించు, నోటిలోవేయు. సిం.నార.

38 ; 6. చూర్ణంచేయు ; వి. 1. ఆడించటం. హరి.ఉ.

5.161 ; 2. వీచటం. మను. 3.8 ; 3. రువ్వటం. మను.

4.115 ; 4. మల్లవిద్యావిశేషం. ప్రబంధ. 78 ; 5.

దెబ్బ, పోటు. కవిరాజ. 5.265 ; అ.క్రి. 1. వీచు.

వరాహ. 7.56 ; 2. కురియు. నిరంకు. 4.81.

క. బిసుడు (బిసుట్ట-), బిసుర్. వినురువేయు, బిసు,

బిసు. వినరు. వీచు, (గారి) వీచు, (పిండి మొ.వి) వినురు,

చూర్ణంచేయు ; త. విచిలు. వినురు, వీచు ; మ. విసరుక.

(గారి) వీచు, రెక్కలకోకొట్టు ;

నం. విసర - ప్రసరించటం, వ్యాపించటం, విస్ఫు.

ప్రసరించు ; ప్రా. విసర. తొలగు, జరుగు.

మూ.ద.ద్రా. విచ్-.

వినరాకడ వి. మల్లయుద్ధంలోని మెలకువ. <వినరు +

ఆ³ + కడ. వినరి వి. వేనవి. <వినరు + -ఇ³. వినరి

కొట్టు రూ. విసిరి కొట్టు. స.క్రి. 1. రువ్వ ; 2. కనురు

3. పగలగొట్టు. < వినరు + -. ఇ³ + కొట్టు. నరి

యాడు స.క్రి. ఆడించు. రం.రా.యు, <వినరు + -. ఇ³

+ అరు. వినరివేయు రూ. విసిరివేయు. స.క్రి. రువ్వ.

గిరాటువేయు. <వినరు + -. ఇ³ + వేయు. వినరుమొన

వి, మల్లవిద్యావిశేషం. వినరురాయి రూ.చూ. వినరు

జాయి. వి. తిరగలి, పిండి తయారు చేయటానికి వాడే

సాదనం. వినరుతాయి రూ. వినరురాయి, వినురురాయి,

వి. తిరగలి. వినరులు వి.బ.వ. మల్లబంధాలు.

వినవిన వి. గారివీచటం, కత్తిమొ. వాటిని తిప్పటం, నవ్వ

టం, నడవటం, ఊడటం, కోయటం మొ. వాటిలో అయ్యే

ధ్వనికీ అనుకరణం. 1. నవ్వటంలో, భాగ. 8.386 ; 2.

ఊడటంలో. నవనాథ. 5.211పు. 21వం ; 3. నడవటం

లో. రాజ.చ. 8.107 ; 4. కత్తిమొ. వి తిప్పటంలో. అని.

4.76 ; 5. గారివీచటంలో. రసిక. 4.47 ; 6. కోయటం

లో. ధర్మ. 8.164 ; విజ. ప్రసరించేది. సాగేది. శృం.

వై. 3.72.

వినవినయుండిపోవు అ.క్రి. దేనికదే ఉండిపోవు. <వినవిన +

ఉండు + -. ఇ³ + పోవు. వినవినయుండు (-ఉండు) అ.క్రి.

ఒకదానికొకటి అంటక ఉండు.

వినవు రూ.చూ. వినువు. వి. 1. వినువు ; 2. అసహ్యం.

విసికించు చూ. వినుకు.

సిరిగికోను చూ. వినుగు.

విసిగించు చూ. వినుగు.

విసివెకర వి. వీవన, తాళవృంతం.

విసివెకరచీర వి. అంచులమధ్య పడుగులో విసివెకర

మాదిరి దజైస్తు నేసినచీర.

విసివలక వి. 1. పడుకునే వెద్దబల్ల. అం.భా. 2.166 ; 2.

కూర్పుండే బల్ల.

విసిమాలు చూ. వినుకు.

విసిరికొట్టు చూ. వినురు.

విసిరిచేటి చూ. వినురు.

విసిరివపడుగు చూ. వినురు.

విసిరివేయు చూ. వినురు.

వినుకు రూ.చూ. వినువు. వి. వినుగు, వినువు. అచ్చ. రా.యు.

5.52.

విసికించు రూ.చూ. విసిగించు. స.క్రి. విసిగించు. విజ్ఞా.

2.37. <వినుకు + -. ఇంచు³. విసిమాలు అ.క్రి. మిక్కిలి

వినుగు, వినుగెత్తిపోవు, వీచు. 2.101. వినుక్కొను

రూ.చూ. వినువుకొను. అ.క్రి. 1. వినుగుపొందు ; 2.

ఇతరులపై చిరాకుపడు.

వినుక్కొను చూ. వినుకు.

వినుగు చూ.చూ. వినువు. వి. వినువు, నిర్వేదం, వేసరటం.

హర. 7.81 ; అ.క్రి. వేసరు, వినుగునుపొందు. విప్ర.

4.58.

విసిగికోను రూ.చూ. వినువుకొను. అ.క్రి. 1. వినుగు

పొందు, రోయు ; 2. ఇతరులపై చిరాకుపడు. విసిగించు

రూ.చూ. విసికించు. స.క్రి. వినుగు పుట్టించు. వినుగుకొను

రూ.చూ. వినువుకొను. అ.క్రి. 1. రోయు, పొందు ;

2. ఇతరులపై చిరాకుపడు.

వినుగు రూ.చూ. వినువు. అ.క్రి. వేసరు. వినుగును పొందు,

నిర్వేదాన్నిపొందు. విప్ర. 4.58.

వినుపాలవిత్తు చూ. వినము. రూ. వినపాలవిత్తు. విజ.

నాశకుడు, ఒకతిట్టు. గౌ.హరి. 2.2086.

వినువు రూ.చూ. వినువు. వి. 1. వినుగు ; 2. రో³.

వినుమానము విజ. 1. ఆశ్చర్యకరం, వింతైనది. భార.విరా.

3.5 ; 2. ఎగురు దిగుడైనది. మను. 4.73. వి.

ఆశ్చర్యం. కాశీ. 2.105.

నం, విస్మయ - ఆశ్చర్యం, విస్మయన - ఆశ్చర్యం

కలిగించటం ; ప్రా. వింహావణా, వింహావణా.

విన్మయాన్ని కలిగించేది, ప్రా.కా. జైమహా. అ.మా.

అవ. నంహయం ; విసుమత ;

క. విసుమయ ; తు. విస్మయం ;

వినురు రూ.చూ. వినరు. స.క్రి. 1. అనుగొట్టంలోకి పోగు

తీసుకొని అనుకొయ్యలకు చుట్టి వచ్చేట్టు చేయు ; 2.

రువ్వ ; 3. తిప్ప ; అ.క్రి. వీచు.

విసిరికొట్టు రూ.చూ. విసిరికొట్టు. స.క్రి. 1. దూరంగా

విసరివేయు ; 2. ఆముకు నిప్పు కగిలించి చేట మొ. వాటితో వినురు, <వినురు + -ఇ¹ + కొట్టు¹. విసరిచేట రూ.చూ. వినురుచేట. వి. ఆము రాజేయటానికి విసిరే చేట. విసరిన పడుగు వి. మరానుకు చుట్టిన పడుగు నూలు. విసరివేయు రూ.చూ. విసరివేయు. న.క్రి. గిరాలువేయు. రువ్వ. వినురుచేట రూ. విసరిచేట. వి. ఆము రాజేయటానికి విసిరే చేట. వి. సురుతడిక వి. వెదురు బద్దతో అల్లిన తడక, ఆము రాజేయటానికి ఉపయోగించేది. వినురుగాయి రూ.చూ. విసరుతాయి. వి. తిరగరి, పిండి తయారు చేయటానికి వాడే సాధనం.

వినువానము వి. నమ్మకం.

నం. విశ్వాన - నమ్మకం ; శా. విస్వాన - ; శా. అ.మా.పా. విస్వాన - ; ప్రా. విస్వన - విశ్వనించు, విస్వాన - విస్వాన - శ్రద్ధ. ప్రతీతి క. అనవాన ; త. విచువానమ్.

<నం. విశ్వాన-.

వినువానీ వి. నమ్మకం కలవాడు. అం.భా. 3.10.

నం. విశ్వానీన్, విశ్వానం కలవాడు.

<నం. విశ్వానీన్.

వినువు రూ. వినువు. వినుకు, వినుగు, వినుగు, వినుపు. అ.క్రి. 1. నిర్వేదాన్ని పొందు, వేసరి. భార. ఆది. 7.207 ; 2. నిర్వేదం. శృం.నై. 8.52.

తు. బెసరు. అలనట, అలనత్వం, బెంకు. మారిశ్వం ; త. విచుక్కు. విచారం ; మ. విచక్క. కోపంగా ఉండు ; పో.చూ. కురు. బిర్ల - అలసిపోవు, అబ్బుపడు. మూ.ద.ద్రా. *విచ్-వ్-.

వినువుకొను రూ. విసిగికొను, వినుక్కును, వినుగుకొను. అ.క్రి. నిర్వేదాన్ని పొందు. కవిరాజ. 3.160.

విన్క రూ.చూ. అనుక, వి. 1. అనక ; 2. జలప్రవాహగతి లో ఏర్పడ్డ రాళ్ళపొడి.

విస్తర రూ.చూ. విస్తరి. వి. భోజనం చేసే ఆకు. క. 4.108.

విస్తరంట వి. విస్తరి. కుట్టుదాకు. విస్తరాకు వి. భోజనం చేసే ఆకు. <విస్తర + ఆకు. విస్తరాకులవెట్టి వి. పన్నునూచి. ద.హం.కా. సంపు. 16 కా.నం. 89. క్రి.శ. 1524.

విస్తరాకు చూ. విస్తర.

విస్తరాకులవెట్టి చూ. విస్తర.

విస్తరి రూ. విస్తర. వి. భోజనం చేసే ఆకు. క్రి.దా.పి. 60. నం. విస్తర - విస్తార - వ్యాపించటం, వ్యాప్తి, వైకల్యం.

<నం. విస్తర-.

విస్తళ్లవేయు న.క్రి. భోజనానికి సిద్ధంచేయు, పీటలువేయు.

విస్తళ్లవేయు చూ. విస్తరి.

విస్తు వి. 1. ఆశ్చర్యం. నవనాథ. 3.208పు. 14వం ; 2. దుర్గంధం.

నం. విస్తంసా. పడిపోవటం, ఆశ్చర్య.

విస్తుపోవు అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు.

విన్నందు వి. చుల్లబంధవిశేషం ప్రబంధ. 1.78. చుల్లు. 3.68.

నం. విష్ణంద - విన్యంద - ప్రవహించటం, స్రవించటం, విష్ణంద. స్రవించు, పైకిపోరలు ; ప్రా. విస్సంద. జారు, కొట్టు కొట్టుగాపడు.

<ప్రా. విన్యంద-.

విన్నవ్చెప్పినవేదం వి. ఆయనమాట వేదవాక్యం అనేనంద ర్థంలో వాడేపలుకుబడి. 'విన్నవ్చెప్పిన' వ్యక్తినామం లేదా అనవన్న (గంగిరెడ్డు) కావచ్చు.

విహ వి. ప్రతిబంధకం, విఘాతం. ద. హం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 711. క్రి.శ. 1183.

నం. విహ. విడివిపెట్టటం.

<నం. విహ (అర్థవిపరి.).

విహారవాద వి. దేవాలయాన్ని అంటిఉన్న ఉద్యాన విహార స్థలం, స్నానంలేవు. ద. హం. కా. సంపు. 4. కా. నం. 1190. క్రి.శ. 1143.

నం. విహార - తీసివేయటం, అట, ఉద్యానవనం, బౌద్ధ మతం, మతం.

<నం. విహార- + వాద (మిశ్రన.).

విహితకట్టాలు వి.బ.వ. పన్నునూచి. నె.కా. లంగోలు. 29. క్రి.శ. 1566.

నం. విహిత - ఏర్పరుపబడిన, విధించబడ్డ.

<నం. విహిత- + కట్టుము + -లు.

విహితుడు వి. స్నేహితుడు. కుచే. 1.107.

నం. విహిత - ఉంచబడ్డవాడు, ఏర్పాటు చేయబడ్డవాడు.

<నం. విహిత- (అర్థవిపరి.).

వీకు చూ. వీగ. వి. 1. పరాక్రమం. భార. ఆది. 7.228 ; 2. ఉత్సాహం, హుని. భార. అరణ్య. 3.200 ; 3. గర్వం, బౌద్ధత్వం. కు.నం. 12.15.

వీకొను చూ. వీగు².

వీగు రూ.చూ. వీగు¹. అ.క్రి. 1. విజృంభించు. కు.నం. 1.4 ; 2. ఉత్సహించు. పండి.చ. 4.2.95.

వీకే చూ. వీగు¹.

వీకేదనము చూ. వీగు¹.

వీకేవిల్లు చూ. వీగు¹.

వీగవి చూ. వీగు².

వీగబాటు చూ. వీగు².

వీగారు చూ. వీగు¹.

వీగిపోవు చూ. వీగు².

వీగియాడు చూ. వీగు².

వీగు¹ రూ. వీగు. అ.క్రి. 1. ఉత్సహించు. భార. ఆది. 3.5 ; 2. చరించు. కు.నం. 4.115 ; 3. ప్రసిద్ధిపెక్కు. పండి. చ. 2.162 ; 4. నిక్కు. వరాహ. 3.103.

క. బీగు. ఉబ్బు, పెద్దదగు, గర్వించు, గర్వంలో ప్రవర్తించు ; త. వీంకు. పెద్దదగు, ఉబ్బు, విక్రమ. గర్వం, విరియల్. గొప్పతనం ; మ. విట్టుక. వాచు, ఉబ్బు, విక్రమ. గర్వం ; కో. విచ్. (వైఅధికారులతో) అహంభావంతో మూర్ఖుడు ; కుయి. వీగ. బరువుగా

ఉండు ; కువి. విభో. బరువుగా ఉండు ; కురు. నీండె వ్యాపించు.

<మూ. ద్రా. *వియ్- (*విన్-) *వీ.

వీ(క వి. 1. బలం. భార. ఆది. 5.166 ; 2. విజృంభనం. భార. ఆది. 6.172 ; 3. పరాక్రమం. భార. సభా. 2.41 ; 4. గర్వం. కు.నం. 9.59 ; 5. ఉత్సాహం. హానిక. భార. ద్రోణ. 1.162 ; 6. సామ్యం. భార. కాంధి. 3.227 ; 7. దైన్యం. భార. అరణ్య. 5.56 ; 8. సాహసం. మను. 4.62 ; 9. ఔన్నత్యం. పాండు. 5.81 ; 10. విధం. మఠికా. 2.145 ; 11. విహారం. వీను. 3.149 ; 12. యద్ధం నుంచి పారిపోవటం. యయా. 1.128 ; 13. విదార్యం. విజయ. 3.150 ; 14. వంగటం. విష్ణువు. 7.147 ; విణ. పొడుగైంది. బసవ. 3.1117. క. బీ.నాశనం, చావు, నిలబడిపోవటం, విరమించటం, బికల్. ముగింపు, బీగు. వెనుకంజవేయ, వెనుకకు తీసుకొను, బీసర. ముగింపు, నాశనం, విధ్వంసం, సంహారం ; క. వి. (-వ్-, -న్-). నాశనం, అదృశ్యం, చావు, విధ్వంసం, వేర్పాటు, క్షీణం, తొలగింపు, ఎక్కు (వీక్కి-). నాశం, ఎఱు. నాశం, విధ్వంసం, సంహారం, తొలగింపు. సమూలనాశం, విరామం, అపరాధం, ఎఱల్. చావు, ఎక్కియ్. వాచటం, ఉబ్బటం. గుంపు. గర్వం ; మ. ఎక్కియ్. వాపు, కోపం. వీ(కదనము వి. ఉత్సాహం. దశట. 7.106. వీ(కవిల్లు వి. ఒకరకమైన విల్లు. ధనుర్విశేషం. ప్రబంధ. 35. వీ(గారు అ.క్రి. నిక్కు. కు.నం. 8.9. <వీగు+ఆరు1.

వీగు² న.క్రి. విడుచు. హరి. పూ. 5.165 ; అ.క్రి. 1. ఒదిగిఉండు. ఆము. 4.93 ; 2. కదిలమగు. రాజవా. 2.69 ; 3. వినరు, వీచు, కువ.చ. 4.144 ; 4. తొలగు. అపనరిల్లు. ఉ.రా. 2.196 ; 5. వెనుదీయు. మల్లభూ. నీతి. 72 ; 6. యద్ధంనుంచి పారిపోవు. అచ్చ.రా. బాల. 45.

క. బీగు. వెనక్కిపోవు, బీ. ముగింపు, తప్పు. బీసర, ముగింపు, నాశనం ; క. వి. (-వ్-, -న్-). నశించు, మాయమగు, పారిపోవు, ఎక్కు. చంపు, నశింపజేయు. ఎఱు. నాశనం, చావు ఎఱల్. చావు.

మూ. ద. ద్రా. మూ.మ.ద్రా. *వీ-

వీగను న.క్రి. విడుచు ; అ.క్రి. వెడలిపోవు. వీగని రూ.చూ. వీసని. విణ. క్షీణించని, పూర్ణమైన. వీగ(బాటు (-పాటు) అ.క్రి. (స్వార్థంతో²) యద్ధంనుంచి పారిపోవు. ఎక్రి. 4.100. <వీగు³+అ⁷+పాటు³ వీగిపోవు అ.క్రి. ఒడిపోవు. <వీగు+ఇ¹³+పోవు. వీగియాడు అ.క్రి. నంచలించు. <వీగు+ఇ¹³+ఆడు.

వీచు అ.క్రి. 1. (గారి) వినరు, ప్రసరించు. భార. ఆది. 5.170 ; 2. వినరు. గారినిప్రసరింపజేయు, గారివచ్చేటట్లు చేయు. శృం. నై. 2.51 ; న.క్రి. 1. గిరిగిరిప్పు, భార. సభా. 1.208, కు.నం. 12.158 ; 2. (పురికొల్పటంతోనం చేయి) వినరు, అడించు. భార. బీష్మ. 2.28 ; 3. చరింపజేయు, అడించు. ద్వి. పరమ. వి. 3.193ప ;

4. తరుము.

క. బీసు, బీసు. ఈగు, గుండ్రంగా తిరుగు, వినురు ; కొడ. బి.జ్. తిరగలితో వినరు ; కు. బీజాని, ఈగు, (గారిలా) వీచు ; క. విచు. (వీచి-). వినురు, (రెక్కలు) కొట్టుకొను, (చేయి, మొ. వాటిని) ఈవు, వీచు, వ్యాపించు. పారవేయు, విడుచు. విచ్చు. వినరు, విచిలు (విసేటి), వినురు, వీచు, ఇటూఅటూకదులు, తిరుగు, తొలగించు, ఈగు ; మ. వీచుక. వీచు ; కో. వి.చ. పారవేయు, తోయు, వినురు ; తొ. వి.న్. వినురు ; గో. మిహి తానా. కిందకితోయు ; కుజ. వీంజి. వినురు, క. మురళి మొ. వాటిని ఈడు ; కురు. బీఖర్నా ; మాల్టా. బెల్లారె. గుడ్డేందుకుచెయ్యి ఎత్తు ;

పో.చూ. నం. విజ్-, వ్యజ్. వినురు, వీచు.

<మూ.ద్రా.*వీ-/*వీ-చ్.

వీచోవు వి. వింజామరం. శృం. నై. 6.80. క. బీసు, బీసు. తెరటం, గిరిగిరి తిరగటం, విననకర్ర, మత, కాడి ఉయ్యెల. బీసీసు. మర, బీసణిగె, బీసణికె. విననకర్ర, బీసాడు. రువ్వటం, వినకటం, బీసాడునికె. దూరంగా వినరటం ; కు. బీజాటు. వినరటం, బీజాడుని బీజావుని. విననకర్ర, తెరటం, ఈపటం, రువ్వటం, వినరటం. బీసణిగె, బీసనిగె, విననకర్ర ; క. విచు. (వీచి-). విననకర్ర, తెరటం, తెక్క, దళం, వ్యాపించటం. విస్తరించటం, వైకాల్యం, చిందటం, ఒలకబోయటం, ఎచ్చయ్. వాసన, ఎచ్చు. పొడవు, వేగం, ఒకపిడి, విసేటి. విననకర్ర. అవనకం, ఆరం, వేగం, ఒత్తిడి, ఒకపిడి, విల్లులాంటిగుణం ; మ. విచ్చి. విననకర్ర, విసుక. వినరటం, విసేటి. విననకర్ర, విసారి. విననకర్ర ; కుజ. వీంజి (వీంజి-). విననకర్ర, విస్క. వేగం ; నం. వీజన-, వ్యాజన- విననకర్ర. వీచోవులిడు అ.క్రి. వింజామరంతో వినరు. కాశి. 4.296. <వీచోవు+లు+ఇడు. వీరెంచు అ.క్రి. 1. శ్రవణగోచరమగు, వినపచ్చు. భార. ఆది. 4.106 ; 2. వినురుచు వచ్చు. రామాభ్యు. 7.46. <వీచు+తంచు. వీవన రూ. వీవెన. వి. విననకర్ర. భాస్క. రా. కిష్కిం. 59. వీవలి వి. గారి, వాయువు. వేంక. పంచ. 2.174. వీవలిచెలి వి. అగ్ని, వాయునఖుడు, చంద్రికా. 6.41. వీవెన రూ.చూ. వీవన. వి. విననకర్ర.

వీచోవు చూ. వీచు.

వీచోవులిడు చూ. వీచు.

వీటతటము రూ.చూ. విటతాటనము. విణ. చిన్నం, భగ్నం. వీటతాటనము రూ.చూ. విటతాటనము. విణ. తారుమాడు, వ్యత్యాసం.

వీటతాటము రూ.చూ. విటతాటనము. విణ. చిన్నం, భగ్నం. భార. ద్రోణ. 1.275.

వీటి వి. కొల్ల, కోపుడు.

క. బీడ్-ఆగు. చచ్చు, మాయమగు, చెడు ; క. ఎటు. చచ్చు, ఎట్టు (వీట్టి-). చంపు, తొలగించు, ఎడల్.

వీటిగలుపు (-కలుపు¹) అ.క్రి. నష్టం కావించు, విడచి వైచు. ఆము. 4.43. వీటిబుచ్చు (-పుచ్చు) స.క్రి. 1. చెరచు, నశింపజేయు. భార. భీష్మ. 2.269; 2. నష్ట పరచు, త్యజించు. భాస్క. రా. ఆరణ్య. 2.247; 3. వ్యర్థంచేయు. విక్రి. 2.188. వీటిబోవు (-పోవు) అ.క్రి. 1. చెడు¹ నశించు. భార. ద్రోణ. 1.363; 2. దూషితమగు. హరి. ఉ. 7.91; 3. వ్యర్థమగు. భోజ. 5.229.

వీటిక వి. శరీరం పగిలే వ్యాధి.

సం. స్ఫుటికా, స్ఫుటికా. పగిలినముక్క, పగులు వీట.

వీటిది చూ. వీడు¹.

వీటివట్టు చూ. వీడు².

వీటిప్రోగు చూ. వీడు¹.

వీటిబాటు చూ. వీడు¹.

వీటివాడు చూ. వీడు².

వీడజేయు చూ. వీడు¹.

వీడనాడు చూ. వీడు¹.

వీడబడు చూ. వీడు¹.

వీడబారు చూ. వీడు¹.

వీడలి వి. తృణవిశేషం. ప్రబంధ. 200.

వీడాకు చూ. వీడు¹.

వీడికోలు చూ. వీడు¹.

వీడియము రూ.చూ. విడియము. వి. విడెం, తాంబూలం, తమలం. పాండు. 1.29, కాళ. 1.35.

వీడియాపు వి. నన్నగా మొనడేలి అరంగుళం పొడవుండే ఉక్కు ముక్క.

వీడు¹ అ.క్రి. 1. వీడిపోవు. కు. సం. 8.65; 2. విశదమగు, స్పష్టమగు. భార. విరా. 2.51; 3. పొడలు. వర్ణిల్లు. కాళి. 3.210; 4. శిథిలమగు తగ్గు, నశించు. వసు. 6.35; 5. జారిపోవు. కువ.చ. 2.35; 6. విచ్చిపోవు, వీడు. ఉ.రా. 3.22; 7. సరిచేసి పడుగు పోగులు ఆరి విడి విడిగా అగు; స.క్రి. 1. విడిచిపెట్టు. హర. 2.70; 2. విడిచిపోవు. నీలా. 1.103.

క. బిడు. (బిట్ట-). వదులగు, విసురు, వదులు, విడుచు, వేరుచేయు, బడువికె. విడిచిపెట్టు; కొడ. బుడ్. విడుదలచేయు, వదులు; కు. బుడుపు-వి-వదులు విసర్జించు, విడిచిపెట్టు; త. విడులు (విటుప్-విట్ట-). విడుచు, వదులు, తప్పించుకొను, పంపించు, విడిచిపెట్టు, విడుదలచేయు, విడుతలై. విశ్రాంతి. విడుదల, స్వతంత్రం, విడుతి. విడిది, విశ్రాంతిస్థలం, విటై. (-వ్-,-న్-). విడదీయు; మ. విటుక (విట్ట-). వదులగు, విడిపోవు. మరనిపోవు, విడుతల్. విడుదల, విడుతి. విడిది, స్వతంత్రత, కలవు, విటుక్క, విటుత్తుక. విడదీయు, విటువిక్క. విడుదల చేయు, విడదీయు, వేరుచేయు; తా. వి.ర-(విట్-). విడుదలచేయు, విడాకులిచ్చు; బ్రా. బిటంగ్, విసరివేయు, విడక కోయు, పో.చూ. మరా. బిడార్. ఇల్లు. నివాసం.

వీటిప్రోగు విణ. మిక్కిలిదుర్వ్యయం చేసేవాడు.

వ్యర్థుడు. పాండు. 3.13. <వీడు¹ + -ఇ³ + ప్రోగు వీటిబాటు అ.క్రి. వ్యర్థంగా పరిగెత్తు. శృం. నై. 5.133. <వీడు¹ + -ఇ³ + -ను + పాటు². వీడజేయు స.క్రి. తొలగించు. <వీడు¹ + -ఆ⁷ + చేయు. వీడనాడు స.క్రి. విడనాడు, విడుచు. రాజవా. 3.142. <వీడు¹ + -ఆ⁷ + ఆడు. వీడబడు అ.క్రి. విడువబడు, వేరుగా ఉండు. సీతారా. 1.102. <వీడు¹ + -ఆ⁷ + పడు. వీడబారు అ.క్రి. విడిపోవు. శక. 3.61. <వీడు¹ + -ఆ⁷ + పారు¹ వీడాకు రూ. విడాకు. వి. విడిఆకు, వేర్పాటు సూచించే పత్రం. వరాహ. 2.28వ. <వీడు¹ + ఆకు. వీడికోలు రూ.చూ. పిడ్కోలు. వి. 1. విడుపు; 2. ఓటమి. వీడుకొను రూ.చూ. పిడ్కొను. స. కి. 1. పోయి వస్తానని విన్నవించి విడుచు. కు.సం. 4.31; 2. విడుచు, త్యజించు. ఉ. హరి. 2.146. వీడుకొలుపు రూ. వీడుకొల్పు, పిడ్కొలుపు, పిడ్కొల్పు. స.క్రి. 1. పోయిరమ్మని సెలవిచ్చి పంపు. కు. సం. 6.31, భార. ఉద్యో. 2.16; 2. వదులు, విడుచు, త్యజించు. హర. 3.19; 3. మీదికినెట్టు, పైకితోయు, భార. 5.48; 4. విడిచి పెట్టించు. భీమ. 2.62. వీడుకొల్పు రూ.చూ. పిడుకొలుపు. స.క్రి. 1. పోయి రమ్మని సెలవిచ్చి పంపు; 2. వదులు, విడుచు, త్యజించు; 3. మీదికినెట్టు, పైకితోయు; 4. విడిచిపెట్టించు. వీడుకోలు రూ.చూ. పిడ్కోలు. వి. 1. విడుపు, విసర్జనం. భాస్క.రా. యు. 1390; 2. పిడ్కోవటం. పోవటానికి అనుమతించటం హరి. ఉ. 3.172; 3. చావు, మరణం. భోజ. 4.54. వీడుకోలుచేయు స.క్రి. విడిచిపెట్టు, విసర్జించు. ప్రబోధ. 3.50. వీడుగడ వి. 1. చావు; 2. వెళ్ళటానికి అనుజ్ఞ ఇవ్వటం. వీడుచు రూ. వీడు. స.క్రి. వీడజేయు, విప్పు. శృం. నై. 7.194. వీడుతోడు రూ.చూ. విజ్జోడు. విణ. 1. తోడుకానిది, సరికానిది; 2. ఎకబాటు పొంది నది. వీడుదోడు (తోడు¹) వి. పంపించే తోడు, సాగనంపే నహాయకుడు. విష్ణుపు. 1.43. వీడువట్టు వీ. విడిది, ఆట పట్టు. వీడువడు రూ.చూ. వీడ్వడు. అ.క్రి. 1. భేదపడు, వేర్పడు. సిం. ద్వా. 8.168; 2. తడబడు, విక్ర. 4.111; 3. తారుమారగు, మారుపడు. విష్ణుపు. 6.131. వీడుపాటు, రూ. వీడ్పాటు. వి. 1. మారుపాటు, వ్యత్యయం. నిర్వ. రా. 8.80; 2. వెనలుబాటు. భాగ. 9.30; 3. విడుపు, విడుదల, విమోచనం. భాగ. 10పూ. 38; 4. తత్తర. వీడువడు (-వడు) రూ.చూ. వీడ్వడు. అ.క్రి. 1. తడబడు. భార. విరా. 2.70; 2. తారుమారగు, మారుపడు. మార్క. 1.92; 3. భేదపడు, వేర్పడు. వీడువెట్టు (-వెట్టు) స.క్రి. విడిచిపెట్టు, వదిలివేయు. తాళ్ల. సం. 9.172. వీడ్కొను రూ. వీడుకొను. స. క్రి. 1. విడుచు, త్యజించు, విడిచిపెట్టు. భార. ఆది. 1.118; 2. పోయి వస్తానని విన్నవించి విడుచు. కు. సం. 1.114; 3. తప్పించుకొను. వసు. 1.139. వీడ్కొలుపు రూ.చూ. వీడు కొలుపు. స.క్రి. 1. కోయు. కాళి. 6.175; 2. పోయి రమ్మని సెలవిచ్చిపంపు. భీమ. 1.95; 3. విడుచు, త్యజించు. హర. 4.36. పిడ్కొల్పు రూ.చూ. వీడు

కొలుపు. న.క్రి. 1. పోయిరమ్మని నెలవిచ్చి పంపు, పంపు. రామాధ్య. 7.208; 2. విడుచు, త్యజించు; 3. తోయు. వీడ్కోలు రూ. పీడికోలు, వీడుకోలు. వి. 1. వీడ్కొనటం. పోవ అనుమతి. భార. ఉద్యో. 4.162; 2. వినర్జనం, విడుపు. ప్రబంధ. 570; విణ. విడిపించే వాడు. వరాహ. 5.59. వీడ్చు రూ. చూ. విడుచు. న.క్రి. 1. దొంగిలించు, పరుల మూటల్ని విప్పి ఆందులో వస్తువల్ని హరించు. విజ్ఞా. ప్రాచా. 95. వీడ్పాటు రూ. చూ. వీడు పాటు. వి. 1. మారుపాటు, వ్యత్యయం; 2. వెనలు దాటు; 3. విడుపు, విడుదల, విమోచనం. వీడ్వడు రూ. వీడువడు, వీడువడు. అ.క్రి. 1. మారుపడు. భార. అది. 4.228; 2. తడబడు. భార. బీష్మ. 3.351; 3. బంధం నుంచి తొలగు, తప్పకొను. భాస్క. రా. యు. 1058; 4. బేదపడు. భాగ. 6.333; 5. విడిపోవు. శిథిలమగు. తైమినిభా. 8.17.

వీడు² వి. బా. 1. పట్టణం. ద.హిం.కా. సం. 10. కా. సం. 645. క్రి.శ. 1060; 2. పాశం, స్కంధావారం, దండు విడిసేచోటు. మ.సం. 4 28; 3. సేన, దండు. భార. ఉద్యో. 2.304; 4. పథికి జనసమూహం, గుంపు. భార. మాసల. 180; 5. ఇల్లు, గృహం. ఆము. 3.60; 6. దొమ్మర్లగుంపు. చెన్నబసవ. 2.304.

వీటిది విణ. పెదురుగెడమిడ ఆడేది, దొమ్మరిది. వేమ. 354. వీటిపట్టు వి. 1. నగరం, పట్టణస్థానం. హరి. పూ. 6.5; 2. వాసస్థానం. సురా. 22. <వీడు² + -ఇ³ + పట్టు². వీటివాడు విణ. దొమ్మరి వాళ్ళలో ఒక తెగవాడు. <వీడు² + -ఇ³ + వాడు. వీడుకూడు వి. ఇంటిదోజనం. కాళ్ళ. సం. 17.147. వీడుకోళ్ళగుడుచు(-కుడుచు) అ.క్రి. విందుభోజనాలుచేయు. కళా. 7.85. వీడుజోడాడు¹ రూ. వీడుదోడాడు. అ.క్రి. 1. వెనగొను. రం. రా. అయోధ్యా. 96పు. 17పం; 2. మారుమలయు, ప్రతిఘటించు. వరాహ. 4.162. వీడుదోడాడు చూ. చూ. వీడుజోడాడు¹. న.క్రి. వెనగు. కాళ్ళ. సం. 4.98. వీడుపట్టు రూ. వీడుబట్టు. వి. 1. వాసస్థానం, ఉనికిపట్టు. కు. సం. 3.18; 2. బస, విడిది. నిర్వ. రా. 9.4; 3. శిబిరం, స్కంధావారం, దండువిడిసే చోటు. వీడుబట్టు(-పట్టు²) రూ. చూ. వీడు పట్టు. వి. 1. వాసస్థానం, ఉనికిపట్టు. భార. కాంతి. 2.364; 2. బస, విడిది. భార. అశ్వ. 4.186; 3. శిబిరం, స్కంధావారం, దండువిడిసేచోటు. పల్నా. 45. వీడుపిడియ అ.క్రి. దండుడిగు, శిబిరం విర్పరచుకొను. భార. ఉద్యో. 1.50. వీడెత్తించను అ.క్రి. దండెత్తు. వీడెత్తు అ.క్రి. దండువెడలు. పారి. 2.65.

వీడు³ రూ. ఈడు³. వి. 1. బహుమానం. ద. హిం. కా. సం. 10. కా. సం. 35. క్రి. శ. 10వ శతాబ్ది; 2. కట్నం. పను. 6.35.

మూ.ద్రా. *విత్- / *వీత్-.

వీడుచదువు అ.క్రి. కట్నాలు చదువు. దళా. 5.77. వీడులుచదువు అ.క్రి. కట్నాలుచదువు.

వీడు⁴ వి. సామ్యం. ముకుంద. 2.99.

వీడుకువీడు వి. సరికిసరి, చెబ్బకుచెబ్బ. రాధికా. 2.113. వీడుజోడాడు² అ.క్రి. సరిపోలు, సామ్యంపొందు. ఉ.హరి. 4.213.

వీడు⁵ విణ. విశదమైంది. నవనాథ. 2.108పు. 2పం.

వీడెత్తించను చూ. వీడు³.

వీడెత్తు చూ. వీడు³.

వీడెవుటాలు చూ. వీడెము.

వీడెము రూ. చూ. విడెము. వి. తాంబూలం. ఉ. హరి. 3.147, శృం. నై. 6.141.

వీడెవుటాలు(-అలు²) వి. తాంబూలమిచ్చే స్త్రీ. కాళ్ళ. సం. 16 2.20.

వీడ్కొను చూ. వీడు¹.

వీడ్కొలుపు చూ. వీడు¹.

వీడ్కొల్పు చూ. వీడు¹.

వీడ్కోలు చూ. వీడు¹.

వీడ్చు చూ. వీడు¹.

వీడ్పాటు చూ. వీడు¹.

వీడ్వము రూ. చూ. విడెము. వి. తాంబూలం, పండి. చ. 2.168.

వీడ్వడు చూ. వీడు¹.

వీణము రూ. చూ. వీణాము. వి. నన్నని వస్త్రం, వలిపా, అంశకం.

వీణాధరులు వి.బ.వ. ఉద్యోగనూచి. రా.వా. 5.

సం. వీణాధర-. వీణను ధరించేవాడు.

<సం. వీణాధర-+-లు (అర్థవిపరి.).

వీణాము రూ. వీణము. వి. వస్త్రం, అంశకం. తైమినిభా. 3.11

సం. వయన-. నేయటం, వయతి. నేస్తున్నాడు, నేస్తున్నది; పా. వాయతి.

వీణియ¹ రూ. చూ. వీణె¹ వి. కస్తూరిమృగంయొక్క కస్తూరి ఉండే బొడ్డుకాయ. బల్లా. 3.

వీణియ² రూ. వీణె², వీనియ, వీనె. వి. వీణ, విపంచి. క్రితా. పు. 95, కళా. 6.217.

సం. వీణా, వీణికా; ప్రా. వీణిఅ, వీణా; అ.మా. వీణ; పా. వీణా;

క. బీణె, వీణె; కు. ఈణె, బీణె, వీణె.

<ప్రా. వీణిఅ.

వీణె¹ రూ. వీణియ¹. వి. కస్తూరిమృగంయొక్క కస్తూరిఉండే బొడ్డుకాయ. విజయ. 2.90.

సం. వినతా, ఒకరకం బుట్ట; ప్రా. వీణయా.

<ప్రా. వీణయా.

వీణెపెల్లి వి. కస్తూరిమృగం.

వీణె² రూ. చూ. వీణియ². వి. వాద్యవిశేషం, విపంచి.

వీణెకాడు వి. వీణవాయించేవాడు. వీణెకాయ వి. వీణకు కట్టే ఉంటిఫలం. ముకుంద. 2.102. వీణెమేళగించు న.క్రి. విదోనిర్జ్వలమైన రాగానికి అనుకూలంగా శ్రుతిపడుచు. కళా. 2.89.

వీడెనవరించు న.క్రి. శ్రుతిచేయు. కళా. 2.63.

వీధు నర్వ. ఈ పురుషుడు. ద.హిం.గా. సంపు. 4. కా. సం. 1014. క్రి.శ. 1038, భార. ఆది. 4.565.

క. ఇవం, ఇవను. ఈపురుషుడు; కొడ. ఇవె(న్); కు. ఇంబె; త. ఇవన్; మ. ఇవన్; కో. ఇవన్; గోం. ఏల్/వేర్; కొం. వేన్/ఇకన్; పెం. ఇవన్; కుం. ఇఅంజు; కువి. ఈవసి; కొలా. ఇమ్, ఇమ్ద, ఇవంద; నా. ఈన్; కురు. ఈన్; మాల్తా. ఈనౌ.

<మూ. ద్రా. *ఇవన్ త్.

వీధుగో అవ్య. 1. ఎదుటఉన్న పురుషుని నిర్దేశించటంలో ఉపయోగపడుతుంది. కైమినితా. 3.114; 2. నిశ్చయంగా ఇతడేఅని అర్థం ఇస్తుంది. పి.శకు. 2.92. వీధువాడనక అవ్య. ప్రతి వ్యక్తిని. హంస. 4 200.

వీరెంచు చూ. వీచు.

వీధి చూ. వీధి. వి. 1. మార్గం. వీధి. కోవ.దశకు. 9.51; 2. ఇళ్ళవరసల రెండింటికీ మధ్యకోవ; 3. వికాలమయిన బాట.

సం. వీధి-, వీధికా, వీధీ. బాట, కోవ, పంక్తి, అంగడి; ప్రా. వీహి, వీహియా, వీహి; అ.మా. వీహి, పా. వీధి-.

క. బీది, ఏది. కోవ, బాట; మ. బీది; మ. వీతి. <సం. వీధి-.

వీధిపోదీ వి. వీధికడంగా ఇల్లుండటమనేతప్ప. వీధిరేవు చూ.చూ. వీధిరేవు. వి. ఆముకు మధ్యభాగంలో పొయ్యికి ఎదురుగా చక్కగా ఉండే పెద్దరేవు. వీధివీధిమెతయు అ.క్రి. వ్రకాశించు. కాళ్ళ. సం. 9.246. వీధిసూల వి. వీధి కడంగా ఇల్లుండటమనేతప్ప. వీధులు చూ.చూ. వీధులు. వి.బ.వ. ఆములోకుండలు కట్టేటప్పుడు ఏవరస కావరస కన్పించేటట్లు గాలి పోవటానికీ ఉంచే కొంచెం వికాలమైన నందులు. <వీధి+-లు.

వీధులు చూ. వీధి.

వీధి చూ.చూ. వీధి. వి. 1. బాట, దారి; 2. మొదటి ఆను పీట కొయ్యలకు చివరి ఆనుపీట కొయ్యలకు ఉన్న మధ్య భాగం.

వీధికిక్కు అ.క్రి. కచ్చకెక్కు. <వీధి+-కున్+ ఎక్కు. వీధిరేవు చూ. వీధిరేవు. వి. ఆముకు మధ్య భాగంలో పొయ్యికి ఎదురుగా చక్కగాఉండే పెద్దరేవు. వీధివీధి వి. వ్రతివీధి. వీధులు చూ. వీధులు. వి.బ.వ. ఆములోకుండలు కట్టేటప్పుడు ఏవరస కావరస కన్పించేటట్లు గాలి పోవటానికీ ఉంచే కొంచెం వికాలమైన నందులు. <వీధి+-లు. వీధులేగించు స.క్రి. ఈరేగించు. కాళ్ళ. సం. 15.55. <వీధులు+ఏగించు. వీధులేగు అ.క్రి. మెరవడపోపు, ఈరేగు. కాళ్ళ. సం. 11.70. <వీధులు+ఏగు.

వీధులు చూ. వీధి.

వీధులేగించు చూ. వీధి.

వీధులేగు చూ. వీధి.

వీనిచ్చు చూ. వీను.

వీనియ చూ.చూ. వీణియ. వి. వీణ. యయా. 4.13.

వీను చూ. విను. వి. 1. కర్ణం, చెవి. భార. ఆది. 4.20. 2. ప్రసిద్ధి.

వీనిచ్చు స.క్రి. ఆలకించు, విను; అ.క్రి. చెవిణచ్చు. <వీను+ఇచ్చు. వీనుమిగులు అ.క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు. కాశీ. 2.49. వీనులకంటి వి. సర్పం, చక్షుశ్శవం. అచ్చ.కా. బాల. 144. నీలా. 2.37. వీనులకంటిచెలువ చూ. వీనులకంటి చెల్వ. వి. నాగకన్య. వీనులకంటిచెల్వ చూ.చూ. వీనులకంటి చెలువ. వి. నాగకన్య. వీనులకువిందు వి. కర్ణోత్సవం, శ్రోత్రానందం. ఉ.రా. 1.88. వీనులచూపు వి. చక్షుశ్శవం, సర్పం. ఉ.హరి. 2.172. వీనులజేర్చివిను స.క్రి. సావధానంగావిను. కాళ్ళ. సం. 6.204. వీనుల తేనియ చూ.చూ. వీనులతేనె. వి. శ్రోత్రానందం, చెవుల కింపు. వీనులతేనె చూ. వీనులతేనియ. వి. చెవులకింపు. శ్రోత్రానందం విక్ర. 1 93. వీనులపండుగ చూ.చూ. వీనుల పండుపు. వి. చెవులకింపుగా ఉండేది, కర్ణపర్వం. వీనుల పండుపు చూ. వీనులపండుగ. వి. చెవులకింపుగా ఉండేది, కర్ణపర్వం. పల్నా. 3వ. వీనులబెట్టు స. క్రి. శ్రద్ధతో విను. సిం.ద్వా. 32. <వీను+-లు+-అ+-పెట్టు. వీనులలరు అవ్య. ద్రు. చెవికింపగు. కాళ్ళ. 4.2. <వీను+-లు+-అలరు. వీనులవిందు వి. శ్రోత్రానందం, చెవుల కింపు. మొల్ల. పీడి. 18. ద్వి. పరమ. వి. 3. 2195. వీనులు చల్లగావిను అ.క్రి. సంకోషకరమైనవార్తను విను. కాళ్ళ. సం. 10.118. వీనులుచల్లవగు (-అగు) అ.క్రి. మంచిమాట వినటం వల్ల సంతోషించు. శక. 1.474. వీనులుచిల్లులువోపు (-పోపు) అ.క్రి. ప్రతికటించుగా వలకటం వల్ల చెవులు తూట్టుపడు, ప్రతికటించుగాఉండు.

వీనె చూ.చూ. వీణియ. వి. వీణ.

వీనెగాజులు వి.బ.వ. బాలక్రిడావిశేషం. హంస. 3.146.

వీవడచు చూ. వీవు.

వీవరాలు చూ.చూ. వియ్యంపురాలు. వి. వియ్యంకురాలు, వియ్యం పొందిన స్త్రీ.

వీవు వి. పృష్ఠభాగం, వెన్ను. భార.ఆది. 2.44

కు. వీచ్చు. కోక; కో. వి.వ. వెన్నుకిరుపక్కలా ఉన్న దొల్లభాగం, కొలా. వి-వి, వెన్ను.

వీవడచు స.క్రి. బుజ్జగించు. <వీవు+అడచు. వీవుగానరాదాగు అ.క్రి. వెన్ను కనబడేటట్లు దాగొను, రహస్యంగాదాచుకో ప్రయత్నించినప్పటికీ దానిని బయల్పరచు. ప్రభా. 5.17. వీవుగోడ వి. సింహద్వారానికీ వెనుకఉన్నగోడ. వీవుగోల వి. వెన్నుమీద మోడే బెత్తం. పండి.చ. 3.173వ. వీవుచర్మమొలిపించు స.క్రి. చిరక గొట్టు. సం. చర్మన్. తోలు. వీవుచటచు చూ.చూ. వీవుచటచు. అ.క్రి. 1. దైర్యంచెప్పు; 2. వెన్నుతట్టు. వీవుచిట్ల గొట్టు (-కొట్టు) స.క్రి. చిరకగొట్టు. వీవుచూడు అ.క్రి. పారిపోవు. వీవుజటచు చూ. వీవుచటచు. అ.క్రి. 1. దైర్యంచెప్పు, వీవుతట్టు. హంస. 3.91; 2. వెన్నుతట్టు. వీవుకాటయొలిపించు (-2లిపించు) స.క్రి. చిరగొట్టించు. వీవుకాటయొలుచు (-2లుచు) స.క్రి. వీవు చిట్లగొట్టు, గా.హరి. 2.1067. వీవుడట్టు(-తట్టు) అ.క్రి. దైర్యం

చెప్ప. హంస. 2.122. వీవువట్టగట్టు-(కట్టు) యా.చూ. వీవుబట్టగట్టు. స.క్రి. మిక్కిలి శ్రమించు, అట్టగట్టు. తాళ్ల. సం. 10.2.29. వీవుమన్నుదుల్పు అ.క్రి. సేవచేయు. వీవుబట్టగట్టు(-వట్టగట్టు) యా. వీవువట్టగట్టు. స.క్రి. మిక్కిలి శ్రమించు, పీపు అట్టగట్టు, తాళ్ల. సం. 5.55. వీవులువగలగొట్టు స.క్రి. చావకొట్టు, చిరకగొట్టు. <వీవు+-లు+పగులు+-అ⁷+కొట్టు¹. వీవుల్చిట్టిపోగొట్టు స.క్రి. చితుకగొట్టు. శక. 3.274. <వీవు+-లు+చిట్టు+-ఇ¹+పోవు+-అ⁷+కొట్టు¹. వీవువిమానంమోతమోగు అ.క్రి. దెబ్బలుతగులు, దెబ్బలుతిను, సం. ఎయిన-. వ్యోమయా సం. వీవువిడిగివదు అ.క్రి. కూలబడు. జైమినిరా. 6.199. <వీవు+-విలుగు+-ఇ¹+పదు. వీవువెనుక మావిసి లేకుండు అ.క్రి. సహాయం లేకఉండు, వెనుక బలం లేక ఉండు. కళా. 8.65. వీవుప్రీలగగొట్టు అ.క్రి. పీపు చిరక తన్ను. గా.హరి. 2.884 <వీవు+-ప్రీలు+-అ⁷+అగు+-అ¹+కొట్టు¹. వీవుప్రేయు స.క్రి. వెన్నుమీద చరచు. సం.చ. 3.17కిపు.

వీయను(-అను) అ.క్రి. అంగీకరించు, ఒప్పుకొను. కువ.చ. 4.212.

వీయపుచుట్టాలు చూ. వీయము.

వీయపురాలు చూ. వీయము.

వీయమందు చూ. వీయము.

వీయము యా.చూ. వియ్యము. వి. వైవాహిక సంబంధం. దశకు. 7.69.

వీయపుచుట్టాలు వి.బ.వ. వైవాహిక సంబంధి బంధువులు. తాళ్ల. సం. 9.172. <వీయము+చుట్టము+-లు. వీయపురాలు వి. 1. అల్లునితల్లి, కూతురుఅత్త. విజయ. 3.126; 2. కోడలు తల్లి, కొడుకుఅత్త. <వీయము+అలు. వీయమందు అ.క్రి. సంబంధంచేయు. చంపూరా. 3.108 <వీయము+అందు.

వీయే వి. పోకచెక్క, వక్క.

సం. బిజు-. విత్తనం; ప్రా. బిజు-; పా. బిజు-; హిం. బిజ, బియా.

<ప్రా. బిజు-.

వీరకత్తి చూ. వీరము.

వీరకత్తియ చూ. వీరము.

వీరకత్తె చూ. వీరము.

వీరకాడు చూ. వీరము.

వీరంగంకొట్టు చూ. వీరంగము.

వీరంగము వి. 1. పెద్దగోల; 2. (వీరభద్రోత్సవంలో) కదం తొక్కుటం.

సం. వీర -. కూరుడు, వీరభద్రుడు, రంగ -. అరుగు, రంగస్థలం.

<సం. వీర-+సం. రంగ-.

వీరంగంకొట్టు అ.క్రి. (వీరభద్రోత్సవంలో) కదం తొక్కు. <వీరంగము+కొట్టు.

వీరజయంతిక వి. యుద్ధంలో వీరులస్వత్యం.

సం. వీర -. కూరుడు, జయంతికా, జయంతి. పకాక,

దుర్గాశక్తిదేవం.

<సం. వీర-+సం. జయంతికా (అర్థవిపరి.).

వీరజాటి వి. వీరులతాడు. గంగమ్మభక్తుడు దీనితో మోడు కుంటూస్వత్యంచేస్తాడు. విరదాళ్ళు.

సం. వీర -. కూరుడు, దైర్యకారి.

<సం. వీర-+జాటి (మిశ్రన.).

వీరజెట్టికందువా యా. వీరజెట్టికందా. వి. ఒకరకం కందువా, వీరులసంబరంచేసేటప్పుడు వేసుకోవటానికి నేసిన కందువా.

సం. వీర -. వీరుడు.

<సం. వీర-+జెట్టి+కందువా. (మిశ్రన.).

వీరజెట్టికందా యా.చూ. వీరజెట్టి కందువా. వి. ఒకరకం కందువా, వీరులసంబరంచేసేటప్పుడు వేసుకోవటానికి నేసిన కందువా.

వీరడి యా.చూ. పిఠిడి. వి. 1. పెరి ; 2. రిక్క ; 3. వెంగలి.

వీరణతిండ్లవారు చూ. వీరణము.

వీరణము యా. వీరణము. వి. దంగురం, చర్మవాద్యవిశేషం. యయా. 4.158, రాజవా. 2.49.

క. వీరణ -. పెళ్ళి మొ. వాటిలో ఉపయోగించే పెద్ద వాద్యవిశేషం; త. వీరణమ్.

వీరణతిండ్లవారు వి.బ.వ. వీరణంవాయించేవారు, ఉద్యోగినుంచి. ద.హిం.కా. సంపు. 10.కా.సం. 422. క్రి.క. 1269. వీరణయురుము(-ఉరుము) వి. చర్మవాద్య విశేషం. హంస. 3.29.

వీరణయురుము చూ. వీరణము.

వీరకాయెత్తు వి. వీరులు బిరుదుగా కట్టుకునే కాయెత్తు.

సం. వీర-. కూరుడు.

<సం. వీర-+కాయెత్తు. (మిశ్రన.).

వీరభద్రపల్లెరము వి. వీరభద్రునికి నైవేద్యంపెట్టే పెద్ద పళ్ళెం. ఆము. 4.43.

సం. వీరభద్ర-. శివుని గణాధిపతి.

<సం. వీరభద్ర-+పళ్ళెరము (మిశ్రన.).

వీరమద్దియ యా. వీరమద్దె, వీరముద్దియ, వీరముద్దె. వి. స్త్రీలు కారి పెద్దవేలి! దరించే దూషణవిశేషం. ఉ.హరి. 5.64.

సం. వీరముద్దికా. కారినడిమి వేలి! దరించే దూషణ విశేషం; ప్రా. వీరముద్దియ.

<ప్రా. వీరముద్దియ.

వీరమద్దె యా.చూ. వీరమద్దియ. వి. స్త్రీలు కారి పెద్ద వేలి! పెట్టుకునే దూషణ విశేషం.

వీరమద్దెల వి. వాద్యవిశేషం. కు.సం. 11.51.

సం. వీరమద్దెల-. వాద్యవిశేషం; ప్రా. వీరమద్దెల-.

<ప్రా. వీరమద్దెల-.

వీరమలహరి వి. వాద్యవిశేషం. యయా. 4.158.

సం. వీర-. కూరుడు.

<సం. వీర-+మలహరి (మిశ్రన.).

వీరము వి. వీరం, శౌర్యం. భార. విరా. 4.84.

సం. వీర -. శృంగారాది నవరసాల్లో ఒకటి, కూరుడు.

<సం. వీర- (అర్థవిపరి.).

వీరకత్తి రూ.చూ. వీరకత్తియ. వి. వియ్యపురాలు.
 <వీరము + కత్తి. వీరకత్తియ రూ. వీరకత్తి, వీరకత్తె. వి.
 వియ్యపురాలు, జాయాపతుల తల్లుల్లో ఒకతెకొకతె వీర
 కత్తియ అవుతుంది. అల్లునితల్లి, కోడలితల్లి. నీలా. 3.87.
 <వీరము + కత్తియ. వీరకత్తె రూ.చూ. వీరకత్తియ. వి.
 వియ్యపురాలు. వీరకాడు వి. వియ్యంకుడు, బారాబత్తల
 తండ్రులు ఒకనికొకడు వీరకాడవతాడు, అల్లునితండ్రి,
 కోడలితండ్రి. అచ్చ. రా. బాల. 1.198. <వీరము +
 కా + -డు.

వీరముట్టులు రూ. వీరముట్టు. వి.బ.వ. శివమతస్థులగు
 కుమ్మర్లను సంవత్సరానికొకసారి యాచించే ఒకజాతివారు.
 సం. వీరముట్టు-. కూరుని పిడికిలి.

సం. వీరముట్టు-+-లు.

వీరముట్టు రూ.చూ. వీరముట్టులు. వి.బ.వ. నేతపనిచేసే
 దేవాంగులను అడుక్కొనే ఒకతెగవారు.

వీరముద్దియ రూ.చూ. వీరముద్దియ. వి. శ్రీలు కాలిపెద్ద వేలికి
 దరించే భూషణ విశేషం. శృం.నై. 6.44.

వీరముద్దె రూ.చూ. వీరముద్దియ. వి. శ్రీలు కాలిపెద్దవేలికి
 దరించే భూషణ విశేషం. కళా. 7.66.

వీరముష్టి వి. గ్రామంలో కంసాలి, వడ్డంగి, కుమ్మరి, మంగలి
 మొ. వారి వృత్తుల్ని అవలంబించి జీవించే శివరక్షులైన
 జాతివారు ద.హిం.కా. సంపు. 10.కా.సం. 395. క్రి.శ.
 1261.

సం. వీర--. కూరుని సంబంధమైన, ముష్టి--. పిడికిలి.

<సం. వీరముష్టి - (అర్థవివరి.).

వీరముష్టివంసు వి. పన్నునూచి, వీరముష్టివారు చెల్లించే
 పన్ను. క్రి.శ. 1549. క.కా. 2.205. (కడపజిల్లాకాస
 నాలు). వీరముష్టులు వి.బ.వ. నేతపనిచేసే దేవాంగుల్ని
 అడుక్కొనే ఒకతెగవారు <వీరముష్టి + -లు

వీరముష్టులు చూ. వీరముష్టి.

వీరలు చూ. వీరు.

వీరవట్టము వి. వీరులు దరించే దిరుదు చిహ్నం. పండి.చ.
 5.862పు.

సం. వీరవట్టు -. వీరులు దరించే ఒకవిధమైన వేషం;
 ప్రా. వీరవట్టు-.

<ప్రా. వీరవట్టు-.

వీరణము రూ.చూ. వీరణము. వి. చర్మవాద్యవిశేషం.

వీరిడి రూ.చూ. వీరిడి. వి. అవివేకి, మూర్ఖుడు. తాళ్ల. సం.
 13.2; విణ. వివేకరహితం, మూర్ఖం. రాజ.చ. 3.52.
 వీరు నర్వ.బ.వ. వీళ్ళు. ద.హిం.కా. సంపు 10.కా.సం. 645.
 క్రి.శ. 1060, భార.అది. 4.119.

క. ఇవర్, వీరు; కొడ. ఇవు. ఇఎంగ; కు. మేరు,
 ఇంబెరు; క. ఇవర్, ఇవర్ కల్; మ. ఇవర్; కో.
 ఇవర్; గోం.; ఎడ్/వీర్; కొం. వేర్; పెం.
 ఇవర్; కుణ. ఇఅరు; కువి. ఈవరి; కొలా.
 ఇవర్; నా. ఈర్; కురు, ఈర్, ఇబ్దర్; మూర్.
 ఈర్.

<మూ.ద్రా. *ఇవర్.

వీరలు రూ. వీళ్ళు. నర్వ.బ.వ. వీళ్ళు. ద.హిం.కా.
 సంపు. 10. కా.సం. 605. క్రి.శ. 8వ శతాబ్ది. వీరువారు
 నర్వ.బ.వ. సామాన్యులు. కళా. 3.41. వీళ్ళు రూ.చూ.
 వీరలు. నర్వ.బ.వ. వీరు.

వీర్లకుండలు వి.బ.వ. ఈరుబయట పీరులకు (ఈర్లదేవతకు)
 జాతర చేసేటప్పుడు ఒకే గుడ్డను అలామగలు చుట్టగా
 పెట్టుకొని నీళ్ళు తీసుకొచ్చే కుండలు.

సం. వీర--. కూరుడు.

<సం. వీర- + -లు + -అ¹ - + కుండ + -లు.

వీటిడి రూ. వీడి, వీరిడి, వేటిడి. విణ. 1. అవివేకి,
 బుద్ధిలేనివాడు, లేనిది. కు.సం. 2.84; 2. వెరిడి.
 భార. కర్ణ. 2.84.

<వీరము + -ఇడి.

వీటిడితనము వి. అవివేకత ఈ. హరి. 4.149.

వీలు¹ అ.క్రి. ఉపయోగపడు, పనికివచ్చు. జైమినిభా.
 6.197; వి. అనుకూల్యం. ద్వి. సార.చ. 1.3పు. 8వం.;
 విణ. అనుకూలం.

వీలుకొను అ.క్రి. అనుకూల్యంపొందు, అతిశయించు.
 కువ. చ. 1.31. వీలుగా క్రి. విణ. ద్రు. అనుకూలంగా.
 <వీలు¹ + అగు + -అ⁷. వీలుచాలు వి సమయం.
 వీలుచేయు న.క్రి. సానుకూల పడేటట్లుచేయు. వీలుపడు
 రూ. వీల్చు. అ.క్రి. అనుకూలమగు, సరిపడు. వీలుపరచు
 రూ. వీల్చరచు. న.క్రి. అనుకూలపరచు వీలుపొయ్యి వి.
 ఎక్కడంటే అక్కడికి తీసుకొనిపోవటానికి వీలుగా ఉండే
 చుట్టిపొయ్యి. వీల్చు రూ.చూ. వీలపడు. అ.క్రి. సరిపడు,
 వీలగు. వీల్చరచు రూ.చూ. వీలుపరచు. న.క్రి. అను
 కూలపరచు.

వీలు² అ.క్రి. 1. చీలు. పగులు, రామాద్యు. 8.61; 2.
 తూలిఅడు. విష్ణుపు. 2.16; 3. వేరుచేయు, వదులు.

క. విలకు (విలకి-). వెనక్కితీసుకొను, తొలగు,
 చలించు, తోయు, విప్పు, విడదీయు, విలంకు. మారు,
 వేరుపడు, తగ్గు, విల్, విల్చు (విల్-త్-). పగులు,
 విశదపరచు, విప్పు, బద్దలగు, విడిపోవు; మ. నిలక్కమ్.
 నిషేధం, విలక్కుక. వేరుచేయు, నిషేధించు, విల్చు.
 బయటికి వెడలబడు.

మూ.ద. ద్రా. *విల్-.

వీల్చు చూ వీలు¹.

వీల్చరచు చూ. వీలు¹.

వీళ్ళు చూ. వీరు.

వీవన చూ. వీచు.

వీవని రూ. వీగని. వి. క్షీణింపని, హర్షమైన.

వీవలి చూ. వీచు.

వీవలిచెలి చూ. వీచు.

వీవెన చూ. వీచు.

వీశగుడ్డులు వి.బ.వ. బలమైనగుడ్డులు.

<వీసె¹ + గుడ్డు + -లు.

వీన¹ రూ. విశ్య, వీసియ², వీసె¹. వి. నలభై పలాలెత్తు
 ద. హిం. కా. సంపు. 4. కా. సం. 1062. క్రి.శ.

11వ శతాబ్ది.

నం. వింశక-; వింశికా. ఇరవై, విశ-; ఒకానొక
తూకం ; ప్రా. వీసియా. ఇరవైవస్తువులమొత్తం ;
క. వీసి, బదివును తెలిపేది, ఐదు సేర్లు.

<ప్రా. వీసియా.

వీన² రూ.చూ. వీనము. వి. తక్కువతనం.

వీనబడి రూ. వీనుబడి. వి. గ్రామంలో భాగప్రకారం కలిగిన
భూస్వాతంత్ర్యం.

వీనబడివస్తు వి. పన్నునూచి. క్రి.శ. 1433. క.కా.
2.2.

వీనమంత చూ. వీనము.

వీనము వి. 1. ఒకదానిలో పదహారవభాగం, చాలా
తక్కువభాగం ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా. సం. 226.
క్రి.శ. 1269 ; 2. రూపాయలో పదహారవభాగం. మను.
3.129 ; 3. వడ్డగింజ ఎత్తుబంగారం ; 4. గ్రామంలో
భాగం ప్రకారం కలిగిన భూస్వాతంత్ర్యం.

నం. వింశ- ; ప్రా. వీస-, వీసా. ఇరవై ; అశో.
ప్రా. వీస-. నాసిక ; కై. మహా. వీస-, వీసం ; అ.మా.
వీస-, వీసబ. ఇరవై ; పా. వీసతి ; అప. వీస-,
వీసబ ;

క. వీస, ఈస, 1/16వంతు, అణాలో 1/16వంతు ;
తు. వీసు, వీస. 1/16వంతు, వడ్డగింజ ఎత్తు బంగారం ;
త. వీచమ్. పదహారవ భాగం ; మ. వీసమ్. 1/16
వంతు బంగారం, వడ్డగింజఎత్తు బంగారం ; కుజ. వీస.
మూడు పౌనులు.

<ప్రా. వీస-.

వీనమంత విజ. మిక్కిలికొంచెం. ప్రబోధ. 1.30.
<వీనము + అంత. వీనముతప్పలేకుండు అ.క్రి. ఏమాత్రం
తప్పలేకపోవు. కవిక. 3.28. వీనంబుడ్డి వి. సుమారు
15శేర్లు పట్టి కల్లుకుండ.

వీనంబుడ్డి చూ. వీనము.

వీనర రూ. వీనరము. అ.క్రి. వెడలిపడు, తగ్గు ; వి. కొరత.

నం. విస్స-; విస్సర-, విస్సత-. విస్సతం ; ప్రా
వీసర-, విసరిఅ, విసరిఅ, విస్సర- ; కై. మహా.
విస్సరియ ; కై.శా. విసరిద ; మా. విసుయవేది.
విన్మడించటం ;

క. బి. ముగియు, నాశనం, ఎడతెగని, విరామంచేసి,
రూపరు, చనిపోవు, బికల్. ముగింపు, బిగు, వెనుకకు
పోవు, వెనుకంజవేయు, బిసర. అంతం, విధ్వంసం,
సంహారం ; త. వీ (-వ్-, న్-). నాశనం, అదృశం,
చచ్చు, వదులు, (-వ్-, -త్-). పాడుచేయు, నశింపచేయు,
నాశం, చావు, వేర్పాటు, తొలగింపు, విక్కు. చంపు,
నాశనం, సంహారకర్త, ధ్వంసం చేసేవాడు, విఘ్న.
నాశనం, చావు, తొలగింపు, అధ్వంతరం, విరామం.

<ప్రా. వీనర-.

వీనరపడు అ.క్రి. వెలితిపడు, కొరతపడు, వీనరపోవు.
వీనరపుచ్చు న.క్రి. వెలితిపడచేయు. కైమినికా. 1.56.
వీనరపోవు రూ. వీనరపోవు. అ.క్రి. వెడలిపడు, తగ్గు. భార.

కాంతి. 2.385. వీనరపోవు(-పోవు) రూ.చూ. వీనరపోవు.
అ.క్రి. వెడలిపడు, తగ్గు. శృం. నై. 1.70.

వీనరము రూ.చూ. వీనర. అ.క్రి. వెడలిపడు, తగ్గు ; వి.
కొరత.

వీసియ¹ రూ.చూ. వీసె-. వి. ఉన్నాదవిశేషం.

వీసియ² రూ.చూ. వీన¹. వి. 1. నలభైపలాలు ; 2. 1/8
మణుగు ; 3. 120 తులాలు.

వీనుబడి రూ.చూ. వీనబడి. వి. గ్రామంలో భాగం ప్రకారం
కలిగిన భూస్వాతంత్ర్యం.

వీసె¹ రూ.చూ. వీన¹. వి. 1. 1/8 మణుగు, ద. హిం. కా.
సంపు. 5. కా. సం 137. క్రి.శ. 1298 ; 2. 120 తులాలు.
ఆం. భా. 2.269 ; 3. నలభైపలాలు.

వీసె² రూ. వీసియ¹. వి. ఉన్నాదవిశేషం.

వీసెలు వి.బ.వ. తక్కువవిశేషం. హంస. 1.105.

వు¹ వి. తెలుగులో ఉకారాది పదాలకు పదాదిని వకారం
చేరటం సర్వదారణం. కొన్ని అన్యదేశ్య పదాల్లో పదాది
హకారం లోపించగా ఏర్పడ్డ ఉకారానికి ముందు వకారం
వస్తుంది. ఈరకమైన వకారానికి అర్థభేదక సామర్థ్యంలేదు.
కాగా ఇది ప్రత్యేకవర్ణం కాదు. దీనిఉచ్చారణ కూడా
స్థిరంకాదు. పదాది ఉకారానికి ముందు వకారం రావటానికి
ఉకారం ఉభయోష్ఠ్యం కాగా వకారం దంతోష్ఠ్యం కావటమే
కారణం. దీన్ని నిష్పిద్ధాక్షరంగా భావించనక్కరలేదు.
కొన్ని అన్యదేశ్యపదాలుకొన్ని కాననప్రయోగాలు కోకోదా
హృతులు మాత్రం గ్రహించబడ్డాయి.

-వు² ప్రత్య. 1. ఉదంతాలైన నామపదాల మీద గోళబ్దం
మీద ప్రథమైక వచనంలోవచ్చేప్రత్యయం. E.I. సంపు
27. క్రి.శ. 600-700 ; 2. ఉదంతనామపదాలమీద
ప్రథమా బహువచనాది ప్రత్యయాలకు వికల్పంగాను
గోళబ్దానికి నిత్యంగానువచ్చే ఆగమం. ప్రత్యయ విహీన
శబ్దాలు మొదట ఉన్నప్పటికీ అనుచిత విభాగాద్యనేక
కారణాలవల్ల- వప్రత్యయం ఏర్పడింది.

-వు³ ప్రత్య. అమహత్తులకు ప్రథమైక వచనంలో వచ్చే
ప్రత్యయం. ఉ. సాననవు.

<-బు.

-వు⁴ ప్రత్య. కృత్ప్రత్యయం. ఉదా. చావు, నోవు, హువు,
మనువు. పదాంత చకారానికి-ఉ చేరగా ఈ ప్రత్యయం
ఏర్పడిఉండవచ్చు.

-వు⁵ ప్రత్య. రాతువులమీద వచ్చే మధ్యమ పురుషైక వచన
ప్రత్యయం. ఇ. ఈ లమీద ఉన్నప్పుడు దీని ఉచ్ఛ్వం,
ఇత్వంగా మారుతుంది. ఇది మధ్యమ పురుషైక వచన
సర్వనామ పరిశిష్ట రూపం. భార. ఉద్యో. 1.378.

<ఈవు.

వుకుమద్దారు రూ.చూ. హుకుందార్. వి. ఆజ్ఞ ఇచ్చినవాడు.

వుకుము రూ.చూ. హుకుము. వి. 1. ఆజ్ఞ ; 2. ఒకపేటపేరు.

వుక్క రూ.చూ. హుక్కా. వి. పొగపీల్చే సాధనం.

వుక్కా రూ.చూ. హుక్కా. వి. పొగపీల్చేసాధనం.

వుగార్దాన్ వి. ఎంగిలి ఈసేపాత్ర లేదా తమ్మపడిగ.

ఉ. ఉగాల్-దాన్. ఎంగిలి ఈసే పాత్ర లేదా

తమ్మపడిగ.

<ఉ. ఉగాల్-దాన్.

వచ్చు రూ.చూ. వచ్చు. అ.క్రి. పప్పిపట్టు.

వంజలి వి. ఉంబళి, ఉంబళిక, పన్ను లేకుండా అనుభవించ
టానికి ఇచ్చిన గ్రామం, మొఖాసా మొ.డి. నె. గా. పొదిరి.
24. క్రి.శ. 1561.

వదాయిచు రూ.చూ. ఉదాయించు. అ.క్రి. 1. బొంగిరించు ;
2. పారిపోవు.

వదానుపావడం వి. పట్టువస్త్రం. E. I. సంపు. 12. పవగడ.
18. 1866 A. D.

వరుధార వి. ఆరణ్య విశేషం. T.T.D. ESIII. 60.
క్రి.శ. 1519.

<సం. ఉరుదారా.

సం. ఉరు- నక్షత్రం, ధారా, నీటిధార.

వరైయవరు వి. శ్రామానుజుడు. TTD ES IV. 144.
క్రి.శ. 1541.

త. ఉరైయవర్. ప్రభువు, రామానుజుడు.

<త. ఉరైయవర్.

వర్ది రూ.చూ. ఉర్ది. వి. నమంగా. కలకడకాననం. క్రి. శ.
972.

వవ్వలు చూ. ఉప్పరి¹. వి.బ.వ. ఉప్పరులు. నె.గా. కందు
కూరు. 44. క్రి.శ. 1651.

వదయము వి. వంతుల ప్రకారం చేసి దర్శనార్థానికి ఇచ్చే
ధనం. ద.హిం.గా. సంపు. 4. గా. సం. 699. క్రి.శ.
1546.

సం. ఉభయ- రెండు, రెండువిధాలు ; ప్రా. అ.మా.
పా. ఉభయ- ;

త. ఉభయమ్. దేవాలయానికిగాని ఆశ్రమానికిగాని
ఇచ్చే కానుక.

<సం. ఉభయ-.

వమేదువార్ రూ.చూ. ఉమేదువారు. వి. 1. ఉద్యోగం కోసం
జీతం లేకుండా పని చేస్తుండేవాడు లేదా వాలంటీరు ; 2.
అధ్యర్థి.

వమేదువారు రూ.చూ. ఉమేదువారు. వి. 1. ఉద్యోగం కోసం
జీతం లేకుండా పనిచేస్తుండే వాడు లేదా వాలంటీరు ; 2.
అధ్యర్థి.

వమైద్వార్ రూ.చూ. ఉమేదు వారు. వి. 1. ఉద్యోగం
కోసం జీతంలేకుండా పని చేస్తుండేవాడు లేదా వాలంటీరు ;
2. అధ్యర్థి.

వమ్మేదువార్ రూ.చూ. ఉమేదువారు. వి. 1. ఉద్యోగం
కోసం జీతం లేకుండా పని చేస్తుండేవాడు లేదా వాలంటీరు ;
2. అధ్యర్థి.

వంబళికాననము వి. పన్నుఇవ్వకుండానే అనుభవించే గ్రామం
లేక భూమి, ఉంబళిక, మొఖాసా. ECX. దాగేపల్లి. 40.
క్రి.శ. 1617.

సం. కానన- ఆల్ల.

వంబళ్ళ వూళ్ళనిచ్చు అ.క్రి. మాన్యం ఇచ్చు, కాపాడు. రాళ్ళ.
సం. 10.238.

వరవ్ రూ.చూ. ఉరవు. అప్య. అనే, అరియాన్.

వరవు రూ.చూ. ఉరవు. అప్య. అనే, అరియాన్.

వరవ్ రూ.చూ. ఉరవు. అప్య. అనే అరియాన్.

వరన్ రూ.చూ. ఉరును. వి. మహమ్మదీయ సాధువు వర్ధంతి.
వరుద వి. ఒకరకంచెట్టు (Bruguera cylindrica).

వరువ్ రూ.చూ. ఉరవు. వి. అనే, అరియాన్.

వరువ్ రూ.చూ. ఉరవు. వి. అనే, అరియాన్

వరున్ రూ.చూ. ఉరును. వి. మహమ్మదీయ సాధువు
వర్ధంతి.

వరును రూ.చూ. ఉరును. వి. మహమ్మదీయ సాధువు
వర్ధంతి.

వరున్ రూ.చూ. ఉరును. వి. మహమ్మదీయ సాధువు వర్ధంతి.

వరి రూ.చూ. ఉరి¹. వి. వడ్రంగికిర తెగగొట్టటానికి ఉపయో
గించే ఒకరకం పనిముట్టు.

వరింద వి. వంటచెరకుగా ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే ఒకరకం
చెట్టు. (Diospyros Chloroxylon).

వర్టాసిదా అప్య. వైవైపు, లోవైపు, కందుమిదలు.

ఉ. ఉల్టాసిదా. తలకిందు, తిన్నని.

<ఉ. ఉల్టాసిదా.

వపారి రూ.చూ. హుష్యారి. వి. 1. చురుకుదనం ; 2.
నూళ్ళబుద్ధి.

వపారు రూ.చూ. హుషారు. వి. 1. తెలివిగల ; 2. హెచ్చు
రించేటటువంటి ; 3. చురుకైన.

వూ వి. తెలుగులో ఉకారాది పదాలకు పదాదిని వకారం
చేరటం సర్వసాధారణం. కొన్ని అన్యదేశ్య పదాల్లో కూడా
ఈవిధానం కనిపిస్తోంది. ఈ విధమైన వకారానికి అర్థభేదక
సామర్థ్యం లేదు. కాగా ఇట్టిది ప్రత్యేకవర్ణం కాదు. దీని
ఉచ్చారణ కూడా స్థిరం కాదు. పదాది ఉకారానికి
ముందు వకారం చేరటానికి ఉకారం ఉపయోగ్యం కాగా
వకారం దంతోష్ఠ్యం కావటమే కారణం. కొన్ని కానన
ప్రయోగాలు కొన్ని కోశోదాహరణలు గ్రహించబడ్డాయి.
వూడిగము రూ.చూ. ఉడిగము. వి. ఉడిగం చేసేవాడు,
సామంతుడు. ద.హిం.గా. సంపు. 7. గా. సం. 569. క్రి.శ.
1580.

వూదా రూ.చూ. ఉదా¹. వి. ఒకవిధమైన రంగు.

వూదువత్తులు చూ. ఉదువత్తి. వి.బ.వ. సాంబ్రాణికెడ్డిలు,
అగరు వత్తులు.

హిం. ఉ. అర. ఉద్. అగరు, పరిమళద్రవ్యం,
ఉద్ బత్తి. అగరువత్తి ;

క. తు. ఉదుబత్తి ; త. ఉతుపత్తి.

<ఉ. ఉద్ బత్తి+-లు.

వూరకరణము వి. గ్రామకరణం. ద.హిం. గా. సంపు. 10.గా.
సం. 740.

<ఉరు¹+-ఇ²+-కరణము.

వూరిమాన్యం వి. గ్రామమాన్యం. నె.గా. లంగోలు. 109.
క్రి.శ. 1337.

<ఉరు¹+-ఇ²+-మాన్యము.

వూర్జితము వి. ప్రఖ్యాతం, నుకృతం. నె.గా. ఆత్మకూరు.

35. క్రి.శ. 1612.

నం. ఊర్జిత., బలంగల, వృద్ధిచేయబడిన, గొప్పది, గంభీరమైన.

<నం. ఊర్జిత-(అర్థవిపరి.).

వృషభాయం వి. సశువుల కొట్టాలకు పనికివచ్చే కొలత.

వెకరి చూ. వెంగరి. వి. ఒకజాతి కిరాడుడు.

వెకరి రూ.చూ. వెంగరి. విణ. 1. మూడుడు. రం. రా. నుం. 251. పు. 14వం; 2. ఆసక్తురాలు, ఆసక్తం. మను. 3.28; 3. ఆసక్తుడు తాళ్ల. నం. 17.5; 4. అర్థంలేనిది వార్మి. 1.33; 5. ఉన్నట్టుడు. ప్రబంధ. 1.755; వి. 1. వెర్రివ్యక్తి. విక్ర. 8.8; 2. అర్థంలేని వ్యక్తి

వెకరితనము రూ.చూ. వెకరితనము. వి. అవివేకం, మూఢత్వం. చంద్రాంగ. 2.145. వెకరినవృ రూ.చూ. వెకరినవృ. వి. 1. వెర్రిబాగులనవృ; 2. వివగింపును కలిగించే నవృ. వెకరివడు రూ. వెకరివడు. అ.క్రి. అవివేకంపొందు. సానంద. 5.148 వెకరి సంసారము రూ. వెకరిసంసారము. వి. నిస్సారమైన సంసారం. తాళ్ల.నం. 7.27.

వెకలు అ.క్రి. 1. విచ్చు. విరియు; 2. చెదరు.

వెకవెకలు చూ. వికవిక. వి.బ.వ. వెర్రినవృ మొ. వాటిలో అయ్యేద్యనికి అనుకరణం.

వెక్కిరిత రూ. వెక్కిరింత. వి. 1. వెక్కిరించటం. వైజ. 3.26; 2. కోతి. వ్య. వెక్కిరించేది.

వెక్కిరి రూ.చూ. వెంగరి. విణ. 1. మూడుడు; 2. ఆసక్తుడు; 3. ఆసక్తురాలు; 4. అర్థంలేనిది; 5. ఉన్నట్టుడు; 6. ఉన్నట్టురాలు; వి. 1. వెర్రివ్యక్తి; 2. అర్థంలేని వ్యక్తి.

వెక్కిరితనము రూ. వెకరి తనము. వి. అవివేకం, మూఢత్వం. వెక్కిరినవృ రూ. వెకరినవృ. వి. 1. వెర్రి బాగులనవృ; 2. వివగింపును కలిగించే నవృ. వెక్కిరివడు రూ.చూ. వెకరివడు. అ.క్రి. అవివేకం పొందు. వెక్కిరి సంసారము రూ.చూ. వెకరిసంసారము. వి. నిస్సారమైన సంసారం.

వెక్కిళ్లు వి.బ.వ. కొలబానలతో ధాన్యం కొలవగా ఎక్కువగా వచ్చిన ధాన్యం.

వెక్కి¹ వి. 1. వేడిమి. శృం.నై. 2.119; 2. జ్వరం.

క. బొంకి, బొంకె, బొంగె. వేడి, నిప్పు; కు. బొంకె, వేడి; త. వెక్క, వండు, వేడి, వెక్కుక, వేడిచేయు; మ. వెక్క, వండు; కొలా, వెన్న జ్వరం; నా. వీ. కాలు, వెచ్చ. జ్వరం.

వెక్కి² చూ. వెక్కు.

వెక్కి(బెట్టు) చూ. వెక్కు.

వెక్కిరి¹ రూ.చూ. వెంగరి. విణ. 1. మూడుడు. నవనాథ. 3రా; 2. వెర్రి; 3. మూర్ఖుడు; 4. మూర్ఖురాలు; 5. అమాయకుడు; 6. అమాయకురాలు; 7. వ్యర్థమయినది; వి. 1. వెర్రివ్యక్తి; 2. పనికిమాలినవ్యక్తి.

వెక్కిరి² చూ. వెక్కు.

వెక్కినవడు చూ. వెక్కినము.

వెక్కినపాటు చూ. వెక్కినము.

వెక్కినమందు చూ. వెక్కినము.

వెక్కినము విణ. 1. ఆశ్చర్యం. కు.నం. 9.9; 2. మిక్కుటం. అధికం. కాళి. 5.167; 3. దుస్సహం. కళా. 7.68; 4. దుర్లభం. విష్ణువు. 7.194; 5. దుస్సహ వచనాలు. ద్వి.సార.చ. 1.32వ. 17వం; వి. 1. అధికం. గౌ.హరి. ఉ. 478వం; 2. నహించరానిస్థితి, దుస్సహత్వం. ఉ. రా. 3.36; 3. అధికత.

క. వెక్కిస. కాఠిన్యం, దుస్సహం, కరకుదనం; కు. వెక్కిసు. దుర్లభం, దుస్సహం, కడుపులో తిప్ప.

వెక్కినవడు అ.క్రి. 1. నహింపలేని స్థితిపొందు. భార. విరా. 5.2; 2. వింతవడు. ఆశ్చర్యపడు. బసవ. 184వ. 11వం. <వెక్కినము + పడు వెక్కినపాటు వి. నహింప లేని స్థితి పొందటం. భార. విరా. 5.112. <వెక్కినము + పాటు. వెక్కినమందు అ.క్రి. 1. ఆశ్చర్యపడు. భార. విరా. 1.303; 2. నహించలేని స్థితిపొందు. భార. ఆశ్వ. 3.157. <వెక్కినము + అందు. వెక్కిసాలాడు స.క్రి. ఎకనక్కెములాడు. తాళ్ల.నం. 12.185. <వెక్కినము + -లు + ఆడు. వెక్కిసి విణ. 1. దుస్సహురాలు. తాళ్ల. నం. 14.97; 2. హింసకురాలు, హింసకుడు. విష్ణువు. 7.120; 3. నహించరానివాడు. <వెక్కినము + - ఇ¹. వెక్కిసిండు అ.క్రి. అధికంగా కనపడు. కవిక. 5.9; 2. అతిశయించు. అప్ప 4.171, 211వ. <వెక్కినము + - ఇంచు². వెక్కిసీ(డు) (-ఈ(డు)) వి. నహించకకకం కాని వాడు. తాళ్ల.నం. 10.162.

వెక్కిసాలాడు చూ. వెక్కినము.

వెక్కిసి చూ. వెక్కినము.

వెక్కిసిండు చూ. వెక్కినము.

వెక్కిసీ(డు) చూ. వెక్కినము.

వెక్కించు చూ. వెక్కు.

వెక్కిరించు స.క్రి. అపహాస్యంచేయు. కు.నం. 10.145; అ.క్రి. 1. వికారమైన చేష్టలు చేయు. భాగ. 10.ఉ. 544; 2. ఇతరుల వేషధాషా చేష్టలననుకరిస్తూ హాస్యం చేయు. అని. 1.12.

వెక్కిరింత రూ.చూ. ఎక్కిరింత. వి. పరిహాసించటం. వెక్కిరింతలాడు స.క్రి. ఎగతాళిచేయు, పరిహాసించు. కవిరాజ 2.83. <వెక్కిరింత + -లు + ఆడు.

వెక్కిరింత చూ. వెక్కిరించు.

వెక్కిరింతలాడు చూ. వెక్కిరించు.

వెక్కిరి చూ. వెక్కు.

వెక్కిరి చూ. వెక్కు.

వెక్కివెక్కియేడ్చు చూ. వెక్కు.

వెక్కు అ.క్రి. 1. ఎక్కిళ్ళ విడుచు. భార. అది. 7.178. కు.నం. 5.162; 2. ఏదేలుటప్పుడు వెక్కిరి ధ్వనిలా ధ్వనించు. నిర్వ.రా. 2.24, భార. ఆశ్ర. 1.163; 3. వెగచు, దుఃఖించు, రోదన ధ్వని చేయు. మను. 4.69; వి. వెక్కిరి, ఎక్కిరి. మార్క. 2.34; అ.క్రి. ఏదేలు టప్పుడు ఎక్కిళ్ళలా ధ్వనిచేయు. శృం.నై. 4.87.

క. బిక్కు. గట్టిగా ఈపిరిపీల్చు. రోజు, బిక్కులిగె. వెక్కు; కు. బిక్కుని. ఈపిరి బిగపెట్టు; వెక్కు;

త. విక్కు (విక్కి-). వెక్కు ; మ. విక్కుక. నత్తిగా
మాట్లాడు, మిక్కుక, వెక్కిళ్ళు. విక్కిమ్మనత్తి ; తా.
విక్. దగ్గు ; కుజ. వెక. దగ్గు ; కురు. వెల్లినా. పొల
మారు, వెక్కు, ఉక్కిరి దిక్కిరగు ; బెక్ట్ - (దిక్క్యే).
ఉపిరి ఆడకపోవు, దగ్గు, ఎదురు ; మాత్రా. బెక. ఉక్కిరి
దిక్కిరగు ; ద్రా. హిక్కి. వెక్కిరి, వెక్కు.

<మూ.ద్రా. *విక్.

వెక్కి² వి. మిక్కిలి. పో.చూ.నం. హిక్కా. ఎక్కిలి.
వెక్కిబెట్టు న.క్రి. పైకి నిగుడించు. శక. 3.32. <వెక్కు
+-అ¹+పెట్టు. వెక్కిలి² రూ. చూ. వెక్కిలి. వి. ఎక్కిలి.
వెక్కించు న.క్రి. ఉద్బించు, స్థూలం కావించు. పండి.
చ. 2.88. <వెక్కు+-ఇంచు³. వెక్కిలి రూ.
వెక్కు. ఎక్కిలి, వెక్కిలి², వెక్కిలి. వి. ఎక్కిళ్ళు. ఆం.బా.
1.140. త. విక్కిమ్. వెక్కిలి. వెక్కిలి రూ.చూ.
వెక్కిలి. వి. ఎక్కిళ్ళు వెక్కివెక్కియేర్పు అ.క్రి. ఎక్కిళ్ళు
వచ్చేటట్లుగా ఎదురు, అధికంగా ఎదురు. హంస. 3.142
(దృశ్యను.). <వెక్కు+-ఇ¹+వెక్కు+-ఇ¹+
ఎదురు. వెక్కుమీటు అ.క్రి. వెక్కిలి ఎదురు, వెక్కు.
హర.ఉ. 8.110.

వెక్కుడు చూ. ఎక్కు. వి. కుండలద్రుమం, వృక్షవిశేషం.

వెక్కుడుతీగ వి. ఒకరకంతీగ ; జ్యోతిష్యుతి (Heart
Pea).

వెక్కురు విణ. 1. వికృతమయిన. భాగ. 7.254,
గౌ.హరి. పూ. 1484 ; 2. వికారం కలవ్యక్తి.
కుచే. 1.62.

నం. వికారిన్. వికారంగలవాడు.

వెగచు చూ. వెక్కు. అ.క్రి. 1. ఎడ్చేటప్పుడు వెక్కిలి
లా దృశించు. కు.నం. 5.108 ; 2. వెక్కు, ఎదురు.భాగ.
10.372.

వెగటగు చూ. వెగటు.

వెగటించు చూ. వెగటు.

వెగటు వి. రోత, వైరస్యం. హ.న. 2.13 ; విణ. 1.
అనిష్టం. పల్నా. పు. 116 ; 2. వెక్కనం. చంద్రికా.
4.34 ; 3. విరసం. చెన్నబసవ. 2.32.

వెగటగు అ.క్రి. అసహ్యమగు, రోతకలుగు <వెగటు
+అగు. వెగటించు అ.క్రి. అసహ్యపడు. <వెగటు
+-ఇంచు³ వెగటుతోచు అ.క్రి. వినుగెత్తించు. నిరంకు.
2.34. వెగటులాడు రూ.చూ. వెగట్లాడు. న.క్రి. 1.
రోతమాటలు పలుకు ; 2. అసహ్యించుకొను. వెగటెక్కు
అ.క్రి. 1. ఎక్కనమగు ; 2. రోతవట్టు. వెగట్లాడు న.క్రి.
1. అసహ్యించుకొను. తాళ్ల.నం. 13.19 ; 2. రోత
మాటలు పలుకు. <వెగటు+-లు+అడు.

వెగటెక్కు చూ. వెగటు.

వెగట్లాడు చూ. వెగటు.

వెగడందు చూ. వెగడు.

వెగడు వి 1. దుఃఖం. నిర్వ. భా. 8.109 ; 2. తడబాటు.
భార. విరా. 1.276 ; 3. భయం. భార. విరా. 2.70 ;
4. చలనం, తల్లడం. భార. విరా. 5.336 ; 5. ఆశ్చర్యం ;

6. వింత.

క. బెక్కన, ఆశ్చర్యం, బెగడు, బెగర్, బెగల్,
బిగుర్. ఆశ్చర్యపడు, భయం ; తు. బెక్కసు.
ఆశ్చర్యం, భయం, భయపటచు, బెక్కసుని. ఆశ్చర్య
పడు, బెగడుని. దిగ్భ్రమపడు, భయపెట్టబడు ;

పో.చూ.నం. వికరు - వికృతమైనది, అంగవికార
మైనది, భయంకరమయినది, ముఖం చిల్లించుకొనేది.

వెగడంచు అ.క్రి. వైరస్యం పొందు. ఉ. హరి. 3.134.

<వెగుడు+అంచు. వెగడుకొను అ.క్రి. భయపడు. కు.
నం. 12.108. వెగడువడు రూ. వెగడువడు. అ.క్రి. 1.
తల్లడపడు. భార. ఆది. 2.130 ; 2. భయపడు. కాశీ. 4.124 ;
3. తొట్రుపడు, తడబడు. భాగ. 10.౪. 423. వెగడు
వటచు రూ.చూ. వెగడువటుచు న.క్రి. 1. వెగడు పడచేయు,
తల్లడపప్పు. భార. వ్రోణ. 2.93 ; 2. తడబడచేయు,
విఠాంతి నొందించు. వసు. 4.73. వెగడువటుచు రూ.
వెగడుపటచు, వెగడువటుచు, వెగడువటుచు. న.క్రి. 1.
భయపెట్టు. భార. భీష్మ. 1.272 ; 2. తడబడచేయు.
విఠాంతినొందించు. వెగడువడు రూ.చూ. వెగడుపడు.
అ.క్రి. 1. తల్లడపడు ; 2. తొట్రుపడు ; 3. భయపడు.
వెగడువటుచు రూ.చూ. వెగడుపటుచు. న.క్రి. 1. భయ
పెట్టు ; 2. తడబడచేయు. వెగడువటుచు రూ.చూ.
వెగడుపటుచు. న.క్రి. 1. భయపెట్టు ; 2. తడబడచేయు.
వెగడొందు అ.క్రి. 1. తడబడు. భార. విరా. 2.308 ; 2.
భయం. భార. విరా. 4.66 ; 3. తల్లడపడు, చలించు.
నృసింహ. 2.107. <వెగడు+అంచు.

వెగడొందు చూ. వెగడు.

వెగపు రూ.చూ. వగపు. వి. వెక్కివెక్కి ఏడ్వటం.

వెగవెగ వి. త్వరగా నడవటంలో అయ్యేదృశికి అనుకరణం.
కృష్ణరా. 3.46.

వెగ్గము వి. పంతం. ద్వి. పరమ. వి. 4.336పు.

వెగ్గలమాడు చూ. వెగ్గలము.

వెగ్గలము విణ. అధికం. కాశీ. 4.148.

క. వెగ్గల, వెగ్గలె, ఎగ్గల, హెగ్గల. అధికం, గొప్ప
తనం, మిక్కిలి.

వెగ్గలమాడు అ.క్రి. అధికంగా సంచరించు. ఆము.
5.122. <వెగ్గలము+అడు వెగ్గలమైన విణ. మిక్కుట
మైన, అధికమైన. కాశీ. 5.158. <వెగ్గలము+అన.
వెగ్గలి వి. గొప్పవ్యక్తి. <వెగ్గలము+-ఇ. వెగ్గలించు
రూ.చూ. వెగ్గళించు, న.క్రి. తోసిపుచ్చు. సారంగ. 2.6.
<వెగ్గలము+-ఇంచు³. వెగ్గలి(డు)(-ఈ(డు)) వి. అధికుడు,
గొప్పవాడు. కాశీ. 5.116.

వెగ్గలమైన చూ. వెగ్గలము.

వెగ్గలి చూ. వెగ్గలము.

వెగ్గలించు చూ. వెగ్గలము.

వెగ్గలి(డు) చూ. వెగ్గలము.

వెగ్గళించు రూ. వెగ్గలించు, న.క్రి. తోసిపుచ్చు. తాళ్ల. నం.
17.145.

క. వెక్కలిను, వెగ్గలిను. అధికంగా వచ్చు, అధిక

మగు.

వెగ్గురు రూ.చూ. వెగ్గురు. వి. సారసం, ఒకరికం పిట్ట.

వెంకన్న వి. వెంకటేశ్వరస్వామి.

సం. వెంకట - వెంకటేశ్వరుడు.

<సం. వేంకట-+అన్న.

వెంకప్పరంగు వి. ముదురు మామిడి చిగురు రంగు.

వెంకాయ రూ.చూ. వంగకాయ. వి. వంగకాయ. EI. VI - 235.239. క్రి.శ. 1520.

వెంకటేటరు రూ.చూ. వెంటిలేటరు. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కటికి.

వెంకటేటరు రూ.చూ. వెంటిలేటరు. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కటికి.

వెంగడము విణ. వ్యత్యస్తం, తారుమారైనది. విజయ. 2.8. సం. ఎక్కత-. వికారమయినది.

వెంగము వి. 1. మూర్ఘుడు. తాళ్ల. సం. 14.108; 2. వెకలి కనం.

వెంగమాను వి. వేంగినచెట్టు. E. I. V. 10. క్రి.శ. 1102.

వెంగలి రూ. వెకలి, వెకిలి, వెక్కలి, వెంగలి. విణ. 1. వ్యర్థం, యుక్తిలేనిది. భార. విరా. 2.250; 2. వెరివాడు, అమాయకుడు. భార. ఉద్యో. 3.384; 3. మూర్ఘుడు, అవివేకి. భార. ద్రోణ. 2.45; 4. మూడుడు, జడుడు. శివ. సా. 2.54; 5. వెరిది; 6. మూర్ఘురాలు; 7. అమాయకురాలు; వి. 1. వెరివ్యక్తి; 2. పనికిమాలిన వ్యక్తి.

క. వెంగలి, వెంగ, అంగలి. పిచ్చివాడు, మూర్ఘుడు, చూ. త. వెంకళ. విపరీతంగా మత్తును. కలిగించే పానీయం;

పో.చూ.సం. ఎకల -. కలకపోయినది.

వెంగలించు అ.క్రి. విహ్వలించు. కు.సం. 4.55.

<వెంగలి+-ఇంచు³. వెంగలితనము రూ. వెంగళితనము.

వి. 1. వెరితనం. భార. సౌ.ప్తి. 1.45; 2. అవివేకం, మూర్ఖత వెంగలివిత్తు వి. మూర్ఖాగ్రేనరుడు, వెరి. భార. ఉద్యో. 3.235. వెంగలివిత్తులు వి.బ.వ. వెరికాయలు.

వెంగలీడు వి. వెంగలి. అమాయకుడు. కాళీ. 5.116.

వెంగలీడు చూ. వెంగలి.

వెంగళప్ప చూ. వెంగళి.

వెంగళి రూ.చూ. వెంగలి. విణ. 1. వ్యర్థం, యుక్తిలేనిది; 2. మూర్ఘుడు, అవివేకి; 3. మూడుడు, జడుడు; 4. వెరివాడు, అమాయకుడు; 5. వెరిది; వి. 1. వెరి వ్యక్తి; 2. పనికిమాలిన వ్యక్తి.

వెంగళప్ప వి. వెరిబాగులవాడు. <వెంగళి+అప్ప.

వెంగళితనము రూ.చూ. వెంగలితనము. వి. వెరితనం.

వెంగినాడు రూ.చూ. వేగినాడు. వి. వేగినాడు.

వెంగినాడుబ్రాహ్మణులు వి.బ.వ. తూర్పు కనుమలకు దిగువ కృష్ణాగోదావరీ నదులకు మధ్య ప్రదేశంలో ఉండే వేంగిపురంలోనివారు. వీరిలో కొందరు ఋగ్వేదులు, కొందరు కృష్ణయజుర్వేదులు, శుక్లయజుర్వేదులు, అపస్తంబ, ఆశ్వలాయన కార్యాయన సూత్రాలవారు.

వెంగెమాడు చూ. వెంగము.

వెంగెము వి. ద్వన్యర్థం, వ్యంజన చేత తెలియదగిన అర్థం. నీతి. 76.

సం. వ్యంగ్య-. వ్యంజనాది వృత్తిచే తెల్పబడిన; ప్రా. విఅంగియ. నిందితం.

<ప్రా. విఅంగియ--

వెంగెమాడు స.క్రి. వ్యంగ్యార్థంవచ్చేట్లు మాట్లాడు, పరిహాసంచేయు. తాళ్ల. సం. 17.89. <వెంగెము+అడు. వెంగెములాడు స.క్రి. వ్యంగ్యార్థం వచ్చేట్లు మాట్లాడు, ఎగతాళిచేయు. ద్వి. పరమ. వి. 4.315ష. <వెంగెము+-లు+అడు.

వెచ్చ చూ. వెచ్చు. క్రి. విణ. వేడిగా. భార. నదా. 2.310; విణ. 1. ఉష్ణం, వేడైనది. భార. ఆను. 1.299; 2. తీక్షణం, అసహ్యం. కువ.చ. 4.181; వి. 1. వేడిమి, తాపం. మను. 2.99; 2. కాక, తాపం. ఆము. 2.51; 3. జ్వరం. అం.బా. 2.128; 4. నిష్పకణం.

వెచ్చచేయు స.క్రి. వెచ్చబెట్టు. కొద్దిగా వేడిచేయు. వెచ్చదుక్క రూ. ఎచ్చదుక్క. వి. ఆముకాల్పులో వాడే కర్రముక్క. వెచ్చన విణ. ఉష్ణంకలది, వేడైనది. ఆము. 1.36; క్రి. విణ. ద్రు. వేడిగా, వెచ్చగా. ఆము. 5.39; వి. వేడిమి, ఉష్ణం. అం. బా. 1.47. వెచ్చనగు అ.క్రి. వేడెక్కు. <వెచ్చన+అగు. వెచ్చని విణ. వేడిఅయిన. తాళ్ల. సం. 11.30. వెచ్చనూర్పు అ.క్రి. వేడిగా ఉపిరి విడుచు, వేడినిబూర్పుచుచ్చు. వెచ్చదనము(-తనము) వి. వేడిమి. వెచ్చబడు(-వడు) అ.క్రి. వేడికలదగు. వెచ్చబెట్టు (-పెట్టు) స.క్రి. వేడిమికలిగించు, వెచ్చలు వి.బ.వ. 1. నిష్పకణాలు; 2. వేసవిరోజులు.

వెచ్చకాడు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చజెప్ప చూ. వెచ్చము.

వెచ్చపడు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చవఅడు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చనటుచు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చనవలపు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చవెట్టు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చపోవు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చమగు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చము వి. 1. వ్యయం, పల్నా. పు. 70, ఎక్ర. 2.167;

2. ఇంటి వాడకానికి కావలసిన చిల్లర నదుకులు. తాళ్ల. సం. 5.110; 3. ఇంటి వాడకానికి కావలసిన చిల్లర నదుకుల అప్పు. పి.శకు. 1.78, ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.సం. 770. క్రి.శ. 1691; 4. మందులు పండటానికి కావలసివచ్చే కొంత, పిప్పళ్ళు మొ. దినుసులు.

సం. వ్యయ-. ఖర్చు; ప్రా. విచ్చ-, వెచ్చ-, వెచ్చణ-. వ్యయించు;

క. వెచ్చ. ఖర్చు; తు. వెచ్చ.

<ప్రా. విచ్చ-.

వెచ్చకాడు వి. విటుడు. జాహ్నవీ. 4.41; విణ. మిక్కిలివ్యయం చేసేవాడు. <వెచ్చము+-కాడు, వెచ్చ

జెవ్వ న.క్రి. అమ్మ, విక్రయించు. తాళ్ల. సం. 3.477.
 <వెచ్చము + చెప్ప. వెచ్చపడు అ.క్రి. వ్యయమగు.
 నవనాథ. 5.211వ. 19వం. <వెచ్చము + పడు.
 వెచ్చవఱచు రూ.చూ. వెచ్చపఱచు. న.క్రి. ఖర్చుపెట్టు.
 వ్యయంచేయు. వెచ్చవఱచు రూ. వెచ్చపఱచు. న.క్రి.
 వ్యయంచేయు. హరిశ్చ. 4.199. వెచ్చవువలపు వి. క్రయ
 విక్రయాదులకు లోబడే ప్రేమ. తాళ్ల. సం. 12.277.
 <వెచ్చము + వలపు. వెచ్చపెట్టు న.క్రి. 1. వెచ్చించు.
 వ్యయంచేయు. రం.రా. అయోధ్యా. 88వ. 28వం;
 2. చెరచు, పాడుచేయు. తాగ. 6.517; 3. ఉపయో
 గించు, అనుభవించు. వరాహ. 10.18; 4. కట్టపెట్టు,
 అంటగట్టు. తాళ్ల. సం. 6.18; 5. విడుచు. హరిశ్చ.
 5.92; 6. వేడిచేయు, కొద్దిగాచేయు. <వెచ్చము +
 పెట్టు. వెచ్చపోవు అ.క్రి. 1. నశించు, చచ్చు. కాశ.
 3.153; 2. వ్యయమగు, తరుగు. రామాయ. 4.64;
 <వెచ్చము + పోవు. వెచ్చమగు అ.క్రి. వ్యయమగు.
 <వెచ్చము + అగు. వెచ్చనచ్చములు వి. బ. వ. ఖర్చు
 వెచ్చాలు. ద్వి. పరమ. వి. 4.73. <వెచ్చము +
 సచ్చము + -లు. వెచ్చించు న.క్రి. వ్యయపర్చు. భీమ.
 4.32. <వెచ్చము + -ఇంచు.

వెచ్చనచ్చములు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చి. చూ. వెచ్చు, హెచ్చు. విణ. పరిపక్వమయిన.

వెచ్చిచేతలు వి. బ. వ. పరిపక్వమైన చేష్టలు. తాళ్ల.
 సం. 17.183. వెచ్చివేపు అ.క్రి. పరిపక్వమగు. తాళ్ల. సం.
 18.801.

వెచ్చించు చూ. వెచ్చము.

వెచ్చు అ.క్రి. 1. సంకాపంపించు, పరితపించు. కేయా.
 3.274; 2. కాలు, దగ్ధమగు. హర. 3.91; 3. కాగు,
 వేడిఅగు. భోజ. 3.70; 4. ప్రజ్వలించు. గౌ. హరి.
 పూ. 1157; వి. వేడిమి. అము. 3.28.

క. బెచ్చనె. వెచ్చని, బిసిల్. సూర్యకాంతి; తు.
 బెచ్చ. వేడిమి; త. వెచ్చణల్. వేడిమి, వెచ్చు.
 చేడిమి.

<మూ. ద్రా. *వెచ్- / వెయ్.

వెజ్జటికము చూ. వెజ్జ.

వెజ్జ వి. వైద్యుడు, చికిత్సకు. తార. ఆరణ్య. 3.191.

సం. వైద్య-. వైద్యుడు; ప్రా. విజ్జ-, వెజ్జ-.
 వెజ్జగ-, వెజ్జయ-. చికిత్సకుడు; జై. మహా. వెజ్జ-;
 అ.చూ. విజ్జ-, వెజ్జా;

క. బెజ్జ, బెజ్జా.

<ప్రా. వెజ్జ-.

వెజ్జటికము వి. వైద్యం. విజ్జా. 2.67. <వెజ్జ + టికము.
 వెజ్జరాలు వి. వైద్యంచేసేస్త్రీ. పార్వ. 4.167. <వెజ్జ +
 లలు.

వెంచ రూ. వెంచము. వి. గుంట, కొలను, మడుగు. కు. సం.
 6.50.

పో.చూ. క. బెంచె. చిన్నగుంట, వెంచ, నరన్ను.

వెంచము రూ.చూ. వెంచ. వి. మడుగు.

వెంచు న.క్రి. కోరు; అ.క్రి. వేచికందు.

వెంజాపు రూ. ఇంజాపు, ఎంజాపు, ఎన్నుజాపు, ఎన్నుపోపు.
 వి. ఇంటినడికొవ్వును మోసే కర్ర.

వెంజామర రూ.చూ. వింజామర. వి. తెల్లని చామరం, వింజా
 మరం, పీవన. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా.సం. 975.

క. వెజ్జాయర.

వెంజామరకొలుపు వి. వింజామరసేవ. ద. హిం. కా.
 సంపు. 6. కా.సం. 707. క్రి.శ. 1416.

వెంజివారము రూ.చూ. వింజామర. వి. పీవన, వింజామరం.
 ద. హిం. కా. సంపు. 6. కా.సం. 705. క్రి.శ. 1391.

వెటకరించు చూ. వెటకారము.

వెటకారము రూ.చూ. వెట్కారము. వి. 1. తామేనమర్దుల
 మని ఇతరుల్ని వికటంగాచేసే వెట్కారింక; 2. ఎత్తి
 పొడుపు.

వెటకరించు న.క్రి. వెట్కరించు, గెలిచేయు. <వెట
 కాకము + -ఇంచు.

వెటిడు రూ.చూ. వెట్టివాడు. విణ. కూలి లేకుండా పని
 చేసే వాడు.

వెట్కారము రూ. వెటకారము. వి. ఎత్తిపొడుపు. రంగా. చ.
 2.45.

సం. వికృతకార-. వికృతం చేయటం.

<ప్రా. వికట్ట- + సం.-కార-.

వెట్ట రూ. వెట్ట. వి. 1. వేడిమి. వరాహ. 5.89; 2.
 తాపం. తాళ్ల. సం. 14.57; 3. వేనవికాలం, వెట్టకాడు.
 అము. 2.47; విణ. వేడి. ఉష్ణం. మను. 4.17.

క. వెట్టె. వేడి; త. వెట్టె. వేడి, భూమివేడి,

ఉద్రేకం, తృప్తి, కామం; కురు. బిట్టా. (బిడ్డ).
 సూర్యునివేడిమి; మాల్వా. బిడ్డె. ప్రకాశించు.

<మూ.ద్రా. *వెట్.

వెట్టకారు వి. వేనవి. వెట్టకాలము వి. వేనవికాలం.
 గ్రీష్మర్తువు. మృత్యు. 2.45. సం. కాల-. కాలం, ఋతువు,
 <వెట్ట + సం. కాల-. వెట్టచెవులతపసి వి. ఉగ్రశ్రవనుడు,
 ఒకమునిపేరు. నీలా. 2.2. వెట్టదినములు వి.బ.వ.
 వేనవికాలం. మను. 4.17. సం. దిన- కోణ. <వెట్ట +
 సం. దిన- + -ము + -లు వెట్టనంసారము వి. కటకటగా
 నడిచే సంసారం. తాళ్ల. సం. 5.119.

వెట్టము చూ. వెట్ట. వి. శక్తువు. సిం. ద్వా. 2.138.

వెట్టి వి. 1. ప్రతిఫలం లేకుండా చేసేపని, కూలి తీసుకోకుండా
 చేసేపని. ఉ. హరి. 5.89, మార్క. పీఠి. 35; 2.
 కూలిలేకుండా పని చేసే కూలి.

సం. విట్టి-, వైట్టిక-; కూలి లేకుండా పని చేసేవాడు;
 ప్రా. వెట్టి, విట్టి;

క. బిట్టె, విట్టె, కఠినమైన, పరుషమైన; తు. బిట్టె,
 బిడ్డి; త. వెట్టి. నిరర్థకత; మ. వెట్టువన్; కుజ.
 బెట్టి.

<ప్రా. వెట్టి-.

వెట్టికేడేయు న.క్రి. ప్రతిఫలానికి చేయు. తాళ్ల. సం.
 6.120. <వెట్టి + -కున్ + చేయు. వెట్టికపట్టు రూ.

వెట్టికిబట్టు. అ.క్రి. వెట్టిపని చేయించు. మార్క. పీరి. 35. వెట్టికిబ్రతుకు అ.క్రి. నిరాదరణ చూపినా బాగా బ్రతుకు. వెట్టికిబట్టు(-వట్టు¹) యా.చూ. వెట్టిపట్టు అ.క్రి. నొకరుగా పెట్టుకొను, పని చేయించుకొను. ఉ. హరి. 5.89. వెట్టికొలుచు స.క్రి. ప్రతిఫలం లేకుండా సేవించు. తాళ్ల. సం. 9.269. వెట్టిగాడు విణ. ప్రతిఫలం ఇవ్వకుండా అనుభవించేవాడు. తాళ్ల. సం. 4.92 వెట్టిగొను(-కొను.) స.క్రి. ప్రతిఫలం ఇవ్వకుండా పనిచేయించు. తాళ్ల. రా. ఆరణ్య. 2.105. వెట్టిచాకిరి వి. 1. వెట్టివాడు చేసేసేవ లేదాపని ; 2. ప్రతిఫలం లేకుండా వెట్టివాడు కానివాడు కూడా చేసేపని. వెట్టిచేయించు అ.క్రి. చాకిరిచేయించు తాళ్ల. సం. 9.25. <వెట్టిచేయు+ఇంచు. వెట్టిచేయు. యా.చూ. వెట్టిసేయు. అ.క్రి. చాకిరిచేయు. తాళ్ల. సం. 10 207. వెట్టిజవరాలు వి ప్రతిఫలంకోరకుండా పని చేసేస్త్రీ చంద్రాంగ. 3.101. వెట్టితనము వి. కూలిలేకుండా పని చేయటం. వెట్టివంపు స.క్రి. చెప్పిపంపు. సారంగ. 2.268. వెట్టింపులు వి.బ.వ. అన్నపానాదులకయ్యే. ప్రయత్నం. ద. హిం. కా. సంపు. 4, కా సం. 1098 క్రి. 1153. వెట్టివాడు యా. వెట్టిడు, వెట్టిడు. విణ. దారికె, అమిజికాడు, కూలిలేకుండా పనిచేసేవాడు. వెట్టివాని వేదము వి. నిర్వర్తకం. వెట్టివానిచేతిరాయి వి. నిష్ప్రయోజనం. తాళ్ల. సం. 6.157. వెట్టివేములు వి.బ.వ. కూలి ఇవ్వకుండా చేయించుకొనేపని, వెట్టివేతనం, వెట్టి బదులుగా విరించ బడ్డపన్ను. నె.కా. పొదిరి, 35. క్రి. 1507. వెట్టిసంసార బంధాలు వి.బ.వ. ప్రయోజనంలేని ప్రపంచ సంబంధి బంధాలు. తాళ్ల. సం. 9.209. వెట్టివపరివారము వి. వెట్టిపనులు చేసేవాడు. ద.హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం 533, క్రి. 1323. వెట్టిసేయు(-చేయు) యా. వెట్టిచేయు. అ.క్రి. చాకిరిచేయు. తాళ్ల. సం. 5.237. వెట్టిడు యా.చూ. వెట్టివాడు. వి. ప్రతిఫలం లేకుండా చేసేవాడు, వెట్టిచేసే వాడు.

వెట్టిడు యా. వెట్టి.

వెట్టుకోవులు వి.బ.వ. చిమ్మనగ్రోవులు. రాదా. 4.181.

వెడ వి. 1. ఇంచుకకాలం. కు.సం. 6.110 ; 2. చెరకు (మన్నథ దనుస్సందర్భంలోనే). మన్నథుని విల్లు చెరకుగడ అనికవలకావన. విజయ. 1.62 ; క్రి. విణ. 1. అల్పంగా. కొంచెంగా. నిర్వ. రా. 8.86 ; 2. వదులుగా. ఆము. 7.14 ; విణ. 1. తుచ్చం. నిర్వ. రా. 8.119 ; 2. కృత్రిమం. తెచ్చిపెట్టుకొన్నది. నిర్వ. రా. 8.131 ; 3. అల్పం. కొంచెం. భార. విరా. 1.276 ; 4. వ్యర్థం వట్టిది. భార. విరా. 2.78 ; 5. పిచ్చి. భార. కర్ణ. 3.273 ; 6. వికృతం. భార. కాంతి. 3.508 ; 7. నిర్దేశకం. నిష్కారణం. భార. ఆను. 5.109 ; 8. అనత్యం, కల్ల. ప్రబోధ. 1.75 ; 9. వింత, అశ్చర్యం. కవిక. 6.49.

సం. వ్యధ. దూరంగాజరుగు ; ప్రా. వహిఅ. భాదపద్ధ. పా. వ్యధతి, వణుకుతోంది, వణుకుతున్నాడు.

వెడగణ వి. జడత. మొద్దుతనం. వెడగణవడు యా.చూ.

వెడగణవడు. అ.క్రి. జడత్యం పొందు. వెడగణవడు (-వడు) యా. వెడగణవడు. అ.క్రి. జడత్యం పొందు. హరి. పూ. 8.155. వెడచటుచు అ.క్రి. భయపడు. తాళ్ల. రా. యు. 203. వెడజాణతనము వి. అనుమానం, సందేహం, అరమరిక, మెరమెర. వెడదవ్వ(-తవ్వ) వి. న్వల్పదోషం. భార. ఆశ్వ. 3.99. వెడదారి వి. అపమార్గం. బహుకా. 4.82. వెడదగవు వి. మందహాసం. మను. 6.30. వెడపాడు అ.క్రి. చొత్తిగాపాడగు. అప్ప. 4.524. వెడపేరు వి. తుచ్చపేరు. విప్ర. 3.74. వెడపోక వి. తుచ్చమైన నడవడి. చంద్రాంగ. 6.65. వెడమబ్బు వి. అల్పమేమం. నరస. 5.135. వెడమాయ ములుచేయు అ.క్రి. మాయమంత్రమొనర్చు, మాయచేయు. మంత్రమొనర్చు. పండి.చ. 1.2.380. వెడయాటలు(-అటలు) వి.బ.వ. వెలిఅటలు, అనందంతో ఎటుబడితే ఆటు అడే ఆటలు. పండి. చ. 2-5-434. వెడయేడువు (-ఏడువు) యా.చూ. వెడయేడువు. వి. కృత్రిమరోదనం. వెడయేడువు (-ఏడువు) యా. వెడవిడుపు. వి. కృత్రిమరోదనం. దళకు. 592. వెడవాకాట్లు వి.బ.వ. అనవసరవాగ్వాదాలు. శివరా. 4.70. వెడవాదము వి. వ్యర్థవాదం. మల్లదూ. 2.35. సం. వాద-. పరస్పర వ్యతిరేకవావాల్ని తెలపటం, సమాదానం, సిద్ధాంతం. <వెడ+ సం. వాద-. వెడవింటి వి. మన్నథుడు, ఇత్తుదన్నుడు. <వెడవిల్లు+ఇ వి. వెడవింటితోడు వి. మన్నథుడు. పాంచాబి. 4.14. వెడవింటిదొర వి. మన్నథుడు. చంద్రాంగ. 4.141. వెడవింటిబలుదంటి వి. మన్నథుడు. నీలా. 1.42. వెడవింటితోడు వి. మన్నథుడు. ప్రభు. 1.737. వెడవింటివాడు విణ. మన్నథుడు, మను. 3.90. వెడవిలుకాడు యా. వెడవిల్కాడు. వి. ఇత్తుదన్నుడు. మన్నథుడు. రామాద్యు. 6.146. వెడవిలుకానిబాబా యా.చూ. వెడవిల్కానిబాబా. వి. చిలుక, మన్నథుని వాహనం. వెడవిలుతుడు యా. వెడవిల్లుడు. వి. మన్నథుడు. ఇత్తుదన్నుడు. తాళ్ల. రా. యు. 33. వెడవిలుతునయ్య యా. వెడవిల్లునయ్య. వి. మన్నథునితండ్రి, విష్ణువు. వెడవిల్కాడు యా.చూ. వెడవిలుకాడు. వి. ఇత్తుదన్నుడు, మన్నథుడు. వెడవిల్కానిబాబా యా. వెడవిలుకానిబాబా. వి. చిలుక, మన్నథుని వాహనం. వెడవిల్లుడు యా.చూ. వెడవిలుతుడు. వి. మన్నథుడు. ఇత్తుదన్నుడు. యయా. 5.111. వెడవిల్లునయ్య యా.చూ. వెడవిలుతునయ్య. వి. మన్నథుని తండ్రి, విష్ణువు. వెడవెడ విణ. అతినూక్షం. అత్యల్పం, మిక్కిలి చిన్నది. భార. విరా. 1.245 ; క్రి. విణ. 1. మిక్కిలి అల్పంగా, కొంచెంకొంచెంగా. భార. విరా. 2.238 ; 2. అశ్రద్ధగా. భార. కాంతి. 1.56 ; 3. మిక్కిలి వికారంగా. భాగ. 10ఉ. 544 ; 4. దృఢంగా, గట్టిగా. భాగ. 10ఉ. 556 ; 5. బిగ్గడగా, వరాహ. 5.112 ; 6. అధికంగా. మను. 3.97 ; 7. మృదువుగా. ఆము. 589 ; 8. మెల్లమెల్లగా. యయా. 5.113 ; 9. క్షీణంగా. శ్రీరాదా. 2.52 ; 10. తరచుగా. చంద్రాంగ. 2.146. వెడప్రంతలు వి.బ.వ. పెద్దప్రవాహాలు. పండి.చ.

2.5.241.

వెడగొడ్డు పులినాకివిడుచు చూ. వెడగు.

వెడగు చూ. వెడగురు, వెడగు. విణ. 1. వివేకంఠేనివాడు, వివేకంఠేనిది. భార. ఆది. 6.280; 2. వికృతం. ఆప్తము. క. 1.23వం. 26వం; వి. 1. అవివేకం. భార. ఉద్యో. 1.318; 2. వికారం. భార. గాంధీ. 1.114.

పో. చూ. నం. వికట-వికారం.

వెడగొడ్డు పులినాకివిడుచు అ.క్రి. బ్రహ్మకవియటపడు. గా.హరి. 2.973. < వెడగు + గొడ్డు + పులి + నాకు + -ఇ³ + విడుచు. వెడతపసి వి. అవివేకం అయిన తపస్వి. చంపూరా. 2.63. < వెడగు + తపసి. వెడగు(దనము (-తనము) చూ. వెడగుదనము. వి. అవివేకం. భార. సభా. 2.9. వెడగువడు అ.క్రి. 1. జడత్వంపొందు. మ్రాన్నడు. నిర్వ.రా. 10.78; 2. కలతపొందు. భార. విరా. 2.292; 3. అవివేకంపొందు. భార. ఆశ్వి. 1.195. వెడగుపటుచు చూ. వెడగుపచ్చు, వెడగుపటుచు. స.క్రి. వెడగుపడచేయు, వికారం పొందించు. భార. ద్రోణ. 5.286. వెడగుపాటు వి. వెడగుపడటం, నిశ్చేష్టత పొందటం. ప్రభా. 1.82. వెడగువచ్చు (-వచ్చు) చూ.చూ. వెడగుపటుచు. స.క్రి. తిరస్కరించు. పండి. చ. 2.4.214. వెడగువటుచు (-వటుచు) చూ.చూ. వెడగుపటుచు. స.క్రి. నిర్విణ్ణునిచేయు. పండి.చ. 1.1.191.

వెడగురు చూ.చూ. వెడగు. వి. 1. వెత్రితనం; 2. వికారం. వెడగురువడు అ.క్రి. మ్రాన్నడు, జడత్వంపొందు. భార. సౌప్తి. 1.60.

వెడతపసి చూ. వెడగు.

వెడతులు చూ. వెడగులు, వెడగురు², వెడగురు². వి. ఒకానొక చెట్టు. E.1.5. క్రి.క. 1102. (Dichrostachys cinera). క. ఎడతటి, వదవు. వృక్షవిశేషం; త. ఎటత్తర్, ఎటత్తల్, ఎటత్తలై, ఎటత్తేర్, ఎటత్తేరై, ఎటత్తాలి; పో. చూ. నం. వెల్లాంతర-, వీరతరు-వృక్షవిశేషం.

వెడంద చూ.చూ. వెడంద, వెడంద. విణ. 1. వికారం. భార. కర్ణ. 4.257; 2. స్థూలం.

వెడంద చూ. వెడంద, వెడంద. విణ. 1. వికారం. భార. ఆది. 7.224; 2. స్థూలం. హంస. 3.133. నం. విస్తృత-వికారమయిన.

వెడందనోటిమెకము వి. పంచాస్యం, సింహం. < వెడంద + నోరు + -ఇ⁶ + మెకము. వెడందమోముమెకము వి. పంచాస్యం, సింహం. సీలా. 1.42. వెడందమోరమెకము వి. పంచాస్యం, సింహం. వెడందవాలియమ్మ వి. గాణ విశేషం, వికాశమైన వాయికిన్న బాణం. భార. విరా. 5.146. < వెడంద + వాయి + -ఇ⁶ + అమ్మ.

వెడబము వి. అనృతం, కల్ల, బొంకు.

నం. విడంబ-, అనుకరణం, బాధించటం, పంచన.

< నం. విడంబ-.

వెడము చూ.చూ. ఎడము. వి. ఎడం. క్రి.రం.చూ. 10.53.

వెడబడు చూ. వెడలు.

వెడలగొట్టు చూ. వెడలు.

వెడలగొట్టు చూ. వెడలు.

వెడలనడచు చూ. వెడలు.

వెడలనాడు చూ. వెడలు.

వెడలనొత్తు చూ. వెడలు.

వెడలద్రోయు చూ. వెడలు.

వెడలబడు చూ. వెడలు.

వెడలబాటు చూ. వెడలు.

వెడలబాటు చూ. వెడలు.

వెడలబెట్టు చూ. వెడలు.

వెడలబోసికొను చూ. వెడలు.

వెడలిచను చూ. వెడలు.

వెడలించు చూ. వెడలు.

వెడలు చూ.చూ. వెడలు. వి. బయలు. పండి.చ. 2.96వ .

అ.క్రి. 1. తొలగు. భార. ఉద్యో. 2.62; 2. బయలు దేవు. భార. భీష్మ. 2.167; 3. బైటకువచ్చు. భార. ద్రోణ. 2.5; 4. వ్యాపించు. కాశీ. 6.297; 5. పోవు. నశించు. కవలా. 1.105; 6. వెళ్ళు. కడచు. వరాహ; 6.16; 7. నంపించు, ప్రయాణించేయు. అము. 4.85; స.క్రి. దాటు. లంపించు, అతిక్రమించు. భార. సౌప్తి. 2.17.

వెడబడు చూ.చూ. వెడలబడు. అ.క్రి. బయటపడు. నవనాథ. 1.40వ, 10వం. వెడలగొట్టు స.క్రి. వెడలించు. పోనడచు. ఉ.రా. 2.809. < వెడలు + -అ⁷ + కొట్టు¹. వెడలగొట్టు అ.క్రి. 1. వాంతి చేసుకొను; 2. అధిప్తా చూన్ని చెల్లడించు. < వెడలు + -అ⁷ + గొట్టు. వెడల నడచు స.క్రి. బయటకి గెలు. పొందు. 5.206. < వెడలు + -అ⁷ + నడచు. వెడలనాడు స.క్రి. 1. తూలపలుకు. ప్రేలు. బసవ. 4.50వం; 2. చెల్లడిచేయు, వెలిపచ్చు. కేయూ. 3.231.; 3. ఇతరులకు చెప్ప. గా.హరి. 2.1084. < వెడలు + -అ⁷ + ఆడు². వెడలనొత్తు స.క్రి. వదలి వేయు. కు. 1.460. < వెడలు + -అ⁷ + ఒత్తు. వెడలద్రోయు స.క్రి. వెళ్ళగొట్టు, పోగొట్టు. కాశీ. 3.124. < వెడలు + -అ⁷ + త్రోయు. వెడలబడు చూ. వెడబడు. అ.క్రి. 1. వెలుపలపడు. కైమినిబా. 1.106; 2. వెడలు, బయలుదేరు. రామాభ్యు. 7.63. < వెడలు + -అ⁷ + పడు. వెడలబాటు వి. వెడలబడటం. భార. గాంధీ. 1.4. < వెడలు + -అ⁷ + పాటు. వెడలబాటు అ.క్రి. వెడలు. చంద్రాంగ. 5.27. < వెడలు + -అ⁷ + పాటు³. వెడలదెట్టు స.క్రి. వెడలచేయు, వెలిపచ్చు. భాగ. 10ఉ. 544. < వెడలు + -అ⁷ + పెట్టు. వెడలబోసికొను స.క్రి. చెప్ప కొను, ప్రకటించుకొను. రామార్థ్య. 6.132. < వెడలు + అ⁷ + పోయు + -ఇ³ + కొను. వెడలిచను అ.క్రి. వెడలి పోవు. దగా. 4.40. < వెడలు + -ఇ³ + చను. వెడలించు స.క్రి. 1. పీడచేయు, విడుచునట్లుచేయు. భార. మౌనల. 174; 2. వెడలచేయు, ప్రేరేపించు. హరి.ఉ. 9.109; 3. పాయచేయు. తొలగించు. హరి. 3.37; 4. వెడల గొట్టు. ఎక్ర. 7.130; 5. ప్రపహింపచేయు. మను. 6.29. < వెడలు + -ఇంచు³. వెడలుచు చూ. వెడల్పు, వెలుచు.

స.క్రి. వెడలచేయు. యయా. 3.451. వెడల్పు రూ.చూ.
వెడలుచు, స.క్రి. వెడలచేయు. పరమ. 2.31.

వెడలుపు రూ.చూ. వెడల్పు. వి. 1. వైశాల్యం. హరి.ఉ.
8.72; 2. చతురస్రంకాని చతుర్భుజిలోని పొట్టికొలత,
చతురస్రంలోని భుజంకొలత.

వెడల్పు చూ. వెడలు.

వెడల్పు రూ. ఎడలుపు, ఎడల్పు, ఎడెల్పు, వెడలుపు, వెలడ్పు,
వెలుపు, వెళుపు. వి. వైశాల్యం. భార. సదా. 1.62.

వెడల్పోద వి. గింజలనిల్వకు మూతివెడల్పుగా ఉండే
పెద్ద మట్టిపాత్ర

వెడల్పోద చూ. వెడల్పు.

వెడసీర(-చీర) వి. తెరచీర. కు.సం. 9.61.

సం. చీర - వస్త్రం.

వెడుతులు చూ. వెడతులు. వి. వృక్షవిశేషం, వెణుతురు, కరీరం.
క్రకరం. E.1. సంపు. 5.10. క్రి.శ. 1102.

వెడ్డంగము వి. నాట్యవిశేషం. పండి చ. 2.5.435.

సం. వేడ్డక - చుట్టిఉండేది, శిరోవేష్టనం, ఉత్తరీయం;
ప్రా వేడ్డగ-.

<ప్రా వేడ్డగ-.

వెడ్డది చూ. వెడ్డు.

వెడ్డరి చూ. వెడ్డు.

వెడ్డు విణ. కపటంతో కూడిన. భార. ఆను. 5.105; వి.
వంచన. దశకు. 5.88.

సం. వేడ్డు - కప్పిఉండేది; ప్రా వేడ్డ-., వేడ-., వర్ణన
గ్రంథం.

<ప్రా. వేడ్డ-.

వెడ్డది విణ. వంచకురాలు. పండి.చ. 2.116. <వెడ్డు
+అది. వెడ్డరి వి. 1. వంచకురాలు. పండి.చ. 2.116;
2. వంచకుడు. <వెడ్డు+అరి. వెడ్డుకొలుపు స.క్రి. పీడించు.
క్రీడా. 287. వెడ్డుపెట్టు రూ.చూ. వెడ్డుపెట్టు. స.క్రి.
292. వెడ్డుపెట్టు(-పెట్టు) రూ. వెడ్డుపెట్టు. స.క్రి.
వంచించు. క్రీడా. వంచించు, మోసగించు. భార.కాంతి.
6.301. వెడ్డుబుడ్డుపెట్టు అ.క్రి. లాలనతో బుజ్జగించు.

వెడ్డుబుడ్డుపెట్టు చూ. వెడ్డు.

వెణగు రూ.చూ. వెడగు. వి. వెంగరి.

వెణగు(దనము(-తనము) రూ.చూ. వెడగు(దనము,
వి. వెరితనం.

వెణతురుమిల్లి రూ.చూ. వెణతులుపల్లి. వి. ఒకానొకచెట్టు.

వెణతులుపల్లి చూ. వెడతులు, రూ. వెణతురుమిల్లి. వి. ఒకానొక
చెట్టు.

వెణద్ర రూ.చూ. వెడద. విణ. విశాలం. భీమ. 2.110.

వెణుతురు రూ.చూ. వెడతులు. వి. శరీరం, క్రకరం, బంజరు
నేలలో ఆరు లేక ఎడడుగుల ఎత్తుపెరిగే ముళ్ళచెట్టు
(Dichrostachys Cinerca).

వెంటి అవ్య.ద్రు. 1. వెంటి. భార.ఆది. 2.166.
ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా. సం. 702. క్రి.శ. 1518;
2. అవిలంబంగా. హర. 6.125; వి. 1 విధం, రీతి.
భార. ఉద్యో. 1.114; 2. విషయం. భార. ఉద్యో.

2.77; 3. చారి, మార్గం. భార.ఉద్యో. 2.280; 4. కారణం.
హేతువు. భార.ఆను. 1.215; 5. కార్యం, పని. భార.ఆను.
4.359; 6. ఉపాయం. మార్క. 1.119; 7. స్థలం, చోటు.
కేయా. 3.283, సిం.హ్వా. 8.001; 8. వెనకభాగం.
మను. 1.54; 9. ద్వారం.కుష. చ. 1.76.

క. బెన్. బెన్సు, బెమ్. వెనుకభాగం, బెన్ననె.
వెనుక, తర్వాత, పిదప; కొక. బెంబర. వెనకది; తు.
బెరంగడె. చనిపోయిన, పిదప, తర్వాత; త. వెరిన్.
నెన్. వెణ్. వెనుక; కో. వెన్. వెనుక; కొం. వెంక.
తరవాత; కొలా. వెన్. వెనుక, వెజ్క. వెనుకది; నా.
నెంక. వెనుకది.

వెంటవంటు(-అంటు) స.క్రి. తరుముకొనిపోవు. గా.హరి
ఉ. 1853. వెంటనే అవ్య. తత్క్షణమే, అప్పుడే, వెంట
బట్ట(-వట్టు) అ.క్రి. వెనక్కిపోవు. కకుత్స్థ. 5.156. వెంట
బడు(-వడు) స.క్రి. 1. వెంటడించు. యయా. 5.123; 2.
తరుము, తొందరపెట్టు. శక. 3.487; 3. తనపని తీర్చు
మని ప్రాధేయపడు. శక. 4.7. వెంట(బెట్టుకొను(-పెట్టుకొను)
స.క్రి. కూడ ఉంచుకొను. ఉ.రా. 7.156. వెంటవెంటనెయిడు
అ.క్రి. అవిలంబంగాఇచ్చు, శీఘ్రంగా ఇచ్చు. శక. 1.391.
వెంటాడించు స.క్రి. 1. త్వరపెట్టు, తరుము. భాగ. 1.454;
2. వెన్నాడు, వెంటడించు. వరాహ. 11.111. < వెంట
+ అడించు. వెంటాడు స.క్రి. వెంటడించు. చంద్రాంగ.
4.99. < వెంట+అడు.

వెంటి రూ.చూ. వేట. వి. వేట. ఉ.హరి. 2.140.

వెంటము వి. వేడుక, కుతూహలం.

వెంటాడించు చూ. వెంటి.

వెంటాడు చూ. వెంటి.

వెంటి రూ. ఎంటి. వి. 1. మెలిపెట్టినగడ్డి, కనవుపిరి. రుక్మా.
చ. 2.9; 2. అల్లుడేసిన తరువాత ఒకకర్రకు చుట్టిననూలు;
3. అచ్చతికిన తర్వాత చుట్ట బెట్టిన పడుగునూలు; 4.
మగ్గం మీద కొంత చాపగా మిగిలిన నూలు, పడుగుచుట్ట.

వెంటికట్టు వి. గడ్డితో కప్పే తీరు; అ.క్రి. గడ్డితాడు
పేను. వెంటిగొనగానులుచు అ.క్రి. పురిపెట్టు. భాస్క.రా.యు.
1426. వెంటిగొను(-కొను) అ.క్రి. 1. పిరికొను. భాస్క.
రా.యు. 1430; 2. ముడిపడు; 3. మెరిగొను.
వెంటిడుపు రూ. ఎంటిడుపు. వి. వెంటిలో దిగించిన పెద్ద
గడ్డికుప్ప. వెంటివలుగు వి. మండెవెంటినలుగు.

వెంటిక రూ.చూ. వెంట్రుక. వి. వెంట్రుక.

వెంటికపట్టుకపోయి వెనకొండనెక్కు అ.క్రి. తాడు
సాయంతో కొండఎక్కు.

వెంటిలేటరు రూ. వెంటిలేటరు, వెంక్లేటరు, వెంటేటరు, వెంట్రేటు,
వెంట్లేటరు. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టెచిన్న
కటిక.

సం. Ventilator. గడిలోకి వాయు ప్రసారానికి
ఉపయోగపడే ఉపకరణం.

<సం. Ventilator.

వెంటెవిల్లిరాయి వి. వేంటెవిల్లి గ్రామం నుంచి వచ్చే చలవరాయి.
వెంటేకు రూ. ఎంటేకు వి. తేకుజాతికి చెందినచెట్టు.

ఇం. Venteak. ఒకజాతివృక్షం.

<ఇం. Venteak.

వెండ్రవ వి. దర్వాజాలు, తలుపులు తయారు చేయాటానికి పనికివచ్చే కలపనిచ్చే ఒకరకం చెట్టు.

వెంట్ర వి. నరిహద్దు. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 702. క్రి.శ. 1518.

వెంట్రుక రూ. చూ. వెండ్రుక. వి. 1. కేశం. కాశీ. 5 110 ; 2. రోమం.

వెంట్రుకయంత(-అంత) విగ. ఆత్మల్యం. ఉ.హరి. 2.100. వెంట్రుకవాసి వి. చాల తక్కువభేదం, వెంట్రుకంత తేడా.

వెంట్రువ వి. ఒకజాతిముంగిస, బ్రతువు. అం.దా. 2.86. వెంట్రేటు రూ.చూ. వెంటిలేటరు. వి. వెలుతురుకోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కిటికీ.

వెంట్రేటరు రూ.చూ. వెంటిలేటరు. వి. వెలుతురుకోసం గోడల్లో పెట్టే చిన్న కిటికీ.

వెంట్రేటరుదర్వాజా వి. మూలజోడుచౌహాలు, పైనగాలి కిటికీ ఉన్న ద్వారబందం.

వెండ్రయిరేణి చూ. వెండి¹.

వెండ్రయిరేని చూ. వెండి¹.

వెండరివేణి చూ. వెండి¹.

వెడ్డాయము చూ. వెడ్డి¹

వెడ్డి¹ రూ.చూ. వెండి¹. వి. వెండి (రోహం).

వెడ్డాయము వి. కరవిశేషం. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 1048. సం. ఆయ-ఆదాయవిశేషం. <వెడ్డి¹ + సం. ఆయ-. వెడ్డిగట్టిపరోహదివియ వి. వెండిపూతగల దీపస్తంభం. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా. సం. 1302. క్రి.శ. 1107. వెడ్డిమట్ట వి. వెండిప్రమిద. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 1007. క్రి.శ. 1066.

వెడ్డి² రూ.చూ. వెండి². అవ్య. 1. పునరర్థకం; 2. ఆనంత ర్థార్థకం; 3. కింత్యర్థకం.

వెండి¹ రూ. వెడ్డి¹. వి. రజికం, పంచలోహాల్లో ఒకటి. శృం. నై. 6.108.

క. బెల్లి. వెండి; కొడ. బొల్లి. వెండి. కు. బొల్లి. వెండి; త. వెల్లి. వెండి, వెడినాణెం; మ. వెల్లి. వెండి; కో. వెమ్లో. వెండి, అణా; తొ. పిల్లె. వెండి. అణా.

వెండ్రయిరేణి రూ. వెండ్రయిరేణి, వెండి అవిరేని, వెండ్రయిరేని, వెండరివేణి, వెండిఅవిరేని వి. రంగులు లేకుండా నున్నం మాత్రమే పూసిన అరివేణి కుండలు. <వెండి¹ + ఆయిరేణి వెండ్రయిరేని రూ.చూ. వెండ్రయిరేణి వి. రంగులు లేకుండా నున్నం మాత్రమే పూసిన అరివేణి కుండలు.

వెండరివేణి రూ.చూ. వెండ్రయిరేణి వి. రంగులులేకుండా నున్నం మాత్రమే పూసిన అరివేణి కుండలు. వెండిఅవిరేని రూ.చూ. వెండ్రయిరేణి వి. రంగులు లేకుండా నున్నం మాత్రమే పూసిన అరివేణి కుండలు. వెండిఅరతులు వి.బ.వ. వెండిఅరతి పళ్ళెలు. TTDES III 32. క్రి.శ. 1512. వెండికిచ్చరోగం వి. పొగాకుమీద తెల్లటి చుక్కలేర్పడే

ఒకరకం బూజు తెగులు. వెండికొండ వి. కైలాసపర్వతం. రజతశైలం. పల్నా. 3.88. వెండికొండమన్నీడు వి. శివుడు. రజతాచలవాసి. సాంబ. 1.8. వెండికొండమన్నీడు వి. రజతాచలపతి, శివుడు. వెండికోర వి. విండిగిన్నె. ద.హిం. శా. సంపు. 4. శా.సం. 933, క్రి.శ. 1349. వెండికోలచామర వి. రూప్యదండం గల చామరం. ద.హిం.శా. సంపు. 6. శా. సం. 740. క్రి.శ. 1369. వెండిగుండు వి. గుండులా ఉండటం వల్ల కుక్కకు పెట్టినపేరు. మను. 4.82. ; వి.బ.వ. 1. దాన్య విశేషం. ప్రబంధ. 112; 2. కైలాసపర్వతం. వెండిగుబ్బలి వి. రజతాచలం, కైలాసం. భీమ. 6.11. వెండిగోరు వి. మెరిసే తెలుపురంగు. వెండిజందెము వి. పెళ్ళి జందెం, వెండిజరీ రూ. వెండిజరీ. వి. వెండినుంచి తీసిన నన్నదారం. వెండిటంకాలు వి.బ.వ. వెండినాణెం. పదహారు డబ్బుల బంగారునాణేలు. ద.హిం.శా. సంపు. 6. శా. సం. 946. క్రి.శ. 1408. వెండి తుల వి. వెండి తులాభారం తూగటం, వెండితో తులాభారం తూగి వెండిని బ్రాహ్మణులకు దక్షిణ ఇవ్వటం. ద.హిం.శా. సంపు. 6. శా.సం. 1171. క్రి.శ. 1657. వెండిదివ్యకోల వి. వెండిగట్టిన కాష్ఠదీపిక. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా. సం. 975. క్రి.శ. 1353. సం. దివ్య-ప్రకాశించేది. <వెండి¹ + సం. దివ్య-+కోల. (మిశ్రన.). వెండిలిడెనలు వి.బ.వ. ఉపకరణవిశేషాలు. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 975. క్రి.శ. 1353. వెండి పట్టెము వి. వెండి పట్టెకాదు, వెండి కంఠాదరణవిశేషం. లలాటపట్టం. ద.హిం.శా. సంపు. 10. శా.సం. 322. క్రి.శ. 1248. వెండిపువులు రూ.వెండిపువ్వులు. వెండిపూలు, వెండిపూవులు. వి.బ.వ. 1. వెండితోచేయబడ్డ పువ్వులు. ద.హిం.శా. సంపు. 4. శా.సం. 1019. క్రి.శ. 1289; 2. ఆయిదు నెలల వరిపంట. వెండిపువ్వులు రూ.చూ. వెండిపువులు. వి.బ.వ. 1. రూ.చూ. వెండి పూవులు. వెండితోచేయబడ్డ పుష్పాలు; 2. ఐదు నెలల వరి పంట. వెండిపూలు రూ.చూ. వెండిపువులు. వి.బ.వ. ఆయిదు నెల్ల పంట, గింజ నన్నంగాఉండే ఒకరకం దాన్యం; 2. వెండి తోచేయబడ్డ పుష్పాలు. వెండిపూవులు రూ.చూ. వెండిపూవులు వి.బ.వ. 1. వెండితోచేయబడ్డ పువ్వులు; 2. ఐదు నెలలవరి పంట. వెండిమల వి. రజితాద్రి, కైలాసం. వెండిమించుకొండ వి. వెండికొండ, కైలాసపర్వతం. వెండిరేకులు వి.బ.వ. వెండి తగళ్ళు. ద.హిం.శా. సంపు. 6. శా. సం. 839. క్రి.శ. 1356. వెండివడ్లు వి.బ.వ. ఎం.టి.యు. నెంబరువడ్లు. వెండి నహస్రధార వి. వెండితోచేయబడిన నహస్రధార. ద.హిం. శా. సంపు. 5. శా.సం. 1247. క్రి.శ. 1470.

వెండి². రూ. వెడ్డి², అవ్య. 1. పునరర్థకం, మరి. భార. ఆది¹ 3.137; 2. ఆనంతర్థార్థకం, పిమ్మట. హరి. పూ. 2.25; 3. కింత్యర్థం. ఇకనేమన్న. ఆము. 6.61.

వెండిము అవ్య. 1. పిమ్మట. భార. ఆది. 2.116; 2. అప్పటి, ఇక, క్రమ్మర. పదంపడి, తడవ. ఉ.హరి. 1.84. వెండికవెండిక చూ. వెండి² అవ్య మాటిమాటికీ. కు. సం. 11.132.

వెండ్రు వి. నూత్రదారుడు, బొమ్మలాడించేవాడు. బసవ. 4.70.

వెండుక రూ. వెంటిక, వెంట్రుక. వి. 1. శేషం శోరుహం.
భార. సభా. 1.201 ; 2. రోమం. ఉ.హరి. 2.101.
పర్తి, వెండ్ర. జుట్టు.

వెండుకగట్టబడు అ.క్రి. నిరసించు. <వెండుక +
-ను + కట్టు + -అ + పడు. వెండుకపట్టు అ.క్రి. అతిని
శతమగు. సారంగ. 2.169. వెండుకముక్కతోనమానము వి.
తెక్కలేకపోవటం. వెండుకయంత(-అంత) విణ. అత్యల్పం
ఉ. హరి. 2.100. వెండుకవిల్లు వి.బె. గుర్రంతోక వెండు
కలతో కట్టిన ధనురాకారమైన వాద్యవిశేషం. (దీనిని దానర్లు
వాయిస్తారు. దీన్ని కామాచి అంటారు). ఆము. 4.177.
వెండుకిడను సందులేకుండ (-ఇడనుసందులేకుండ) అవ్య.
ఏమాత్రం వ్యవధానం లేకుండ. హంస. 3.133.

వెండుకిడను సందులేకుండ చూ. వెండుక.

వెణ్ణేరు రూ.చూ. వేన్నీరు. వి. వేడినీరు.

వెత వి. 1. శోకం. శృం.నై. 4.124 ; 2. బాధ.

సం. వ్యధా. బాధ ; పా. వహ, వహ ;

క. బెతె, వెతె, వెధె, ;తు, వెధె.

<సం. వ్యధా.

వెత(బడు) (-వడు) అ.క్రి. బాధపడు.తాళ్ల. సం. 8.220.

వెతకు రూ.చూ. వెదకు. స.క్రి. 1. వెదకు. ఉ.రా. 4.6 ; 2.
చర్చించు ; 3. విచారించు.

వెతారము వి. వ్యథ, బాధ.

వెతికిల(బడు) రూ.చూ. వెదికిల(బడు). అ.క్రి. వీపుకిందగాపడు.
వెతుకు రూ.చూ. వెదకు. స.క్రి. వెదకు.

వెత్తెనము వి. భేదం. రావిపాటి గురుమూర్తి వ్యాకరణం 174నూ.

సం. వ్యత్యాస.-భేదం ; ప్రా. వచ్చాస- ; అ.మా.
వచ్చాస- ; క. వెత్తాస- ; తు. విత్తాస, వెత్తాస ;
మ. విత్తాసం.

<సం. వ్యత్యాస-.

వెద చూ. విత్తు. రూ. విద², వి. 1. విత్తదం, నాటు. భార.
విరా. 5.60 ; 2. గోమహిష్యాదులు చూలైనట్టికాలం
భాగం. 8.39 ; 3. కొప్పు. తాళ్ల. సం. 15.34 ; 4. పక్షి
గర్భాదానం. నీలా. 3.10 ; 5. గోమహిష్యాది ప్రథమ
గర్భం, చూలు.

క. బెదె, బెద. వేడి, మదం, బెదె, జంటువుల.(పశు
వులు తప్ప) కామపరమైన కలయిక ; తు. వితప్పు. కోరిక,
వితుప్పు. కోరిక ; మ. వితమ్ముక, కోరుకొను.

వెదగొట్టు వి. విత్తులు వెదవేసే గొర్రు. వెదవల్లు
రూ.చూ. వెదజల్లు. స.క్రి. 1. వ్యాపింపజేయు. ప్రభా.
4.54 ; 2. కులుకు, చల్లు. వెదచిందు అ.క్రి. వ్యాపించు
అంముకొను. వెదజల్లు స.క్రి. చెల్లాచెదరుజేయు. క్రిడా.
280. వెదపెట్టు రూ. వెదపెట్టు. స.క్రి. 1. ఎరువులు మొ
వాటితో సారవంతంచేయు. బసవ. 7.207 ; 2. విత్తులు
చల్లు. మార్క. 4.41 ; 3. గర్భాదానంచేయు. వెదమొదవు
వి. చూలుతోఉన్న అవు. వెదవడు(-వడు) అ.క్రి. నాటబడు
తాళ్ళ.సం. 5.307. వెదపెట్టు (-పెట్టు) రూ.చూ. వెద
పెట్టు. స.క్రి. నాటు. తాళ్ళ. సం. 8.133. వెదావు వి.
చూలుతో ఉన్న అవు. <వెద + అవు.

వెదకిచూచినలేకపోవు చూ. వెదకు.

వెదకిపట్టు చూ. వెదకు.

వెదకిల(బడు)తొడుకు చూ. వెదకు.

వెదకిల(బడు)దొడుకు చూ. వెదకు.

వెదకు రూ. వెతకు. వెతుకు ; వెనకు, వెనుకు. స.క్రి. వెతకు.
భార. ఆది. 4. 262.

క. బెదకు. వెతుకు ; గోం. మెహకానా. వెతుకు,
యహకానా. చెపలుపట్టు ; కురు. బెద్దనా. వెతుకు.
కనుగొను. అన్వేషించు ; మూర్తా. బెదె. వెదుకు,
పెళ్ళాడు ; పో.చూ.త. విత. ప్రత్యేకించి సూచించు.
<మూ.ద్రా. *వెత్.

వెదకిచూచినలేకపోవు అ.క్రి. అపురూపం. హంస. 4.145.
< వెదకు + -ఇ¹³ + చూచు + -ఇ + -నన్ + లేకపోవు.
వెదకిపట్టు స.క్రి. కనిపెట్టు. <వెదకు + -ఇ¹³ + పట్టు.
వెదకిల(బడు)తొడుకు రూ. వెదకిల(బడు)దొడుకు. వి.
కామధేనువు, వ్య. వెదకబడే అవు. వెదకిల(బడు)దొడుకు
రూ.చూ. వెదకిల(బడు) తొడుకు. వి. కామధేనువు
వెదకుడు వి. వెదకటం, అన్వేషణం. వెదకులాడు స.క్రి.
1. దేవులాడు ; 2. వెదకొను. ఈ క్రియనుబట్టి 'వెదకు,
కు నామవాచకార్థం ఈహ్యం. <వెదకు + -లు + అడు.
వెదకెడువాడు విణ. వెదికేవాడు, అన్వేషి.

వెదకెడువాడు చూ. వెదకు.

వెదటిబద్ద రూ.చూ. వెదురుబద్ద. వి. 1. రాటికి పైనాకిందా
కట్టిన వెదురుబద్దలు ; 2. కుంచెకట్టుబడిలో పురి బిగింపు
కు రెండుపక్కలా వేసి కట్టిన వెదురుబద్ద.

వెదటిలాక చూ. వెదురు. రూ.చూ. వెదురులాక. వి. 1.
పడుగులో అక వెంబడి దూర్చిన వెదురుబద్ద ; 2. కుంచె
కట్టుబడిలో పురిబిగింపుకు రెండు పక్కలావేసి కట్టిన
వెదురుబద్ద.

వెదడుదబ్బ రూ. ఎదడుదబ్బ. వి. కుంచె కట్టుబడిలో పురి
బిగింపుకు రెండుపక్కలా వేసికట్టిన వెదురుబద్ద.

వెదావు చూ. వెద.

వెదికిల(బడు) రూ. వెదికిల(బడు). అ.క్రి. వీపుకిందగాపడు.

వెదురాకులగడ్డి చూ. వెదురు.

వెదురు రూ. ఎదరు, యెదురు. వి. 1. వేణువు, మేదరి
నిర్మాణ ద్రవ్యంగా వాడుకలో ఉన్న తృణవిశేషం
(Bambasa Arundinacea) ; 2. వాసం.

క. బిదిర్, బిదు, బిదరు, బిదను ; తు.
బెదురు ; త. వెతిర్, వెతిరి, వెతిరమ్, వెదురు ;
కో. వెదైర్ ; గోం. వద్దుర్, వెదుర్ ; కొం. దేర్ ;
కువి. దేరు. పర్తి. వెదిది ; కొలా. వెదుర్ ; గ. వెదె,
వెదిర్.

వెదురాకులగడ్డి వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క. <వెదురు
+ అకు + -లు + -అ¹¹ + గడ్డి. వెదురు కంపజిట్ట వి.
ఒకపిట్ట. వెదురు కంపలజిట్ట వి. ఒకపిట్ట. వెదురుకర్ర రూ.
ఎదురుకర్ర. వి. నూలు చిలపలు ఆరేసే బొంగు. వెదురు
కోల వి. బ్రహ్మచారి దరించే వెదురుకోల. వెదురుగడ్డి
వి. ఒకరకంగడ్డి. వెదురుగుండు రూ. ఎదురుగుండు. వి.

వట్టు పడుగు సరిచెయ్యటానికి నిలబెట్టే ఈదైతు పైన దిగించిన అడ్డకట్ట వెదురుగొడియ వి. వెదురుతో చేసిన సంకెల. (శ్రీనాథుని చాటుపు). వెదురుతీగ వి. పెండెకట్టు లో వాడటానికి చీల్చిన వెదురు బద్దలు. వెదురునాడె రూ. ఎదురునాడె వి. వెదురుగొట్టంతో చేసిన నాడె. వెదురు పాలు వి.బ.వ. 1. త్వక్క్షీరం, వృక్షవిశేషం ; 2. వెదురున్న. వెదురుపీచ్చిక వి. ఒకరకం పిట్ట. వెదురుపెండె వి. పెండెకట్టులో వాడటానికి చీల్చిన వెదురు బద్దలు. వెదురు పేడు రూ. ఎదురుపేటు. వి. వాట తయారీలో సమదళ సరిని మన్ను లేవటానికి చీల్చిన వెదురుబద్దలు. వెదురువృ వి. వెదురుపాలు. <వెదురు + ఉప్పు. వెదురుబద్ద రూ. ఎదురుబద్ద, వెదటిబద్ద. వి. కుంచెకట్టుబడిలో పురిదిగింపుకు రెండు పక్కలా వేసి కట్టిన వెదురుబద్ద. వెదురుబ్రె వి. రాటికి పైన కిందా కట్టిన వెదురుబద్ద. వెదురుబియ్యము వి. వెదురులో వచ్చే బియ్యం. వెదురుబొంగు వి. బోలువెదురు. వెదురుబోడు వి. బోలువెదురు. వెదురుమిడుత వి. ఒకరకం మిడత. వెదురుమొలక వి. చోలక, ఒకరకం మొక్క. కరీరం. వెదురురివ్వలు రూ. ఎదురు రివ్వలు. వి.బ.వ. సారె తయారీలో లోపల పెట్టే వెదురు చువ్వలు. వెదురులాక రూ. వెదటిలాక. వి. కుంచెకట్టుబడిలో పురి దిగింపుకు రెండు పక్కలా వేసి కట్టిన వెదురుబద్ద. వెదురువిల్లు వి. 1. వెదురు బద్దలతో చేసినవిల్లు ; 2. గిలకబద్ద. వెదురేయి రూ. ఎదురేయి. అ.క్రి. వెదురు బద్దలో సారెమీది వాటను నునుపుచేయు. <వెదురు + వేయు. వెదుర్లు రూ. ఎదుర్లు. వి.బ.వ. పెండెకట్టుబడిలో వాడటానికి చీల్చిన వెదురు బద్దలు. <వెదురు + -లు.

వెదురేయి చూ. వెదురు.

వెదుర్లు చూ. వెదురు.

వెద్దిచేయి చూ. వెద్దిసేయి. స.క్రి. పనికిమాలినదాన్నిగా చేయు. కు. సం. 6.18.

వెద్దిసేయి రూ.చూ. వెద్దిచేయి. స.క్రి. గేలిచేయు, పది హసించు.

వెధవ వి. 1. నిష్ప్రయోజకుడు ; 2. దుష్టుడు ; 3. విధవ. వితంతువు.

సం. విధవా. భర్త జీవించితేనిస్త్రీ. ముండమోపి ; ప్రా.పా. విధవా. వితంతువు ; ప్రా. విహవా ; పం. బేవా.

క. వెధవ. వితంతువు.

<సం. విధవా.

వెధవముండ వి. 1. వితంతువు, ముండమోపి ; 2. నిష్ప్రయోజకుడు. వెధవవేషాలు వి.బ.వ. తుంటరిపనులు, వెధవవేషాలువేయు అ.క్రి. తుంటరి పనులుచేయు.

వెన్ రూ.చూ. వెన్ను¹. వి. వెన్ను, వీపు.

వెనక రూ.చూ. వెనుక. వి. 1. వెనుక, 2. అవల ; 3. వీపు ; 4. తరవాత.

వెనకచివర రూ. ఎనికినివర. వి. దండెదగ్గర నేత పడుగులో దూర్చినచువ్వ. వెనకచుక్క వి. ద్రువదు. ద్రువనక్షత్రం. వెనకచూపులమెకము రూ. వెనుకచూపుల

మెకము. వి. ఎలుగుబంటి. వెనకటికి అవ్వ. ద్రు. పూర్వం. వెనకటికొయ్య రూ. ఎంగటికొయ్య. ఎనక్కొయ, ఎని కొయ్య. వి. అనువెనకపీటకు దిగించిన పుల్ల. వెనకటిపీట రూ.చూ. వెనకపీట. వి. అనుపీటల్లో చివరిపీట. వెనక తొల్లిపట్టె వి. బండి వెనక భాగంలో పెడదబ్బపైన గుళ్లులు వెయ్యటానికి అమర్చినపట్టె. వెనకనిచ్చెన వి. తివాసీ నేసే టప్పుడు నేతపనివాడు కూర్చోనే బల్లను ఎత్తు చెయ్యటానికి వెనకాలవైపు అమర్చిన నిచ్చెన. వెనకపట్టె రూ. ఎనికపట్టె. వి. అనుపీటల్లో చివరిపట్టె. వెనకపీట రూ. ఎంగటిపీట, ఎనకటిపీట. ఎనికపీట, వెనకటిపీట. వి. అనుపీటల్లో చివరి పీట. వెనకపొల్లు వి. పెడదబ్బ. రెండునొగల బండి నొగలను వెనకవైపున బండించిన కర్ర. వెనకబల్ల రూ. ఎనికబల్ల. వి. అనుపీటల్లో చివరిబల్ల. వెనకబారి వి. ఒక సారి మోట లాగిన తరువాత ఎద్దులు మోట దావివైపు ఎక్కి వెళ్ళేదారి. వెనకమాత్రేవులు రూ. ఎనకమాత్రేవులు. వి.బ.వ. ఆములో వెనుకభాగానికి మంట వచ్చిందీ లేనిదీ తెలుసు కోవటానికి ఆము వెనక పెట్టిన కన్నాలు. వెనకముందెటుగు స.క్రి. బాగా తెలుసుకొను, తాళ్ల. సం. 5.151. <వెనక + ముందు + ఎటుగు. వెనకమోట వి. వెనక్కపిల. ఎద్దులు మోటలాగుతూ దిగి దావివైపు తిరిగి పోవటానికి వేరేతోవ ఏర్పాటు చేసిన మోట. వెనకరేవులు రూ. ఎనకరేవులు. వి.బ.వ. ఆములో వెనుకభాగానికి మంట వచ్చిందీ లేనిదీ తెలుసుకోవటానికి ఆము వెనక పెట్టిన రంధ్రాలు. వెనకవేసుకొను స.క్రి. కూడబెట్టు. తాళ్ల. సం. 8.59. వెనకాముందుచూచు అ.క్రి. 1. లాభ నష్టాలు పరిగణించు ; 2. మంచిచెడులు ఆలోచించు. <వెనక + ఉన్ + ముందు + చూచు. వెనక్కపిల రూ. వెనుక కపిలే. వి. వెనకమోట, ఎద్దులుమోట లాగుతూ దిగి దావివైపు తిరిగి పోవటానికి వేరేతోవ ఏర్పాటు చేసిన మోట, దిగుబారి, ఎగుబారి వేరు వేరుగా ఉన్న మోట. <వెనక + కపిల. వెనక్కొయ్య రూ. ఎనక్కొయ్య. వి. మగ్గం గుంటలో పావుచెక్కల దిగింపుకు పాతినకొయ్య. <వెనక + కొయ్య. వెనవెనక క్రి.విణ.ద్రు. మిక్కిలి వెనకగా. తాళ్ల. సం. 8.57. వెనిగోరకొమ్ము వి. వెనక నుంచి ముందుకు వంగినకొమ్ము. <వెనక + కోరకొమ్ము. వెనకచవితి రూ.చూ. వెనకయచవితి. వి. గణపతిచవితి, నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్ని కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజ చేసుకునే పండగ.

వెనకయచవితి చూ. వెనకయ్య. రూ. వెనకచవితి, వెనకయ్య చవితి. వి. భాద్రపదశుద్ధచవితి, నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజ చేసుకునే పండుగ. సం. వినాయక - గణేశుడు.

<సం. వినాయక - ఆయ్య + చవితి.

వెనకయ్య వి. వినాయకుడు. భీమ. 8.88.

సం. వినాయక - విఘ్నేశ్వరుడు ; ప్రా. విణాయగ. విఘ్నేశ్వరుడు ;

క. బెనక ; ట. బెనకె. విఘ్నేశ్వరుడు.

<సం. వినాయక.

వెనకయ్యచవితి రూ.చూ. వెనకయచవితి. వి. బాద్ర పద శుద్ధచవితి. నేతపనివాళ్ళు మగ్గం సామానులన్నీ కడిగి బొట్టుపెట్టి పూజచేసుకునే పండుగ. సం. వినాయక - గణేశడు. < సం. వినాయక - అయ్య + చవితి. వెన కయ్యతల్లి వి. పార్వతి. గణేశజనని. వెనకయ్యపీట వి. 1. రాట్నం పీటకు ఎడమవైపున కదురు బిగించే నిలువ కొయ్య; 2. రాట్నం అడ్డపట్టె. వెనకయ్యవెనకయ్య వి. స్కందుడు, కుమారస్వామి. < వెనకయ్య + వెనక + అయ్య.

వెనకాముందుచూచు చూ. వెనక.

వెనకు చూ.చూ. వెదకు. న.క్రి. వెతకు. యయా. 2.76.

వెనకుడు రూ.చూ. వెనుకుడు. వి. వెదకటం.

వెనక్కపిల చూ. వెనక.

వెనక్కయ్య చూ. వెనక.

వెనవెనక చూ. వెనక.

వెనిగోరకొమ్మ చూ. వెనక.

వెను రూ.చూ. వెన్ను¹. వి. 1. జా. అనా. వీపు, పృష్ఠ భాగం; పృష్ఠ భాగం; 2. ఇంటినడికొప్పు.

వెనుకొనిచను న.క్రి. వెంబడించిపోవు. శృం. నై. 2.46. వెనుకొను న.క్రి. వెంబడించు, వెన్నంటు. భార. విరా. 2.128. వెనుగర్రకొమెర రూ. ఎన్గర్రకొమెర. వి. వెన్ను గాడిని మోసేకొమెర. < వెను + కట్ట + కొమెర. వెనుగర్ర పీట(-కట్టపీట) రూ. ఎనుగర్రపీట. వి. కొమరమిదిపీట. వెనుగర్రసాలు రూ. ఎనుగర్రసాలు. వి. కూనలకు వెన్ను గాడి వెంటనే కప్పేతరు. < వెను + కట్ట + చాలు². వెనుగాబెదురు రూ. ఎనుగాబెదురు. వి. ఒక ఇంటివాకిలికి ఎదురుగా మరొక ఇంటి వెన్నుగాడి ఉండటం అనేతప్ప. వెనుగాడిగుజ్జు రూ. ఎనుగాడిగుజ్జు. వి. వెనుగాడిని మోసే పెద్దగుజ్జు. వెనుగాడిదోషం రూ. ఎనుగాడిదోషం, ఎన్ను గాడిదోషం. వి. ఒక ఇంటి వాకిలి ఎదురుగా మరొక ఇంటి వెన్నుగాడి ఉండటం అనే తప్ప. వెనుగాడిపోటీ రూ. ఎనుగాడిపోటీ. వి. ఒక ఇంటి వాకిలి ఎదురుగా మరొక ఇంటి వెన్నుగాడి ఉండటం అనేతప్ప. వెనుగాడిల్లు రూ. ఎనుగాడిల్లు. వి. వెన్నుగాడిగల ఇల్లు. వెనుగాడు వి. పూరిళ్ళకు ప్రైదాగంలో వాసాలకు ఆధారంగా ఉంచే కొయ్య. వెనుగానిల్లు రూ. ఎనుగానిల్లు. వి. వెన్నుగాడిగల ఇల్లు. వెనుచను అ.క్రి. వెంబడించువెళ్ళు. వెనుచలుచు రూ.చూ. వెన్నునలుచు. న.క్రి. వెంబడించు. ఉ.రా. 3.401. వెనుచూపు రూ.చూ. వెన్నునూపు. అ.క్రి. వెన్నిచ్చి వెనక్కి మరలు. వెనుచూపుమెకము వి. ఎలుగు బంటి. వెనుదన్ను(-తన్ను) రూ.చూ. వెన్నుదన్ను. అ.క్రి. వెనకనిలుచు. భార. విరా. 5.279; న.క్రి. 1. వెంబ డించు; 2. తిరస్కరించు. వెనుదవులు(-తవులు) రూ. వెన్దవులు, వెందగులు, వెందవులు. న.క్రి. వెంబడించు. భార. ఆది. 4.262. వెనుదీయ(-తీయ) అ.క్రి. వెనక్కి మరలు. పల్నా.ప. 84. వెనుదీయవాడు విణ. కాండి కీకుడు. వెనుదెంచు(-తెంచు) అ.క్రి. వెనుకకువచ్చు. కు. సం. 10.75. వెనువెంక రూ.చూ. వెన్నువెంక. వి. ఇంటి

వెన్నుగాడిమీద పరిచేవెంకు. వెనుపోటు రూ.చూ. వెన్ను పోటు. వి. వెన్నుపోటు, హితవంచన. వెనుబడలమగు అ.క్రి. సహాయమగు, తాళ్ళ. సం. 8.288. వెనుబద్ద రూ. ఎనబద్ద, ఎనుబద్ద, వెన్నుబద్ద. వి. ఇంటి నడికొప్పును మోసే కర్ర. వెనుబద్దగుజ్జు రూ. ఎనుబద్దగుజ్జు. వెన్నుబద్ద గుజ్జు. వి. వెనుగాడిని మోసే పెద్దగుజ్జు. వెనువెంట రూ. వెన్వెంట. క్రి.విణ.ద్రు. వెనుకభాగంలో. భార. ఆరణ్య. 1.107. వెనువెనక రూ.చూ. వెన్వెన్క. వి. మిక్కిలి వెనుకభాగం; వెనువెనుకకు అప్య.ద్రు. బాగా వెనక్కి. కళా. 6.160. వెనుమాపు రూ.చూ. వెన్నునూపు. అ.క్రి. వెన్నిచ్చి వెనక్కి మరలు. వెన్నొను న.క్రి. వెంబడించు. భార. కర్ణ. 1.159. < వెను + కొను. వెన్దాపుపోటీ రూ. ఎంజాప్పోటీ. వి. ఒక ఇంటివాకిలికెదురుగా మరొక ఇంటి వెన్నుగాడి ఉండటం అనే తప్ప. < వెను + చాపు + పోటీ. వెన్దవులు రూ.చూ. వెనుదవులు. న.క్రి. వెంబ డించు. వెందగులు రూ.చూ. వెనుదవులు. న.క్రి. అనుగ మించు, వెంటనంటు. రం.రా.బాల. 12పు. 2వం. వెందవులు రూ.చూ. వెనుదవులు. న.క్రి. అనుగమించు, వెంటనంటు. రం.రా.ఉ. 16పు. 7వం. వెన్వెన్క రూ. వెనువెనక. వి. మిక్కిలి వెనకభాగం. దళా. 4.232. < వెను + వెనక. వెన్వెంట రూ.చూ. వెనువెంట. వి. వెనుకనే. భార. శాంతి. 3.151.

వెనుక రూ. వెనక, వెన్క. క్రి.విణ. 1. పశ్చాద్భాగంలో ఉండేది. భార. శాంతి. 3.6; 2. ముందటిది. జైమినిభా. 4.103; 3. ఆవళల; 4. తరవాత; క్రి.విణ.ద్రు. 1. పూర్వకాలంలో. శృం.నై. 1.109; 2. పూర్వభాగంలో. శివరా. 3.67; 3. వెనకభాగం. క్రి.దా. 104; వి. 1. ఉపేక్ష. భోజ. 6.370; 2. ముందటిది. జైమినిభా. 4.103; 3. పదమిదిదిక్కు. యయా. 5.30; అప్య. వెంబడి.

వెనుకకపిలె రూ.చూ. వెనక్కిపిల. వి. తిరుగుడు కపిలె. వెనుకను అ.క్రి. సహాయం పచ్చు. భాస్క.రా.య. 10.69. < వెనుక + అగు. వెనుకగొయ్యిముందటనూయి వి. ఎటైనా ఇల్లంది కలగటం, ముందుగొయ్యి వెనక నుయ్యి. పండి.చ. 2. 5.486. వెనుకచిక్కు అ.క్రి. వెనుకపడు. వెనుకచూపులమెకము రూ.చూ. వెనకచూపుల మెకము. వి. ఎలుగుబంటి. వెనుకంజవేయు అ.క్రి. వెనుదీయు. వెనుక(జూచు(-చూచు) అ.క్రి. వెనకతీయు, ఏదోనష్టం వస్తుందని వెనుదీయు. వెనుకటిది విణ. పశ్చిమం. వెనుకటివని వి. ఆపరకర్మం. అచ్చ.రా.య. 560. వెనుకటివాడు విణ. 1. తమ్ముడు; 2. వెనకఉన్న వాడు. వెనుకడుగులిడు అ.క్రి. వెనుకంజవేయు. హంస. 4.116. < వెనుక + అడుగు¹ + అ + ఇడు. వెనుకడ్గు వేయు అ.క్రి. వెనుకంజవేయు. భయపడు. పల్నా. ప. 118. < వెనుక + అడ్గు¹ + వేయు. వెనుకదన్ను (-తన్ను) వి. వెనుకఉన్న సహాయం. వెనుకదీయ(-తీయ) అ.క్రి. 1. వెనుదీయు; 2. సంకోచించు. వెనుకద్రొక్కు (-త్రొక్కు) అ.క్రి. వెనుదీయు. వెనుకపడు అ.క్రి. 1.

వెనకచిక్కు ; 2. దనం బర్చుకాకుండా కూడబడు. వెనుక పాట వి. వంతపాట. వెనుకపాటు వి. వెనకపడటం. మను. 3.28. వెనుకపోటుపొడుచు స.క్రి. మోసగించు. దెబ్బతీయు. వెనుకమర్లు వి. వెనకటిస్నేహం. సారంగ. 2.155. < వెనుక + మరులు. వెనుకముందను అ.క్రి. సం.చించు. పి.శకు. 2.111. < వెనుక + ముందు + అగు. వెనుకముందటచేయు అ.క్రి. పాచికలు తాళించు. ఉ.హరి. 3.122; స.క్రి. వెనకనున్నదాన్ని ముందుంచు. వెనుకముందటలేకపోవు అ.క్రి. దగ్గర చుట్టాలెవ్వరు లేకుండు. శృం.నై. 1.108. వెనుకముందునుదలచు (-తలచు) అ.క్రి. ముందువెనుకలు ఆలోచించు, బాగో గులు ఆలోచించు. శుక. 1.184. వెనుకముందులుగానకుండు (-కానకుండు) అ.క్రి. 1. ఏంచేయాలో తోచకుండు. కళా. 6.55; 2. దవిష్యత్తునుగురించి ఆలోచించకుండు. వెనుకముందెంచు స.క్రి. వెనకాముందూ ఆలోచించు. తాళ్ల. సం. 3.218. వెనుకమేను వి. పీపు, చరమాంగం. వెనుక(బొప్పవాడు) (-పోపువాడు) వి. నహాయకుడు. వెనుక మ్రాను వి. ఎతంచావికి నీళ్ళెత్తేవాడు కూర్చోవటానికి నిలువ కాళ్ళమీద అడ్డంగాఉంచిన మాను. వెనుకలి వి. వెనక, పక్కాద్దాగం. వెనుకవేయు స.క్రి. దనం బర్చు పెట్టకుండా కూడబెట్టు. వెనుకవేసికొనివచ్చు స.క్రి. వర్తాసివచ్చు, సమర్థించు. వెనుకవేసుకొను రూ. వెన్నవేసి కొను. స.క్రి. 1. వర్తాసివచ్చు, సమర్థించు. తాళ్ల. సం. 8.89; 2. దబ్బునిలవ వేసుకొను, రాచుకొను.

వెనుకు రూ.చూ. వెదకు. స.క్రి. వెదకు

వెనుకుడు రూ. వెనకుడు. వి. వెదకటం.

వెనుగు రూ.చూ. వెలుగు. వి. మధ్యమధ్య పల్లలు మెదిగిన కంచె.

వెనుబడు చూ. వెను. రూ.చూ. వెన్నడు. అ.క్రి. 1. దుఃఖించు. నిర్వ.రా. 7.157; 2. విషాదించు. భార. విరా. 2.60.

వెనుబాటు రూ.చూ. వెన్నాటు. వి. 1. విషాదం. భార. విరా. 1.103; 2. దుఃఖం. భార. ఉద్యో. 2.295.

వెన్నెలైరు రూ. వెన్నెలైరు. వి. వెలుకురుకోనం గోడల్లో ఎత్తునపెట్టే చిన్న కిటికీ.

వెన్న రూ.చూ. వెనక. వి. వెనుక. భార. అశ్వ. 4.119.

వెన్నవేసుకొను రూ.చూ. వెనుకవేసుకొను. అ.క్రి.

సహాయంగావచ్చు, వర్తాసివచ్చు. సారంగ. 2.160.

వెన్నోమ చూ. వెను.

వెన్నాపుపోటీ చూ. వెను.

వెంతకు వి. గృహనిర్మాణానికి ఉపయోగపడే కలపనిచ్చే, తెల్లని పూలు పూసే ఒకరకంచెట్టు. (Lageroca Lauiceolata).

వెన్నపులు చూ. వెను.

వెందగులు చూ. వెను.

వెందపులు చూ. వెను.

వెందిరి రూ.చూ. వెన్నెదురు. వి. నీటివారల పెరిగే ఒకరకం

కలుపు మొక్క.

వెందు వి. తమకు వశపడటంకోసం తుమ్మెదల మధ్యనుంచి పాడేవురుగు. కు.సం. 6.19.

వెన్న వి. పెరుగు చిలకగా వచ్చింది, మిసిమి, నవనీతం. కు. సం. 9.135.

క. బెణ్ణ, బెణ్ణ. వెన్న; కొడ. బెణ్ణ. వెన్న; తు. బెణ్ణ, బొణ్ణయి; క. వెణయ్, వెణ్ణ; మ. వెణ్ణ; కో. వెణ్; తా. వెణ్.

వెన్నకుండ వి. వెడల్పుయూరితో అడుగున ఎర్రమన్ను వేసి గట్టిగా చేసిన మట్టిపాత్ర. వెన్నకువండ్లువచ్చు అ.క్రి. 1. అనంభవమగు. తాళ్ల. సం. 11.3.6; 2. అల్పుడు బల వంతుడగు. రాధికా. 3. వెన్నగరికట్టు అ.క్రి. వెన్న గడ్డ కట్టు. అష్టమ. క. 267. వెన్నగలుగనెయ్యివెదకు అ.క్రి. సాధనం చేతిలో ఉండగా మరొకచోట వెంపర్లాడు. రుక్మా. చ. 5.70. < వెన్న + కలుగు + -అ + నెయ్యి + వెదకు. వెన్నవెటకు వి. వెన్నదేవికూర. వెన్నదాయి వి. పక్షివిశేషం. వెన్నతోడ(బెట్టు) (-పెట్టు) అ.క్రి. పుట్టుకతో వచ్చు. మను. 2.43. వెన్నతోనిడు (-ఇడు) అ.క్రి. పుట్టుకతోవచ్చు. గౌ. హరి. 1.259, 260. వెన్నతో(బెట్టిన విద్య) (-పెట్టినవిద్య) వి. పుట్టుకతో వచ్చింది. వెన్నతో(బెట్టు) (-పెట్టు) అ.క్రి. చిన్నతనంనుంచి అలవడు, సహజ నిర్దమగు. కాశీ. 7.50. వెన్నదొంగ వి. నవనీతచోరుడు, వెన్నముచ్చు, కృష్ణుడు. వెన్నదొంగయన్న వి. బలరాముడు, కృష్ణునిఅన్న. వెన్నవడిదము వి. భక్ష్యం. శృం. నై. 6.120. వెన్నవము రూ. వెన్నప్పము. వి. భక్ష్యం. కళా. 7.81. < వెన్న + అప్పము. వెన్నపాలకాయ వి. భక్ష్యవిశేషం. వెన్నపూస వి. వెన్నముద్ద. వెన్నపూసకుండ రూ. ఎన్నపూసకుండ. వి. వెన్న కరగబెట్టటానికి వాడే మట్టి పాత్ర. వెన్నపూసమనసు వి. మెత్తనిమనసు. వెన్న పూసలం వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క. < వెన్నపూస + అలం. వెన్నప్పము రూ.చూ. వెన్నపము. వి. భక్ష్యం. వెన్నపూసి చేసే అప్పం. వెన్నబువ్వలు వి.బ.వ. పాల బువ్వలు. తాళ్ల. సం. 7.153. వెన్నమడుగు వి. ఒక రకం బట్ట. హంస. 5.406. వెన్నముచ్చిమి వి. వెన్న దొంగతనం. తాళ్ల. సం. 7.195. వెన్నముచ్చు వి. వెన్న దొంగ, కృష్ణుడు. వెన్నముద్ద వి. 1. దాన్యవిశేషం. హంస. 4.176; 2. చంద్రుడు; 3. వెన్నపూస; 4. ఒకరకంగాదం, వెన్నాది. వెన్నముద్దకోడి వి. ఒకపిట్ట. (Poryana marretta). వెన్నముద్దరాకు (-అకు) వి. ఒక ఒకరకం మొక్క. (Omelina bengalensis). వెన్నముద్ద రాకు వి. నీటివారల పెరిగే ఒకరకం పాకుడు కలుపు మొక్క. వెన్నదేవికూర. < వెన్నముద్ద + -లు + అకు. వెన్నముద్దలు వి.బ.వ. 1. కారిదాన్య విశేషం. హంస. 4.176; 2. వెన్నముద్దలు; 3. చిచ్చుబుద్ధలో ఒకరకం. వెన్నముద్దాకు వి. నీటివారల పెరిగే ఒకరకం పాకుడు కలుపుమొక్క. వెన్నదేవికూర. (Commelina Communis). < వెన్నముద్ద + అకు. వెన్నముంతలు వి.బ.వ. చిచ్చుబుద్ధలో ఒకరకం. వెన్నమెలుగు వి. భక్ష్యవిశేషం.

వెన్నయంద(ఉండ) వి. భక్త్యం. వెన్నవెదురు రూ.చూ. వెన్నెదురు. వి. 1. తరిగార ; 2. విశల్య. దంతి. పృథ్వీశేషం. వెన్నాద్రి రూ.చూ. వెన్నెదురు. వి. నీటి వారగా పెరిగే ఒకరకం పాకుడు కలుపుమొక్క. వెన్నిద్దల కాడ రూ.చూ. వెన్నిద్రకాడ. వి. నీటివారల పెరిగే ఒకరకం పాకుడు కలుపుమొక్క. వెన్నిద్రకాడ రూ. వెన్నిద్దల కాడ. వి. వెన్నుదురు. నీటివారల పెరిగే ఒకరకం పాకుడు కలుపుమొక్క. వెన్నదేవికూర. (Commolyna Communis). వెన్నెదురు రూ. వెందిరి, వెన్నవెదురు, వెన్నాద్రి, వేనాద్రి. వి. వెన్నముద్దాకు, వెన్నిద్దలకాడ, వెన్నిద్రాకు. వి. నీటివారల పెరిగే ఒకరకం పాకుడు కలుపు మొక్క, వెన్నదేవికూర. (Commolyna Communis). <వెన్న+ఎదురు2.

వెన్నకూతవాడు విణ. వేణువు ఉదేవాడు. ద.హిం.శా. నంపు. 10. శా. సం. 422. క్రి. శ. 1269.

సం. వేణు-పిల్లంగోవి.

వెన్నడి చూ. వెన్ను¹. వి. వెంబడి.

వెన్నడికొను స.క్రి. వెంబడించు. వెన్నడించు స.క్రి. వెంబడించు. <వెన్నడి+- ఇంచు.³

వెన్నంటు చూ. వెన్ను.¹

వెన్నలి రూ.చూ. వేనలి. వి. జడ. వేటి. సిం. ద్వా. 3.165.

వెన్నాగు చూ. వెన్ను.¹

వెన్నాడు చూ. వెన్ను.¹

వెన్నాద్రి చూ. వెన్న.

వెన్నాస చూ. వెన్ను.¹

వెన్నిచ్చు చూ. వెన్ను.¹

వెన్నిద్దలకాడ చూ. వెన్న.

వెన్నిద్రకాడ చూ. వెన్న.

వెన్నిలైటు రూ.చూ. వెన్నెలైటు. వి. వెలుతురు కోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్నకటికి.

వెన్ను¹ రూ. వెన్, వెను, వెమ్. వి. బొ. అనా. 1. వీపు, పృష్ఠ భాగం. కు. సం. 5.86, భార. భీష్మ. 2.96 ; 2. పృష్ఠభాగం. మను. 2.7 ; 3. ఇంటినడికొప్పు. కవిక. 4.113 ; 4. పిర్ర, పదకతులకు వెలుపలివైపు ; 5. ఇంటినడికొప్పున మోసేకర్ర ; 6. పిడికి కిందగా ఉండే కుంచెవైభాగం.

క. బెన్, బెన్ను, బెమ్. వెనుకభాగం ; కొడ. బెన్ని ; తు. బెరి ; త. వేరిన్, వెన్, వెన్-.

వెన్నంటు స.క్రి. వెంబడించు. <వెన్ను¹+అంటు.¹ వెన్నాగు స.క్రి. కాపాడు, సాకు. <వెన్ను¹+అగు. వెన్నాడు అ.క్రి. వెంబడించు, వెంబడనంటు. భార. కర్ణ. 2.382. <వెన్ను¹+అడు. వెన్నాస వి. 1. ఆరారం. శుక. 1.349 ; 2. సహాయం. ఉపా. 4.48. <వెన్ను¹+అస. వెన్నిచ్చు అ.క్రి. 1. (యుద్ధరంగంనుంచి) పారిపోవు. కు.సం. 11.35 ; 2. లొంగిపోవు. బసవ. 2.28 ; 3. వెనుతీయు, వెనుకకుమరలు. భార. కర్ణ. 3.313 ; 4. వెనుతిరిగిపారిపోవు. దశా. 4.95. <వెన్ను¹+ఇచ్చు. వెన్నుకట్ట వి. 1. పృష్ఠబంధం ;

2. పిడికి కిందగా ఉండే కుంచెభాగం. వెన్నుకట్టె వి. పృష్ఠబంధం. వెన్నెముక. వెన్నుకూరిన రూ. ఎన్నూన. వి. వెన్నుమీద పరిచేకూన. వెన్నుగంట వి. కేశబంధ విశేషం. వెన్నునుజ్జ వి. వెనుగాడిని మోసే పెద్దగుజ్జ. వెన్నుగుదియ వి. వీపుమీద కొట్టటానికి ఉపయోగించేకర్ర. చెన్నబసవ. 2.24. వెన్నుగూట వి. ఇంటి నడికొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నుగూటం రూ. ఎన్నుగూటం, ఎన్నుగోటం. వి. ఉన్నిమగ్గం దోనుగను మోసే ఎడమవైపు కొయ్య గూటం. వెన్నుగూన వి. వెన్నుగాడుకు పరచే పెద్దపైజా పెంకు. వెన్ను(గాడి(-కాడి)) వి. వెన్నెల, ఇంటినడికొప్పు మ్రాసు. వెన్నుచుచ్చు రూ.చూ. వెన్నుసలుచు. స.క్రి. వెంబడించి తరుము. వెన్నుచూచు రూ. వెన్నునూచు. స.క్రి. పారదోలు. హరి. 3.9. వెన్నుచూపు రూ.చూ. వెన్నునూపు. అ.క్రి. 1. వెన్నిచ్చుచెనక్కిమరలు. పాండు. 1.63, కకుత్స్థ. 2.126 ; 2. ఒడిపోవు. వెన్నుచెక్క రూ. ఎన్నుచెక్క. వి. ఇంటి నడికొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నుటిల్లు వి. వెన్నుగాడిగల ఇల్లు. <వెన్ను¹+ఇల్లు. వెన్నుదగులు (-తగులు) స.క్రి. వెంటాడు, వెంబడించు. వెన్నుదన్ను (-తన్ను) రూ. వెనుదన్ను. స.క్రి. 1. వెంబడించు, అనుసరించు. నిర్వి. రా. 3.13 ; 2. వెనువెంటనే. మను. 2.43 ; 3. తిరస్కరించు. మను. 5.101 ; అ.క్రి. వెనుక నిల్చు. ఉ. హరి. 3.36. వెన్నుదూలం రూ. ఎన్నుదూలం. వి. ముఖ్యమైనదూలం. వెన్నుపగులు అ.క్రి. నడుంవిరుగు. వెన్నుపట్టి రూ.చూ. వెన్నుపట్టె. వి. పెంకు కప్పు నడికొప్పున వేసేనున్నపుపట్టి. వెన్నుపట్టె రూ. వెన్నుపట్టి. వి. 1. వెన్నుముక ; 2. ఇంటివెన్నుగాడి, ఇంటి నడికొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నుపాము వి. మజ్జా రజ్జువు. వెన్నెముక. వెన్నుపూన వి. వెన్నుముక. వెన్నుపెంక రూ. ఎనుపెంక, ఎన్నుపెంక, వెనుపెంక. వి. ఇంటి వెన్నుగాడిమీద పరిచేపెంకు. వెన్నుపోటు రూ. ఎన్నుపోటు, వెనుపోటు వి. 1. ఒక ఇంటివెన్నుగాడిఇంకో ఇంటి వెన్నుగాడికి అడ్డంగా ఉండటం ; 2. హితవంచన. వెన్నుబద్ధ రూ.చూ. వెనుబద్ధ. వి. 1. ఇంటినడికొప్పు మాను ; 2. వెన్నుపట్టె. వెన్నుబద్ధగుజ్జ రూ.చూ. వెను బద్ధగుజ్జ. వి. వెనుగాడిని మోసే పెద్దగుజ్జ. వెన్నుబాజు రూ. ఎన్నుబాజు. వి. ఇంటి నడికొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నుమచ్చదువీడు వి. అర్జునుడు. వెన్నుమాను రూ. ఎన్నుమాను, వెన్నుమాను. వి. ఇంటినడి కొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నుబామునకు కబురందు అ.క్రి. చురుకుతగులు. వెన్నుమాను రూ.చూ. వెన్నుమాను. వి. వెన్నుబద్ధ. వెన్నురవ్వ రూ. ఎన్నురవ్వ. వి. ఇంటి నడికొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నులోపాడుచు స.క్రి. వెన్ను పోటు బాడుచు, మోసగించు. వెన్నువాసం రూ. ఎన్నువాసం, ఎన్నోసం. వి. ఇంటినడికొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నువిటుగు అ.క్రి.దైర్యం కోల్పోవు. కు.సం. 12.22. వెన్నునమ్మెట వి. వెన్నుమీద కొట్టటానికి ఉపయోగించే నమ్మెట. భోజ. 4.20, వెన్నునరం రూ. ఎన్నునరం. వి. ఇంటి నడికొప్పును మోసేకర్ర. వెన్నునలుచు(-చలుచు)

రూ. వెనుచూచు, వెన్నుచూచు. స.క్రి. వెంబడించి
తరుము. కాశీ. 3.234. వెన్నుపాలు రూ. ఎన్నుపాలు.
వి. ఇంటినడికొప్పును మోసేకర. వెన్నునూచు రూ.చూ.
వెన్నుచూచు. స.క్రి. ఓడించు. హరి. 3.9. వెన్నునూపు
రూ. వెనుచూపు, వెనునూపు, వెన్నుచూపు. అ.క్రి.
వెన్నిచ్చి వెనక్కిమరలు. హరి. ఉ. 2.3. వెన్నునూల రూ.
ఎన్నునూల. వి. ఒకఇంటి వాకిలికెదురుగా మరోఇంటి
వెన్నుగాడి ఉండటం అనేతప్పు. (ఒకేవరసలో రెండిళ్ళు
వెన్నుగాళ్ళు ఉంటే ఈతప్పు పోతుంది). వెన్నుసొచ్చు
(-చొచ్చు) స.క్రి. వెనుకకుచేరు, శరణొందు. సిం. ద్వా.
7. వెన్నెక్కు అ.క్రి. గర్వించు. పండి. చ. 2.95.
<వెన్ను¹+ఎక్కు. వెన్నెముక వి. వెన్నుహన. <వెన్ను¹
+ఎముక. వెన్నెముకపోట్లు వి.బ.వ. నడుంనొప్పి.
వెన్నెముకబలంలేకపోవు అ.క్రి. నైతికశక్తి లేకపోవ.
వెన్నెముకలోపాలులుచెరిలాడు అ.క్రి. కామోద్రేకం కలుగు.
దావవివశతకలుగు. వెన్నెముకవిటుగు అ.క్రి. స్థైర్యం
నడలిపోవ. బలంపోవ. వెన్నొగ్గు అ.క్రి. వెన్నుచూపు,
పీపిచ్చు. <వెన్ను¹+ఒగు.

వెన్ను² రూ.చూ. ఎన్ను². వి. వరి మొ. వాటిఎన్ను. కటిశం.
ద. హిం. కా. నంపు. 10. కా. నం. 317. క్రి.శ. 1248.

వెన్నుదంతి వి. చోడి. జోన్న మొ. వాటిని నూర్చి
నప్పుడు వచ్చే బూగరపోవటం కోసం నేయటానికీ సారన
మైనగొడ్డలి లాంటి నాలుగైదు పళ్ళున్న మాను.

వెన్నుకేళాకూ? చూ. వెన్నుడు.

వెన్నుడు వి. 1. విష్ణువు. బసవ. 4.84 ; 2. కృష్ణుడు. భార.
ఉద్యో. 3.348.

నం. విష్ణు- విష్ణుమూర్తి ; ప్రా. నిన్దూ, వెణ్ణు ;
జై. మహా. విజ్ఞా ; కాననప్రా. విజ్ఞా. నానిక ; వెణ్ణు.
కణ్ణేరి ; అవంతిప్రా. నిష్ట ; మా. విశ్ణు ; అ.మా.
విణ్ణు. వి. పా. వెజ్ఞా ; అశ. బిట్టు, విట్టు- ;

క. విట్టు ; త. విట్టు, విట్టుణు, విండు ; మ.
విట్టు, విణ్ణు.

<ప్రా. వేణ్ణు-.

వెన్నుకేళాకూ? వి. పాలసముద్రం. రామరా.
197. వెన్నులెంకి రూ.చూ. వెన్నునిలెంకి. వి. 1.
విష్ణువానస్థానం, వైకుంఠం ; 2. సముద్రం.
వెన్నునడుగు (-అడుగు¹) వి. విష్ణుపదం. ఆకాశం.
అచ్చ.రా. అయోధ్యా. 15. వెన్నునడుగుపావ వి. గంగ.
వెన్నునంటు (-అంటు¹). వి. అడ్డునుడు. వెన్నునన్న
(-అన్న) వి. 1. ఇంద్రుడు ; 2. బలరాముడు.
వెన్నునరదము (-అరదము) వి. గరుడుడు. వెన్నుని
కొడుకు వి. బ్రహ్మ. వెన్నునికొడుకురాణి వి. సరస్వతి.
వెన్నునికోడలు వి. 1. సరస్వతి ; 2. రతిదేవి ;
3. ప్రధావతి. వెన్నునిగమికాడు వి. బ్రహ్మ. వెన్నునిలెంకి
రూ. వెన్నులెంకి. వి. 1. సముద్రం ; 2. వైకుంఠం.
వెన్నునిమడుంగు పాన్పు వి. శేషఫణి. వెన్నునిరాణి వి.
లక్ష్మి. విష్ణుపత్ని. వెన్నునివలకన్ను వి. నూర్మడు.
వెన్నువెడమకన్ను (-ఎడమకన్ను) వి. చంద్రుడు. వెన్నువె

డకొమ్మ (-ఎడకొమ్మ) వి. లక్ష్మి. వెన్నువడగ వి. గరుడుడు
విష్ణుర్వజం. వెన్నుపానుపు రూ.చూ. వెన్నుపాన్పు. వి.
శేషుడు. వెన్నుపాన్పు రూ. వెన్నుపానుపు. వి. శేషఫణి.
వెన్నువలచూపు వి. నూర్మడు.

వెన్నులెంకి చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునడుగు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునడుగుపావ చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునంటు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునన్న చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునరదము చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునికొడుకు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునికొడుకురాణి చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునికోడలు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునిగమికాడు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునిలెంకి చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునిమడుంగుపాన్పు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునిరాణి చూ. వెన్నుడు.

వెన్నునివలకన్ను చూ. వెన్నుడు.

వెన్నువెడమకన్ను చూ. వెన్నుడు.

వెన్నువెడకొమ్మ చూ. వెన్నుడు.

వెన్నువడగ చూ. వెన్నుడు.

వెన్నుపానుపు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నుపాన్పు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నువలచూపు చూ. వెన్నుడు.

వెన్నెక్కు చూ. వెన్ను¹.

వెన్నెచీరలు చూ. వెన్నె. వి. బ.వ. రంగువస్త్రాలు, నీలపీతాది
వర్ణాలుగల వస్త్రాలు. ద.హిం.కా.నంపు. 4.కా.నం.
975. క్రి.శ. 1353.

వెన్నెదురు చూ. వెన్న.

వెన్నెముక చూ. వెన్ను¹.

వెన్నెముకపోట్లు చూ. వెన్ను¹.

వెన్నెముకబలంలేకపోవు చూ. వెన్ను¹.

వెన్నెముకలోపాలులు చెరిలాడు చూ. వెన్ను¹.

వెన్నెముకవిటుగు చూ. వెన్ను¹.

వెన్నెమ్మ రూ. ఎన్నెమ్మ. వి. పురిటిలో శిశువులకు హానిచేసే
పిశాచి.

వెన్నెల¹ వి. 1. తెల్లనికాంతి, చంద్రిక. నిర్వ. రా. 6.52 ;
2. వెన్నెలలాంటికాంతి. ఉ.హరి. 1.62 ; 3. ఒకరకం
ఆట. ముకుంద. 3.53.

కాడ. నెలచి. చంద్రుడు, నెలచిబొలి. వెన్నెల ;
త. నీలపు. నీలా. వెన్నెల, చంద్రుడు ; మ. నీల.
నీలపు. వెన్నెల, చంద్రుడు ; తా. నెసాఫ్. వెన్నెల ;
కాం. లేంజా, చంద్రుడు ; కుష. డాంజా. చంద్రుడు, నెల,
ఋతువు, ఋతుసమయం ; కువి. లేంజా, చంద్రుడు, నెల ;
పర్తి. నెలిన్, చంద్రుడు, నెల ; కొలా. నెల. చంద్రుడు ;
నా. నెల. చంద్రుడు ; గ. నెలిజ్. చంద్రుడు, నెల.

వెన్నెలకందు వి. లేతచంద్రుడు మను. 2.43. వెన్నెల
కారు వి. శరదృతువు. వెన్నెలకుప్పలు వి.బ.వ. దా.

క్రిడా విశేషం. పి.శకు. 2.183. వెన్నెలకూన వి. బాల
క్రిడా విశేషం. పాశ్వ. 2.21. వెన్నెలగాయ (కాయ)
అ.క్రి. వ్యాపించు, ఫలించు, విరియు. కాశ. 2.10.
వెన్నెలగీము వి. చంద్రుడు. ఉ.రా. 5.180. వెన్నెలగుత్తి
వి. చంద్రుడు. ప్రబంధ. 216. వెన్నెలనారి వి. 1.
మొగలి; 2. దిరిసెనం. వ్య. మన్మథుని ఐదవదైన 'విండి
నారి. వెన్నెలనువ్వులు వి.బ.వ. ఒకరకం నువ్వులు. వెన్నెల
పదములు వి.బ.వ. జానపదగేయాల్లో ఒకరకం పాటలు.
వెన్నెలపంతులు రూ.చూ. వెన్నెలపంతెలు. వి.బ.వ. వెన్నెల
పంతెలు. దీపంప్రమిదలా గుంతగా ఉండేది. వెన్నెలపంతెలు
రూ. ఎన్నెలపంతులు. ఎన్నెలబంతెలు, యెన్నెలపంతెలు,
వెన్నెలపంతులు. వి.బ.వ. దీపంప్రమిదెలాగా గుంతగా
ఉండేది. వెన్నెలపలకబాటు అ.క్రి. తెల్లవడిపోవు, తెల్ల
వోవు. కు.సం. 5.70. వెన్నెలపావడు వి. చంద్రుడు.
పీఠ. వి. 3.157. వెన్నెలపాటు రూ.చూ. వెన్నెలపాటు
అ.క్రి. స్వచ్ఛమైన కాంతికలదగు. వెన్నెలపిట్ట వి.
వెన్నెలపురుగు, చకోరం. వెన్నెలపులుగము వి. క్రిడావి
శేషం. వరాహ. 4.155; వెన్నెలపులుగు రూ.చూ.
వెన్నెలపులు. వి. వెన్నెలకు సంతోషించే పక్షివిశేషం,
చకోరం. అచ్చ.రా. ఆయావ్యా. 18. వెన్నెలపులు రూ.
వెన్నెలపులుగు వి. వెన్నెలకు సంతోషించే పక్షివిశేషం,
చకోరం. కృశకు. 2.194; వెన్నెలప్రోగు రూ.చూ.
వెన్నెలప్రోవు. వి. ఒకానొక బాలక్రిడావిశేషం. వెన్నెల
ప్రోవు రూ. వెన్నెలప్రోగు. వి. వెన్నెల్లో బాలురు కుప్ప
లుగా ఇనకపోసి ఆడేటట. నీలా. 1.85. వెన్నెలప్రోవుగా
జేయగల్గు. అ.క్రి. అసాధ్యకార్యాల్ని సాదించు. పండి.
చ. 1.5.359. వెన్నెలబిచ్చు వి. చంద్రుడు. వసు. 4.23.
వెన్నెలబొమ్మ వి. వెన్నెలతో చేసినబొమ్మ. దనా. 2.23పం.
వెన్నెలమడుగు రూ. ఎన్నెలమడుగు, యెన్నెలమడుగు,
వి. చిచ్చుబుద్ధలో ఒకరకం. వెన్నెలమిటమటకాయ అ.క్రి.
వెన్నెలఎక్కువగాకాయ. ద్వన్యను. 6.268. వెన్నెలరా
వి. చంద్రకాంతమణి, ముకుంద. 3.53. వెన్నెలరాచటా
రూ. వెన్నెలరాచటాయి. వి. చంద్రకాంతశిల. అచ్చ.
రా.బాల. 120. వెన్నెలరాచటాయి రూ.చూ. వెన్నెల
రాచటా. వి. చంద్రకాంతశిల. వెన్నెలరాయడు వి.
చంద్రుడు. అచ్చ.రా.యు. 2.33. వెన్నెలతేడు వి.
చంద్రుడు. భీమ. 5.53. వెన్నెలవంక వి. వెన్నెలవాక,
తెల్లనికాంతిగలది, ఆకాశగంగ. నరన. 4.68. వెన్నెలవడ
వి. విరహం. ఉ.హరి. 3.115. వెన్నెలవాటు(-పాటు) రూ.
వెన్నెలపాటు. అ.క్రి. స్వచ్ఛకాంతికలదగు. రాజ.చ.
2. 176. వెన్నెలవిరిదాలుపు రూ.చూ. వెన్నెలవిరిదాలుపు.
వి. శివుడు. వెన్నెలవిరిదాలుపు రూ. వెన్నెలవిరిదాలుపు.
వి. ఈశ్వరుడు. శివుడు, దశా. 4.15. వెన్నెలపోగ వి.
స్వచ్ఛమైన కాంతిఉన్న దీర్ఘవస్తువు. ద్వి. పరమ. వి.
1.35.

వెన్నెల² వి. నతివిశేషం, వందనభేదం. ప్రబంధ. 1.880.

వెన్నెలకోలు వి.నమస్కారం. హంస. 4.213. వెన్నెల
చిన్నిపువ్వులు రూ. వెన్నెలచిన్నిపువ్వులు. వి.బ.వ.

నతివిశేషం.

వెన్నెలచిన్నిపువ్వులు రూ.చూ. వెన్నెలచిన్నిపువ్వులు.
వి.బ.వ. నతివిశేషం.

వెన్నెగ్గు చూ. వెన్ను¹.

వెన్నెడు రూ. వెనుబడు. అ.క్రి. దుఃఖపడు, భార. ఆది.
2.9.

వెన్నాటు రూ. వెనుబాటు. వి. దుఃఖం. భార. విరా.
2. 106.

వెన్నెక్క చూ. వెను.

వెన్నెంటు చూ. వెను.

వెప్పము వి. వేడిమి.

త. వెప్పమ్, వెప్ప. వేడి; మ. వెప్ప.

<త. వెప్పమ్.

వెప్ప వి. వేడిమి. మను. 4.60.

క. బెచ్చనె. వేడి, బిసిల్ (<వెచిల్). సూర్యకాంతి,
బిసి. వేడిమి; కు. బెచ్చ. వేడి, వేడిమి, బెసియుని.
వేడితెచ్చు; త. వెప్ప, వెప్పమ్. వేడిమి, జ్వరం,
వెచ్చెనల్. వేడి, వెచ్చు. వేడి; మ. వెప్ప. వంట.
మూ.ద్రా. *వెచ్- / *వెయ్-.

వెప్పకుండ రూ. (ఉప్పెకుండ). ఎప్పకుండ, వి. దనలి
కాయలను ఆవిరిమీద ఉడకబెట్టే కుండ. వెప్పపెట్టు అ.క్రి.
దనలికాయలను కుండలో పోసి ఆవిరిమీద ఉడకబెట్టు.
వెప్పవేయు రూ. ఎప్పవేయు. అ.క్రి. నీళ్ళువెచ్చబెట్టు.
వెమ్ రూ.చూ. వెన్ను¹. వి. వెన్ను, పీపు. ద. హిం. గా.
సంపు. 10. కా.సం. 28. క్రి.శ. 719-720.

వెంపమాను వి. వేపచెట్టు. E.I.V. 10. క్రి.శ. 1102.

వెంపర రూ. వెంపఱ. వి. 1. బారిసమరటం. జైమినిరా.
3.101; 2. హింస; 3. భేదనం; 4. పీడనం; 5.
వేరుపాటు.

వెంపరచేయు స.క్రి. హింసించు. దశకు. 2.71.
వెంపరలాడు రూ. వెంపఱలాడు, వెంపలాడు. స.క్రి. 1.
హింసించు. జైమినిరా. 6.17; 2. బాధించు, పీడించు.
వరాహ. 3.34; 3. భేదించు. మను. 4.17. <వెం
పర+లు+అడు. వెంపరలుపెట్టు రూ.చూ. వెంపరలు
పెట్టు. స.క్రి. 1. భేదించు; 2. బాధించు; 3. హిం
సించు. వెంపరలుపెట్టు(-పెట్టు) స.క్రి. 1. భేదించు. పి.
శకు. 3.126; 2. బాధించు; 3. హింసించు. వెంపలాడు
రూ.చూ. వెంపరలాడు. స.క్రి. తరిమివెంటాడు.

వెంపరాకు రూ.చూ. వెంపలాకు. వి. వెంపలికకు, రోడ్ల
పక్కనా, బంజరునేలల్లోను మొరిచే చింతాకు లాంటి ఆకు
లుండి రెండు మూడు అడుగుల ఎత్తు తుప్పగా పెరిగే
కలుపు మొక్క.

వెంపఱ రూ.చూ. వెంపర. వి. 1. హింస; 2. భేదనం;
3. పీడనం; 4. వేర్పాటు.

వెంపఱలాడు రూ.చూ. వెంపరలాడు. స. క్రి. 1.
పీడించు; 2. బాధించు; 3. భేదించు.

వెంపలాకు చూ. వెంపలి.

వెంపలి వి. బాణపుంఖి, చంపలి, ఒకజాతిచెట్టు, 2, 3 అడు

గుల ఎత్తుగా తుప్పగా పెరిగే కలుపుమొక్క. ఉ. హరి. 4.124. (Tephrosia Purpurea).

క. ఎంపలి. ఒకచెట్టు.

వెంపలాకు రూ. వెంపరాకు. వి. రోడ్లప్రక్కనా బంజరు నేలల్లోను మొలిచే చింతాకులాంటి ఆకులుండి రెండుమూడు అడుగుల ఎత్తు తుప్పగా పెరిగే కలుపుమొక్క.

వెంపిలేటరు రూ.చూ. వెంటిలేటరు. వి. వెలుతురుకోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్న కటికీ.

వెంపు రూ.చూ. వైపు. వి. పక్క. పంక. వెంట.

వెంబ విణ. 1. విశాలం; 2. విరివి.

వెంబట్టు వి. తెల్లనిపట్టు. కు. సం. 10.21.

క. వెల్లో. తెల్లని, స్వచ్ఛమైన, వెల్పట్టు. తెల్లని. <క. వెల్పట్టు.

వెంబడి రూ. వెంబడి. వి. 1. ప్రకారం. రీతి, పద్ధతి ప్రకారం. మను. 4.60, నె.శా. 20గోలు. క్రీ.శ. 1559; 2. వరస, క్రమం. ఆము. 4.86; అవ్య. అనుసారంగా, వెంట. ఆము. 1.62.

క. బెన్ననె. వెనుక, వెంబడి, తరవాత; కొడ. వెంబర, వెనకస్థలం; తు. బెరంగడె. తరవాత, వెనుక; కొం. వెంక. తర్వాత, వెనుక; నా. వెంక. వెనుక, వెట్టి. పాటుగా, దాంతోనే.

వెంబడించు రూ. వెంబడించు. స.క్రి. 1. అనుగమించు, వెనుకొను. ఉ.రా. 2.828; 2. పీడించు. వెంబడించు వాడు విణ. తోడైనవాడు, సైదోడు.

వెంబడు అ.క్రి. 1. కామించు, వలచు. శివరా. 3.62; 2. వెంబడించు. కువ.చ. 2.58.

వెంబర విణ. 1. అవివేక, మూడుడు. ప్రదు. 3ఆ. 92వ. 10సం; 2. దుష్టుడు, దుష్టం. పాండు. 2.71; 3. దుష్టురాలు. రసిక. 5.111.

వెంబరవిత్తు రూ. వెంబరవిత్తు. విణ. మూఢాగ్రేసరుడు. సమీర. 3.237.

వెంబరవిత్తు రూ.చూ. వెంబరవిత్తు. వి. మూఢాగ్రేసరుడు. వెంబడించు రూ.చూ. వెంబడించు. స.క్రి. 1. అనుగమించు, వెనుకొను; 2. పీడించు.

వెమ్ము అ.క్రి. తప్తమగు. కు. సం. 5.155.

క. బెమ్. వేడి; త. వెమ్ము. బాగా వేడిగాఉన్న, మండుతున్న; మ. వెమ్ముక. బాగావేడిగాఉన్న, మండుతున్న, వెమ్ము. వేడి.

మూ.ద.ద్రా. *వెమ్.వె./*వె.మ్మె-, *వెప్పె.

వెయ్ము వి. ఖర్చు, వెచ్చం.

సం. వ్యయ-. ఖర్చు, నష్టం; ప్రా. వజయ, వయ-; అ.మా. వెయం; పా. వయ-, వయయ: 2. బయా; క. బివ్యా, బియ. వ్యయం; మ. వేయం. ఖర్చు. వెయి.

<ప్రా. వయ-.

వెయి రూ. వెయి, వెయ్యి, వేయి, వేయి. సర్వ. సహస్రం, పదిహార్లు, అనేకం, వెయ్యి. రం. రా. యు. 331వ. 4వం; నె.శా. సంపు. 3. క్రీ.శ. 7వ శతాబ్ది.

సం. సహస్ర-, వెయ్యి; ప్రా. సహస్స-, సాహస్సు. పదివందలు; అశో. ప్రా. సహస-; ధౌ. జైమహ. జై. శా. సహస్సు; శా. సహస్స-; మా. శహశ్శ-; పా. సహస్స-; అ.మా. సహస్స-, సాహస్స-; అవ. సహస-;

క. సాయిర, సావర, సావిర, సాసిర్, సారిక; కొడ. అయిర; తు. సాయిర; త. మ. అయిరమ్.

వెయికాళ్లజెర్రి రూ.చూ. వెయ్యి కాళ్లజెట్టి. వి. 1. ఊరకేతిరిగేవ్యక్తి; 2. ఒకరకం పెద్దజెర్రి. వెయిగండ్ల కడవ రూ. వెయ్గండ్లకడవ. యేగండ్లకడవ. వి. చిన్న చిన్న చిల్లులు పెట్టినట్టి కాలపని మట్టిపాత్ర. వెయిగండ్లదుత్త రూ. వెయిగండ్లదుత్త, వెయ్గాన్లదుత్త. వి. చిన్నచిన్న చిల్లులు పెట్టినట్టి కాలపని మట్టిపాత్ర. వెయివోళ్లబొగడు రూ. వెయ్యివోళ్లబొగడు, వేవోళ్లబొగడు. స.క్రి. వోరార పొగడు. విక్ర. 5.124. <వెయి+వోరు+లు+-అ+పొగడు. వెయిపాళ్లపొట వి. వెయ్యోవంతు, సహస్రాంశం. పండి. చ. 1.1.51. వెయివోంకమాంకులవట్టు వి. వేయిపోకచెట్టులుగల భూమి. ద.హిం.రా. సంపు. 4. రా. సం. 1115. <వెయి+పోంకమాంకు+లు+-అ+పట్టు. వెయ్గండ్లనట్టి వి. చిన్నచిన్న చిల్లులు పెట్టిన కాలపని మట్టిపాత్ర. వెయ్గాన్లదుత్త రూ.చూ. వెయిగండ్లదుత్త. వి. వెయ్యికళ్ళ కుండ, చిన్నచిన్న చిల్లులు పెట్టిన కాలపని మట్టిపాత్ర. గ్రామదేవతకు మొక్కుబడి ఉన్న వాళ్ళు నైవేద్యం పెట్టటానికి ఉపయోగిస్తారు.

వెయ్ రూ.చూ. వెయి. సర్వ. వెయ్యి, పదివందలు. నె. రా. సంపు. 3. క్రీ.శ. 7వ శతాబ్ది.

వెయ్గండ్లనట్టి చూ. వెయి.

వెయ్గాన్లదుత్త చూ. వెయి.

వెయ్యగండ్లకోక రూ. ఎయ్యిగండ్లకోక. వి. ఒకరకం గళ్ళచీర, ఊళ్ళో జాతరలకు కట్టుకునే చీర.

<వెయ్యి+కండ్లు+-అ+కోక.

వెయ్యార్లు చూ. వెయ్యి.

వెయ్యాయిలు చూ. వెయ్యి.

వెయ్యి రూ.చూ. వెయి. సర్వ. వేయి. ఇందు. 1.73.

వెయ్యార్లు రూ. వెయ్యాయిలు. సర్వ. బ.వ. 1. ఎక్కువ తనం. శక. 3.274. 2. అనంభ్యాకం. శక. 3.277. <వెయ్యి+అలు+-లు. వెయ్యాయిలు రూ.చూ. వెయ్యార్లు. సర్వ. వి.బ.వ. అనంభ్యాకాలు. విజయ. 1.103. వెయ్యికండ్లకుండ వెయ్యికండ్లకుండ రూ.చూ. వెయ్యికండ్లకుండ. వి. చిన్నచిన్న చిల్లులు పెట్టినకాలపనిమట్టిపాత్ర. రూ. వెయ్యికండ్లకుండ, వేగండ్లకుండ, వేయికండ్లకుండ. వి. చిన్నచిన్నచిల్లులుపెట్టిన కాలపనిమట్టిపాత్ర. వెయ్యికొళ్లజెట్టి రూ. వెయికాళ్లజెర్రి. వి. 1. ఊరకే తిరిగేవ్యక్తి; 2. ఒకరకం పెద్దజెర్రి. <వెయ్యి+కాలు+లు+-అ+జెట్టి. వెయ్యిగండ్లచీర రూ. వెయ్యిగన్నులచీర. వి. ఒకరకం గళ్ళచీర, ఊళ్ళోజాతరలకు కట్టుకునే చీర. <వెయ్యి+కన్ను+-లు+-అ+చీర. వెయ్యిగన్నులచీర రూ.చూ. వెయ్యిగండ్లచీర. వి. ఒకరకం గళ్ళచీర, ఊళ్ళోజాతరలకు

కట్టుకొనేచీర, వెయ్యిండ్లపూజారి వి. ఇల్లిల్లా తిరిగేవాడు. <వెయ్యి + ఇల్లు + -లు + అ¹ + పూజారి. వెయ్యిదంకాల చేసే వి. చొరమీను సం. దంత - వన్ను. <వెయ్యి + సం. దంత - -ము + -లు + -అ¹ + చేసే. వెయ్యివోళ్ల బొగడు రూ.చూ. వెయివోళ్లబొగడు. న.క్రి. నోవార పొగడు. వెయ్యివరహాలు వి.బ.వ. తెల్లని పెద్దపూలు పూసే ఒకరకం చెట్టు (Plumeria alba). వెయ్యేళ్లువర్షిలు వి. అశ్వచనం. కు. 2.227 ; అ.క్రి. నూరేళ్ళుజీవించు. సం. వర్ష. వృద్ధిపొందు, పెరుగు. <వెయ్యి + ఏడు + -లు + సం. వృద్ధి.

వెయ్యేళ్లువర్షిలు చూ. వెయ్యి.

వెర రూ.చూ. వెలగు. వి. 1. భయం. చెన్నబసవ. 2.20. చంద్రికా. 2.26 ; 2. ఆశ్చర్యం. కువ.చ. 5.37 ; 3. వింత.

వెరంగిబొన్న వి. ఒకరకం బొన్న.

వెరగు రూ.చూ. వెలగు. వి. 1. నిశ్చేష్టత. రాఘవ. 4.186 ; 2. ఆశ్చర్యం. ప్రభా. 4.47 ; 3. వింత.

వెరగువడు రూ.చూ. వెలగువడు. అ.క్రి. నిశ్చేష్టత నొందు. ప్రభా. 5.180. వెరగువలుచు రూ.చూ. వెలగు వలుచు. న.క్రి. ఆశ్చర్యం పొందేటట్లు చేయు. వెరగుపాటు రూ.చూ. వెలగుపాటు. వి. నిశ్చేష్టత. వెరగువడు రూ.చూ. వెలగువడు. అ.క్రి. నిశ్చేష్టతపొందు. వెరగు వలుచు రూ.చూ. వెలగువలుచు. న.క్రి. ఆశ్చర్యం పొందే టట్లు చేయు. వెరగొందు రూ.చూ. వెలగొందు. అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు.

వెరగొందు చూ. వెరగు.

వెరజాడు చూ. వెరజు.

వెరజివెంపెలలాడు చూ. వెరజు.

వెరజివెంపెలలువెట్టు చూ. వెరజు.

వెరజు రూ. వెలజు. న.క్రి. 1. కొల్లగొట్టు. తైమినిరా. 3.53 ; 2. కొట్టు. పి.శకు. 2.12 ; 3. పోగుచేసిఎత్తు. మను. 3.84 ; 4. గట్టిగా పట్టుకొను. మను. 4.52 ; 5. కనిపెట్టు. కాచికందు. ప్రబంధ. 183 ; 6. జారుకొను. క. బిరంజు. పోగుచేయు, కుప్పగాచేయు, ఒకచోట చేర్చు.

వెరజాడు న.క్రి. 1. పోగుచేసిఎత్తు. తానక్క.రా.యు. 2.65 ; 2. కొల్లగొట్టు. విష్ణువ. 3.128 ; 3. జారుకొను. <వెరజు + అడు. వెరజివెంపెలలాడు న.క్రి. తరిమి కొట్టు. శృం.రా. 2.22. <వెరజు + ఇ¹ + వెంపల + -లు + అడు. వెరజివెంపెలలువెట్టు(-వెట్టు) న.క్రి. మట్టిమల్లాడు. <వెరజు + -ఇ¹ + వెంపల + -లు + వెట్టు.

వెరబుది వి. గంజాంజిల్లాలోను గోదావరి పరీవాహక ప్రాంతా ల్లోను పెరిగే ఒకరకం చెట్టు (Ficus cumia).

వెరళించు న.క్రి. చెలగించు, విజృంభింపచేయు. కువ.చ. 5.38.

వెరవరి చూ. వెరవు.

వెరవిడి చూ. వెరవు.

వెరవు రూ. వెరువు. వి. 1. ఉపాయం. నిర్వ.రా. 1.55 ;

2. నేర్పు. చాకుర్యం. దార. విరా. 1.67 ; 3. ధర్మం. దార. కాంతి. 5.624 ; 4. అనుకూల్యం. హర. 5.40 ; 5. ద్వారం. కా. 4.120 ; విణ. 1. అదీనం. నిర్వ.రా. 3.5 ; 2. యుక్తం. హరి.ఉ. 4.117. 3. శక్తం. సమర్థం. రం.రా.ఉ. 103పు. 10పం.

క. విరకు. విరవు. తెరివి, నేర్పు. చాకుర్యం. ఉపాయం, యుక్తసారసం.

వెరవరి విణ. 1. ఉపాయకారి. దార. విరా. 4.8 ; 2. జీవనోపాయజ్ఞుడు. రాజవా. 1.35. <వెరవు¹ + -అరి.

వెరవిడి విణ. 1. తెరివిలేనివాడు. మూడుడు. దార. శల్య. 2.76 ; 2. ఉపాయహీనుడు. వేంక. పంచ. 4.544. <వెరవు¹ + -ఇడి. వెరవువేయు న.క్రి. ఏర్పాటు చేయు. హర. 5.41. వెరవువడు రూ. వెరవువడు. అ.క్రి. 1. పీలగు. హర. 5.57 ; 2. అనుకూలమగు. కళా. 6.154 ; 3. అదీనమగు. వెరవువడు రూ.చూ. వెరవు వడు. అ.క్రి. 1. పీలగు ; 2. అనుకూలమగు ; 3. అదీనమగు.

వెరవేడి రూ.చూ. వెలవేడి. వి. 1. విరహరాపం ; 2. భయజ్వరం.

వెరసి రూ.చూ. వెరసు. వి. అంకెల్ని కలపగా తేరిన మొత్తం తెక్క. బసవ. 6.783పు ; విణ. కడవటిది. కళా. 5.78.

వెరసిమాట రూ.చూ. వెరసుమాట. వి. పర్యవసానం, చివరకు తేరిన సంగతి. కళా. 5.78.

వెరను రూ. వెరసి, పెరును, పెర్ని, వెల¹. వి. అంకెలు మొ. వాటిపంక్తి. పండి.చ. 5.313.

వెరనుబిది వి. అంకెలపంక్తి, అంకమారిక. తానక్క. రా.య. 364. వెరనుమాట రూ. వెరసిమాట. వి. 1. పర్యవసానం, చివరికి తేరిన సంగతి. ప్రబోధ. 147 ; 2. పిండితార్థం.

వెరి రూ.చూ. వెట్టి. వి. తిక్కరోగం.

వెరికునుమ వి. బలురచ్చిక, మరివచ్చుచెట్టు, దీది నేలల్లోను రోడ్లపక్కనా ఏటాలేచి పచ్చని పూలు పూసే కలుపుమొక్క (Argemone mexicana). వెరివెరస వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క. వెరిబారి వి. ఒకసారి మోటలాగిన తర్వాత ఎద్దులు మోటదాచివైపు ఎక్కి వెళ్ళే దారి. వెరిమరక వి. పెర్రిలో ఒకరకం, గొడ్డు నేలమీదపడి నారిక పిక్కనేరోగం. వెరివర్ద వి. సజ్జలాగా ఉండే కలుపుమొక్క.

వెరువు రూ.చూ. వెరవు. వి. 1. ఉపాయం ; 2. నేర్పు. చాకుర్యం ; 3. ద్వారం ; 4. అనుకూల్యం ; 5. రీతి. విధం ; 6. ధర్మం ; 7. బ్రతుకుతెరవు ; విణ. 1. శక్తం, సమర్థం ; 2. అదీనం ; 3. యుక్తం.

వెరును రూ.చూ. వెరసు. వి. అంకెలు మొ. వాటి పంక్తి.

వెర్తుడు వి. పిరికివాడు. తాళ్ల.నం. 5.19.

సం. వ్యర్థ-. పనికొరతనది.

<సం. వ్యర్థ-.

వెరి రూ.చూ. వెట్టి. వి. ఉన్నాడం, పిచ్చి.

వెరికరక వి. కలపనిచ్చే ఒకరకం చెట్టు. (Bridelia

spreng). వైరిచాద వి. ఉత్తరసర్కారు, మైసూరు ప్రాంతాల్లో పెరిగే ఒకరకం చెట్టు (Dioscorea Wall-chii). వైరిచెరుకు వి. రెల్లుగడ్డి. (Saccharam spontaneum.) వైరితల వి. నజ్జ, జొన్నమొ. పైర్లకు తెగులు. గింజలులేని కంకివేసే తెగులు (goeeneer disease). వైరితలపత్తు అ.క్రి. నజ్జ, జొన్నమొ. పైర్లకు గింజలులేని కంకివేసే తెగులుపట్టు. వైరితలవేయ అ.క్రి. నజ్జ, జొన్నమొ. పైర్లకు గింజలులేని కంకి వేసే తెగులుపట్టు వైరిదొడ్డు వి. ఒకరకం కలుపుమొక్క. వైరినువ్వు రూ. వైరిసూపు వి. అడవినువ్వు. (Gaizofia abyssinica.) వైరిసూపు రూ. వైరినువ్వు. వి. అడవినువ్వు. ఏటాలేచిపెరిగేనూనె విత్తులమొక్క, అదిసీనియాదేశపుమొక్క. (Gaiozia abyssinica). వైరివచ్చ వి. పనిమాలినవాడు వైరిపీరు వి. 1. ఎటుతిరుగుతాడో తెలియనివాడు; 2. అమాయకుడు. వైరిపుచ్చ వి. బంజరునేలల్లో సాగుచేయకుండా పెరిగేమొక్క, గుట్టచేదుగా ఉండి వైద్యంలో ఉపయోగించేమొక్క. (Citrullus colocynthis). వైరిబిల్లుడు వి. లేక ఎరువురంగు. పెద్దపూలు పూసే ఆంధ్రమైనచెట్టు. (Mundulea Scuberosa). వైరిబొద్దిటిగ వి. గోదావరి ప్రాంతాల్లో పెరిగే, లేకఎరువురంగు పూలుపూసే ఒకరకం పెద్దతీగె (Lettsonia setosa) వైరిమిరవ వి. పిచ్చిమిరవ, మెట్టనేలల్లో ఎక్కువగా పెరిగే కలుపుమొక్క. (Croton Sparsiflorus). వైరివాము వి. ఒకరకం కలాపుమొక్క. వైరూదర వి. ఉదర్గలాగా పెరిగే ఒకరకం కలుపుమొక్క. <వైరి+ఉదర. వైరొరి వి. అడవి పరిమొక్క. <వైరి+పరి.

వైరూదర చూ. వైరి.

వైరొరి చూ. వైరి.

వెర్ని రూ.చూ. వెరను. వి. వెరసి. మొత్తం. వె.కా.దర్శి. 46 క్రి.క. 1415.

వెలి వి. 1. భయం. నిర్వ.రా. 1.83; 2. ఆశ్చర్యం. హరి.ఉ. 5.67; 3. నిశ్చేష్టత. మల్ల. నీతి. 72.

క. వెరు, భయం, ఆశ్చర్యం.

వెలిగాయలాటలు (-గాయలాటలు) వి.బ.వ. బాలక్రిడా విశేషం. బ్రహ్మ. 3.27. వెలిచలిచు అ.క్రి. భయపడు. భార. సభా. 2.305. వెలిపాటు వి. భయం. రం.రా.ఉ. 122వ. 3వం. వెలిబొమ్మ వి. 1. పశువులు మొ. వాటికి భయం కలగటానికి భీకరాకారంగా కట్టే బొమ్మ. విక్ర. 2.179. గా.హరి.ఉ. 982వం; 2. దిష్టిబొమ్మ. కాళ. 3.7. వెలివెలిపాటు వి. నిశ్చేష్టత. రం.రా. అయోధ్యా. 96వ. 17వం. వెలివేడి రూ. వెరవేడి. వి. 1. విరహానందాపం. హరి.ఉ. 7.170; 2. భయజ్వరం. సిం.ద్యా. 4.70, గా.హరి.ఉ. 1194వం. నం. చిరహా. ఎడబాటు. <నం. విరహా. +వేడి. వెలిసొచ్చు(-చొచ్చు) అ.క్రి. భయపడు. భార. కర్ణ. 3.33.

వెలిక వి. వెండుక.

వెలిగొండు చూ. వెలిగు.

వెలిగు రూ. వెర, వెరగు. వి. 1. ఆశ్చర్యం. వింక. భార.

అది. 6.295; 2. అద్భుతకృత్యం, వింతపని. ద్వి. పరమ. వి. 5.407వ.

క. బిలు. ఆశ్చర్యపడు, బెరుగు. ఆశ్చర్యపడు, కంగారుపడు, విజ్ఞప్తు. కంగారు, కలవరం, విజుమి. (వ్-త్-). గాబరాపడు, విజుమి. కంగారు, గాబరా; కు. బెరగు. ఆశ్చర్యం, అద్భుతం; క. విజ్ఞ. (-వ్-త్-). ఆశ్చర్యపడు, కంగారుపడు, విజ్ఞప్తు. కంగారు, కలవరం, విజుమి, (వ్-త్-) గాబరాపడు, విజుమి. కంగారు, గాబరా; క. వెర్క. మరిచెడు; కుయి. బెరగు. ఆశ్చర్యం, అద్భుతం, వింత; పో. చూ. క. బెక్కన.

వెలిగొండు అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు. నిర్వ.రా. 2.98. <వెలిగు+అండు. వెలిగువడు రూ. వెరగుపడు, వెరగువడు, వెలిగువడు. అ.క్రి. 1. ఆశ్చర్యపడు. భార. అది. 4.195; 2. నిశ్చేష్టతపొందు. వెలిగువలుచు రూ. వెరగువలుచు, వెరగువలుచు, వెలిగువలుచు. అ.క్రి. ఆశ్చర్యం పొందేటట్లుచేయు. మను. 4.115. వెలిగుపాటు రూ. వెరగుపాటు. వి. 1. నిశ్చేష్టత. భార. విరా. 2.106; 2. అబ్బురపాటు, ఆశ్చర్యం. భార. విరా. 5.126. వెలిగువడు రూ.చూ. వెలిగుపడు. అ.క్రి. 1. ఆశ్చర్యపడు; 2. నిశ్చేష్టతపొందు. వెలిగువలుచు రూ.చూ. వెలిగువలుచు. న.క్రి. ఆశ్చర్యం పొందేటట్లుచేయు. వెలిగువారు విణ. క్రియవిక్రయాలు గావించేవారు, వర్తకులు. ద.హిం.కా. సంపు. 10. కా.నం. 556. క్రి.క. 1334. వెలిగొండు రూ. వెరగొండు. అ.క్రి. ఆశ్చర్యపడు. విక్ర. 1.87. <వెలిగు+అండు.

వెలిగొండు చూ. వెలిగు.

వెలిచు అ.క్రి. 1. భయపడు. భార. అది. 1.130; 2. నమ్రతగాఉండు. భార. కాంతి. 2.261; 3. జంకు, సంకోచించు. జైమినిదా. 1.73.

క. బెర్చు. భయపడు, బెచ్చిను, బెర్చిను, వెరచు; కొడ. బొరడె. భయంవల్ల కంగారుపడు, బొరడె. (బొరటి-). (పశువులను) భయపెట్టి (అన్నివైపులకి) పారదోలు; క. వెరువు. (వెరువి-). భయపడు, ఆశ్చర్యపడు, వెరుతు. భయపడు, కంగారుపడు, పారిపోవు, వెలి. (-వ్-త్-). వెరచు; మ. వెరుళుక. కంగారుపడు, భయపడు, విరళుక. నలుకు; క. వెర్ల. తీవ్రంగా భయపడు; కొ. పె.లో. (గేదెలుమొ. వి.) భయపడి పారిపోవు, (గేదెలు మొ. వాటిని) భయపెట్టిపారదోలు; గోం. వరితానా. భయపడు, వర్చుతానా, వరిస్తానా. భయపడు; కుజ. బెన్చు, బెహ్చు. భయపడు.

వెలిచుకొను అ.క్రి. భయపడు. కృష్ణరా. 3.48. వెలివరి వి. భయంకలవాడు, భయంకరి. ఆం.రా. 3.9. <వెలిచు+అరి. వెలిపించు అ.క్రి. భయపెట్టు. భార. అది. 2.130. <వెలిచు+ఇంచు. వెలిపిడి వి. నిర్భయపడు, భయం లేనివాడు, భయంలేనిది. విక్ర. 4.98. <వెలిచు+ఇడి. వెలిపు వి. భయం. భార. కాంతి. 4.72. వెలిపెక్కు అ.క్రి. భయపడు. భార. కర్ణ. 2.38.

వెటెజ రూ.చూ. వెరజు. స.క్రి. 1. కొల్లగొట్టు. తాళ్ల.సం. 5.57 ; 2. కొట్టు ; 3. పోగుచేసిపత్తు ; 4. గట్టిగాపట్టు కొను ; 5. కనిపెట్టు, కాచికందు ; 6. జారుకొను.

వెటపరి చూ. వెటచు.

వెటపించు చూ. వెటచు.

వెటపిడి చూ. వెటచు.

వెటపు చూ. వెటచు.

వెటపెక్కు చూ. వెటచు.

వెటి రూ.చూ. వెట్టి. వి. 1. పిచ్చి, ఉన్నాదం. తాళ్ల.సం. 11.94 ; 2. అవివేకం.

వెట్టి రూ. వెరి, వెర్రి, వెటి. విజ. 1. వివేకం లేనివాడు, వివేకంలేనిది. దార. నరా. 2.39. 2. పిచ్చివాడు, ఉన్న త్తుడు, పిచ్చిది. దార. ఆను. 5.105 ; 3.వికృతం. అము. 4.181 ; వి. 1. పిచ్చి, ఉన్నాదం. దార.కాంతి. 1.101 ; 2. అవివేకం. రామాధ్య. 6.152.

క. వెటి. పిచ్చి, ఉన్నాదం, మత్తు, కంగారు, భయం, రాద్రం ; త. వెటి (-ప్రె-,-త్-). మత్తిలు, పిచ్చెక్కు ; మ. వెటి. మత్తు, క్రోధావేశం, రాద్రం, వెటియన్. రాద్రమైన, మత్తైన.

వెట్టికుక్క వి. పిచ్చికుక్క. వెట్టికుట్టె వి. ఏమీ తెలియని వ్యక్తి. త. కుట్టి. దారిక, చాలుడు. వెట్టికుందెన ప్రి. విశేషం. హంస. 4.10. వెట్టిగను (కొను) అ.క్రి. అవవేకం పొందు. హరి.హ. 8.181. వెట్టిగొలుపు (-కొలుపు) స.క్రి. అవివేకం పొందించు, మోహపెట్టు. దార. కాంతి. 6.51. వెట్టిచిక్కి వి. వృక్షవిశేషం, ఒకజాతిఅడవిచెట్టు, హంస. 4.11. వెట్టిచిత్రమూలము వి. పనుపుపచ్చనిపూలు పూసే ఒకరకంచెట్టు. (Tiliacora recemasa). వెట్టి చెఱుకు వి. చెరకులాంటి ఒకానొకగడ్డి. వెట్టిజనులు వి.బ.వ. మూడులు. శివ. 2.96. వెట్టిజిల్లేడు వి. రాజార్యం, ఒకజాతి జిల్లేడు. వెట్టితనము వి. అవివేకం, తెలివి తక్కువ. దార. ఉద్యో. 1.376. వెట్టిదవ్వించు(-త్రవ్వించు) స.క్రి. మోహం కలిగించు. తాళ్ల. సం. 8.175. వెట్టినవ్వ. వి. వెలిసినవ్వ, ఎక్కువనవ్వ. పాండు. 3.62. వెట్టినారువ వి. అరణ్యవృక్షవిశేషం, ఒకజాతి అడవిచెట్టు. హంస. 4.11. వెట్టినిమ్మ వి. అడవినిమ్మ. హంస. 4.9. వెట్టిసీరు వి. వెర్రెత్తించేసీరు, మద్యం, కల్లు. అచ్చ.కా. యు. 231. వెట్టిసీగ్లమేలువాడు వి. బలరాముడు. వెట్టిసీగ్ల వి.బ.వ. కల్లు. మద్యం. వెట్టిపట్టు వి. పిచ్చిపట్టు. హేమా. 13 ; అ.క్రి. పిచ్చెత్తు, మతిభ్రమించు. వెట్టిపడుచు వి. పిచ్చిపిల్ల. (లాలనగాఅనే మాట). కళా. 4.101. వెటిపాల వి. అడవిపాల. వెట్టిపుచ్చ వి. చేదుపచ్చ. వెట్టిబచ్చరి వి. ఒకరకంబచ్చరి. వెట్టిబాగులది విజ. తెలివిలేనిది. వెట్టిబాగులవాడు విజ. తెలివిలేనివాడు. వెట్టిబాగులు వి.బ.వ. 1. తెలివిలేనిస్త్రీ ; 2. తెలివిలేని వాడు. వెట్టిబిల్లి వి. అరణ్య వృక్షవిశేషం, ఒకజాతి అడవిచెట్టు. హంస. 4.11. వెట్టిబీట వి. చేదుబీర. వెట్టిమారోకము వి. 1. అమాయకుడు ; 2. అమాయకురాలు

వెట్టిమేడి వి. ఒకరకం మొక్క (Ficus Hispide). వెట్టిమొగము వి. 1. తెలివిలేనివాడు ; 2. తెలివిలేనిది. వెట్టిమొల్ల.వి. అడవిమల్ల. వెరియావలు(-అవలు) వి.బ.వ. తెల్లవాలు. వెట్టివాడు విజ. 1. వివేకం లేనివాడు, అమాయకుడు. కాశీ. 4.93 2. పిచ్చివాడు, ఉన్నత్తుడు. వెట్టివానిచేతిరాయి వి. గురిలేనివిషయం, వెర్రివాడు తన చేతితోనిరాయి వినిరినప్పుడు తగిరితే తగులుతుంది. లేకపోతే లేదు అనేదాన్నిబట్టి కలిగిన పలుకుబడి. వెట్టివెంగళప్ప వి. వెర్రిబాగులవాడు. వెట్టివేపాలువేయు అ.క్రి. అద్దదిద్దంగా ప్రవర్తించు. వెట్టిసెవగ వి. ఒకజాతి చిన్నచెట్టు, చిన్నమొక్క. హంస. 4.10. వెట్టిసొట్ట వి. చేతిసొర, దుచితేదం. వేంక. వంచ. 1.467. వెట్టెత్తు అ.క్రి. పిచ్చెత్తు. <వెట్టి+పత్తు>.

వెట్టెత్తు చూ. వెట్టి.

వెల వి 1. కొనేపస్తువుకేప్పే విలువ, మూల్యం, క్రయదనం. దార. అరణ్య. 5.33 ; 2. పందెం. ఉ. హరి. 3.112.

క. బిల్, బిలి. అమ్ము ; కొడ. బెల్, వెల ; తు. బిల్, బెల్, వెల ; త. విల్ (విట్-,-, విట్ట్-) అమ్ము, అమ్ముకానికెట్టు, విల్లె. అమ్ముకం, ఖరీదు, వెల ; మ. విల ; అమ్ముకం, వెల, విలువ, విల్పన. అమ్ముకం విల్పిక్క. అమ్మించు, అమ్మేటట్లుచేయు ; కో, వెల్. వెల, ఖరీదు ; తా. పిల్, వెల, ఖరీదు.

వెలకటపుసేయు (-వేయు) అ.క్రి. అమూల్యమగు. సారంగ. 2.198. వెలకిప్పించు స.క్రి. అమ్మించు. హంస. 5.359. <వెల+-కున్+పిప్పించు. వెలకు(జూపు) స.క్రి. అమ్ముచూపు, విక్రయింపజేయు. కవిరాజు. 1.81. <వెల+-కున్+చూపు. వెలకుడియు స.క్రి. కొను. హంస. 5.352. <వెల+కున్+తీయు. వెలకుమార్పు స.క్రి. అమ్ము. హంస. 3.233. వెలకెక్కించు స.క్రి. ప్రసిద్ధిపొందించు. నుదంతా. 5.76. <వెల+-కున్+ఎక్కించు. వెలకెక్కు అ.క్రి. ప్రసిద్ధిచెందు. <వెల+-కున్+ఎక్కు. వెల(గొను) స.క్రి. వెలగచ్చి కొను, విరిచికొను. వసు. 4.111. <వెల +-ను+కొను. వెలచాన వి. రోవెలది, వేళ్ళ. శక. 3.10. వెలచెలువ వి. రోవెలది, వేళ్ళ. ఉ.రా. 5.248. వెలతలిరు(బోడి) రూ.చూ. వెలతలిరు(బోడి). వి. రోవెలది, వేళ్ళ. వెలతలిరు(బోడి) చా. వెలతలిరు(బోడి). వి. వేళ్ళ. రోవెలది. రాజవా. 1.77. వెలవెలత రూ. వెలవెలతు(క) వి. రోవెది, వేళ్ళ. వెలవెల(తుక) రూ.చూ. వెలవెలత. వి. రోవెది, వేళ్ళ. వెలనేస్తకాడు రూ. వెలనేస్తగాడు. వి. విటుడు, బొజుగు. ప్రబంధ. 726. వెలనేస్తగాడు రూ.చూ. వెలనేస్తకాడు. వి. విటుడు. వెలవడంతి రూ. వెలవడ(తుక) వి. బోగంచాన. క్రిడా. 1.185. వెలవడ(తుక) రూ.చూ. వెలవడంతి. వి. రోవెది. వేళ్ళ. వెలవరచు రూ. వెలవరుచు, వెలవటచు, వెలవటుచు. స.క్రి. వెలకట్టు. తాళ్ల. సం. 14.296. వెలవరుచు రూ.చూ. వెలవరచు. స.క్రి. వెలకట్టు. వెలవటచు రూ.చూ. వెలవరచు. స.క్రి. వెలకట్టు. వెలవటుచు రూ.చూ.

వెలపరచు న.క్రి. వెలపెట్టు, వెలపెట్టు దా.చూ. వెలపెట్టు. అ.క్రి. వెలకుపెట్టు, కాళ్ళ. నం. 14.212. వెలపొల(తి) దా. వెలపొల(తు) వి. రోవెలది, వేళ్ళ. వైజ. 2.78. వెలపొల(తు) దా.చూ. వెలపొల(తి) వి. రోవెలది, వేళ్ళ. వెలపోయ దా. వెలపోయ. న.క్రి. వెలగాయచ్చు. జైమినియా. 5.58. వెలపోవు దా. వెలపోవు. అ.క్రి. అమ్మడుపోవు. వెలమద(తి) దా. వెలమద(తు) వి. రోవెలది, వేళ్ళ. వెలమద(తు) దా.చూ. వెలమద(తి) వి. రోవెలది, వేళ్ళ. వెలమిదారి వి. వేళ్ళ. పణ్యశ్రీ. దా. 2.228. వెలమద్దియ వి. వేళ్ళ. వెలబెట్టు న.క్రి. వెలబచ్చికొను. ప్రదోద. 3.58. <వెల+ను+పెట్టు. వెలయబ్బురము (-అబ్బురము) నిజ. మిక్కిలివెలగలది. అమూల్యం. ఇందు. 5.37. వెలయాట(-అట) వి. 1. ద్యూతక్రిడ, జూదం. దళకు. 5.36. 2. సురతక్రిడ, రతి. కవిక. 1.22. వెలయారికూరిమి వి. నమ్మకానిది (వేళ్ళను కాగం దబ్బిచ్చినన్నాళ్ళే ఉంటుంది). రాధికా. 4.79. <వెలయాలు+-ఇకూరిమి. వెలయాలు(-అలు) వి.దా. రోవెలది, వేళ్ళ. కు.నం. 8.165. వెలయింతి(-ఇంతి) వి. వారకాంత, పణ్యశ్రీ. వైజ. 4.5. వెలయెక్కు (-ఎక్కు) అ.క్రి. విలువకెక్కు, అధికమూల్యమగు. ప్రదోద. 1.27. వెలయెలనగ(-ఎలనగ) వి. వెలయాలు. వెలయెస(గు) (-ఎస(గు)) అ.క్రి. విలువకెక్కు, అధికమూల్యమగు. ఇందు. 5.27. వెలలేని విజ. అమూల్యమైన. కాళ్ళ. నం. 3.168. వెలలేనిసొమ్ము వి. అమూల్యం. వెలపెట్టు(-పెట్టు) దా. వెలపెట్టు. న.క్రి. మూల్యమిచ్చు, విలువనొనగు. శేయా. 4.67; అ.క్రి. మూల్యవంతమగు, విలువకలదగు. వెలవెలది వి. పణ్యశ్రీ. వేళ్ళ. నిరంకు. 1.50. వెలవోయ(-పోయ)దా.చూ. వెలవోయ. న.క్రి. వెలగాయచ్చు వెలవోవు(-పోవు) దా.చూ. వెలవోవు. అ.క్రి. అమ్మడు. పోవు. వెలసేయ(-సేయ) న.క్రి. కొను. కాళ్ళ. నం. 14.30. వెలహెచ్చు విజ. అధికమూల్యం, మిక్కిలి విలువ కలది. ఇందు. 5.103.

వెలం దా.చూ. వెల్ల. వి. ఒకరకం పళ్ళచెట్టు. వెలగ(బెట్టు) న.క్రి. (నిరసనార్థం) ఉద్ధరించు. <వెలుగు +అ+పెట్టు.

వెలంగ దా.చూ. వెల్ల. వి. ఒకరకంపళ్ళచెట్టు. (Fesronia elephantum).

వెలంగమాను వి. వెలగచెట్టు. (Feronia elephantum).

వెలగ దా.చూ. వెల్ల. వి. కపిత్థం. కాగ. 10పూ. 435.

వెలగబదవిక వి. లేతవిరువుపూలు, తీతవిరువుకాయలు గల ఒకరకం చెట్టు. (Loranthus Longiflorus).

వెలగ(బెట్టు) చూ. వెలుగు.

వెలచు చూ. వెలుగు. న.క్రి. కుద్రపరచు, కోము. శృం. వై. 6.108.

క. బెల్లగు. మెరిసేటట్లుకోము, కుద్రపరచు; త. విల్లెక్కు. కుద్రపరచు, మెరిసేటట్లుచేయు; మ. విల్లెక్కు. కోము, మెరిసేటట్లుచేయు; కో. బెల్లె- నీటికో

కుద్రపరచు.

మూ.ద.ద్రా. వెల్-అంక్-/ వెల్-అక్-.

వెలంచు చూ. వెలి.

వెలడు చూ. విడుచు. దా. వెడలు, వెలడు, వెళ్ళలు, వెళ్ళు. అ.క్రి. 1. వెడలు, బయలుదేరు. కు.నం. 3.66; 2. ఆతిక్రమించు, కడచు; 3. చొచ్చు. ప్రవేశించు.

క.గ. వెట్టె-బయటకెళ్ళు; త. వెలికిక్కిడు. బయలు దేరు, విల్లెక్కు. వడులు, వెనక్కి తీసుకొను; కుజ. వెండ. ముందుకొన, సాగిపోవు; పర్తి. వలిపి-(వలిక్-). పాదదోలు.

<మూ సు ద్రా. *వెల్-, వెల్-.

వెలడ్చు దా.చూ. వెడల్చు. వి. పొట్టిగా ఉండే దానివైపు, దానికొలత.

వెలతెలాపోవు చూ. వెల్లి. అ.క్రి. వెలవెల పోవు, తెల్లదోవు. వెలన దా. వెల్లన. వి. తెల్లన.

వెలవగు అ.క్రి. వివర్ణమగు, కాంతిరహితమగు. వార్తి. 4.133. <వెలన+అగు.

వెలనాడు దా. వెల్నాడు. వి. దేశవిశేషం. హంస. 1.53.

వెలది దా. వెలడు. వి. 1. చక్కని ఆడది, ఆడది, భార్య. భార. ఉద్యో. 2.44; 2. రాశిదళ్యం, తళతళ కాంతి. విజయ. 1.130; విజ. 1. నిర్మలం. రోజ. 2.96; 2. విశదం, స్పష్టం. నవనాథ. 2.65ప. 6పం; 3. ప్రసన్నం, సంకోపదరితం. హ.న. 2.102; 4. మేలై నది. వసు. 6.72 (నారీరత్నాల సముదాయం అని అర్థం తరం); 5. తెల్లనిది, ధవళం. ద్వి. పరమ. వి. 3.244ప. 12పం.

వెలదిగా క్రి. విజ. ద్రు. వివరంగా. వెలదిమిన్న వి. శ్రీరత్నం, శ్రేష్ఠురాలైన ఆడది. ఉ. రా. 4.163. వెలది వెన్నెల వి. తెల్లనివెన్నెల. పాండు. 4.16.

వెలడుక దా.చూ. వెలది. వి. శ్రీ, ఆడది. మార్క. 1.24.

వెలపట దా.చూ. వెలుపల. వి. 1. వెలపల; 2. ఎడమ.

వెలపటుండు దా.చూ. వెలపలుండు. అ.క్రి. 1. వాకిటుండు, బహిష్కరు; 2. బయటఉండు.

వెలవర వి. గరుగ్గా ఉండే పెద్దపళ్ళు కాసే ఒకరకం చెట్టు.

వెలవరి వి. బహిష్కరదేశం.

వెలవల దా.చూ. వెలుపల. వి. 1. బహిష్కరదేశం; 2. ఎడమ.

వెలవలుండు దా. వెలపటుండు. అ.క్రి. 1. రుతుమతిఅగు; 2. బయట ఉండు. <వెలపల+ఉండు.

వెలవలుండు చూ. వెలపల.

వెలమి దా. వెల్మ. వి. శూద్రజాతిలో ఒక అవాంతరగాణ, అగాళకు చెందినవ్యక్తి. భీమ. 1.31. మహావద్మనందుని నంతరివారైన పద్మనాయకులు ఉత్తరదేశం నుంచి వచ్చిన వారవలించేత వెలిమల అని దక్షిణదేశస్థులు పిలిచేవారు. వెలి-అవతల, మల-పర్వతం అని అర్థం. పర్వతాలకు అవ తరివారవలించేత వెలిమల, వెలిమల అని పిలువబడి క్రమంగా జనపదులనోట వెలమజాతిగా స్థిరపడింది. <వెలిమల.

వెలమ(డు) వి. వెలమతెగకు నంబండించిన వుడుమడు.
లనవ. 4.877 పం.

వెలమ¹ వి. దనియాలమొక్క, నేలవేము. పి. శకు. 2.14.

వెలమనంది వి. కాజంపు, నేలవేములోని బేడం.
అం. భా. 2.66. (Leca hirta).

వెలమ² వి. ఒకరకం ఆకుదన్న మొక్క, నిర్మాణద్రవ్యంగా
పనికొచ్చే ఉత్తమజాతికి చెందిన కలప ఈచెట్టు నుండి
దొరుకుతుంది, కాజంపు, నేలవేము.

వెలమకరక వి. కడప, కర్నూలు ప్రాంతాల్లో పెరిగే ఒకరకం
చెట్టు. (Terminalia pallida).

వెలమనూళ్లు దా. వెలమనూళ్లు. వి.బ.వ. తెలకజాతిలో ఒక
బేడం, ఈజాతిలోని బేడాంతరాలు. వేకాననం. క్రి.శ.
1086. E. I. 6.

వెలియంచు చూ. వెలియ¹.

వెలియ¹ అ.క్రి. 1. కలుగు, పట్టు. భార. అరణ్య. 2.10;
2. ప్రసిద్ధికెక్కు. భార. ఉద్యో. 4.65; 3. పవిత్రమగు.
పావనమగు. భార. కాంతి. 1.166; 4. ప్రకాశించు. భార.
కాంతి. 5.13; 5. బయలుపడు. భాష్య. రా.నుం. 164;
6. ఆవిర్భవించు, అవతరించు. భీమ. 1.101; 7. ఉండు.
పి.శకు. 1.166; 8. అతిశయించు. కళా. 1.28; 9.
వ్యాపించు. కళా. 1.99; 10. నవలమగు. ఇందు. 5.164;
11. ఒప్పు. నీలా. 1.26; విజ్ఞ. 1. ప్రసన్నమగు, నిర్మ
లమగు. హరి.హ. 6.93; 2. అతిశయించు. దళా.
2.19.

క. బెల్లె వృద్ధిపొందు, వెరుగు; కు. బెల్లెగుని.
ప్రకాశించు; క. విల్లె. ఉత్పత్తిచేయు, కలుగు; మ.
విల్లెయుక; క. వెల్లె-(వెల్-). పెరగనిచ్చు; క.
పెల్లె-(వెల్-).

<మూ. ద్రా. *వెల్-.

వెలియంచు చూ. వెలుగు. స.క్రి. 1. బయల్పర్చు.
ప్రకటించు. భార. ఉద్యో. 4.887; 2. పావనంచేయు,
పవిత్రీకరించు. భార. కాంతి. 1.334; 3. ప్రసిద్ధికెక్కు
చేయు. హరి. హ. 1.22; 4. కప్పు, ఆచ్ఛాదించు. హర.
4.87; 5. కావించు. ఏక. 2.64; 6. వ్యాపింప
చేయు. ఏక. 4.10; 7. ప్రకాశింపచేయు. పను. 1.10;
8. ఉల్లాసం కలిగించు, సంకోపపర్చు. పను. 1.7.

<వెలియ+అంచు².

వెలియ² అ.క్రి. కగు.

వెలిరాడు చూ. వెలి¹.

వెలి¹ చూ. వెల్ల¹. వి. 1. తెల్లన, పొందిమం. నరస.
2.141; 2. స్వచ్ఛత.

వెలిరాడు దా.చూ. వెలిరువాటు. అ.క్రి. తెల్లనగు.
పద్మ. 9.226. <వెలి¹+అడు¹. వెలిరుపాటు దా.చూ.
వెలిరువాటు. అ.క్రి. 1. తెల్లనగు; 2. తెలతెలపోవు,
వెలవెలపోవు. 3. చెడు. వెలిరుపోవు దా.చూ. వెలిరు
పోవు. అ.క్రి. 1. వెలవెలపోవు; 2. పొడగు, చెడిపోవు.
వెలిరువాటు (-పాటు) దా. వెలిరాడు, వెలిరు పాటు.
అ.క్రి. 1. వెలవెలపోవు, వివర్ణమగు. కు.నం. 8.186;

2. తెల్లనగు. నృసింహ. 3.181; 3. చెడు. వెలిరుపోవు
(-పోవు) దా. వెలిరుపోవు. అ.క్రి. 1. వెలవెలపోవు,
వివర్ణమగు. కాశీ. 5.267; 2. పొడగు, చెడిపోవు.
వెలిరొందు అ.క్రి. 1. తెల్లనగు; 2. వెలవెల పోవు; 3.
చెడిపోవు. <వెలిరు¹+అందు.

వెలిరు² దా.చూ. వెలిరు. అ.క్రి. వెడలు, బయలుదేరు. కు.
నం. 9.48.

వెలిరొందు చూ. వెలిరు¹.

వెలిరిబిమ్మ చూ. వెలిరు.

వెలిరు దా.చూ. వెలిరు. అ.క్రి. 1. అతిశ్రమించు, కడచు.
వేంక. పంచ. 4.56; 2. చొచ్చు, ప్రవేశించు. కుత్తవ.
3.70; 3. వెడలు, బయలుదేరు.

వెలిరిబిమ్మ స.క్రి. వెళ్ళగొట్టు. <వెలిరు+అ¹+
పన్ను¹. వెలిరుచు దా.చూ. వెడలుచు. స.క్రి. వెడలచేయు.

వెలివ వి. కావ్యదుగంజి. భార. అను. 3.48.

నం. విలేపి. బియ్యపుగంజి; ప్రా. విలేవ-, విలే
వియా. పాన విశేషం.

<ప్రా. విలేవ-.

వెలివడము దా.చూ. వెలివడము. వి. 1. రాన్యవిశేషం.
ప్రబంధ. 112; 2. నన్యవిశేషం.

వెలివెలి విజ్ఞ. వివర్ణం. వేంక. పంచ. 1.221; వి. నన్యబంధో
అయ్యే అనుకరణం. వాళి.రా. 2.228.

క. వెల్లు (-వ్వు-, -త్-). వివర్ణమగు, తెల్లదోవు,
వెలివెల-. గ్లానితో మూర్చిల్లు, వణకు, దిగ్భ్రాంతి పొందు;
నం. వలక-, తెల్లనిది, తెలుపు.

వెలివెలిన దా. వెలివెలిన. వి. వెలివెలపాటు, వైవర్ణ్యం.
వేంక. పంచ. 1.221. వెలివెలినగు చూ.చూ. వెలివెలినగు.
అ.క్రి. వెలివెలపోవు, వివర్ణమగు. వరాహ. 9.107.
<వెలివెలిన+అగు. వెలివెలపాటు వి. వైవర్ణ్యం, వెలి
వెలపోవటం. మను. 3.28. వెలివెలపోవు దా. చూ.
వెలివెలదోవు. అ.క్రి. కళకల్గిపోవు. వెలివెల
బాటు(-పాటు) అ.క్రి. 1. తెల్లదోవు, వివర్ణమగు.
భార. భీష్మ. 3.266; 2. తెల్లపడు, వెలుగుదనచ్చు.
దుక్క.చ. 3.187. వెలివెలిదోవు(-పోవు)దా. వెలివెలపోవు.
అ.క్రి. వైవర్ణ్యంపొందు, తెల్లదోవు. పల్నా. 49వ, పను.
1.97. వెలివెల్లిన దా.చూ. వెలివెలిన, వి. వెలివెలపాటు,
వైవర్ణ్యం. వెలివెల్లినగు దా. వెలివెలినగు. స.క్రి. వివర్ణమగు,
తెల్లపోవు. భార.ద్రోణ. 2.233. <వెలివెల్లిన+అగు.

వెలియంచు చూ. వెలి¹.

వెలిరించు చూ. వెలి¹.

వెలిరుచు చూ. వెలి¹.

వెలిరుచ్చు చూ. వెలి¹.

వెలి¹ దా.వెలు-. విజ్ఞ. 1. వర్ణికం, లేనిది. భార. అది.
3.176; 2. రాహ్యం, వెలుపలిది. భార.అది. 4.264;
3. పరిహారం, మన్నన H.A.S. 13.6.క్రి.శ. 1079; 4.
పరకీయం, ఇతరులది. కు.నం. 4.18; వి. 1. బయలు, వెలు
పల. భార. విరా. 1.130; 2. శరీరబహిర్భాగం, బహిర్భా
గం. వెలుపలిప్రదేశం. భార.అను. 5.185; 3. బహిష్కా

రం. వీర.వి. 1.103 ; 4. బాహ్యప్రదేశం. బయలుపాటు ; 5. (కులంనుంచి) వేరుచేయటం.

క. బెళవార. అంటరానిజాతి ; క. వెలి(-వ్వి-,-త్-). వెలువరిది, బాళిది, వెలిప్పు. బయలుప్రదేశం, మైదానం ; మ. వెలి. బాళిస్థలం, వెలిచ్చు. ప్రదారం ; కు. వెండ. ముందుపోవు ; కువి. వెల్లికినై. వెలివేయ, బహిష్కరించు ; పర్తి. వలివ్- (వలిత్-). పారదోలు ; గ. వెల్-పరిగెత్తు, పారిపోవు.

వెలించు వి. బయటవైపున ఉండే అరుగులంచు. < వెలి + అంచు. వెలాయం రూ. ఎలాయం. వి. బయటి కొరక. < వెలి + అయం. వెలరించు స.క్రి. 1. బయలు పర్చు. భార. ద్రోణ. 4.290 ; 2. వెడరించు, పోజేయు. భార. శబ్ద. 2.242 ; అ.క్రి. సంచరించు, తిరుగు. కృ. శబ్ద. 1.56. వెలారుచు రూ. వెలార్చు, వెలియార్చు. స.క్రి. 1. వెడరించు. భార. బిష్ణు. 3.405. 2. బయలుపర్చు. ఉ. హరి. 1.15. వెలార్చు రూ. చూ. వెలారుచు. వి. 1. వెడరించు ; 2. బయలుపర్చు. వెలికత్తియ రూ. చూ. వెలికత్తై. వి. వెలివేయబడ్డ స్త్రీ. వెలికత్తై రూ. వెలికత్తియ. వి. వెలివేయబడ్డ స్త్రీ. వెలికత్తై-(-కత్తు) స.క్రి. బయటికిలాగు. పారి. 1.112. వెలికత్తు స.క్రి. బయటికితోయు. < వెలి + కున్ + కత్తు. వెలిగడ వి. 1. నీరుపెట్టకుండా దున్నినదుక్కి ; 2. వర్షాదారం ఉన్న భూమి ; 3. మెట్టనేల. వెలిగనులుబడు అ.క్రి. నిద్రతేలి పోయినకళ్ళు నిలిచిపోవు. < వెలి + కను + లు + పడు. వెలిగాడి-(-కాడి) వి. ఎవరితో కలవకుండా తిరిగేవ్యక్తి. ఒంటరిగా తిరిగే వ్యక్తి. వెలిగాడి వి. ఎద్దుబండికాడి చివరికిపోవటం. వెలిగొండ-(-కొండ) వి. దూరంగా ఉన్న పర్వతం. వెలిగొరికి-(-కొరికి) వి. బొట్ట, కాడికి కగిరించే పట్టెండ్లకొన కాదు. వెలిగోడ రూ. ఎలిగోడ. వి. బయటి గోడ. వెలి గ్రాయు స.క్రి. కుక్కు. వమనంచేయు. పాండు. 4.23. వెలి గ్రుక్క వి. మడికం, రతికూడికం. వెలిచవి వి. జారత్వం. రంకుతనం. రామలిం. 4. 27 ; 2. చిరుతిండి. వెలివపుల కరుస అ.క్రి. వ్యధిపరించు. శక. 2 505. < వెలి + చవి + లు + అ + కున్ + అరుగు. వెలివపుల్లన్నకాయ్యలి వి. జారిడి, బయటి రుచులు మరిగిన స్త్రీ. వేంక. ఆం. 34. వెలిచూడ్కి వి. బాహ్యదృష్టి, వెలుపరిచూపు. వెలిచేమ వి. పురిపాలం. దుక్కిచేయటానికి అనువైననేల. బ.హం.శా. సంపు. 4. శా. సం. 938. క్రి.శ. 1241. వెలిచొరవం వి. జారిడి, రంకుటాలు. < వెలి + చొరవ + అరి. వెలిదుక్కి వి. నీళ్ళు కట్టక వానకడితో దున్నటం. వెలిదొబ్బు స.క్రి. వెలికితోయు, బయటికితోయు ఉ.రా. 1.260. వెలిధాన్యము వి. పరిసేలల్లో పండిన దాన్యం. నె.శా. రాహు. 5. 23. క్రి.శ. 1638. సం. ధాన్య - వరి, పెసలు, గోధుమ మొ. వాటిపంట. < వెలి + సం. దాన్య - వెలిదాన్యము వి. బహిష్కరణ వేక్షణ. ద.హం.శా. సంపు. 5. శా. సం. 1059 క్రి.శ. 1154 వెలిచోటిమేకము వి. ఎలుగుబండి. వెలివట్టు రూ. చూ. వెల్పుట్టు. వి. బయలు, వైభాగం. వెలివట్టు. రూ. పలుచు, వెలిపలుచు, వెలివలుచు. స.క్రి. వెల్లడించు, బయ.

ల్పరచు. వెలిపలుచు రూ. చూ. వెలిపలుచు. స.క్రి. వెల్లడించు, బహిష్కరణచేయు. వెలిపారము వి. అయోధ్యాపుర ప్రాకారాదికం. శ్రీరం. మా. 2.117. సం. ప్రాకార - ప్రహరి. వెలిపాటు రూ. చూ. వెలిపాటు. అ.క్రి. వైకిపోవు. ద్వి. సార. చ. 1.15వ. 26వం వెలిపించు స.క్రి. వెలిపచ్చు, బయటకు రప్పించు. భార. అశ్వ. 4.21. వెలిపచ్చు రూ. వెలి పచ్చు, వెల్పుచ్చు. స.క్రి. బయటపెట్టు, వెలార్చు, భార. విరా. 1.134. వెలిపెట్టు రూ. చూ. వెలిపెట్టు. స.క్రి. బహిష్కరించు, సంఘంనుంచి దూరం చేయు. మను. 2.73. వెలిపెళ్ల రూ. ఎలిపెళ్ల. వి. గోడకట్టబప్పుడే మునుముందు వెంచుకోవటానికి ఆనవాలుగా ముందుకు పొడుచుకొని వచ్చేటట్లు వేర్చిన పెచ్చురాయి. వెలిపొలము వి. 1. ప్రహితక్షేత్రం. సన్యక్షేత్రం. ద.హం.శా. సంపు. 10. శా. సం. 73 క్రి.శ. 1.115 ; 2. మెట్టచేను. ద.హం.శా. సంపు. 4. శా. సం. 801. వెలిపోవు రూ. చూ. వెలిపోవు. అ.క్రి. వైకిపోవు. వెలిదిత్తరి వి. కాం మానభేదం. మల్లబందవిశేషం. మల్లుపు. 368. వెలిమడక వి. మెట్ట నాగరి, వెలిదుక్కి (మెట్టదుక్కి) ఉపయోగించే నాగరి. వెలిమంద వి. పునాసమంద, వేనవికాలంలో తోరించే మంద. వెలిమాడు వి. విదేశాలకు పంపబడే రాన్యాదికం. వెలి మొన వి. మల్లవిద్యావిశేషం, పన్నెండు మొనల్లో ఒంటి. హం. స. 1.206. వెలిబిడు-(-వడు) అ.క్రి. 1. విషయాన క్తమగు. తాళ్ల. సం. 8.217 ; 2. సంఘంనుంచి బహిష్కృతమగు. ఆం.రా. 3.12. వెలిబిర్చు-(-వర్చు) అ.క్రి. బయటకు ప్రసరించు. వసు. 5.88. వెలియగు-(-అగు) అ.క్రి. బహిష్కృతమగు. భార. ద్రోణ. 5. 352 ; 2. తోబడకఉండు. విష్ణుపు. 2. 105. వెలియార్చు రూ. చూ. వెలారుచు. స.క్రి. బయలుపరచు. చంద్రాంగ. 2.68. వెలియువికి-(-ఉవికి) వి. ప్రవాసం. పరదేశంలో ఉండటం. వెలియొవర్చు-(-వర్చు) స.క్రి. బహిష్కరించు, వెలివేయు, నీలా. 1.42. వెలిరతి వి. రతిభేదం. వెలిరోవులేకుండు అ.క్రి. వెలుపల లోపల అనేదిలేకఉండు. పాపపుణ్య విచక్షణ, యుక్తా యుక్తవిచక్షణ లేకుండు. కు.సం. 4.18. వెలివడు-(-వడు) అ.క్రి. సాయపడు, బయలుదేరు, వర. రా.య. 833వ. 14వం వెలి వణచు రూ. చూ. వెలిపలుచు. స.క్రి. వెల్లడించు, బయల్పరచు. వెలివాడ వి. చందాలవాటిక, మాలపల్లె. శివరా. 3.36. వెలివాడవేడియ వి. చందాల స్త్రీ. గా.హరి. 2.108. వెలివాడవని వి. మాదిగవని అము. 5.94. వెలి వాడవాడు వి. వెలివాడు, చందాలుడు, మాలవాడు. కా. 7.241. ఉ. హరి. 4.22. వెలివాడు వి. 1. చందాలుడు. భార. శాంతి. 3.284. 2. ద్రష్టుడు. వెలివాటు (-పాటు) రూ. వెలిపాటు. వి. వేటాడే ప్రదేశం చూట్టూ కట్టిన వెలుగు, రదిలాంటిది. వేటాడే చోట చూట్టూ పారించేపోగు. ఉ. హరి. 4.22 ; అ.క్రి. వైకిపోవు. వెలివిడుచు స.క్రి. వ్యయపెట్టు, వెచ్చించు. సిం.ద్యా. 2. 156. వెలివినరు అ.క్రి. 1. బయల్పడు. వేంక. పంచ. 4.14 ; 2. వైకిప్రసరించు. సారంగ. 2.82. వెలివచ్చు-(-వచ్చు) రూ. చూ. వెలివచ్చు. స.క్రి. బయటపెట్టు. వెలివెట్టు-(-వెట్టు) రూ.

వెల్లనగు. ఉ.హరి 4.9; 2. వెలవెలపోవు, వివర్ణమగు. కాశీ. 1.122. వెల్వెల(పోవు)(-పోవు) అ.క్రి. 1. వివర్ణమగు. ఉ. రా. 1.190; 2. తగ్గు, క్షీణించు. సీతారా. 1.147. వెల్వెలుక(బాటు) రూ. వెలువెలుక(బాటు). అ.క్రి. మిక్కిలి వెల్లతాడు, మిక్కిలి తెల్లబడు. తాగ. 10హ. 71. వెల్వెల్ల విణ. మిక్కిలి వివర్ణమయినది. తార. శల్య. 1.302. వెల్వెల్ల(బాటు)(-పాటు) వి. మిక్కిలి వైవర్ణ్యం. నిర్వ. రా. 9.78. వెలికత్తెరవేల వి. కంకరమన్ను కలిపిన రూమి.

వెలి¹ వి. ఒకానొక చిన్నమొక్క. గాడిదగడపక. ఆం.తా. 2.65.

వెలి² వి. చిన్నముళ్ళచెట్టు. (Vanguesia Spinosa).

వెలిల చూ. వెలిల.

వెలిల(బడు) చూ. వెలిల.

వెలిలు రూ. వెలిల్లు. వెల్లిలు. అ.క్రి. 1. వీపుకిందగా పరుండు. హరి.హ. 8.184; 2. వెలిలపడు. కాశీ. 7.83.

వెలిల రూ. వెల్లిల. క్రి.విణద్రు. ఉత్తానంగా. <వెలిల+అ. వెలిల(బడు) రూ. వెల్లిల(బడు). అ.క్రి. ఉత్తానమగు, వీపుకింద అయేటట్లు పడు. ఇందు. 3.58. <వెలిల+అ+పడు.

వెలిల్లు రూ.చూ. వెలిలు. అ.క్రి. 1. వీపుకింద అయేటట్లు పడు. శివరా. 2.71; 2. ఉత్తానమగు, మీదిముఖమగు. సీతారా. 1.115.

వెలిగొచ్చు చూ. వెలుగు.

వెలిచ రూ.చూ. వెలిచే. వి. పిండితక్కు, స్పృశనిశేషం.

వెలిచియ రూ.చూ. వెలిచే. వి. ఒకజాతిపిట్ట.

వెలిచే రూ. వెలిచ, వెల్చే. వి. స్పృశనిశేషం.

వెలిచే రూ. వెలిచియ్య; వెల్చిసే. వెల్చే. వి. ఒకజాతిపిట్ట. పర్వతపక్షి. గా.హరి.హ. 631.

వెలిటబద్ధ వి. వాటకయ్యారీలో సమదళనరిని మన్నులేపటానికి ఉపయోగించే వెదురుబద్ధ.

వెలితి రూ. ఎర్తి, యెల్లు, వెర్తి, వెర్తి, వెల్లు. వి. 1. న్యూనత, కొరత. పండి. చ. 1.43; 2. రాళ్ళవరనలో మధ్యనున్న స్థలం; విణ. 1. తక్కువైనది, నిండనిది. హరి. హ. 7.182; 3. తరచుదనం లేనిది.

త. వెలిత్తి. తోటు.

వెలితికట్టు రూ. ఎలితికట్టు. అ.క్రి. పన్నెకట్టుబడిలో దండెలమధ్య పల్లలు దూర దూరంగా పెట్టి పల్లల మధ్య నందులు వెడల్పుగా ఉండేటట్లుకట్టు. వెలితివడు రూ. వెలితివడు. అ.క్రి. తక్కువగు, తగ్గు. రీమ. 1.87. వెలితి పుంజంపన్నె వి. ఈనెలు దూరంగా వచ్చేట్లు కట్టినపన్నె. వెలితిమాచిసి వి. అల్పుడు, హీనుడు. వెలితి(బెట్టు)(-పెట్టు) అ.క్రి. కొడుకు కల్పించు. నిరంకు. 2.33. వెలితివడు (-వడు) రూ.చూ. వెలితివడు. అ.క్రి. తోపరాజనమగు.

వెలిదబ్బు చూ. వెలి. వి. దక్కను, కొచ్చిన్, బ్రావన్ కూర్ ప్రాంతాల్లో పెరిగే ఒకరకం మొక్క. (Gelonium Lancetatum).

వెలినాడుబ్రాహ్మణులు వి.బాప, బ్రాహ్మణుల్లో ఒకతగ.

వెలివము రూ.చూ. వలివము. వి. నన్నని తెల్లనివస్త్రం. యయా. 2.88.

వెలివిరి రూ.చూ. వర్పిరి. వి. 1. జల్లు, వానకురిసే బప్పుడు చింది పడే నీటికుంపక; 2. కైత్యం, చల్లవనం, చలి; 3. పణు, కంపం; విణ. తల, చల్లనిది.

వెలియు రూ.చూ. వెలుచు. అ.క్రి. 1. వానకురిసి నిల్పు. సిం. ద్వా. 3.84; 2. రంగుచెడు, చాయతగ్గు.

తు. బొల్లిరు. (వానకురిసి) వెలియు, ముట్టులు విడి పోవు; త. వెలి. అరుచోదయమగు, (వానవెరిసిన తరువాత) ఆకాశం తెల్లగా అగు.

<మూ.ద్రా. *వె-

వెలివెరియు రూ.చూ. వెల్లివెరియు. అ.క్రి. 1. పొంగు. తార. దీప్య. 3.244; 2. ఉబుకు. తార. దీప్య. 3.275; 3. వ్యాపించు. దళకు. 11.111; 4. బయల్పడు. ఆము. 5.55.

వెలిపే రూ.చూ. ఎలిసే. వి. ఇండియా యొక్క తోవరి తాగం.

వెలిసే రూ.చూ. వెలిచే. వి. ఒకరకం పిట్ట.

వెలు- రూ.చూ. వెలి. వి. వృత్తిలో 'వెలి' శబ్దానికి వచ్చే ఆదేశం.

వెలువల రూ. వెలవల, వెలవల. వి. బహిఃప్రదేశం. బయలు. ఉ.హరి. 6.28; విణ. వెలివనది, వాహ్యం. తా. 8.154. వెలువలనుండు(-ఉండు) అ.క్రి. 1. బహిష్టగు, రుకుమతీలగు; 2. బయటకుండు. వెలువలయుండు (-ఉండు) రూ.చూ. వెలువలుండు. అ.క్రి. 1. ముట్టగు, బహిష్టగు; 2. బయటకుండు. వెలువలించు రూ. వెల్పరించు. న.క్రి. 1. వెల్లడించు; 2. వెలివేయు. వెలువలి వలివి వి. అలయతాగం. వెలువలుండు రూ. వెలువల యుండు. అ.క్రి. 1. ముట్టగు, బహిష్టగు; 2. బయట కుండు <వెలువల+కుండు. వెలువలించు న.క్రి. వెడరించు. వెలువడు రూ.చూ. వెల్వడు. అ.క్రి. 1. వెల్పు బయలుదేరు. తార. ఆరణ్య. 2.64; 2. బయల్పడు, బయటికివచ్చు. తార. ఆరణ్య. 2.178; 3. తొలగు, అపవరిల్లు. వసు. 1.88. వెలువరచు రూ.చూ. వెల్వలచు. న.క్రి. బయల్పరచు. వెలువరించు రూ.చూ. వెల్వలించు. న.క్రి. 1. వెడలగొట్టు. వెలువడచేయు. తార. ఆరణ్య. 1.208; 2. బయలుపర్చు, వెలువడచేయు. తార. శల్య. 2.10; 3. పోగొట్టు, తొలగించు. తార. గాంధి. 1.120; 4. బయలుదేరరియు. తార. మానం. 200. వెలువణచు రూ.చూ. వెల్వణచు. న.క్రి. వెలువరించు. వెలువణచు (-వణచు) రూ.చూ. వెల్వణచు. న.క్రి. వెలువరించు. వెల్పట్టు రూ. వెలిపట్టు. వి. వైరాగం. బయలు. రీమ. 4.68. వెల్పల రూ.చూ. వెలువల. వి. 1. బహిఃప్రదేశం. బయలు. పరమ. 4.186; 2. వెల్లెనది, వాహ్యం. వెల్పరించు రూ.చూ. వెలువరించు. న.క్రి. వెలిపర్చు వెల్పెట్టు న.క్రి. అపమానించు. కేయా. 4.165. <వెలు+పెట్టు. వెల్వడు రూ. వెలువడు. అ.క్రి. 1. నిష్క్రమించు. బయలుపడు, బయటపడు. తార. ఆది. 1.114; 2.

బయటకువచ్చు. తార. ఆరణ్య. 3.8; 3. గాంధీర్యం విడుచు. కేయా. 3.7; 4. బయలువెడలు. హరి. ఉ. 4.117. వెల్వరించు రూ.చూ. వెల్వరించు. స.క్రి. 1. వెలువడచేయు. బయల్పడచేయు. తార. ఆది. 3.160; 2. బయలుదేరు. మార్క. 8.181. వెల్వరించు రూ. వెలువరచు, వెలువలచు, వెలువలుచు, వెల్వలుచు. స.క్రి. వెడలచేయు, బయల్పరచు. పరమ. 5.23. వెల్వరించు రూ. వెలువరించు, వెల్వరించు. స.క్రి. వెడలగొట్టు. యుద్ధమల్లుని బెజవాడ కాననం. క్రి.క. 898-934. వెల్వరించు రూ.చూ. వెల్వరించు. స.క్రి. వెడలచేయు. బయల్పరచు. వెల్వచ్చు రూ.చూ. వెలిపచ్చు. స.క్రి. బయలుచేయు. కేయా. 3.223. <వెలు-+-వచ్చు.

వెలుక చూ. వెలి.

వెలుకన చూ. వెలి.

వెలుక(బాటు) చూ. వెలి.

వెలుగడి వి. కార్పిచ్చు. ఎరగరి.

వెలుగడు చూ. వెలు. వి. మెట్టనేల. ద. హిం. కా. సంపు.

10. కా. సం. 472. క్రి.క. 1292.

వెలుగద్దం చూ. వెలుగు.

వెలుగు రూ. వెనుగు, వెలుము, వెలువ¹, వెల్లు². వి. 1. కంచె, పశువులు మొ.వి చొరకుండా చేనిచుట్టూ కంపతో ఏర్పరచిన ఆవరణం. హరి. హ. 5.142; 2. మరుగు గోడ; 3. మోపు. అట్టం; 4. మర్కమర్క వల్లలు మెదిగిన కంచె.

కొడ. బెలి. కంచె; కు. బెలి. కంచె, ప్రహరీగోడ; క. వెలి. కంచె, గోడ; మ. వెలి. కంచె, ఇంటిప్రహరీ గోడ; కో. వె-జ్. కంచె; గోం. వెలుమ. కంచె; కొలా. వెల్లె.

వెలుగువేయు అ.క్రి. (కోల మొ. వాటికి) కంచెవేయు.

వెలుగారు చూ. వెలుగు.

వెలుగు రూ. వెలువ², వెల్లు¹. అ.క్రి. 1. ప్రకాశించు. తార. ఆది. 2.28; 2. ప్రసిద్ధికెక్కు. తార. ఆది. 5.15; 3. జ్వరించు, మండు. మార్క. 7.57; 4. ఒప్పు. కోర్కెలు. కేయా. 4.183; 5. ప్రతిఫలించు. వసు. 4.23; 6. ఉద్రేకించు, విజృంభించు. కుచే. 3.107; వి. 1. కరణం. మను. 3.35; 2. ప్రకాశం. అము. 4.200; 3. ఎండ. అచ్చ. రా. ఆయోధ్యా. 42; 4. మెరుపు. కకుకు.

క. బెల్, బెల్, బెల్లు, బెల్లిగె, బెల్లింతిగె, బెల్లిగె, బిల్, బిల్లు, బిలి, బిలె, బిల్లు, బిల్లు. తెలుపు, ప్రకాశం, కాంతి, బెల్లు. ప్రకాశవంతమైన తెలుపు; కు. బొల్లు, బొల్లుంగరె, బొల్లి, బొల్లరె, బొల్లింతి. తెలుపు, ప్రకాశం, బొల్లరె. తెల్లని, బొల్లమె. తెల్లనివ్యక్తి, బొల్లు. తెలుపు, ప్రకాశం, మెరుపు, కాంతి, బొల్లు. కాంతి, బెల్లగావుని. మెరిపించు, మెరిసేటట్లు చేయు, బెల్లగు, ప్రకాశం, కాంతి; క. వెల్, వెల్. తెల్లని, స్వచ్ఛమైన, ప్రకాశవంతమైన, వెలితు. తెల్లని, వెలుపు, వెలువెలుపు. తెలుపు,

వెలువెలువ-ఎణల్. మిక్కిలి తెలుపు, వెల్లర, వెల్లి. యార్. తెల్లని మనుష్యులు, నిజాయితీపరులు, విలక్షణ. స్పష్టంచేయు, తేటతెల్లంచేయు; మ. వెలి, వెలివు. కాంతి, స్వచ్ఛత, వెలుపు. తెల్లదనం, కాంతి, మెరుపు, ప్రకాశం, వెల్లు. తెల్లరంగు, తెల్లటి, శుభ్రమైన వస్తువు, సత్యం; కో. వెల్. తెలుపు, సత్యం, వెల్లె. నిజాయితీ, పరుడు; కా. పొల్. తెలుపు, పొల్లు. తెల్లగా ఉండు, పొల్లు. తెలుపు, కాంతి; గోం. వెల్లి. కాంతి, వెలుగు; కువి. వెల్లె. తెలుపు; పర్తి. విల్. తెలుపు, విలిద్. కాంతి; కొలా. వెల్లెజ్, వెలుజ, వెలంగ. కాంతి; కురు. బిల్చినా. ప్రకాశించు, మెరయు, బిల్ బిల్చి. మెరయు, బిల్లి. కాంతి; మాల్తా. బిల్ బిల్లె. ప్రకాశించు, మెరయు, బిల్లు. చంద్రుడు; బ్రా. తూబె. చంద్రుడు.

<మూ.ద్రా. *వెల్-/విల్-.

వెలుగ(బెట్టు) స.క్రి. నిర్వాహకంచేయు, ఉద్ధరించు.

<వెలుగు+-అ + పెట్టు. వెలిగించు స.క్రి. 1. చెల్లించు, చెల్లజేయు. తార. ఆది. 1.7; 2. వ్యాపింప చేయు. తార. ఆది. 3.47; 3. ప్రసిద్ధికెక్కుచేయు. తార. ఆది. 7.187; 4. ప్రకాశింపచేయు, వెలుగచేయు. అము. 4.88. <వెలుగు+-ఇంచు. వెలుగద్దం వి. పెంకుటింటి కప్పులో వెలుతురుకై దిగించిన అద్దం. <వెలుగు+-అద్దము. వెలుగారు అ.క్రి. ప్రజ్వరించు. తార. భీష్మ. 2.176. <వెలుగు+-అరు. వెలుగుటిటి వి. గారి టిటి, వెలుతురుకోసం గోడల్లో ఎత్తున పెట్టే చిన్నటిటి. వెలుగుగూవ రూ. వెలుగుగూన. వి. ఇంట్లో! వెలుతురు రావటానికి లేక ఇంటిలోని పొగ బయటకి పోవటానికి ఇంటికప్పులో అమర్చిన మట్టివలయం. వెలుగుచు స.క్రి. వెలుగవేయు, ప్రకాశింపచేయు. చెన్నబసవ. 3.388. వెలుగుదిద్దెము వి. గవాక్షం. వెలుతురుకోసం మిద్దెకప్పులో పెట్టినరంద్రం. వెలుగుదొర వి. సూర్యుడు. రాజవా. 3.30. వెలుగురా వి. సూర్యుడు. అన్న రా.బాల. 47. వెలుగుతేడు వి. సూర్యుడు. వెలుగులదొర రూ. వెలుగుదొర. వి. సూర్యుడు. అచ్చ.రా. 4.61. వెలుగులయిక్క(-ఇక్క) వి. సూర్యుడు. కవిజనా. 3.78. వెలుగులయికిమిడు(-ఎకిమిడు) వి. ద్విషాంపతి, సూర్యుడు. వెలుగులతేడు వి. సూర్యుడు, ద్విషాంపతి. కుత్తప్ప. 1.114. వెలుగొందు రూ. వెల్లొందు. అ.క్రి. 1. ప్రజ్వరిల్లు, మండు. తార. విరా. 2.355; 2. ప్రకాశించు. హరి.ఉ. 2.21. <వెలుగు+-అందు. వెలుతురు! రూ. వెల్లురు. వి. ఎండ. అము. 4.182; 2. ప్రకాశం, వెలుగు. యయా. 4.4; 3. ఒప్పు, చెన్ను, చెలువం.

వెలుగుబంటి చూ. వెలుగు. రూ.చూ. ఎలుగుబంటి. వి. భల్లూకం. ఎలుగుబంటి. 'ఎలుగుబంటి' శబ్దానికి కర్పించ బద్ధ కృతక ప్రామాణిక రూపం.

వెలుగుమంది చూ. వెలుగు. రూ.చూ. ఎలుగుబంటి. వి. వెలుగు బంటి, భల్లూకం. 'ఎలుగుబంటి' శబ్దానికి కర్పించ బద్ధ కృతక ప్రామాణిక రూపం.

వెలుగొందు చూ. వెలుగు.

వెలువ చూ.చూ. వెల్పు. వి. పాము, సర్పం.

వెలుచు! చూ. వెలియు. అ.క్రి. వానకురిసి నిలుచు. హర. 2.25.

వెలువు! వి. వానకురిసి నిలవటం, వెలియటం హర. 2.28.

వెలుచు! స.క్రి. చిన్నపాతర్ని కోము.

వెలుచు! స.క్రి. 1. కడుక్కూమిద ఉన్ననూలు వంటి కెక్కించు. లేదా రాట్నాలకు దబ్బాలు తగిలించి ఆ దబ్బాలకు నూలు చుట్టు ; 2. పోగులు విడదీయు.

వెలువుడు వి. నూలు కోడటం. ఆం.దా. 2.286.

వెలుచు! చూ.చూ. వెల్పు. వి. సర్పం, పాము.

వెలుచు! చూ. వెలి! చూ.చూ. వెల్పు. స.క్రి. 1. కోలు. భార. ద్రోణ. 1.332 ; 2. రుజువుచేయు, స్థిరీకరించు. విజ్ఞా. 3.44 ; 3. వెడలచేయు, న్రవింపచేయు. ఉ.హరి. 5.112 ; 4. (నూలు) కోడు.

వెలుడు అ.క్రి. వెలువడు, బయర్వెడలు. భార. ఆను. 5.185.

వెలుతురు! చూ. వెలుగు!

వెలుతురు! చూ.చూ. వెడకులు. వి. వేల్లంతరం, వృక్షవిశేషం.

వెలుతురుకట్టె వి. ఒకరకం చెట్టుకొమ్మ. దీన్ని వచ్చిగా ఉండగా వెలిగిస్తే చమురుపోసిన ఓవిటిలా వెలిగేకొమ్మ.

వెలుతురుచెట్టు వి. గులాబిరంగు పూలుండే ఒకరకం చెట్టు.

వెలుపించు! చూ. వెలుపు!

వెలుపు! చూ.చూ. వెడల్పు. వి. వెడల్పు. విస్తారం. కు.నం. 5.109 ; విజ్ఞ. వెడల్పైనది, విస్తృతం. ద్వి.భాగ. 2.32.

వెలుపించు! స.క్రి. వెలుపుచేయు, వెల్పుదుచు, విరివి చేయు. సారంగ. 1.126. < వెలుపు! + -ంచు! వెలుపు చేయు స.క్రి. వెడల్పుచేయు.

వెలుపు! చూ. వెలుచు!

వెలుపుడు చూ. వెలుచు!

వెలుపు వి. ఒకరకం చెట్టు.

వెలుమనందలి వి. కాశీజంఘ, పారావతి (Leea hirta).

వెలుమనూళ్లు చూ. చూ. వెలుమనూళ్లు. వి.బ.వ. తెలికాశిలో ఒక భేదం.

వెలుము చూ.చూ. వెలుగు. వి. మధ్యమధ్యపుల్లలు మెదిగిన కంచె.

వెలుములు వి.బ.వ. దూషణాలు. వేంక. పంచ. 1.603.

వెలువడము చూ. వెలువడము, వెల్వడము. వి. నన్యవిశేషం. విష్ణు పు. 3ఆ ; వి.బ.వ. దాన్యవిశేషం. హంస. 4.128.

వెలువు! చూ.చూ. వెలుగు. వి. ఆవరణం. ద.హిం.కా.నంపు. 5. కా.నం. 124. క్రి.శ. 1172.

వెలువు! చూ.చూ. వెలుగు. వి. 1. ప్రకాశం ; 2. కరణం ; 3. ఎండ.

వెలువెలుక చూ. వెలి!

వెలువెలుక(బాటు) చూ. వెలి!

వెలువెల్లి చూ. వెలి!

వెలెమ్మ చూ. వెలి!

వెల్లి(బాటు) చూ. వెలి!

వెల్లిలు చూ.చూ. వెలిలు. అ.క్రి. వీపుకిందగు. నవనాథ. 3.217.2వం.

వెల్లి చూ. వెలం, వెలంగ, వెలగ. వి. కపిత్థం, వృక్షవిశేషం, వెలగ చెట్టు. కేయా. 4.62 (Feronica elephantum).

క. బెళల, బెళవల్, బెళవల, బెల, బలవల, బలల్, వెలగ ; క. వెల్లిల్, వెల్లియమ్, విళా, విళమ్, విళర్, విళవు. విళాత్తి. వెలగ ; మ. విళా. వెలగ ; పర్తి. పుల్లవిడ్జమ్, వెలగ ; పో. చూ. నం. బిల్వ-.

వెల్లిడు వి. మెట్టనేల, వర్తంపడగానే భూమిని దుక్కి చేసి ఆవిరంగానే ఆడపాదపా భూమిని అయిదు లేక ఆరు సార్లు దుక్కి చేయబడిన భూమి. తె.కా.కా.కా. 50. క్రి.శ. 1811.

వెల్లి! చూ.చూ. వెలుగు. అ.క్రి. ప్రకాశించు. శము. 3.82.

వెల్లిందు చూ.చూ. వెలుగొందు. అ.క్రి. ప్రకాశించు. భాగ. 4.181. < వెల్లి! + ఎందు.

వెల్లి! చూ.చూ. వెలుగు. వి. కంచె, పశువులు మొ. వి. చొరకుండా చేసి చుట్టూ కంపకో ఏర్పరచిన ఆవరణం.

కొడ. బెలి. కంచె ; కు. బెలి. కంచె, ప్రహరీగోడ ; క. వేలి. కంచె, గోడ ; మ. వెలి. కంచె, ఇంటిప్రహరి.

వెల్లిడుగు చూ. వెలి!

వెల్లిందు చూ. వెల్లి!

వెల్పు చూ. వెలుచ, వెలుచు! వి. సర్పం, పాము. శము. 3.62.

వెల్పు చూ. వెలుచు! స.క్రి. 1. (నూలు) కోడు. కు.నం. 8.135 ; 2. వెడలించు. భార. విరా. 5.33 ; 3. కోలు. భార.కర్ణ. 2.82.

పర్తి. వలిప - (వలిప-). పారదోలు. కోలు.

వెల్పు! చూ.చూ. వెలిచే! వి. వృక్షవిశేషం.

వెల్పు! చూ.చూ. వెలిచే! వి. ఒకజాతిపిట్ట, వర్తకవక్షి. రల్లా. 3.

వెల్లి చూ.చూ. వెలిలి. వి. న్యూనత, కొరత. హరి. ఉ. 5.251 ; విజ్ఞ. న్యూనత, తక్కువైన. భీమ. 3.46.

వెల్లివేత చూ. ఎల్లివేత. వి. వేకపోగులు కలపకుండా విడివిడిగా కనిపించేటట్లు నేసినవేత. వెల్లియగు(-అగు) అ.క్రి. తక్కువఅగు. పారి. 1.9. వెల్లిసేయు(-చేయు) స.క్రి. తక్కువపరచు. చెన్నబసవ. పీఠి. 85.

వెల్లిరు! చూ.చూ. వెలుకురు! వి. 1. ప్రకాశం. రాజవా. 4.118 ; 2. ఎండ ; 3. చెలువం.

వెల్లిరుకిటికి వి. గారికిటికి, వెలుకురుకోనం గోడల్లో ఎక్కువ పెట్టె చిన్నకిటికి. వెల్లిరుగూడు వి. గవాక్షం, వెలుకురు కోనం మిద్దెకప్పులో పెట్టిన రంధ్రం. వెల్లిరుగూవ వి. వెలుకురుకోనం గోడలో 'రి' రూపంలో బిగించిన గూన పెంకులు. వెల్లిరుపొక్క వి. గవాచి, గోడలో పెట్టిన రంధ్రం, చువ్వలు లేని కిటికీ.

వెల్లిరు! చూ.చూ. వెడకులు. వి. వంటచెరకుగా ఉపయోగపడే ఒకరకం కలపనిచ్చే చెట్టు (Dichrostachys cinerea). వెల్లి చూ.చూ. వెలిలి. వి. 1. ఆములోని కండిపొయ్యి.

వైహియ్యకి మధ్యఉన్న కాళి ; 2. రాళ్ళవరసల మధ్య ఉన్నస్థలం.

వెల్లు యా.చూ. వెలితి. వి. రాళ్ళవరసల మధ్యఉన్నస్థలం.

వెల్పొడు యా.చూ. వెలనాడు. వి. దేశవిశేషం.

వెల్పిద్రాకు వి. వెన్నెదురు, నీటివారలపెరిగే ఒకరకం పాకుడు కలువమొక్క, వెన్నదేరికూర (Commelyna communis).

వెల్పొట్టు చూ. వెలు-.

వెల్పల చూ. వెలు-.

వెల్పలించు చూ. వెలు-.

వెల్పు చూ. వెల్ల¹. వి. తెల్లదనం. కు. సం. 8.105.

వెల్పొట్టు చూ. వెలు-.

వెల్మ యా.చూ. వెలమ¹. వి. కూడ్రకాటలో ఒకలవాంతరగాఖ ఆగాఖకు చెందినవారు.

వెల్మిడి యా.చూ. వెరిమిడి. వి. బూడిద, దన్నం. మను. 2.10 ; 2. విదూరి. పాండు. 5.136.

వెల్ల¹ వి. 1. నున్నం. దినవ. 6.279 ; 2. తెలుపు ; 3. తెల్లపూత, నున్నం పాలపూత, నున్నం నీటితోగోడలమీద పూసినపూత ; విజ. తెల్లనిది, దవళం. భార. విరా. 4.243, హరి. పూ. 6.85.

క. బెల్ల, బెల్లు, బెల్ల, బెల్లుపు, బెల్లు, బెల్లతి, బెల్లతిగ, బెల్లంతిగ, బెల్లుగ, బెల్ల, బెల్లు, బెల్లి, బెల్ల, బెల్లపు, బెల్లుపు, బెల్లు. తెల్లదనం. వెల్లల్. ప్రకాశవంతమైన తెలుపురంగు ; కు. బొల్లు బొల్లుంగరె, బొల్లి, బొల్లరె, బొల్లెంతి. తెల్లని, కాంతిమంతమైన, క. వెల్ల, వెల్ల. తెల్లని, స్వచ్ఛమైన, ప్రకాశంగల, వెల్లి, వెల్లి. తెల్లదనం ; మ. వెల్లి, వెల్లిపు. కాంతి స్వచ్ఛత, వెల్లి. తెల్లరంగు ;

పో. చూ. వలక్ష- తెల్లనిది, తెలుపు.

<మూ.ద్రా. *వెల్ల. /విల్.

వెల్లగజము వి. ఐరావతం. సమీర. 1.67. వెల్లగడ్డ యా.చూ. వెల్లిగడ్డ. వి. తెల్లకల్లి. వెల్లిగిసె వి. ఒకరకం వైరు. హంస. 4.127. <వెల్ల¹ + అగిసె. వెల్లగుడుము వి. ఒకరకమైనదీకు. వెల్లగుట్టము వి. ఉచ్చైశ్రవం. వెల్లగొమ్మలమేకము (-గొమ్మల మేకము) వి. ఎనుగు, వెల్లగోరు వి. ఐరావతం, వెల్లనిఎనుగు. ఉ.రా. 5.208. వెల్లగోరుమావటీడు వి. దేవేంద్రుడు. వెల్లచతురు ఆ.క్రి. నున్నం పూయ. వెల్లచతుపు వి. నున్నంపూత. వెల్లజక్కి వి. 1. ఉచ్చైశ్రవం ; 2. తెల్లగుర్రం. వెల్లజక్కిసామి వి. దేవేంద్రుడు, ఉచ్చైశ్రవోధిపతి. వెల్లజక్కిసామిదెం. వి. స్వర్గం. వెల్లజాలు వి. ఆకాశగంగ. వెల్లజాల్లంపీడు వి. స్వర్గం. వ్య. ఆకాశగంగ కల స్థానం. వెల్లజాల్వీడు వి. స్వర్గం. వెల్లజిగివులుగు యా.చూ. వెల్లజిగివులు. వి. హంస. వెల్లజిగివులు యా. వెల్లజిగి వులుగు. వి. హంస. శ్వేతగరుత్తు. ఉ.రా. 5.12. వెల్లబేమగు వి. ఐరావతం, తెల్లనిఎనుగు. దగా. 2.18. <వెల్ల¹ + ఎనుగు. వెల్లదాల్ప దాతి వి. నరవక్ష, నరవృతి. వెల్లదాల్వీడు వి. స్వర్గం. వెల్లదమ్మి(-తమ్మి) యా.చూ. వెరిదమ్మి. వి. తెల్లరామర,

వంశరీకం. వెల్లదీవి వి. శ్వేతదీపం. ఆము. 6.84. వెల్లవ యా.చూ. వెలన. వి. తెలుపు, దావళ్యం, వెల వెలదాటు, వివర్జత. వెల్లవగు ఆ.క్రి. తెల్లనగు. వెలవెల పోవు. భార. ఆరణ్య. 6.244. <వెల్లన + అగు. వెల్లని విజ. తెల్లని. వెల్లనితప్పము వి. వెల్లంకో వండినఅప్పం. ద. హిం. కా. సం. 6. కా. సం. 845. క్రి.శ. 1273. వెల్లనిదాల్లంయంతి(-ఇంతి) వి. నరవృతి. వెల్లనిదాల్పదాతి వి. నరవక్ష. నరవృతి. వెల్లనిదాల్వీడు వి. స్వర్గం. వెల్లనివేద్యము వి. వెల్లం. వైవేద్యం. ద. హిం. కా. సం. 6. కా. సం. 845. క్రి.శ. 1.273. వెల్లదనము వి. 1. తెల్లదనం, వెలవెలపాటు. భార. విరా. 2.106 ; 2. స్వచ్ఛత, నిర్మలత్వం. భీమ. 2.134 ; 3. దైన్యం. పద్మ. 10.34. వెల్లపుట్టము వి. తెల్లనివస్త్రం. ద. హిం. కా. సం. 4. కా. సం. 1034. క్రి.శ. 1038. వెల్లపోలిక వి. క్షుద్రజలచరం. వెల్లముతైదువ వి. నరవృతి. వెల్లమొదపు వి. తెల్లనిఆవు, కామదేనువు. ఉ.రా. 3.388. వెల్లమోర పులుగు యా.చూ. వెల్ల మోరవులు. వి. గరుత్మంతుడు. వెల్లమోరవులు యా. వెల్లమోర వులుగు. వి. గరుత్మంతుడు. వెల్లబాటు(-పాటు) వి. తెల్లనవ్వటం, తెల్లదనం. కవిక. 4.186. వెల్లబాటు(-పాటు¹) ఆ.క్రి. తెల్లపడు, వెలవెల పోవు. హరి. ఉ. 3.180. వెల్లమాను వి. కమ్మక్షం. వెల్లయెలుక(ఎలుక) యా. వెల్లెలుక. వి. తెల్లఎలుక. మను. 4.25. వెల్లయేనుగు(-ఎనుగు) యా. వెల్లయేను. వి. 1. ఐరావతం ; 2. తెల్లఎనుగు. వెల్లయేను(-ఎను) యా.చూ. వెల్లయేనుగు. వి. 1. ఐరావతం ; 2. తెల్ల ఎనుగు. వెల్లయేదలితేడు వి. బలరాముడు. వ్య. తెల్లగరీరం కలరాజు. <వెల్ల¹ + ఒడలు + ఇ¹ + తేడు. వెల్లవాపు వము వి. ఉచ్చైశ్రవం, వెరిమాపు. దగా 2.226. వెల్లవాటు(-పాటు¹) ఆ.క్రి. వెలనగు, వెలవెలపోవు. కేయా. 4.188. వెల్లవేగు ఆ.క్రి. హర్తిగా తెల్లవారు. వెల్లవేయ ఆ.క్రి. (గోడలకు) నున్నంపూయ. వెల్లవోపు(-పోపు) ఆ.క్రి. తెల్లపడు. ద్వి. పరమ. వి. 2.66. వెల్లవీరలు(-వీరలు) వి. బ.వ. తెల్లనివస్త్రాలు. ద. హిం. కా. సం. 5. కా. సం. 1172. క్రి.శ. 1293. వెల్లనున్నము వి. గోడకు కొట్టటంకోసం కలిపిననున్నం. వెల్లెడ్డు వి. బ.వ. తెల్లని ఆదవశవులు. (మేకలు. గొర్రెలు మొ.వి). ఈఆర్థంలో ప్రాచీనకాననాల్లో మాత్రమే కనిపిస్తోంది. ద. హిం. కా. సం. 6. కా. సం. 109. క్రి.న. 1076. <వెల్ల¹ + ఎడ్డు. వెల్లెలుక యా.చూ. వెల్లయెలుక. వి. తెల్లఎలుక.

వెల్ల² వి. తెరచిఉంచటం, బట్టబయలు.

త. వెల్లిప్పు. బయలు. రాశీప్రదేశం ; మ. వెల్లి, బహిర్దేశం.

వెల్లడి¹ వి. 1. తెరచిఉంచటం, బట్టబయలు ; 2. నందు, రాళ్ళవరసలమధ్య ఉన్నస్థలం. వెల్లడిచేయ న.క్రి. తెలిసేటట్లు చేయ. వెల్లడించు న.క్రి. వెల్లడిచేయ. ప్రకటించు. వెల్లడిపరుచు యా.చూ. వెల్లడిపరుచు. న.క్రి. తెలిసేటట్లుచేయ. వెల్లడిపరుచు యా. వెల్లడిపరుచు. న.క్రి. తెలిసేటట్లు చేయ. వెల్లటకత్తియ యా. వెల్లటకత్తె,

వెల్లాటపుకత్తియ, వెల్లాటపుకత్తె. వి. 1. వేళ్య. విప్ర. 5.78; 2. జారత్రి. క. వెల్లాట్టి. పనిమనిషి, ఉంపుడుకత్తె మ. వెల్లాట్టి. మంక్రసాని, పనిపిల్ల. <వెల్ల¹+ ఆటకత్తియ. వెల్లాటకత్తె రూ.చూ. వెల్లాటకత్తియ. వి. 1. జారత్రి. క. 1.816; 2. వేళ్య. వెల్లాటకము రూ. వెల్లాటము. వి. ప్రసిద్ధి. దీమ. 1.88. వెల్లాటపుకత్తియ రూ.చూ. వెల్లాటకత్తియ. వి. వేళ్య. వెల్లాటపుకత్తె రూ.చూ. వెల్లాటకత్తియ. వి. వేళ్య. వెల్లాటము రూ.చూ. వెల్లాటకము. వి. వెల్లడి. ప్రసిద్ధి. వెల్లాపుగత్తియ రూ.చూ. వెల్లాపుగత్తె. వి. వేళ్య. వెల్లాపుగత్తె చూ. వెల్లాటకత్తియ. రూ. వెల్లాపుగత్తియ. వి. స్వైరిడి. మల్ల. 2.84.

వెల్లకల చూ. వెల్లకలు.

వెల్లకల(బడు) చూ. వెల్లకలు.

వెల్లకలు రూ.చూ. వెలికలు అ.క్రి. 1. ఏవకందగా పరుండు; 2. వెలికలబడు, ఉత్తానమగు.

వెల్లకల రూ.చూ. వెలికల. క్రి.వి. ఉత్తానంగా. <వెల్ల కలు+-అ¹. వెల్లకల(బడు) రూ.చూ. వెలికల(బడు) అ.క్రి. ఏవ కంద అయ్యేట్లుపడు. <వెల్లకలు+-అ¹+ పడు.

వెల్లంకి రూ.చూ. వెల్లంకి. వి. గడ్డ. వేరు, దుంప. రం.రా.య. 286. 8వం.

వెల్లంకి రూ. వెల్లంకి. వి. గడ్డ. దుంప. కు నం. 6.35.

వెల్లడి¹ రూ. ఎల్లడి¹. వి. వెడల్పు. పొట్టిగా ఉండేవైన, దాని కొలత.

వెల్లడివట్టి రూ. ఎల్లడివట్టి. వి. దూలంమీద వేసిన ముద్దె, పట్టెమీదవేసేవట్టి.

వెల్లమర్ది వి. వ్యవసాయ పనిముట్ల కయారీలో, బండ్ల కయారీలో గృహ నిర్మాణానికి దీనికలపను ఉపయోగిస్తారు (Anogeissus latifolia).

వెల్లల రూ. వెల్లల. వి. కమికుల్లో ఒకజాతి.

క. వెల్లాల్న. వేళాళ జాతిమనిషి, పేలాల్న. ఉదారబుద్ధి కలమనిషి. వేలాల్. ఒకజాతి, వేళాళజాతి మనిషి, వైశ్యుడు, శూద్రుడు.

<క. వేళాళ.

వెల్లాటకత్తియ చూ. వెల్ల¹.

వెల్లాటకత్తె చూ. వెల్ల¹.

వెల్లాటకము చూ. వెల్ల¹.

వెల్లాటపుకత్తియ చూ. వెల్ల¹.

వెల్లాటపుకత్తె చూ. వెల్ల¹.

వెల్లాటము చూ. వెల్ల¹.

వెల్లాపుగత్తియ చూ. వెల్ల¹.

వెల్లాపుగత్తె చూ. వెల్ల².

వెల్లాయి రూ. వెల్లాయి. వి. (బట్టలకు) గంజిపెట్టటం, చలవ చేయటం.

వెల్లి¹ రూ. వెల్లక, వెల్లువ. వి. 1. పరంపర. రార. ఉద్యో. 4.342; 2. ప్రవాహం. రార. గాంధి. 1.262.

కు. బొల్ల. పరద, ప్రవాహం; క. వెల్లమ్. ప్రవాహం, నముద్రం, కెరటం, నీరు; మ. వెల్లమ్.

నీరు.

వెల్లిగాలుపు రూ.చూ. వెల్లిగాలుపు. న.క్రి. 1. వెల్లువ వచ్చి ముంచు; 2. ప్రవహింపచేయు; 3. వ్యాపింపచేయు; అ.క్రి. ఆనందం చేయు. వెల్లికొల్పు రూ.చూ. వెల్లిగాలుపు. న.క్రి. 1. వెల్లువ వచ్చిముంచు; 2. ప్రవహింపచేయు; 3. వ్యాపింపచేయు; అ.క్రి. ఆనందంచేయు. వెల్లిగమ (-కమ) అ.క్రి. 1. ప్రవహించు. కు నం. 5.84; 2. అతిశయించు. హరి. హ. 7 83; 3. మునుగు, మగ్గు మగు. శివరా. 1.51; 4. పరంపరగా వెడలు. పారి. 5.16; 5. వ్యాపించు, పడరించు. కవి. 6.180. వెల్లిగాలుపు (-కలుపు) రూ. వెల్లిగాలుపు, వెల్లికొల్పు, వెల్లికొల్పు. న.క్రి. 1. ప్రవహింపచేయు. రార. విరా. 5.78. 2. పరంపరగా వెడలించు. హరి. ఉ. 2.51; 3. వ్యాపింపచేయు. వరాహ. 3.11; అ.క్రి. ఆనందం చేయు. వెల్లికొల్పు రూ.చూ. వెల్లిగాలుపు. అ.క్రి. 1. పరంపరగా వెడలింపు. భాస్క. రా.య. 1480; 2. ప్రవహింప చేయు; 3. వ్యాపింప చేయు; అ.క్రి. ఆనందం చేయు. వెల్లిగలిపిన చింతనందు వి. ప్రవాహంలో కలిపిన చింతనందు, నిష్ఫలం. కాళ. 3.111. వెల్లిజల్లు (-వల్లు) న.క్రి. చెరచు, పాడుచేయు. జాహ్నువీ. 3.12. వెల్లితల వి. ప్రవాహపు పురోభాగం, ప్రవాహానికి ముందరి భాగం. విప్ర. 2 18. వెల్లిదొట్టు (-కొట్టు) అ.క్రి. అతిశయించు. కవి. 6.182. వెల్లిపాడుచు రూ.చూ. వెల్వొడుచు. అ.క్రి. 1. ప్రవహించు. హరి. హ. 3.90; 2. ఉప్పొంగు. మను. 3.9. వెల్లిబోవు (-పోవు) అ.క్రి. వ్యర్థమగు, నిష్ఫలమగు. ఉ. హరి. 4.300. వెల్లివడు (-వడు) అ.క్రి. ప్రవాహమగు. వేంక. పంచ. 1.255. వెల్లివాలు(-పాలు) అ.క్రి. ఎడతెగక ప్రవహించు, అతిశయించు. వరాహ. 7.31. వెల్లివిరి వి. వెల్లడైనది. ప్రకటితం. ఉ. హరి 5.198. క. వెలిచ్చమ్. ప్రచారం; మ. వెలిచ్చమ్. ప్రచారం. వెల్లివిరియు రూ. వెలివిరియు. అ.క్రి. 1. ఉబుకు, ఉప్పొంగు. రార. విరా. 2.146; 2. వ్యాపించు. భాస్క. రా.య. 495; 3. ప్రవహించు. హరి. 4.57; 4. చెడరి పోవు. రాగ. 10హ. 764; 5. వృద్ధిపొందు, అతిశయించు. వేంక. పంచ. 1.530; 6. వెల్లడగు, ప్రకటితమగు. అచ్చ. రా.య. 500. వెల్లివిరి సేయు (-చేయు) న.క్రి. ప్రకటించు. రార. గాంధి. 6.208. వెల్లివీగు అ.క్రి. అతిశయించు, మిక్కుటమగు. కృ.శకు. 2.124. వెల్లివొడుచు (-పొడుచు) రూ.చూ. వెల్వొడుచు. అ.క్రి. 1. ప్రవహించు. పాండు. 2.152; 2. అతిశయించు; 3. మునుగు; 4. పరంపరగా వెడలు; 5. వ్యాపించు. వెల్లిమాపు (-మాపు) అ.క్రి. ప్రవహించు. కు. నం. 9.56. వెల్వొడుచు రూ. వెల్లిపొడుచు, వెల్లివొడుచు. అ.క్రి. పొంగు. కాళి. 5.112. <వెల్లి¹+పొడుచు.

వెల్లి¹ చూ. వెలి¹. రూ. వెల్లి¹ వి. తెలుపు, క్షవర్ణం; వి. తెల్లనిది, రవళం, క్షం.

క. వెల్లి. తెలుపు; క. వెల్లి.

వెల్లిగడ్డ రూ. వెల్లిగడ్డ. వి. తెల్లకత్తి. వెల్లిగుల్ల వి. కం.

వెల్లిపాయి వి. తెల్లగడ్డ. వెల్లిమెకము వి. సింహం. కకుత్స్థ.

4.59. వెల్లిర్లి వి. తెల్లఉల్లిగడ్డ, లభనం. దీమ. 4.130.

< వెల్లి¹ + ఉల్లి.

వెల్లిక¹ యా. చూ. వెల్లి¹. వి. ప్రవాహం. పను. 4.52.

వెల్లిక² యా. వెలి. యా. చూ. వెల్లి¹. వి. తెలువ, శక్లవర్ణం.

వి. తెల్లవిడి, దవళం, శక్లం.

వెల్లిక యా. చూ. వెల్లి¹. వి. 1. వరింపర; 2. ప్రవాహం.

వెల్లిదు యా. ఎల్లిదు. వి. తొక్కుడు, గోడకట్టెటప్పుడు మును
ముందు పెంచుకోవటానికి ఆనవాలుగా ముందుకు పొడు
చుకొని వచ్చేటట్లు పేర్చిన పెచ్చురాయి.

వెల్లిర్లి యా. వెల్లి².

వెల్లివ యా. చూ. వెల్లి¹. వి. 1. ప్రవాహం. దార. భీష్మ.
2.44, 45; 2. బృందం, మంద. దాగ. 9.36; 3.
వాహిని, సేన. యయా. 3.28; 4. వరంపర. కవి.
2.207; 5. ఇటిక గోడల ఇంటిచూరు; 6. ఎక్కువగా
ఉండటం.

వెల్లివకట్ట వి. పొల్లు కట్ట. వెల్లివగట్ట (-కట్ట) అ.క్రి.

1. దారా రూపంగా ప్రవించు. మను. 5.38; 2. మడుగు

కట్ట. తాను. 2.60. వెల్లివపెట్టు యా. వెల్లివపెట్టు.

అ.క్రి. దారారూపంగా ప్రవించు. దా. 2.308.

వెల్లివలుకట్ట స.క్రి. ప్రవహించు, మడుగుకట్ట. పారి.

2.53. వెట్టువ వెట్టు (-పెట్టు) యా. చూ. వెల్లివపెట్టు.

అ.క్రి. దారారూపంగా ప్రవించు.

వెల్లికి వి. వృక్షవిశేషం, ఒకానొకచెట్టు.

వెల్లికిమాను వి. వృక్షవిశేషం. E.I. సంపు. 5.గా. సం.

10. క్రి. 1102.

వెల్లిడ్లు యా. వెల్లి¹.

వెల్లిలుక యా. వెల్లి¹.

వెల్వి వి. సంఖ్యావిశేషం, ఒకానొకరెక్క. సీతావి. 2.32.

వెల్విడము యా. చూ. వెలువడము. వి. సంఖ్యావిశేషం. కనిక.
1.48.

వెల్విదు యా. వెలు-.

వెల్విరించు యా. వెలు-.

వెల్విరుచు యా. వెలు-.

వెల్విరించు యా. వెలు-.

వెల్విరుచు యా. వెలు-.

వెల్విరుచు యా. వెలు-.

వెల్విల యా. వెలి¹.

వెల్విలవ(జేయ) యా. వెలి¹.

వెల్విలవ యా. వెలి¹.

వెల్విలవగు యా. వెలి¹.

వెల్విలవ(బాటు) యా. వెలి¹.

వెల్విల(బాటు) యా. వెలి¹.

వెల్విల(బోవ) యా. వెలి¹.

వెల్విలుక(బాటు) యా. వెలి¹.

వెల్విల్లి యా. వెలి¹.

వెల్విల్లి(బాటు) యా. వెలి¹.

వెల్విదుచు యా. వెల్లి¹.

వెళ్ళు యా. చూ. వెళను. వి. విలాసం.

వెళ్ళి యా. చూ. వెలదు. అ.క్రి. వెడలు. కువ చ. 2.115.

వెళ్ళు యా. వెళకు, వెళుకు. వి. విలాసము. ఆం.దా. 1.139.
సం. విలాస - లీల.

< సం. విలాస-.

వెళ్ళు యా. చూ. వెళను. వి. విలాసం. ఆం.దా. 1.139.

వెళ్ళు యా. చూ. వెడలు. వి. వెడలు. వెజ. 3.136.

వెళ్ళు యా. చూ. వేల్పు. వి. దేవత, దైవం.

వెళ్ళ(గాయ) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(గొట్టు) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(గ్రగ్గు) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(జల్లు) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళనంపు యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళనాడించు యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళనాడు యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళనీడు యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(దన్న) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(డీయ) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(దోయ) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(బిడు) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(బెట్టు) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(బొడుచు) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ(బోసికొను) యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళవిరుచు యా. వెళ్ళ.

వెల్లాయి యా. చూ. వెల్లాయి. వి. గంజిపెట్టటం, చలవచేయటం
(లట్టలకు).

వెల్లాల యా. చూ. వెల్లాల. వి. 1. గాఢాహులైన మొదలి
యార్లు; 2. కృషికులు.

వెల్లించు యా. వెళ్ళ.

వెల్లిపోవు యా. వెళ్ళ.

వెళ్ళ యా. చూ. వెలదు. అ.క్రి. 1. బయలుదేరు. దాగ. 10ఉ.
844; 2. బయలువెడలు. వరాహ. 1.6; 3. పోవు.
వరాహ. 4.35; 4. కడచు, అక్రి.కమించు, వరాహ. 7.7;
5. వట్టు, మొలచు. దక్కా.చ. 5.123; 6. వైశ్యచ్చు
సారంగ. 2.233.

వెళ్ళ(గాయ) స.క్రి. నోడినుంచినదులు. < వెళ్ళ + -అ¹
+ కాయ. వెళ్ళ(గొట్టు) స.క్రి. 1. వెళ్ళిపోయేట్టుచేయు.
వల్నా.పు. 449; 2. విడిపించు. < వెళ్ళ + -అ¹ + గొట్టు¹
వెళ్ళ(గ్రగ్గు) స.క్రి. వెడలగ్రగ్గు. బయటికి ప్రసరింపజేయు.
ఉ.రా. 6.235. < వెళ్ళ + -అ¹ + గ్రగ్గు. వెళ్ళ(జల్లు) స.క్రి.
పారజల్లు. దా. 3.172. < వెళ్ళ + -అ¹ + చల్లు. వెళ్ళనంపు
స.క్రి. జాతరలయిన తర్వాత అగ్రామదేవతను ఈరిపొలి
మేరకు తీసుకొనిపోయి వెలిమొగంపెట్టకంచి తలవగల
గొట్టివచ్చు; అ.క్రి. ఇష్టంలేనివారిని పంపివేయు. < వెళ్ళ
+ -అ¹ + అంపు. వెళ్ళనాడించు స.క్రి. స్పష్టంగా పరికించు.
ప్రదా. 4.31. < వెళ్ళ + -అ¹ + ఆడించు. వెళ్ళనాడు
అ.క్రి. స్పష్టంగాచెప్పు. < వెళ్ళ + -అ¹ + ఆడు. వెళ్ళనీడు
స.క్రి. దాటు, కడచు. < వెళ్ళ - అ¹ + -ఈడు. వెళ్ళ(దన్న)

స.క్రి. వెళ్ళగొట్టు, తరిమివేయు. అం.రా. 3.119. <వెళ్ళ + -అ + తన్ను. వెళ్ళదీయు చూ. తెలి. స.క్రి. బయటకు తీయు. తాళ్ళ.నం. 8.195. <వెళ్ళ + -అ + తీయు. వెళ్ళదోయు స.క్రి. బయటకుగెంటు. తాళ్ళ.నం. 10.61. <వెళ్ళ + -అ + త్రోయు. వెళ్ళబిడు(-వడు) అ.క్రి. 1. బయలుపడు. పరాహ. 12.85; 2. (పర్వాదులు) ప్రసరించు. <వెళ్ళ + -అ + పడు. వెళ్ళబెట్టు స.క్రి. పై ప్రసరింపజేయు, వ్యాపించు. నిరంకు. 4.91. <వెళ్ళ + -అ + పెట్టు. వెళ్ళబొడుచు స.క్రి. ఈవలనుండి అవలకు దూరిపోయేట్లు పొడుచు. కువ.చ. 2.176. <వెళ్ళ + -అ + పొడుచు¹. వెళ్ళబోసికొను అ.క్రి. తనదుఃఖాన్ని ఒకరి ముందు కథలాచెప్పకొని ఏడ్చు. <వెళ్ళ + పోయు + -ఇ + కొను. వెళ్ళవిడుచు స.క్రి. తోలు. తాళ్ళ.నం. 6.126. <వెళ్ళ + -అ + విడుచు, వెళ్ళించు స.క్రి. 1. వెడలజేయు, వెడలఁజు. తాగ. 4.92; 2. పోజేయు, తీర్చుకొను. గా.హరి.ఉ. 990వం. <వెళ్ళు + -ఇంచు² వెళ్ళిపోవు స.క్రి. 1. వెడలిపోవు; 2. చనిపోవు. <వెళ్ళు + -ఇ + పోవు. వేదానము వి. తెరపి.

సం. వ్యవదాన - అధ్య. విరోధం.

<సం. వ్యవదాన-.

వేదరథకాలము వి. అధికారసమయం. ద.హిం.రా. సంపు. 5. రా.నం. 1205.

సం. వ్యవహారణ - వ్యవహారం, వ్యవహరించటం కాల - సమయం; ౬. బెహరణ, నాయకత్వం, యాజమాన్యం.

<సం. వ్యవహారణ- + సం. కాల-.

వేదసాయము వి. కృషి. తాళ్ళ.నం. 9.175.

సం. వ్యవసాయ - కృషి.

<సం. వ్యవసాయ-.

వేదహారము వి. వ్యాపారం.

సం. వ్యవహార - నడవడి, పని, వృత్తి, వ్యాపారం, వాణిజ్యం, వర్తకం, ఆచారం, తగవు.

<సం. వ్యవహార-.

వెవ్వెలాడు(-అడు) అ.క్రి. వెవె అని అధిక్షేపించు. పండి.చ. 5.871వ.

వెవ్వరు వి. మిక్కిలి వేరైనది.

<వేలు + వేలు.

వెస చూ. వీచు. వి. వేగం. తార. ఉద్య. 1.37; క్రి. విజృంభించు. శ్రీమంగా, వేగంగా. విక్ర. 1.86.

సం. వాజ-., వీచు, వేగం, విచి-తరంగం.

వెసనము వి. వ్యసనం, శామక్రొదాదులవల్ల కలిగేదోషం. హంస. 1.218.

సం. వ్యసన-., ఆవర, కష్టం, నాశం, దురభ్యాసం, అమితాభ్యాసం, ప్రా. వసన-., విపత్తు, దుఃఖం, రాజాది కృతమైన ఉపద్రవం, వసనం. వ్యసనం కలవాడు; అ.మా. వసన-., నొప్పి, దుఃఖం, తార, నాశం, నష్టం;

క. బసవ, బెసవ, మెసవ, వెసన. ఆవర, దుర

దృష్టం, నాశం, పరాజయం; మ. విసనం. వ్యసనం. సం. వ్యసన-.

వెసరు య.చూ. వెసల. వి. 1. వంటపాత్ర, కుండ; 2. తపేలా.

వెసల య. వెసరు, వెసలె. వి. 1. వంటపాత్ర, కుండ. సిం. ద్యా. 3.45; 2. తపేలా.

వెసలిచ్చు చూ. వెనులు. అ.క్రి. చేయకనిచ్చు, సాయపడు. ఉ.హరి. 4.50.

వెసలె య.చూ. వెసల. వి. 1. వంటపాత్ర, వెడల్పుమూలిగల చిన్న మట్టిపాత్ర; 2. తపేలా.

వెనురు చూ. ఎనరు. వి. 1. వేడి, పెట్ట. తాళ్ళ.నం. 13.44; 2. ఈర్ష్య.

వెనులు విణ. వీరైనది.

వెనులుబాటు(-పాటు) వి. 1. వీలు; 2. తిరిగి, తిరుబాటు.

వెహరణము వి. పరిపాలన. వి. 1. సంపు. 5.రా.నం. 4. క్రి. ౪. 1309.

సం. వ్యవహారణ-., వ్యవహారం. వ్యవహరించటం; ౬. బెహరణ, నాయకత్వం, యాజమాన్యం.

<సం. వ్యవహారణ-.

వే¹ య.చూ. వెయి. సర్వ. 1. వేయి, సహస్రం, అనేకం, పెక్కు. తార. ఆది. 6.190. ద.హిం. రా.సంపు. 10. రా.నం. 865, నె.రా. పొడిలి. 1155; 2. పెక్కు.

వేగంటి చూ. కన్ను; వి. దేవేంద్రుడు, సహస్రాక్షుడు. రామాధ్య. 6.104. వేగంటికచేరి య.చూ. వేగంటిక చేర్చి. వి. 1. స్వర్గం; 2. సుదర్శ. దేవసభ. వేగంటికచేర్చి య. వేగంటికచేరి. వి. 1. స్వర్గం. సాంబ. దేవ. 18; 2. దేవసభ. సుదర్శ. వేగంటికొమరుడు వి. అర్జునుడు, ఇంద్రునికొడుకు. సాంబ. దేవ. 16. వేగంటిగంగ వి. రాక్షసుడు, దేవకలశక్రువ. వేగంటికక్కి వి. ఉచ్చాశ్రవం. వేగంటివగరి వి. ఇంద్రుని రాజదాని, స్వర్గం. ద.రా. 7.212. సం. నగరీ. నగరం. వేగంటియెక్కుడు వి. అయిరావతం. వేగంటిరొతుగాలినదణి(-కొలినదణి) వి. సముద్రం. వేగంటివేలుపు య.చూ. వేగంటి వేల్పు. వి. ఇంద్రుడు, సహస్రాక్షుడు. వేగంటివేల్పు య. వేగంటి వేలుపు. వి. ఇంద్రుడు, సహస్రాక్షుడు. ఇందు. ప. 5.5. వేగంటిసైదోడు వి. విష్ణువు. సాంబ. దేవ. 4. వేగండ్ల కుండ య.చూ. వెయ్యికండ్లకుండ. వి. చిన్న చిన్న చిల్లులు పెట్టిన కల్పని మట్టిపాత్ర. వేగం్పులతడు విణ. సహస్రాక్షుడు, ఇంద్రుడు. యయా. 1.19. వేగం్పులదొర(-కం్పులదొర) వి. సహస్రాక్షుడు, ఇంద్రుడు. మల్లుపు. 2.5. వేగం్పులదొరమామ వి. కల్పవృక్షం, ఇంద్రునిచెట్టు. వేగం్పులసామి (-కం్పులసామి) వి. సహస్రాక్షుడు. వేచందములు వి.బ.వ. వేయివిధాలు. ద్వి. పరమ. వి. 2.51. వేచుంగలపాగ వి. సహస్రపముడు, శేమడు. వేతలలపాము వి. శేమడు, అనంకుడు. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 48. వేమాలులు(జెప్ప (-చెప్ప)) స.క్రి. అనేకపర్యాయాలు చెప్ప. వేవోళ్ళబొగడు య.చూ. వెయి

నోళ్లబొగ్గుడు. స.క్రి. మిక్కిలిస్తుతిండు. వేవోళ్లు వి.బ.వ.
అనేకవిధాలు. ఇందు. 6.82. వేమరు చూ.చూ. వేమలు.
క్రి. విణ. మాటిమాటికి. ఉ.రా. 4. వేమలు (యా) వేమరు,
వేమారు, వేమాలు. క్రి. విణ. పలుమార్లు. కు.సం.
3.18. వేమాటికి క్రి. విణ. మాటిమాటికి. వేమారు చూ.చూ.
వేమలు. క్రి. విణ. మాటిమాటికి. రామాధ్యు. 1. వేమాలు
చూ.చూ. వేమలు. క్రి. విణ. మాటిమాటికి. నృసింహ.
1.95. వేలక్షగుండు వి. దండెదగ్గర పడుగులో దూర్చి
న చువ్వ. కిందికి జారకుండా దారంకట్టి దండె అవతలకు
వేలాదదీసినరాయి. వేలచ్చగుండు వి. దండెదగ్గర పడు
గులో దూర్చినచువ్వకిందికి జారకుండా దారంకట్టి దండె
అవతలకు వేలాదదీసినరాయి. వేవన్నెలవపిండిగట్టు వి.
మేరుపత్తకం. వేవురు చూ. వేగురు. సర్వ. బ.వ. వేయి
మంది. అనేకులు. పెక్కండు. భార. సభా. 1.14.
వేవెలుంగు వి. వేయికిరణాలు కలవాడు, నూర్కుడు.
బహుళా. 1.8. వేవెలుంగులదొర వి. నూర్కుడు, సహస్రాం
శువు. మను. 1.18. వేవెలుంగు చూ. వేవెల్లు. వి.
వేయికిరణాలు కలవాడు, నూర్కుడు. బహుళా. 1.8.
వేవెలుంగులవేల్పు వి. నూర్కుడు. కకుత్స్థ. 2.94. వేవెల్లు
చూ.చూ. వేవెలుంగు. వి. వేయికిరణాలు కలవాడు,
నూర్కుడు. వేవేలు సర్వ. బ.వ. పెక్కువేలు, వేనవేలు,
అనేకాలు. శృం.వై. 3.129.
వే² క్రి. విణ. 1 వేగంగా, త్వరగా. భా. భీష్మ. 3.40 ;
2. శ్రీమంగా, వెంటనే. భార. ద్రోణ. 2.219.
సం. వేగ-వడి, త్వర, ఉద్రేకం, శక్తి ; ప్రా. వేగ-
పా. వేగ-. <ప్రా. వేళ-.
వేగాల్పు (-కాల్పు) వి. అములోకుండలుసరిగాకాలని
తీరు,
వేవే చూ. వేవేగ. క్రి. విణ. అతిశ్రమంగా. ద.హిం.రా.
సంపు. 5. కా.సం. 628. క్రి.శ. 1224.
వేవేగ చూ.చూ. వేవే. క్రి. విణ. అతిత్వరగా, అతివేగంగా.
భార. భీష్మ. 2.369.
వేక చూ.చూ. యాక. వి. మట్టిపాత్రను నర్చేటప్పుడు అదుగు
వైదొంగంలో చుట్టూ వెన్నులాగా నిలిపిన అంచు.
వేకదేశీన టి. అన్నంవండటాదనికి వాడే మట్టిపాత్ర.
వేకరము వి. ఉపద్రవం.
సం. అవకర-చీపురు మొ. వాటితో ఉచ్చిన చెత్త.
వేకాడు వి. ఉక్క.
వేకువ చూ. వేగు¹.
వేకువజాము చూ. వేగు¹.
వేగు. 1. వేగున పడి. భార. ఆది. 1.114 ; 2. త్వర.
వేగిరపాటు భార. ఉద్యో. 3.25 ; క్రి. విణ. త్వరితంగా.
భార. విరా. 4.57.
సం. వేగ-త్వక్త, వడి, శక్తి, ఉద్రేకం, సంకోచం ;
క. బేగ. త్వరితంగా, వేగ, అలజడి, వేగం.
<సం. వేగ-.
వేగపడు అ.క్రి. తొందరపడు, త్వరపడు. నిర్వ.రా.
7.29. వేగపాటు వి. తొందరపడటం, వేగిరపడటం. భార.

విరా. 2.260.
వేగరి చూ. వేగు¹.
వేగలము చూ. వేగాలము. వి. 1. సంతోషం, కలక. వేంక.
పంచ. 3.147 ; 2. వేగం.
క. వేగాల్లు. మిక్కిలివేగం.
<క. వేగాల్లు.
వేగాలము చూ.చూ. వేగలము. వి. వేగం. చంద్రాంగ. 2.77.
వేగి. వి. వ్యవసాయపనిముట్ల, గృహావళంబ సాధనాల
తయారీలో కలపగా ఉపయోగపడే చెట్టు. ఈ చెట్టునుంచి
వచ్చే ఎర్రటి జిగురును (కినో), మందుల తయారీలో
ఉపయోగిస్తారు (Pterocarpus marsupium).
వేగించు చూ. వేగు¹.
వేగిపోవు చూ. వేగు¹.
వేగింపు చూ. వేగు¹.
వేగిరకత్తియ చూ. వేగిరము.
వేగిరకత్తె చూ. వేగిరము.
వేగిరకాడు చూ. వేగిరము.
వేగిరపడు చూ. వేగిరము.
వేగిరపటుచు చూ. వేగిరము.
వేగిరపాటు చూ. వేగిరము.
వేగిరపెట్టు చూ. వేగిరము.
వేగిరము వి. వేగం. భార. ఉద్యో. 1.63 ; 2. తొందర, అము.
6.28 ; క్రి. విణ. త్వరితంగా. భా. 2.121.
సం. వేగ- ; పా. వేగ-, వేళ. శ్రీమగతి, అ.మా.పా.
వేగ- ;
క. బేగ ; కు. బేగ, వేగ ; క. వేకమ్ ; మ. వెక్కం.
<పా. వేగ-.
వేగిరకత్తియ చూ.చూ. వేగిరకత్తె. వి. వేగిరపాటు
కలది, త్వరపడేది. వేగిరకత్తె చూ. వేగిరకత్తియ. వి. వేగిర
పాటుకలది, త్వరపడేది. విజయ. 3.204. <వేగిరము+-
కత్తె. వేగిరకాడు వి. వేగిరపాటు కలవాడు, త్వరపడేవాడు.
విజయ. 7.204. <వేగిరము+-కాడు. వేగిరపడు అ.క్రి.
తొందరపడు, త్వరపడు. భార. ఉద్యో. 4.391. <వేగి
రము+పడు. వేగిరపటుచు స.క్రి. త్వరపరచు, తొందర
పెట్టు కృ.శకు. 1.49. <వేగిరము+పటు. వేగిరపాటు
వి. తొందర. భార. ఉద్యో. 1.115. <వేగిరము+-పాటు
వేగిరపెట్టు స.క్రి. త్వరపెట్టు, తొందరపెట్టు. భార. విరా.
5.267. <వేగిరము+పెట్టు. వేగిరించు అ.క్రి. వేగిరపడు,
తొందరపడు. హరి. ఉ. 1.75. <వేగిరము+-ఇంచు¹.
వేగిరించు చూ. వేగిరము.
వేగిరి వి. నువ్వుచేసు అదుగు.
వేగిరివారు. చూ. వేగు¹. అ.క్రి. తెల్లవారు.
వేగు¹ చూ. వేగువ, వేగి¹, వేగు¹, వేవు. అ.క్రి. 1. తెల్ల
వారు, ప్రతాకముగు. భార. భీష్మ. 2.167 ; 2. (కాలం)
కడచ. హరి. పూ. 5.230 ; 3. శబోదయముగు, హరి.పూ.
983 ; 4. ఉదయించు, పుట్టు, కలుగు. ఉ. హరి. 3.115.
క. బయ్, బయ్. సాయంకాలం, సాయంసంద్య, కొడ.
బయ్. సాయంకాలం ; క. బైక (వైక-). నిలుచు, ఆవు,

తెల్లవారు, అరుదోదయమగు, వైకాటై, వైకుంఠు. ఉదయ
మగు; మ. వైకుక. రాత్రి నిరిచిపోవు, అలన్యమగు,
వైకు-నేరమ్, వైసేరమ్. సాయంకాలం; కుజ. వేగ. తెల్ల
వారు, ప్రభాతమగు; పర్తి. వేవ్-. (వేయ్-); నా. వేగ్;
గ. వేగ్; కురు. బిజ్జ్-; మాల్తా. బిజ్-.

మూ.మ.ద్రా. మూ.ర.ద్రా. *వయ్-క్-/-వేయ్-క్-.

<మూ.ద్రా. *వయ్-/*వేయ్.

వేకువ వి. ప్రభాతం, తెల్లవారుజాము. భార. విరా.
1.92. వేకువజాము వి. తెల్లవారుజాము. వేగించు న.క్రి. 1.
(కాలం) గడవజేయు, గడుపు, వచ్చు. రం.రా. బాల.
13వ. 19వం; 2. సహించు, ఓర్పు. రం.రా. అయోధ్యా.
60వ. 3వం; 3. చేయు, నిర్వహించు. శివరా. 3.125;
4. నెగ్గించు. <వేగు¹ + -ఇంచు². వేగించు వి. 1. కాగ
రం; 2. శోధనం. వేగుజాము వి. తెల్లవారుజాము, సూర్యో
దయానికి ముందు ఏడున్నర గడియల కాలం. భార.
ఆరణ్య. 5. 398. వేగు(జక్క(-చుక్క¹)) వి. శుక్రనక్షత్రం.
వేకువజామున పొడిచే నక్షత్రం. మను. 3.55. వేగు(జక్క
వారము వి. శుక్రవారము. వేగుపాటు వి. ప్రభాతం, వేచోక
వేంక. పంచ. 4.316. వేగుబోక(-పోక) య. వేదోక.
వి. ప్రభాతం, ప్రత్యూషం, తెల్లవారుజాము. భార. ఆరణ్య.
3.274. వేగురిక్క వి. శుక్రనక్షత్రం, వేకువజామున వచ్చే
నక్షత్రం. వేగురు(జక్క(-చుక్క¹)) వి. వేగుచుక్క. పారి.
2.53. వేగులవారు అ.క్రి. తెల్లవారు, వేగిరివారు. వేగో
జాముబడి వి. ప్రాతఃకాలంపడి. ర.హిం.కా. సం. 10.కా.
సం. 340.క్రి.శ. 1253. వేబోక య.చూ. వేగుబోక. వి.
ప్రభాతం. భార. విరా. 2.238.

వేగు² య.చూ. వేవు². వి. 1. చారుడు. భార. కాంతి. 2.279; 2.
రాజకీయ సమాచారం. ప్రదా. 1.114.

క. బేగు, బేహు. (రహస్యం) పరిశోధించటం; కు.
బేడు, రహస్యసమాచారం; త. వేయ్(-వ్పె-,-త్తె-). కని
పెట్టు, రహస్యంగా పరిశోధించు, ఘేవు. వే. పరిశోధన,
వేయర్. వేగులవాళ్ళు, రహస్యపరిశోధకులు, చారులు;
మ. వేవు, (రహస్యం) పరిశోధించటం; కో.వె.జ్. శాంగి
చూచు; తా. పె ఫ్. పొందికండు; మాల్తా. బంగె.

వేగరి వి. చారుడు, వృత్తాంతం తెల్పేవాడు, తెల్పేది,
వేగువాడు. రాస్క.రా.య. 1610. <వేగు + -అరి. వేగు
నడచు అ.క్రి. రాయబారం జరుగు. వేగునడపించు న.క్రి.
రాయబారం జరిపించు. వేగునడపు న.క్రి. రాయబారం
జరుపు. వేగురులు వి.బ.వ. వేగరులు, వేగువాళ్ళు. వేగురి
వాడు విజ. రాజ్యసమాచారం తెలిపేవాడు, చారుడు. భార.
విరా. 3.29. వేగువాడు విజ. రాజ్యసమాచారం తెల్పేవాడు,
చారుడు, సందేశపరుడు. రాస్క.రా.య. 172.

వేగు³ య.చూ. వ్రేగు. అ.క్రి. బాధపడు, క్షేణం పొందు. కు.
సం. 4.85.

వేగిపోవు వి. చాలాశ్రమపడటం. <వేగు³ + -పో¹ +
పోవు. వేచు² న.క్రి. బాధపెట్టు. క్షేణాన్ని కలిగించు. భార
విరా. 3.44.

వేగురు య.చూ. వేవురు. వి.బ.వ. వేయిమంది, సహస్ర సంఖ్య

లవాడు, అనేకులు, పెక్కుండు. యయా. 3.50.

వేగువు య.చూ. వేగు¹. 1. అ.క్రి. తెల్లవారు, ప్రభాతమగు;
2. (కాలం) గడచు; 3. శుభోదయమగు; 4. ఉదయించు,
వట్టు, కలుగు; 5. బాధపడు, క్షేణం పొందు.

వేగోజాముబడి చూ. వేగు.

వేంకి య.చూ. వేంకి. వి. జ్వరం. నవనాథ. 4.133వ.20వం,
వేంకి చూ.వ్రేగు. య. యాకటి, వ్రేంకి. వి 1 గర్భం.
చూలు. కాశి. 4.213; బరువైన.

వేకము విజ. 1. వెగటు. కాళ్ళ. సం. 17.398; 2. వెక్కనం.
వేకరము వి. 1. ఆవడ; 2. ఇక్కట్లు.

వేకరి య.చూ. ఎనకరి. వి. కిరాకుల్లో ఒకతెగటు చెందిన
వాడు. ఆం.రా. 2.289.

వేకి య. వేంకి. వి.1. వేడిమి. కు.సం. 5.117; 2. జ్వరం
ఉ.హరి. 6.77; 3. అగ్ని. హర. 7.84.

క. బేగ. వేడిమి; త. వెక్కె.

వేకివెచ్చయగు(-అగు) అ.క్రి. జ్వరంవచ్చు. కాశి.
3.114.

వేగ(బిరు) చూ. వేగు².

వేగారు చూ. వేగు².

వేగి¹ చూ. వేగి¹. వి. వేగిదేశవిశేషం, ఆంధ్రదేశంలో అంత
ర్యాగం. అము. 1.36.

వేగివాడు య. వెంగినాడు. వి. వేగిదేశం. హంస.
1.53.

వేగి² య. వేగిన. వి. పీఠసాలం, ఒకజాతి మద్దిచెట్టు. వేంక.
పంచ. 4.522.

వేగి³ య.చూ. వేగు¹. వి. వేకువజాము, తెల్లవారుగడ.

వేగి⁴ వి.పులి. ఆం.రా. 2.82.

సం. వ్యాఘ్ర-., వ్యాఘ్ర పులి; వ్రా. వి.అద్ద-వద్ద-.,
వద్దీ; పా. బ్యద్ద వెయ్యద్ద, వ్యద్ద, వియద్దినే;
అప. వద్ద, వద్దీ, వియద్ద, వ్యాఘ్రం, వక్త-;
క. బుగ్గ, ఒగ్గు. చెంచు, బాగ్.

<వ్రా. విఅద్ద-.

వేగిన య.చూ. వేగి². వి. పీఠసాలం, ఒకానొకచెట్టు. పి.
శకు 2.14. (Pterocarpus Marsupium).

కు. బిణ్ణ, బెంగ. ఎర్రచింకనం; త. వేంకై. ఒకా
నొక చెట్టు; మ. వేణ్ణ; గోం. వెంగో; కుజ. వేంగిడి.
పీఠసాలం, ఒకానొకచెట్టు; పర్తి. వెనుక. ఒకచెట్టు.

వేగు¹ య.చూ. వేగు¹. అ.క్రి. తెల్లవారు.

వేగు² య.చూ. వ్రేగు. అ.క్రి. 1. కాలు, దగ్ధమగు. నిర్వ.
రా. 8.63; 2. తపించు, తాపంపొందు. భార. శ్రీ.
1.180; 3. పరితపించు, దుఃఖపడు. రం. రా.
అయోధ్యా. 139వ. 11వం; 4. కాలంగడుపు. హరి.
హ. 5.214; 5. చచ్చు, నశించు. వీర. వి. 2.70; 6.
క్షీణించు. వరాహ. 3.47; 7. (కాయదాన్యం మొ.వి)
తవ్తమగు; వి. భారం, బరువు. చెన్నబసవ. 2.20.

వేగ(బిరు) అ.క్రి. వేగు, పరితాపం పొందు. కేయా.
3.184 <వేగు² + -అ¹ + పడు. వేగారు అ.క్రి. భార
మగు, బరువగు. ద్వి. పరమ. వి. 2.56వ. 11వం,

<వేగు + అడు¹. వేచికాల్పు స.క్రి. ఎక్కువగా
కాదించు. <వేచు + -జ¹ + కాల్పు. వేచిపోత వి.
వేగించటం, తపింపజేయటం. వరాహ. 6.103. వేచిపోయి
స.క్రి. వేగజేయు, తపింపజేయు. వేచు యా. వ్రేచు. స.
క్రి. 1. తపింపజేయు. మను. 3.33; 2. పరితపింప
జేయు. ప్రకా. 3.97; 3. వేగజేయు. భర్తించు. ఉ.రా.
3.323. వేపి యా.చూ. విపి¹. వి. కుక్క. వేటకుక్క.
చంపూరా. 7.33. వేపికాడు విణ. కుక్కల సహాయంతో
వేటాడేవాడు. మను. 4.40. వేపు యా. వ్రేపు. వి. వేచ
టం. వేపడు. భాగ. 10-4-1924. వేపుడు యా. వ్రే
పుడు. వి. 1. వేచటం, భర్తనం, వేచినకూర. రాజ వా.
2.100; 2. వేచే చట్టి, బాణలి; విణ. వేచినది. బహు
రా. 4.13. వేపుడుచట్టి వి. వేచుకునేచట్టి.

వేగెములాడు అ.క్రి. ఒప్పు. ద్వి. పరమ. వి. 4.579.

వేచు¹ స.క్రి. ఎదురుచూచు, ప్రతిక్షించు. భార. విరా. 1.47.

పో. చూ. కో. వేజో. తొంగిచూచు; గోం. వెహో--
దోదించు, చూపు; కుజ. మెహ్నా (మెహ్-). చూచు,
పరీక్షించు; కువి. బెచో-- తొంగిచూచు, బె-చో-- చూచు;
మాల్తో. బన్, ప్రతిక్షించు.

<మూ.ద్రా. *వెయ్/*వే-.

వేచు² చూ. వేగు².

వేంచేపు చూ. వేంచేయు.

వేంచేయు అ.క్రి. 1. వచ్చు. భార. ఉద్యో. 2.304; 2.
(దేవతలు, ప్రభువులు మొ.వారు) వెళ్ళు. వెళ్ళిపోవు.
పరమ. 3.51; 3. (దేవతలు, ప్రభువులు మొ. వారు)
కూర్చుండు. పాండు. 4.134; 4. (దేవతలు, ప్రభువులు
మొ. వారు) వసించు. విప్ర. 3.77; 5. ఈరేగు.
పాండు. 4.144.

సం. విజయ-, గెలుపు.

<సం. విజయ- + -ము + చేయు.

వేంచేపు వి. (దేవతలు, ప్రభువులు మొ.వారి) ప్రవేశం.
వేంక. మా. 2.112.

వేచికాల్పు చూ. వేగు¹.

వేచిపోత చూ. వేగు¹.

వేచిపోయి చూ. వేగు¹.

వేచు చూ. వేగు².

వేట్ వి. 1. పెద్దదబ్బా; 2. పెద్దతొట్టి.

ఇం. Vat. పెద్దతొట్టి.

<ఇం. Vat.

వేట యా.చూ. వేట. వి. గొర్రెల్ని, పోతుల్ని బలి ఇవ్వటం.

వేటము వి. 1. వేడుక; 2. వినోదం, ముచ్చట.

వేటు చూ. వేయు¹.

వేటుకుంచె చూ. వేయు¹.

వేటుకుంచెతీయు చూ. వేయు¹.

వేటుగజ్జెలు చూ. వేయు¹.

వేటులాడుకొను చూ. వేయు¹.

వేటులాడుకొను చూ. వేయు¹.

వేటేడుకునుకలుగజేయు చూ. వేయు¹.

వేట్కు యా.చూ. వేడుక. వి. 1. సంకోపం; 2. ముచ్చట.
వేట్కలరు యా. వేట్కలరు. వి. వేడినీళ్ళలో ఉడకబెట్టి
తయారుచేసే రంగు.

ఇం. Vat Colour. ఒకరకం రంగు.

<ఇం. Vat Colour.

వేట్లాడు చూ. వేట.

వేడబము వి. 1. వంచన, మోసం. ఉ. హరి. 4.132;
2. వేషం. కాశీ. 7.46; 3. కవట ప్రసర్తనం, మాయ.
భాగ. 10హ. 129; 4. నడవడి, ప్రసర్తన. కృ.శకు.
1.39; విణ. మనోజ్ఞం, చక్కనిది. రసిక. 4.48.

సం. విడంబ-. కపటవేషం, వంచన, తిరస్కారం;
ప్రా. వేడంబ-, వేడంబిగ-, వేలంబ, విడంబ-,
విడంబా.

<ప్రా. వేడంబ-.

వేడబించు స.క్రి. మాయజేయు, వంచించు, దగాజేయు.
వేడబము + -ంచు³.

వేడబించు చూ. వేడబము.

వేడము యా.చూ. వేలాము. వి. 1. మండలాగ్రం, కత్తి.
రామాధ్య. 7.180; 2. డేరా, శిబిరం.

వేడించు స.క్రి. 1. పరివేష్టించు, ముట్టడించు. రం.రా.యు.
348వ. 29వం; 2. చుట్టివచ్చు. అష్టమ.క. 5.262వ.
4వం; అ.క్రి. వ్యాపించు, ప్రసరించు. ద్వి. పరమ. వి.
3.170వ.

సం. వేష్టే. చుట్టు, వేష్ట-వంపు, కాదు; ప్రా వేడ-
చుట్టటం.

<ప్రా. వేడ- + -ంచు³.

వేడుక యా.చూ. వేడ్క. వి. 1. సంకోపం. భార. ఆది.
5.206; 2. కుతూహలం, ఉబలాటం. భార. ఆది.
8.242; 3. అవరీల, హేల. కాశీ. 1.33; 4. వినోదం.
శృం. నై. 3.98; 5. అభిలాష, కాంక్ష. భోజ. 4.235;
6. ఉత్సవం, సంకోపకరమైన పని. విక్ర. 2.152; 7.
విలాసం. కుక. 2.115.

క. బేట, బెంటి. కామవాంఛ; త. వేణ్, కోరిక,
వేల్, కోరిక; మ. వేల్, కోరిక, వాంఛ, కామం, వేల్పు.
ప్రేమ, అప్యాయత; పర్షి. వెజ్క. సంకోపం, కోరిక.

వేడుకకత్తియ యా.చూ. వేడుకకత్తె. వి. 1. వేళ్ళ.
కత్తన్న. 4.141; 2. వ్యభిచారిణి, జారిణి. వేడుకకత్తె
యా. వేడుకకత్తియ, వేడ్క కత్తియ, వేడ్కకత్తె. వి. 1.
వేళ్ళ. కాశీ. 3.107; 2. వ్యభిచారిణి, జారిణి. వేడుక
కాడు యా. వేడ్కకాడు. వి. 1. కుతూహలం కలవాడు,
ఉబలాటంకలవాడు. భార. గాంధ. 3.192; 2. క్షీణ
నక్తుడు. హరి. ఉ. 3.227; 3. విలాసవంతుడు. కాశీ.
6.172; 4. వినోదకరుడు. భాగ. 10హ. 446; 5.
కాంక్ష కలవాడు, అపేక్ష కలవాడు. రాఘవ. 2.78; వి.
1. ఉపవతి, జాడడు. శివరా. 3.18; 2. విటుడు. ఉ.
రా. 4.204. వేడుకకొమ్మ యా.చూ. వేడ్కకొమ్మ. వి.
1. వేళ్ళ; 2. జారిణి. వేడుకచెలి యా. వేడ్కచెలి.
వి. వేళ్ళ. పాండు. 2.13. వేడుకచేయు యా. వేడుకజేయు,

వేడ్కచేయు, వేడ్కసేయు. అ.క్రి. కుతూహలపడు. |
జాహ్నువీ. 126. వేడుకజూదము రూ. వేడ్కజూదము.
వి. వినోదంకోసం ఆడే ఆట. వేడుకపడు రూ.చూ. వేడ్క
పడు. న.క్రి. కొరు, అపేక్షించు. భార. కాంక్ష. 2.245;
అ.క్రి. కుతూహలపడు, ఉబలాటపడు. దోజ. 2.112.
వేడుకలకత్తియ రూ.చూ. వేడుకలకత్తె. వి. 1. వేశ్య; 2.
జారిణి, వ్యధిచారిణి. వేడుకలకత్తె రూ. వేడుకలకత్తియ,
వేడ్కలకత్తియ, వేడ్కలకత్తె. వి. 1. వ్యధిచారిణి, జారిణి.
భాగ. 9.380; 2. వేశ్య. వేడుకలుకొనలేదు రూ.చూ.
వేడ్కలు కొనలేదు. అ.క్రి. కోరికలు ఎక్కువగు. వేడుకలు
చూపు రూ. వేడుకలుచూపు, వేడ్కలుచూపు, వేడ్కలు
సూపు, అ.క్రి. సంకోషంకొలుపు. రుక్మా. చ. 4.70,
వేడుకలుసూపు(-చూపు) రూ.చూ. వేడుకలుచూపు. అ.క్రి.
సంకోషం కొలుపు. వేడుకనలుపు రూ. వేడ్కనలుపు.
అ.క్రి. 1. క్రిడించు, దోగించు. విష్ణు. 4.224; 2. విహరించు.
గౌ.హరి. 1.1272-78పం. వేడుకసేయు(-చేయు) రూ.చూ.
వేడుకచేయు. అ.క్రి. కుతూహలపడు.

వేడెము వి. 1. మండలగతి, చుట్టుతిరగటం. వసు. 6.97; 2.
అశ్వగతి విశేషం, గుర్రాలమండలాకారగతి. రాజ. చ.
2.29.

నం. వేడ్చన - వేడ్చ -, ఆవరణం; ప్రా. వేడ్చల.
ఆవరణం, వేడ్చణ - రుమాలు, తలపాగ; శా. వేడ్చద -;
అ.చూ. వేడ్చ - చుట్టలం, వేడ్చగణ, భూషణం, వేడ్చజ,
చండాళిక, వేడ్చల; పా. వేత్ - వేత్క - వేత్చన -;

క. వేడె, ఆవరణం, ఆశ్రమణం, పలయం, కంచె,
వేడెయ, కంచె; బ్రా. వేడ్.

<ప్రా. వేడిల.

వేడెమువెట్టు(-వెట్టు) అ.క్రి. చక్రచ్రమణం చేయు,
వర. రా. నుం. 18.24 వేడెంపుగట్టు వి. చక్రవాళ
పర్వతం. రామాభ్యు. 765. వేడెవెట్టించు న.క్రి. పరివే
ష్టించు, చుట్టుకొను. భాగ. 9.289. <వేడెము +
వెట్టించు. వేడెవెట్టు న.క్రి. 1. పరివేష్టించు, ముట్టడించు,
చుట్టుముట్టు. శైమినిభా. 7.147; 2. పరివేష్టించుచేయు.

<వేడెము + వెట్టు.

వేడెంపుగట్టు చూ. వేడెము.

వేడెవెట్టించు చూ. వేడెము.

వేడెవెట్టు చూ. వేడెము.

వేడ్క రూ. వేట్క. వేడుక. వి. 1. కుతూహలం. భార.
అది. 1.128; 2. వినోదం. భార. విరా. 1.140; 3.
అపేక్ష, కోరిక. భార. విరా. 288; 4. సంకోషం. విక్ర.
1.19; 5. ఉత్సవం. నీలా. 3.46.

వేడ్కకత్తియ రూ.చూ. వేడుకకత్తె. వి. 1. వేశ్య; 2.
జారిణి. వేడ్కకత్తె రూ.చూ. వేడుకకత్తె. వి. విలాసవతి
అయినస్త్రీ. క్రిడా. 1.129; 2. వేశ్య. వేడ్కకాడు రూ.
చూ. వేడుకకాడు. వి. జారుడు, పండి. చ. 2.116.
వేడ్కకొమ్మ రూ. వేడుకకొమ్మ. వి. వేశ్య; 2. జారిణి.
వేడ్కచెలి రూ.చూ. వేడుకచెలి. వేడ్కచేయు రూ.చూ.
వేడుకచేయు. అ.క్రి. కుతూహలపడు, వేడ్కజూదము రూ.

చూ. వేడుకజూదము. వి. వినోదం కోసం ఆడే ఆట.
వేడ్కవడు రూ. వేడుకపడు. న.క్రి. అపేక్షించు. భార.
విరా. 298; అ.క్రి. వేడుకపడు, కుతూహలపడు.
శృం.నై. 3.33. వేడ్కలకత్తియ రూ.చూ. వేడుకలకత్తె
వి. 1. వేశ్య; 2. జారిణి. వేడ్కలకత్తె రూ.చూ. వేడు
కలకత్తె. వి. 1. వేశ్య; 2. జారిణి. వేడ్కలుకొనలేదు రూ.
వేడుకలుకొనలేదు. అ.క్రి. కోరికలు ఎక్కువగు. హంస.
1.169. వేడ్కలుచూపు రూ.చూ. వేడుకలుచూపు. అ.క్రి.
సంకోషం కొలుపు. వేడ్కలుసూపు(-చూపు) రూ.చూ.
వేడుకలుచూపు. అ.క్రి. సంకోషం కొలుపు. వేడ్కనలుపు
రూ.చూ. వేడుకనలుపు. అ.క్రి. 1. క్రిడించు, దోగించు;
2. విహరించు వేడ్కసేయు(-చేయు) రూ.చూ. వేడుక
చేయు. అ.క్రి. వేడుకచేయు, కుతూహలపడు, వేడుకచేయు,
వేడ్కలరు రూ.చూ. వేడ్కలరు. వి. వేడ్కలరు ఉడకబెట్టి
తయారు చేసేరంగు.

వేడ్చ రూ.చూ. వేడుక. వి. వేడుకొను. ద.హిం.రా. సంపు.
10. కా. సం. 593.

వేండు రూ.చూ. వేడుక. వి. ఆరునొక్కటి, నె.గా. నెల్లూరు.
30. క్రి.శ. 1270.

వేండ్రవడు చూ. వేండ్రము.

వేండ్రము వి. వేడిమి. ఉ. హరి. 6.78; విజ. 1. మిక్కిలి
వేడిమి అయినది. రం. రా. అయోధ్యా. 96పు. 23పం;
2. శౌర్యవంశం. భాగ. 10పూ. 1522; 3. తీక్షణం,
వాడైనది. అహల్యా. 197; 4. పరుషం. అచ్చ. రా.
బాల. 148.

వేండ్రవడు అ.క్రి. కోపించు. హంస. 3.150.

<వేండ్రము + పడు.

వేండ్లు చూ. వేడి.

వేట రూ. వెంటి, వేట. వి. 1. మృగయ, అడవిలో మృగాల్ని
పట్టుల్ని సంహరించటం. భార. ఆది. 4.27; 2. మేక
పోతు, దేవతలకు బలి ఇవ్వటానికి ఏర్పరచిన మేకపోతు.
హంస. 291; 3. తగరు, హట్టేలు. ఆం. భా. 3.58.

క. వేట, బెట, బెంటె, వెంటబెట్టు; కొడ. బొ.ట.
వేటాడు; బు. బెంటె, భోంటె, బెటి. వేటాడు, వేట;
క. వెట్టమ్, వేటై. వేటాడు, వెంటబెట్టు, సంహరించు,
వెట్టు. వేటాడే వృత్తి, వెటు. వేటాడటం, వేటాడే
వాడు; కో. వె.టి. వేటాడటం; తా. వె.టి. వేటాడు.

వేట్లాడు రూ.చూ. వేటలాడు. అ.క్రి. వెట్టలాడు.
కొట్లాడు. మజివా. 2.146. వేటకరి వి. వేటకాడు. మను.
4.50. వేటకాడు రూ. వేటగాడు. వి. 1. వేటాడే
వాడు. భార. శబ్ద. 2.36; 2. నశింపచేసేవాడు. అచ్చ.
రా. అయోధ్యా. 42; క. వెట్టణ్, వెట్టువణ్.
వేటకాడు, వెటచ్చి. వెటిచ్చి. వేటాడేస్త్రీ. వేటకుక్క
వి. వేటాడటంలో నేర్పు ఉన్నకుక్క. విశ్వకర్మపు.
వేటగాడు రూ.చూ. వేటకాడు. వి. 1. వేటాడేవాడు,
మృగయడు; 2. నశింప చేసేవాడు, సంహరించే
వాడు. వేటగిరి వి. వేటాడి జీవించేచోయ, వ్యాధుడు.
రాజవా. 3.57. వేటచాళ్లు వి.బ.వ. ఒకదినను వస్త్రాలు.

సిం. ద్వా. 3.206. వేటచెఱుకువండువు వి. బలిజచ్చే జాతర. నలచ. 1.126. వేటతెర వి. తట్టి, తెర. వేట పట్టు వి. వేటాడేదోటు. కు. సం. 5.584. వేటవల్లియ దూ.చూ. వేటపల్లె. వి. బోయపల్లె. వేటపల్లె రూ. వేట పల్లియ. వి. బోయగూడెం, పక్కణం. కాళి. 4.60. వేటపిట్ట వి. దీమం పిట్ట, పక్షుల్ని పట్టుకోవటం కోసం వేటగాని చేత పెంచబడే పక్షి. వేటపోతు వి. గొర్రె, తగరు. వేటమ్మ వి. వేటకు పనికివచ్చే బాణం. మను. 4.103. <వేట+అమ్మ. వేటయిట్టి(-ఇట్టి) వి. ఇద్రుల్ని వేటాడటం కోసం పెంచబడిన లేడి. చంద్రబా. 2.22. వేటరి వి. వేటకాడు. ఇందు. 2.57, చిత్రబా. 3.187. <వేట+ఆరి. వేటలాడు రూ. వేట్లాడు. స.క్రి. 1. వడించు, చంపు. భార. ఉద్యో. 4.144; 2. వియ (బాబాల్ని) ప్రయోగించు. శృం.నై. 3.26. <వేట+అ+అడు. వేటలుపట్టు స.క్రి. మేకపోతులు పొట్టేళ్ళు మొ. వాటిని బలి ఇచ్చు. కాళి. 3.40. వేటాడు స.క్రి. 1. వడించు, సంహరించు. భార. ఉద్యో. 4.407; 2. అడవిలో వలలు దీములు మొ. వాటిని వదిలి మృగాల్ని పట్టుల్ని వడించు. మను. 4.55; 3. పోగొట్టు. నళింప చేయు. నీలా. 3.45. <వేట+అడు. వేటాటుగావేయ స.క్రి. ఒకడెల్లతో ఆరు తుండ్లుగా నరుకు. గౌ.హరి. 2.385. <వేట+అలు+అగు+అ+ప్రేయ.

వేటము రూ.చూ. వేటము, వి. అనురాగం, వలపు. భాగ్య.సం. 14.178.

వేటాడు చూ. వేట.

వేటాటుగావేయ చూ. వేట.

వేడ(బడిన)వాడు చూ. వేడు¹.

వేడి¹ చూ. వెచ్చ, వెట్ట. విణ. 1. పరుషం. కర్ణకరోరం. భార. బీష్మ. 3.177; 2. దుఃఖకరం. సంభాషకరం. భాస్క. రా. కిష్కిం. 266; 3. తీక్ష్ణం, ఉగ్రం. పాండు. 1.101; 4. వెచ్చనిది, ఉష్ణం. నీలా. 2.83, సారంగ. 3.79; వి 1. సంభాషం, విరహసంభాషం. భార. ఆశ్ర. 1.93; 2. ఉష్ణత, వేడిమి. నృసింహ. 2.118; 3. తీక్ష్ణత. భార. ఆరణ్య. 4.243; 4. తేజం, ప్రతాపం. మార్క. 7.84.

క. ఎట్టె, వెట్టె. వేడిమి.

వేండ్లు వి.బ.ప. ఉష్ణతలు. భాగ్య. సం. 10.294. వేడికంటి వి. శివుడు, ఉగ్రాక్షుడు. యయా. 415. <వేడి+కన్ను+-కరి. వేడినీరు రూ.చూ. వేన్నీరు. వి. ఉష్ణజలం. వేడిపల్కులు వి.బ.ప. కోపం మాటలు. వర. రా. ఆయోధ్యా. 302పు. 18వం. వేడిమాట వి. ఉష్ణం కలిగించేమాట. గౌ. హరి. 2.217వం. వేడిమి వి. 1. ప్రతాపం. భార. విరా. 5.110; 2. ఉష్ణత, తాపం. భార. ఉద్యో. 3.197; 3. తీక్ష్ణత, కరకుదనం. భార. వ్రోణ. 1.232; 4. చురుకుదనం. భార. కర్ణ. 1.68; 5. సంభాషం. భార. సౌప్తి. 1.50; విణ. కఠినం. గౌ. హరి. ఉ. 1861వం. వేడిమికన్నార వి. శివుడు, ఉగ్రాక్షుడు. అచ్చ. రా. కిష్కిం. 75. వేడిమి

లేనివాడు విణ. అనుష్టుడు. వేడిమిసూపు (-చూపు) అ.క్రి. పరాక్రమం చూపు. భార. వ్రోణ. 4.116. వేడివిడువనికూడు వి. 1. ఆరగించటానికి అనువైంది. తాళ్ల. సం. 11.3బా-116; 2. వేడిపోని అన్నం. వేడివెలుగు రూ. వేడివెల్లు. వి. ఉష్ణకరణుడు, సూర్యుడు. భోజ. 351. వేడివెలుగువట్టి రూ. వేడివెల్లు పట్టి. వి. 1. శని; 2. కర్ణుడు; 3. సుగ్రీవుడు; 4. యముడు. వేడివెలుగులప్రోడ రూ. వేడివెల్లులప్రోడ. వి. సూర్యుడు, ఉష్ణరశ్మి. వేడివెల్లు రూ.చూ. వేడి వెలుగు. వి. ఉష్ణకరణుడు, సూర్యుడు. వేడివెల్లువట్టి రూ.చూ. వేడివెలుగు పట్టి. వి. 1. శని; 2. కర్ణుడు; 3. సుగ్రీవుడు; 4. యముడు. వ్య. సూర్యవత్తుడు. వేడివెల్లులప్రోడ రూ.చూ. వేడివెలుగులప్రోడ. వి. సూర్యుడు, ఉష్ణరశ్మి. వేడివెల్లుగాజేయ అ.క్రి. నళింప చేయు, పొగరణచు. బసవ. 6.157. వేడివెసలట్టు వేసరు అ.క్రి. మిక్కిలి వేసటపడు. వినుగుచెందు. హంస. 3.145. వేడివేలుపు రూ. వేడివేల్పు. వి. 1. ఉష్ణకరుడు, సూర్యుడు. గౌ.హరి. పూ.1157; 2. అగ్నిదేవుడు, జ్వలనుడు. వేడివేల్పు రూ.చూ. వేడివేలుపు వి. 1. అగ్నిదేవుడు, జ్వలనుడు. సమీర. 2.105 2. ఉష్ణకరుడు. సూర్యుడు. రామాభ్యు. 7.180. వేణ్ణిళ్ళు రూ.చూ. వేనీళ్ళు. వి.బ.ప. ఉష్ణజలం, వేడైననీళ్ళు. వేణ్ణిళ్ళు అ.క్రి. వేణ్ణిళ్ళుపోయ. కాళి. 4.11; స. క్రి. స్నానం చేయించు. <వేణ్ణిళ్ళు+అర్పు. వేణ్ణిళ్ళు రూ.చూ. వేనీళ్ళు. వి.బ.ప. వేడిచేసిన నీళ్ళు. వేనీళ్ళు రూ. వేణ్ణిళ్ళు, వేణ్ణిళ్ళు వి.బ.ప. వేణ్ణిళ్ళు. భాగ్య. సం. 5.160. <వేడి¹+నీరు+-లు. వేన్నీరు రూ. వెణ్ణిరు, వేడినీరు. వి. వేడినీరు. మార్క. 3.254.

వేడి² చూ. వేడు².

వేడికొను చూ. వేడు¹.

వేడికోలు చూ. వేడు¹.

వేడించు చూ. వేడు¹.

వేడి చూ. వేడు².

వేడు¹ రూ. వేణ్ణు, వేండు. స.క్రి. 1. తలచు. భార. ఆది. 3.158; 2. కోరు, అడుగు. భార. ఆది. 4.177; 3. యాచించు. భార. ఆది. 5.218; 4. ప్రార్థించు మార్క. 3.8.

క. బేకు, బేడ్కు, బేడ్కుమ్, కోరుకున్న, కావలసిన, బేడు, గోరుకొను; కొడ, బొ.డె. యాచించు; కు. బేడుని, యాచించు, అడుగు, బేడవె, యాచకుడు, బీడవాడు; క. వేండు. కోరుకొను, వాంఛించు, ప్రార్థించు, అర్థించు, వేండుమ్, వేణుమ్. కావలసిన, అవసరమైన; మ వేణుమ్, వేండుమ్. అవసరమైన, వేండు. ఆత్యవసరమైన; కో. వె. కొ. కోరుకున్నది, వె.టు. అవసరం లేనిది; కొ. బొ.డె. యాచించు; కొలా. వె.ల్. అడుగు; నా. వెల్. యాచించు, అడుగు; బ్రా. బంటింగ్. అర్థించు, ప్రార్థించు.

<మూ.ద్రా.*వెక్.

వేడ(బడినవాడు) విణ. అధ్యర్థికుడు, ప్రార్థికుడు.
 <వేడు¹ + -అ¹ + పడినవాడు. వేడికొను చూ. వేడు
 కొను. స.క్రి. 1. యాచించు. భార. ఉద్యో. 3.197; 2.
 ప్రార్థించు. శృం.నై. 3.129. <వేడు¹ + -ఇ¹ + కొను.
 వేడికోలు చూ. వేడుకోలు. వి. యాచన, యాచించటం.
 భార. ఆది. 5.208. <వేడు¹ + -ఇ¹ + -కోలు.
 వేడించు స.క్రి. వేడచేయు, ప్రార్థించేటట్లు చేయు. బిల్లు.
 1.58. <వేడు¹ + -ఇంచు³. వేడుకొను చూ. చూ.
 వేడికొను. స.క్రి. 1. ప్రార్థించు. ఉ.రా. 4.48; 2.
 యాచించు. వేడుకోలు చూ. చూ. వేడికోలు. వి.
 యాచించటం. వేడువాడు విణ. బిక్షకుడు, యాచకుడు.
 వేడు² చూ.చూ. ఎవ్వడు. సర్వ. ఎవడు. రామాయ. 8.192.

వేడి² చూ.చూ. వేడి. ఆవ్య. ఎక్కడున్నాడు. భోజ. 174.
 వేడి² చూ. వేడి². ఆవ్య. ఎక్కడున్నాడు. భార. ద్రోణ. 3.46. <వేడు + -ఇ8.

వేడ్డిళ్ళు చూ. వేడి¹.

వేడ్డిళ్ళార్చు చూ. వేడి¹.

వేడ్డిళ్ళు చూ. వేడి¹.

వేడివర్షము వి. పండితుల్ని సన్మానించే పండుగ. నె.శా. 50గోలు. 51. క్రి.శ. 1155.

సం. వేదీన్. పండితుడు, తెలిసినవాడు. పర్వన్. పండుగ.

<సం. వేడిపర్వం.

వేద వి. భార. భాగ్య. సం. 8.180.

సం. వేధ. కుట్టటం, గుచ్చటం, గాయం, గాయం చేయటం, రంధ్రం.

<సం. వేధ-.

వేడించు అ.క్రి. వేడనపడు. నొచ్చు. భోజ. 6.171; స.క్రి. కృష్ణపెట్టు. <వేద + -ఇంచు³.

వేదం వి. పెద్దపెద్ద ఆకులు కలిగి మలయశీర ప్రాంతాల్లో పెరిగేచెట్టు. (దీనికాయలు తింటారు). (Terminalia-calappa).

సం. వేద-., జ్ఞానం, తెలివి, శ్రుతి, దర్శన, మేడిచెట్టు.

<సం. వేద-(అర్థవిపరి-).

వేదమూర్తి వి. సిద్ధాంతి, ఇంటి కట్టుబడికి ముహూర్తాన్ని, నిర్మాణ పద్ధతుల్ని శాస్త్రప్రకారం నూచించేవాడు.

సం. వేదమూర్తి-., వేదం బాగా తెలిసినవ్యక్తి.

<సం. వేదమూర్తి-(అర్థవిపరి)

వేదవట్టు అ.క్రి. వేదప్రవచనం చేయు. భాగ్య. సం. 9.246.

సం. వేద-శ్రుతి, జ్ఞానం.

<సం. వేద- + పట్టు¹. (మిశ్రసం-).

వేదవృత్తి వి. దేవాలయాల్లో వేదపారాయణకి నిర్వహించే వృత్తి. ఆం.సా. వ.వ. సంపు. 2వ. 222. క్రి.శ. 1712.

సం. వేదవృత్తి-., వేదం చదవటమనేపని.

<సం. వేదవృత్తి-.(అర్థవిపరి-).

వేదసంత వి. వేదాధ్యయనం.

సం. వేద-., జ్ఞానం, శ్రుతి.

<సం. వేద- + సంత, (మిశ్రసం-).

వేడించు చూ. వేడి.

వేడు వి. 1. దుర్గంధం. భాగ్య.సం. 11.3. 116. ఆం.రా. 1.109; 2. వెగటుమాల. సారంగ. 3.56; 3. గంధం. విష్ణువు. 1.136; విణ. దుస్సహం, వెక్కపం సారంగ. 2.125.

సం. వేధ -., గుచ్చటం, గాయంచేయటం.

వేనలి వి. 1. జడ, వేడి. కు సం. 5.165; 2. సిగ, జుట్టు. నిర్వ.రా. 5.17; 3. కొవ్వు, ధమ్మిల్లం. పారి. 2.11.

సం. వేణి. జుట్టు; ప్రా. వేణి. వేణి; అ.మా. వేణి.

<ప్రా. వేణి.

వేనవేలు చూ. వేయి. విణ.బ.ప. పెక్కువేలు, అనేకాలు. పండి.చ. 1.52.

వేనవేల్వీధులు వి.బ.ప. అనేకవిధులు, పలురీతులు. పండి.చ. 1.2293. సం. విధి-రీతి. పద్ధతి. < వేనవేలు + సం. విధి- + -లు.

వేనవేల్వీధులు చూ. వేనవేలు.

వేనాద్రి చూ.చూ. వెన్నెచురు. వి. నీటివారల పెరిగే ఒక రకం పాకుడు కలుపుమొక్క.

వేని వి. అరనందు, రెండిళ్ళ మధ్యకన్న నందు.

వేనీళ్ళు చూ. వేడి¹.

వేను వి. 1. చాటుమాల; 2. సామెత; 3 కొనడు.

వేత చూ. వేయి¹.

వేడుతీది చూ. వేడులు.

వేడులు వి. 1. అవివేకం. భార. ఉద్యో. 1.56; 2. ఉన్నాదం, పిచ్చి. నృసింహ. 5.12; 3. పికాచం. ఉ.హరి. 2.150; విణ. 1. ఉన్నత్తుడు, పిచ్చివాడు. భార. అశ్వ. 1.43; 2. వివేకహీనుడు. భార. అశ్వ. 4.82.

వేడుతీది విణ. వెరిది, పిచ్చెత్తినది. మృత్యు. 3.29.

<వేడులు + ఇది. వేడులుకొను చూ. వేడులుకొను. అ.క్రి. పిచ్చెత్తు. భోజ. 3.42. వేడులుకొను చూ. వేడులుకొను. అ.క్రి. పిచ్చెత్తు. వేడులులు వి.బ.ప. అకారణ హాస్యాలు, పిచ్చి నవ్వులు. పి.శకు. 4.64. వేడుతెత్తు అ.క్రి. ఉన్నాదం పట్టు, పిచ్చి పట్టు. ఆము. 4.35. <వేడులు + ఎత్తు¹.

వేడుతెత్తు చూ. వేడులు.

వేన్నీరు చూ. వేడి.

వేపారి వి. మధ్యమతస్తుడైన ఉద్యోగస్తుడు. హంస. 3.99.

సం. వ్యాపారిన్. వర్తకం చేసేవాడు, వణిజుడు, ఆద్యనించేవాడు.

<సం. వ్యాపారిన్.

వేపు చూ. చూ. వైపు. వి. పక్క, పంక, వెంట.

వేపుకుతిను చూ. వేగు². స.క్రి. వేధించు.

వేపుకొనితిను చూ. వేగు². స.క్రి. వేధించు.

వేపుడుపిండి చూ. వేగు². వి. ప్రసాదంలోనూ కూరల్లోనూ వేయటం కోసం ఎలకులు, లవంగాలు, దనియాలు,

బియ్యం. బీలకర మొ. వాటిని కలిపి చేసిన మెత్తటి పొడి.
వేమఁడు య.చూ. వేముఁడు. వి. దేవుడు.

వేము చూ. వేప. వి. వేపచెట్టు. నింబం. E1. సంవ.5.శా.
సం. 10. శ్రీ.శ. 1102, బసవ. 1.356 పం. (Azadia
rachta indica).

క. బేళ. వేపచెట్టు ; కు. బేళ ; క. వేంపు. వేప.
వేప్పిలై. వేపాకు ; మ. వేప్పు. వేపచెట్టు ; కో.
వెప్పరమ్. వేపచెట్టు, వెపటె. వేపకాయ.

<మూ.ద్రా. *వేప్.

-వేములు వి.బ.వ. గ్రామనామాంతపదం. ద.హిం.శా.
సంవ. 10.శా.సం. 504. శ్రీ.శ. 1313. వేంప - య.చూ.
వేప-. వి. వేపచెట్టు ; విణ. వేపచెట్టుకు సంబంధించిన.
వేంపమాను వి. ఒకానొకచెట్టు. నింబం. వేంపువ్వు వి.
వేపవవ్వు. <వేము+వవ్వు. వేప - య. వేంప-.
వి. 1. వేపచెట్టు. నింబవృక్షం ; 2. వేపాకు. (Azadi-
rachta indica). వేపకాయంతవెట్టి వి. ఎంతోకొంత
చాదస్తం. వేపరొద్దగడ్డి వి వేపచెట్టు ఆకు, ఈ ఆకును
పచ్చి ఎరువుగా ఉపయోగిస్తారు (Melia dazaidracht-
linn).

వేముఁడు య. వేమఁడు. వి. దేవుడు. వేమ. 2150.

వేంప చూ. వేము.

వేంపమాను చూ. వేము.

వేంపుడు చూ. వేగు2. వి. వేయించింది. వేపుడు. వేవుడు
కూర.

వేంపువ్వు చూ. వేము.

వేప చూ. వేము.

వేపకాయంతవెట్టి చూ. వేము.

వేపరొద్దగడ్డి చూ. వేము.

వేపి చూ. వేగు2.

వేపికాడు చూ. వేగు2.

వేపు. చూ. వేగు2.

వేపుడు చూ. వేగు2.

వేపుడుచట్టి చూ. వేగు2.

వేబోక చూ. వేగు1.

వేయగుపాలు చూ. వేయి.

వేయంచులకైదుపు చూ. వేయి.

వేయంచులగుసురె చూ. వేయి.

వేయంచులవాలు చూ. వేయి.

వేయంచులసురె చూ. వేయి.

వేయి య. చూ. వెయి. సర్వ.బొ. పడినూర్లు, సహస్రం.
అనేకం. పెక్కు. తార.ఆది. 1.82.

వేయగుపాలు వి. సహస్రాంశం. వేయపవంత. తార.
ద్రోణ. 2.145. <వేయి+అగు+పాలు1. వేయంచుల
కైదుపు వి. సహస్రారం. విష్ణుచక్రం కకుత్స్థి. 5.208.
<వేయి+అంచు3+అ+అ12+కైదుపు. వేయంచు
లగుసురె వి. విష్ణుచక్రం. సుదర్శనం. <వేయి+
అంచు3+అ+అగు+సురె. వేయంచులవాలు య.
వేయి యంచుల వాలు. వి విష్ణుచక్రం. సహస్రారం.

<వేయి+అంచు3+అ+అ12+వాలు. వేయంచు
లసురె వి. విష్ణుచక్రం. సుదర్శనం <వేయి+అంచు3+
అ+అ12+సురె. వేయికండ్లకడవ వి. చిన్నచిన్న
చిల్లులు పెట్టిన కాలపని మట్టిపాత్ర. వేయికండ్లకుండ య.
వెయ్యికండ్లకుండ వి. వెయ్యికళ్ళకుండ. వేయికన్నులజూచు
స.శ్రీ. అనక్షతో చూచు. రాధా. 1.146. <వేయి+
కన్ను+అ+అ1+చూచు. వేయికన్నులవాడు య.
వేయిగన్నులవాడు. విణ. సహస్రాక్షుడు, దేవేంద్రుడు.
విక్ర. 6.11. వేయికన్నులవేలుపు య.చూ. వేయికన్నుల
వేల్పు. వి. సహస్రాక్షుడు, ఇంద్రుడు. వేయికన్నుల
వేల్పు య. వేయికన్నులవేలుపు. వి. సహస్రాక్షుడు.
ఇంద్రుడు. శృం.నై. 4.23. వేయికాళ్ళజెట్టి వి. 1.
త్రిమ్మరి, తిరుగుబోతు ; 2. వెయ్యికాళ్ళున్న జెర్రి. వేయి
గంటాలకు కవితచెప్ప అశ్రీ. సహస్రావదానంచేయు.
వేయిగండ్లకుండ య.చూ. వెయ్యికండ్లకుండ. వి. చిన్న
చిన్న చిల్లులు పెట్టిన కాలపని మట్టిపాత్ర. వేయిగన్నుల
వాడు య.చూ. వేయికన్నులవాడు. విణ. సహ
స్రాక్షుడు, దేవేంద్రుడు. వేయిచుంగలపాగగలదిట్ట వి.
శివుడు. వేయిచేతులదిట్ట వి. సూర్యుడు. సహస్రకరుడు.
వేయిచేతులయెకిమీడు (-ఎకిమీడు) వి. సహస్రబాహుడు,
కార్తవీర్యార్జునుడు. అచ్చ.రా.య. 500. వేయిచేతులతోడు
వి. 1. కార్తవీర్యార్జునుడు. అచ్చ. రా. సం. 157 ;
2. సహస్రకిరణుడు, సూర్యుడు. అం.నా.సం. దేవ. 16.
వేయిచేతులవాడు విణ. వెయ్యిచేతులున్నవాడు, కార్తవీర్య
ర్జునుడు. సిం. నార. 17. వేయిచేతులసామి వి. సూర్యుడు.
సహస్రకరుడు. అచ్చ.రా.య. 528. వేయిండ్లపూజారి వి.
కొండల తరిగేవాడు, వెయ్యిళ్ళపూజారి. <వేయి+ఇల్లు
+అ+అ12+పూజారి. వేయితలలపోడ వి. శేషుడు,
సర్పరాజు. <వేయి+తల+అ+అ12+పోడ. వేయి
నోళ్ళబొగడు స.శ్రీ. అధికంగా పొగడు. రాధా. 1.146.
<వేయి+నోరు+అ+అ1+పొగడు. వేయినోళ్ళబొగి
వి. అదిశేషుడు.తాళ్ళనం. 8.267. సం. భోగిన్. పాము
పడగగలది. <వేయి+నోరు+అ+అ12+సం.
భోగిన్. వేయినోళ్ళమెచ్చు అశ్రీ. ఎక్కువగామెచ్చు. విజయ.
1.82. <వేయి+నోరు+అ+అ1+మెచ్చు. వేయి
మోములదిట్ట వి. శేషుడు, సర్పరాజు. <వేయి+మోము
+అ+అ12+దిట్ట. వేయియంచులవాలు య.చూ.
వేయంచులవాలు. వి. సహస్రారం. విష్ణుచక్రం. ఉ.రా.
2.214. <వేయి+అంచు3+అ+అ12+వాలు.
వేయవరాలవిలువ వి. అమూల్యం. కుక. 1.222.
వేయివెట్టు(-వెట్టు) స.శ్రీ. ప్రోదిచేయు. విజయ. 3.89.
వేయివేలు విణ. బ.వ. పదిలక్షలు. హరి.హ. 7.152.
వేలవేలు విణ. బ.వ. అనేకం. తాళ్ళ.నం. 8.104. వేలాంత
రాలు వి.బ.ప. వేలు. సగ. అంతర-. భేదం. <వేయి+
అ+సం. అంతర-+ము+అ. వేలు3 వి. 'వేయి'
బహువచనరూపం. తార. ఉచ్ఛో. 4.201. <వేయి+అ.
వేయించిన చూ. వేయి1.
వేయించిబొక్కులాడు చూ. వేయి1.

వేయించు చూ. వేయి¹.

వేయి¹ రూ.చూ. ప్రేయ. స.క్రి. 1. తెగగొట్టు, నరకు, ఖండించు. కేయా. 8.199; 2 కొట్టు, ప్రహరించు. హర. 7.77; 3. పరచు, ఒగ్గు. కాశీ. 2.55; 4. మూయు, కాశీ. 4.99; 5. ఉంచు, నిక్షేపించు. వరాహ. 2.37; 6. కిందపడవైచు, పడవైచు. వరాహ. 3.47; 7. (వింజామడం మొ. వాటిని) విసరు, వీచు. వరాహ. 5.37; 8. పందెంవైచు, పాచికను దొర్లించు. ఆము. 1.59; 9. బాగుచేయు. నె.శా. కందుకూరు 83. క్రి.శ. 1526; 10. ఉంచు, పట్టు, చొనువు. ప్రభా. 2.67; 11. ఎగరవైచు. కకుత్స్థ. 4.98; 12. దరించు. ద్వి.నల. 1.12; 13. తోట మొ. వాటినిప్రతిష్ఠించు. మొక్క మొ. వాటిని నాటు. విప్ర. 2.69; 14. విసరు, ప్రక్షేపించు. రాజవా. 5.30; 15. లాంబూలం నమలు. సారంగ. 3.154; 16. కప్ప, ఆచ్ఛాదించు. హరంగ. 3.154; 17. (సిగ) ముడుచు. దశా. 1.260; 18. గడించు. దశా. 1.264; 19. తొడుగు, దరింపచేయు. దశా. 2.305; 20. మోగించు, కొట్టు, తముకుచేయు. తముకువాయింపు. శక. 4.111; 21. ఒకదానిపై ఒకటి క్రమంలో నిలుపు, క. బెసె. దెబ్బ; తు. బేపుని. ఇంటికప్పనేయు. బేపపుని. నేయించు; త. వేయి(-వ్-, స్-). మూయు, కప్పనేయు, వేయు, వేయితల్. నేసినజల్లు, వేయువు. ఆచ్ఛాదనం, ముసుగు, మేపు. నేయు, మేచ్చల్, మేణ్ణల్. నేయటం, పెంకునేత; క. వేజ్ - (వె.జ్-). నేయు; తా. పె.యి. నేయు; గో. నేసానా. (ఇంటికప్ప మొ. వాటిని) నేయు; కుజ. వేప (వేత్-). కొట్టు; కువి. వే-కొట్టు; పర్తి. వేజ్- (ఇంటికప్ప మొ. వాటిని) నేయు; కొలా. వెంజ్. నేయు; నా. వెంజ్. ఇంటికప్పనేయు; గ. వేంగ. (ఇంటికప్ప మొ. వాటిని) నేయు; కురు. బైనా. బేనా. పెంకులువేర్చు. నేయు; మాల్తా. బెసె. (ఇంటికప్ప మొ. వాటిని) నేయు; ద్రా బెన్. దరించు.

<మూద్రా. *వెయ్-/వేయి-.

వేటు రూ.చూ. ప్రేటు. వి 1. దెబ్బ, హతి. విక్ర. 6.79; 2. వేయటం. సిం.ద్వా. 10.88. వేటుకుంచె రూ. ఏటుకుంచె. వి. నరిచేసేటప్పుడు పడుగు ఆరుబదునులో ఉండగా అంటుకున్న పోగులు విడదీయటానికి ఉపయోగించే కుంచె. వేటుకుంచెతీయు రూ. ఏటుకుంచెతీయు. అ.క్రి. నరిచేసేటప్పుడు పడుగు ఆరుబదునులో ఉండగా అంటు కొన్న పోగులు విడదీయటానికి కుంచెతోడువు. వేటుగజ్జెలు వి.బ.వ. నాట్యంలో కాళ్ళకు కట్టుకునేగజ్జెలు. మల్లు. 4.64. వేటులాడుకొను అ.క్రి. ఆడుకొను. తాళ్ల.నం. 11.216. <వేటు+-లు+ఆడుకొను. వేటులాడుగొను స.క్రి. కొట్టు. తాడించు. వేదేడుతునుకలుగజేయు స.క్రి. ఒక్కదెబ్బతోపెడకు నకలుగాచేయు. పి.శకు. 3.77. <వేటు+ఎడు+తునుక+-+లు+చేయు. వేత రూ.చూ. వేత. వి. 1. దెబ్బ, హతి. పను. 5.7; 2. ఇదికొన్నిరాతువులకనుప్రయుక్తమవుతూ. ఉంటుంది. రామలింగ. 99; 3. వేయటం వేయించిన విధ. తవ్వించిన. వేయించి బొక్కులాడు స.క్రి. వేధించు,

సాధించు. <వేయి¹+అంచు³+ఇ³+బొక్కు+-ఆడు. వేయించు స.క్రి. 1. పడవేసేట్లుచేయు. రాఘవ. 4.93; 2. ప్రతిష్ఠించు, నెలకొల్పు. ఘటికా. 1.48; 3. మోగింప చేయు. ఉ.రా. 2.28. <వేయి+-అంచు³. వేసికొను స.క్రి. అన్యాయంగా తీసుకొను, అపహరించు. వరాహ. 7.25. <వేయి¹+ఇ³+కొను.

వేయి² చూ.రూ. వెయి. సర్వ. వెయ్యి, నూరుపదులు. విప్రర్ణ శాసనం. క్రి.శ. 628.63.

వేరగు చూ. వేరు³.

వేరటాలు చూ. వేరు².

వేరమి రూ.చూ. వేరిమి¹. వి. విరోధం, పగ.

వేరము రూ.చూ. వేరిమి¹. వి. 1. విరోధం, పగ. తార ఉద్యో. 4.3; 2. వేగం. అం.రా. 3.48.

వేరాకు చూ. వేరు³.

వేరిమి¹ రూ. వేరమి, వేరము. వి. 1. విరోధం, పగ. తార. ఉద్యో. 3.74; 2. వేగం.

సం. వైర-; శత్రుత్వం; ప్రా. వయిర-, వజరి, వేరి, వేరిల శత్రువు; శా. వేర-; జై.మహా. వేర-; మా. వేల-; ఆ.మా. వేర-, పగ, వేరి, వైరి, వజర-. వైరం; అప. వేరిల;

క. బేర; తు. యెవుర, వైర; ఒరయాన్. బైర్. ద్వేషం, బైరి. శత్రువు, విరోధి; ద్రా. బేర్, ప్రతి కారం, వేర్, వేరీ, శత్రువు.

వేరిమి² చూ. వేరు².

వేరియ చూ. వేరు².

వేరీ చూ. వేరు³.

వేరు¹ వి. వృక్షలకాదులమూలం. కు.నం 4.111.

క. బిర్; కొడ.; బె.రి; తు. బేరు; త. వేర్. మూలం, వేరు; మ. పొర్. (వృక్షలకాదుల) మూలం; క. వె-ర్; తా. పొ.ర్; కొం. వేల; కువి. వేల. పెద్దవృక్షంవేరు; కొలా. వె-ర్; గ. వేర్.

వేరుదన్ను(-తన్ను) అ.క్రి. నెలకొను, వేరుపారు. వేరుపట్టు రూ. వేరుబట్టు. అ.క్రి. మాగాణిలోకాని తోటలో కాని నాటిననారు వేరుపాతుకొనిబతుకు. వేరువనన వి. వేళ్ళకిపళ్ళపందేపనన. భీమ. 2.54 (Artocarpus integrifolia) వేరుపారు రూ.చూ. వేరువాటు. అ.క్రి. నెలకొను, పాడుకొను. వేరుపాటు రూ.చూ. వేరువాటు, అ.క్రి. నాటుకొను, నెలకొను. వేరువురుగు రూ. వేరువురువు. వి. 1. నాశకం, నాశకుడు. గౌ.హరి.పూ. 1222; 2. క్రిమివిశేషం, చెట్లు, లతలు మొ. వాటిమొదలుకు పట్టివాటిని నశింపచేసే పురుగు. వేమ. 1.17. వేరువురువు రూ.చూ. వేరువురుగు. వి. 1. క్రిమివిశేషం, చెట్లు, లతలు మొ. వాటి మొదలుకు పట్టి వాటిని నశింపచేసేపురుగు. విప్ర. 2.18; 2. నాశకం, నాశకుడు. వేరుపెట్టు రూ. వేరుబెట్టు. అ.క్రి. మాగాణిలోకాని, తోటలోకాని నాటిననారు వేరుపాతుకొని బతుకు. వేరుబట్టు (-వట్టు¹) రూ.చూ. వేరుపట్టు. అ.క్రి. మాగాణిలోగాని, తోటలోగాని నాటిన నారు వేరు పాతుకొని బతుకు. వేరుబుద్ధ వి. వేరుశనగ,

ముఖ్యంగా నూనె తీయటానికి ఉపయోగించే ఒకరకం పప్పు దినుసు. (*Arachis hypogaea*, Linn). వేరుబెట్టు (-పెట్టు) రూ.చూ. వేరుపెట్టు. అ.క్రి. మాగాణిలోగాని, తోటలోగాని నాటిననారు వేరు పాతుకొని బతుకు. వేరుమల్లియ రూ. వేరుమల్లె. వి. తెల్లని పూలు పూసే ఒకరకం చెట్టు. (*Sponsea cymosa*). వేరుమల్లె రూ.చూ. వేరుమల్లియ. వి. తెల్లనిపూలు పూసే ఒకరకం చెట్టు. (*Ipomea cymosa*). వేరువారు(-పారు?) రూ.చూ. వేరుపాటు. అ.క్రి. నెలకొను, పాదుకొను. వర. రా. అయోధ్యా. 493పు. 18పం. వేరువాలు(-పాటు?) రూ. వేరుపారు, వేరుపాటు, వేరువారు. అ.క్రి. వేరుదిగు, నాటుకొను. విప్ర. 2.23. వేరువిత్తు రూ. వేర్విత్తు. వి. 1. సమూలంగా నశింపజేసేవాడు, నశింపజేసేది. భార. ప్రదో. 4.259; 2. వేరుపురుగు. కాశీ. 6.294 వేరు వెల్లంకులు వి.బ.వ. వేర్లు, గడ్డలు. బసవ. 313. రాళ్ల. సం. 5 286. వేరుసెనగ వి. నేలసెనగ, దక్షిణ అమెరికా నుంచి 19వ శతాబ్దిలో తేబడిన వాణిజ్యపు పంట. వేర్వాయు అ.క్రి. మొదలూడు. కాశీ. 3.84. <వేరు + పాయు. వేర్విత్తు రూ.చూ. వేరువిత్తు. విజ. సమూలంగా నశింపజేసేవాడు, నశింపజేసేది. విప్ర. 1.84 వేర్లవారు(-పారు) అ.క్రి. పాదుకొను. రాధా. 1.129.

వేరు? రూ.చూ. వేలు. సర్వ. ఇతరం; వి. భేదం.

వేరగు రూ.చూ. వేలగు. అ.క్రి. అన్నదమ్ములు కుటుంబ విభాగమగు. <వేరు? + అగు. వేరటాలు వి. పరశ్రీ. <వేరు? + అలు. వేరాట వి. మారాకు. <వేరు? + అకు. వేరిమి? రూ.చూ. వేటిమి. వి. వేర్పాటు, వేరు కావటం. వేరియ వి. మార్పు. వేరుదురాయి వి. పెద్ద బందర్ని పగలగొట్టి తీసిన రాయి. వేరువడు రూ.చూ. వేర్వడు. స.క్రి. భేదపడు. వేరుబోవు(-పోవు) రూ.చూ. వేలుపోవు. అ.క్రి. కుటుంబ విభాగమగు, వేరుపడు. వేరు వరువు వి. కడుగు. వేర్లుబోవు అ.క్రి. కుటుంబ విభాగ మగు <వేరు? + -లు + పోవు.

వేరు? సర్వ. బ. వ. 'వేడు'కు బహువచనరూపం, ఎవరు. విష్ణువు. 4.223.

వేరీ అవ్య. ఎక్కడఉన్నారు. పరమ. 5.14, క్రిడా. 31.

<వేరు? + -ళ?.

వేర్వడు చూ. వేలు.

వేర్వటచు చూ. వేలు.

వేర్వటచు చూ. వేలు.

వేర్పాటు చూ. వేలు.

వేర్పు రూ.చూ. వేర్పు. వి. వేర్పు. ఒకరానిపై ఒకటి క్రమంలో నిలపటం.

వేర్లుబోవు చూ. వేరు?

వేర్వాయు చూ. వేరు?

వేర్విత్తు చూ. వేరు?

వేర్లుబోవు చూ. వేలు.

వేలగు చూ. వేలు.

వేలదము చూ. వేలు.

వేలయినవాడు చూ. వేలు.

వేటిడి చూ. వేలు.

వేటిడించు చూ. వేలు.

వేటిడితనము చూ. వేలు.

వేటిమి చూ. వేలు.

వేలు చూ. వేరు? వి. 1. భేదం. అన్యత. భార. ఆది. 5.218; 2. భేదోపాయం. ఆం. భా. 2.190; సర్వ. అన్యం, ఇతరం. భార. ఆది. 6.292; క్రి. విజ. ప్రత్యేకంగా శృం. నై. 1.72.

క. బేట. వేర్పాటు, వేరుగాఉండు; కొడ. బొ.ర. వేరైన; తు. బేటె. ఇతరమైన, వేరైన, ప్రత్యేకమైన; క. వేలు. అన్యం, ఇతరమైంది. వేరైనది, ఒకతెగ, ఒకజాతి, వ్యతిరేకమైనది; మ. వేలు. వేర్పాటు, భేదం. తేడా; కి. వె.ర. వేరైన, ఇంకొకరి, ఇతరమైన, బేటె. వేర్పాటు; పర్తి. వేత. ప్రత్యేకమైన, వేరైన; బ్రా. బిర్రింగ. వేరుచేయు, ఎంచు, ప్రత్యేకించు.

<మూ.ద్రా. *వె?.

వేర్వడు రూ. వేరుపడు, వేలుపడు, వేలువడు. అ.క్రి. భేదపడు, ఏకీభవింపకుండు. భార. గాంధి. 5.61. త. వెలు-పటు, వేటా. వేరగు, విడిపోవు; మ. వేటా కుక్క. విడదీయు, వేరుచేయు. <వేలు + పడు. వేర్వటచు రూ. వేర్వటచు, వేలుపటచు, వేలువటచు. స.క్రి. వేరు పడచేయు, వేరుచేయు, ఎడపెట్టు. విక్ర. 8.84. <వేలు + పటచు. వేర్వటచు రూ.చూ. వేర్వటచు. స.క్రి. వేరుచేయు. వేర్పాటు రూ. వేలుపాటు. వి. 1. విరోధం. భార. గాంధి 1.58; 2. భేదం. భార. గాంధి. 4.242. <వేలు + పాటు. వేర్లుబోవు(-పోవు) అ.క్రి. వేరైపోవు. వేలగు రూ. వేరగు. అ.క్రి. 1. తొలగు, దూరమగు. భార. గాంధి. 5 560; 2. మరిఒక విధంగా అగు, మారు. కవిక. 6.48. <వేలు + అగు. వేలదము వి. భేదం. మార్క. 3.60. వేలయినవాడు రూ. వేలైన వాడు. విజ. అంది పొందనివాడు, ఎడవాడు. <వేలు + అగు + -ఇ¹ + న + వాడు. వేటిడి రూ.చూ. వేటిడి. వి. 1. అవివేక. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 30; 2. విచ్చిడి; 3. విచ్చివాడు. <వేలు + ఇడి. వేటిడించు స.క్రి. అవివేకంతో చెరచు. భార. కర్ణ. 1.36. <వేటిడి + -ఇంచు? వేటిడితనము వి. అవివేకం. మార్క. 7.288. <వేటిడి + -తనము. వేటిమి రూ. వేరిమి. వి. భేదం. కువ. చ. 3.38. వేలుచేయు రూ.చూ. వేలుసేయు. అ.క్రి. భేదం పొందు; స.క్రి. వేర్పరచు. వేలుపడు రూ.చూ. వేర్పడు. అ.క్రి. 1. వేరగు, విడిపోవు. వేమ. 2.133; 2. దూరమగు. కకుత్స్థ. 2.52. వేలువటచు రూ.చూ. వేర్వటచు. స.క్రి. వేరుపడచేయు, వేరుచేయు, ఎడపెట్టు. వేలువటచు రూ.చూ. వేర్వటచు. స.క్రి. వేరుచేయు. వేలుపాటు రూ.చూ. వేర్పాటు. వి. 1. వేరగు; 2. వైరం. వేలుపుచ్చు స.క్రి. వేరుచేయు. వేలుపెట్టు రూ. వేలుపెట్టు. స.క్రి. వేరుచేయు, అన్యులుగాచేయు. భార. సాప్తి. 1.88. వేలుపోవు రూ. వేరుబోవు. అ.క్రి. వేరు

పడు. వేలుబందము వి. బేదం, వేర్పాటు, పక్షపాతం. వేలుపడు(-పడు) రూ.చూ. వేర్పడు. అ. క్రి. 1. చూర మగు. కకుత్స్థ. 2.52. 2. వేరగు, విడిపోవు. వేలువాయు (-పాయు) అ.క్రి. వేరుపడు. విజ్ఞా. ప్రాచా. 124. వేలు వెట్టు(-వెట్టు) రూ.చూ. వేలుపెట్టు. స.క్రి. వేరుచేయు. వేలువేలుగు అ.క్రి. ప్రత్యేకించు. <వేలు+వేలు+అగు. వేలువేలు వి. విడివిడి, ప్రత్యేకం. వేలుసేయు(-చేయు) రూ. వేలుచేయు. అ.క్రి. బేదం పొందు, భార. ఉద్యో. 4.31. స.క్రి. వేర్పరచు. వేత్తనవాడు రూ.చూ. వేలయిన వాడు, విజ. అంది పొందనివాడు, ఎడవాడు.

వేత్తనవాడు చూ. వేలు.

వేల వి. పని, దాన్యం. కు.నం. 4.43.

అ. బేలె; త. వేలై. ఉద్యోగం, పదవి, పని; మ. వేల.

<త. వేలై.

వేలగను(-కను) రూ. వేలగను. అ.క్రి. పనిచేయు. కు. నం. 6.17. త. వేలై. పని. వేలగను(-కను) రూ.చూ. వేలగను. స.క్రి. వెరిగా ప్రేమించు.

వేలంవెట్టి చూ. వేలము¹.

వేలము¹ రూ.చూ. విలము¹. వి. 1. అమ్మటంలో ఒకరకం, విక్రయబేదం; 2 వేలాటలోని ఒకఅట.

వేలంవెట్టి వి. అర్చాశక్తి, అతిపిచ్చి. <వేలము¹+వెట్టి. వేలాంపాట వి. అమ్మేటప్పుడు వస్తువుదరను ఒకరి కంటే ఒకరు ఎక్కువగా చెప్పటం. <వేలము¹+పాట. వేలంబులడుగు స.క్రి. వేశ్యల్నిరాత్రికెంత ఇవ్వాలని అడుగు. పండి.చ. 2.5.319. <వేలము¹+లు+అడుగు¹.

వేలము² రూ.చూ. విలము². వి. కార్తికేశవుల్లో కల్లుగీసేవాని గుడిసె.

వేలము³ రూ.చూ. వేలాము. వి. 1. విడిది, బస. పండి. చ. 5.336పు. ; 2. శిరిరం, స్కంధావారం, దండువిడిసే చోటు. రం.రా.య. 314పు. 22పం; 3. సేన, సైన్యం. నవనాథ. 5.233పు. 23పం; 4. గుంపు, సమూహం వరాహ. 9.57; 5. దాన్యం. వరాహ. 10.15; 6. మండ లాగ్రం, ఖడ్గం, కత్తి. యయా. 4.10; 7. వేగం. శ.రా. 4.147.

వేలమువట్టు వి. శిరిరప్రదేశం. పాండు. 5.132.

వేలమోడిగా చూ. వేలు. అవ్య. వేలాదిగా, లెక్కలేనన్ని.

వేలంపాట చూ. వేలము¹.

వేలంబులడుగు చూ. వేలము¹.

వేలబడు చూ. వేలు¹.

వేలవేయు చూ. వేలు¹.

వేలవేలు చూ. వేలు.

వేలాకోలము రూ.చూ. వేళాకోళము. వి. వేళాకోళం.

వేలాటము చూ. వేలు¹. వి. చెల్లాటం. ప్రదు 4.130పు. 6 పం.

వేలాడు చూ. వేలు¹.

వేలాండు వి. వ్యవసాయదారుడు. ద.హిం.కా. సంపు. 5.కా. సం. 1054. క్రి.శ. 1134.

త. వెల్లాన్, వ్యవసాయదారుడు.

వేలాంతరాలు చూ. వేలు.

వేలాము రూ. వేడము, చేలము³. వి. శిరిరం, పాశం. ద.హిం. కా. సంపు. 5. కా.సం. 1137. క్రి.శ. 1092.

త. వేలై. పని;

సం. వేలా. మేర,పూడ్డు, సముద్రతీరం.

వేలారుచు చూ. వేలు¹.

వేలార్పు¹ స.క్రి. కుమ్మరించు. చంద్రికా. 6.19.

వేలార్పు² స.క్రి. పోగొట్టు.

వేలిమి రూ. వేల్మి, వ్రేలిమి, వ్రేల్మి. వి. 1. మోముకుండం. భార. ద్రోణ. 5 321; 2. మోముం. మను. 2.53; 3. అగ్ని. యయా. 2 36.

వేలిమికట్టి రూ. వేలిమికట్టియ. వి. సమిద. కవిక. 6.95.

వేలిమికట్టియ రూ.చూ. వేలిమికట్టి. వి. సమిద. వేలిమికట్టి రూ. వేల్మికట్టి. వి. మోముకుండంలోని దస్యంతో వెట్టు కొన్న బొట్టు, రక్ష. భాగ. 10ఉ. 1253. వేలిమియొజ్జ (-ఒజ్జ) వి. పురోహితుడు. కు.నం. 9.28.

వేలు¹ రూ.చూ. వ్రేలు¹. అ.క్రి. వేలాడు. కాశీ. 5.293.

వేలబడు అ.క్రి. వేలాడు. <వేలు¹+అ⁷+పడు.

వేలవేయు స.క్రి. వేలాడవేయు. <వేలు¹+అ⁷+వేయు.

వేలాడు రూ.చూ. వ్రేలియాడు. అ.క్రి. వేలాడు. <వేలు+అడు. వేలారుచు స.క్రి. కడపు. భార. విరా. 4.217. వేలు కాదు అ.క్రి. వేలాడు. కాశ్. సం. 9.49. వేలుచెక్క వి. పట్టుదారంవడికే పెద్దరాల్పం కట్టుబడిలో ఇరుసు తిప్ప తానికీ దిగించిన కొయ్యపిడి.

వేలు². రూ.చూ. వ్రేలు². వి.కా. అంగుళి. కాశ్. సం. 14.131.

వేలుపట్టు రూ. వ్రేలుపట్టు. అ.క్రి. మొకంపట్టు. పాత్రకు అంచుపట్టడానికి ముందు వేళ్ళతోను బద్దతోను కుత్తిక విర్పడే పట్టు పట్టు వేలుపెట్టు రూ.చూ. వేలుపెట్టు. అ.క్రి. కల్పించు కొను. వేలుమడుచు అ.క్రి. లెక్కపెట్టు. వర.రా.య. 46పు. 3పం. వేలువెట్టు(-వెట్టు) రూ. వేలుపెట్టు. అ.క్రి. 1. చోటు చేసుకొను. కాశ్. సం. 12.3; 2. కల్పించుకొను. వేలెడంత లేకుండు వి. చాలాచిన్నవాడు. <వేలెడు+అంత+లే కుండు. వేలెడుదీపము వి. చిరుదీపం. కాశ్. సం. 5.254. వేల్మిడి వి. చిత్రిక. భాగ. 10.4. 468. వేళ్ళకోల్పుగబండు అ.క్రి. కంకిలోనేకాక వేరువరకూ దాన్యంపండు, విపరీతంగా పండు. వేళ్ళమీదలెక్కించు స.క్రి. అతిస్వల్పంగా ఉండు, వేలు³ చూ. వేలు.

వేలు¹ అ.క్రి. మునుకవేయు.

వేలుకూరురామాయణము వి. మొదలుపెట్టిన పని ముగిసే లోపునే చాలాసార్లు మరల మరల ప్రారంభిస్తూ వచ్చేపని. చిత్తూరు తాలూకాలో వేలుకూరుగ్రామం ఉంది. రామాయణకాల క్షేపం ప్రారంభించి సాగుకుండగా మధ్యరెడ్డిగాడు వచ్చే వారట. రెడ్డాచ్చెమొదలెత్తుకోమంటే మళ్ళీ మొదలుపెట్టి కొంతసేపయ్యాక మరొక రెడ్డిరాగా మొదలుపెట్టి మళ్ళీ ప్రారంభిస్తూనే ఉంటారు. కాని కథ ముందుకు సాగిపోక ఆ పుణ్యకాలం గడచిపోయేది. కథ సాగేదికాదు. కాబట్టి ఈ పలుకుబడి. ఇది 'రెడ్డాచ్చి మొదలాడు' లాంటిది.

వేలుచు రూ.చూ. వేల్పు. స.క్రి. (అగ్ని)మోత్రంలో అహ్యది

హవిస్సుర్ని) హోమందేయ. భార. కల్య. 1.237.

వేలువించు య.చూ. వేల్పించు. న.క్రి. హోమం. చేయించు. ద్వి. వరమ. వి. 5.380వ. < వేలుచు + ఇంచు³. వేలువు య.చూ. వేల్పు. వి. 1. దేవత. భార. కాంధి. 6.364 ; 2. జోస్యం. నవనార. 3.158వ. 18వం ; 3. దేవతా శ్రీ. వేలువుకుట్టి య.చూ. వేల్పుకుట్టి. వి. దేవతల ఆవు. కామధేనువు. వేలువుగట్టు య.చూ. వేల్పుగట్టు. వి. మేరుపర్వతం. వేలువుగమికాడు య. వేల్పుగమికాడు. వి. 1. బ్రహ్మదేవుడు, సురశ్శేషుడు. భాగ. 10పూ. 542 ; 2. కుమారస్వామి, వేలువుగాణ య.చూ. వేల్పుగాణ. వి. గంధర్వుడు. వేలువుగిడ్డి య.వేల్పుగిడ్డి. వి. కామధేనువు దేవతలఆవు. రీమ. 2.143. వేలువుగుబ్బరి య.చూ. వేల్పుగుబ్బరి. వి. మేరుపర్వతం. వేలువుగొంగ య.చూ. వేల్పుగొంగ. వి. దేవద్యేపి. కాక్షనుడు. వేలువుగత్తలాని(-కత్తలాని) య. వేల్పుగత్తలాని. వి. దేవతాశ్వం. ఉచ్చైశ్రవం. వరాహ. 4. 145. వేలువుగన్నియ య.చూ. వేల్పుగన్నియ. వి. దేవతాశ్వ. వేలువుగమ్మరి(-కమ్మరి) య.చూ. వేల్పుగమ్మరి. వి. దేవశిర్సి. విశ్వకర్మ. వేలువుగలువకంటి య.చూ. వేల్పుగలువకంటి. వి. దేవతా శ్రీ. వేలువుగొండ య.చూ. వేల్పుగొండ. వి. మేరుపర్వతం. వేలువుగ్రమ్మరి(-క్రమ్మరి) య.చూ. వేల్పుగమ్మరి. వి. దేవశిర్సి. విశ్వకర్మ. అచ్చ. భా. 5.90. వేలువుచెలి య.చూ. వేల్పుచెలి. వి. అప్పర. వేలువుజక్కర య. వేల్పుజక్కర. వి. ఆకాళగంగ. స్వర్ణది. సురదీర్ఘిక. అచ్చ. భా. బాల. 21. వేలువుజడదారి య. వేల్పుజడదారి. వి. సురమాని, నారదుడు. ఉ.హరి. 6.139. వేలువుజాన(-చాన) య. వేల్పుజాన. వి. అప్పర:శ్రీ. జాహ్నువీ. 1.138. వేలువుజెట్టు య.చూ. వేల్పుజెట్టు. వి. కల్యవృక్షం. అచ్చ.రా. అయోధ్యా. 38. వేలువుజేడియ య.చూ. వేలువుజేడె. వి. దేవతా శ్రీ. వేలువుజేడె(-చేడె) య. వేలువుజేడియ, వేల్పుజేడియ, వేల్పుజేడె. వి. దేవతా శ్రీ. అచ్చ.ర. కు.చే. 1.23. వేలువుటావు య.చూ. వేల్పుటావు. వి. కామధేనువు. వేలువుటిల్లు(-ఇల్లు) య. వేల్పుటిల్లు. వి. మేరుపర్వతం. కావ్య. చూ. 5.98. వేలువుటూరు య.చూ. వేల్పుటూరు. వి. అమరావతి. వేలువుటెంకి య. వేల్పుటెంకి. వి. 1. స్వర్గం ; 2. గుడి ; 3. నదనం, వేలువుబేటి మగడు య. వేల్పు బేటి మగడు. వి. శివుడు < వేలువు + ఎలు + -మ¹³ + మగడు. వేలువుబేటివన రికాడుకు య.చూ. వేల్పుబేటివనరికాడుకు. వి. కుమారస్వామి. వేలువుబేటు (-ఎటు) య. వేల్పుబేటు. వి.కా. సురదీర్ఘిక, ఆకాళగంగ. అచ్చ. భా. బాల. 214. వేలువుబేరిక (-ఏరిక) య. వేల్పుబేరిక. వి. సురపరి. ఇంద్రుడు. వేలువుబొజ్జ (-బొజ్జ) య. వేల్పుబొజ్జ. వి. సుకాదాద్యుడు, బృహస్పతి. వేలువుబొడయేడు య.చూ. వేల్పుబొడయేడు. వి. దేవేంద్రుడు. అచ్చ.భా. బాల. 146. వేలువుడిగ్గియ య.చూ. వేల్పుడిగ్గియ. వి. గంగా నది. వేలువుడు య.చూ. వేల్పుడు. వి. పూజ. వేలువుదడిగన్నతడు య.చూ. వేల్పుదడిగన్నతడు. వి.

శివుడు. వేలువుదాయ య. వేల్పుదాయ. వి. అనురుడు సురద్విషుడు. వేలువుదొర య.చూ. వేల్పుదొర. వి. దేవేంద్రుడు. వేలువుదొరగోడు య.చూ. వేల్పుదొరగోడు. వి. ఐరావతం. వేలువుదొరతేడి య.చూ. వేల్పుదొరతేడి. వి. ఉచ్చైశ్రవం. వేలువుదొరమానికము య.చూ. వేలుదొరమానికము. వి. చింతామణి. వేలువుదొరవిల్లు య.చూ. వేల్పుదొరవిల్లు. వి. ఇంద్రదనుస్సు. వేలువుదేవనీ య.చూ. వేల్పుదేవనీ. వి. దేవర్షి. నారదముని. వేలువుదివ్వ(-శివ్వ) య. వేల్పుదివ్వ. వి. మేరుపర్వతం. కాజ. చ. 1.35. వేలువుదెరువు(-తెరువు) య.చూ. వేల్పుదెరువు. వి. సురపరం, ఆకాళం. వేలువుదెలివ వి. దేవతాశ్రీ. వేలువుదేడి(-తేడి) య. వేల్పుదేడి. వి. ఉచ్చైశ్రవం. చంద్రికా. 6.85. వేలువుదొయ్యరి య.చూ. వేల్పుదొయ్యరి. వి. అచ్చ.ర. వేలువుద్రోవ(-త్రోవ) య. వేల్పుద్రోవ. వి. ఆకాళం. నీలా. 3.6. వేలువువొడవు య. వేలువుమొదవు. వి. కామధేనువు, దేవతలఆవు. నీలా. 1.21. వేలువుపెద్ద య.చూ. వేల్పుపెద్ద. వి. బ్రహ్మ. సురశ్శేషుడు. భా. 2.62. వేలువుప్రోయాలు య.చూ. వేల్పుప్రోయాలు. వి. దేవతాశ్రీ. అప్పరన. వేలువుప్రోలు య.చూ. వేల్పుప్రోలు. వి. స్వర్గం. వేలువుబానిస య. వేల్పుబానిస. వి. వేళ్య. వేలువుబాస య.చూ. వేల్పుబాస. వి. దేవతావ, సంస్కృతం. వేలువుబువ్వ య.చూ. వేల్పుబువ్వ. వి. చంద్రుడు, అమృతం వేలువుబోనము య.చూ. వేల్పుబోనము. వి. 1. అమృతం ; 2. చంద్రుడు. వేలువుమన్నీడు య.చూ. వేల్పుమన్నీడు. వి. దేవేంద్రుడు. వేలువుమల య.చూ. వేల్పుమల. వి. మేరుపర్వతం. వేలువుమలమింటి దేవర య.చూ. వేల్పుమలమింటిదేవత. వి. శివుడు. మేరుదనుస్సుడు. వేలువుమానికము య. వేల్పుమానికము. వి. చింతామణి. విక్ర. 2.257. వేలువుమావు య. వేల్పుమావు. వి. దేవతాశ్వం. ఉచ్చైశ్రవం. చంద్రాంగ. 6.92. వేలువుమిన్న య.చూ. వేల్పుమిన్న. వి. దేవతాశ్శేషుడు. భా. 1.265. వేలువుముద్దరాలు య. వేల్పుముద్దరాలు. వి. దేవతాశ్రీ. మను. 3.118. వేలువుమూకపేరి(బువెలదిమగడు) వి. స్కంధుడు. వేలువుమొదవు య.చూ. వేలువునొదవు. వి. కామధేనువు, దేవతలఆవు. వేలువుఫణదవాలు య.చూ. వేల్పుఫణదవాలు. వి. కుమారస్వామి, దేవతలసేనాని. వేలువుబెద్ద య.చూ. వేల్పుబెద్ద. వి. సురశ్శేషుడు, బ్రహ్మదేవుడు. నీలా. 1.5. వేలువుబొన్న య.చూ. వేల్పుబొన్న. వి. సురపొన్న. అచ్చ.భా. 2.31వ. వేలువుమామ య. వేల్పుమామ. వి. కల్యవృక్షం. వేలువురాచిలుకు య.చూ. వేలువురాచిల్లు. వి. ఇంద్రావ్రం, ఇంద్రుడదిదేవతగా. గల అవ్రం. వేలువురాచిల్లు య. వేలువురాచిలుకు. వి. ఇంద్రావ్రం, ఇంద్రుడదిదేవతగా గల అవ్రం. అచ్చ.భా. యు. 248. వేలువురాకోట య.చూ. వేల్పురాకోట. వి. నందనవనం. వేలువురాపురువు వి. ఇంద్రగోపం, ఆదుద్రవదుగు. అచ్చ.భా. 3.51. వేలువురాయడు య.చూ. వేల్పురాయడు. వి. దేవేంద్రుడు. వేలువురా

రాణి రూ.చూ. వేల్పురాణి. వి. శబీదేవి, ఇంద్రాణి.
 వేలుపురాణాయి రూ.చూ. వేల్పురాణాయి. వి. ఇంద్ర
 నీలం. వేలుపుతేడు రూ. వేల్పుతేడు. వి. ఇంద్రుడు.
 నీలా. 1.1. వేలుపులగొరు వి. ఇరావతం. వేలుపులదారి
 వి. ఆకాశం. అచ్చ.రా.యు. 162. వేలుపులపెద్దకొమరుడు
 వి. నారదమహాముని. అచ్చ.రా. బాల. 213. వేలుపుల
 ప్రాళు వి. అమరావతి, స్వర్గపట్టణం. అచ్చ.రా. బాల.
 31. వేలుపులబోనము వి. 1. హిమాంశువు ; 2. అమృతం.
 వేలుపువద్రగి వి. విశ్వకర్మ, దేవశిల్పి. కకుత్స్థ. 2.10.
 వేలుపువెలది వి. దేవతాస్త్రి, అపరసస్త్రి. మను.
 3.106. వేలుపుసాని రూ.చూ. వేల్పులసాని. వి. జోన్యం
 చెప్పేస్త్రి, సోదిచెప్పేస్త్రి. ఆం.రా. 2.110.

వేలుపించు చూ. వేలుచు.

వేలుపు చూ. వేలుచు.

వేలుపుకుట్టి చూ. వేలుచు.

వేలుపుగట్టు చూ. వేలుచు.

వేలుపుగమికాడు చూ. వేలుచు.

వేలుపుగాణ చూ. వేలుచు.

వేలుపుగిడ్డి చూ. వేలుచు.

వేలుపుగుబ్బలి చూ. వేలుచు.

వేలుపుగంగ చూ. వేలుచు.

వేలుపుగత్తళాని చూ. వేలుచు.

వేలుపుగన్నియ చూ. వేలుచు.

వేలుపుగమ్మరి (-కమ్మరి) చూ. వేలుచు.

వేలుపుగలువకంటి చూ. వేలుచు.

వేలుపుగొండ చూ. వేలుచు.

వేలుపుగ్రమ్మరి (-క్రమ్మరి) చూ. వేలుచు.

వేలుపుచెలి చూ. వేలుచు.

వేలుపుజక్కర చూ. వేలుచు.

వేలుపుజడదారి చూ. వేలుచు.

వేలుపుజావ చూ. వేలుచు.

వేలుపుజెట్టు చూ. వేలుచు.

వేలుపుజీడియ చూ. వేలుచు.

వేలుపుజేడె చూ. వేలుచు.

వేలుపుటావు చూ. వేలుచు.

వేలుపుటిల్లు చూ. వేలుచు.

వేలుపుటూరు చూ. వేలుచు.

వేలుపుటెంకి చూ. వేలుచు.

వేలుపుటేటిమగడు చూ. వేలుచు.

వేలుపుటేటినవతికాడుకు చూ. వేలుచు.

వేలుపుటేలు చూ. వేలుచు.

వేలుపుటేలిక చూ. వేలుచు.

వేలుపుటొజ్జ చూ. వేలుచు.

వేలుపుటొడయడు చూ. వేలుచు.

వేలుపుడిగ్గియ చూ. వేలుచు.

వేలుపుడు చూ. వేలుచు.

వేలుపుదణిగన్నతడు చూ. వేలుచు.

వేలుపుదాయ చూ. వేలుచు.

వేలుపుదొర చూ. వేలుచు.

వేలుపుదొరగొరు చూ. వేలుచు.

వేలుపుదొరకేడి చూ. వేలుచు.

వేలుపుదొరమావికము చూ. వేలుచు.

వేలుపుదొరవిల్లు చూ. వేలుచు.

వేలుపుద్రపసి చూ. వేలుచు.

వేలుపుదిప్ప చూ. వేలుచు.

వేలుపుదెరువు చూ. వేలుచు.

వేలుపుదెఱవ చూ. వేలుచు.

వేలుపుదేడి చూ. వేలుచు.

వేలుపుదొయ్యలి చూ. వేలుచు.

వేలుపుద్రోప చూ. వేలుచు.

వేలుపున్నాదవు చూ. వేలుచు.

వేలుపుపెద్ద చూ. వేలుచు.

వేలుపుప్రాయాలు చూ. వేలుచు.

వేలుపుప్రాలు చూ. వేలుచు.

వేలుపుబానిస చూ. వేలుచు.

వేలుపుబాస చూ. వేలుచు.

వేలుపుబువ్వ చూ. వేలుచు.

వేలుపుబోనము చూ. వేలుచు.

వేలుపుమన్నీడు చూ. వేలుచు.

వేలుపుమల చూ. వేలుచు.

వేలుపుమలపిండిదేవర చూ. వేలుచు.

వేలుపుమానికము చూ. వేలుచు.

వేలుపుమావు చూ. వేలుచు.

వేలుపుమిన్న చూ. వేలుచు.

వేలుపుముద్దరాలు చూ. వేలుచు.

వేలుపుమాకపేరి (టవెలదిమగడు) చూ. వేలుచు.

వేలుపుమొదవు చూ. వేలుచు.

వేలుపుబడవాలు చూ. వేలుచు.

వేలుపుబెద్ద చూ. వేలుచు.

వేలుపుబొన్న చూ. వేలుచు.

వేలుపుమాను చూ. వేలుచు.

వేలుపురాచిలుకు చూ. వేలుచు.

వేలుపురాచిల్లు చూ. వేలుచు.

వేలుపురాకోట చూ. వేలుచు.

వేలుపురావురువు చూ. వేలుచు.

వేలుపురాయడు చూ. వేలుచు.

వేలుపురారాణి చూ. వేలుచు.

వేలుపురాణాయి చూ. వేలుచు.

వేలుపుతేడు చూ. వేలుచు.

వేలుపులగొరు చూ. వేలుచు.

వేలుపులదారి చూ. వేలుచు.

వేలుపుల పెద్దకొమరుడు చూ. వేలుచు.

వేలుపులప్రాలు చూ. వేలుచు.

వేలుపులబోనము చూ. వేలుచు.

వేలుపువద్రగి చూ. వేలుచు.

వేలుపువెలది చూ. వేలుచు.

వేలుపుసాని చూ. వేలుచు.

వేలెడంతలేకుండు చూ. వేలు².

వేలెడుదీపము చూ. వేలు².

వేల్పు రూ. వేలుచు. వ్రేలుచు¹. వ్రేల్పు¹. న.క్రి. 1. అగ్నిపూత్రంలో ఆజ్ఞాదికం నమర్చించు, పూమంచేయు. భార. ఆది. 7.167 ; 2. కాల్పు. తగులబెట్టు. భార. ఆరణ్య. 5.218 ; 3. చర్చించు. కాశీ. 3.154.

1. బేల్. (నేయి మొ.వాటిని) పూమగుండంలోవేయు ; 2. బేల్. పూమాదులుచేయు, పెళ్ళిచేసుకొను, వేట్టల్. పెళ్ళి ; మ. వేల్చి. వేట్చి పూమం.

వేల్పించు రూ. వేలుపించు. న.క్రి. పూమం చేయించు. భాగ. 9.505. <వేల్పు+ఇంచు³. వేల్పు¹ రూ. వెళ్ళు. వేలుపు వి. దేవత. భార. ఆది. 5.92. వేల్పుకుట్టి రూ. వేలుపుకుట్టి. వి. దేవతలపు, కామధేనువు. వేల్పుకూటికుండ వి. అమృతకలశం. రాజవా. 3.83. వేల్పుగట్టు రూ. వేలుపు గట్టు. వి. మేరుపర్వతం. అచ్చ. భా. 2.26. వేల్పుగమి. కాడు రూ.చూ. వేలుపుగమికాడు. వి. 1. బ్రహ్మదేవుడు సురశ్రేష్ఠుడు ; 2. కుమారస్వామి. వేల్పుగాణ రూ. వేలుపుగాణ. వి. 1. దేవగాయని, అప్పరశ్రీ. మను. 5.71 ; 2. గండర్వుడు. వేల్పుగాణకూపు వి. గండర్వా త్రుం. అచ్చ. రా.యు. 381. వేల్పుగిడ్డి రూ.చూ. వేలుపు గిడ్డి. వి. కామధేనువు మను. 1.66. వేల్పుగుబ్బరి రూ. వేలుపుగుబ్బరి. వి. మేరుపర్వతం. కృ. శకు. 2.12. వేల్పుగొంగ రూ. వేలుపుగొంగ. వి. దేవద్యేషి, రాక్షసుడు. అచ్చ.రా. ఆరణ్య. 77. వేల్పుగత్తలాని(-కత్తలాని) రూ.చూ. వేలుపుగత్తలాని. వి. ఉచ్చైశ్రవం. వేల్పుగన్నియ(-కన్నియ) రూ. వేలుపుగన్నియ. వి. దేవతాశ్రీ. ఉ.రా. 4.90. వేల్పుగమ్మరి రూ. వేలుపుగమ్మరి, వేలుపుగ్రమ్మరి, వేల్పుగ్రమ్మరి, వి.దేవకాశిర్వి, విశ్వకర్మ. ద్వి. పరమ. వి. 1.27 పు. వేల్పుగలువకంటి రూ. వేలుపుగలువకంటి. వి. దేవతాశ్రీ. ఉ.రా. 3.78 వేల్పుగొండ(-కొండ) రూ. వేలుపుగొండం. వి. మేరుపర్వతం. ఇందు. 1.70. వేల్పుగ్రమ్మరి(-క్రమ్మరి) రూ.చూ. వేల్పుగమ్మరి. వి. విశ్వకర్మ. దేవకాశిర్వి వేల్పుచెరి రూ. వేలుపుచెరి. వి. అప్పరస. వేల్పుజక్కర రూ.చూ. వేలుపుజక్కర. వి. ఆకాశగంగ, దేవనది. వేల్పుజడదారి రూ.చూ. వేలుపుజడదారి. వి. నారదుడు. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 2. వేల్పుజాన రూ.చూ. వేలుపుజాన. వి. అచ్చర లేమ. వేల్పుజెట్టు(-చెట్టు) రూ. వేలుపు చెట్టు, వేలుపుజెట్టు. వి. కల్పవృక్షం, సురవరుపు. ఉ.రా. 4.163. వేల్పుజేడియ రూ.చూ. వేలుపుజేడె. వి. దేవతాశ్రీ. వేల్పుజేడె రూ.చూ. వేలుపుజేడె. వి. దేవతాశ్రీ. వేల్పుటావు రూ. వేలుపుటావు. వి. కామధేనువు. <వేల్పు+అవు. వేల్పుటిల్లు రూ.చూ. వేలుపుటిల్లు. వి. మేరుపర్వతం. వేల్పుటూరు(-టూరు) రూ. వేలుపుటూరు. వి. దేవపురి, అమరావతి. ద్వి. పరమ. వి. 168పు. వేల్పుటెంకి రూ.చూ. వేలుపుటెంకి. వి. 1. స్వర్గం ; 2. దేవశం ; 3. సదనం. వేల్పుటేటిమగడు వి. శివుడు.

వేల్పుటేటినవతికొడుకు వి. కుమారస్వామి. వేల్పుటేటు రూ.చూ. వేలుపుటేటు. వి. ఔ. సురదీర్షిక, ఆకాశగంగ. వేల్పుటేలిక రూ.చూ. వేలుపుటేలిక. వి. సురపతి, ఇంద్రుడు. వేల్పుటొజ్జ రూ.చూ. వేలుపుటొజ్జ. వి. సురాచార్యుడు బృహస్పతి. వేల్పుటొడయడు(-డయడు) రూ. వేలుపుటొడయడు. వి. దేవేంద్రుడు. అచ్చ.రా. బాల. 126. వేల్పుడిగ్గియ రూ. వేలుపుడిగ్గియ. వి. గంగానది. కువ.చ. 2.67. వేల్పుడు రూ. వేలుపుడు. వి. పూజ. ఆధ్యా. బాల. 13పు. వేల్పుదడిగన్నతడు రూ. వేలుపుదడిగన్నతడు. వి. శివుడు, దేవసేనానిని కన్నవాడు. వేల్పుదాయ రూ.చూ. వేలుపుదాయ. వి. అసురుడు, సురద్విషుడు. వేల్పుదొర రూ. వేలుపుదొర. వి. దేవేంద్రుడు, ప్రభా. 1.26. వేల్పుదొరగారు రూ. వేలుపుదొరగారు. వి. ఐరావతం. యయా. 15. వేల్పుదొరతేజి రూ. వేలుపుదొరతేజి. వి. ఉచ్చైశ్రవం. వేల్పుదొరమానికము రూ. వేలుపుదొరమానికము. వి. చింతామణి. వేల్పుదొరవిల్లు రూ. వేలుపుదొరవిల్లు. వి. ఇంద్ర ధనుస్సు. అచ్చ. భా. 280పు. వేల్పు(దపసి(-తపసి) రూ. వేలుపు(దపసి. వి. నారదరుషి. నిర్వ. రా. 6.45. వేల్పు(దిప్ప రూ.చూ. వేలుపు(దిప్ప. వి. మేరుపర్వతం. వేల్పు(దెరుపు(-తెరుపు) రూ. వేలుపు(దెరుపు. వి. సురవర్తం. ఆకాశం. అచ్చ. రా. ఆరణ్య. 62. వేల్పు(దెటవ రూ. వేలుపు(దెటవ. వి. దేవతాశ్రీ. పి.శకు. 2.138. వేల్పు(దేజి రూ.చూ. వేలుపు(దేజి. వి. ఉచ్చైశ్రవం. వేల్పు(దొయ్యలి(-కొయ్యలి) రూ. వేలుపు(దొయ్యలి. వి. అప్పరశ్రీ. అచ్చర మను. 6.31. వేల్పు(ద్రోవ రూ.చూ. వేలుపు(ద్రోవ. వి. ఆకాశం. వేల్పు(పెన్బోనపుముద్ద వి. చంద్రుడు. కాళ్ళ. సం. శ్రీ. 16. వేల్పుప్రోయాలు రూ. వేలుపుప్రోయాలు. వి. దేవతాశ్రీ. అచ్చర. పి.శకు. 1.224. వేల్పుప్రోలు రూ. వేలుపుప్రోలు. వి. స్వర్గం. అచ్చ. రా.యు. 418. వేల్పుబానిస రూ.చూ. వేలుపుబానిస. వి. వేళ్ళ. వేల్పుబాస రూ. వేలుపుబాస. వి. దేవకాష. సంస్కృతం. నీలా. 1.8. వేల్పుబువ్వ రూ. వేలుపుబువ్వ. వి. చంద్రుడు, అమృతం. రాజవా. 1.31. వేల్పుబోనము రూ. వేలుపుబోనము. వి. 1. అమృతం. రాజవా. 1.71 ; 2. చంద్రుడు అం.భా. 1.77. వేల్పుమన్నీడు రూ. వేలుపుమన్నీడు. వి. దేవేంద్రుడు యయా. 2.12. వేల్పుమల రూ. వేలుపుమల. వి. మేరుపర్వతం. ఉ.రా. 4.256. వేల్పుమలవింటిదేవర రూ. వేలుపుమల వింటిదేవర. వి. శివుడు, మేరుధన్యుడు. యయా. 2.36. వేల్పుమానికము రూ.చూ. వేలుపు మానికము. వి. చింతామణి. వేల్పుమాపు రూ.చూ. వేలుపు మాపు. వి. దేవాశ్వం. ఉచ్చైశ్రవం. వేల్పుమిన్న రూ. వేలుపుమిన్న. వి. బ్రహ్మదేవుడు. ఇందు. 4.49. వేల్పుముద్దరాలు రూ.చూ. వేలుపు ముద్దరాలు. వి. దేవతాశ్రీ. వేల్పుబడవాలు(-పడవాలు) రూ. వేలుపుబడవాలు. వి. కుమారస్వామి, దేవతల సేనానాయకుడు. మను. 2.9. వేల్పుబెద్ద రూ. వేలుపుబెద్ద, వేలుపుబెద్ద, వేల్పుబెద్దన. వి. బ్రహ్మ. సురశ్రేష్ఠుడు. ఉ.రా. 1.280. వేల్పుబెద్దన రూ.చూ.

వేల్పుఁబెద్ద. వి. బ్రహ్మ, సుర్యమృదు జాహ్ను వి. 1.165.
 వేల్పుబొవ్వు దూ.చూ. వేలువఁబొన్న. వి. సురపొన్న.
 వేల్పుమాను దూ.చూ. వేలువమాను. వి. వేలువచెట్టు.
 వేల్పురాచుక్క వి. శ్లేష్మ శఙ్ఖతం. వేల్పురాకోట దూ.
 వేలువరాకోట. వి. నందనవనం. ఉరా. 3.100. వేల్పు
 రాయఁడు దూ. వేలువరాయఁడు. వి. దేవేంద్రుడు. ఉ.రా
 6.159. వేల్పురారాజి దూ. వేలువరారాజి. వి. ఇంద్రాజి,
 శచిదేవి. బాసు. 3.17. వేల్పురాజాయి దూ. వేలువరా
 జాయి. వి. ఇంద్రసీలం రసిక. 3.55. వేల్పుతేఱు
 దూ.చూ. వేలువతేఱు. వి. సురపతి. ఇంద్రుడు.
 వేల్పులకూడు వి. అమృతం. సుర. వేల్పులగమికాడు
 వి. ఇంద్రుడు. అష్టమ. 4. 1.11వ. 3వం. వేల్పులదొర
 వి. ఇంద్రుడు. వేల్పులదొరవారు వి. వజ్రాయుధం.
 రామరా. 213. వేల్పులబువ్వ వి. 1. చంద్రుడు. అచ్చ. రా.
 బాల. 35; 2. అమృతం. అచ్చ. రా.య. 553. వేల్పుల
 బోవము వి. అమృతం. అచ్చ. రా.య. 592. వేల్పులమిత్తి
 వి. అడవిపంది. వేల్పులమొగము వి. అగ్ని. వేల్పులనెట్ట
 వి. దేవవైద్యుడు, అశ్వినీ దేవతల్లో ఒకడు. దూ. 6.69.
 వేల్పులసాని వి. 1. కోనకంచెప్పే ప్రి. సోదిచెప్పే అడవి.
 ఉ.రా. 3.185; 2. అప్పరాత్రి. వేల్పులేగిరా వి. కామ
 రేనుశ్రేష్ఠం. వై. 1.63. <వేల్పు+లేత+గిడ్డి+రా.
 వేల్పునెట్ట వి. దేవవైద్యుడు. వేల్పువెలచాన వి. అప్పరా
 త్రి. దేవవేళ. ఉ. హరిశ్చ. 1.117. వేల్పువెలది వి.
 దేవతాత్రి. అప్పరాత్రి. అచ్చ.రా.బాల. 144. వేల్పువేల్పు
 వి. దేవదేవుడు. ద్వి. పరమ. వి. 2.125. వేల్పుపాని దూ.
 చూ. వేలువసాని. వి. 1. అప్పరాత్రి. ఉ.రా. 4.187;
 2. కోనకంచెప్పే ప్రి. సోది చెప్పే అడవి. వేల్పు
 సువారంపువిడిది వి. సముద్రం. వేల్పుక్కు అ.క్రి. హనకం
 కలుగు. రాన్క. రా. అయోధ్యా. 147. <వేల్పు+ఎక్కు.
 వేల్పు దూ.చూ. వేరిమి. వి. 1. అగ్ని. రా. 4. అశ్వ.
 2.168; 2. హేమామం. దిమ. 3.113; 3. హేమామ
 కుండం. వేల్పుబొట్టు దూ.చూ. వేరిమి బొట్టు. వి హేమామ
 కుండంలోని దనకంకో పెట్టుకొన్న బొట్టు, రక్ష. వి.ప్ర.
 1.70.

వేర్పించు చూ. వేల్పు.

వేల్పు¹ చూ. వేల్పు.

వేల్పు² దూ. వేల్పు. వి. వేలం వేయటం. శృం. వై. 4.129.

వేల్పుకుట్టి చూ. వేల్పు.

వేల్పుకూటికుండ చూ. వేల్పు.

వేల్పుగట్టు చూ. వేల్పు.

వేల్పుగమికాడు చూ. వేల్పు.

వేల్పుగాణ చూ. వేల్పు.

వేల్పుగాణకూపు చూ. వేల్పు.

వేల్పుగిడ్డి చూ. వేల్పు.

వేల్పుగుబ్బరి చూ. వేల్పు.

వేల్పుగొంగ చూ. వేల్పు.

వేల్పుగత్తలాని చూ. వేల్పు.

వేల్పుగన్నియ చూ. వేల్పు.

వేల్పుగమ్మరి చూ. వేల్పు.

వేల్పుగలువ కంటి చూ. వేల్పు.

వేల్పుగొండ (-గొండ) చూ. వేల్పు.

వేల్పుగ్రమ్మరి చూ. వేల్పు.

వేల్పుచెలి చూ. వేల్పు.

వేల్పుజక్కర చూ. వేల్పు.

వేల్పుజడదారి చూ. వేల్పు.

వేల్పుజాన చూ. వేల్పు.

వేల్పుజెట్టు చూ. వేల్పు.

వేల్పుజేడియ చూ. వేల్పు.

వేల్పుజేడె చూ. వేల్పు.

వేల్పుటాపు చూ. వేల్పు.

వేల్పుటిల్లు చూ. వేల్పు.

వేల్పుటూరు చూ. వేల్పు.

వేల్పుటెంకి చూ. వేల్పు.

వేల్పుబేటిమగడు చూ. వేల్పు.

వేల్పుబేటి సవతికాడుకు చూ. వేల్పు.

వేల్పుబేణు చూ. వేల్పు.

వేల్పుబేరిక చూ. వేల్పు.

వేల్పుబొజ్జ చూ. వేల్పు.

వేల్పుబొడయఁడు చూ. వేల్పు.

వేల్పుడిగ్గియ చూ. వేల్పు.

వేల్పుడు చూ. వేల్పు.

వేల్పుదణిగన్నతఁడు చూ. వేల్పు.

వేల్పుదాయ చూ. వేల్పు.

వేల్పుదొర చూ. వేల్పు.

వేల్పుదొరగారు చూ. వేల్పు.

వేల్పుదొరతేడి చూ. వేల్పు.

వేల్పు దొరమానికము చూ. వేల్పు.

వేల్పుదొరవిల్లు చూ. వేల్పు.

వేల్పుద్రవనీ చూ. వేల్పు.

వేల్పుదిప్ప చూ. వేల్పు.

వేల్పుదిరువు చూ. వేల్పు.

వేల్పుదిలవ చూ. వేల్పు.

వేల్పుదేడి చూ. వేల్పు.

వేల్పుదొయ్యరి చూ. వేల్పు.

వేల్పుద్రోవ చూ. వేల్పు.

వేల్పుపెన్బోవపుముద్ద చూ. వేల్పు.

వేల్పుప్రాయలు చూ. వేల్పు.

వేల్పుప్రాలు చూ. వేల్పు.

వేల్పుబావిన చూ. వేల్పు.

వేల్పుబాన చూ. వేల్పు.

వేల్పుబువ్వ చూ. వేల్పు.

వేల్పుబోవము చూ. వేల్పు.

వేల్పుమన్నీడు చూ. వేల్పు.

వేల్పుమల చూ. వేల్పు.

వేల్పుమరివింటిదేవర చూ. వేల్పు.

వేల్పుమానికము చూ. వేల్పు.

వేల్పుమాను చూ. వేల్పు.
 వేల్పుమిన్న చూ. వేల్పు.
 వేల్పుముద్దరాలు చూ. వేల్పు.
 వేల్పుబెడవలు చూ. వేల్పు.
 వేల్పుబెడ్డ చూ. వేల్పు.
 వేల్పుబెడ్డన చూ. వేల్పు.
 వేల్పుబొవ్వు చూ. వేల్పు.
 వేల్పుమాను చూ. వేల్పు.
 వేల్పురాచుక్క చూ. వేల్పు.
 వేల్పురాకోడు చూ. వేల్పు.
 వేల్పురాయడు చూ. వేల్పు.
 వేల్పురారాచి చూ. వేల్పు.
 వేల్పురాణాయి చూ. వేల్పు.
 వేల్పుజేడు చూ. వేల్పు.
 వేల్పులకూడు చూ. వేల్పు.
 వేల్పులగమికాడు చూ. వేల్పు.
 వేల్పులదొర చూ. వేల్పు.
 వేల్పులదొరవాలు చూ. వేల్పు.
 వేల్పులబువ్వ చూ. వేల్పు.
 వేల్పులబోవము చూ. వేల్పు.
 వేల్పులమిత్తి చూ. వేల్పు.
 వేల్పులమొగము చూ. వేల్పు.
 వేల్పులవెళ్లు చూ. వేల్పు.
 వేల్పులపావి చూ. వేల్పు.
 వేల్పులేగిద్రా చూ. వేల్పు.
 వేల్పువెళ్లు చూ. వేల్పు.
 వేల్పువెలరాన చూ. వేల్పు.
 వేల్పువెలది చూ. వేల్పు.
 వేల్పువేల్పు చూ. వేల్పు.
 వేల్పుపాని చూ. వేల్పు.
 వేల్పుసువారంపువిడిది చూ. వేల్పు.
 వేల్పుక్కు చూ. వేల్పు.
 వేల్పు చూ. వేల్పు.
 వేల్పుడి చూ. వేల్పు.
 వేల్పుబొట్టు చూ. వేల్పు.
 వేళ రూ.చూ. వేళము. వి. నమయం, కాలం, నాడు.

వేళపాళ రూ. వేళపాళి, వేళపాళ. వి. నమయం.
 పొర్య. 2.26. వేళవాళి రూ.చూ. వేళపాళ. వి. జీవిత
 కాలానికైన నిర్ణయం. బనవ. 6.693.
 వేళంకోళము రూ.చూ. వేళకోళము. పరిహాసం.
 వేళము రూ.చూ. వైళము. క్రి. విజ. శ్రీమంగా, త్వరితంగా.
 పొండు. 4.174.

నం. వేలా. కాలం, నమయం, యుక్తనమయం, అనా
 యాన మరణం, హోరీ. ఈశ్వరబోజనం, రోగం, హద్దు,
 చెలియరికట్ట.

<నం. వేలా.

వేళకోళము రూ. వేలాకోళము, వేళంకోళము. విజ. చిక్కులు
 వడినది. కళా 3.72. వి. 1. పరిహాసం. మృత్యు. 3.95 ;

2. చిక్కు.

వేళాపాళ రూ.చూ. వేళపాళ. వి. నమయం, సందర్భం.
 వేళావిశేషం వి. కాలమహత్తు.

నం. వేలావిశేష - కాలవిశేషం.

<నం. వేలావిశేష -

వేళావు వి. కాగవిశేషం. (సంగీతం). బనవ. 3.945వం.

వేళ్ళకొల్పుగబండు చూ. వేల్పు.

వేళ్ళమీదలెక్కించు చూ. వేల్పు.

వేళ్ళవారు చూ. వేడు.

వేవివ చూ. వేగు. రూ. వేవెన. వి. వేకువజాము.

వేవిలి విజ. దున్ననిది. వైజ. 1.83.

వేవిలిపొలము వి. నిడుడు దున్నని పొలం.

వేవిలి వి. 1. పొలం. పశమ. 2.169 ; 2. దున్ననిపొలం.

క. బయల్, బయిల్. కాళీస్థలం, పొలం ; తు
 బయిలు, బైలు. సారవంతమైన పరిపొలం ; త.
 వయల్, వయక్కల్. పరిపొలం, కాళీస్థలం ; గోం.
 వాయుడె, వాయుర్. పొలం ; పర్తి. వాయు. పరి
 పొలం ; కొలా. వె.గడె. పొలం, వేగడ్. పంట
 మార్పిడి పొలం.

వేవిలిదుక్కు వి. పంటకోతలయిన వెంటనే దున్నటం.
 రాజవా. 2.67.

వేవిళులు రూ. వేవిళ్లు. వి.బ.వ. 1. ఏదైనా తినాలని గర్భ.
 పరికి కరిగే కోరికలు. ఉ.హరి. 4.9 ; 2. గర్భిణీప్రీతి
 అయ్యే వాంతులు.

వేవిళ్లు రూ.చూ. వేవిళులు. వి.బ.వ. ఏదైనా తినాలని గర్భ
 పరికి కరిగే కోరికలు. యయా. 4.9 ; 2. గర్భిణీప్రీతి
 అయ్యే వాంతులు.

క. బయకె, బవకె. కోరిక, వాంచ, ఆళ, కోరుకున్న
 వస్తువు, బాకులి. శీత్రవాంచ ; కొడ. బయ. పస్తులు ;
 తు. బయకుని, బయసుని. కోరికతో ఎదురుచూచు.
 శీత్రంగా కోరుకొన్న ; గోం. వస్సానా. (అరి) కలుగు ;
 కొడ. బజ.

వేవు! రూ.చూ. వేగు. అ.క్రి. తెల్లవారు, ప్రతాపమగు.
 ఉ.హరి. 3.84.

వేవుజాము వి. తెల్లవారుజాము, వేకువ. బనవ.
 4.1408.

వేవు² రూ.చూ. వేగు. వి. రాజ్యసమాధాతం. రాస్క.రా.
 యు. 291.

వేవెన రూ.చూ. వేవెన. వి. వేకువ, తెల్లవారుజాము.

వేపాలమారి వి. 1. క్షణక్షణానికీ మనసు మార్పుకొనేవ్యక్తి ;
 2. ఎప్పుడూ వేళకోళం చేయబడేవాడు ; 3. మోసగాడు.
 నం. వేప - వస్త్రభూషణాద్యలంకారం, వస్త్రాదులచే
 మారే రూపం.

<నం. వేప - ము + లు + అ + మారి.

వేప్తము వి. దేగల్లో ఒకజారి. ప్రబంధ. 283.

నం. వేప్త - ఆవరణం వేయటం, కంచె.

<నం. వేప్త - (అర్థవిపరి.).

వేపువ వి. భోజనం. వైజ. 3.103.

నం. వేస్త్రన - ఆవరించటం, చుట్టుకోవటం. కప్ప.
వేసగాడు చూ. వేసము.

వేసంగి రూ.చూ. వేసవి. వి. ఎండాకాలం, గ్రీష్మర్తువ.

వేసంగిఉన్ని రూ. ఎనంగిఉన్ని. వి. ఎరువాక పన్న
మికి కత్తిరించే ఉన్ని. వేసంగిగడ్డి వి. ఒకరకం కలుపు
మొక్క.

వేసంగి రూ.చూ. వేసవి. వి. గ్రీష్మర్తువ, ఉష్ణకాలం. వైజ.
199.

వేసంగిగారి వి. వేడిగారి. గాడ్డు. వేసంగిమంద వి.
ఎండాకాలం ఎరువుకోసం పొలంలోకి తోరించే గొర్రెల
మంద.

వేసట చూ. వేసరు.

వేసటవడు చూ. వేసరు.

వేసడము¹ రూ. వేస్త్రము¹. వేస్త్రము. వి. ఒకజాతిదేగ వి.
శకు. 1.110.

నం. వేగసర - వే వేగంగా పోయేది.

వేసడము² రూ. వేస్త్రము². వి. కంచరగాడిద, ఆశ్వతరం.
రార. మానల. 187; విజ. సంకరకాతిది. క్రిడా. 159.

నం. వేగసర - వేశర - వేసర - కంచర
గాడిద; ప్రా. వేసర -

<ప్రా. వేసర -

వేసదారి వి. మాయలమారి. సారంగ. 3.204.

నం. వేషధారిన్. వేషం దరించినవాడు; ప్రా.
వేసధారి.

<ప్రా. వేసదారీ.

వేసదారిగాయకపుసుద్దులు వి.బ.న. కల్లబొల్లిమాటలు.
సారంగ. 3.203.

వేసమన్నడు చూ. వేసము. వి. కొండజాతుల్లో ఒకతెగవాడు.
ప్రబంధ. 193.

వేసము వి. 1. నటనం, లేనిసిగ్గు మొ. వాటిని ఆధినియించటం.
హర. 7.133; 2. వేషం. మను. 4.73.

నం. వేష - వస్త్ర దూషణాద్యలంకారం. చక్కదనం;
ప్రా. శా.పా. అ.మా వేస -;

క. వేసపు, వేస, ; తు. వేస.

<ప్రా. వేస

వేసగాడు విజ. ఇతరుల వేషాల్ని దరించేవాడు. వేసాలి
బెట్టు స. క్రి. అట అడించు. కాళ్ల.నం. 3.4. < వేసము
+-లు+-అ¹+-వెట్టు. వేసాలిబోవు అ.క్రి. వట్టినటనలు
చేయు. హర. 7.133. <వేసము+-లు+-అ¹+-
పోవు. వేసాలివెల్లి వి. వేసాలిమారి. కుక్క. 40. <
వేసము+-లు+-అ¹+-వెల్లి. వేసాలువేయు అ.క్రి.
అనవనకం పోకడలు పోవు, కుక. 2.423.

వేసరపుదండ చూ. వే¹. వి. హలదండల్లో ఒకరకం.

వేసరి చూ. వేసరు.

వేసరించు చూ. వేసరు.

వేసరిలు చూ. వేసరు.

వేసరిల్లు చూ. వేసరు.

వేసరు రూ. వేసారు, అ.క్రి. 1. శ్రమపడు. నిర్వ.రా.

7.25; 2. వినుగు చెందు, రార.భీష్మ. 3.364; 3.
చింతిల్లు, విచారంపొందు. హరి. మా 5.230; 4. నొచ్చు.
బాదపడు. విక్ర. 4.26.

క. బేజాళు. అలసిపోవు, వినుగుచెందు, కొడ. బేజర.
విచారం, దుఃఖం; తు. బేజరు. అలసట. వినుగు;
క. వేచరమ్, వేచఱపు. వేచటికై. అలసట, దుఃఖం.
వాచళు. అలసిపోవు, వినుగుచెందు; పో.చూ. తు.
వీచక్కు.

<మూ.ద.ద్రా. వేచ్-అర్.

వేసట వి.శ్రమ, అలయిక, అలసట. కు.నం. 11.6. వేసట
పడు అ. క్రి. శ్రమనొందు, అలయికచెందు. చెన్నబసవ. 371.
వేసరి విజ. శ్రమపెట్టేవాడు, అలయించేవాడు. విష్ణు పు.
7.274. <వేసరు+-ఇ¹. వేసరించు స.క్రి. విసిగించు, శ్రమ
కలిగించు, వేసరచేయు. రం.రా.ఉ. 67పు. 7పం. <వేసరు
+-ఇంచు¹. వేసరిలు రూ.చూ. వేసరిల్లు. అ.క్రి. 1.
శ్రమపడు. చెన్నబసవ. 2.292; 2. చింతించు. కృష్ణరా.
3.109; 3. వినుక్కొను. వేసరిల్లు రూ. వేసరిలు. అ.క్రి.
1. వినుక్కొను. శ్రీరం. మా. 5.66; 2. శ్రమపడు;
3. చింతించు. వేసరుకొను అ.క్రి. నొచ్చుకొను. కాళ్ల.
నం. 8.171. వేసరుపోవు రూ. యానరపోవు. అ.క్రి.
విసిగిపోవు.

వేసలు వి. చిన్నకుండ.

వేసవారము వి. వంట సామగ్రి.

వేసవి రూ. వేసంగి. వేసంగి. వి. ఎండాకాలం, గ్రీష్మర్తువ.
కు.నం. 6.135.

క. బేసిగె. వేసవి; కొడ. బే.ని.క.ల. ఎండాకాలం;
క. వేచవి. ఎంకారలం; మ. వేయిల్. ఎండ.

వేసారికొను చూ. వేసారు.

వేసారు రూ.చూ. వేసరు. అ.క్రి. 2. వినుగు,ఉ. హరిశ్చ.
2.76; 1. అలయు, శ్రమచెందు. హంస. 4.38; 3.
బాదపడు. నొచ్చు. దకా. 1.216.

వేసారికొను అ.క్రి. వినుగుచెందు. విప్ర 4.16. <
వేసారు+-ఇ¹+-కొను.

వేసాలిబెట్టు చూ. వేసము.

వేసాలిబోవు చూ. వేసము.

వేసాలివెల్లి చూ. వేసము.

వేసాలువేయు చూ. వేసము.

వేసికొను చూ. వేయు¹.

వేసిరు విజ. చేతివేలికొననుండి వైకణుపు పరకున్న కొలక.
వేసులు వి.బ.వ. కల్లబొల్లిమాటలు. కాళ్ల.నం. 6.162.

నం. వేష - చుస్తు. దూషణాద్యలంకారం; ప్రా.
వియస -, వాస-.

<నం. వేష-+-లు.

వేసె చూ. వేసము. వి. చీరకట్టు కోవటంలో పెట్టుకొనే
గోచి.

వేస్త్రము¹ రూ.చూ. వేసడము¹. వి. ఒకజాతిదేగ. ప్రబంధ.
191.

వేస్త్రము² రూ.చూ. వేసడము². వి. ఒకరకం కంచరగాడిద.

వేస్తము రూ.చూ. వేనడము¹. వి. ఒకజాతిదేగ. మను. 4.58, ప్రబంధ. 191.

వై వి. గుంటక, దంతె మొ. వాటిని కోలేటప్పుడు రెండు దాళు; మధ్య కోనుగా తేరిన మట్టిచాలు.

ఇం. Y. ఆంగ్లవర్ణమాలలోని ఒక అక్షరం.

<ఇం. Y.

వైగొట్టుడు (-కొట్టుడు) వి. నాలుగోసారి దున్నటం. వైజాలు వి. మూలగా పొలం దున్నటం. వైదోలకం (-కోలకము) చూ. తోలు¹. వి. మూలగా దున్నటం.

వైక్రాంతం వి. అందులో వేసే ఒకరకం డిజైను.

నం. వైక్రాంత - పుష్కరాగాన్ని పోలే ఒకానొక తక్కువ జాతి రత్నం.

<నం. వైక్రాంత - (అర్థవిపరి.).

వైక్రాంతచీర వి అందులో ఒకరకం డిజైనుతో నేసిన చీర.

నం. వైక్రాంత - పుష్కరాగాన్ని పోలే ఒకానొక తక్కువ జాతి రత్నం, చీర, వస్త్రం.

<నం. వైక్రాంతచీర - (అర్థవిపరి.).

వైఖరి రూ. వయిఖరీ, వైఖరీ. వి. విదం, రీతి. నిరంకు. 2.10.

నం. వైఖరీ. అర్థదోరకమైన కంఠాది స్థానాల్లో ఉచ్చరించబడేద్యని విశేషం, మాటదిట్టతనం, వాక్కు.

<నం. వైఖరీ (అర్థవిపరి.).

వైగడురు (-కడురు) వి. ఒకరకం ఉన్ని కుదురు.

వైఖరీ రూ.చూ. వైఖరీ. వి. 1. వర్ణన ; 2. విధానం.

వైచు రూ. వయుచు. స.క్రి. 1. పడవేయు. భార. ఆది. 2.11 ;

2. కొన్నినకర్మకాలమీద స్వార్థానికి, అకర్మకాల మీద అన్యర్థంలోను ప్రయుక్త మవుతుంది. భార. ఆది. 2.173.

ఉదా. పడవైచు, పారవైచు ; 3. ఉంచు, పెట్టు. దరింపచేయు, భార.ఆది. 2.180 ; 4. విసరివేయు, విశ్లే

పించు. భార.ఆది. 7.51 ; 5. కొట్టు. భార. ఆరణ్య. 1.317 ; 6. పడలు. విడుచు. భార.విరా. 5.222 ;

7. ప్రయోగించు, వియి.భార. దీప్తి. 3.61 ; 8. కట్టు, నిర్మించు. హరి.పూ. 6.25 ; 9. వీక్షనం చేయు. శృం. వై. 4.132 ; 10. (రంతె) వేయు. భాగ. 10ఉ.

403 ; 11. ఎగురవేయు. గౌ.హరి. పూ. 460 ; 12. (కనురెప్ప) మూయు. ఆము. 1.59 ; 13. ముడుచు. కగా. 8.142 ; 14. ఆచ్ఛాదించు, కప్ప. కువ.చ. 4.188 ; 15 పారవేయు. కువ.చ. 4.188 ; 16. వన్ను.

ఒడ్డు. నీలా. 2.65 ; 17. తొలగించు, సారంగ. 1.123 ; 18. నిలుపు, ఉంచు, కాపురంపెట్టు. శుక. 3.187 ; 19. (ఉల్లబం).వేయు, ఎత్తిపెట్టు. దగా. 2.67 ; 20. అడ్డం పెట్టు. దగా. 3.126 ; 21. అడుము, నొక్కు. దగా. 9.99.

క. బయ్. బయ్యు, బచ్చు, బయ్, ఉంచు, పెట్టు, దాచు ; కొడ. బెయ్ - (బెప్ - బెచ్ -). ఉంచు ; తు.

బిజెలుని, బిజెలుని. దరించు ; త. వై (-వ్ - -త్ -). పెట్టు, ఉంచు, సృష్టించు, కూర్చు ; మ. చెక్క. పెట్టు.

ఉంచు, కట్టు, పక్కపెట్టు ; కో. వయ్ - ఉంచు, పెట్టు ; త. పాయ్ - (పాచ్ -). పెట్టు, ఉంచు, వాచు ;

గోం. వహితానా, జన్మనిచ్చు ; కొలా. వయ్ - నాయ్ -, విత్తనాలు చల్లు ; నా. వయ్. విత్తనాలుచల్లు ; కురు. బాబ్బా. (వస్త్రాదులు) భుజాలమీదుగా కప్ప ; బ్రా. బేనింగ్. దరించు.

వైచుకొను స.క్రి. 1. కావించుకొను, చేసుకొను. విక్ర. 4.50 ; 2. ఉంచుకొను. రామాభ్యు. 1.25 ; 3. కప్ప కొను. పను. 4.23. వైపించు స.క్రి. వైవచేయు. పద్య. 7.90. <వైచు + -ఇంచు². వైపించుకొను స.క్రి. వైవ చేసుకొను. భార. విరా. 5.221. <వైచు + -ఇంచు³ + -కొను.

వైజయంతి వి. బంగారంలోను, రత్నాలలోను చేయబడిన కంఠమాలా విశేషం. ద. హిం. గా. నంపు. 10. గా. నం. 550. క్రి.శ. 1342.

నం. వైజయంతి. విష్ణువు దరించే పూలదండ, పూల దండ, పతాక.

<నం. వైజయంతి (అర్థవిపరి.).

వైజాతి రూ. వయిజాతి. వి. ఒకానొక తెగ కోమటి జాతి. విజ్ఞా. 1.138, ఆము. 4.35.

నం. విజాతి-. ఇతరజాతి.

వైజాతిదొండ రూ. వయిజాతిదొండ. వి. ఈనరవెల్లి. వేంక. పంచ. 1.763.

వైట్ కే వి. తేగుదునుద్ద, బాగా జీర్ణమైన పేలుడు రాళ్ళనుంచి ఏర్పడి మున్దురాళ్ళు శిథిలమైన సహజ మృత్తికగా పరిణమించి నవ్వుడు ఏర్పడుతుంది.

ఇం. White clay. తెల్లమన్ను.

<ఇం. White clay.

వైడము రూ.చూ. వైము. క్రి. విజ. వైకం, శ్రీఘంగా. ప్రభు. 2.68పు. 6వం.

వైకొలగు అ.క్రి. 1. తప్పకొను ; 2. బయటికిపోవు.

వైదికచాదస్తము చూ. వైదికము.

వైదికము వి. అమాయకం.

నం. వైదిక-. వేదవిహితం, వేదవిహిత గ్రాధ్యాదికర్మ.

<నం. వైదిక-. (అర్థవిపరి.).

వైదికచాదస్తము వి. తాత్కం తెలియని చాందనం. నం. వైదిక-. వేదవిహితమైనది. <నం. వైదిక- + చాదస్తము

(మిశ్రన.). వైదికముచేయు అ.క్రి. చాదస్తంగా ప్రవర్తించు వైవము రూ.చూ. వయినము. వి. 1. ఉపాయం. పార్వ. 2.111 ; 2. వివరణ ; 3. కారణం ; 4. క్రమం ;

5. విధం.

వైను వి. వ్రాక్షరనం.

ఇం. Wine. బు. వైన్య. వైను, సారాయి ; దచ్చి. వియ్న్.

<ఇం. Wine.

వైవరి -చూ.-వైపు.

వైపించు చూ. వైచు.

వైపించుకొను చూ. వైచు.

వైపు రూ. వయిపు, వెంపు, వేంపు. వి. 1. ఒడుపు, లక్ష్యం. కాశీ. 6.294 ; 2. నరి. తాళ్ళ. నం. 17.579 ; 3. ఉపా

యం. ప్రతా. 2.26; 4. విదం. చంద్రాంగ. 6.93;
5. వాసి. అరికయం. దకా. 1.212; 6. పార్వ్యం.
వక్క. వక్షం; 7. అనుకూల్యం; 8. మెలకువ; 9. వట్టు.
వైవరి వి. శ్రేష్ఠుడు. కాళ్ల.నం. 17.456. <వైవ+
-అరి. వైపుకాడు రూ. వయిపుకాడు. వి. ఉపాయం
కలవాడు, ఉపాయకారి. సురా. 57.

వైపు కార్య.

ఇం. Wife. కార్య.

<ఇం. Wife.

వైమూలము రూ. వయిమూలము. విజ. అరికం. కావ్యా. చూ.
5.52.

వైమూల వి. ఐమూల.

వైమూలగారి వి. ఐమూలగారి. వాయవ్యదిక్కునుంచి
వీచేగారి.

వైయినము రూ.చూ. వయినము. వి. వివరణం. ద.హిం.కా.
నంపు. 10. కా.నం. 396.

వైరవులు రూ. వయిరవులు, వయిరాలు, వైరాలు. వి. బ. వ.
కట్టెనిప్పు, అంగారం. ఆం.రా. 2.242.

నం. వ్రజ-. రవ్య; ప్రా. వయిర-. నిప్పురవ్య.
అగ్నిరం;

త. వయిరనగై.

<ప్రా. వయిర-.

వైరాలమూకట చూ. వైరాలు.

వైరాలు రూ.చూ. వైరవులు. వి. బ. వ. వైరవులు, కట్టెనిప్పు.
ఆం. రా. 2.242.

వైరాలమూకట రూ. వైరముకడు. వి. జాతరలో
సాంప్రదాది వేసుకోవటానికి వాడే మూకుడు.

వైరుతీగ వి. తంరి, ఉండేలుకు కట్టిన తీగ.

ఇం. Wire. తీగ.

<ఇం. Wire+తీగ.

వైర్లముకడు రూ.చూ. వైరాల మూకట. వి. జాతరలో
సాంప్రదాది వేసుకోవటానికి వాడే మూకుడు.

వైల రూ.చూ. వయిల. వి. ఒకకాది దేగ.

వైలు వి. పేటుదాళానికి చివర కట్టిన పరిధారం.

వైలెట్ రూ.చూ. వయిలెట్. వి. 1. నల్లద్రాక్షపండు రంగు;
2. వంగళాయ రంగులో నలుపుకత్తు కలిసిన వన్నె; 3.
నల్ల వంకాయ రంగు; 4. నీలం ఎరుపు కలిసిన రంగు;
5. నలుపులో ఎరుపు కలిసిన రంగు.

వైళ రూ.చూ. వయిల. వి. శ్యానవిశేషం, ఒకరకం దేగ.

వైళవడు చూ. వైళము.

వైళము రూ. వయిళము, వేళము, వైడము. విజ. శ్రీమం.
నత్వరం. ఉ. హరి. 5.129; వి. 1. నమయం. క్రిడా.
137, పల్నా. 497; 2. విదం. కృ. కడు. 3.131.

వైళవడు అ.క్రి. 1. త్వరపడు; 2. కంఠాదుపడు.

వైవాటు వి. ఆచారం.

వైకాళితిరువాళ్ళు వి.బ.వ. వైకాళిమానంలో జరిగే దేవది ఉత్స
వాలు. ద.హిం.కా. నంపు. 5. కా. నం. 120. క్రి. క.
1275.

నం. వైకాళి-. వైకాళిమానం.

<నం. వైకాళి+తిరువాళ్ళ (మిశ్రన.).

వైకాయాదు విజ. బ. వ. గ్రామస్థులు. ద.హిం.కా. నంపు.
10. కా.నం. 757. క్రి. క. 1650.

వైష్ణవకంగావి వి. వైష్ణవ పర్యవేక్షకుడు. ద.హిం.కా. నంపు.
5. కా. నం. 83.

నం. వైష్ణవ-. విష్ణునంబంది.

వైష్ణవవేహూరలు వి.బ.వ. వైష్ణవ అధికారులు. ద.హిం.కా.
నంపు. 5. కా. నం. 1214. క్రి. క. 1309.

నం. వైష్ణవ- విష్ణు నంబందమైన; 2. బేవాహరు.
అధికారి.

<నం. వైష్ణవ+2. బేవాహరు.

వైసర రూ. వైసరము. వి. మల్లయుద్ధ విశేషం. ప్రబంధ. 78.
నం. వక్కెసార-. కథనం; ప్రా. వయినర-.

<ప్రా. వయినర-.

వైసరము రూ.చూ. వైసర. వి. హెచ్చరికపదం. ప్రబంధ.
605.

వైసిక రూ. వయిసిక. వి. కపటం. పోడ. 2.

నం. వైసిక-. వేళ్ళావృత్తి నంబంది; ప్రా. వజిసిఅ.
వేషకచనదు తీవరంగా కలవాడు;

క. వైసిక-. కపటం, మోసం, దుష్ప్రవర్తనం.

<నం. వైసిక-.

వైసు వి. ప్రాయం, వయస్సు.

నం. వయస్. ప్రాయం; ప్రా. అ.మా. వయ-.

<నం. వయస్.

వైసుది విజ. జవరాలు. సాంబ. మాన. 13.

వైహళి రూ. వైహళి. వి. 1. విహారం. దకడు. 7.157; 2.
పెద్దనర.

నం. విహార-. క్రిడాస్థలం, వినోద సందాకం, ఆగ్రమం;
ప్రా. ప్రా విహార-. నంచరించటం, ఆగ్రమం. నంస్కృతం
లోని 'వాహ్యళి' కట్టానికి విహారార్థం వేడు.

<ప్రా. విహార-.

వైహళి రూ.చూ. వైహళి. వి. 1. విహారం; 2. పెద్దనర.
వొ వి. తెలుగులో ఒకకాది పదాలకు పదాదినీ పకారం
చేరటం సర్వసాధారణం. ఈరకమైన పకారానికి అర్థభేదక
సామర్థ్యంలేదు. కాగా ఇది ప్రత్యేకవర్గంకాదు. దీని
ఉచ్చారణకూడా స్థిరంకాదు. పదాది ఒకకానికి ముందు
పకారం రావటానికి ఒకరకం కంఠోష్ఠ్యం కాగా పకారందం
కంఠోష్ఠ్యం కావటమే కారణం. దీన్నినిషిద్ధాక్షరంగా భావించ
నక్కరలేదు. కొన్ని కాసనప్రయోగాలు కోకోదాహృతులు
గ్రహించబడ్డాయి.

వొక్క¹ రూ.చూ. వక్క. వి. 1. హగబంధం, పోకచెక్క;
2. పోకచెట్టు.

వొక్కరంగు రూ.చూ. వక్కరంగు. వి. 1. నల్లపోక
చెక్కరంగు; 2. చేలేటరంగు; 3. ఒకరకం నలుపు
వన్నె.

వొక్క² రూ.చూ. వక్క². వి. నూలుచెక్క. లడిలో వగం
నూలు.

వొగ్గేయ అ.క్రి. మట్టిని పలచబడేబట్టుచేయు.

< ఒగు + వేయు.

వొంకకాల్పు రూ.చూ. వంకకాల్పు. వి. అములో కుండలు మొ. వి ఎక్కువగా కాలిన తీరు.

వొంకచిట్టి రూ.చూ. వంకచిట్టి. వి. పొగపీల్చే మట్టిగొట్టం.

వొంకలగోత్రం వి. గ్రామపొన్ తొట్టి, అంచులు వొంపులుగా తీర్చి చేసిన మట్టి తొట్టి.

< వంక + లు + -అ¹2 + గోత్రం.

వొట్టెలు వి.బ.వ. వంపులు, చీలికలు, పర్రెలు.

వొడి¹ రూ.చూ. వడి¹. వి. 1. వేగం ; 2. పురిచిగువు ; 3.

వేటువారానికి చివరకట్టిన పురివారం.

వొడి² రూ.చూ. ఒడి¹. వి. తొడలపైభాగం, ఉత్సంగం.

వొడుపుబట్ట రూ.చూ. వడుపుబట్ట. వి. కేతకుండ, చొట్టురు పటవ, తాటిచెట్టుఎక్కి తొట్టిలోని కట్టును వంచుకోవటానికి వాడే మట్టిపాత్ర.

వొడేయ రూ.చూ. వడేయ. న.క్రి. వానేటప్పుడు వేగం తగ్గి పోకుండా సారెను కర్రతో తిప్పు.

వొడ్డనరేకు రూ.చూ. వడ్డనరేకు. వి. అన్నం వడ్డించటానికి కాడపెట్టి గుండ్రంగా చేసిన మట్టిమూకుడు.

వొడ్డికుమ్మర్లు రూ. వడ్డికుమ్మర్లు, వొడ్డుకుమ్మర్లు వి.బ.వ. కుమ్మర్లలో ఒకతెగ.

వొడ్డిరాజులు వి.బ.వ. ఓడ్రదేశపురాజులు. ద.హిం.కా.నంపు. 10.కా.నం. 745. క్రి.శ. 1580.

వొడ్డు¹ రూ.చూ. ఒడ్డు¹. వి. గట్టు. నె.కా. తామ్ర. 8. క్రి.శ. 1651.

వొడ్డు² రూ.చూ. వడ్డు. వి. ప్రధానమైన ఆహారదాన్యం, ఇంటి కప్పుకు వరిగడ్డి మంచి వాడుకలో ఉంది.

వొడ్డుకుమ్మర్లు రూ.చూ. వొడ్డికుమ్మర్లు. వి.బ.వ. కుమ్మర్లలో ఒకతెగ.

వొడ్డకడవ రూ.చూ. వడ్డకడవ. వి. వడ్డు ఉడకబెట్టటానికివాడే మట్టికడవ.

వొడ్డుపొట్టు రూ.చూ. వడ్డుపొట్టు. వి. వరిపొట్టు.

వొత్తుపొయ్యి రూ.చూ. ఒత్తుపొయ్యి. వి. నీళ్ళు కాగటానికి ఒక కుండను పొయ్యిపక్కన గుంత చేసి ఉంచి అమర్చిన పొయ్యి, పొంతకుండ పొయ్యి.

వొడ్డు రూ.చూ. ప్రొడ్డు. వి. రోజు, ఇరవైనాలుగు గంటల కాలం.

వొనకు రూ.చూ. వనకు. అ.క్రి. పాటుదప్పు.

వొనికాటుడు వి. తోటమారి. ద.హిం.కా.నంపు. 6.కా.నం. 868. క్రి.శ. 1396.

నం. వన - తోట, కారిన్, చేసేవాడు.

< నం. వనకారిన్.

వొందురు వి. చిన్నపంటకాలువ. నె.కా. తామ్రకాసనం. 9. క్రి.శ. 1686.

వొన్నయిరేణి రూ.చూ. వన్నెవిరేణి. వి. వన్నెవిరేణి, రాతరి వేణి, సున్నం పూసి నల్లగీతలుగీసి అగీతలమద్య ఎరువు, అకుపచ్చ మొ. రంగులతో ఏనుగులు, గుర్రాలు, నెమళ్ళు మొ. బొమ్మలు వేసిన అరివేణికుండలు.

వొంపు రూ.చూ. వంపు. వి. 1. శడవ, పర్యాయం ; 2. బండి చక్రానికి వేసేది, పూటి ; 3. వాగు, కొండచరియలనుంచి పారేవాగు ; 4. దాణం లాగా వంచినబద్ద ; 5. పంగలుగా ఉన్న ఒనికర్రలపై పొడుగ్గా వేసిన కర్ర ; 6. వంగి ఉన్నది.

వొంపుపీలిం రూ.చూ. వంపునీలిం. వి. పొగపీల్చేమట్టి గొట్టం. వొంపుసొంగ రూ.చూ. వంపుసొంగ. వి. వంకసొంగ, పొగపీల్చేమట్టిగొట్టం.

వొంమ్మెంపు వి. రక్తాలు పొడగటానికి చేయబడిన బంగారు దిమ్మ. TTDES. III. 32. క్రి.శ. 1512.

వొర రూ.చూ. ఒర. వి. ఒర. TTDES. నంపు. 3. కా.నం. 60. క్రి.శ. 1513.

వొరబెట్టు(-పెట్టు) న.క్రి. కుళ్ళగించు, సాదనాలతో నేలను తిరగవేయు.

వొరన రూ.చూ. వరున¹. వి. పంక్తి.

వొరి రూ.చూ. వరి¹. వి. 1. కారిదాన్యం ; కాలినన్యం.

వొరితాలు రూ.చూ. వరితాలు. వి. తొట్లు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీలో మట్టిలో కలిపే వరిపొట్టు. వొరిదూగ రూ.చూ. వరిదూగరి. వి. తొట్లు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీలో మట్టిలో కలపటానికి, పశువులకు ఆహారంగా పెట్టే వరిపొట్టు. వొరిపొట్టు రూ.చూ. వరిపొట్టు. వి. తొట్లు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీకి జిగురుమట్టితో కలిపేపొట్టు. వొరిపొట్టు రూ.చూ. వరిపొట్టు. వి. తొట్లు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీకి మట్టితో కలిపేపొట్టు. వొరిపూక(-పూక) రూ.చూ. వరిపూక. వి. తొట్లు, ఓడలు మొ. వాటి తయారీకి జిగురుమట్టితో కలిపే వరిపొట్టు.

వొరినరాయి రూ.చూ. వరనరాయి. వి. 1. కట్టుబడికిగాని, నేలపైపరవటానికిగాని, స్తంభాలుగా నిలపటానికిగాని వాడే మరిచినరాయి ; 2. గోడలకట్టుబడికి పనికివచ్చేరాయి. వొర్రేయ రూ.చూ. మొర్రేయ. న.క్రి. కుళ్ళగించు, సాదనాలతో నేలను తిరగవేయు, చివ్వు, చెక్కు.

వొర్న రూ.చూ. వరున¹. వి. పంక్తి.

వొట్టెమాటలు వి.బ.వ. వంకరమాటలు.

వొల్లిరి రూ.చూ. వల్లిరి. వి. 1. జల్లు, వానకురిసేటప్పుడు చిందివడేసేటికుంపర ; 2. శైత్యం, చల్లదనం, చలి ; 3. వణకు, కంపం ; విజ. శీతం, చల్లనిది.

వొల్లివ్వు రూ.చూ. వలిదివ్వు. న.క్రి. గానుగనుతిప్పు.

వొళిగం వి. అంచు, పాత్రమూతిపైభాగం, రెండుపింజలకు మద్యఉండే భాగం.

వొళువు రూ.చూ. వలువు¹. వి. పాత్రలు తీర్చటానికి సారె వలకమీద లింగాకారంగా పెట్టిన మట్టిముద్ద.

వొళ్ళు రూ.చూ. ఒడలు. వి. దేహం, శరీరం.

వొళ్ళుతెలియకుండు అ.క్రి. 1. స్పృహతో లేకుండు ; 2. వాస్తవాన్ని తెలుసుకోకుండా ఉండు. వొళ్ళుబలియ అ.క్రి. పొగరెక్కు. వొళ్ళుమఱచు అ.క్రి. తన్మయత్వం పొందు.

వొప్పెలు వి.బ.వ. వదూవరులమీదనుండి దిగతీసి దానమిచ్చే వైసలు.

వొహదా రూ.చూ. హూదా. వి. 1. ఉద్యోగం ; 2. ర్యాంకు.

వో వి. తెలుగులో ఒకారాది పదాలకు పదాదిని పకారం చేరటం సర్వసాధారణం. ఈ రకమైన పకారానికి అర్థ భేదక సామర్థ్యం లేదు. కాగా ఇది ప్రత్యేకవర్ణంకాదు. దీని ఉచ్చారణకూడ స్థిరంకాదు. పదాది ఒకారానికి ముందు పకారం రావటానికి ఒకారం కంఠోష్ఠ్యం కాగా పకారం దంతోష్ఠ్యం కావటమే కారణం. దీన్ని నిషిద్ధాక్షరంగా భావించనక్కరలేదు. కొన్ని శాసనప్రయోగాలు మరికొన్ని కోశోదాహృతులు గ్రహించబడ్డాయి.

వోకారము వి. వాంతి, వాకర.

వోట రూ.చూ. వాట³. వి. సారెమీదనుంచికోసి కిందపెట్టిన ఆడుగులేని మట్టిప్రాత.

వోటబట్ట రూ.చూ. వాటబట్ట. వి. సారెపై వాటలకు నునుపు పట్టటానికి అంచు ఏర్పరచటానికి వాడే తడిబట్ట. వోడయలు రూ.చూ. ఒడయఁడు. వి. ప్రభువు. రాజు. TIDES సంపు. 8. కా.నం. 65. క్రి.శ. 1518.

వోలాలు వి.బ.వ. కాలిన పచ్చి సెనగకాయలు.

వోలిమర్కాద రూ.చూ. ఓలిమర్కాద. వి. కన్యాశుల్కం.

వోవు రూ.చూ. పోగు¹. వి 1. కుప్ప, గట్టు, కన్నె, తిప్ప; 2. పెంటకుప్ప.

వ్యక్తిగతజవాం వి. జమీందారులు, నవాబులు మొ. వారు తమకిష్టులైనవారికి ఇచ్చింది.

సం. వ్యక్తిగత-యైయ క్రికమైన, ఒకరికి సంబంధించిన.

<సం. వ్యక్తిగత-+ఇనాము.

వ్యక్తిగావిను న క్రి. స్వప్టంగావిను, విశదంగావిను. బసవ. 7.180.

సం. వ్యక్తి-స్వప్టంకావటం, ప్రకాశం, గోచరమవటం.

<సం. వ్యక్తి-+అగు+అ³+విను.

వ్యంగ్యమగు అ.క్రి. హేయమగు.

సం. వ్యంగ్య-వ్యంజనావృత్తిచే తెలుపబడిన, నూచించబడిన.

<సం. వ్యంగ్య-+ము+అగు (అర్థవిపరి.).

వ్యంగ్యము వి. 1. వేగకోశం; 2. ఎత్తిపొడుపు.

సం. వ్యంగ్య-వాచ్యలక్ష్య వ్యంగ్యాల్లో మూడోది, వ్యంజనావృత్తిచే తెలియజేయబడే అర్థం, నూచించబడేది.

<సం. వ్యంగ్య- (అర్థవిపరి.).

వ్యతిపాతనాబు వి. పూర్ణిమా సోమవారాల కలయిక. ద.హం. కా. సంపు. 10. కా.నం. 676. క్రి.శ. 1131.

సం. వ్యతిపాత-పూర్ణిమా సోమవారాల కలయిక.

<సం. వ్యతిపాత-+నాణ్ణు. (మిశ్రస.).

వ్యత్యస్తమగు అ.క్రి. వేరుపడు, అటుదిటగు.

సం. వ్యత్యస్త-ప్రతికూలమైన, వ్యతిరేకమైన, పరస్పర సంబంధంలేని, అర్థంగా తిరిగిన.

<సం. వ్యత్యస్త-+ము+అగు.

వ్యయవాదికాఁడు వి. వెచ్చించేసేవాడు, వ్యయశీలుడు. మరాఠ. 11.14.

సం. వ్యయ-వెచ్చించటం, విఘాతం, వాదిన. వక్త, నేరం, నేరం మోపినవాడు. ఉపాధ్యాయుడు.

<సం. వ్యయ-+వాదిన్ +కాఁడు, (మిశ్రస.).

వ్యవసాయమంచుపేటి చూ. వ్యవసాయము.

వ్యవసాయమంచుపేటు చూ. వ్యవసాయము.

వ్యవసాయమంచుబేలు చూ. వ్యవసాయము.

వ్యవసాయము వి. పంటల్ని పండించటం.

సం. వ్యవసాయ-కృషి, ప్రయత్నం, పని.

<సం. వ్యవసాయ-(అర్థవిపరి.).

వ్యవసాయమంచుపేటి రూ.చూ. వ్యవసాయమంచుపేటు.

వి. నాగలి, రెండెడ్లు, రైతు కలిసిఉన్నట్లునేసిన ఒకరకం అంచుడికైనను. వ్యవసాయమంచుపేటు రూ. వ్యవసాయ మంచుపేటి. వి. నాగలి, రెండెడ్లు, రైతు కలిసిఉన్నట్లు నేసిన ఒకరకం అంచు డికైనను. <వ్యవసాయము+అంచు³+పేటు. వ్యవసాయమంచుబేలు వి. చీర అంచులోనాగలి, రెండుఎడ్లు, మవిపినమూనాలుపడేట్లు నేసిన అంచు.

వ్యాజించు అ.క్రి. తగవులాడు. ద.హం.కా. సంపు. 5.కా. సం. 1290. క్రి.శ. 1280.

సం. వ్యాజ-కపటం, వంచన తనపనికై ఒకటిచెప్పి ఇంకొకటి చేయటం, నటనం, పన్నుగడ.

<సం. వ్యాజ-+ఇంచు³.

వ్యాజ్యమాదు చూ. వ్యాజ్యము.

వ్యాజ్యము వి. వివాదం, తగవు.

సం. వ్యాజ-కపటం, వంచన, తనపనికై ఒకటి చెప్పి ఇంకొకటి చేయటం, నటన, పన్నుగడ.

<సం. వ్యాజ-.

వ్యాజ్యమాదు అ.క్రి. వివాదపడు. <వ్యాజ్యము+అడు.

వ్యాపకం వి. వ్యాసంగం.

సం. వ్యాపక-వ్యాపించేది, వాదాంశాలన్నీగలది, నిత్య సంబంధం కలది, ఆచ్ఛాదనం, సహజగుణం.

<సం. వ్యాపక- (అర్థవిపరి.).

వ్యాపకుడు వి వ్యవహార, నలుగురిలో తిరిగనేర్చినవాడు.

సం. వ్యాపక-వ్యాపించేది, వాదాంశాలన్నీగలది, నిత్యసంబంధంగలది, ఆచ్ఛాదనం, సహజగుణం.

<సం. వ్యాపక-(అర్థవిపరి.).

వ్యాపారము వి. వర్తకం.

సం. వ్యాపార-పని, వర్తకం, వృత్తి, ప్రయత్నం, పని చేయటం.

<సం. వ్యాపార-(అర్థవిపరి.).

వ్యాపారి వి. 1. కార్యకర్త. ద.హం.కా. సంపు. 10.కా.నం. 211 క్రి.శ. 112; 2. బ్రహ్మణుల్లో ఒకతగ.

సం. వ్యాపారీన్. వ్యాపారంచేసేవాడు, వర్తకుడు, ఆధ్యసించేవాడు.

<సం. వ్యాపారిన్. (అర్థవిపరి.).

వ్యాపారిండు అ.క్రి. ప్రవర్తించు, వర్తించు, తపశి. 5.15.

సం. వ్యాపార-ఆచరించటం, చేయటం, ప్రయత్నం, ఆధ్యానం.

<సం. వ్యాపార-+ఇంచు³.

వ్యాసము వి. 1. వ్యాసం, ఒకవిషయంమీద వ్రాసిన నమగ్ర విషయం; 2. వృత్తం యొక్క అడ్డుకొలత.

సం. వ్యాస. విస్తీర్ణం, నవిస్తరమైనతెక్క, విరాగం.

< సం. వ్యాస. (అర్థవిపరి.).

వ్యాహమ వి. పన్నాగం.

సం. వ్యాహ. ౨౪ విధంగా నిలపబడ్డ సేన.

< సం. వ్యాహ. (అర్థవిపరి.).

ప్రక్క చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కపాయు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కపారు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కరిగు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కరించు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కరింత చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కరింపు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కలుచేయు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కలువాపు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కలువాయు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కలువాటు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కలుసేయు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కల్వాపు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కవాయు చూ. ప్రయ్య.

ప్రక్కవాటు చూ. ప్రయ్య.

ప్రచ్చ రూ. చూ. ప్రచ్చ. స.క్రి. ద్వంసంచేయు. కొనినపల్లి కాసనం. కడపజిల్లా. క్రి.శ. 925-50.

ప్రచ్చివందలలాడు చూ. ప్రచ్చ.

ప్రచ్చివేటాడు చూ. ప్రచ్చ.

ప్రచ్చ రూ. ప్రచ్చ, ప్రచ్చ. స.క్రి. 1. ద్వంసంచేయు. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 599. క్రి.శ. 625.50 ; 2. చంపు. ద. హిం. కా. సంపు. 10. కా. సం. 611. క్రి.శ. 7వశతాబ్ది ; 3. బేదింగు, చీల్పు. భార. ఆది. 2.101 ; 4. ఈడబెరుకు, పెరించు. జైమినిభా. 3.7 ; 5. హింసించు, నశింపచేయు. భాగ. 7.246 ; 6. నరకు చేదించు, ఖండించు. పారి. 3.28 ; 7. పినుకు, శుక. 2.481 ; అ.క్రి. 1. పగులు. కు.సం. 2.56 ; 2. హింసించబడు. కు. సం. 11.141 ; 3. బేదిల్లు. కు. సం. 12.107.

క. ఒటి, చొటి. దూకికోపాటుకుడు ; త. వటి. (-వ్వి- -త్త-). తుడుచు. రుద్దు, పూయు, చుట్టు ; మ. వటిక్క. తుడుచు, రుద్దు, మెరుగుపెట్టు ; కొ. పొడై. గీచు, గీరు.

ప్రచ్చివందలలాడు స.క్రి. కొట్టికోరాడు, చీల్చిచెండాడు. బసవ. 4.90. < ప్రచ్చు + -ఇ¹³ + వందలలాడు. ప్రచ్చివేటాడు స.క్రి. చీల్చిచెండాడు. < ప్రచ్చు + -ఇ¹³ + వేటాడు. ప్రచ్చుకొను స.క్రి. చీల్పు, బేదించు. ఆము. 4.21.

ప్రంత¹ రూ. వంత¹, వి. 1. ఎరు. హరి. ఉ. 2.85 ; 2. పల్లం, గోయి. హరి. పూ. 6.5. భాస్క. రా.యు. 912.

కొలా, ప్రంతా, ఎరు ; నా. వంత. నది, ఎరు ;

పో. చూ. త. వటి.

ప్రంత² చూ. ప్రందు.

ప్రందు అ.క్రి. 1. సంతాపించు. భార. విరా. 2.146 ; 2. తప్తమగు. దశా. 3.172.

ప్రంత² రూ. వంత² వి. మనోవ్యథ. భార. ఆది. 4.84.

ప్రప్త చూ. ప్రయ్య.

ప్రయము వి. వ్యయం. భాగ. 10.5.110.

సం. వ్యయ. వెచ్చం, ఖర్చు.

< సం. వ్యయ.

ప్రయమైపోవు స.క్రి. వ్యయమైపోవు. ప్రయించు స.క్రి. వ్యయంచేయు, వెచ్చించు. క్రి.శ. 2.87 < ప్రయము + -ఇంచు.³

ప్రయమైపోవు చూ. ప్రయము.

ప్రయించు చూ. ప్రయము.

ప్రయ్య చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యటము చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యపారు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యబము చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యబడు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యబాటు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యబోవు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యలుపాయు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యలువాపు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యలువాటు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్యవాటు చూ. ప్రయ్య.

ప్రయ్య చూ. ప్రచ్చ. అ.క్రి. బద్దలగు, పగులు, బేదిల్లు. భార. ఆది. 3.30.

సం. ప్రచ్ఛ. బద్దలగు, పగులు.

ప్రక్క రూ. వక్క. వొక్క, వి. ఖండం, ముక్క, తునక. భార. ఉద్యో. 1.312. సం. వల్క. ముక్క, తునియ ; ప్రా. వక్క. < ప్రా. వక్క. ప్రక్క పాయు రూ. చూ. ప్రక్కవాయు. అ.క్రి. తెగు, ముక్క అగు. ప్రక్కపారు రూ. చూ. ప్రక్కవాటు. ప.క్రి. చీలు, బేదిల్లు. ప్రక్కరిగు అ.క్రి. బద్దలగు, పగులు, బేదిల్లు. దశా. 1.225. < ప్రక్క + -లు + అగు. ప్రక్కరించు స.క్రి. 1. బేదించు, పగుల్పు. భాస్క. రా.యు. 1984 ; 2. జయించు. దశా. 2.401. < ప్రక్క + -లు - ఇంచు³. ప్రక్కరింత వి. బేదనం, చీల్చటం. అచ్చ. రా. యు. 184. ప్రక్కరింపు వి. ముక్కలుచేయటం. ప్రక్కలుచేయు రూ. ప్రక్కలుసేయు. స.క్రి. బేదించు, నరకు, ఖండించు. ఉ. హరి. 1.177. ప్రక్కలువాపు రూ. చూ. ప్రక్కల్వాపు. స.క్రి. బేదించు, పగుల్పు. శివరా. 1.97. ప్రక్కలువాయు అ.క్రి. తెగు, ఖండితమగు. ప్రక్కలువాటు (-పాటు²) అ.క్రి. తెగు, ఖండితమగు. విక్ర. 2.129 ప్రక్కలుసేయు(-చేయు) రూ. చూ. ప్రక్కలుచేయు. స.క్రి. బేదించు, నరకు, ఖండించు. పారి. 5.10. ప్రక్కల్వాపు చూ. ప్రక్కలువాపు. స.క్రి. బేదించు, పగుల్పు. హరి. ఉ. 1.15. ప్రక్కవాయు(-పాయు) రూ. వక్కపాయు. అ.క్రి. తెగు, ఖండితమగు. భో. 5.195. ప్రక్కవాటు

(-పాటు¹) రూ. ప్రక్కపారు. అ.క్రి. కోతపడు, చీలు, తునుగు, తెగు. ప్రవృ వి. పరిమ, బద్ద, చీలిక. ఆము. 6.58. ప్రయ్య రూ. వయ్య. వి. వక్క, బద్ద, ఖండం, భార. ఆది. 7.52. ప్రయ్యటము వి. చీలిక. ప్రయ్యపారు అ.క్రి. బద్దలగు, ప్రయ్యరము వి. ముక్క. బద్ద. ప్రయ్య(బడు అ.క్రి. ప్రయ్య, బేదిల్లు. రామాభ్యు. 8.72. <ప్రయ్య+అ¹+పడు. ప్రయ్యబాటు రూ.చూ. ప్రయ్యవాటు. అ.క్రి. తునియలగు, ముక్కలగు. <ప్రయ్య+పాటు, అ¹+పాటు². ప్రయ్యబోవు స.క్రి. బేదిల్లు. పరాహ. 4.18. <ప్రయ్య+అ¹+పోవు ప్రయ్యలు పాయ అ.క్రి. బేదిల్లు పగులు. ప్రయ్యలువావు స.క్రి. చీల్చు. బేదించు, పగులగొట్టు. భార. విరా. 5.35. ప్రయ్యలువాటు అ.క్రి. బేదిల్లు. తునియలగు. ప్రయ్యవాటు రూ. వయ్యపారు. ప్రయ్యబాటు. అ.క్రి. బేదిల్లు, తునియలగు. రం.రా. ఉ. 135పు. 2వం.

వ్రాకుడు రూ.చూ. వాకుడు. వి. కంటకారి, నేలములక.
వ్రాజె రూ.చూ. వాజె. వి. అంబేద, లేక, లేకవాడు, వాజమ్మ.
వ్రాత చూ. వ్రాయు.
వ్రాతకాడు చూ. వ్రాయు.
వ్రాతచావడి చూ. వ్రాయు.
వ్రాతపని చూ. వ్రాయు.
వ్రాతపనికాడు చూ. వ్రాయు.
వ్రాతపలము చూ. వ్రాయు.
వ్రాతబల్ల చూ. వ్రాయు.
వ్రాతసాకిరి చూ. వ్రాయు.
వ్రాయసకాడు చూ. వ్రాయు.
వ్రాయసము చూ. వ్రాయు.
వ్రాయి చూ. వ్రాయి.
వ్రాయించు చూ. వ్రాయి.
వ్రాయిడి చూ. వ్రాయు.

వ్రాయు రూ. రాయు, వ్రాయు. స.క్రి. 1. రాయు, చెక్కు. E.I. సంపు. 27. 42G. క్రి.శ. 600.700 ; 2. రాయు, సంపుర్ణించేయు, భార.ఆరణ్య. 1.103. 3. చిత్రించు, (రంగుతో) దొమ్మిచేయు. కు.నం. 8.135, శృం. నై. 7.150 ; 4. లిఖించు. శృం. నై. 1.55 ; 5. గీయు. విక్ర. 2.7.

క. బరె, బరి, రాయు, చిత్రించు ; తు. బరిపుని. గాయంచేయు, గీడు, కత్తిరించు ; త. వరి (-వ్-,-న్-). రాయు, చిత్రించు, లిఖించు ; మ. వరెక్క. గీతలుగీయు, రాయు ; కో. వర్వ. (వర్వ-) రాయు ; తొ. వర్. రాయు ; గోం. రసాన, రాసానా, వరసానా. రాయు ; కు. వ్రవీస, గంటపడేటట్లుగిల్లు, రాయు ; కువి. రాజినై. రాయు, చిత్రించు.

వ్రాత రూ. రాత. వి. 1. రేఖ. భీమ. 2.8 ; 2. రిపి, రేఖనం, బ్రహ్మరిపి. భీమ. 2.8, విక్ర. 2.55 ; 3. వస్త్రాదుల అంచులకి వేసిన చిత్రం, నకిషి. మను. 3.71 ; 4. చిత్రలేఖనం, చిత్రం రాయటం. ప్రకా. 1.144. క. బరెప, బరప, బరహ, బరా, బరావ్. రాత, చిత్రలేఖనం,

శిల్పం, బరసు, బరిసు, బరెయిసు, బరెసు. రాయించు ; కొడ. బరె. గీత, మచ్చ (కాల్పులవల్ల ఏర్పడ్డమచ్చ) ; తు. బరావ్. వ్రాత, వ్రాతపతి ; త. వరి. గీత, చార, వరైప్ప. వ్రాత, వరైవు. వ్రాత, చిత్రించటం. మ. వర్ ; అక్షరం. వ్రాతకాడు వి. రాసేవాడు. ద.శా. 2.62. వ్రాతచావడి వి. రాసేచోటు, గ్రంథకుటి. కచేరి, వ్రాతపని వి. బట్టలు మొ. వాటిమీదవ్రాసే చిత్రపుపని, నకిషిపని. కు.వ.చ. 2.4. వ్రాతపనివాడు వి. రిపికారుడు, రేఖకుడు వ్రాతపలము వి. విధిపరితం. హంస. 3.150, సం. ఫల-; పరితం. <వ్రాత+నం. ఫల-. వ్రాతబల్ల వి. వ్రాయస. కాళ్ళు కాగితాలయకొని రాసుకునే నాలుగుకాళ్ళబల్ల. వ్రాతసాకిరి వి. పత్రాలు రాసుకొనే వానికి రప్పింపబడి పత్రంలో సంతకం చేసిన సాక్షి. వ్రాయసకాడు వి. రేకరి, రాతకాడు. ఆం.భా. 2.187. వ్రాయసము రూ. రాయసము¹. వి. 1. ఉత్తరం, జాలు. జైమిని భా. 8.82 ; 2. ఆజ్ఞపత్రం. పాండు. 1.81 ; 3. రాత. వ్రాయు వి. అక్షరం, వర్ణం. విక్ర. 1.50 ; 2. రేఖ, గీత. కళా. 6.198 ; 3. పాచిక మీదిబొట్టు. వ్రాయించు స.క్రి. 1. చిత్రింపచేయు. శృం. నై. 1.74 ; 2. లిఖింపచేయు, రాసేటట్లుచేయు. కు.వ.చ. 2.5. <వ్రాయు+ఇంచు³ వ్రాయిడి వి. రాయలేనివాడు. <వ్రాయు+ఇడి. వ్రాలాకు వి. సంతకంచేసిన పత్రం. <వ్రాలు+అటు. వ్రాలు¹ వి. బ.వ. సంతకం. E 1. సంపు. 4. శా.సం. 51. క్రి.శ. 1337 ; 2. అక్షరాలు. భీమ. 1.45 ; 3. రేఖలు. ఆము. 6.74. <వ్రాయు+లు. వ్రాసి కొను స.క్రి. తనకైకొను వ్రాసుకొను. <వ్రాయు+ఇ¹+కొను.

వ్రాలాకు చూ. వ్రాయు.

వ్రాలించు చూ. వ్రాలు².

వ్రాలు¹ చూ. వ్రాయి.

వ్రాలు² రూ.చూ. వాలు¹. అ.క్రి. 1. పక్షి మొ.వి కిందికి దిగు. భార. ఆరణ్య. 3.106 ; 2. పడు. కు.నం. 1.14 ; 3. ఒరగు. కు.నం. 2.101 ; 4. మూర్చిల్లు. భార. విరా. 3.169 ; 5. పక్షపాతం వహించు. భార. భీష్మ. 1.43 ; 6. విజృంభించు. భార. భీష్మ. 3.300 ; 7. కూలు. భార. ద్రోణ. 1.353 ; 8. అతిశయించు. భార. కర్ణ. 2.45 ; 9. ప్రసిద్ధికెక్కు. కేయా. 4.203 ; 10. ప్రకాశించు. ఉ. హరి. 5.276 ; 11. ప్రసరించు. శృం. నై. 4.134 ; 12. క్రుంకు. శృం. నై. 8.5 ; 13. వంగు. హర. 2.48 ; 14. సంభవించు. కాశీ. 6. 268 ; 15. సమస్కరించు. జైమిని భా. 1.138 ; 16. దుముకు, ఉరుకు. ఆము. 6.21 ; 17. ప్రసిద్ధికెక్కు. ఆము. 6.21 ; 18. చచ్చు, మృతినొందు. వసు. 1.46 ; 19. వ్యాపించు, వసు. 5.36 ; 20. తగ్గు, క్షీణించు. అచ్చ.రా. ఆరణ్య. 32.

క. వాలు, మాలు, ఓలు. పక్కకు ఒరుగు, వాలు ; తు. మాలుని. పక్కకు ఒరుగు, వాలు ; త. వలై. ఒంగు. వాలు ; మ. వళయుక, వెళక్క. వంగు, వాలు ; కో. బాల్. (ఆలివల్ల) పోలిపోవు.

<వార్.

వ్రాల్పించు న.క్రి. వారేటట్లుచేయు, వ్రాల్పించు. భార. విరా. 4.26. <వ్రాల్పు+ఇంచు. వ్రాల్పుచు రూ.చూ. వ్రాల్పు. న.క్రి. 1. కిందికిదిండు, వారేటట్లుచేయు. శృం.నై. 7.48 ; 2. వంగచేయు, వంచు ; 3. తొలగచేయు, తొలగించు ; 4. పడచేయు, కూల్పు. వ్రాల్పువు రూ. వ్రాల్పు. వి. వారేటట్లుచేయటం. వ్రాల్పు రూ. వ్రాల్పుచు. న.క్రి. 1. వ్రాల్పచేయు, కిందికిదిండు. భార. అశ్వ. 2.53 ; 2. తొలగచేయు, తొలగించు. మార్క. 1.37 ; 3. వంగచేయు, వంచు. ఉ. హరి. 1.80 ; 4. పడచేయు. భాగ. పూ. 10.377 ; 5. కూల్పు. ఉ.రా. 4.350. వ్రాల్పు రూ.చూ. వ్రాల్పువు. వి. వారేటట్లు చేయటం.

వ్రాల్పు చూ. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పు చూ. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పిను చూ. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పు వి. కలుగు, విరియటంలోని త్వనికి అనుకరణం. బసవ. 7.415వం.

వ్రాల్పు వి. 1. కోరిక ; 2. వలపు.

నం. ఇచ్చా. కోరిక, వాంచ.

<నం. ఇచ్చా. (కృతకప్రామాణికం).

వ్రాల్పు వి. స్వత్వం, స్వామ్యం, ద.హిం.కా. సంపు. 6.కా.సం. 103. క్రి.శ. 1145.

నం. వ్రాల్పు. ఉనికి, బతుకు, వ్యాపారం, వేతనం.

<నం. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పుకట్టాలు వి.బ.వ. ఆయాకులవృత్తులవారు చెల్లించే కట్టాలు. నె.కా. లంగలు(104). క్రి.శ. 1424. వ్రాల్పు కత్తయసాని వి. వ్రాల్పుకత్తై, వ్రాల్పునిపొందినసాని. ద.హిం.కా. సంపు. 10.కా. సం. 13. వ్రాల్పునడియ వి. దేవాలయల్లో దేవుని సన్నిధిని చేసే సేవకు ఇచ్చే దూమి. ద.హిం.కా. సంపు. 4. కా. సం. 1156. క్రి.శ. 1135.

వ్రాల్పుకసంక్రాంతి వి. నూర్పుడు వ్రాల్పుకరాశిలో ప్రవేశించే దినం. ద.హిం.కా. సంపు. 5. కా. సం. 1022. క్రి.శ. 1120.

నం. వ్రాల్పుకసంక్రాంతి. నూర్పుడు వ్రాల్పుకరాశిలో ప్రవేశించేరోజు.

<నం. వ్రాల్పుకసంక్రాంతి.

వ్రాల్పునడు చూ. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పు చూ. విరియు, విరుగు. అ.క్రి. 1. బద్దలగు, బేదిల్లు. ఉ. హరి. 4.246 ; 2. నశించు, చెడు. రామవ. 1.22.

క. బిరి. పగులు ; కు. బిచ్చాట. పగులు, విడిపోవు ; క. విరిచల్. పగులు ; మ. విరిచ్చల్. బీట, పగులు ; కుయి. గురింగ. ముక్కలగు, పగులు.

వ్రాల్పునడు రూ. వ్రాల్పునడు. అ.క్రి. సత్వహీనమగు. దౌర్బల్యంపొందు. కు. సం. 10.176. <వ్రాల్పు+ఇ+పడు. వ్రాల్పుచు రూ.చూ. వ్రాల్పు. న.క్రి. చీల్చు, బద్దలు చేయు వ్రాల్పునడు రూ.చూ. వ్రాల్పునడు. అ.క్రి. సత్వహీనమగు, దౌర్బల్యంపొందు. వ్రాల్పు రూ. వ్రాల్పుచు. న.క్రి. చీల్చు, బద్దలుచేయు. శృం.నై. 7.88.

వ్రాల్పు చూ. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పు వి. 1. గొల్లకులం, ఆ కులానికిచెందినవాడు. బసవ. 4.69 2. గోపిక.

నం. వ్రాల్పు. గోకాల, గొల్లలవిడిది ; ప్రా. వయ. గోకులం, గోపికాసమూహం ; అ.మా. వయ ; గోకాల.

<నం. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పు వి. గొల్లవాడు. హరి. పూ. 7.28. వ్రాల్పు రూ. వ్రాల్పు. వి. గొల్లది, గోపిక. హరి. పూ. 7.37. వ్రాల్పుమేలు వాడు విణ. విమృష, గొల్లలకుత్తేమం చేసేవాడు. వ్రాల్పు. రూ.చూ. వ్రాల్పు. వి. గోపిక, గొల్లది. అష్టమ. క. 2.107వ. 12వం. వ్రాల్పుల్లియ రూ.చూ. వ్రాల్పుల్లి. వి. గొల్లపల్లి. వ్రాల్పుల్లి రూ. రేపల్లి వ్రాల్పుల్లియ. వి. గొల్లపల్లి. భార. ద్రోణ. 1.97. వ్రాల్పుప వి. గొల్లపిల్లడు. పారి. 3.38. వ్రాల్పుప వి. శ్రీ కృష్ణుడు. ఉ. హరి. 2.171 ; 2. గొల్లలరాజు. వ్రాల్పునక నామము వి.గొల్లలుపెట్టుకొనే వంశర నామం. అష్టమ. క. 3.144వ. 8వం. నం. నాయన్. పేరు. వ్రాల్పుప వి. గొల్లపల్లి. బసవ. 6.880వం.

వ్రాల్పు రూ. వ్రాల్పుము. విణ. 1. భారవంతం, బరువైంది కు.నం. 10.38 ; 2. పెద్దది అధికం. నృసింహ. 4.133 ; 3. దుర్బరం, దుస్సహం.

వ్రాల్పున వి. భారం. భార. స్వర్గా. 1.25. వ్రాల్పునము (-తనము) వి. 1. బరువు, భారం. కు. సం. 3.5 ; 2. గౌరవం, గొప్పతనం. భార. విరా. 1.106.

వ్రాల్పుము చూ. వ్రాల్పు. వి. భారం. సిం. ద్వా. 3.184.

వ్రాల్పుది రూ.చూ. వ్రాల్పుది. వి. గర్భం, చూలు. పి. శకు. 4.57.

వ్రాల్పువాడు విణ. పెద్ద కడుపువాడు, తొంద. వ్రాల్పుదీడు వి. కొజ్జ కలవాడు, తొంద.

వ్రాల్పుదీడు చూ. వ్రాల్పుది.

వ్రాల్పుము రూ.చూ. వ్రాల్పు. విణ. 1. దుర్బరం, దుస్సహం. కాశీ. 4.18 ; 2. అధికం. యయా. 3.36 ; 3. పెద్దది, గొప్పది. రామాధ్యు. 8.168. వి. భారం, బరువు. పారి. 4.25.

వ్రాల్పునరు చూ. వ్రాల్పు

వ్రాల్పునరు చూ. వ్రాల్పు.

వ్రాల్పు రూ. వ్రాల్పు, వ్రాల్పు. వి. భారం, బరువు. కు. సం. 5.171 ; విణ. 1. దుస్సహం. భార. విరా. 1.211 ; 2. భారం కలది, బరువైంది. హరి. ఉ. 10.291 ; అ.క్రి. 1. తపించు. మను. 6.94 ; 2. బాధపడు. లక్ష్మి. వి. 4.105.

క. బే, బేయు. మండు, కాలు ; కు. బేయుని. మరుగు ; క. వే. మండు, వేడిగా ఉండు, కోవంగా ఉండు, వేల్చి. వేడిమి, వేతు. వేడిమి, వేవమ్. క్షేత్రం. బాధ, దుఃఖం, వేవై. వండినది, ఉడికించినది, వేణిల్. వేడిమి ; మ. వేక. వేడిగా ఉండు, మండు మరుగు, కాలు, వేవిక్క. ఉడికించు, మరిగించు, వండు, వేనల్. వేడిమి ; కో. వెయ్. కాల్పు ; గోం. వే. వండు ; కు. వేవ. వేయించు ; కు. వెయ్. నిప్పులుకొను ; కొలా. వెయ్. కొబ్బె తయారుచేయు ; మూల్. బిచ్. వండు, వేడిచేయు ; బ్రా. బిన్. కాల్పు.

<మూ.ద్రా. *వెయ్- / *వే-, *వయ్-.

ప్రేగడరు అ.క్రి. భారపడు. భార. ఉద్యో. 3.31.

<ప్రేగు + అడరు. ప్రేగడుపు వి. పెద్దకడుపు. పల్నా.

15. <ప్రేగు + కడుపు. ప్రేగుడింపు అ.క్రి. 1.

పొగరణచు; 2. బరువుడించు. ప్రేగుదనము (-తనము)

వి. బరువు, భారం. భీమ. 2.110. ప్రేగువడు రూ.

ప్రేగువడు. అ.క్రి. బరువెక్కు, బరువుకలదగు. భార.

విరా. 5.395. ప్రేగువడు (-వడు) రూ.చూ. ప్రేగువడు.

అ.క్రి. బరువెక్కు, బరువు కలదగు. భాగ. 10పూ. 790.

ప్రేబొజ్జదేవర వి. గణపతి, బరువైన పొట్టకలదేవర.

ప్రేచు రూ.చూ. వేచు. న.క్రి. వేగచేయు.

ప్రేపు రూ.చూ. వేపు. వి. వేపుడు, వేగచేయటం.

ప్రేపుడు రూ.చూ. వేపుడు. వి. వేపటం.

ప్రేటు చూ. ప్రేయు.

ప్రేటుగొమ్మ చూ. ప్రేయు.

ప్రేటులాడు చూ. ప్రేయు.

ప్రేటువడ్డయురగాంగన చూ. ప్రేయు.

ప్రేట్లాడు చూ. ప్రేయు.

ప్రేత చూ. ప్రేయు.

ప్రేబొజ్జదేవర చూ. ప్రేగు.

ప్రేపు చూ. ప్రేచు.

ప్రేపుడు చూ. ప్రేచు.

ప్రేయించు చూ. ప్రేయు.

ప్రేయు రూ. ప్రేయు, వేయు. న.క్రి. 1. కొట్టు, ప్రహరించు.

భార. ఆది. 1.153; 2. నరకు, ఖండించు. భార. ఆది.

4.13; 3. చంపూ. కేయూ. 3.114; 4. తట్టు, చరచు.

ఉ. హరి. 4.161; 5. నాటు, పాతు. కాశీ. 7.9; 6.

ఉంచు, పెట్టు. పారి. 1.129; 7. పారవైచు. మఱికా,

1.15; 8. మోగించు. ఇందు. 1.186; 9. కట్టు. హంస.

3.216.

క. బెసి. దెబ్బ, కొరడా; కొడ. వేజ్; తు బిప్పుని.

చరచు; త. వేయ్. మూయు, రరించు; కా. పేయ్-.

పెన్; కుజ. వేప (వేత్-). కొట్టు; కువి. వే. కొట్టు.

వైగ. కప్పవేయు; కొలా. వేంజ్. తట్టు, చరచు;

మూల్తా. బెన్; ద్రా. బెన్. రరించు.

<మూ.ద్రా. *వెయ్- / వేయ్-.

ప్రేటు రూ. వేటు. వి. 1. దెబ్బ. భార. విరా. 3.163;

2. కొట్టటం, వేయటం. భార. భీష్మ. 3.225. ప్రేటుగొమ్మ

(-కొమ్మ) న.క్రి. కొట్టు, హరి. ఉ. 4.164. ప్రేటులాడు

రూ. ప్రేట్లాడు. అ.క్రి. దెబ్బలాడు, పోరాడు. భార.

విరా. 3.164. <ప్రేటు + -లు + అడు ప్రేటువడ్డ

యురగాంగన వి. దెబ్బతిన్న ఆడపాము. పారి. 1.82. నం.

ఉరగాంగనా. ఆడపాము. <ప్రేటు + పడ్డ + నం.

ఉరగాంగనా. ప్రేట్లాడు రూ.చూ. ప్రేటులాడు. న.క్రి.

పోట్లాడు. జైమినిరా. 2.13. ప్రేత రూ. వేత. వి. 1.

దెబ్బ. నిర్వ. రా. 4.56; 2. వేయటం. హరి. ఉ.

1.129. ప్రేయించు న.క్రి. 1. మూయించు, మూసేట్టు

చేయు. కు.నం. 4.78; భార. ద్రోణ. 5.365; 2.

మోగించు. ఉ. హరి. 4.212. <ప్రేయు + -ఇంచు.

ప్రేలగొవిచూపు చూ. ప్రేలు.

ప్రేలజూపు చూ. ప్రేలు.

ప్రేలంటి చూ. ప్రేలు.

ప్రేలబడు చూ. ప్రేలు.

ప్రేలాడు చూ. ప్రేలు.

ప్రేలారుచు¹ చూ. ప్రేలు.

ప్రేలారుచు² చూ. ప్రేలు.

ప్రేలారు¹ చూ. ప్రేలు.

ప్రేలారు² చూ. ప్రేలు.

ప్రేలిడు చూ. ప్రేలు.

ప్రేలినగ చూ. ప్రేలు.

ప్రేలిమి చూ. ప్రేలుచు.

ప్రేలిమిగావించు చూ. ప్రేలుచు.

ప్రేలిమిడి చూ. ప్రేలు.

ప్రేలియాడు¹ చూ. ప్రేలు.

ప్రేలు¹ రూ. వేలు. అ.క్రి. 1. వేలాడు. భార. ఆది. 2.37;

2. మునుగు. భీమ. 6.106; 3. విడవక ఉండు.

జాహ్నువీ. 4.116.

గోం. వడెంగి. వేలాడు, వడ్డల్- . వేలాడదీయు;

కుజ. మేస (మేస్-ఇక్). గొంతుపిసికించు, ఊపిరాడ

కుండ చేయు, గొంతుపినకటం, వైజ. వెనుకకుగాని

ముందుకుగాని వంగు; కువి. వీన్. గొంతుపినుకు.

ప్రేలబడు అ.క్రి. వేలాడు. మను. 5.50. <ప్రేలు¹ +

-అ¹ + పడు. ప్రేలాడు రూ.చూ. ప్రేలియాడు. అ.క్రి.

వేలబడు. పల్నా. ప.29. <ప్రేలు¹ + అడు. ప్రేలారుచు¹

రూ. ప్రేలారు¹. న.క్రి. వేలాడేట్లు చేయు. ప్రేలారు²

రూ.చూ. ప్రేలారుచు¹. న.క్రి. వేలాడేట్లుచేయు.

ప్రేలియాడు రూ. వేలాడు, ప్రేలాడు. అ.క్రి. వేలాడు.

శృం. నై. 5.79. <ప్రేలు + -ఇ¹ + అడు. ప్రేలుకాడు

అ.క్రి. వేలాడు. ప్రేలుగొమ్మ (-కొమ్మ) రూ. ప్రేల్గొమ్మ.

వి. వేలాడే కొమ్మ. కాశీ. 3.198. ప్రేలుచు¹ రూ.చూ.

ప్రేలు². ప్రేలుచెవి రూ. ప్రేల్చెవి. వి. చెవికమ్మ. శృం.

నై. 6.54. ప్రేలుడు వి. వేలాడేది. శృం.నై. 7.63.

ప్రేల్గొమ్మ రూ.చూ. ప్రేలుగొమ్మ. వి. వేలాడేకొమ్మ.

హంస. 3.114. ప్రేలు² అ.క్రి. 1. వేలాడచేయు; 2.

కడుగు. ప్రేల్చెవి రూ.చూ. ప్రేలుచెవి. వి. చెవికమ్మ.

హర. 5.56. ప్రేలు రూ.చూ. ప్రేలు². వి. వేలవేయటం.

ప్రేలు² రూ. వేలు². వి. 1. అంగుళి. భార. ఆది. 5.243;

2. అంగుళం, అంగుళప్రమాణం. భార. భీష్మ. 3.411.

క. బెరల్, బెరల్. వేలు; కొడ. బెర; కు. బిరలు,

బెరలు; త. విరల్; మ. విరల్; కా. ఫె.య్; గోం.

విరింజ్, వరెంజ్, వెర్స్, విడసూక్, వెడెంజ్;

కొం. డస్క; కుజ. వంజు(బ); కువి. వ్యాంజు;

పర్జి. వందె; కొలా. వందె; నా. వందె; గ.

వందె.

ప్రేలగొవిచూపు న.క్రి. తప్పపట్టు. భార. ద్రోణ.

1.113. <ప్రేలు² + -అ¹ + కొను + -ఇ¹ + చూపు.

వేలజాపు స.క్రి. చూసిననాళ్ళందరు నిండాగర్భంగా
వీడట్టివాడని వేలితో ఇతరులకు చూపు. పాండు. 3.17.
<వేలు² + -అ⁷ + చూపు. వేలంటి అవ్య.ద్రు. వేలి
పొడవుగా, ప్రతి అంగుళానికి. పండి.చ. 2. 5.480.
<వేలు² + అంటు¹ + -అ⁷. వేలారుచు² దూ. వేలారుచు².
అ.క్రి. వేళ్ళనాడించు. భార.విరా. 4.217. <వేలు³ +
అరుచు. వేలారుచు³ దూ.చూ. వేలారుచు³. అ.క్రి. వేళ్ళ
నాడించు. వేలిదు అ.క్రి. కోళ్ళం కరిగించుకొను.
<వేలు³ + ఇదు. వేలివగ వి. ఉంగరం. <వేలు³ +
-ఇ³ + నగ. వేలిమిడి దూ. వేలుమిడి. వేల్మిడి. వేల్మిడి.
వి. చిటిక, క్రుతి. కు.నం. 5 45. వేలువట్టు దూ.చూ. వేలు
వట్టు. అ.క్రి. మొకంపట్టు, పాత్రకు అంచు పట్టటానికి ముందు
వేళ్ళతోనూ బద్దతోనూ కుత్తిక విర్పడేటట్లు వట్టు. వేలు
పెట్టు అ.క్రి. కోళ్ళం కరిగించుకొను. వేలిదు. వేలుబొట్టవ
వి. కాలక్రిడ. వేలుమడచిచెప్ప దూ. వేలుమడిచి చెప్ప.
స.క్రి. ఎన్ను, వివరించి ఒక్కొక్కటిగా చెప్ప. అము. 3.44.
వేలుమడచు స.క్రి. 1. రెక్కపెట్టు; 2. నిర్దేశించు.
వేలుమడిచిచెప్ప దూ.చూ. వేలుమడచి చెప్ప. స.క్రి.
ఎన్ను, వివరించి ఒక్కొక్కటిగా చెప్ప. వేలుమిడి
దూ.చూ. వేలిమిడి. వి. చిటిక. క్రుతికాలం. పండి.చ.
3.225. వేలుముడి దూ. వేలిమిడి. వి. తృటికాలం, చిటిక.
వేల్మిడి దూ.చూ. వేలిమిడి. వి. తృటికాలం, చిటిక.
భార. విరా. 5 174. వేల్మిడుచు స.క్రి. చిటికవేయు. భార.
విరా. 2.357. వేల్మిడి దూ.చూ. వేలిమిడి. వి. తృటి
కాలం, చిటిక. వేల్మెటికలుదీయు(-దీయు) అ.క్రి. ఎదుటి
వారివేళ్ళనులాగి మెటికలు విరిగేటట్లుచేయు. హంస.
3.200. వేల్గనందునజాతెడివారు విణ. బ.వ. అమాయకులు.
వేల్గెన్ను అ.క్రి. నక్షత్రాదుర్వి జ్యోతిష్కులువేళ్ళపై
రెక్కవేయు. కళా. 7.48. <వేలు³ + -లు + ఎన్ను¹.
వేలుచు¹ దూ.చూ. వేల్పు. స.క్రి. 1. దహించు, కాల్పు; 2.
వెలజేయు; 3. హోమం చేయు.

వేలిమి దూ.చూ. వేలిమి. వి. హోమం. ముకుంద.

3.296. వేలిమిగావించు(కావించు) స.క్రి. ఆహుతిసేయు,
కాల్పు. అచ్చ.రా. నుం. 177.

వేల్గొమ్మ చూ. వేలు³.

వేల్పు¹ దూ.చూ. వేల్పు. స.క్రి. 1. దహించు, కాల్పు.
భార. ఉద్యో. 2.121; 2. హోమంచేయు. కాశీ. 5.121;
3. వెలజేయు. వేంక. పంచ. 1.257;

వేల్మి దూ.చూ. వేలిమి. వి. 1. హోమం. భీమ. 3.118;
2. యజ్ఞం, జన్నం. అచ్చ.రా.కాల. 78. వేల్మిబొట్టు వి. అగ్ని
హోత్ర దన్మంతో నొసటపెట్టుకునే బొట్టు. పద్మ. 7.167.

వేల్పు² చూ. వేలు¹.

వేల్పువి చూ. వేలు¹.

వేల్పు చూ. వేలు¹.

వేల్మి చూ. వేల్పు¹.

వేల్మిడి చూ. వేలు³.

వేల్మిడుచు చూ. వేలు³.

వేల్మిబొట్టు చూ. వేల్పు¹.

వేల్మిడి చూ. వేలు³.

వేల్మెటికలుదీయు చూ. వేలు³.

వేళ వి. లజ్జ, సిగ్గు. దళా. 3.66.

సం. ప్రేడా. సిగ్గు, లజ్జ.

<సం. ప్రేడా.

వేళ్లనందునజాతెడివారు చూ. వేలు³.

వేళ్లుగఱచు అ.క్రి. గడ్డికఱచు. వరాహ. 3.47.

<వేరు + -లు + కఱచు¹.

వేళ్లువారు అ.క్రి. వేళ్ళుతన్ను, గట్టిగాపిర్చుదు.

<వేరు + -లు < పారు.

వేల్గెన్ను చూ. వేలు³.

వాయు దూ.చూ. వాయు. స.క్రి. రచించు. ద.హిం.కా. సంపు.
10.కా. సం. 594.

వచ్చు దూ.చూ. వచ్చు. స.క్రి. ద్వంసంచేయు. ద.హిం.కా.
సంపు. 10. కా.సం. 597. క్రి.శ. 925.50.

Blank Page

ఆంధ్ర గ్రంథ సంకేత పట్టిక

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
అ.చ.	అన్నమాచార్య చరిత్ర	చిన్నన్న	16
అచలా.	అచలాత్మజాపరిణయము	తిరుమల బుక్కపట్టణము వేంకటాచార్య కవి	18
అచ్చ.భా.	అచ్చ తెలుగు భారవి	శ్రీరామకవి	
అచ్చ.రా.	అచ్చతెలుగు రామాయణము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
బాల.	బాలకాండము		
అయోధ్యా.	అయోధ్యాకాండము		
అరణ్య.	అరణ్యకాండము		
కిష్కిం.	కిష్కిందా కాండము		
నుం.	నుందర కాండము		
యు.	యుద్ధ కాండము		
అర్యా.రా.	అర్యాత్మ రామాయణము	కోటమరాజు నాగయా మాత్యుడు	17-18
అర్యా.నం.	అర్యాత్మ సంకీర్తనలు	తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
అని.	అనిరుద్ధ చరిత్రము	కనుపర్తి అబ్బయా మాత్యుడు	18
అను.	అనుభవసారము	పాల్కురికి సోమనాథుడు	18
అప్ప.	అప్పకవీయము	కాకునూరి అప్పకవి	17
అలి.రా.	అలిపి క్త రాఘవము	నడిమింటి వేంకటపతి	
అష్టమ.క.	అష్టమహిషీ కల్యాణము (ద్విపద)	తాళ్ళపాక తిరువెంగళనాథుడు	16
అహల్యా.	అహల్యా సంక్రందనము	నముఖము వేంకట కృష్ణప్పనాయకుడు	18
అహోబల.	అహోబల పండితీయము	అహోబలపండితుడు	17
ఆం.చం.	ఆంధ్ర చంద్రాలోకము	ఆడిదము సూరకవి	18
ఆనంద.	ఆనంద రంగరాట్టండము	కస్తూరి రంగకవి	18
ఆము.	ఆముక్త మాల్యద	శ్రీకృష్ణదేవరాయలు	15-16
ఆం.భా.భూ.	ఆంధ్ర భాషాభూషణము	మూలఘటిక కేతన	18
ఇందు.	ఇందుమతీ పరిణయము	కుమారదూర్జటి	16
ఓందు.ప.	ఓందుమతీ పరిణయము	తెనాలి రామభద్రకవి	16
ఉ.రా.	ఉత్తర రామాయణము	కంకంటి పాపరాజు	17
ఉ.పి.	ఉషాపరిణయము	పనువులేటి రంగాయమ్మ	17
ఉ.హరి.	ఉత్తర హరివంశము	నాచన సోమనాథుడు	14
ఉ.హరిశ్చ.	ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	తక్కెళ్లపాటి లింగన	18
ఉదయ.	ఉదయ నోదయము	నారనమూరన	16-17
ఉద్భూ.	ఉద్భూతారాధ్య చరిత్రము	తెనాలి రామకృష్ణుడు	16
కకుత్స్థ.	కకుత్స్థ విజయము	మల్ల అనంతదూపాలుడు	16
కళి.క.	కళివేల్పు శతకము	వైజయ్య అప్పయకవి	18
కలు.క.	కలువాయి శతకము	దబ్బిరు నరనకవి	19

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
కా.	కా హర్షోదయము	పింగళిసూరన	16
కవిక.	కవికర్ణ రసాయనము	నంకుసాల నృసింహకవి	16
కవిజనా.	కవిజనాశ్రయము	మల్లియరేచన	12
కవి.ర.	కవిజన రంజనము	అడిదము సూరకవి	18
కవిరాజ.	కవిరాజ మనోరంజనము	కనుపర్తి అబ్బయ మాత్యుడు	18
కవి.నంజీ.	కవిజన నంజీవని	ముద్దరాజు రామభద్ర కవి	16
కవినంశ.	కవినంశయ విచ్ఛేదము	అడిదము సూరకవి	18
కవిన.గా.	కవినర్పగారుడము	కాచిరాజు బనవన్న	15-16
కార్తీక.	కార్తీక మాహాత్మ్యము	కుందుర్తి వేంకటా చలపతి	18
కాళ.	శ్రీకాళహస్తి మాహాత్మ్యము	ధూర్జటి	16
కాళ.శ.	శ్రీకాళహస్తిశ్వరశతకము	ధూర్జటి	16
కాళిందీ.	కాళిందీ కన్యాపరిణయము	ప్రభంజనా హో బలవతి	17
కావ్యా.చూ.	కావ్యాలంకార చూడామణి	విన్నకోట పెద్దన	16
కాళి.	కాళిందము	శ్రీనాథుడు	15
కాళియా.	కాళియాత్ర చరిత్ర	వినుగుల పీరాస్వామి	18-19
కీరా.	కీరాకార్డునీయము	గోపాలుని సింగయ	19
కుక్కు.	కుక్కుడేశ్వర శతకము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
కుచే.	కుచేలోపాఖ్యానము	గట్టుప్రభువు	16
కుమారీ శ.	కుమారీ శతకము		
కువ.చ.	కువలయాశ్వ చరిత్రము	నవరము చిననారాయణ నాయకుడు	16-17
కు.నం.	కుమార సంతవము	నన్నెచోడుడు	11
కృ.శకు.	శకుంతలా పరిణయము	కృష్ణకవి	17-18
కృష్ణక.	కృష్ణ కర్ణామృతము	వెలగపూడి వెంగయ మాత్యుడు	16
కృష్ణరా.	కృష్ణరాయ విజయము	కుమార ధూర్జటి	16
కృష్ణశ.	కృష్ణశతకము	నృసింహకవి	17
కృష్ణాథ్యు.	కృష్ణాథ్యుదయము	గొంతేటి సూరన	18
శేయు.	శేయూర వాహుచరిత్రము	మంచన	13
క్రీడా.	క్రీడాలిరామము	వినుకొండ వల్లభరాయడు	14-18
బద్ధ.	బద్ధలక్షణ శిరోమణి	నవనవ్వు	18
గంధ.	గంధవహము	మంచెర్ల వాసుదేవకవి	17
గోపీ.రా.	గోపీనాథ రామాయణము	గోపీనాథము వేంకటకవి	19
గా.హరి.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	గౌరన	15
మణికా.	మణికాచలమాహాత్మ్యము	తెనాలి రామకృష్ణుడు	16
చక్ర.	చక్రవాళ మంజరి	తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య	16
చంద్రభా.	చంద్రభాను చరిత్రము	తరిగొప్పల మల్లన	16-17
చంద్రరే.	చంద్రరేఖా విలాపము	కూచిమంచి జగ్గకవి	18
చంద్రాంగ.	చంద్రాంగద చరిత్రము	పైడిమిట్టి వేంకటపతి	17
చంద్రికా.	చంద్రికా పరిణయము	సురలిమారవరావు	17
చమ.	చమత్కార మంజరి	సింహాద్రి వేంకటాచార్యులు	16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
చంపూరా.	చంపూరామాయణము	ఋగ్వేదకవి వేంకటాచలపతి	18
చారు.	చారుచర్య	అప్పన మంత్రి	14-15
చిత్రబోధ.	చిత్రబోధ శతకము	కాదేపల్లి పానకాలరాయుడు	
చిత్రతా.	చిత్ర తారతమ్యము	చరిగొండదర్శన	16
చెన్నబనవ.	చెన్నబనవ పురాణము	అత్తలూరి పావకవి	19
చెన్న.వి.	చెన్నపురి విలాసము	మకుకుమల్లి నృసింహకవి	19
చౌడప్పశ.	చౌడప్ప శతకము	కవి చౌడప్ప	17
చౌడప్పనీ.	చౌడప్ప నీనములు	కవి చౌడప్ప	17
చందో.	చందో దర్పణము	అనంతామాస్యూడు	15
చాహ్న.	చాహ్నపీ మాహాత్మ్యము	వినుగు లక్ష్మణ కవి	18
చైమిని తా.	చైమిని తారతమ్యము	పిల్లలమచ్చి వినవీరభద్రుడు	15
తవతీ.	తవతీ సంవరణోపాఖ్యానము	అద్దంకి గంగాధర కవి	16
తారక.	తారకబ్రహ్మరాజీయము	చింతలపూడి ఎల్లనార్యుడు	16
తాళ్ల.శృం.శ.	తాళ్లపాకవారి శృంగార పద్య శతకము	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
తాళ్ల.నం.	తాళ్లపాకవారి సంకీర్తనలు	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
దశకు.	దశకుమార చరితము	మూలమటిక కేతన	18
దగా.	దగావతార చరిత్ర	ధరణిదేవుల రామయ	17
ద.హిం.గా.	దక్షిణహిందూదేశగాననాలు		
దాశ.	దాశరథి శతకము	కంచెర్ల గోపన్న	17
దిలీప.	దిలీప చరిత్రము	కొటికలపూడి వేంకటకృష్ణ కవి	19
ద్వాద.	ద్వాదశరాజ చరిత్రము		
ద్వి.నల.	ద్విపద నల చరిత్రము	చక్రపరి రామనాచార్యులు	16
ద్వి.పరమ.వి.	ద్విపద పరమయోగి విలాసము	తాళ్లపాక తిరువెంగళనాథుడు	16
ద్వి.భాగ.	ద్విపద భాగవతము (దశమ ఖండం)	మడికి సింగన	14
ద్వి.తార.	ద్విపద తారతమ్యము	తిమ్మయ, బాలనరన్వతి, సోమన	16
ద్వి.సా.చ.	ద్విపద సారంగధర చరిత్రము	కూచిమంచి తిమ్మ కవి	18
ద్వి.సార.చ.	ద్విపద సారంగధర చరిత్రము	బాబాల శంకుదాసుడు	18
ద్వి.హరిశ్చ.	ద్విపద హరిశ్చంద్ర చరిత్రము	శరభ కవి	17
ధనా.	ధనానిరామము	నూతన కవి మూరన	17
ధను.వి.	ధనుర్విద్యా విలాసము		
ధరా.ప.	ధరాత్మజా పరిణయము		
ధర్మ.	ధర్మఖండము	ఈదురుపల్లి భవానీ శంకరుడు	18
నరస.	నరసభూపాలీయము	రామరాజభూషణుడు	16
నవనాథ.	నవనాథ చరిత్రము	గౌరన	15
నారదీయపు.	నారదీయ పురాణము	అల్లాడ నరసింహ కవి	15
నార.పంచ.	పంచతంత్రము	దూబగుంట నారాయణ కవి	15
నార.పు.	నారసింహ పురాణము (ఉత్తరభాగము)	హరిభట్టు	16
నిరంకు.	నిరంకుశోపాఖ్యానము	కందుకూరి దుర్రదకవి	16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
నిర్వ.రా.	నిర్వచనోత్తర రామాయణము	తిక్కన	12
నీతి.శ.	నీతిసీనపద్య శతకము	శాశ్వతాక తిరుమలయ్య	15
నీలా.	నీలానుందరీ పరిణయము	కూచిమంచి తిమ్మ కవి	18
నృసింహ.	నృసింహ పురాణము	ఎఱ్ఱాప్రెగడ	14
నె.శా.	నెల్లూరి శాసనాలు		
పండి.చ.	పండితారాధ్య చరిత్ర	పాల్కురికి సోమనాథుడు	16
1.	దీక్షాప్రకరణము		
2.	పురాతనప్రకరణము		
3.	వాదప్రకరణము		
4.	మహిమప్రకరణము		
5.	పర్వతప్రకరణము		
పద్మ.	పద్మ పురాణము (ఉత్తర ఖండము)	మడికి సింగన	14
పద్మ.యు.	పద్మనాథయుద్ధము	చట్రాతి లక్ష్మీనరస కవి	18
పరత.	పరతత్త్వరసాయనము	ఈశ్వరవణిరట్లు	16
పరమ.	పరమయోగి విలాసము	తిమ్మనృపాలుడు	16
పల్నా.	పల్నాటి వీరచరిత్ర (ద్విపద)	శ్రీనాథుడు	14-15
పాంచారీ.	పాంచారీపరిణయము	కాకమాని మూర్తి కవి	16
పాండు.	పాండురంగమాహాత్యము	తెనాలి రామకృష్ణుడు	16
పారి.	పారిజాతాపహరణము	నంది తిమ్మన	16
పార్వ.	పార్వతీపరిణయము	కోటి శ్రీరాయరఘునాథ తొండమాన్ మహిపాలుడు	18
పి.శకు.	శకుంతలాపరిణయము	పిల్లలమట్టి పినవీరభద్రుడు	15
పెద.	పెదగ్గిరి విజయము	ముద్దళగిరి	17
పె.శకు.	శకుంతలాపరిణయము	పెద్దాడ నాగరాజు	18
ప్రద్యుమ్న.	ప్రద్యుమ్న చరిత్రము	విన్నకోట పెద్దన	16
ప్రబంధ.	ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాసము	గణపవరపు వేంకట కవి	17
ప్రబోధ.	ప్రబోధ చంద్రోదయము	నంది మల్లయ, మంట సింగయ	16
ప్రభా.	ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము	పింగళి సూరస	16
ప్రభు.	ప్రభులింగలీల (ద్విపద)	పిడువర్తి సోమనాథుడు	16
ప్రా.శా.	ప్రాచీనాంధ్ర శాసనాలు	బూదరాజు రారాకృష్ణ	20
బలరా.	బలరామ చరిత్ర		
బసవ.	బసవ పురాణము	పాల్కురికి సోమనాథుడు	18
బసవో.	బసవోదాహరణము	పాల్కురికి సోమనాథుడు	18
బహుశా.	బహుశాశ్వ చరిత్రము	దామెర్ల వెంగళభూపాలుడు	16
బాల.	బాలకవిశరణ్యం	గిడుగు వేంకటరామ్మూర్తి పంతులు	20
బాలగో.	బాలగోపాల విలాసము	వెణుకుర్ల వడ్డి కవి	17
దిల్ల.	దిల్లడీయము	వంగిపెద్ది కృష్ణస్వామి	18
దే.ప.	దేరీక పద్యములు		
బ్రహ్మ.	బ్రహ్మోత్తర ఖండము	శ్రీధరమల్లె వెంకటరామ కవి	18-19

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
భద్రా.	భద్రావత్యభ్యుదయము		
భర్తృ.	భర్తృహరి నుభాపితములు	ఏనుగు లక్ష్మణ కవి	18
భల్లా.	భల్లాణ చరిత్రము	వారేశ్వరుడు	17
భాగ.	భాగవతము	పోతన, ఎల్లూరి సింగన, వెలిగండల నారయ	14
భాను.	భానుమతీ పరిణయము	రెంట్లూరి గంగరాజు	17
భానుమ.	భానుమద్విజయము	వెలగపూడి క్రిష్ణయ్య	18
భార.	భారతము		
ఆది.	ఆదిపర్వము	నన్నయ	11
నర.	నరపర్వము	నన్నయ	11
ఆరణ్య.	ఆరణ్యపర్వము	నన్నయ, ఎఱ్ఱన	11-14
విరా.	విరాటపర్వము	తిక్కన	13
ఉద్యో.	ఉద్యోగపర్వము	"	"
భీష్మ.	భీష్మపర్వము	"	"
ద్రోణ.	ద్రోణపర్వము	"	"
కర్ణ.	కర్ణపర్వము	"	"
శల్య.	శల్యపర్వము	"	"
సౌప్తి.	సౌప్తికపర్వము	"	"
శ్రీ.	శ్రీపర్వము	"	"
కాంతి.	కాంతిపర్వము	"	"
ఆను.	ఆనుకాసనికపర్వము	"	"
అశ్వ.	అశ్వమేధపర్వము	"	"
ఆశ్రమ.	ఆశ్రమవాసపర్వము	"	"
మౌనల.	మౌనల పర్వము	"	"
మహా.	మహాప్రస్థానికపర్వము	"	"
స్వర్గా.	స్వర్గారోహణపర్వము	"	"
భాషా.	భాషాచారిత్రకవ్యాసావళి	తూమాటి దొణప్ప	20
భాస్కర.	భాస్కర రామాయణము	భాస్కరుడు, ఇతరులు	13
భాస్కర శ.	భాస్కర శతకము	మాదర వెంకయ్య	16
భీమ.	భీమఖండము	శ్రీనాథుడు	14-15
భేషజ.	భేషజ కల్పము	బహుపాద వేంకటాచార్యుడు	15
బోగినీ.	బోగినీదండకము	పోతన	15
బోజ.	బోజరాజీయము	అనంతామాత్యుడు	15
బోజను.	బోజనుకా (కన్యా) పరిణయము	కోటేశ్వరుడు	18
మను.	మనుచరిత్రము	అల్లసాని పెద్దన	16
మల్ల.	మల్లభూపాలీయము	ఎలకూచి బాలనరస్వతి	17
మల్లు.	మల్లుపురాణము	సుదురుపాటి వెంకటాచార్యుడు	18
మల్ల.	మల్లణచరిత్ర	ఎడపాటి ఎఱ్ఱన	16
మార్క.	మార్కండేయపురాణము	మారన	13-14
ముకుం.	ముకుంద విలాసము	కాణాదము పెద్దనసోమయాజి	18

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
మృత్యు.	మృత్యుంజయవిలాసము	గోగులపాటి కూర్మనాథకవి	18
మైరా.	మైరావణ చరిత్రము	మాదయకవి	16
మొల్ల.	మొల్లరామాయణము	ఆకుకూరిమొల్ల	16
యక్ష.చ.	ఆంధ్రయక్షగానవాఙ్మయచరిత్ర	యస్.వి. తోగారావు	20
యయా.	యయాతిచరిత్రము	పొన్నగంటి తెలగన	16
రం.రా.	రంగనాథరామాయణము (ద్విపద)	గోనబుద్ధారెడ్డి, కాచవిభుడు, విశలరాజు	13-14
రము.	రఘువంశము	అవుడూరి కిచ్చయ్య	16-17
రమునా.	రఘునాథాశ్వుదయము	రఘునాథరాయలు	17
రము.రా.	రఘునాథరామాయణము (ద్విపద)	విజయరాఘవనాయకుడు	17
రంగా.చ.	రంగారాయచరిత్రము	దిట్టకవి నారాయణకవి	18
రత్న.	రత్నపరీక్ష	లైరవకవి	15
రన.	రనమంజరి	సురతాని కోదండపతి	17
రసా.	రసాదరణము	అనంతామాత్యుడు	14-15
రసిక.	రసికజనమనోధిరామము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
రా.గో.శ.	రాజగోపాలశతకము	ఉన్నవయోగానందుడు	17
రాఘవ.	రాఘవపాండవీయము	పింగళినూరన	16
రా.చ.	రామదాసుచరిత్రము	నింగరిదాసు	17-18
రాజగో.	రాజగోపాల విలాసము	చెంగల్యకాళకవి	17
రాజ.చ.	రాజశేఖరచరిత్రము	మాదయగారి మల్లన	16
రాజవా.	రాజవాహనవిజయము	కాళమానిమూర్తికవి	16
రాజ.వి.	రాజశేఖరవిలాసము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
రాధా.	రాధామారవము	చింతలపూడి ఎల్లన	16
రాధికా.	రాధికాసాంత్వనము	ముద్దుపళని	18
రాధికా.సాం.	రాధికాసాంత్వనము	నముఖము వేంకటకృష్ణప్పనాయకుడు	18
రామక.	రామకర్ణామృతము	నిర్దకవి	19
రామరా.	రామరాజీయము	అందుగుల వెంకయ్య	17
రామలిం.శ.	రామలింగేశ్వరశతకము	అడిదము నూరకవి	18
రామాశ్వు.	రామాశ్వుదయము	అయ్యలరాజు రామభద్రుడు	16
రామే.	రామేశ్వరమాహాత్మ్యము	వినుగులశ్యామకవి	18
రా.వా.	రాయవాచకము	అయ్యలరాజు రామభద్రుడు	16
రుక్మా.చ.	రుక్మాంగదచరిత్రము	ప్రౌఢకవిమల్లన	15
రుక్మా.ప.	రుక్మావతీపరిణయము	రేకపల్లి సోమనాథకవి	18
రుక్మిణి.ప.	రుక్మిణిపరిణయము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
రుక్మి.ప.	రుక్మిణిపరిణయము	నత్యవోలు భగవత్కవి	18
లక్ష.నం.	లక్షణసారసంగ్రహము	చిత్రకవి పెద్దన	16
లక్ష్మి.వి.	లక్ష్మివిలాసము	కంఠీరవరాజు	18
వర.రా.	రామాయణము	కట్టావరదరాజు	17
వరాహ.	వరాహపురాణము	నందిమల్లయ, పుంటసింగయ	16
వరాహపురా.	వరాహపురాణము	హరిభట్టు	16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
వశి.	వశిష్టజనకసంవాదము	యాముజాల శేషాచలపతి	19
వసు.	వసుచరిత్రము	రామరాజభూషణుడు	16
వసు.వ్యా.	వసుచరిత్ర వ్యాఖ్యానము	సోమకవి	
వార్మి.	వార్మికి చరిత్రము	రఘునాథనాయకుడు	17
వాశి.రా.	వాశిష్టరామాయణము	మడికినింగన	15
విక్ర.	విక్రమార్కచరిత్రము	జక్కన	15
విజయ.	విజయవిలాసము	చేమకూరి వేంకటకవి	17
విజయ.వి.	విజయనందనవిలాసము	మంగళగిరి ఆనందకవి	14
విజ్ఞా.	విజ్ఞానేశ్వరీయము	మూలమతికేశన	18
విప్ర.	విప్రనారాయణ చరిత్రము	చెదలువాడ మల్లయ్య	16
వివే.	వివేక సింధువు	వేగినాటి కొండనార్యుడు	16 లే 18
విశ్వేశ.	విశ్వేశ్వర శతకము		
విష్ణు.నా.	విష్ణుమాయానాటకము	చింతలపూడి ఎల్లనార్యుడు	16
విష్ణువు.	విష్ణువురాణము	కలిదిండి భావనారాయణ	16
విష్ణుమా.	విష్ణుమాయావిలాసము	రోసనూరి వేంకటపతి	17
వీధి.	శ్రీనాథుని వీధినాటకము	శ్రీనాథుడు	14-15
వీర.వి.	వీరభద్రవిజయము	పోతన	15
వృషా.	వృషాదిప శతకము	పాల్కురికి సోమన	18
వేం.ఉ.	శ్రీవేంకటేశోదాహరణము	తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య	18
వేంక.అం.	వేంకటేశాంధ్రము	గణపవరపు వేంకటకవి	17
వేంక.పంచ.	పంచకంఠము	బైచరాజు వేంకటనాథుడు	15
వేంక.శ.	వేంకటేశ్వరశతకము	తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య	16
వేమ.	వేమనపద్యములు	వేమన	17
వేం.మా.	వేంకటాచలమాహాత్యము	తరిగొండ వెంకమాంబ	18
వై.చ.	వైకృతచంద్రిక	మంచెళ్ల వాసుదేవకవి	18
వైజ.	వైజయంతీవిలాసము	సారంగు తమ్మయ్య	16
శగా.	శగాంకవిజయము	శేషము వేంకటపతి	18
శశి.ప.	శశిరేఖాపరిణయము	రత్నాకరము అప్పకవి	17-18
శివ.ఖం.	శివరహస్యఖండము	వేంకటదానకవి	17-18
శివత.సా.	శివతత్త్వసారము	మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు	12
శివద.	శివదర్శితరఖండము	కామినేని మల్లారెడ్డి	16
శివరా.	శివరాత్రిమాహాత్యము	శ్రీనాథుడు	14-15
శివరీలా.	శివరీలావిలాసము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
శివ.సా.	శివయోగసారము	కాలని గణపతిదేవుడు	15
శుక.	శుకనవ్వుతి	పాలవేరికదిరీపతి	17
శుక చ.	శుకచరిత్రము	పరశరామపంతుల రామమూర్తికవి	18
శృం.నై.	శృంగార నైషధము	శ్రీనాథుడు	14-15
శృం.భల్లా.	శృంగారభల్లాణచరిత్రము	చిత్తారంగగారకవి	19
శృం.మం.	శృంగారమంజరి	తాళ్లపాక అన్నమాచార్యులు	15-16

గ్రంథ సంకేతాలు	గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	శతాబ్దం
శృం.రాదా.మా.నం.	రాదామాధవనంవాదము	వెలిదండ్ర వేంకటపతి	17
శృం.నం.	శృంగార సంకీర్తనలు	కాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు	15-16
శృం.సా.	శృంగార సావిత్రి చరిత్రము	రఘునాథరాయలు	17
శేషద.	శేషదర్శము	కామరపల్లి తిమ్మయ్య	18
శ్రీరం.మ.	శ్రీరంగమహాత్మ్యము	బైరవకవి	15
శ్రీరం.మా.	శ్రీరంగమాహాత్మ్యము	కట్టావరదరాజు	17
ష.చ.	షట్పుకవర్తి చరిత్రము	కామినేనిమల్లారెడ్డి	16
షో.చ.	షోడశకుమారచరిత్రము	వెన్నెలకంటి అన్నమయ్య	12-13
నకలసీతి.	నకలసీతి నమ్మకము	మడికి సింగన	14
నత్య.సాం.	నత్యభామాసాంత్వనము	లింగనమిడి కామేశ్వరకవి	17
నప్త.	నప్తపదులు	శ్రీనివాసాచార్యులు	18
నమీర.వి.	నమీరకుమారవిజయము	నన్నగిరితిమ్మన	16
నర్వ.సా.నం.	నర్వలక్షణసారసంగ్రహము	కూచిమంచి తిమ్మకవి	18
నర్వే.శ.	నర్వేశ్వరశతకము	యథావాక్కుల అన్నమయ్య	13
నహ.	నహదేవశిక్ష		
సానంద.	సానందోపాఖ్యానము	కోట శివరామయ్య	16
సాందో.	సాందోపాఖ్యానము	రామరాజురంగపరాజు	16
సారంగ.	సారంగదరచరిత్రము	చేమకూర వేంకటకవి	17
సావి.చ.	సావిత్రిచరిత్రము	ముప్పిరాల నుబ్బరాయకవి	17
సా.స.	సాహిత్యసమీక్ష	దీపాల పిచ్చయ్యకాశ్రి	20
సింహ.శ.	సింహాద్రి నారసింహశతకము	గోగులపాటి కూర్మనాథ కవి	18
సిం.ద్వా.	సింహాసన ద్వాత్రింశిక	కొలవిగోపరాజు	15
సీతా.రా.	సీతారామాంజనేయ సంవాదము	పరశురామపంతుల లింగమూర్తి	19
సీతా. వి.	సీతావిజయము. శత.రా. (శతముఖ రామాయణము)	లింగకవి, గంగకవి	17
సీమం.	సీమంతినీ కల్యాణము	పెనుమళ్ల పోమమూర్తి	17-18
సుద.	సుదక్షిణాపరిణయము	తెనాలి అన్నయ	16
సుదంతా.	సుదంతాపరిణయము	వెలిదిండ్ర అశమరకవి	18
సురా.	సురాభాండేశ్వరము	(శేషకవి) ఘట్టుప్రభువు	16
సు.శ.	సుమతిశతకము	బద్దెన	13
సేతు.	సేతుబంధము	వక్కలంక వీరభద్రకవి	17-18
హంస.	హంసవింశతి	అయ్యలరాజు నారాయణా మాత్యుఁడు	17-18
హ.న.	హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము	రామరాజభూషణుఁడు	16
హర.	హరవిలాసము	శ్రీనాథుఁడు	14-15
హర.వి.	హరభక్తవిలాసము		
హరి.	హరివంశము	ఎఱ్ఱాపెగడ	14
హరిశ్చ.	హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	శంకరకవి	16

నిఘంటు సంకేత పట్టిక

సంకేతాలు	నిఘంటువులు	నిఘంటు కర్తలు
అం.నా.గీ.	ఆంధ్రనామగీషము	అడిదము నూరకవి
అం.నా.నం.	ఆంధ్రనామ సంగ్రహము	వైదిపాణి లక్ష్మణకవి
అం.నా.నర్వ.	ఆంధ్రనామ నర్వన్యము (తెలుగు నుడికడలి)	శ్రీ మునునూరి వేంకటగార్తీ
అం.పద.	ఆంధ్రపద పారిజాతము	ఓగిరాల జగన్నాథకవి, గురజాడ శ్రీరామమూర్తి
అం.పదా.	ఆంధ్రపదాకరము	టి. వీరపరాజు
అం.వా.	ఆంధ్రవాచస్పత్యము (3 సంపుటలు)	శ్రీ కొట్ర కృమల కామగార్తీ
అం.శ.ర.	ఆంధ్రశబ్ద రత్నాకరము (3 సంపుటలు)	చెలమచెర్ల రంగారాధ్యులు
అం.గా.	ఆంధ్రశబ్దాను శాసనము	పరవస్తు చిన్నయనూరి
అం.నం.కో.	ఆంధ్ర సంస్కృతకోశము	డా. పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు, శ్రీకృష్ణగంతులలక్ష్మణగార్తీ
క.మా.	'కన్యాశుల్కంలో' మాండలికాలు మరియు 'కొన్ని' (అముద్రితం)	అ. నరసింహాశర్మ
చి.ని.	చిన్నయనూరి నిఘంటువు (అముద్రితం)	పరవస్తు చిన్నయనూరి
తి.ప.	తిక్కన పదప్రయోగకోశము	అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి, దివాకర్ల వేంకటాచారాని
తె.ఇం.ని.	తెలుగు-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు	విలియంబ్రౌన్
తె.ఇం.శం.	తెలుగు-ఇంగ్లీషు ద్వితీయ నరీ	వి. శంకరనారాయణ
తె.ని.	తెలుగు నిఘంటువు	ప్రొ. జి.ఎన్. రెడ్డి
న.ప.	నన్నయ పదప్రయోగకోశము	అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, డా. దివాకర్ల వేంకటాచారాని
నన్నె.ప.	నన్నెటోడ పదప్రయోగకోశము	డా. దివాకర్ల వేంకటాచారాని, అబ్బూరి రామకృష్ణారావు
బౌ.	బ్రౌను తెలుగు-ఇంగ్లీషు నిఘంటువు (భాగము 1, 2, 3)	బార్లెస్ పిలిప్ బ్రౌన్
మాం.కో.	మాండలిక పదకోశము	శ్రీ మరుహారు కోదండరామరెడ్డి
మాం.వృ.కో. I	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (వ్యవసాయం) 1వ సంపుటం	భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి
మాం.వృ.కో. II	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (చేనేత) 2వ సంపుటం	భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి
మాం.వృ.కో. III	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (మత్స్య) 3వ సంపుటం (అముద్రితం)	ప్రొ. టి. దొణప్ప
మాం.వృ.కో. IV	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (వాస్తు) 4వ సంపుటం	డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ
మాం.వృ.కో. V	మాండలిక వృత్తిపదకోశం (కుమ్మరం) 5వ సంపుటం	ప్రొ. జి. యన్. రెడ్డి
రా.గా.	రావికావీయం	ఆత్మలూరి నరసింహారావు

సంకేతాలు	నిమంటువులు	నిమంటు కర్తలు
అ.కో.	అముకోశము	డి.వి. కుజంగళర్క
అ.నా.	లక్ష్మీనారాయణీయము	కొట్ర లక్ష్మీనారాయణ
వా.ని.	నావిక్ నిమంటువు	శ్రీపాద లక్ష్మీపతిగాస్త్రి, బులుసు వేంకటేశ్వరులు, విద్వాన్ వేదము లక్ష్మీనారాయణగాస్త్రి
వి.కల్ప.	విద్యార్థి కల్పకరువు	విద్వాన్ శ్రీ మునునూరి వేంకటగాస్త్రి, డా. వడ్లమూడి గోపాలకృష్ణయ్య
వి.కో.	విద్యార్థికోశము	పూతలపట్టు శ్రీరాములురెడ్డి, కాళ్లూరి ఆర్జుంగం పిళ్ళె
వ్యా.ప.	వ్యావహారికపదకోశం	దిగవల్లి వెంకట శివరావు
శ.చం.	శబ్దార్థ చంద్రిక	మహాకాళి నుద్వారాయుడు
శ.ర.	శబ్దరత్నాకరము	బహుజనపల్లి సీతారామాచార్యులు
శా.శ.కో.	శాననశబ్దకోశము	కుందూరి ఈశ్వరదత్తు
శ్రీ.ప.	శ్రీనాథపదప్రయోగకోశము	ఠండవల్లి లక్ష్మీరంజనం
శ్రీ.ప్ర.తా.	శ్రీకామేశం ప్రజల తాష	వి. సి. రాలకృష్ణశర్మ
నం.వి.	సంగ్రహాంధ్ర విజ్ఞానకోశము (1, 2 సంపుటలు)	మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య
సాంబ.	సాంబ నిమంటువు	కస్తూరి రంగకవి
నూ.ని.	నూర్యరాయాంధ్ర నిమంటువు (8 సంపుటలు)	జయంతి రామయ్య పంతులు మొదలైనవారు

అమూల్యత సిద్ధాంత గ్రంథ పట్టిక

గ్రంథ నామాలు	గ్రంథకర్తలు	సంవత్సరం
అంధ్రకావనసారస్వతములందరి ఉర్దూ మరాఠీ పదములు (కీ.శ. ౧౮౦౦ వఱకు)	లకంసాని చక్రధరరావ	1965
మెకంజీ తెలుగు సంకలనములలోని ఉర్దూ మరాఠీ ఒరియా పదములు	రాళ్ళబండి శ్రీరామకృతి	1971
వైకృత పద స్వరూప నిరూపణము	తూమాటి రోజప్ప	1964
A Study of Loan-Words in Telugu from Cognate Languages	G.V.S.R. Krishna Murty	1977
English Loan-Words in Telugu	Akki Reddy, S.	1972

భాషా సంకేత పట్టిక

సంకేతాలు	భాషానామాలు	సంకేతాలు	భాషానామాలు
అ.	అస్సామీ	పం.	పంజాబీ
అప.	అపభ్రంశం	పర్షి	పర్షి
అ.మా.	అర్థమాగధీప్రాకృతం	పా.	పాళీ
అర.	అరబ్బీ	పార.	పారశీకం
అకో.	అకోక	పెం.	పెంగో
ఇం.	ఇంగ్లీషు	వై.	వైకాచీప్రాకృతం
ఇం.ఆ.	ఇండో-ఆర్యన్	పో.	పోర్చుగీసు
ఇం.యూ.	ఇండో-యూరోపియన్	ప్రా.	ప్రాకృతం
ఉ.	ఉర్దూ	ప్రా.తె.	ప్రాచీన తెలుగు
ఓ.	ఓరియా	ప్రె.	ప్రెంచి
ఓల్లా.	ఓల్లారి	బ.	బడగ
క.	కన్నడం	బీ.	బీహారి
కా.	కాశ్మీరి	బెం.	బెంగాలీ
కుఇ	కుఇ	బ్రా.	బ్రాహుయీ
కుమా.	కుమానీ	మ.	మలయాళం
కురు.	కురుఖ్	మండా	మండా
కువి	కువి	మరా.	మరాఠీ
కొడ.	కొడగు	మహా.	మహారాష్ట్రీప్రాకృతం
కొండ	కొండ	మా.	మాగధీప్రాకృతం
కొలా.	కొలామి	మార్తో	మార్తో
కో.	కోత	ముండా	ముండా
గ.	గదబ	మూ.ఉ.ద్రా.	మూలఉత్తరద్రావిడం
గు.	గుజరాతీ	మూ.ద.ద్రా.	మూలదక్షిణద్రావిడం
గోం.	గోండి	మూ.ద్రా.	మూలద్రావిడం
గ్రీ.	గ్రీకు	మూ.మ.ద్రా.	మూలమధ్యద్రావిడం
చూ.పై.	చూళికావైకాచీప్రాకృతం	ల.	లహన్దా
త.	తమిళం	లా.	లాటిన్
తు.	తుళు	కా.	కారనేనీప్రాకృతం
తె.	తెలుగు	నం.	నంస్కృతం
కొ.	కొడ	నవర	నవర
దే.	దే.	సిం.	సింధి
ద్రా.	ద్రావిడం	సింహ.	సింహళం
నా.	నాయకి	హిం.	హిందీ
నే.	నేపాలీ		

సాధారణ సంకేత వివరణ పట్టిక

సంకేతాలు	వివరణ	సంకేతాలు	వివరణ
అక.	అకర్మకం	పి.	పీఠిక
అ.క్రి.	అకర్మక క్రియ	పు.	పుట
అనా.	అనాపవిభక్తికం	పుం.	పుంలింగం
అప.	అపదం	పుం.న.	పుం నపుంసకలింగం
అమ.	అమహత్తు	పుం.స్త్రీ.	పుం స్త్రీలింగం
అర్థవిపరి.	అర్థవిపరిణామం	పై.	పై అర్థం
అలం.	అలంకార కావ్యం	పో.చూ.	పోల్చిచూడండి
అవ్య.	అవ్యయం	ప్రత్య.	ప్రత్యయం
అప్రమే.	అప్రమేదితం	బ.వ.	బహువచనం
అశ్చ.	అశ్చర్యార్థకం	దీక్షగ.	దీక్షగణితం
ఉదా.	ఉదాహరణ	ద్ర.	ద్రష్టరూపం
ఉప.	ఉపపదం	మంత్ర.	మంత్ర కావ్యం
ఉభ.	ఉభయం	మహ.	మహత్తు
ఏ.వ.	ఏకవచనం	మాం.	మాండలికం
ఔ	ఔపవిభక్తికం	మిశ్రన.	మిశ్రనమానం
క్రి.	క్రియ	ము.	ముఖ్యంగా
క్రి.విణ.	క్రియా విశేషణం	మొ.	మొదలైన
క్షేత్రగ.	క్షేత్రగణితం	యోగ	యోగ కావ్యం
గణిత.	గణితకావ్యం	యా.	రూపాంతరం
గౌ.వా.	గౌరవవాచకం	వి.	విశేష్యం
చూ.	చూడండి	విణ.	విశేషణం
చం.	చందకావ్యం	వేదాంత.	వేదాంత కావ్యం
జ.	జన్యం	వైద్య.	వైద్యకావ్యం
జ్యో.	జ్యోతికావ్యం	వ్యతి.	వ్యతిరేకార్థక పదం
తంత్ర.	తంత్ర కావ్యం	వ్యవ.	వ్యవహారం
తత్స.	తత్సమం	వ్యాక.	వ్యాకరణ కావ్యం
తద్భ.	తద్భవం	వ్య.	వ్యవృత్తి
తర్క.	తర్క కావ్యం	శత్ర.	శత్రుత్వం
ద్రు.	ద్రుతప్రకృతికం	శ.నం.	శక సంవత్సరాలు
ద్వా.	ద్వారా	శ్లో.	శ్లోకం
ద్వి.	ద్వివచనాంతం	నక.	నకర్మకం
ద్వితీ.	ద్వితీయ	సంక్రి.	సకర్మకక్రియ
ధర్మ.	ధర్మ కావ్యం	సంకీ.	సంకీర్ణం
ధ్వన్యను.	ధ్వన్యనుకరణ శబ్దం	సంగీ.	సంగీతకావ్యం
న.	నపుంసక లింగం	సంపా.	సంపాదకుడు
నాటక.	నాటక పరిభాష	సంపు.	సంపుటం
నాట్య.	నాట్య కావ్యం	సమాన.	సమానపదం
నామ.	నామవాచకం	సము.	సముచ్చయం
నిశ్చ.	నిశ్చయ వాచకము	సర్వ.	సర్వనామం
నె.కా.	నెల్లూరి కాననములు	సా.	సామెత
నై.	నైఋతికం	స్త్రీ.	స్త్రీలింగం
సం.	సంక్తి	హే.	హేత్యర్థకం

Bibliography

<i>Name of the Author</i>	<i>Title of the Book</i>
—	R̥gveda with the Commentary of Sāyana
—	Tamil Lexicon, Vols. I to VI & Supplement, University of Madras
—	The Compact Edition of the Oxford English Dictionary, Vols. I & II, Oxford, at the Clarendon Press
Amarasimha	Yajurvēda Samhita
Apte, V.S.	Apte's Sanskrit - English Dictionary, Vols. I to III
Apte, V.S.	Student Sanskrit - English Dictionary
Banti, Haradev	Brihat Angrej-Hindi Kosh
Barnhart, C.L.	American College Dictionary
Belsare, M.B.	The Pronouncing and Etymological Guja- rati - English Dictionary
Benarji, Muralidhar	The Dēsi Nāmamāla
Bhat, M.M.	Tulu Dictionary
Bhattacharya, S.	Ollari
Buddhadatta Maha	English - Pali Dictionary
Brown, C.P.	English - Telugu Dictionary
Burrow, T. and Emeneau, M.B.	A Dravidian Etymological Dictionary (D.E.D.)
Darling Buch, Carr	Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages
Davids, T.W. Rhys and William Stede	Pali - English Dictionary
Dhanpal	Paia Lachnināmamāla
Ernest Klein	A Comprehensive Etymological Dictionary of English Language
Folke Boberg	Mangolian - English Dictionary (in three volumes)
Franklin Edgerton	Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary
Galletti	Galletti Telugu Dictionary
Grierson, A.G.	The Dictionary of the Kashmir Languages Parts I to IV
Gundert	Malayalam-English-Malayalam Dictionary
Hanumanta Rao, M.	Swastic Dictionary English - English-Telugu Dictionary

<i>Name of the Author</i>	<i>Title of the Book</i>
Govinda Das	Pali Sabda Mahannavo
Ramachandra Barua	Hēma Kōsa (Assami – English Dictionary)
Herbert Lorrain, J.	A Dictionary of Abor – Miri Language with Illustrative Sentences and Notes
James Taylor, L.	A Portuguese – English Dictionary
Jaschke, H.A.	Tibetan – English Dictionary
Kālīka Prasad	Brihat Hindi Kosh
Keshav Bhikaji Bhawale	Students Modern Dictionary English to English and Marathi
Kittel, F.	Kittel's Kannada – English Dictionary (in four volumes)
Kulkarni, K.P.	Marathi Vyutpatti Kōśh
Lakshman Sarup	The Nighantu and Nirukta
Madhav K. Deshpande	Marathi – English Dictionary
Maharaj Ratnachandra Raji	Ardha Magadhi Dictionary, Vols. I to IV
Manamohan Gosh	Prakrita Kalpataru
Manfred Mayrhofer	A Concise Etymological Sanskrit Dictionary (in two volumes)
Manindra Bhushan	Mundari English Dictionary
Manu	Manusmṛti
Mathews	Mathew's Chinese – English Dictionary
Paramananda Mewaram	A New English – Sindhi Dictionary
Pathak, B.C. and Pathak, C.S.	Authentic Senior Dictionary
Praharaj, G.E.	Purnachandra Oriya Bhashakosh (Oriya Lexicon), Vols. I to VII
Prasadkar (Editor)	Bhasha Nilakkan
Raghavan Pillai, K.	The Vakyapadiya
Ramachandra Narayana Velingkar	Jñaneswari Sabda Bhandar
Ramachandra Pātak	Bhargava Adarsa Hindi Sabda Kosh
Ramalingam Pillai, T.	Dictionary of Malayalam Phrases
Ramalingam Pillai, T.	English – English – Malayalam Dictionary (in two volumes)
Ramkhe, M.	Bengali Dictionary
Reddy, G.N.	A study of Telugu Semantics
Sankaranarayan, P.	English – Telugu Dictionary
Siddheswar Varma	The Etymologies of Yāska
Sivadatta Pandit	Hema-kosa Assami – English Dictionary
Skeat, W.W.	Etymological Dictionary of English Language
Somasekhara Sarma, Mallampalli	Bala Saraswati Pictorial Medium Dictionary
and Janaki Ramaiah, Mocherla	English – English – Telugu
Steingass, F.	Persian – English Dictionary
Surendranath Thakur	Language Lexicon

<i>Name of the Author</i>	<i>Title of the Book</i>
Suryakanta Sastry, Vyakarana-tirtha	A Grammatical Dictionary of Sanskrit
Swamynatha Iyer, T.A.	The School Dictionary English – Tamil
Syama Sundar Das, B.M.	Hindi Sabda Sagar, Vols. I to VI
Taylor James, L.	Portuguese – English Dictionary
Trenckner, V. and Anderson, Daries	Pali Dictionary, Vol. I
Turner, R.L.	A Comparative and Etymological Dictionary of the Nepali Language
Turner, R.L.	A Comparative Dictionary of Indo-Aryan Languages
Vālmiki	Rāmāyanam
Vidyā Sāgar	Sabda Sagar
Vijayarājendra Surisuraji	Abhidhana Rajendra Kosh, Vols. I to VII
Vīra Rajendra Rshi	Hindi Sabda Kosh
Viswas Bandhu Sastry	A Complete Etymological Dictionary of Vedic Languages
Vyāsa	Mahābhārata, Mahābhāgavata Purāṇam, Vishnupuranam
Walker, G.D.	Dictionary of Mikir Language
William Little	Short Oxford English Dictionary
Williams, Sir Monier Monier	Dictionary of English – Sanskrit
Williams, Sir Monier Monier	A Sanskrit – English Dictionary
Winfield, W.V.	A Vocabulary of the Kui Language
Wright, F.A.	Classical Dictionary of Proper Names
Yāskācārya	Niruktam with Durga's Commentary

Abbreviations

E.I.	Epigraphia Indica
H.A.S.	Hyderabad Archaeological Series
N.I.	Nellore Inscriptions

Blank Page

Check List

Book Number	GVPO/G227		Date	23/12/2020	
Front Cover	Yes		Back Cover	Yes	
Blank Pages	Ct, iv, vi, x, xii, xiv, xvi, 273,				
Missing Pages	NO				
Prepared	Yameema		Scanned	K Day	
BOOK SIZE	H 9.9	W 6.9	Pages	293	